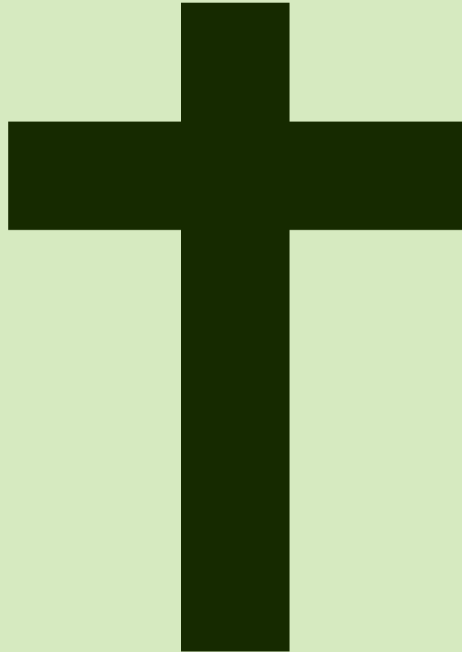

Zul

The New Testament in the Polci language of Nigeria: Zul

Zul

The New Testament in the Polci language of Nigeria: Zul

copyright © 2023 Seed Company in collaboration with Language Developers and Bible Translators Association

Language: (Polci)

Contributor: The Seed Company

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-07-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Mar 2026 from source files dated 3 Jul 2025

966ae514-e466-5db9-a2c4-48a0e108d406

Contents

Matiyu	1
Mark	43
LUK	70
John	113
ACT	147
1COR	191
2 Corinthians	208
GAL	220
Afisa	227
Philippians	234
Colossians	238
JAS	242
1JN	247

Zo Shirəm kan Matiyu Rəsh gwa

*Təlankur kə shirəm den gəs kə Yesu
(Luk 3.23-38)*

¹ Mənkən ni'e təlankur kə gəs kə Yesu Almasihu gəsgal kə Dauda, muntu kan gəsgal kə Ibərahim ni gwa.

² Ibərahim ni'e basi Ishaku, Ishaku ni'e basi Yakubu, Yakubu ni'e basi Yahuda na mir ezəni.

³ Yahuda ni'e basi Peres na Zera. Nazin ni'e Tamar. Peres ni'e basi Hezron, Hezron ni'e basi Aram.

⁴ Aram ni'e basi Aminadab, Aminadab ni'e basi Nashon, Nashon ni'e basi Salmon,

⁵ Salmon ni'e basi Bo'az. Nas ni'e Rahab. Bo'az ni'e basi Obed, muntu nas ni'e Rut gwa, kan Obed ni'e basi Yesse.

⁶ Yesse ni'e basi gun Dauda.

Dauda ni'e basi Solomon, muntu kan nas ni'e Batsheba kan faro gər kə Uriya ni gwa.

⁷ Solomon ni'e basi Rehobowam, Rehobowam ni'e basi Abiya kan Abiya ni'e basi Asa.

⁸ Asa ni'e basi Yehoshapat. Yehoshapat ni'e basi Yoram, kan Yoram ni'e basi Uzziya.

⁹ Uzziya ni'e basi Yotam. Yotam ni'e basi Ahas kan Ahas ni'e basi Hezikiya.

¹⁰ Hezikiya ni'e basi Manasse, Manasse ni'e basi Amon, kan Amon ni'e basi Yosiya.

¹¹ Yosiya ni'e basi Yekoniya na mir mən gəpi gəs kan dəm zher wokoci tu yem wur su Babila kagwa.

¹² Den kaar kə yemi gəzən zher su Babila kawo, Yekoniya dəm basi Sheyaltiyel, Sheyaltiyel ni'e basi Zerubabel.

¹³ Zerubabel ni'e basi Abihud, Abihud ni'e basi Eliyakim kan Eliyakim ni'e basi Azor.

¹⁴ Azor ni'e basi Zadok, Zadok ngapo basi Akim ni kan Akim ni'e basi Eliyud.

¹⁵ Eliyud ni'e basi Eleyazar. Eleyazar ni'e basi Mattan kan Mattan eso basi Yakubu ni.

¹⁶ Kano Yakubu ni'e basi Isubu ba kos kə Maryamu muntu kan gər Yesu kan ba la ti bi'e Almasihu gwa.

¹⁷ Məngəri ra den məngəri kutl cet wupse argon tu pən den Ibərahim ar ri den gəri kə Dauda gwa. Məngəri ra den məngəri kutl cet wupse es argon tu pən den Dauda ba ri wokoci tu yem mbarəm kə Isra'ila wu dəm zher gip atl kə Babila gwa. Eso, məngəri ra den məngəri kutl cet wupse argon tu pən den dəmi zher su Babilaka ar ba ri den Almasihu gwa.

*Gəri kə Yesu Almasihu.
(Luk 2.1-7)*

¹⁸ Nənkən ni gəri kə Yesu Almasihu ra. Wokoci tu Maryamu ra na o gam dati kə gudlumi na Isubuwo, tə dəm gər gəs wu da'a, ar ni shin tə ra na tu gəri muntu tə zam tər kar Ruhu kə Yam gwa.

¹⁹ Isubu nye kos gəsiwo, mən pitən dlat ni. Tə ndu dəli shirəmika kari da'a bəse tə la ti gip sham kar mbarəme. Ar ni tə pən tor gip mbatl gəs'e tii za təkə shok.

²⁰ Ama nan tə den damtən denewo, ar ni nye mən kartən kə Babom Yam dəl kar ti gip tlon tə wul ti'e, <<Isubu gəsgal kə Dauda ba kə kum bərti kə pəni Maryamu tə dəm gər gi da'a. Pəni tu gəs tuwo tər kar Ruhu kə Yam ni.

²¹ Tii gər nya, kan kə ne ti sun'e Yesu, domici tin tii dəli mbarəm gəska gip warwat pitəne.>>

²² Muntu kup pini kə də laa'i argon tu Babom Yam yari tər kar mən yari shirəm kə Yam gwa'e,

²³ <<Nye gər mən yap gam baa zam tu'e, tə gər nya moni, baa la ti bi'e Imanuel.>> Gəs kə sunyi'e, <<Yam ra nan mi.>>

²⁴ Nan Isubu putuwo, ar ni tə pi kandatu nye mən kartən kə Yam yari ti gwa, tə pən Maryamu tə dəm gər gəsi.

²⁵ Ama tə mom ti nya mətliyi da'a, har tə gər nya gəsi. Kan Isubu ba ne ti sun'e Yesu.

2

Cwattən kə mən momi zənges tor gabəs

¹ Den kaar kə gəri Yesu gip bən Betelehem gip kəti atl kə mən Yahuda, wokoci tu Hiridus ra den dandi gwawo, ar ni mən momi zənges jen tli tor gabəs wu sur bən kə Urshalima.

² Wu ngen momi, wu wule, <<Ako ni pel gun kə mən Yahuda tu kan'i gər ti gwa ra? Domici mə shin zənges gəs su gabəska ar ni mə tor kə də mə bote ti.>>

³ Nan gun Hiridus kum untuwo, ar ghun ti naari nan ti na mbarəm kə Urshalima kup.

⁴ Kan tə dom kiri mən keri bar ju điri Yam gwa kup, na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa, kan tə ngen momi las tu baa gər Almasihu gwa.

⁵ Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<gip Betelehem ni kan ra gip kəti atl kə mən Yahuda gwa, domici untun mən yari shirəm kə Yam rəsh'e,

⁶ <Ki Betelehem kan ra gip kəti atl kə mən Yahuda gwa, ba'e ki ni kə mani kaltən gip mir bən kə mən Yahuda da'a. Fawo gip ki ni baa gər bar mən kopi na mbarəme, muntu baa le mbarəm gən kə Isra'ila wule təm gwa.> >>

⁷ Ar ni Hiridus la bi mən momi zənges ju muri, tə ngen momi wokoci tu zəngesi dəl gwa.

⁸ Kan tə kar wur tə wule, <<Te ni gip bən Betelehem, kə ngen ni gəs kə nyayi hoyi. Kən ni kə zam tiwo, kə ter yarim ni, ami ma a te bote ti.>>

⁹ Nan wu kum shirəm kə gunyiwo, ar ni wu ndara. Ar ni zənges tu kan wu shin su gabəs ka gwa ba nde wur cina ar ba ri dler sur gam las tu kan nyayi ra gwa.

¹⁰ Nan wu shin zəngesiwo, ar ni wu pi ghol mbatl hoyi.

¹¹ Nan wu te gip bomiwo, kan wu shin nyayi na nas Maryamu, ar ni wu ngus cina da ti wu bote ti. Kano wu bul posh gəzən wu bi ti bari; ga zənariya, na lubban, na mur, munjuwo mir mən təmi kasər ni kə keri, na kə bərketəne.

¹² Nan dəli wur kəm gip tlon den ba də wu'i pal tər kar gun Hiridus dawo, ar ni wu kop zut tər gon wu pal rən atl gəzənka.

Isubu na Maryamu kətar gəzən su Masarka

¹³ Nan ga mən momi bari ndarawo, ar ni nye mən kartən kə Babom Yam gon dəl kar Isubu gip tlon. Tə wul ti'e, <<Tlyam kə pən nyayi na nas kə kətar ni gin te atl kə Masarka, kə dəm ni teka, se ami ni a yari in'e də kə pal ter gwa, domici Hiridus den ngeni nyayi kə də tə ri ti eka.>>

¹⁴ Ar ni Isubu tlyam kan tə pən nyayi na nas gip gasi, tə ndara Masar.

¹⁵ Tə dəm teka ba ri kaar kə məshtən kə Hiridus. Muntu pi ni kə də laa'i argon tu Babom yari tər bi də mən yari shirəm kə Yam gwa'e, <<Ter Masar ni a la bi nya gəni.>>

Ri mimir mir moni eka

¹⁶ Nan Hiridus shin mən momi zənges ju pali təkə kədləmiwo, ar ni lo ci ti naar kan tə kar bar də ri kup mimir moni munju ra gip bən Betelehem na kosack kə bəni gwa eka, munju ri sheti ghon rop na munju ri untu wu dagwa. Tə pən ni kə pi untu den wokoci tu mən momi zənges ju yari ti shirəm den nyayi gwa.

¹⁷ Wokociyi ni shirəm kə Irmiya, mən yari shirəm kə Yam laa'i'e,

¹⁸ <<Kum yar gon gip bən kə Rama, yar kulu na dun mbatl mən nartəni. Rahila ni den kulu den mimir gəsi. Tə nge kumi də ida'i ti mbatlka, domici wu'i da'a.>>

Paltən Nazarat

¹⁹ Nan Hiridus məshkawo, ar ni mən kartən kə Babom Yam gon dəl kar Isubu gip tlon te Masarka,

²⁰ tə wul ti'e, <<Tlyami, kə pən nyayi na nas kə pal ni te gip kəti atl kə Isra'ilaka, domici munju ba ngen ri nyeyi ekawo wu məsh kawo.>>

²¹ Ar ni tə tlyam kan tə pən nyayi na nas wu pal te atl kə Isra'ilaka.

²² Ama nan tə kum'e Arkilawus ni pal den dandi kə bas Hiridus mən lish kə Yahudiyawo, ar ni bərti ci ti kə tetən lasi. Ama nan dəli tə kəm gip tlon, ar ni tə rat gəs gip kəti atl kə Galili.

²³ Kan tē te dēm gip bən gon kan ba wul ti'e Nazarat gwa, den bi yari kē ga mən yari shirēm kē Yam'e, <<Baa la ti bi'e, Ba mən Nazarat.>>

3

*La'i icin kē Yohana mən pi batisma
(Mar 1.1-8; Luk 3.1-18; Yoh 1.19-28)*

¹ Gip muri ja ni Yohana mən pi batisma điri, tē den wazu shirēm kē Yam gip kēti atl kē mən Yahuda,

² tē den wultən'e, <<Ci ni atl gam kē pal ni kar Yami, domici mulki kē Yam mbira kosak wi.>>

³ Muntu ni'e mbarēm tu kan Ishaya mən yari shirēm kē Yam shirēm den ti gwa'e,

<<Yar kē gon mən latən bi gip lēp den wultən'e,
<Kērkēmi ni Babom guntēp kē cwattən gēsi,

dē guntēp gēs dēm na ta'i.> >>

⁴ Tutul dli ka ta rakumi ni Yohana la'i, tē dlēmat ti na late. Fingal gēs ni'e zas na domi.

⁵ Mbarēm kē bən kē Urshalima na kē mən kēti atl kē Yahudiya na mən atl kē bi bula Urdun pi ta đirtən kar ti.

⁶ Wu đir gip dlom mbarēm wu yari warwat pitən gēzēni, kan tē pi wur batisma gip bula kē Urdun.

⁷ Nan tē shin mən Parise na mən Sadukiya na womti den đirtən kē dē pi wur batisma. Ar ni tē wul wur'e, <<Kēn ga badēr kē wonzi! Woni dēli in kēm kē dē kē kētēri ni lo kē Yam mən đirtən we?

⁸ Pi ni mbap tu kan baa gode ci atl gam na paltən gin kar Yam gwa.

⁹ Ba kē bō ni ngetl den'e, <Ibērahim ni'e be gin da'a.> A yari ine, Yam baa mani pi Ibērahim mimir na tat ju.

¹⁰ Tare ne bi ndal den gēs kin wi. Kin tu kup kan gēri ho mimir dawo, baa wotl tika dē la ti te utuka.

¹¹ Amiwo, a pi in ni batisma na mal kē dē gode'e kē ci atl gam kē pal kar Yam wi. Ama gon ra den đirtən kaar dami kan manēm nartən gwa, muntu kan kaptēlan

gēs ma a kēm pēni da'a. Tii pi in batisma na Ruhu kē Yam na utu.

¹² Gal bētkē bar gēs ra am dati, tii sar ba desi bar gēska hōyi, tē dom gesi o tē wi bindika, kan kēptiyi ngapo tē kerika gip utu tu kan baa mēsh dagwa.>>

*Pi Yesu batisma
(Mar 1.9-11; Luk 3.21,22)*

¹³ Wokociyi ni Yesu dēl đir gip kēti atl kē Galili, tē mbubar bula Urdun, kē dē Yohana pi ti batisma.

¹⁴ Yohana ndu tē nge gēsi, tē wule, <<Ami kan a ndu'e kē pim batisma, kē pa đir karim esa?>>

¹⁵ Ar ni Yesu nēmi ti, tē wule, <<Naa ar dēm untu kēkēni, domici untu ni ar ndari mē laa'i argon tu kup dlat ni ar ra kar Yam gwa.>> Na untu ni Yohana nēmi ti.

¹⁶ Nan pi Yesu batisma tē dēl tor gip maliwo, ar ni yam bōli, kan tē shin Ruhu kē Yam den surtən wule kuburi tē sur dlēr den bibyala gēsi.

¹⁷ Kan ba kum yar dēl sur yam ba wule, <<Muntu ni'e Nya gēni. A ndu ti, kan tē gholim mbatl naari.>>

4

*Godetən kē Yesu
(Mar 1.12,13; Luk 4.1-13)*

¹ Ar ni Ruhu kē Yam ri Yesu gip lēpe, kē dē Shetan mən setən gode ti.

² Nan tē pi guzum mal muri hauya rop (40) pēt na gāsi, den kariwo, guzum ci ti.

³ Ar ni mən setēni đir tē wul ti'e, <<O ki Nya Yamno, wul tat ju'e wu dēm bēredi.>>

⁴ Ama Yesu nēmi ti, tē wul ti'e, <<Ar ra na rēshi gip shirēm kē Yam'e, <Na bēredi ni katl mbarēm ba mani dēmi da'a, ama na ko gonge shirēm kan ba dēl kar Yam gwa ni.> >>

⁵ Ar ni mən setēni si ti bən Urshalima, bən tu kan Yam zēzari gam gēs gwa, tē te ti to den gam bom kē Yamka kan to yam naar gwa.

⁶ Tē wul ti'e, <<O ki Nya Yam no, bō tuma su atlka. Domici Shirēm kē Yam wule,

<Tii bi bi dē mən kartən kē Yam den wu gaa ki,
bēse kē bō asēmka den tate.> >>

⁷ Ar ni Yesu wul ti'e, <<Ar ra na rəshi es'e, <Kii gode Babom Yam gi da'a.> >>

⁸ Den kaariwo, ar ni mən setəni te Yesu den gam tlyari tləndəre, tə ta'i ti am den mulki kə atl kup na nartən gəzəni.

⁹ Tə wul ti'e, <<Aa bi'i mulki kə atl ju kup, ki ni kə nda atl cina da'am kə botem gwa.>>

¹⁰ Ar ni Yesu wul ti'e, <<Tli karəmkə, Shetan! Domici ar ra na rəshi'e, <Bote Babom Yam gi nan gəsi. Ti ni katl kii bote ti.> >>

¹¹ Ar ni mən setəni za ti. Kan mir mən kartən kə Yam ba cwat kar ti, wu pi ti mbapi.

*Yesu pare pi mbap gəs gip Galili
(Mar 1.14,15; Luk 4.14,15)*

¹² Nan Yesu kum'e la Yohana ka gip bom kə moni wo, ar ni tə ndara kəti atl kə Galili.

¹³ Kan tə za bən Nazarat, tə te Kaparnahum na dəmi, te bi bar bula, las tu kan kə Zebulun na Naftali ni gwa*.

¹⁴ Kə də laa'i argon tu Ishaya mən yari shirəm kə Yam yari gwa'e,

¹⁵ <<Ki las kə Zebulun
na las kə Naftali kan ra gip kəti atl kə Galili,
kəti atl kə munju kan mən Yahuda ni da gwa

kəti atl tu kan kop bi bar bula gwa
na markəm bar bula'i,
ar ba su jikat bula Urdun gwa.

¹⁶ Munju ba dəm gip dəmən
shin bar cirtən wi.
Mən dəmi gip dəmən atl kə məštəno,
cirtən cwati wur wi.>>

¹⁷ Tun wokoci ta ni Yesu pare la'i icin shirəm kə Yam tə den wultən'e, <<Cini atl gam kə pal ni kar Yami, domici mulki kə Yam mbira kosak wi.>>

*Yesu la bi mən nəmi kos mbarəm wupse
(Mar 1.16-20; Luk 5.1-11)*

¹⁸ Nan tə den kopi bi bar bula Galiliwo, ar ni tə shin mbarəm rop, Simon kan ba la ti bi'e Bitərus gwa na erəm gəs Andərawus. Tə zam wur den la'i bar kə nəmi kos gəzən gip mal bar bula'i domici wi mən nəmi kos ni.

¹⁹ Tə wul wur'e, <<Kopən ni, aa pali in mən diri mbarəm karəmi.>>

²⁰ Na zhotəne, ar ni wu za bar kə nəmi kos gəzənka, kan wu kop ti.

²¹ Nan tə te cinawo, ar ni tə pa shin mbarəm rop, wu ma mən gəpi na mən bari ni, Yakubu nya Zabadi na erəm gəs Yohana. Tə zam wur gip kungələn jikat mal na bazin Zabadi, wu den kərkəm bar kə nəmi kos gəzəni. Kan tə la wur bi.

²² Ar ni wu za kungələn jikat mali kup na bazini, kan wu kop ti.

*Yesu ne am mbarəm ra na womti
(Luk 6.17-19)*

²³ Yesu kop kup gip kəti atl kə Galili, tə den kulci gip bom domtən kə mən Yahuda. Tə den la'i icin kə zo shirəm dəmi kə Yam gunye, na pəni kumi dli kə ko gonge ciwo kə mbarəme.

²⁴ Na untu ni shirəm den ti ri gip atl kə Siriya kup. Na untu ni pi ta diri ti mən kumi dli kup, mən patən na ko gonge ciwo, na mən dun itəri, na mən ndetən atli, na munju itər tle wur dlika gwa. Tə warke wur kup.

²⁵ Ar ni mbarəm na womti gip kəti atl kə Galili, na kəta atl kə Dikapolis (mir bən kutl ituwi), na bən Urshalima, na kəti las kə mən Yahuda, na kəti las kə te bi bula Urdun ka kop ti.

5

Kulci kə Yesu den tləndəre

¹ Nan Yesu shin mbarəm dom wur na womtiwo, ar ni tə to gəs den gam tləndəre. Nan tə dəmo, ar ni mir mən kulci kar ti to kar ti.

² Ar ni tə kulci wur tə wule.

*Albarka
(Luk 6.20-23)*

³ <<Mən ghol mbatl ni'e munju kan mom na dattən gəzən gip ruhu gwa.
Mulki kə Yamo gwazin ni.

⁴ Mən ghol mbatl ni'e munju ra na dun mbatl gwa.
Yam baa ida'i wur mbatli.

⁵ Mən ghol mbatl ni'e munju kan pali gam gəzənka atli gwa.

Atl kundərəndlip baa dəm gwazini.

⁶ Mən ghol mbatl ni'e munju ba kum guzum na lam pi argon tu kan dlat ni ar ra gwa.

Yam baa laa'i wur tu na argon tu wu ndu gwa.

⁷ Mən ghol mbatl ni'e munju ra na guna ger gwa.

Yam baa kum guna gəzəni.

⁸ Mən ghol mbatl ni'e munju mbatl gəzən ra ngəlan gwa.

Wi shin Yami.

⁹ Mən ghol mbatl ni'e mən sitin gip dlom kə diri dəmi zhəlili.

Baa la wur bi mimir kə Yami.

¹⁰ Mən ghol mbatl ni'e munju kan ba kumi wur dli den bi pitən dlat gwa. Mulki kə Yamo gwazin ni.>>

¹¹ <<Kən mən ghol mbatl ni wokoci tu mbarəm ba zage ine, wu kumi in dli, wu pa ne in ko gonge dasi tu te gamka den kən mən kopi gən ni gwa.

¹² Untu ni wu kumi dli ga mən yari shirəm kə Yam munju kan ra kapən kən gwa. Gvatl ni kə pi ni ghol mbatl na naari, domici argon tu Yam baa bi in to yamkawo ar naari.>>

Kulci den Mas na cirtəni (Mar 9.50; Luk 14.34,35)

¹³ <<Kən nəra wule mas gip atl kundərəndlip. Mas ni njulkawo, na unun ba pali təmtən gəs we? Ar i na mbap kə pi da'a, se də shotika, də mbarəm desika.>>

¹⁴ <<Kən nəra wule cirtən kar mbarəm den kaar atli. Bən tu kan tu to den tudu kawo, ba mani ghundər gəska da'a.

¹⁵ Ba mbəsh utu gip pitila kan də zup ka na bar gal da'a. Ama ba ne ti ni den ba dəmi gəsi, kan ar bi mbarəm kə bomi kup cirtəni.

¹⁶ Untu ma, za ni də cirtən gin cir cina də mbarəme, kə də wu shin mbuni mbap gin ra, arni wi dəda Ba gin kə to yamka.>>

Kulci den kulci kə Musa

¹⁷ <<Ba kə pən ni den a sur ni kə də a pika na kulci kə Musa, ko rəshi kə ga mən yari shirəm kə Yam da'a. A sur ni kə də a pa'ika nan wur da'a, ama kə də a laa'i wur ni.

¹⁸ Ge shirəm ni a yari in'e, yam na atl baa paka, ama ko nye njem ko dīgo gon ra da'a gip Kulci kə Musa kan ba pika nari kapən də ko unu pi kandatu Kulciyi wule ar baa pi gwa.

¹⁹ Ra'untuwo, kup muntu kan cen nəm gip Kulci ju ka, kan tə pa kulci jen wu cen Kulciyi ka pa'o, baa wul ti'e kali gip mulki kə Yami. Ngapo, kup muntu kan kop Kulciyi, kan tə kulci jeno, baa wul ti'e mən nartən gip mulki kə Yami.

²⁰ A yari in'e, pitən dlat gin ni man kə me gam kə Parise na mən kulci den Kulci kə Musa dawo, ki te gip mulki kə Yam da'a.>>

Kulci kə Yesu den pi lo'e

²¹ <<Kə kum yari ga kori gəmi terka'e, <Ba kə rini gon eka da'a. Muntu ri gon ekawo, ba hukunte ti.>

²² Ama a yari ine, kup muntu ba pi lo na esi ma, baa hukunte ti. Muntu es wul esi'e wop mbarəmo, baa ri ti cina də mən tloyi shirəmi. Eso, muntu wul esi'e kədləmo, tə ndar tetən gip utu.>>

²³ <<Ra untuwo, kini den bi Yam bar den bagadi sadakawo, kan kə dam ki den gon ra nan ki su mbatlkawo,

²⁴ za ari bi bagadiyi kakani, kə ri kərkəm dlom gin na ya'iyi, kan kə'i bi Yam bar giyi.>>

²⁵ <<Zho'i kə ci atl gam na muntu kan ra na shirəm den ki gwa, kapən də ri'i cina də mən tloyi shirəmi. Kini kə pi untu dawo, ti la ki am də mən tloyi shirəmi, kan də mən tloyi shirəm byal ki am də dogari, kan də la ki gip bom kə moni.

²⁶ Ge shirəm ni a yari'i, ki dəl gip bom kə moniyi da'a, se kini kə batl argon tu ba kop ki kup gwa.>>

Kulci kə Yesu den muri na mətli ko moni kaari

²⁷ <<Kə kum yari in'e, <Ba kə mur ni na mətli ko moni kaari da'a.>

²⁸ Ama a yari ine, muntu kup shin gər mətli, shintən kə ndutən kə ci mbatlo, ya mur nan ti gip mbatl gəs ituwi.

²⁹ Ger gə kə shimli ni ba kem ki kə pi warwat pitəno, dəli kə laka. Ar ba mani'i də kəti kə dli gi gon liika, na də la dli gi kup te gip utuka.

³⁰ Am gi kə shimli ni ba kem ki kə pi warwat pitəno, tlo kə laka. Ar ba mani'i də kəti kə dli gi gon liika, na də la dli gi kup te gip utuka.>>

Kulci kə Yesu den kari gərka
(Mat 19.9; Mar 10.11,12; Luk 16.18)

³¹ <<Yari es'e, <Kup muntu baa kar gər gəskawo, ar nəm tə bi gəri təlankur kə kartənka.>

³² Ama argon tu a yari ino arni'e, muntu kup kar gər gəska, ba'e den tər kə muri na moni kari ni dawo, tə kem ti kə muri na moni kaari ituwi. Muntu kup gudlumi na gər tu kan karkawo, tə dəm mən muri na mətli kaari ituwi.>>

Kulci den be am atli

³³ <<Kə kum yari ga kori gəmi terka'e, <Ba kə bo am atl na atl ko na yam den lar da'a, se de kə batl argon tu kə pəni gam gi ki bi Babom gwa.>

³⁴ Ama a yari ine, ba kə boni am atl na atli ko na yam dama, domici to yamka ni'e dandi kə Yami.

³⁵ Ba kə bo am atli na atl da'a, domici atl ni'e ba ne asəm gəsi, ko na bən Urshalima domici arni'e bar bən kə Bar Gunye.

³⁶ Ba kə bo ngetl na gam gi da'a, domici ki mani pali ta gam gi gon dunyi ko gholi da'a.

³⁷ Kup argon tu ki yariwo, ar dlər den <Aan> ko <o'o.> Ar ni man untuwo kar Mən dasi tu ni dəli.>>

Kulci den pəni pansa
(Luk 6.29,30)

³⁸ <<Kə kum yari terka'e, <ger den am kə ger ni, shin ngapo den am kə shin ni.>*

³⁹ Ama a yari in'e bakə nge ni mbarəm mən dasi tu da'a. Gon ni be'i ankayama den gəskəm gi kə shimliwo, bali ti nəmi pa'e.

⁴⁰ Gon ni ri'i cina də mən bən kə də tə nəmi'i lulur gi kawo, za'i tə bar kə ghuntən gi esi.

⁴¹ Gon ni kem ki kə bəmi asəm kə mil nemo, ri nan ti kə mil rop.

⁴² Murgon ni lirkı bargono, bi ti. Muntu ngen cigəri karkiwo, ba kə nge ti bika da'a.>>

Ndu mən nge gi
(Luk 6.27,28,32-36)

⁴³ <<Kə kum yari'e kə ndu ya'i, kə nge mən nge gi.

* **5:38 5.38** Kulci kə Musa yari'e, argon tu baa hukunte mbarəm denewo ar dır nəm na argon tu məri pi gwa. Zhit muntu gip Dəltəne 21.24, Livitikus 19.18; 24.20, Bi Doka kə rop 19.21

⁴⁴ Ama a yari ine, ndu ni mən nge gini. Shirəm ni na Yam den mən kumi in dli.

⁴⁵ Kən ni kə pi untuwo arni ki dəm mimir kə ba gin kə to yamka. Tə kem də pət gəs dəl den ho mbarəm na wani mbarəme. Tə kem də ghon nde mən pitən dlat na munju ba pi dlat dagwa.

⁴⁶ Kən ni kə ndu mən ju ba ndu kən katlo, unun ki zam we? Mən nəmi wurpi bom ma untuni wu pi diya?

⁴⁷ Ya'i ni katl kə shirmi tiwo, unun kə pi kan man jen gwawe? Munju kan mom Yam dama untun wu pi.

⁴⁸ Ra'untuwo, dəm ni na laai kandatu Ba gin kə to yamka ra na laa'i gwa.>>

6

Kulci den bi bari

¹ <<Ngup kənni, ba də pitən dlat gin kə dəda Yam dəm kə shini kə ger da'a. Kən ni kə pi untuwo, ki zam batltən kar Ba gin kə to yamka da'a.

² Kən ni kii bi bar munju am ri wur kar dawo, ba kə pini ta shirəm dene kandatu mən se mbarəm ba pi kəba domtən gəzən na den guntəp kə də mbarəm dəda wur ra. Na ho bi, a yari ine, wu zam batltən gəzən ituwi

³ Ama kən ni ki bi bar muntu am ri ti kaar dawo, ba kə za ni da murgon mom argon tu kan kə pi gwa da'a.

⁴ Na untuni argon tu kə biwo ar ba dəm na ghuuni. Ba gin kan ba shin argon tu ra na ghuuni gwani baa batl kəne.

Kulci den shirəm na Yami

⁵ Kən ni ki shirəm na Yamo, ba kə pi ni kandatu mən pi kə shini kə ger ba pi gwa da'a. Wu paye ndu'i wu shirəm na Yam dlər kə ba domtən kə mən Yahuda na den təpe, kə də mbarəm shin wur ra. Na ho bi, wu tare wu nəm batltən gəzən ituwi.

⁶ Ama kən ni ki shirəm na Ba gin Yamo, te ni gin gip kushi, kə le ni bədlabənka, kə shirəm ni na Ba gin kan ra ghuuni gwa. Ba gin kan ba shin argon tu kan ra na ghuuni gwa ba batl kəne.

⁷ Kən ni den shirəm na Yamo, ba kə pi ni ta tlyari shirəm da'a, kandatu munju

kan mom Yam da'a ba pi gwa. Gip shini gəzəno, baa kum wur den womti shirəm gəzəni.

⁸ Ba kə dəm ni wule wi da'a, domici Ba gin mom argon tu kə ndu gwa kapən kə lir ti.

⁹ Ra'untuwo, shirəm ni na Yam nankəni, <Ba gəmi kə to yamka, də shin nartən kə sun gi.

¹⁰ Də mulki gi suri.

Də argon tu kə ndu gwa pi den kaar atl kandatu ar ra to yamka gwa.

¹¹ Bi mi fīngal gəmi kə sekəni.

¹² Ba kə nəm mi den warwat pitən gəmi da'a, kandatu mən ma mə pi munju pi mi wani pitən gwa.

¹³ Ba kə za mi mə ndaka gip godetən da'a.

Ama dəli mi am də Mən dəsi tu tu.>

¹⁴ Kən ni kə nəm mbarəm den wani pitən gəzən dawo, Ba gin kə to yamka ba nəm kən den warwat pitən gin da'a pa'e.

¹⁵ Ama kən ni kə nəm mbarəm den wani pitən tu wupi ino, Ba gin ma ti nəm kən den warwat pitən gin pa'e.

Kulci den guzum male

¹⁶ Kən ni kə pi guzum malo, ba kə bəl ni ba gerka kandatu mən pi shini kə ger ba pi gwa da'a. Wu pi ni untu kə də mbarəm mom'e wu den guzum male. Na ho bi ni a yari ine, wu zam batltən gəzən ituwi.

¹⁷ Ama ki ni den pi guzum malo, ho ba ger gika, kan kə bərke mir to gamka,

¹⁸ zam ba də mbarəm mom'e ki den pi guzum mal da'a. Ama Ba gi kan mom argon tu ba pi mol gwa baa batl ki.

Kulci den domi bar kə am to yamka (Luk 12.33,34)

¹⁹ Ba kə domini gam gin bar kə am den kaar atl da'a, las tu kan ghughur ba liika ko ar ruska gwa, las tu kan mur ba mani buli wu pi murika gwa.

²⁰ Ama domi ni gam gin bar kə am gin to kar Yamka. To barta kawo arba ruska da'a, kan ga ghughur ba liika da'a. Mur ba mani buli wu pi murika da'a.

²¹ Las tu kup bar kə am gi rawo, lasi ni mbatl gi ba nərə.

Cirtən kə dli (Luk 11.34-36)

²² Ger ni'e cirtən kə dli. Ger gi nərə lauwo, dli gi kup ba laa'i na cirtəni.

²³ Ger gi nərə waniwo, kup dli gi ba laa'i na dəməni. Də wule cirtən tu kan ra nan ki dəmənno, dəməni baa nge ger kə shini!

Dəmi zher kə Yami ko zher kə wurpi (Luk 16.13)

²⁴ Murgon ra kan baa mani bote babom rop gwa da'a. Ar ba dəm'e ko tə nge nəmi, tə ndu nəmi, ko tə nərə na nəmi gip mbatl gəsi, ko tə mbur nəmi. Ki mani kə den bote Yam kan kə den bote wurpi es da'a.

Dam kən ni da'a (Luk 12.22-31)

²⁵ Ra'untuwo a yari ine, ba kə dam kən ni den dəmi gin da'a? Argon tu ki ci ko ki tla, ko ki la den dli gin gwa. Dəmi gin na ge mbatl man fīngal da'aya, kan dliyi man tutul dli diya?

²⁶ Shin ni yatl kə to yamka. Wu ngani ko wu rəsh da'a. Wu pa dom gip bīndi da'a. Kup na untu, Ba gin kə to yamka ni ba ci nan wuri. Ase, kə man wur nartən diya?

²⁷ Woni gip kən den damtən gəs baa mani mbəli nye argon den muri gəs rawu?

²⁸ To, unun kem kə dam kən den tutul kə dli we? Shin ni buzən kin kə gip ləpe, den kandatu wu nar gwa. Wu pi mbap ko wu dləm tutul dli gəzən dak.

²⁹ Kup na untu a yari ine, ko Solomon na nartən gəs tabe la'i mbuni tutul dli man kə ko nəm gəzən da'a.

³⁰ Də wule untu ni Yam ba pi buzən kin kə gip ləp na mbuntəni, muntu kan ra sekəni, kan gəniwo, də la ti gip utuka, kən ma tə mom nan kən diya? Kən mən heli ngəshtən den Yami!

³¹ Ba kə dam kən ni kə wule, <Unun mi ci wu?> Ko <Unun mi tla wu?> Ko <Unun mi la den dli gəmi we?>

³² Ba gin kə to yamka mom'e kə ndu bar ju kup. Munju kan mom Yam da'a ni ba dam wur den bar ju.

³³ Ama kəno pare ni ngeni mulki kə Yam na pitən dlat gəsi, nami bar ju kupo baa bi in esi.

³⁴ Ra'untuwo, ba kə dam kən ni den gəni da'a, domici gəni baa dīr na damtən gəsi. Ko gonge pət ra na damtən gəsi.>>

7

Ba kə shin ni bes kə murgon da'a
(Luk 6.37,38,41,42)

¹ <<Ba kə shin ni bes kə murgon da'a, kən ma mbarəm ba shin bes gin da'a.

² Kandatu kə hukunte mbarəmo, untu ni kən ma ba hukunte in pa'e. Na shandər nəm tu kə cingəriwo, na ri ni ba cingəri in pa'e.

³ Unun kem ki den shini nye jir kə te ger də ya'ika, o fawo basi nyash tu te ger da'i kawu?

⁴ Imnu ki mani wuli ya'i'e, <Naa dəli'i nye jir kə te ger da'ika,> o fawo basi nyash ra te ger da'ikawe?

⁵ Ki mən pi shini kə gere, dəli basi nyash kə te ger gika kakani, arni ki mani shini hoyi kan kə'i mani dəli nye jir ya'i ter gerka.

⁶ Ba kə bini yer argon tu kan dləran ni anra gwa da'a. Ba kə la'i ni alade zo bar gin da'a. Kən ni kə pi untuwo, aladeyi baa desika, kan də yeri pal wu tlyat kəne.

Liri ni, ngen ni, kə bo ni bədlabəni
(Luk 11.9-13)

⁷ Pini ta liri ba bi ine, ngen ni ki zami, pini ta be bədlabəni, baa buli ine.

⁸ Muntu kup liriwo ba bi ti. Muntu ngen ngapo ti zami. Muntu bo bədlabəno, ba buli ti.

⁹ Woni gip kən nya gəs ni lir ti bərediwo, ti bi ti tatwe?

¹⁰ Ko tin tə lir ti koso, tə bi ti iciwu?

¹¹ Kən mən dasi tu ma, kə mani bi mimir gin ho bari, bare də wule Ba gin kə to yamka baa bi munju ba lir ti gwa ho bari.

¹² Argon tu kup kə ndu də mbarəm pi ino, pi wur ni untu pa'e. Muntu ni'e Kulci kə Musa na kulci kə ga mən yari shirəm kə Yami.

Nye met bədlabəni na ngəlan bədlabəni
(Luk 13.24)

¹³ Te ni gipi tər kəba bədlabən kan ra met gwa. Rawo bədlabən tu kan ba ri mbarəm ewo na ngəlanyi ni ar ra. Kopi guntəpi ban da'a, kan mən kopi tərpi ra na womti.

¹⁴ Ama tər tu kan mbarəm ba kop də zam ge mbatlo met ni ar ra. Kopi tərpi ban naari, kan mən kopi tərpi womti da'a.

Ba mani momi kin den gəritən gəsi
(Luk 6.43-45)

¹⁵ Neni ger ndin, domici mir mən yari shirəm kə Yam kə lar kan ba dīr kar kən gip tutul dli ka kur təm gwa, ama wi yer lər ni mən kumi guzum naari.

¹⁶ Ki mom wur ni tər kə ba mbap gəzəni. Ba mani kotli mimir inabi den kən ire, ko gəri turum den kin goluma?

¹⁷ Untuni es ko gonge mbuni kin ba gəri ni mbuni mimir, ama wani kin ba gəri ni wani mimir.

¹⁸ Mbuni kin ba tabe gəri wani mimir da'a, untu es ar ba pi da'a də wani kin gəri ho mimir.

¹⁹ Ko gonge kin kan gəri ho mimir dawo, ba wotlka də kerika.

²⁰ Ra'untuwo, ki mani ni momi mən yari shirəm kə Yam kə lar ju den mbap gəzəni.

A tabe momi gin da'a
(Luk 13.26,27)

²¹ Ba'e kup mən wuli gən'e, <Babomi, Babomi> ni baa zam də Yam dām gun gəs da'a. Ama muntu ba pi argon tu Ban kə to yamka ndu də pi gwa ni baa zami.

²² Na womti gin ba wuləm'e den pəta, <Babomi, Babomi, na sun gini mə pi wazu diya, kano na sun gini mə dəli dun itər na pi bar kə dləkəntən na womti diya?>

²³ Kan a wul wur'e, <A tabe momi gin da'a. Tlin ni kəba gerka kən munju nge kopi shirəm kə Yam gwa.>

Mən tu'i bin mbarəm rop
(Luk 6.47-49)

²⁴ Ra'untuwo, kup muntu kum shirəm gən tu, kan tə pi mbap nariwo, ti ni ra wule mbarəm mən bopya tu kan tu bom gəs den tat gwa.

²⁵ Kan bar ghon ni nda, bula ni la'i, kan itər ni hor ghon ni be tor den biniwo, ar ba nda da'a, domici ba ni gəs bini den tate.

²⁶ Ama kup muntu kum shirəm gəni, kan tə la gip mbatl gəs tə pi mbap na ri dawo, ti ni wule kədləm tu kano tu bom gəs den singes gwa.

²⁷ Ghon ni nda, kan bulani suri, itər hor be tor ar bo biniwo, kan də bini ndaka, ndetəni ba nge ger kə shini.>>

²⁸ Nan Yesu pa'i yari kup shirəm juwo, ar ni domtən kə mbarəmi nəm bi na am den kulci gəsi,

²⁹ domici tə kulci wur wule muntu ra na iko gwa, ba'e wule kə mən kulci gəzən den kulci kə Musa ni da'a.

8

*Yesu warke mbarəm mən ndəcci
(Mar 1.40-45; Luk 5.12-16)*

¹ Nan Yesu dəl sur den tləndəro, ar ni mbarəm na womti kop ti kaari.

² Ar ni mbarəm gon mən ndəcci dīr ngus cina da ti, kan tə wule ti'e, <<Babomi kini kə ndu'o, ki palim dləran lasi.>>

³ Yesu ta am gəs ti taɓe mbarəmi, kan tə wule, <<A ndu kə dām dləran.>> Ar ri kəti gon da'a, arni ndəcci gəs pa'i.

⁴ Ar ni Yesu wul ti'e, <<Bashini, ba kə yari murgon argon tu kan pi gwa da'a, ama mbəri, ri kar liba kə Yam ju wu shin ki, kan kə bi wur ɓatltən tu kulci kə Musa yari də kə bi gwa, ar ni mbarəm kup ba mom'e kə warke wi.>>

*Ngəshtən den Yam kə bar mən bi'utu
(Luk 7.1-10; Yoh 4.43-54)*

⁵ Nan Yesu te gip bən kə Kaparnahumo, arni bar mən bi'utu kə Roma gon dīr kar ti, tə lir ti kə də tə ne ti am ra.

⁶ Tə wule, <<Babomi, nye mən pim mbap gən ra rin bomka ɓom, itər tle ti dlika, tə den kumi dli.>>

⁷ Yesu wul ti'e <<Aa ri warke ti.>>

⁸ Ama bar mən bi'utuyi bali ti tə wule, <<Babomi, a kəm'e kə ri bom da'əm da'a. Ama pi shirəm katl, nye mən mbap gən ba pal lau.

⁹ Domici ami ma gəsi də gon ni ami ra, na mən bi'utu jen gəsi da'əmi. A wul gon'e, <Rəka,> kan tə ri, gon eso a wul ti'e, <Diri> kan tə dīri. A wul zher gən'e, <Pi nankəni,> kano, tə pi.>>

¹⁰ Nan Yesu kum untuwo, arni tə nəm bi na ame. Kan tə wul mən kopi kar gəs'e, <<Na ho bi ni a yari ine, a taɓe zami murgon gip Isra'ila na ngəshtən den Yam na ndərtən wule kə mbarəm kən da'a.

¹¹ A yari ine, jen na womti mən ngəshtən den Yam wule muntu baa dəl dər tor gabəs na sur yemma wu dām kə ci

nyel na ga kori gəmi Ibərahim, Ishaku, na Yakubu gip dāmi kə Yam gun gəzəni.

¹² Ama mən Israila kan ndari wu zam də Yam dām gun gəzən kan nge gəzəno, baa la wur gip bar dāməni, las tu kan wi kul na ngəngash shine.>>

¹³ Ar ni Yesu wul bar mən bi'utu kə Romayi'e, <<Ndara, ba pi'i den kandatu kə ngəsh ki den Yam gwa.>> Ar ni mən pi mbap gəsi warke gip wokoci tu wu shirəm gwa.

*Yesu pəni kumi dli nya kon kə Bitərus ka
(Mar 1.29-34; Luk 4.38-41)*

¹⁴ Nan Yesu te gip bom kə Bitəruso, ar ni tə shin nakon kə Bitərus ɓom, dli gəs wi utuka.

¹⁵ Ar ni Yesu taɓe am kə nagər məri, kan wi utu kə dliyi ba za ti. Kano nagər məri ba tlyam tə pi ti mbapi.

Yesu pəni kumi dli mbarəm na womtika

¹⁶ Nan sit piwo, ar ni dīri munju dun itər ba ghunwur gwa na womti kar Yesu. Na yari shirəm ni katl tə dāli wur dun itər gəzənka. Kan tə warke munju den kumi dli gwa.

¹⁷ Tə pini muntu kə də laa'i shirəm kə Ishaya mən yari shirəm kə Yam'e,

<<Na gam gəs ni tə pəni
mi kumi dli gəmika,
kan tə dāli bar ju
ba dīri holi kumi
təmi kə dlika.>>

*Mən wultən'e wi kop Yesu
(Luk 9.57-62)*

¹⁸ Gasi gon nan Yesu shin mbarəm na womti gandəl tiwo, arni tə wule də pal te den kəti bishidi kə bar ɓula'i ka.

¹⁹ Kapən wu ndarawo, arni nəm gip mən kulci mbarəm den kulci kə Musa dīr kar ti, tə wule, <<Ba mən kulci, aa kop ki las tu ki ri kup gwa.>>

²⁰ Ama Yesu bali ti'e, <<Yer ləp ra na shu gəzəni, kan ga yatli ra na bin gəzəni, ama ami Nya Mbarəm ra na las tu tə mur gwa da'a.>>

²¹ Ar ni gon gip mir mən kulci kar ti wul ti'e, <<Babomi, za'əm kakani, kə də a ri bom a kap ban.>>

²² Ama Yesu wul ti'e, <<Kopəni, za məshi mbarəm gip ruhu wu kap ezən məshi mbarəme.>>

Yesu matl itər mən ndərtəni
(Mar 4.35-41; Luk 8.22-25)

²³ Nan tə te gip kungulən jikat malo, arni mir mən kulci kar ti kop ti.

²⁴ Wule gip jipkər gere, nan wu ra den gam malo, arni bar dun yam tli gip bar bula'i, kan ba tatl tor gip kungulən jikat mali. Ama Yesu den nde umuri.

²⁵ Ar ni mir mən kulci kar ti ri putu tika, wu wule, <<Babomi, dəlimi! Mə ri kə məstən wi!>>

²⁶ Tə nəmi wur'e, <<Unun kem bərti nəm kənka naar untuwu, kən mən heli ngəstən den Yami?>> Arni tə tlyam kan tə matl itər na zap mali kan lasi kup ba sa shot.

²⁷ Ar ni mir mən kulci kar ti nəm bi na ame, kan wu wule, <<Unu badər mbarəm ni'e muntuwe? Ga itər na zap mal kup ba kop shirəm gəsi!>>

Yesu warke mən zhe'e
(Mar 5.1-20; Luk 8.26-39)

²⁸ Nan tə cwat gip kəti bar bula'i gip atl kə mən Garasinawo, ar ni mən zhe'e jen rop dəl ter gip gambici'e wu zam ti. Wu dəmka bar kə bərtiwi har murgon ba'i mani kopi tər lasi da'a.

²⁹ Ar ni wu la yar wu wule, <<Unun kə ndu nan miwu, Nya Yami? Kə dīr ni kə də kə kumi mi dli kapən də wokoci piya?>>

³⁰ Te cinaka njem nan wuro, alade jen ra na womti kan den le gəzən gwa.

³¹ Arni dun itəri lir Yesu, wu wule, <<Kini kə dēli mikawo, za mi mə te gip alade mən womtitən ja.>>

³² Ar ni tə wul wur'e, <<Bərni!>> Kan wu dəl gip mbarəm mi wu te gip aladeyi, arni aladeyi yem sur bi tləndər na kətər wu su ro gip bar bula'i, wu məsh su gip malika.

³³ Mən le aladeyi kətər te gip bənika, wu yari bar ju kup kan pi na mbarəm mən dun itəri gwa.

³⁴ Mbarəm kə bəni kup dəl dīr kə də wu mo na Yesu. Nan wu shin tiwo, arni wu lir ti də tə za'i wur kəti atl gəzəni.

9

Yesu warke muntu itər tle ti dli kagwa
(Mar 2.1-12; Luk 5.17-26)

¹ Ar ni Yesu to gip kungulən jikat male, tə jikat bar bula'i tə te gip bən gəs Kaparnahum.

² Mbarəm jen dīri ti mbarəm gon kan itər tle ti dli kagwa, bom den ba muri. Nan Yesu shin ngəstən den Yam gəzəno, arni tə wul muntu itər tle tikayi'e, <<Ba ar ghunki da'a, nya gəni, pəni'i warwat pitən gi kawī.>>

³ Na kumi untuwo, ar ni jen gip mən kulci mbarəm den kulci kə Musa dami gip mbatl gəzən wu wule, <<Mbarəm tu ba cingər gam gəs na Yami.>>

⁴ Ama Yesu mom damtən gəzəni, ar ni tə wule, <<Unun kem kən kə wani damtən gip mbatl ginwe?>>

⁵ Ar mani na də wule, <Pəni'i warwat pitən gi kawī,> ko də wule, <Tlyam kə desi?>

⁶ Ama nan a ndu kə mom'e Nya mbarəm ra na iko kə pəni warwat pitənka den kaar atlo>> ar ni tə wul muntu itər tle ti amika'e, <<Tlyami, pən bamuri gi, kə ndara bomi.>>

⁷ Kan mbarəmi ba tlyam tə ndara bomi.

⁸ Nan domtən kə mbarəmi shin argon tu piwo, arni bərti nəm wur naari, kan wu dēda Yam muntu bi mbarəm mani pi untuyi gwa.

Yesu la bi Matta
(Mar 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Nan Yesu ri cinawo, ar ni tə shin mbarəm gon mən sun Matta, njon kəba nəmi wurpi bomi. Yesu wulti'e, <<Kopəni.>> Kan Matta ba tlyam tə kop Yesu.

¹⁰ Den kaar kə untuwo, Yesu den ci fingal rən bom da Matta kawo, ar ni mən nəmi wurpi bom na mən warwat pitən na womti dīr dəm wu den ci fingal nan ti na mir mən kulci kar ti.

¹¹ Nan mən me gam kə mən Parise shin untuwo, ar ni wu gen momi kar mir mən kulci kar ti'e, <<Unun kem mən kulci gin ba ci na mən nəmi wurpi bom na mən warwat pitən we?>>

¹² Nan Yesu kum untuwo, ar ni tã wule, <<Ba'e munju kan ra lau ni ba ndu mæn bi un da'a, ama mæn kumi dli ni.

¹³ Ama ri kulci ni kã mom ni argon tu shirãm kã Yam yari gwa, <Amo dãm na guna ger ni a ndu kar kãne, ba'e mboshim dabba gip bota ni da'a.> A sur ni kã dã a la bi mæn pitæn dlat da'a, ama mæn warwat pitãne.>>

Ngeni momi den pi guzum male
(Mar 2.18-22; Luk 5.33-39)

¹⁴ Gasi gono mir mæn kulci kar Yohana mæn pi Batisma ri kar Yesu kã dã wu ngen momi kar ti, wu wule, <<Unun kem min na mæn me gam kã mæn Parise ba pi guzum male, ama mir mæn kulci kar ki ba pi da'a?>>

¹⁵ Ar ni Yesu nãmi wur tã wule, <<Berãm kã mæn pel gær baa pi ni dun mbatl wokoci tu wura kã ba gudlumiya na mæn pel gæri ya? Wokoci den dïrtãne nan ba pãni wur mæn pel gæri kagwa. Wokoci ta ni wi pi guzum male.

¹⁶ Untu ni esi, woni ba jep pel tutul den gus tutul dliwe? Domici gus tutul dliya ba tlyatka ar man kã far tlyattãni.

¹⁷ Untuni esi, murgon ba shoti pel mal kin inabi su gip kor zurum ka kuur da'a. Tini tã pi untuwo, pel mal kin inabi tu ba tatl kuur tuka kan ar shotka, kuuri eso ar lika ituwi. Untuni da'a, pel mal kin inabiwo, dã shot ti gip pel zurum ka kuri, na untu ni pel mal gæri kin inabiya kup na zurumi baa sa ra.>>

Yesu tli nye gær kan mæshka gwa kan tã warke gær mætti
(Mar 5.21-43; Luk 8.40-56)

¹⁸ Nan tã gip shirãm nan wuro, ar ni bari kã bom domtæn kã mæn Yahuda gon ngus cina dati, tã wule, <<Kækæn tuni nya gæn nye mætti mæshka. Ama dïr kã ne am den ti, tã pal ra na ge mbatli.>>

¹⁹ Ar ni Yesu tlyam na mir mæn kulci kar ti, kan wu ri na mbarãmi.

²⁰ Gip untuwo arni nagær gon muntu kan bærã ba shot gip ti kã sheti ghon kutl cet rop dïr tãp kaar dati, tã ne am den bi lulur gãsi.

²¹ Tã wul tor mbatl'e, <<Ami ni a ne am den tutul dli gæs katlo, a warke.>>

²² Nan Yesu bali ger tã shin tiwo, arni tã wul ti'e, <<Ba ar ghun ki da'a, nya gæni, ngæshtæn den Yam gi warke iwi.>> Ar ri kætã gon da'a, ar ni nagæri warke.

²³ Nan Yesu mbubar bom dã bari kã mæn kopi na mbarãmiwo, se tã shin mæn hori mæzhele* na mbarãm na womti den ta kulu.

²⁴ Ama Yesu wul wur'e, <<Tli ni bar tu. Nye gæri mæsh nika da'a, umur ni ti dene.>> Arni wu gyatli ti gip mburtãne.

²⁵ Nan kar mbarãmi te kari kawo, ti te gipi tã nãm am kã nye gæri, kan nye gæri ba tlyami.

²⁶ Shirãm bar kã dlækãntæn tu ri gip kætã atli kup.

Yesu warke tabi na bebe

²⁷ Nan Yesu ci cina na ritãno, ar ni tabi moni jen rop kop ti, wu den wultæn'e, <<Gæsgal kã Dauda! Kum guna gæmi.>>

²⁸ Nan tã te gip bom gono, ar ni tabiya kop ti teka, kan tã wul wur'e, <<Kã nãm gip mbatl gæn'e aa mani warke gina?>> Arni wu nãmi ti'e, <<Aan, Babomi.>>

²⁹ Kan tã ne am den ger gæzæn tã wule, <<Den bi ngæshtæn gin demæn ni, ar ba dãm in untu.>>

³⁰ Ar ni ger gæzæn bul kan wu mani shini bari. Kan Yesu ba dæli wur kãm hoyi, tã wule, <<Ba kã yari ni murgon argon tu kan pi gwa da'a.>>

³¹ Ama wu ndarawo arni wu pi ta yari argon tu tã pi wur gwa gip atli kup.

³² Wu den bi za'i lasi ituwi, kan ba dæri ti mbarãm gon mæn dun itær kan ba mani shirãm dagwa.

³³ Nan Yesu dæli ti dun itærãkawo, ar ni mbarãmi nãm shirãmi. Domtæn kã mbarãmi nãm bi na am wu wule, <<Mã tabe shini argon pi wule muntu gip Isra'ila da'a.>>

³⁴ Ama mæn me gam kã mæn Parise wule, <<Na ndærtæn kã gun dun itær ni tã dæli dun itæri.>>

Guna ci Yesu den mbarãme

³⁵ Yesu kop gip ga bãni kup na gip mir bæn kã bi læpi, tã den pi wazu na kulci wur zo shirãm kã mulki kã Yam gip ba

9:13 9.13 Hos 6.6. * 9:23 9.23 Dã mbarãm kã Isra'ilawo ba ngen mæn hori mæzhele wu hor kã kulu mæshtæn mbarãm ni mæshka gwa

domtən kə mən Yahuda. Tə den warke gəzən den ko gonge kumi dli na ciwo kan ba ghun wur gwa.

³⁶ Nan tə shin nartən kə domtən kə mbarəmo, guna ci ti den wuri, domici wura den ta ndotəne. Mən ne wur am ra da'a, wule təm ju kan ra na mən tle gəzən dagwa.

³⁷ Ar ni tə wul mir mən kulci kar ti'e, <<Kəni naari, ama mən rəshi kəni ngapo njem ni wura.

³⁸ Ra'untuwo, lir ni Babom mən rəshi kəni, tə kari in bar ra na mən mbap wu rəshi ti kəni.>>

10

Yesu kar kutl-cet ropi
(Mar 3.13-19; Luk 6.12-16)

¹ Yesu la bi mir mən kartən gəs kutl cet rop (12), tə bi wur iko wu dəli dun itər na warke mən kumi dli, na ko gonge ciwo.

² Sun kə mir mən kartən gəs kutl-cet ropi ni'e, kə nəm Simon (muntu ba la ti bi'e, Bitərus gwa) na esi Andərawus. Yakubu nya Zabadi na esi Yohana.

³ Filibus, Bartolomi, Toma, na Matiyu mən nəmi wurpi bomi. Yakubu nya Alpayus, na Tadawus.

⁴ Simon mən ghuve kə bən gəsi, Yahuda Iskariyoti, muntu kan bi Yesu kagwa.

Yesu kar kutl-cet ropi
(Mar 6.7-13; Luk 9.1-6)

⁵ Wi kutl cet ropi ni Yesu kar wur na la'i wur tat cina'e, <<Ba kə rəni cina də munju kan mən Yahuda ni da gwa, ko kə teni gip bən kə mən Samariya.

⁶ Ama rəni kar təm kə Isra'ila kan jilka gwa.

⁷ Kən ni kə ri gwa lani icin kə wul ni'e, <Mulki kə Yam mbira wi kosak.>

⁸ Warke ni kumi dli kə mbarəm ka, tli ni munju kan məsh kə pali ni munju kan ra na ndəcci gwa dləran, kə dəli ni dun itərka. Bi in ni, kən ma bi ni pa'e.

⁹ Ba kə pən ni wurpi kə zənariya, ko azurpa, ko mundu gip posh gin da'a.

¹⁰ Ba kə pən ni posh gip bomi asəm gin da'a, ko tutul dli goni, ko kaptəlanye, ko dlo, domici muntu kan pi mbapo tə ndari də bi ti argon tu tə ndu gwa.

¹¹ Bən tu kə te gipi kup, ko mir bən kə markəmiwo, ngen ni ho mbarəm kan gip bəni gwa, kə dəm ni gip bom gəzən ar ri gas tu ki za lasi gwa.

¹² Kən ni kə te gip bomiwo, kə shirmi ni mən bomi.

¹³ In ho mbarəm ni gip bomiwo, lir ni Yam kə də tə bi wur dəmi zhəlili, ama in ho mbarəm ni dawo, ba də Yam bi wur dəmi zhəlili da'a.

¹⁴ Gon gəzən ni nge nəmi gini, ko nge kumi shirəm gin kawo, na kə za bomi ko bəniwo bat ni kushka kə asəm ginka lasi.

¹⁵ Ge shirəm ni a yari in'e, ba kum guna den bən kə Sodom na Gomora gas tloyi shirəm ar man kə bən tu.

Kumi dli mən dīrtəne
(Mar 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁶ Aan, a kar kən ni wule təm gip dlom kə yer ləpe. Se kə dəm ni na wayo wule ici'e, na dəmi bat na barna wule kuburi.

¹⁷ Ama ngup kən ni na mbarəm ju, domici wi ta kən am də mən bəni, kan də bo in na rəba gip bom domtən gəzəni.

¹⁸ Baa dīr kən cina də kiri kə bəni, na ga gunye, domici gəni, kə də kə la ni icin kə zo shirəm deməni cina da wuri, na munju kan mən Yahuda ni dagwa.

¹⁹ Ama wini wu nəm kəno, ba ar ghun kən ni den argon tu ki yari gwa da'a. Baa bi in argon tu ki yari gwa gip wokociyi.

²⁰ Kən ni ki dəm mən shirəmi da'a. Ruhu kə Yam ni ba shirəm tər kar kəne.

²¹ Erəm ba bi erəm gəska kə də ri ti eka, bəba ba bi nya gəska, untuni es mimir ba tli gam mən gəri gəzən wu kem də ri wur eka.

²² Mbarəm kup ba nge ine domici gəni. Ama muntu kup ba mbatl dlom gam bari patən kə baro, ti zam dəltəne.

²³ In kumi in dli gip bən kəno, ri ni gin gip bəni kə cina. Ge shirəm ni a yari ine, kapən kə pa'i kopi mir bən kə Isra'ilawo Nya Mbarəm baa pal sur wi.

²⁴ Nye mən kulci baa man muntu ba kulci ti gwa da'a, ko də wule də zher man babom gəsi.

²⁵ Ar ndari də nye mən kulci dəm wule muntu ba kulci ti gwa, zhero tə dəm wule babom gəsi. Tun nan ami babomi la'əm

bi Ba'alzabu gun dun itero, imnu ba la bi mir mən bomiwe?

*Muntu ndari da kum barti gəs gwa
(Luk 12.2-7)*

²⁶ Ama ba kə kum ni bərti gəzən da'a. Argon ra kan ra na ghupi kan baa bulka den kari dagwa, argon ra na ghuuni kan ba hol momi da gwa.

²⁷ Argon tu a yari in gip dāməno, yari ni kə ba cirtəni. Argon tu a yari in su kəm kawo, la ni icin deni dā ko gonge mbarəm kumi.

²⁸ Ba kə kum ni bərti kə mən ri mbarəm eka da'a, domici wi mani ri ruhu kə mbarəm eka da'a. Ama kum ni bərti kə Yami, muntu kan ba mani li dlika, na la'i mbatli gip utu gwa.

²⁹ Ba wur ni mir yatli ropka den kabarshu nəm diya? Yatli gon ra kan ba nda atl bat na momi kə Ba gin gwa da'a.

³⁰ Ta gam gin ma na dləmi ni ar ra.

³¹ Ra'untuwo, ba dā bərti ci in ni da'a, nartən gin man kə yatli hoyi.

*Sede Yesu cina dā mbarəme
(Luk 12.8,9)*

³² Muntu kup sede ti gwan ni cina dā mbarəmo, ami ma aa sede'e ti gwan ni cina dā Ban kə to yamka.

³³ Muntu kup nge sede ti gwan ni cina dā mbarəmo, ami ma aa nge sede'e ti gwan ni cina dā Ban kə to yamka.

*Mbarəm baa nge in den kən mən kopi Yesu ni
(Luk 12.51-53; 14.26,27)*

³⁴ Ba kə pən ni'e, a siri in ni dāmi zhəlili den kaar atl da'a! A siri in ni dāmi zhəlili da'a, se dlanye.

³⁵ <A sur ni kə dā a hađe nya na base, nye mətli na nase, gər kushi na nakon gəsi.

³⁶ Mbarəm kə bom nəm baa dām mən nge babomi.>

³⁷ Muntu ba ndu bas ko nas manəmo, tə kəm tə dām gwan da'a. Muntu kan es ba ndu nya gəs moni ko nye mətli nar manəmo, tə kəm tə dām gwan da'a.

³⁸ Muntu kup pən kin kə ba'i gam gəs dene tə kopən dawo, tə kəm dāmi gwan da'a.

³⁹ Muntu kup ndu ge mbatli gəs, ti hol zami gəsi. Ama muntu kup kan hol ge mbatli gəs den bi gəno, ti zam ge mbatli.

*Mbap zami batltəne
(Mar 9.41)*

⁴⁰ Muntu kup nəm kəno, amin tə nāməni. Muntu nāmən ngapo, tə nəm ni muntu karəm sur gwa.

⁴¹ Muntu kup nəm mən yari shirəm kə Yam den ti mən yari shirəm kə Yamno, ti zam albarka kə mən yari shirəm kə Yami. Muntu es nəm mən pitən dlat, den ti mən pitən dlatno, ti zam albarka kə mən pitən dlat.

⁴² Muntu kup bi wuro mal mən idatən nəm gip mir heli mimir ju den ti mən kopi gənno, a yari ine, ti hol zami albarka gəs da'a.>>

11

*Yohana mən batisma kar mir mən kulci gəsi
(Luk 7.18-35)*

¹ Nan Yesu pa'i pi shirəm ju mir mən kulci kar ti kutli cet ropiwo, ar ni tə za lasi tə ndara gip kəti atl kə mən Galili tə ci cina na kulci na la'i icin kə shirəm kə Yam gip mir bən gəzəni.

² Wokoci tawo le Yohana ka gip bom kə moni, kan tə kum bar ju Almasihu den pi, arni tə kar mir mən kartən gəs wu ri tambe Yesu.

³ Wu wul ti'e, <<Ki ni'e mbarəm tu kan mən den buti gwaya, ko mə but gon esi?>>

⁴ Yesu nāmi wur tə wule, <<Pal ni rən kar Yohanaka, kə yari tə ni argon tu kə shin kan kə kum gwa.

⁵ Tabi den zami shini, kurki den desi, mən ndəcci den zami dāmi dləran, munju ba kum dama wu den kumi, den tli munju kan məsh kagwa, ba pi wazu munju kan am ri wur kar dagwa.

⁶ Mən albarka ni'e, munju nge kopi gən den kandatu ami ra gwa da'a.>>

⁷ Nan mir mən kartən kə Yohanayi ndarawo, ar ni Yesu pi mbarəm ju ra lasi gwa shirəm den Yohana tə wule, <<Unun kə shin rən bi ləpka ya? Wosh kan itər ba kade gwana?

⁸ Ko kə dāl ni kə shini mbarəm tu kan la mbuni tutul dli gwa? O'o, untu ni dawo,

unun kə ri kə shini we? Gip shini gino, kii shin ni mbarəm mən ho tutul dliya? Ai mən kemi ho tutul dliwo bom də gun ni wu nərə.

⁹ To, unun kə dəl kə shiniwe? Mən yari shirəm kə Yama? Aan, a yari ine, tə man mən yari shirəm kə Yam nartəni.

¹⁰ Ti ni'e mbarəm tu rəsh den ti gip shirəm kə Yam gwa'e, <Aa kar nye mən kartən bar gən cina da'i, muntu kan baa kərkəmi'i guntəp gi gwa.>

¹¹ A yari in ge shirəmi, gip munju mətli ni gər wuro, gon ra kan nar man Yohana mən pi batisma gwa da'a. Ama muntu kan'e heli gip mulki kə Yamo, tə man ti.

¹² Tun wokoci kə Yohana mən pi batisma har kəkəni, den ta la'i icin kə shirəm kə dəmi kə Yam gun gip mbatl kə mbarəme, ama kəkəno ko gonge mbarəm den ta totən kə tetəne.

¹³ Domici kulci kə Musa na təlankur kə ga mən yari shirəm kə Yam kup pini kə mulkiyi kapən cwattən kə Yohana.

¹⁴ Kən ni kə nəm argon tu wu yariwo, ti ni'e Iliya tu kan yari'e ti sur gwa.

¹⁵ Muntu kup ra na kəm kə kumiwo, naa tə kumi.

¹⁶ To, na unun aa ngash mbarəm kə zhan kənwe? Wini wule mimir kan den cet gip debər gwa, wu den la'i bi berəm cet gəzən wu den wultən'e,

¹⁷ <Mə hori in məzhele ama kə dlar da'a,

mə wuli in kon kulu keti,
ama kə kul da'a.>

¹⁸ Artu Yohana mən pi batisma dīr tə pi ta ci na tle dawo, kə wule, <Ti mən itər ni.>

¹⁹ Ar tu Nya Mbarəm dīr ti den ci na tlewo, ar ni kə wule, <Mən totən den ci na tle ni, berəm kə mən nəmi wurpi bomi, na mən warwat pitəne.> Kup na untu, mə mani ni shini bopya kə Yam təp kə ba argon tu tə pi gwa.>>

*Bən ju nge ci atl gam gwa
(Luk 10.13-15)*

²⁰ Ar ni Yesu matl mir bən ju kan tə pi mbap kə nəmi bi na am gip wur gwa, ama wu ci atl gam da'a.

²¹ <<Bar kə guna ni'e kən mbarəm kə bən kə Korazina! Bar kə guna ni'e kən mbarəm kə bən kə Betsaida! Na də wule

bar kə nəmi bi na am ju kan pi gip kən gwa ni pi gip Taya na Sidono, na wu ci atl gam na la'i lusguru, wu den hurwa na wi mudlər sur gam wi.

²² Ama a yari in'e gas tloyi shirəmo, baa kum guna kə mbarəm kə Korazina na Betsaida man kə Taya na Sidon.

²³ Kən mbarəm kə Kaparnahum ngapo, kə shin wule, baa dədə kən ni ar to yama? O' o baa pali in ni atli, kə ba dəmi kə məshtəni. Də wule bar kə nəmi bi na am ju pi gip kən ni pi gip Sodom, na tii nərə har sekəni.

²⁴ Ama a yari inka, gas pət tloyi shirəmo, ba kum guna kə mbarəm kə Sodom ar man kəne.>>

*Dir ni karəm kə zam ni shukutəni
(Luk 10.21,22)*

²⁵ Gip wokoci tawo, arni Yesu wule, <<A goode'i, Bəba na Babom kə yam na atli, domici kə ghundəri bar jen mən bopya na mən momi bar kə atl kənka, kan kə buli heli mimiri.

²⁶ Aan, untu ni Bəba, domici untu ni ar mbuni'i.

²⁷ Ko gonge baro Bəba bim kawī. Murgon ra kan mom Nyayi gwa da'a, se Bəbayi, eso murgon ra kan mon Bəbayi gwa da'a, se Nyayi, na muntu kan Nyayi ndu kə tə buli ti momi gwa.

²⁸ Ar ni Yesu wule, dīr ni karəmi kup gin kan ar banyi in wi, kan es den patən na gibər gosgam gwa, aa bi in shukutəni.

²⁹ Pən ni shirəm gən wule kandatu tla gi kən ba pən dlo bali witta gi kən den yar gwa, kan kə kulci ni karəmi, domici ami mən ghaləm mbatl ni, mən pali gamka atli, ki zami gam gin shukutəni.

³⁰ Domici kulci gən ban da'a, kan gosgam gən ngapo hoptan ni ar ra.>>

12

*Ngeni momi den pət shukutən kə mən
Yahuda
(Mar 2.23-28; Luk 6.1-5)*

¹ Den pət shukutən kə mən Yahuda gono, Yesu den kopi gip kən alkama. Mir mən kulci kar ti ngapo wu den kumi guzumi ar ni wu nəm marti gam alkamayi wu den ci.

² Ama nan jen gip mən Parise shin untuwo, ar ni wu wul ti'e, <<Shinca, mir mən kulci kar ki den pi argon tu kulci kə Musa wule ba də pi da'a gas shukutən gwa.>>

³ Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Kə tabe ni zhiti argon tu Dauda pi wokoci tu tə kum guzum, nan ti na mbarəm gəs gwa da'a ya?

⁴ Kandatu tə te gip bom kə Yami, kan wu ci bəredi tu kan neka markəme, kup na ar ndari'e wu ci da'a se mən keri bar ju diri Yam gwa ni katl ba ci.

⁵ Eso kə tabe ni zhiti gip təlankur kulci kə Musa diya? Kandatu liba kə Yam ba cen doka kə pət shukutənka den ko gonge pət shukutəni gip bom kə Yam, ama ar dəm'e warwat pitən ni wu pi da'a.

⁶ A yari ine, muntu kan man bom kə Yam gwan kəni.

⁷ O na kə mom ni argon tu rəsh gwa'e, <Amiwo guna ger ni a ndu'e kə nərə nari, ba'e mboshi bar də ta'i Yam ni katl ghunəm da'a.> Na kii shin wani pitən kə munju hol wani pitən gwa da'a.

⁸ Domici Nya mbarəm ni'e Babom kə pət shukutəni.>>

Yesu warke muntu itər tle ti am kagwa (Mar 3.1-6; Luk 6.6-11)

⁹ Nan Yesu za lasiwo, ar ni tə te kə ba domtən kə mən Yahuda.

¹⁰ Mbarəm gon ra lasi muntu kan itər tle ti am ka gwa. Ar ni wu gen momi kar Yesu wu wule, <<Təlankur kulci kə Musa yari den'e də pəni mən kumi dli kumi dli gəska den pət shukutəna?>> Wu yari ni untu kə də wu ri ti cina ni.

¹¹ Yesu nəmi wur tə wule, <<Woni gip kən kan təm gəs nəm ni nda shuka den pət shukutəno, tii dəli ti tor ka dawu?

¹² Mbarəm man təm naari! Ra'untuwo, təlankur kulci kə Musa nge'e də pi ho bar den pət shukutən da'a.>>

¹³ Ar ni Yesu wul mbarəmi'e, <<Ta am gi.>> Ar ni tə ta ami, kan ba pal lau wule ami mən nəm.

¹⁴ Ama mən Pariseyi dəl gəzən kan wu bali kandatu wii pi wu ri Yesu eka gwa.

Yesu zəzar zher kə Yam ni

* **12:23 12.23** Yam pi gudlum shirəm nan wur ter ka'e gəs gal kə Dauda gon ra kan baa dəm ti ni'e mən dəli mbarəm gwa

¹⁵ Nan tə mon argon tu wu den ndu'i pi kawo, ar ni tə za lasi. Mbarəm na womti kop ti, kan tə pəni mən kumi dli kup kumi dli gəzənka.

¹⁶ Ama tə dəli wur kəm den'e ba wu yari murgon ko ti woni da'a.

¹⁷ Untu pini kanda tu Yam yari bi də mən yari shirəm kə Yam Ishaya gwa'e,

¹⁸ <<Zher gən kəni muntu kan a zəzari, muntu a ndu gwa, nan ti ni a pi ghol mbatl hoyi. Aa laa'i ti na Ruhu gəni, Tii pi la'i icin kə tloyi shirəm kan ra dlat gwa den atl na womti.

¹⁹ Tii tli yar yam ko tə shirəm na mati yar ko də kum yar gəs den ko gonge tər da'a.

²⁰ Wosh tu kan tatl kawo, tii cenka da'a, utu pətəla tu kan bari kə məštənkawo, tii məshka da'a, se ti ni tə kem də pitən dlat ci cina.

²¹ Gip sun gəs ni munju kan mən Yahuda ni da'a kup baa la mbatli.>>

Yesu na Ba'alzabu Gun dun itəri (Mar 3.20-30; Luk 11.14-23; 12.10)

²² Ar ni wu diri ti mbarəm gon kan ngubbi ni, tabi ni, kan ra es na dun itər gwa. Yesu warke ti, kan tə mani shirəmi, na shini bari.

²³ Ar ni mbarəm kup nəm bi na ame, kan wu wule, <<Muntu ni'e Nya Dauda tu diya?>> *

²⁴ Ama nan mən Parise kum untuwo, ar ni wu wul ezən'e, <<Na iko kə Ba'alzabu gun kə dun itər ni mbarəmtu ba dəli dun itər ju.>>

²⁵ Nan Yesu mon damtən gəzənkawo, ar ni tə wule, <<Mulki tu kup kan tatlka bomi rop kan den shini bes kə esiwo, mulkiyi ba dlər da'a. Kup bən ko bom na mbarəm ju kan tatlka bomi ropo, bəni ko bomi ba dlər da'a.

²⁶ Shetan ni ba dəli shetano, tə den dlan na gam gəs ituwi. To imnu mulki gəs ba dlər rawu?

²⁷ O na iko kə Ba'alzabu ni a dəli dun itəro, to mbarəm gin fa? Na iko kə woni wu dəli dun itər we? Mbarəm gin ni baa tloyi in shirəm den muntu.

²⁸ Ama na Ruhu ka Yamni a dɛli dun itero, dɛmi ka Yam gun gip mbatl ka mbarɛm ɔir kar kɛn ituwi.

²⁹ Kii mani tetɛn gip bom ka ndɛri mbarɛm ka yemi ti barka da'a, se ki ni ka bal ti kakani, kan ka'i mbu tetɛn gip bom gɛs ka yemi ti barka.

³⁰ Muntu kan ra namɛn dawo, mɛn gapa na mɛn ni, kan muntu kup nem amra gip domi dawo, mɛn gɛzanyika ni.

³¹ Ra'untuwo a yari ine, baa gaparte mbarɛm ko gonge warwat pitɛn gɛs na shirɛm mburtɛn gɛsi. Ama muntu yari mɛgɛn shirɛm den Ruhu ka Yamo, baa gaparte ti da'a.

³² Muntu kup pi mɛgɛn shirɛm den Nya mbarɛmo, ba gaparte ti, ama muntu kan pi mɛgɛn shirɛm den Ruhu ka Yamo, ba gaparte ti da'a, ko kɛkɛni ko gas patɛn ka bar kup.

Kin na gɛrintɛn gɛsi (Luk 6.43-45)

³³ Ho kin ni ba gɛri ho mimiri, wani kin ni ba gɛri wani mimiri. Ba mani ni momi kin den mimir ju tɛ gɛri gwa.

³⁴ Kɛn badɛr ka wonzi! Imnu kii mani yari ho bari, nan kɛn mɛn ɔasi tu ni gwawu? Domici argon tu kan ra su gip mbatlka gwani bi ba yari.

³⁵ Mbarɛm mɛn zo mbatlo, tor gip zo mbatl gɛs ni tɛ pi ho shirɛmi, mɛn ɔasi tu ngapo gip ɔastɛn ka tu gɛs ni tɛ dɛli wani bari.

³⁶ A yari ine, kup mɛgɛn shirɛm tu kan mbarɛm yariwo, tii dlɛm na nɛm nɛm gas tloyi shirɛmi.

³⁷ Den shirɛm gi ni ba tloyi'i shirɛmi, ko ar kem ka dɛm mɛn ho pitɛne ko mɛn wani pitɛne.>>

Mɛn kulci mbarɛm den tɛlankur kulci ka Musa na mɛn Parise den ngeni shini bar ka dlɛkɛntɛne (Mar 8.11,12; Luk 11.29-32)

³⁸ Ar ni jen gip mɛn Parise na mɛn kulci mbarɛm den tɛlankur Kulci ka Musa wul ti'e, <<Ba mɛn kulci, mɛ ndu'e ka pi mi bar ka dlɛkɛntɛn kan ba gode'e sur kar Yamni ka dɛl gwa.>>

³⁹ Ar ni Yesu nɛmi wur tɛ wule, <<Mbarɛm ka zhan kɛn mɛn ɔasi tu'e, mɛn nge pitɛn dlat den ngeni dɛ pi wur

argon tu kan ba gode'e sur kar Yam ni a dɛl gwa. Ama baa pi wur bar ka dlɛkɛntɛn gon da'a, se bar ka dlɛkɛntɛn wule muntu kan zam mɛn yari shirɛm ka Yam Yunana gwa.

⁴⁰ Wule kandatu Yunana pi muri myakan pɛt na gas gip tu dɛ bar koso, untu ni es Nya Mbarɛm ba pi muri myakan pɛt na gas gip gam bici'e.

⁴¹ Gas tloyi shirɛmo, mbarɛm ka Nineba ba tlyam na mbarɛm ka zhan kɛni, mɛn Nineba ba gode mbarɛm ka zhan kɛn den wu pi dlat da'a. Domici mɛn Ninebawo, wu ci atl gam den wazu ka Yunana, ar tu muntu kan man Yunana gwan kɛni ama wu ci atl gam da'a.

⁴² Gas tloyi shirɛmo, Gun ka Sheba gɛr mutli baa tlyam na mbarɛm ka zhan kɛni, tɛ gode wur'e wu pi dlat da'a. Domici tɛwo, ɔir ka ba dlyami las ni tɛ dɛli, ka dɛ tɛ kum shirɛm bopya ka gun Solomon, ar tu muntu kan man Solomon gwan kɛni ama ka kum ti da'a.

Paltɛn ka dun itɛri (Luk 11.24-26)

⁴³ Dun itɛr ni dɛl ka gip mbarɛmo, tɛ dɛl ni tɛ nɛm nɛltɛn las tu kan mal ra da gwa den ngeni ba shukutɛni, ama ti ni tɛ zam ba shukutɛni dawo,

⁴⁴ se tɛ wule, <Aa pal rɛn bom gɛnka las tu a dɛl gwa.> Ti ni tɛ pal lasi, tɛ zam bomi koni, kan tɛ shin sar bomika, kɛrkɛmi kawo,

⁴⁵ se dɛ dun itɛri pal rɛnka tɛ ngen jen gudɛli nyingi munju kan man ti ɔasi tu gwa, wu ɔir dɛm gip bomi. Dɛmi ka mbarɛmi baa man ka far wantɛni. Untu ni ar baa dɛmi mbarɛm ka zhan kɛni.>>

Mir mɛn gapi ka Yesu na nazini (Mar 3.31-35; Luk 8.19-21)

⁴⁶ Nan Yesu den shirɛm na womti mbarɛmiwo, se nas na mir mɛn gapi gɛs ni jɛn dlor kaari den buti ka dɛ wu shirɛm nan ti.

⁴⁷ Ar ni gon wul Yesu'e, <<Nɛna gi na ga mir mɛn gapi gi ra te kaari ka, wu den ndu'i shirɛm nan ki.>>

⁴⁸ Ar ni Yesu nɛmi ti, tɛ wule, <<Woni'e nɛna gɛni? Eso ga woni'e mir mɛn gapi gɛnwe?>>

⁴⁹ Ar ni tē ta am den mir mən kulci karti tē wule, <<Nəna na mir mən gəpi gən ju!

⁵⁰ Kup murgon tu ba pi argon tu Ban kə to yamka ba ndu də piwo, ti ni'e mən gəpi gən mətli na moni na nəna gəni.>>

13

Mən ngani badəre

(Mar 4.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Gasi ni Yesu dəl gip bomi, kan tē ri dām bi bar bula'i.

² Ar ni mbarəm na womti gandəl tika, kan tē to gip kungələn jəkat mal tē dām gipi, ar ni mbarəm kup dlər bi bula'i.

³ Yesu yari wur bar na womti, na misali tē wule. <<Mən kən gon ra ri gip kən gəs kə ngani badəre.

⁴ Tē gip ngani badəri ituwi, ar ni badəri jen ro den tēpe kan yatli ba dīr damika.

⁵ Badəri jen ba ro den atl kan ra den səla, kan ba yatli bəle-bəle domici atl ra lasi hoyi da'a.

⁶ Ama nan pət mato, ar ni badəri kerka kan ba konka, domici wi ra na tlər ti hoyi da'a.

⁷ Kan badəri jen ba ro gip lundume, nan wu naro kan lundumi ba tla wurka.

⁸ Eso, ar ni badəri jen ro den ho bar atli, kan ba yetli ar ba bi ge, geyi jeno hauya nantam, jeno hauya myakan jen eso hauya nəm na kutli.

⁹ Muntu kan na kəm kumiwo, naa tē kumi!>>

Argontu kem a shirəm na misali gwa

(Mar 4.10-12; Luk 8.9,10)

¹⁰ Ar ni mir mən kulci kar ti wul ti'e <<imnu kə shirəm na mbarəm na ngashi den bar jen we?>>

¹¹ Yesu nəmi wur tē wule, <<Kəno bi in momi sərri kə mulki kə to yamka, ama wiwo bi wur da'a.

¹² Muntu kan ra na baro baa mbəli ti ra, ti zam ra naari. Muntu kan ra na bar da ngapo, ba nəm nye jem tu kan tēra narika gwa.

¹³ Argon tu kem A shirəm nan wur na ngashi den bar jen gwa ni'e, <Ko wu zhit ma, wii shin da'a, ko wu kar na kəmma, wii kum ko wu mom argon tu ba yari gwa da'a.>

¹⁴ Den wur ni shirəm kə mən yari shirəm kə Yam Ishaya laa'i e,

<Wii pi ta kumi

ama wii mom da'a,

eso wii pi ta zhiti

ama wii shin da'a ko njem.

¹⁵ Domici mbatl kə mbarəm ju raka na lati,

wu kesh kəm gəzən kawī bəse wu kumi,

wu le ger gəzən kawī

bəse wu shin na ger gəzəni wu pa kum na kəm gəzəni.

Ra'untuwo, ger gəzən ba shin da'a, ko wu kum na kəm gəzəni,

kə də mbatl gəzən pən wu pal karəm a warke wur ra.>

¹⁶ Ama kən mən albarka ni domici ger gin ba shini, eso kəm gin ba kumi.

¹⁷ Na ho bi ni a yari ine, mən yari shirəm kə Yam na mən pitən dlat na womti ndu shini argon tu kən den shini gwa, ama wu shin da'a, wu pa ndu kumi argon tu kən den kumi gwa, ama wu kum da'a.>>

Argon tu shirəm kə ngani bari ba pi nufi gwa

(Mar 4.13-20; Luk 8.11-15)

¹⁸ <<Kum ni argon tu misali kə mən ngani kən tu ba shirəm deni gwa.

¹⁹ Muntu kum shirəm kə Yam kan tē mom kandayi dawo, Shetan mən dāsi tu'i baa dīr tē tus argon tu kan ngani gip mbatl gəska gwa. Muntu ni'e badər tu kan nda den tēp gwa.

²⁰ Badər tu kan nda den alt kan ra den səla wo, ti ni'e, muntu kan na kumi shirəm kə Yamo, se tē nəm na ghol mbatli.

²¹ Ama nan tē ra na tlər ti dawo, tē dādē da'a. Wokoci tu ghuntən ko kumi dli zam ti den shirəm kə Yamo, se tē za tēpka.

²² Badər tu kan nda gip lundumo, ti ni'e mbarəm tu kan kum shirəm kə Yami, ama damtən kə atl na ndu'i bar kə am tlaa shirəmika, kan shirəmi i mani pi ti ho bar da'a.

²³ Badər tu kan nda den ho atl ngapo, ti ni'e mbarəm tu kan kum shirəm kə Yam na momi argon tu shirəmi yari gwa. Tē pi mbap nari tē gər mimir gucipi hauya nantam (100), gono hauya myakan, (60) gon ngapo hauya nəm na kutli (30).>>

Jir gip alkama

²⁴ Ar ni Yesu pa yari wur shirəm es'e, <<Mulki kə Yam nərə wule mbarəm tu kan ngani ho badər gip kən gəs gwa.

²⁵ Nan mbarəm kup den umuro, ar ni mən nge gəs ri ngani badər jir gip kən alkamayi, kan tə ndara won gəsi.

²⁶ Nan alkamayi nar den dəli gamo, ar ni jiri ma tli tori.

²⁷ Ar ni ga zher kə Babomi ri wul ti'e <Babomi, ho badər ni mən ngani gip kən gi da'aya? Im ni jir pa yetl gipi we?>

²⁸ Ar ni Babomi bali wur'e <Mən nge gən ni pi untu.> Ar ni ga zher gəsi wul ti'e, <Kə ndu mə ri tus jiri kaya?>

²⁹ Ama Babomi wul wur'e, <O'o,> den tusi jiri kawo, ki tuska na alkamayi.

³⁰ Za ni wu nar tare ar ri gas rəshi. Wokoci tani a yari mən rəshi kəni'e wu pare tloyi jiri wu balka dap-dap kə də keri ka, kan alkamayi ngapo də ri bindika.>>

Shirəm den ge mastad
(Mar 4.30-32; Luk 13.18-21)

³¹ Yesu pa shirəm nan wur na misali tə wule, <<Mulki kə Yamo ar nərə wule ge mastad*, kan mbarəm gon pən kan tə ngani gip kən gəs gwa.

³² Kup na ar ni'e heli gip badər kup, ama ti ni tə naro, ar ba man nami mir kini, ar ba bo am har də yatł zam ba tu'i bin gəzən den ami.>>

Misali kə Yisti

³³ Yesu pa yari wur shirəm gon es tə wule, <<Mulki kə Yamo ar ni wule yisti, muntu kan nagər gon kushkəli gip dapti shandər myakan kan ba nga daptiyi kup gwa.>>

Yesu shirəm na misali
(Mar 4.33,34)

³⁴ Shirəm ju kup Yesu yari domtən kə mbarəmi wo, tə yari wur na misali den bar jeni.

³⁵ Bar ju pi ni kup kandatı mən yari shirəm kə Yam Ishaya yari gwa'e, <<Aa shirəm nan wur na misali den bar jeni,

aa yari wur argon tu kan ra na ghuuni terka na ne gəs kə pi atł kundərəndlip gwa.>>

Argon tu shirəm den jir gip alkama ba pi nufi gwa

³⁶ Ar ni Yesu za domtən kə mbarəmi tə te gip bomi. Kan mir mən kulci karti ba dır kar ti wu wule, <<Yari mi kanda kə jir kə gip kən tu ngapi.>>

³⁷ Tə nəmi wur tə wule, <<Muntu kan ngani ho badəriwo, ti ni'e Nya Mbarəme.

³⁸ Kəni ngapo arni'e atł kundərəndlip, ho badəriwo wi ni'e mimir kə mulki kə yami. Jiri ngapo wi ni'e mimir kə mən dasi tu tu.

³⁹ Kano mən nge gən kan ngani jiri ni'e shetan. Wokoci rəshi ni'e patən kə atł kundərəndlip. Mən rəshi kəni ni'e mir mən kartən kə Yami.

⁴⁰ Wule kandatı ba dom jir də keri kawo, untu patən kə atł kundərəndlip baa nərə.

⁴¹ Nya Mbarəm baa kar mir mən kartən gəsi wu dom bar ju kup ba kem mbarəm kə pi warwat pitən gwa, na mən pi wani bari, də dəli wurka gip mulki kə yami.

⁴² Də la wur te gip bom kə utuka. Barta ni wi kul na ngasi kur bi.

⁴³ Mən pitən dlat ngapo wi cir wule pət gip mulki kə Bazini. Muntu kup na kəm kumiwo, naa tə kumi.>>

Shirəm den bar kə am kan ra na ghuuni gwa

⁴⁴ <<Mulki kə Yamo wule bar kə am ni kan ghundərika gip kən gwa. Mbarəm ni zamo, se tə ri ghundərika gip kəni esi, na ghol mbatł gəsi kan tə wur argon tu tərə narika kup, kan tə wur kəni.>>

Shirəm den tat mən wurpi

⁴⁵ <<Eso, mulki kə Yamo wule ba mən bar pətıni ar ra, mən ngeni zo tat ju ba wurka gwa.

⁴⁶ Nan tə zam zo tat mən wurpi hoyiwo, se tə ri wur argon tu kup tərə nari ka gwa kan tə wur tati.>>

Shirəm den shar nəmi kose

⁴⁷ <<Eso, mulki kə Yamo wule, zan shar nəmi kos ni ar ra, kan la gip mal də nəm ko gonge badər kos gwa.

* 13:31 13.31 Mastad wo mir yaya badər ni muntu ra wule ge dənti gwa.

⁴⁸ Nan wu dɛl shari tor bishidi la'i na koso, ar ni mɛn nɛmi kosi dɛm kan wu zɛzar ho kos wu wi gip shari, kan munju kos ni dawo wu wika.

⁴⁹ Untuni ar baa dɛm gas patɛn kɛ atl kundɛrɛndlip. Mir mɛn kartɛn kɛ Yam baa dɛli mɛn dɛsi tuka gip mɛn pitɛn dlat,

⁵⁰ wu la mɛn dɛsi tu'i te gip bom utuka, lasi ni wi kul na ngasi kur bi.>>

Gus bar na pel bari

⁵¹ Yesu ngen momi kar wur tɛ wule,<<Kɛ mani momi bar ju kup a kulci in gwa wa?>> Ar ni wu nɛmi ti wu wule, <<Aan.>>

⁵² Ar ni tɛ wul wur'e, <<Ra untuwo, kup mɛn kulci mbarɛm den kulci kɛ Musa nan zam kulci den mulki kɛ yamo, ti ni wule babom tu kan dɛli bar kɛ am gɛs peli na gusi gwa.>>

Ba shin nartɛn kɛ mɛn yari shirɛm kɛ Yam gip bɛn gɛs da'a (Mar 6.1-6; Luk 4.16-30)

⁵³ Nan Yesu pa'i yari shirɛm den bar juwo, ar ni tɛ za lasi.

⁵⁴ Tɛ pal su Nazarat ka, bɛn gɛsi. Ar ni tɛ nɛmi kulci mbarɛm gip bom domtɛn gɛzɛni, kano ko gonge gɛzɛn ba nɛm bi na am wu wule, <<Ako ni tɛ zam bopya na bar kɛ dlɛkɛntɛn juwe?>>

⁵⁵ Ti nya kapinta tu ni diya? Eso nas ni'e, Maryamu da'aya? Kan mir ezɛn ni'e ga Yakubu na Isubu na Saminu na Yahuda diya?

⁵⁶ Mir ezɛn mɛtli eso, mɛn ra nan wur diya? Akoni mbarɛn kɛn zam bopya na bar kɛ dlɛkɛntɛn ju kam?

⁵⁷ Ar ni lo ci wur den ti. Ama Yesu wul wur'e, <<Ba dɛda mɛn yari shirɛm kɛ Yam ko ako ama bat na bɛn gɛs na gip bom gɛsi.>>

⁵⁸ Lasiwo, Yesu pi bar kɛ dlɛkɛntɛn womti da'a domici kɛ holi ngɛstɛn gɛzɛn den Yami.

14

Mɛstɛn kɛ Yohana mɛn pi batisma (Mar 6.14-29; Luk 9.7-9)

¹ Gip wokoci ta ni gun Hirudus kum kiri bar ju Yesu den pi gwa,

² ar ni tɛ wul mɛn pi ti mbap'e, <<Muntuwo, Yohana mɛn pi batisma ni tli gip mɛshi mbarɛme, ar ni kem tɛ pi bar kɛ nɛmi bi na am ju ra.>>

³ Domici gip muri jawo, Hirudus kem nɛm Yohana, ba bal ti, kan ba la ti gip bom moni domici kɛ Hirudiya nagɛr kɛ esi Filibus.

⁴ Den'e Yohana yari ti'e, <<Ar ndari kɛ gudlumi na Hirudiya da'a.>>

⁵ Hirudus ndu'e, tɛ ri Yohana eka, ama bɛrti ci ti den mbarɛme, domici wu pɛn'e Yohanawo mɛn yari shirɛm kɛ Yam ni.

⁶ Ama nan gas nyel kɛ dami pɛt gɛri kɛ Hirudus dɛro, ar ni nya Hirudiya nye mɛtli dlar cina dɛ mbarɛme, ar kon Hirudus naari.

⁷ Ar ni Hirudus bɛ nyayi am atl tɛ wul ti'e, tii bi ti kup argon tu tɛ liri gwa.

⁸ Kan nasi nyayi ba yari ti argon tu tii liri gwa, ar ni tɛ wule, <<Dɛ bim gam kɛ Yohana mɛn pi batisma gip gal kin kɛkɛni.>>

⁹ Ar ni dun mbatl nɛm gun Hirudus hoyi. Ama tɛ tare tɛ bo am atl kawɛ, na wotli bi gɛs cina dɛ kiri kɛ ba ci, tɛ bi bi dɛ bi ti.

¹⁰ Tɛ kem ba kotɛl gam kɛ Yohana kan ra gip bom moni gwa.

¹¹ Ba dɛri gam kɛ Yohana mɛn pi batismayi gip gal kini, ba bi nye gɛri kan tɛ bi nase.

¹² Ar ni mir mɛn kulci kar Yohanayi dɛr pɛn dli gɛs kan wu kapka. Kan wu ri yari Yesu argon tu pigwa.

Yesu bi fɛngal mbarɛm zangu nantam (Mar 6.30-44; Luk 9.10-17; Yoh 6.1-14)

¹³ Nan Yesu kum untuwo, ar ni tɛ to gip kungɛlɛn jikat mal kan tɛ ndara las tu mbarɛm ra dagwa. Ama nan mbarɛm kum untuwo, ar ni wu dɛl dɛr gip mir bɛn gɛzɛni wu kop ti den asɛm rɛn las tu tɛ ra kagwa.

¹⁴ Nan Yesu dɛl sur gip kungɛlɛn jikat mali kan tɛ shin domtɛn kɛ mbarɛm na womtiwo, ar ni guna ci ti den wuri, kan tɛ pɛni jɛn kumi dli gɛzɛnka.

¹⁵ Nan sit piwo, ar ni mir mɛn kulci kar ti dɛr kar ti, wu wul ti'e, <<Dewo gip lɛp ni, mbarɛm ra da'a, artu gas den ndetɛn wi. Ar baa mani kɛ za mbarɛm ju wu

ndara wu ri gip mir bən jen wu wur
fingal wu ci diya?>>

¹⁶ Ama Yesu nāmi wur tē wule, <<Ba'e
ar nām ni dē mbarāmi ndara da'a. Bi wur
ni fingal wu ci.>>

¹⁷ Ar ni mir mən kulci kar Yesuyi wul
ti'e, <<Miwo, bāredi nantam na kos rop ni
katl mən ra nari.>>

¹⁸ Tē wul wur'e <<Dirim ni dē.>>

¹⁹ Kan Yesu ba wul mbarāmi'e, wu dām
atl den jiri. Tē pən bāredi nantam na kos
ropi, tē tli gam tē goode Yam kan tē
cecceni tē bi mir mən kulci kar ti wu bi
domtən kē mbarāmi.

²⁰ Kup gēzən ba ci wu laa'i tu gēzēni,
kan wu dom mir rōbēs burōdiyi nan
sagwa, ba laa'i shar kutl-cet rop.

²¹ Womtitən kē mbarām ju kan ci
fingali pi wule moni bar kē zangu
nantam (5,000) bat na mēti na mimiri.

Yesu desi den gam male
(Mar 6.45-52; Yoh 6.15-21)

²² Ar ni Yesu wul mir mən kulci kar
tiyi'e, wu to gip kungələn jikat male wu
kur jikati te bi shidiyi bartaka. Kan tē za
mbarāmi wu ndara.

²³ Nan tē za mbarāmi wu ndarawo, ar
ni tē to den tlēndər kē dē tē shirām na
Yami. Tēra to den tlēndərīka nangəsi ba ri
bi siti.

²⁴ Ama wokociyiwo kungələn jikat mali
ra te dlom bar bula'ika zab mal den dēli
gēs dē na barta, domici itēr mən nartən
den gapa na kungələn jikat mali.

²⁵ Kē bētloni, bar kē gēlla am myakano,
ar ni Yesu bētl gam te kar kungələn jikat
malika, tē den desi den gam mali.

²⁶ Ama nan mir mən kulci kar ti shin ti
den desi den gam malo, ar ni bēti ci wuri,
wu la yar gip bēti wu wule, <<Tlon ni!>>

²⁷ Na zhotēne ar ni Yesu nāmi wur tē
wule, <<Ba ar ghun kēn ni da'a, mi ni. Ba
dē bēti ci in ni da'a.>>

²⁸ Ar ni Bitērus nāmi ti tē wule,
<<Babomi, ki ni fawo, bim bi a desi te
den gam malka, a te kar ki.>>

²⁹ Yesu wul ti'e, <<teri.>> Ar ni Bitērus
dēl sur gip kungələn jēkat mali tē nām desi
tē den tetən kar Yesu.

³⁰ Ama nan Bitērus shin ndērtən kē
itēriwo, ar ni bēti ci ti, tē nām sitēnka gēs
male. Kan tē la yar tē wule, <<Babomi dēli
mi!>>

³¹ Ar ni Yesu nām am kē Bitērus na
zhotēne tē dēl ti tor tē wul ti'e, <<Ki mən
kali ngēshtən den Yami, unun zote'i la'i
mbatl gi demən kawu?>>

³² Nan wu to gip kungələn jikat maliwo,
ar ni itēri za wultēne.

³³ Ar ni munju kan ra gip kungələn jikat
mali ba bote ti wu wule, <<Na ho bi, ki
Nya Yam ni.>>

Yesu pāni kumi dli mbarām ka gip
Janisarata
(Mar 6.53-56)

³⁴ Nan wu jikat bar bula'iwo, ar ni wu
dlər gip bən Janisarata.

³⁵ Nan mbarām kē bēni mom'e Yesuno,
ar ni wu kar bar dē yari ko gonge
mbarām kan ra gip mir bən kē lasi, kan
wu dīri munju kup den kumi dli gwa kar
ti.

³⁶ Ar ni wu liri Yesu den dē mən kumi
dliyi ne am den bi tutul dli gēs katl. Kup
mən kumi dliyi kan ne am den tutul
dliyiwo, ar ni wu warke.

15

Al'ada kē mən cina gāmi
(Mar 7.1-13)

¹ Gip untuwo ar ni mən Parise na mən
kulci doka kē Musa jen dēl tor Urshalima
wu ri kar Yesu wu ngen momi kar-ti, wu
wule,

² <<Unun kem mir mən kulci kar ki ba
nge pi al'ada tu kiri gāmi wule dē pi gwa
wu? Wu ho am gēzən, kan wu'i ci fingal
da'a!>>

³ Ar ni Yesu nāmi wur tē wule, <<Kēno,
unun kem kē cen doka kē Yamka den bi
al'ada ginu?

⁴ Domici Yam wule, <Kē bi nartən bēba,
na nēna gi> kano, <Kup muntu zage bas
ko naso, ar nām dē ri ti eka.>

⁵ Ama kē kulci mbarām'e, gon ni wul
bas ko nas'e, <Argon tu ndari a bi ino, a
tare a bi Yam kawī,>

⁶ ar nām tē bi nartən mən gēri gēs da'a
ituwi. Den bi kē al'ada gino, kē pali
shirām kē Yamka wop ituwi.

⁷ Kēn mən setēne! Kōr ni ar ra nan mən
yari shirām kē Yam Ishaya yari den kēn
gwa'e.

⁸ <Mbarəm juwo na bi ni katl wu dāda'əmi, ama mbatl gənzəno ar dlyam ka na mənī.

⁹ Katl ni wu bote mi. Doka kə mbarəm ni wu kulci jen den bi shirəm kə Yami.>>

Argon tu ba li mbarəm ka cina də Yam gwa (Mar 7.14-23)

¹⁰ Yesu la bi domtən kə mbarəmi dir kar ti, tə wul wur'e, <<Kum ni kə mom ni argon tu ar kə yari in gwa.

¹¹ Ba'e argon tu mbarəm ba ci gwa ni ba li ti da'a, ama argon tu ba dəl ter bi da ti gwa ni ba li ti.>>

¹² Ar ni mir mən kulci kar ti dir wu tambe ti wu wule, <<O kə mom'e lo ci jen gip mən Parise ju den argon tu kə yari gwaya?>>

¹³ Yesu nəmi wur tə wule, <<Badər tu kup kan yetl muntu kan Ban kə to yamka ni ngani dawo, baa tuska na gəsi.

¹⁴ Za wur ni, ga tabi ni'e mən nəmi dlo ezən tabi. Ngapo tabi ni ba nəmi esi tabi dlowo, kup gəzən wi nda shuka.>>

¹⁵ Ar ni Bitərus wul ti'e, <<Yari mi kanda kə shirəm tu.>>

¹⁶ Yesu wule wur'e <<Har kəkən gam gin i'ni su tat kaya?>>

¹⁷ <<Kə mom ni den'e, argon tu kə ci te bikawo, tu ni ba su kan ar'i dəl kaari da'aya?

¹⁸ Ama argon tu ba dəl ter biwo, tor mbatl ni ba dəli, eso ar ni ba li mbarəm cina də Yami.

¹⁹ Domici tor gip mbatl ni damtən kə wani pitən ba dəli, wule ga ri mbarəm eka, muri na gər ko kos kə goni, muri na jen kan ndari da gwa, pi mure, seda kə lare na lii mbarəm gami.

²⁰ Munju ni ba li mbarəme, ba'e ho'i am kan də'i nde ci fingsal ni da'a.>>

Ngəshtən den yam kə na gər goni (Mar 7.24-30)

²¹ Kan Yesu ba za lasi, tə ndara kəti atl kə Taya na Sidon.

²² Lasi ni nagər gon mən Kan'ana tli yar yam tə wule, <<Babomi, Nya Dauda, shin guna gəni! Dun itər ne den kumi nya gən nye mətli dli hoyi.>>

²³ Ama Yesu wul ti'e argon da'a. Ar ni mir mən kulci kar ti dir kar ti wu lir ti wu

wule, <<Kar nagər tu tə ndara ngapi, domici tə ghun mi na kulu wi.>>

²⁴ Yesu nəm tə wule, <<Amo kar təm kə Isra'ila kan jilka gwa ni katl karəmi.>>

²⁵ Ama nagəri ngus cina də Yesu tə wule, <<Babomi, nem am ra.>>

²⁶ Yesu bali ti tə wule, <<Ar ndari də pən fingsal kə mimir də bi yer da'a.>>

²⁷ Nagəri wule, <<Untu ni ar ra Babomi, ama yer ma wu ci robəs fingsal ju kan ba ro sur den tebəl kə Babom gəzən gwa.>>

²⁸ Kan Yesu ba wul nagəri'e, <<Ngəshtən gi den Yamo ar naari! Nəmi'i lirtən gi wi.>> Ar ni nya gəs warke gip wokociyi.

Yesu warke mbarəm na womti

²⁹ Ar ni Yesu za lasi, tə su kop bi bar bula kə Galili. Kan tə to den tləndər tə dəm toka.

³⁰ Kan mbarəm na womti ba dir kar ti, wu diri ti munju itər tle wur kagwa, na ga tabi, ga kurki, na ga ghup bi, na nami mən kumi dli na womti, wu ne wur cina da ti kan tə pəni wur kumi dli gəzənka.

³¹ Ar ni mbarəm kan ra lasi gwa nəm bi na ame nan wu shin munju kan ghup bi ni den shirəmi, munju itər tle wurka pal lauwi, kurki den desi, na munju kan tabi ni den shiniwi. Ar ni wu dāda Yam kə Isra'ila.

Yesu bi fingsal mbarəm zangu wupse (Mar 8.1-10)

³² Ar ni Yesu la bi mir mən kulci kar ti tə wul wur'e, <<Guna ba cim den mbarəm ju, domici muri myakan ikənwi wu ra naməni, wura na fingsal da'a. A ndu'e wu ndara na guzum da'a, bəse wu datka den təpe.>>

³³ Ar ni mir mən kulci kar ti wul ti'e, <<Ako ni mii zam fingsal tu kan baa kəm mbarəm na womti ju gip ləp kənu?>>

³⁴ Yesu ngen momi kar mir mən kulci kar ti tə wule, <<Bəredi mənə ni kən ra nari?>> Wu wul ti'e, <<Nyingi, na mir kos jeni.>>

³⁵ Yesu wul domtən kə mbarəmi'e, wu dəm atli.

³⁶ Kan tə pən bəredi nyingi ju na kosi, nan tə goode Yamo, kan tə cecceni tə bi mir mən kulci kar ti, wu bi mbarəmi.

³⁷ Domtən kə mbarəmi kup ci wu la'i tu gəzəni. Den kariwo, mir mən kulci kar ti

ba dom robæs bæredi na kosi nan sagwa ba laa'i shar nyingi.

³⁸ Womtitæn kə mbarəm ju ciwo ar pi moni zangu wupse (4,000), bat na mətli na mimiri.

³⁹ Nan Yesu wul mbarəmi wu ndara bomo, ar ni tə to gip kungələn jikat male, kan tə ndara kəti atl kə Magadan.

16

Ngeni alama

(Mar 8.11-13; Luk 12.54-56)

¹ Mən Parise na mən Sadukiya jen đir kar Yesu kə də wu gode ti, ar ni wu lir ti, den tə pi wur bar kə nəmi bi na am kan ba gode'e sur yam ni tə dəl gwa.

² Yesu nəmi wur tə wule, <<Sit ni pi kan Yam ba zil kawo, kə wule, <bəni baa mbuni.>

³ Kə cigəni kən ni, kə shin yam ni zilka, kan dun yam ni tli toro, kə wule, <Sekəno ghon baa nda.> Kə mani momi kanda kə pitən kə to yamka, ama kə mani momi kanda kə pitən kə zhan kən da'a.

⁴ Kən zhan mən dasi tu'e na mən nge Yami, kən den ngeni də pi in bar kə nəmi bi na ame, ama ko nəm baa pi in bar kə nəmi bi na am da'a, se bar kə nəmi bi na am kan zam Yunana gwa.>> Ar ni Yesu ndara.

Yisti kə mən Parise na mən Sadukiya *(Mar 8.14-21)*

⁵ Nan mir mən kulci kar Yesu jəkati te bi shidi bar ta kawo, ar ni wu mom'e wu məsən pəni bæredi ka.

⁶ Ar ni Yesu wul mir mən kartən gəs'e, <<Ngup kən ni, kətəri ni yisti kə mən Parise, na kə mən Sadukiya.>>

⁷ Ar ni wu shirəm na ezən wu wule, <<Ko nan mə đir na bæredi da'i gwa ni?>>

⁸ Ama nan Yesu mom'e wu den bali gip dlom gəzəno, ar ni tə wul wur'e, <<Kən mən kali ngəshtən den Yami! Unun kem kən den damtən den fingalu?

⁹ Kəkən ma kə mom wi diya? Kə məsəni ni ka na mbarəm zangu nantam (5,000) ju kan a bi wur fingal kə bæredi nantam gwaya? Robəsi ju sawo, laa'i shar mənən kə dom we?

¹⁰ Ko mbarəm zangu wupse (4,000) ju kan a bi wur fingal kə bæredi nyingiwo,

shar mənə ni kə dom kə robəsi kan sa gwa wu?

¹¹ Unu arin kem har kəkən kə mom dawu? Kə shin wule den fəngal ni a shirəma?>> A yari in ra, <<Kətəri ni yisti kə mən Parise na kə mən Sadukiya.>>

¹² Ar ni mir mən kulci kar ti mom'e, den yisti kə bæredi ni tə den shirəm da'a, ama den wu kətəri kulcitən kə lar kə mən Parise na kə mən Sadukiya ni tə den shirəmi.

Bitərus bi seda den'e Yesu ni'e Almasihu *(Mar 8.27-30; Luk 9.18-21)*

¹³ Nan Yesu na mir mən kulci kar ti mbu bar kəti atl kə Kaisariya kə Filibiwo, ar ni tə tambe mir mən kulci kar ti tə wule <<Woni mbarəm ba wul Nya mbarəm we?>>

¹⁴ Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Jen ba wule, ki Yohana mən pi batəsma ni, jen eso wu wule, ki Iliya ni, jen ngapo wu wule ki Irimiya ni, ko gon gip mən yari shirəm kə Yami.>>

¹⁵ Ar ni Yesu wul wur'e, <<Kən ngapo, kə wul ni'e ami woni we?>>

¹⁶ Ar ni Simon Bitərus nəmi ti, tə wule, <<Ki ni'e, Almasihu Nya Yam mən ge mbatli.>>

¹⁷ Yesu nəmi ti, tə wul ti'e, <<ki mən albarka ni, Simon nya Yunana, mbarəm ni gode'i momi bar tu da'a, ama Ban kə to yam ka ni buli'i.

¹⁸ A yari'i ka, ki ni'e Bitərus, ki ni'e tat tu kan aa tu domtən kə mən kopi dene, muntu kan məshtən baa nə ra na iko dene dagwa.

¹⁹ Aa bi'i bar kə buli mulki kə to yamka, argon tu kə dar bi dene sur atlo ar ba dəm argon tu tare dar bi dene to yam kagwa, eso argon tu kə pətka sur atlo, ar dəm na pətli ni ar ra to yamka.>>

²⁰ Ar ni Yesu dəli mir mən kulci kar ti kəm hoyi den ba wu yari murgon'e ti ni'e, Almasihuyi da'a.

Yesu yari kanda kə məshtən gəsi *(Mar 8.31—9.1; Luk 9.22-27)*

²¹ Gasi ni Yesu pare yari mir mən kulci kar ti den'e, ar nəm ti te yarka tə te Urshalima, tə kum dli na ko gonge kumi dli am də kiri kə mən bən na kiri firist na mən kulci mbarəm doka kə Musa kan də

ri ti eka, den pət kə myakano də tli ti na ge mbatl esi.

²² Ar ni Bitərus la tə bi markəme, tə matl ti tə wule, <<Də Yam saukake, babomi, untu ba pi nan ki da'a!>>

²³ Ama Yesu bal ti den Bitərus tə wul ti'e, <<Tli karəmkə, Shetan! Ki tat pati asəm ni karəmi. Domici damtən kə bar kə Yam ra su mbatl da'i ka da'a se damtən kə bar kə mbarəme.>>

²⁴ Kan Yesu ba wul mir mən kulci kar ti'e, <<Kup muntu ba ndu kopi gəno, ar nəm ti te yarka, tə nge gam gəs tə pən kin batən* gəs kan tə kopəni.

²⁵ Domici muntu kup ba ndu ga'i mbatl gəso, tii holka. Ama muntu ba bi ge mbatl gəs domici gəno, tii zam ge mbatl.

²⁶ Unun baa bite'i kin kə zam atl kundərəndlip kan kə hol ge mbatl giwu? Ko unun kii mani bi den bi ge mbatl giwe?

²⁷ Domici, Nya Mbarəm baa sur na mir mən kartən kə Yam gip dədatən kə Base, kan tə batl ko gonge mbarəm den bi argon tu tə pi gwa.

²⁸ Ge shirəm ni a yari ine, jen gip kin kan ra dlor dewo, wi məsh da'a, se wi ni wu shin surtən kə Nya Mbarəm gip nartən gəs kə gunye.>>

17

*Dli kə Yesu sanjeka
(Mar 9.2-13; Luk 9.28-36)*

¹ Den kaar kə muri mukkawo, ar ni Yesu pən Bitərus, Yakubu na Yohana erəm kə Yakubu, tə te wur den tləndər mən tlyartən wu nan gəzəni.

² Ar ni dli kə Yesu palka gholi, kan ba ger gəs ba cirka wule cirtən kə pəte, den shini kə ger gəzəni, kan tutul dli gəs ba gholka kulen wule cirtəni.

³ Wule gip njəpkər gere ar ni Musa na Iliya dəl kar wur wu den shirəm na Yesu.

⁴ Ar ni Bitərus wul Yesu'e, <<Babomi ar mbun kan mən ra de gwa. Ki ni kə ndu'o, aa pi mir kuptəkup myakan, nəm ge, nəm kə Musa, nəm eso kə Iliya.>>

⁵ Tə gip shirəmo, ar ni dun yam mən cirtən ghum wurka, kan wu kum yar gon

gip dun yami ba wule, <<Muntu ni'e Nya gəni a ndu ti hoyi, nan ti ni a pi ghol mbatl naari, kum təni.>>

⁶ Nan mir mən kulci kar ti kum untuwo, ar ni bərti ci wuri, kan wu nda atl na gip tu'e.

⁷ Ama Yesu dīr kan tə ne am den wur tə wule, <<Tli ni yami, ba də bərti ci in ni da'a.>>

⁸ Nan wu tli gero, wu'i shin murgon da'a, se Yesu nan gəsi.

⁹ Nan wu den dəltən sur den tləndəriwo, ar ni Yesu dəli wur kəm tə wule, <<Ba kə yari ni murgon argon tu kə shin gwa da'a, se tli Nya mbarəm gip məshi mbarəm kakani.>>

¹⁰ Ar ni mir mən kulci kar ti ba wul ti'e, <<Unun kem mən kulci mbarəm den təlankur kulci kə Musa ba kulci'e, Iliya ni baa cwat kakani?>>

¹¹ Yesu nəmi wur tə wule, <<Untu ni, Iliya baa suri, tii sur ni tə kərkəm ko unu.

¹² Ama a yari inka, Iliya sur wi, ngapo wu mom'e ti ni da'a, ar ni wu pi ti argon tu wu ndu pi gwa. Untu ni es Nya mbarəm baa kum dli am da wuri.>>

¹³ Ar ni mir mən kulci kar ti mom'e ti ni den pi wur shirəm den Yohana mən pi batisma.

*Yesu pəni kumi dli nye mən kumi dli ndetən ka
(Mar 9.14-29; Luk 9.37-43)*

¹⁴ Nan wu mbu bar kar mbarəm na womtiyiwo, ar ni mbarəm gon dīr kar Yesu tə ngus cina da ti, tə wul ti'e,

¹⁵ <<Babomi, kum guna kə nya gəni, domici tə den patən na kumi dli hoyi kə ndetəne, ar ba kur byal ti gip utu, ko gip male.

¹⁶ A ri ti kar mir mən kulci kar ki, ama wu mani pəni ti kumi dliyika da'a.>>

¹⁷ Yesu nəm tə wule, <<Kən zhan kan na ngəshtən den Yam da'a mən jiltəni! Har gigasi ni a nərə nan kəne, ar ri gigasin aa ci cina na te mbatl kaarka nan kənu? Dirim ni nyayi de.>>

¹⁸ Ar ni Yesu matl dun itər kan ra gip nyayi gwa. Ar dlyam da'a, ar ni nyayi pal lau.

¹⁹ Kan mir mən kulci kar ti ba ri kar ti wokoci tu mbarəm'i kar wur dagwa, wu

* **16:24 16.24** kin batən Wokoci kə mən Romawo, muntu pi mur ko warwat pitən gon kan ndari də ri ti ekawo, den kin ni ba ba ti.

ngen momi kar ti wu wule, <<Unun kem mā mani dāli dun itārika dawu?>>

²⁰ Yesu nāmi wur, tā wule <<Kān ra na kali ngāštān den Yam ni kemi. Na ho bi ni a yari ine, dā wule kān nāra na ngāštān den Yam wule ge dāntāwo, ki wul tlāndār tu'e, <Tli bartu kā ri barta,> tii tli. Argon ra kan ki hol mani pi gwa da'a.

²¹ [Dāli dun itār wule munju ba pi da'a, se na shirām na Yami na guzum male*.]>>

Yesu shirām es den māshtān gāsi
(Mar 9.30-32; Luk 9.43-45)

²² Nan mir mēn kulci kar ti dom wur su Galili kawo, ar ni Yesu wul wur'e, <<Baa bi Nya mbarāmka am dā mbarāme.

²³ Wii ri ti eka, ama den pēt kā myakano, baa tli tika gip mēshi mbarāme.>> Ar ni shirāmi ghun mir mēn kulci kar tiyi.

Batli wurpi bom kā bom kā Yami

²⁴ Nan Yesu na mir mēn kulci kar ti yi mbubar Kaparnahumo, ar ni mēn nāmi wurpi bom kā bom kā Yam zam Bitārus wu wul ti'e, <<Mēn kulci gin ba batl wurpi bom kā Yama?>>

²⁵ Bitārus nāmi ti tā wule, <<Aan, tā batli.>> Nan Bitārus te gip bomiwo, ar ni Yesu nāmi ti pi shārām tā wule, <<Simon! Unun kā shin den momi tu tā ngen kar ki gwa we? Kar ga won ga gun kā atl ba nām wurpi bomi, kar mimir gāzān na, ko kar jen ni?>>

²⁶ Nan Bitārus nāmi ti tā wule, <<Kar jen ni wu nāmo>> Ar ni Yesu wule, <<O, mimir gāzāno ar ra gam da wur da'a ituwi!

²⁷ Kup na untu, bāse mā ci wur lo'o, su bar bula'i, kā la coli. Kos tu kā pare nāmi gāso, bul bi gāsi, kii zam kabārshu nām. Pān kabārshuyi kā batl wurpi bom kā bom kā Yami nari, gwan na ge ituwi.>>

18

Bari gip mulki kā to yam ka
(Mar 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Gip wokoci tawo, mir mēn kulci kar Yesu dīr kā ngeni momi kar ti, wu wule,

* **17:21 17.21** Kor tēlankuri jeno wu na ayayi muntu da'a. da'a.

<<Woni baa ni'e bari gip mulki kā to yam kawē?>>

² Ar ni Yesu la bi nye heli nya goni, tā ne ti dlor gip dlom gāzāni.

³ Kan tā wul wur'e, <<Na ho bi ni a yari ine, kān ni kā pali gam gin wule heli mimir dawo, kii te gip mulki kā to yam ka da'a.

⁴ Ra'untuwo, kup muntu kan pali gam gās wule heli nya tuwo, ti ni'e bari gip mulki kā to yam ka.

⁵ Muntu kup nām heli nya wule muntu gip sun gāno, ami ni tā nāmāni.

Barju ba kem pati asām gwa
(Mar 9.42-48; Luk 17.1,2)

⁶ Ama muntu kup kem nām gip mimir ju kan ngāsh wur demān kā pi warwat pitāno, ar baa mani mbarām tu dā bali ti ghun lu'i bar dīr yar dā la ti su gip dlami bar bula'a.

⁷ Kashto kā mbarām den atl kundārēndlip, domici bar ju ba kem mbarām kā ndetāno ar womti. Ar nām dā tēp kā ndetān dīri, ama kashto kā mbarām tu kan baa pi tēp kā ndetāni gwa.

⁸ Ra'untuwo, am ko asām gi ni ba kem ki kā pi warwat pitāno, tlo kā laka. Ar ba mani'i kā zam ge mbatl kan ba pa da gwa na am ko asām nām ko kurkiyi, na dā wule la ki te utuka na am gi, ko na asām gi kup pa ropi.

⁹ Ger gi ni ba kem ki kā pi warwat pitāno, dāli kā la ka. Ar ba mani'i kā zam ge mbatl kan ba pa da gwa na ger nām, na dā la ki te bom utuka na ger gi kup pa ropi.

Tām kan jilka gwa
(Luk 15.3-7)

¹⁰ Ngup kān ni, ba kā mbur ni ko nām gip mimir ju da'a. Domici a yari in'e, mēn kartān kā Yam mēn ne ger den wur ra cina dā Ban to yamka ko gigasi.

¹¹ [Nya mbarām sur ni kādā tā dāli munju kan jilka gwa.]*

¹² Gip shini gino, bārām gon nāra na tām gās hauya nantam (100), kan nām ba jilka gip wuro, unun mēn tāmī baa piwe? Tii za tām hauya wupse na kutl-cet

* **18:11 18.11** Kor tēlankuri jeno wura na ayayi muntu

ghwanum juka (99), tē ri kē ngeni nēm tu kan jilka gwa bi tlədər diya?

¹³ Ti ni tē zam tēm gəsi ngapo, ge shirēm ni a yari ine, ti pi ghol mbatl na nēmi, ar man hauya wupse na kutl-cet ghwanum ju kan jilka da gwa.

¹⁴ Untu ni pa'e, ndu'i kē Ba gin kē to yamka ni dē nēm gip heli mimir ju jilka da'a.

Ne erām mən kopi den tēpe (Luk 17.3)

¹⁵ Ya'i ni pi'i wani pitāno, ri kar ti mol kēn rop gini kē yari ti wani pitān gəsi. Ti ni tē kum ki kan tē ci atl gamo, kē pali ti den tēp ituwi.

¹⁶ Ama ti ni tē kumi'i dawo, se kē ri na erām gon nēm, ko rop nan ki, kē ri ni kar ti esi, domici ko unun yari bi dē mbarēm rop, ko myakano ar dēmwi.

¹⁷ Ti ni tē nge kumi gēzən kawo, ri shirēmi cina dē domtən kē mən kopi. Ti ni ngap tē nge kumi domtən kē mən kopi yī kawo, pali tē ni wule muntu mom yam da gwa, ko mən nēmi wurpi bomi.

¹⁸ Ge shirēm ni a yari ine, argon tu kē dar bi dene dan kaar atlo, tare dar bi dene wi to yamka, eso argon tu kē dar bi dene da'a den kaar atlo, to yam ka ma dar bi dene da'a.

¹⁹ A yari in muntu esi. Mbarēm rop gip kēn den kar atl kēn ni dar bi den bar kan wu liriwo, Ban kē to yamka baa pi wuri.

²⁰ Kup las tu mbarēm rop, ko myakan dom wur den wi gwanno, ami ra nan wuri.>>

Shirām den zher tu nge gaparte kagwa

²¹ Den untuwo, ar ni Bitērus ri ngen momi kar Yesu tē wul ti'e, <<Babomi, biyi mēneni a gaparte muntu pim warwat pitān kagwawe? Bisi ngingiya?>>

²² Yesu nēmi ti tē wule, <<O'o! Bisi nyingi ni katl da'a, ama nyingi bisi hauya myakan na kutl (70).

²³ Ra untuwo, mulki kē Yam nēra wule gun gon kan ba ndu momi tu kē bar kē am gēs kan ra kar zher gēs gwa.

²⁴ Gip dlēmiwo, ar ni tē zam gon ra kan tē kop ti wurpi mēn nartən kan ti mbu batli da'a har tē mish gwa.

²⁵ Nan mbarēmi mbu batli dawo, ar ni gunyi wule dē wur tika, na gēr gəsi, na mimir gəsi, na argon tu kup tē ra nari gwa, kēdē batl asēm yami.

²⁶ Ama mbarēmi ngus cina dē gunyi tē lir ti tē wule, <babomi, te mbatl karka ngapi, aa batl ki kup argon tu kē kopən gwa.>

²⁷ Ar ni gunyi kum guna kē mbarēmi, kan tē yape tika, tē wule, dē za ti tē ndara.

²⁸ Ama nan mbarēm tu kan gunyi ba kop ti wurpi za lasiwo, ar ni tē ri mo na zher berēm gēs kan tē kop ti wurpi njen hauya nantam gwa. Tē nēm berēm gəsi te yarka tē wul ti'e, <Batlēm wurpi tu a kop ki gwa.>

²⁹ Ar ni zher berēm mbap gəsi ngus cina da ti tē lir ti tē wule, <Te mbatl kaarka ngapi, aa batl ki.>

³⁰ Ama berēm gēs kan ba kop ti wurpiyi kum lirtən gēs da'a. Tē kem ba bal tika gip bom kē moni, se ti ni tē batl ti argon tu tē kop ti kup kakani.

³¹ Nan nami zheri kum argon tu piwo, wu kum tēmi da'a. Ar ni wu ri kar babom gēzən kan wu yari ti kup argon tu pigwa.

³² Ar ni gunyi laa bi zheri tē wul ti'e, <Ki zher mēn dāsi tu'e! Nan kē lirēmo a yape'i wurpi ju kup kan a kop ki gwa.

³³ Kiwo, ar ndari kē shin guna kē berēm mbap gi kandatu a shin guna gi gwa diya?>

³⁴ Gip lo'o ar ni gunyi kem ba la ti am dē mēn ne ger den bom kē moni, dē kumi ti dli se ti ni tē batl wurpi tu ba kop ti kup kakani.

³⁵ Untu ni Ban kē to yamka baa pi na muntu kup gip kēn kan nge gaparte esika na mbatl nēm gwa.>>

19

Yesu kulci mbarēm den kari gārka (Mar 10.1-12)

¹ Nan Yesu pa'i yari bar juwo, ar ni tē za atl kē Galili kan tē te gip kēti atl kē Yahuda muntu kan ra te bi bula Urdun ka gwa.

² Mbarēm na womti kop ti kaari, kan tē pēni wur kumi dli gēzənka lasi.

³ Ar ni mēn Parise jen ri kar ti kē dē wu kum kē bi gəsi. Ar ni wu wule, <<Təlankur

kulci kə Musa kulci ni'e mbarəm baa mani kari gər gəs ka den bi argona?>>

⁴ Yesu nəmi wur, tə wule, <<Kə zhit ni gip təlankur diya? Untun ar ra terka. Yam kan pi wuro tə pi wur ni moni na gər mətli.

⁵ Kan Yam ba wule, <Ra untuwo, mbarəm baa za bas na naska, tə nəm gər gəsi dlatkət, kup gəzən ropiwo wu dəm dli nəm ituwi.>

⁶ Kəkəno wu rop ni da'a, ama wu dəm ka dli nəm wi. Ra untuwo, argon tu Yam gudlumiwo, ba də gon pətlka da'a.>>

⁷ Ar ni wu ngen momi wu wule, <<Kano unun kem Musa yari'e, mbarəm baa mani rəshi təlankur kə kari gər gəs kawu?>>

⁸ Ar ni Yesu wul wur'e, <<Musa za kən ni kə kar gər gin ka den bi lati gam gi ni. Ama terkawo untun ar ra da'a.

⁹ A yari inka, muntu kup kar gər gəska, ba'e den warwat pitən kə muri na moni kaari ni da'a, kan tə gudlumi na gono, muri na mətli kaari ni tə den pi.>>

¹⁰ Ar ni mir mən kulci kar ti wul ti'e, <<O untun fa dlom kə gər na kos rawo, ar ba mani ba də mbarəm gudlumi da'a!>>

¹¹ Yesu wul wur'e, <<Ba'e Ko gonge mbarəm ni baa mani pəni shirəm tu da'a, ama se mbarəm ju kan Yam bi wur mani pi untuyi gwa.

¹² Domici moni jen ra kan gər wur moniyi dagwa, jen ngapo, mbarəm ni pali wur unju. Jen ngapo gip ndu'i gəzən ni den'e wii gudlumi da'a den bi kə mulki kə to yam ka. Kup mən mani pəni shirəm tuwo, tə pəni.>>

*Yesu la'i mimir albarka
(Mar 10.13-16; Luk 18.15-17)*

¹³ Ar ni mbarəm jen dīri mimir jen kar Yesu kədə tə ne am den wuri, tə shirəm na Yam den wuri. Ama mir mən kulci kar Yesuyi matl wuri.

¹⁴ Ama Yesu wul wur'e, <<Zani də heli mimir ju dīr karəmi, ba kə hane wur nika da'a! Domici mulki kə Yamo gwazin ni.>>

¹⁵ Ar ni tə ne wur am gam tə la'i wur albarka, kan tə ndara.

*Dal moni mən bar kə ame
(Mar 10.17-31; Luk 18.18-30)*

¹⁶ Ar ni mbarəm gon dīr kar Yesu tə ngen momi kar ti, tə wule, <<Ba mən

kulci, unu ho bar ni aa pi kədə a zam ge mbatli kan baa pa dagwa wu?>>

¹⁷ Ar ni Yesu nəmi ti tə wule, <<Unun kem kə ngen momi den ar gontu kan ra hoyi gwawe? Yam nan gəs ni'e hoyi. Kin kə ndu ge mbatl kan baa pa dawo, kop dokayi.>>

¹⁸ Kan mbarəmi ba wule, <<Dokayi gonge?>> Ar ni Yesu nəmi ti, tə wule, Ba kə ri gon eka da'a. Ba kə mur na mətli kaari da'a. Ba kə pi mur da'a. Ba kə bi seda kə lar da'a.

¹⁹ Bi nartən ga bəba gi na nəna gi, ndu berəm dəmi gi wule gam gi.

²⁰ Dal moniyi bali ti tə wule. <<A kop doka ju wi kup, Unun es sem wi?>>

²¹ Ar ni Yesu wul ti'e, <<Kin kə ndu kə nərə dlato, ri wur bar kə am gika kə bi wurpiyi munju kan am ri wur kar dagwa, kii zam bar kə am to yamka. Kan kə dīr kopəni.>>

²² Ama nan dal moniyi kum untuwo, ar ni tə ndara bom na dun mbatli domici tə mən bar kə am ni hoyi.

²³ Ar ni Yesu wul mir mən kulci kar tiyi'e, <<Ge shirəm ni a yari ine, ar ba ban naar də mən bar kə am te gip mulki kə to yam ka.

²⁴ A yari in es'e, ar ba mani də rakumi te təp gip ger alura na də mən bar kə am te gip mulki kə Yami.>>

²⁵ Nan mir mən kulci kar ti kum untuwo ar ni wu nəm bi na ame, wu wule, <<O untu ni fawo, woni baa zam dəltən ituwi?>>

²⁶ Ar ni Yesu zhit wur hoyi kan tə wule, <<Gip shini kə mbarəm kamo, ar baa pi da'a. Ama kar Yamo, ko unuwo mən pitən ni.>>

²⁷ Ar ni Bitərus wul ti'e, <<Ar tu mə za bar gəmi ka kup mə kop ki wi. Unun mii zam gip kopi giwe?>>

²⁸ Ar ni Yesu wul wur'e, ge shirəmi ni a yari ine, Gip zhan mən dīrtəno, Nya Mbarəm ni dəm den dandi mən cirtən gip mulki gəso, kən mən kopi gən baa dəm den dandi kutl-cet rop, kə tloyi gəs gal kutl-cet rop kə Isra'ila shirəmi.

²⁹ Kano muntu kup za bom gəsi, ko mən gəpi gəs moni, ko mətli, ko base, ko nase, ko mimir gəsi, ko kən gəsi, den bi sun gəno, tii zam argon tu kan man munju

gwa gucəpi hauya nantam (100), kan tɔ pa zam ge mbatli tu baa pa dagwa.

³⁰ Ama mbarəm na womti kan ra cina kəkəno, wii dɛm kə kaari, kə kaar ngapo wii dɛm kə cina.

20

Mən mbap gip kən inabi

¹ <<Mulki kə to yam kawo, wule ba mən bom gon ni ar ra, kan dɛl kə bi cigəni kə ngeni munju kan baa pi ti mbap gip kən inabi gəs gwa.

² Wu dlər den tii batl wur den wurpi tu ba batl mən mbap kə nde pət gwa, kan tɔ kar wur rən gip kən gəsika.

³ Bar kə gəlla am ghwanəm kə cigəni nan tɔ dɛlo, ar ni tɔ shin jen dlər katl bi bar pətɛ, wu den pi argon da'a.

⁴ Ar ni tɔ wul wur'e, <Kən ma ri ni gip kən gən kə pini mbapi, aa batl kən argon tu kup ndari gwa.>

⁵ Ar ni wu ndara gip kəni. Nan tɔ dɛl bar kə awa muhka na awa ghwanəm eso, ar ni tɔ pa pi untu.

⁶ Kə sit bar kə gəlla am nantamɔ, ar ni tɔ pa dɛl kan tɔ zam jen dlər-dlɔr, tɔ wul wur'e, <Unun kem kən ra den dɛmi dɛ katl nde pət kup we?>

⁷ Wu wul ti'e, <Murgon ra kan bi mi mbap kə pi gwa da'a.> Ar ni ba mən kəni wul wur'e, <Kən ma ri pini mbap gip kən gəni.>

⁸ Kə sit shukuto, ar ni ba mən kəni la bi muntu kan ba ne ti ger den kəni gwa tɔ wul ti'e, <laa bi mən mbap ju kə batl wuri, pare den muntu dɪr kə kaar ar ri den muntu pare dɪrtən gwa.>

⁹ Nan munju yem wur mbap kə sit bar kə gəlla am nantami dɪro, ar ni ko gonge gəzən zam batltən gəs wurpi tu ba batl mən mbap kə nde pət gwa.

¹⁰ Munju kan ri kə pariyi pən den'e baa batl wur ar man kə nami. Ama ar ni batl wur wurpi tu ba batl mən mbap kə nde pət gwa tangən na munju ri kə siti gwa.

¹¹ Nan wu nəmo, ar ni wu nəm ngwartən den babomi.

¹² Wu wul ba mən kəni'e, <Munju kə yem wur kə kaar dami kupo, mbap kə awa nəm ni katl wu pi ama kə batl wur

tangən nam mi, mən kan mə ndo mi na tle mattən kə pət gwa.>

¹³ Ama ba mən kəni nəmi gon gip wur tɔ wule, <Berəm, a ne'i asəm gam ka da'a! Mə dar ni bi nan kən den aa batl ki wurpi tu ba batl mən mbap kə nde pət gwa da'aya?

¹⁴ Nəm batltən gi kə ndara. Untun a pən tor gip mbatl gən den aa batl wur tangən nan ki.

¹⁵ A mani ni pi argon tu a ndu pi na wurpi gən gwa diya? Lo ci'i ni den bi am tu a pi gwaya?>

¹⁶ Ra untuwo, kə cina baa dɛm kə kaari, kə kaar ngapo wii dɛm kə cina.>>

Yesu pa shirəm den kanda kə məshtən gəsi (Mar 10.32-34; Luk 18.31-34)

¹⁷ Nan Yesu den totən Urshalimawo, ar ni tɔ laa bi mir mən kulci kar ti kutl cet ropi markəme, kan tɔ wul wur'e,

¹⁸ <<Ar tu mə to ni Urshalima, baa bi Nya mbarəm am də kiri liba kə Yam na mən kulci mbarəm den təlankur kulci kə Musa. Wii tloyi ti shirəm den də ri ti eka.

¹⁹ Wii ta ti am də munju kan mən Yahuda ni dagwa. Wii pi ti shirəm mburtəne, kan wu bo ti, kan wu ba tika den kin esi. Ama den pət kə myakano, baa tli ti na ge mbatli.>>

Lirtən kə nasi ga Yakubu na Yohana (Mar 10.35-45)

²⁰ Ar ni nasi ga Yakubu na Yohana, mimir kə Zabadi, dɪr nan wur kar Yesu, kan tɔ ngus cina da ti tɔ lir ti argoni.

²¹ Yesu wul ti'e, <<Unun kə ndu a pi'iwe?>> Ar ni tɔ wule. <<Gip mimir gən rop juwo, a liri də nəm dɛm den am shimli gon ngapo den am yali gi gip mulki gi.>>

²² Ar ni Yesu wul mimiri'e, <<Kə mom ar gon tu kə liri gwa da'a! Kii mani kumi dli tu kan a ri kə kumi gwaya?>> Wu nəmi ti wu wule. <<An! Mi mani.>>

²³ Yesu wul wur'e, <<Kii mani kumi dli tu kan aa kum gwa, ama dɛmi den am shimli ko am yali gəno, gwan ni da'a, ban kə to yam ka ni kərkəmi munju kan tɔ zəzari gwa.>>

²⁴ Nan nami mir mən kulci kar ti kutli kum untuwo, ar ni lo ci wur den yas mbarəm rop ju.

²⁵ Ama Yesu la wur bi kup gəzən, tə wul wur'e, <<Kə mom'e gun kə munju kan mən Yahuda ni da'a ba gode iko den mbarəm gəzəni, eso kiri gəzən ba gode wur iko pa'e.

²⁶ Ama gip kəno untu ni da'a. Muntu ba ndu dəmi bariwo, ar nəm ti te yarka tə dəm mən pi'in mbapi.

²⁷ Eso, muntu kup ba ndu dəmi kə cinawo, ar nəm ti te yarka tə dəm zher gini.

²⁸ Ba'e, Nya mbarəm sur ni kə də mbarəm pi ti mbap da'a, ama kə də tə pi mbarəm ni, kan tə bi ge mbatl gəs es kə dəli mbarəm na womti.>>

*Tabi jen rop zam mani shini bari
(Mar 10.46-52; Luk 18.35-43)*

²⁹ Nan Yesu na mir mən kulci kar ti ba za Yerikowo, ar ni mbarəm na womti kop ti kaari.

³⁰ Tabi jen ra rop den dəmi bi təpe. Nan wu kum Yesu den dīrtən den təpiwo, ar ni wu tli yar yam wu wule, <<Babomi, Nya Dauda, kum guna gəmi.>>

³¹ Ar ni womti mbarəmi matl wur kə də wu yon shot, ama wu tli yar na nari wu wule, <<Babomi, Nya Dauda kum guna gəmi!>>

³² Ar ni Yesu dlər tə wul wur'e <<Unun kə ndu'e a pi inu?>>

³³ Wu wul ti'e, <<Babomi, miwo mə ndu ni'e mə mani shini bari!>>

³⁴ Ar ni Yesu kum guna gəzən kan tə tabe ger gəzəni. Wule gip njipkər gere, ar ni wu nəm shini bari, kan wu kop ti.

21

*Yesu te gip bən Urushalima
(Mar 11.1-11; Luk 19.28-38; Yoh 12.12-19)*

¹ Nan Yesu na mir mən kulci kar ti mbubar nye bən gon'e Betafaji kan ra den tləndər kin zaitun kosak na Urshalimawo, ar ni Yesu kar mir mən kulci gəs rop.

² Tə wul wur'e, <<Te ni gip nye bən tu kan ra cina da in gwa, na tetən gini, ki zam bar kəm gon ra na bali na nya gəs kar ti. Pətl wur ni kə terim ni.

³ Muntu kup pi in shirəmo, wul ti ni'e, <Babom ni ba ndu'i.> Ti kar bar nan wur na zhotəne.>>

⁴ Muntu pi ni dlat na ar gon tu mən yari shirəm kə Yam yari gwa'e.

⁵ <<Yari ni mbarəm kə sihiyona'e, <Shin ni, gun gin tu den dīrtəne.

Tə mən gibər gam ni da'a, tə ra den bar kəme, tə den desi den nye bar kəme.> >>

⁶ Ar ni mir mən kulci kar ti ri kan wu pi kandatu Yesu yari wur gwa.

⁷ Wu dīri nas jakiyi na nya gəsi, kan wu la ga tutul dli gəzən den nya bar kəmi, kan tə to dəm dene.

⁸ Mbarəm na womti ni wi tutul dli gəzən den təpe, jen ngapo am kin dabinoni wu wotl kan wu la den təpi.

⁹ Ar ni womti mbarəm ju kan den ritən cina dati, na munju kan ra kar dati, tli yar wu den wultən'e,

<<Hosana də nya Dauda!

Albarka ra den muntu kan dīr gip sun kə Babom gwa.>>

<<Hosana to yam ka.>>

¹⁰ Nan Yesu to gip bən Urushalima wo, arni bəni guzəlka, wu den wultən'e. Woni'e muntuwe?

¹¹ Ar ni womti mbarəmi nəmi wur wu wule, <<Yesu ni'e muntu, mən yari shirəm kə Yam ni kan dəl ter Nazarat kan gip atl kə Galili gwa.>>

*Yesu kar mən wuri na wuri ka gip bom kə Yami
(Mar 11.15-19; Luk 19.45-48; Yoh 2.13-22)*

¹² Ar ni Yesu te gip bom kə Yam, kan tə kaar mən wuri na wurika. Tə gyas tebər kə mən sanje wurpi na ba dəmi kə munju ba wur kubər ka gwa.

¹³ Tə wul wur'e, <<Na rəshi ni ar ra, <Bom gən ba dəm las tu ba shirəm na Yam gwa,> ama kə pali kawi wule ba dəmi kə mən tare guntəpe!>>

¹⁴ Ar ni ga tabi na ga kurki dīr kar ti gip bom kə Yami, kan tə warke wuri.

¹⁵ Ama nan kiri mən keri bar ju dīri Yam na mən kulci mbarəm den təlankur kulci kə Musa, shin bar kə dləkəntən ju, na kumi mimir gip Bom kə Yam den tli yar wu den wultən'e, <<Hosana də nya Dauda>> Ar ni lo ci wuri.

¹⁶ Wu wul ti'e, kə kumni bar ju mimir ba yari gwa diya? <<Aan,>> Yesu nəmi wur untu. <<Kə zhit ni gip tələn kuri

diya? Las tu kan yari'e, ki ni kə kulci mimir na mən tle nyin den wu dɛda ki gwa diya?>>

¹⁷ Ar ni Yesu za wur tɛ dɛl gəs gip bəni tɛ ndara Betanya, tɛ mur teka.

*Yesu pi bi kin turume
(Mar 11.12-14,20-24)*

¹⁸ Kə bi cigəni nan Yesu ba pal su bən kə Urushalima kawo, ar ni tɛ kum guzumi.

¹⁹ Kan tɛ shin kin turum den bi tɛpe. Nan tɛ te kariwo tɛ zam gəri nyeni dene da'a, wol ni katl. Ar ni tɛ wul kini'e, <<Ba kə'i gər da'a!>> Na yari untuwo, ar ni kin turumi konka.

²⁰ Nan mir mən kulci kar ti shin untuwo, ar ni wu nəm bi na ame wu wule, <<Unun kem kin turum kən konka bəle-bəle untu?>>

²¹ Ar ni Yesu nəmi wur tɛ wule, <<A yari in ge shirəmi, kən nərə na ngəshtən den Yam kan kə pi shakka dawo, ba'e argon tu pi kin turum tu katl ni ki pi da'a. Ama ki mani wuli tləndər tu'e, <Tli bar tu kə nda su gip bar bula ka,> Ar baa dəmi in untu.

²² Kən ni kə nəm tor gip mbatl gino, kii zam argon tu kup kə liri gwa.>>

*Nge nəmi bar ju Yesu ba pi gwa
(Mar 11.27-33; Luk 20.1-8)*

²³ Nan Yesu te gip Bom kə Yami tɛ den kulci mbarəmo, ar ni kiri mən keri bar ju diri yam na kiri kə bən dir kar ti, wu ngen momi wu wule, <<Bar ju kan kə den piwo na ikoyi gongen kə pi? Woni bi'i, biyiwe?>>

²⁴ Ar ni Yesu nəmi wur tɛ wule, <<Ami ma aa ngen momi kar kəne. Kən ni kə manim bali argon tu a ngen momi kar kəno,>> A yari in na ko unu ikoyi ni a pi bar ju.

²⁵ O Yohanawo, na unu ikoyin tɛ pi batisma, na iko kə Yam na ko kə mbarəm ni? Ar ni wu bali gip dlom gəzən wu wule, <<Mən ni mə wule sur yam ni ar dɛlo, ti wule, unun kem mə nəm ti tor gip mbatl gəmi dawu?

²⁶ Ama mən ni mə wule kə mbarəm no, mə kum bərti kə mbarəme. Domici mbarəm mom'e Yohanawo mən yari shirəm kə Yam ni.>>

²⁷ Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Mə mom da'a.>> Ar ni Yesu nəm tɛ wul wur'e untu

no, <<Ami ma, A yari in na unu ikon a pi bar ju da'a.>>

Shirəm den mbarəm mən mimir rop

²⁸ <<Unun kə dami we? Mbarəm gon ra mən mimir moni rop. Tɛ ri kar kə pariya tɛ wule, <Nya gəni sekəno ri pi mbap gip kən inabi.>

²⁹ Ama nyayi nəmi ti tɛ wule, <O'o, aa zam ritən da'a.> Ama den kaari nan tɛ dam tiwo ar ni tɛ ri.

³⁰ Kan bəbayi ba ri kar nye gəpi tɛ yari ti untu pa'e, nyayi ba nəmi ti tɛ wule, <Aan ari bəba.> Ama tɛ ri da'a.

³¹ Gip mimir rop juwo, gonge ni kop shirəm kə bazin we?>> Ar ni wu wul ti'e, <<Nye kə pariya ni,>> Ar ni Yesu wul wur'e, A yari in ge shirəmi, mən nəmi wurpi bomi na mən bi gəs kaari ba botl ka den kən kə ba tetən gip mulki kə Yami.

³² Domici Yohana dir gode in guntəp kə pitən dlat, ama kə nəm tor gip mbatl gin da'a, ama mən nəmi wurpi bom na mən bi gəs kaariwo wu nəmi. Ama kup na kə shin bar juwo, kə ci atl gam kə ngəsh den ti da'a.

*Shirəm kə mən kori bar ju kan nəm kən inabi gwa
(Mar 12.1-12; Luk 20.9-19)*

³³ Kum ni shirəm gon esi, <<Ba mən kən gon ra kan ngani kən gəs gwa. Ar ni tɛ gandalika na panye, kan tɛ bor ba zho'i mal kin inabi, tɛ pa tu kupshi kə mən buti kəni. Ar ni tɛ bi mən kori bar jen kəni kədə wu bom dene, kan tɛ ndara gip bən goni.

³⁴ Nan wokoci rəshi kəni diro, ar ni ba mən kəni kar zher gəs wu ri kar mən kori kəni, den'e wu bi ti argon tu ndari dɛ bi ti gip gəri kin inabiya gwa.

³⁵ Ama ar ni munju kan nəm kəni kə dɛ wu bom dene nəm zher gəsi, wu bə nəm, wu ri gon eka, kan wu pi ta la'i gon na tate.

³⁶ Kan tɛ kar zheri jen es kan womti man kə pari gwa, ar ni mən bomi den kəni pi wur untu pa'e.

³⁷ Den kariwo, ar ni tɛ kar nya gəsi, tɛ wule, <Wi shin nartən kə nya gəni.>

³⁸ Ama nan mən kori kəni shin nyayiwo, ar ni wu wul ezən'e, <Nya tu kan kəni ba

dəm gwas gwan tu den dīrtāne. Dir ni mē ritāni eka dā kēni dāmi mi ra!>

³⁹ Ar ni wu nēm ti, kan wu byal ti kaar kēni, wu ri ti eka.

⁴⁰ Ra untuwo, mən bas kēnin palo, unun ti pii mən bōmi den kēniwe?>>

⁴¹ Kan wu wul ti'e, <<Ti la mən dāsi tu ju gip dun mēshtāni, kan tē nēm kēni ka tē bi munju kan baa bi ti argon tu ndari, wini wu rēsh gwa.>>

⁴² Ar ni Yesu wul wur'e, <<Kē tabe ni zhēti gip tēlankur kē Yam diya?

<Tat tu kan mən tu'i bōm ngewo, ar ni dēm tat tu kan man kō gonge tat tu'i bōmi gwa.

Muntuwo, pi kē Babom ni, eso bar kē nēmi bi na am ni kar mi.>

⁴³ Ra untuwo, a yari ine, mulki kē Yamō, baa zote ka kar kēne, dā bi mbarēm jeni kan ba pi ho bar gwa.

⁴⁴ Muntu kan kup nda den tat tu, ti cen ka kucil-kucil, ama muntu tati nda den tiwo ar ba lu tika.>>

⁴⁵ Nan kiri mən keri bar ju dīri Yam na mən Parise, kum argon tu Yesu yariwo, ar ni wu momka'e, den wurni tē den shirēmi.

⁴⁶ Ar ni wu ngen tēp kē nēmi gēsi, ama bērti ci wurka den womti mbarēmi, domici wu mom'e Yesuwo mən yari shirēm kē Yam ni.

22

Shirēm den nyel kē gudlumi (Luk 14.15-24)

¹ Yesu pa shirēm nan wur na misali tē wule.

² <<Mulki kē to yam ka nēra wule gun gon kan ne nyel gudlumi kē nya gēs gwa.

³ Tē kar zher gēs dā la bi munju tē ngen wur kē dā wu dīr kēba nyeli gwa. Ama wu nge dīrtēnka.

⁴ Tē pa kar zher gēs jen tē wule, <Yari ni munju a ngen wur kē dā wu dīr kēba nyeli gwa'e, a pi fīngal wi, kan a mbosh tla gi kēn na tla ju kan ket wur gwa wi, kō unu ra mak wi. Dir ni kēba nyeli!>

⁵ Ama mən dēkiyi nge kumika, kan wu ndara won gēzēni, gon ba ndara gip kēn gēsi gon ngapo kēba bar pēt gēsi.

⁶ Jen ngapo wu nēm mir zher gēsi, wu bō wuri, kan wu ri wur eka.

⁷ Ar ni lo ci gunyi hoyi, kan tē kar mən bi'utu gēs wu ri wur eka, kan wu keri bēn gēzēnka.

⁸ Kan tē wul ga zher gēsi'e <Pa'i kō unu kē nyeli wi, ama mən dēki ju kan a ngen wur kē ba nyeliwo, wu ndari dā'a.

⁹ Ra'untuwo, kōp ni guntēp-guntēpe kē la ni bi muntu kup kē shin ti gwa tē dīr kē ba nyeli.>

¹⁰ Ar ni zher gēsi kōp bi guntēp-guntēpi, wu la bi mbarēm ju wu zam wur gwa, hoyi na bes mbarēme, kan ba nyeli ba laa'i na mən dēki.

¹¹ Nan gunyi dīr kē shini ba nyeliwo, ar ni tē shin mbarēm gon kan la tutul dli kē nyeli dā gwa.

¹² Ar ni tē wul mbarēmi'e <Berēm, imnu pi kan kē dīr dē bat na tutul dli kē nyeli we?> Ama mbarēmi mom argon tu ti bali ti gwa dā'a.

¹³ Ar ni gunyi wul mən mbap gēsi'e <bal ni mbarēmika am na asēme, kē la ti ni tē gip dun las tuka, las tu ba kul na ngasi kur bi gwa.

¹⁴ Munju la wur biwo na womti ni wura, ama munju zēzariwo njem ni.> >>

Ngeni momi den batli wurpi bom dā Kaisar (Mar 12.13-17; Luk 20.20-26)

¹⁵ Ar ni mən Parise ri mō gam wu dam wur den kandatu wi nēm Yesu den shirēm gēs gwa.

¹⁶ Ar ni wu kar mir mən kulci kar wur na mbarēm kē Hiridus jen wu wule, <<Ba mən kulci, mē mom'e ki mən pitēn dlat ni. Kē kulci mbarēm guntēp kē Yami. Kano kē pēn mbarēm kup nēm ni kar ki. Eso kē pēn den mbarēm gon ra kan man gon gwa dā'a.

¹⁷ Kēkēno yari mi, ar mbun'e dā batl wurpi bom dā Kaisar gomna kē Romaya, kō ar ndari dā'a?>>

¹⁸ Ama nan Yesu mom damtēn kē dāsi tu gēzēn kawo, ar ni tē wul wur'e <<Kēn mən se mbarēme! Unun kem kē ndu kē godēm we?

¹⁹ Godēm ni wurpi tu kan ba batl wurpi bōmi na ri gwa.>> Ar ni wu dīri ti dinari,

²⁰ tē wul wur'e, <<Shishidēr na sun kē woni den dinariyi?>>

²¹ Wu wul ti'e, <<kē Kaisar ni.>> Ar ni tē wul wur'e, <<Bi ni Kaisar argon tu kan

kə Kaisar ni gwa, kan kə pa bi ni Yam argon tu kan kə Yam ni gwa.>>

²² Nan wu kum utuwo, ar ni wu nəm bi na am wu za ti kan wu ndara.

Ngeni momi den tlitən gip mashi mbarame (Mar 12.18-27; Luk 20.27-40)

²³ Gasiwo, ar ni mən Sadukiya jen munju ba wule tlitən kə mashi mbarəm ra da'a, dir kar Yesu, wu ngen momi kar ti,

²⁴ wu wule <<Ba mən kulci! Musa wule, <Mbarəm ni zam gəri na gər gəs da'a kan tə mēsh kawo, esi baa mani gudlumi na gəri kə də tə zami mən bari gəs mimiri.>

²⁵ Yas mbarəm jen ra nyingi gip mi mən gəpi na mən bari, bari gəzən gudlumi na gərə, tə mēshka tə zam nya da'a tə za'i muntu ba kop ti gwa gəri.

²⁶ Untu ni pi na kə rop na kə myakan bari nəm kə nyingiyi.

²⁷ Den kaariwo ar ni gəri mēshka.

²⁸ Yari mi. Gəri baa dām kə woni gas tu mashi mbarəm baa tli gwa we? Domici tə gudlumi na kup nyingiyi!>>

²⁹ Ar ni Yesu nāmi wur tə wule, <<kə jilka wi, domici kə mom shirəm kə Yam da'a, eso kə mom iko kə Yam da'a.

³⁰ Gas tlitən kə mashi mbarəmo, gudlumi ra da'a. Mbarəm ba nərə wule mir mən kartən kə Yam to yamka.

³¹ Eso, den tlitən kə mashi mbarəm gip gam bəci'o, kə zhit ni argon tu Yam yari'in gwa diya? Ar ra na rəshi'e,

³² <Ami ni'e muntu kan Ibərahim na Ishaku na Yakubu ba bote ti gwa.> Tiwo mashi mbarəm ni ba bote ti da'a ama mən ge mbatl ni.>>

³³ Nan mbarəm kum untuwo, ar ni wu nəm bi na am den kulci gəsi.

Doka tu kan naar mani gwa (Mar 12.28-34; Luk 10.25-28)

³⁴ Ama nan mən Parise kum Yesu ngub bi kə mən Sadukiyawo, ar ni wu dom wuri.

³⁵ Gon gip wur mən kulci mbarəm təlankur kulci kə Musa, gode Yesu na ngeni momi.

³⁶ Tə wul Yesu'e <<Mən kulci, dokayi gonge ni mani nartən kup gip təlankur kulci kə Musa we?>>

³⁷ Ar ni Yesu nāmi ti tə wule, << <Ndu Babom Yam gi na mbatl gi kup na ge mbatl gi kup na damtən gi kup.>

³⁸ Muntu ni'e doka kə pari eso, tin tə nar mani.

³⁹ Kə ropiwo, ar ni ra wule məntayi, kə ndu berəm dāmi gi wule gam gi.

⁴⁰ Təlankur kulci kə Musa na kə mən yari shirəm kə Yam kup den doka rop ju ni ar ra.>>

Ngeni momi den Almasihu (Mar 12.35-37; Luk 20.41-44)

⁴¹ Nan mən Parise dom wur kə ba lasi nāmo, ar ni Yesu ngen momi kar wur tə wule,

⁴² <<Ununu'e, damtən gin den Almasihu we? Tə gəs gal kə woni?>> Ar ni wu wul ti'e, <<Tə gəs gal kə Dauda ni.>>

⁴³ Yesu wul wur'e, <<Kan imnu, Dauda tər kəba iko kə Ruhu ba la ti bi'e, Babom gənu? Domici Dauda wule,

⁴⁴ <Babom wul Babom gən'e Dām den am shimli gəni

se, amin, a pali mən gapa nan ki atli də asəm gə.>

⁴⁵ Tun kan Dauda la ti bi'e Babomo, Imnu Almasihu ba dām gəs gal gəs we?>>

⁴⁶ Ko nəm gon ra gip wur kan mani ti bali gwa da'a. Gasi ar ri cinawo murgon ra kan'i ngen momi kar ti gwa da'a.

23

Yesu pallase mən kulci mbarəm den təlankur kulci kə Musa (Mar 12.38-40; Luk 11.37-52; 20.45-47)

¹ Nan mbarəm dom wur na womti na mir mən kulci kar tiwo, ar ni Yesu wul wur'e,

² <<Mən kulci mbarəm təlankur kulci kə Musa na mən Parise ni bi wur mani bali təlankur kulci kə Musa.

³ Ra'untuwo, pi ni argon tu kup wu kulci in gwa kə kop ni esi. Ama ba kə kop ni argon tu wu pi gwa da'a. Domici wu pi argon tu wu kulci gwa da'a.

⁴ Wu bali mbarəm gosgam mən gibərtən hoyi wu ne wur den bibyala, wu ngapo wu ne wur am ra gip pəni da'a ko nya yasa nəm.

⁵ Kup argon tu wu piwo kə də mbarəm shin ni katl. Wu gucip mir təlankur kan rəsh shirəm kə Yam gipi gwa wu bal den

goshi gəzəni, na la'i tlyari zare den bi lulur gəzəni.

⁶ Eso wu ndu'e də bi wur ba dəmi kə kiri kəba nyele, na ba dəmi tu kan mbun mani gwa gip bom domtən kə mən Yahuda.

⁷ Wu ndu də shirmi wur kə ba domtən kə mbarəm ko gigasi, də wul wur'e <mən Kulci.>

⁸ Ama kəno ba də la kən ni bi, <Mən kulci da'a.> Domici mən kulci gino nəm ni, kan kup gin eso kən yas ni.

⁹ Ba kə la ni bi murgon'e, <Bəba> Den kar atl da'a, domici bəba nəm ni ne ine muntu kan ra to yamka gwa.

¹⁰ Ba kə zani də gon lakən bi'e, <Mən cina da'a> domici mən cinayo nəm ni, ti ni'e Almasihu.

¹¹ Bari gip kəno ti ni tii dəm mən pi'in mbapi.

¹² Muntu kup dəda gam gəso baa pali ti atli, kano muntu pali gam gəs atli ngapo baa dəda ti.

¹³ Ama kashto gi ni kən mən kulci mbarəm təlankur kulci kə Musa na mən Parise. Mən pi tən wule ho mbarəme! Kə le bədlabən tetən gip mulki kə to yamka, kən na gam gin ngapo kə te gipi da'a, eso mən ndu'i tetən ngapo kə hane wur ka.

¹⁴ [Kashto gi ni kən mən kulci mbarəm təlankur kulci kə Musa na mən Parise Mən pi tən wule ho mbarəme! Kə zup ka den bar kə am kə mətli jukan moni gəzən məshka gwa, eso kə pi tlyari shərəm na Yam kə də shin kən ra, ra untuwo, baa hukunte in hoyi.*]

¹⁵ Kashto gi ni kən mən kulci mbarəm təlankur kulci kə Musa na mən Parise. Mən pitən wule ho mbarəme! Domici kə jikat bar bula kə ri atl tu kan ra na dlyami kə ngeni mən ci atl gam nəm. Kən ni kə zam ngapo, kə pali ti nye mən bom utu gucipi rop ar man kandatu kən ra gwa.

¹⁶ Kashto gi ni kən tabi mbarəm mən kopi na mbarəme! Kə wule <Argon ni da'a, də bo am atl na bom kə Yami, ama murgon tu bo am atl na zənariya kan te gip bom kə Yam kawo, Kə wule ar nəm ti te yarka tə pi argon tu tə bo am atli deni gwa.>

¹⁷ Kən kədləm tabi! Gongen naar mani, zinariya na, ko bom kə Yam kan pash zinariyayi gwa ni?

¹⁸ Kə wul es'e, <kup muntu bo am atl na bagadiwo, argon ni da'a. Ama muntu kan bo am atl na wurpi kan bi den bagadiwo, ar nəm ti te yarka tə pi argon tu tə bo am atli dene gwa.>

¹⁹ Kən ga tabi! Gonge ni'e bari, bar ju bi den bagadiyi gwa na, ko bagadi tu kan ba pash bar ju bi den bagadiyi gwa ni?

²⁰ Ra untuwo muntu kup bo am atl na bagadiwo, tə boni am atl nari na kup argon tu kan ra dene gwa ituwi.

²¹ Eso muntu kup bo am atl na bom kə yamo, tə bo ni am atl nari na Yam muntu ba dəm gip bomi gwa.

²² Muntu kup bo am atl na to yam ka wo, tə bo ni am atl na dandi kə Yami na Yam kan ba dəm den dandiyi gwa.

²³ Kashto gi ni kən mən kulci mbarəm təlankur kulci den kulci kə Musa na mən Parise. Mən pitən wule ho mbarəme! Kə bi zakka kə dapti borkono na kə woli, ama kə za kiri zo bar ju təlankur kulci kə Musa yari də pi kagwa, wi ni'e, pi ge shirəmi, shini guna'i, na aminci. Munju ni ndari də pi, bat na za'i nami ka.

²⁴ Kən tabi mən kopi na mbarəme, kə cica ga saləm ka gip mal tle gi ni, ama kə zhinge Rakumi.

²⁵ Kashto gi ni, kən mən kulci mbarəm təlankur kulci kə Musa na mən Parise. Mən pitən wule ho mbarəme! Kə mani ho'i kaar galka na gal kini, ama gipiwo laa'i ni ar ra na wani pitən kə cucetəne na ndu'i gami.

²⁶ Ki tabi mən Parise! Ho gip wuromal na gip galkini kakani kan də kaar gəzən mbuni.

²⁷ Kashto gi ni kən mən kulci mbarəm təlankur kulci kə Musa na mən Parise. Mən pi tən wule ho mbarəme! Kən nərə wule gambici tu kan zapi kaari na ghol atl kan ba shin mbutən gəs gwa, ama gipiwo, gul kə məshi mbarəm ni, na ko unu ndotti.

²⁸ Untu ni kən ra, Kariwo ba shin kən wule kən mən pitən dlat ni ama gipiwo, kən ra laa'i na setəne na nge kopi doka.

* 23:14 23.14 Təlankuri jeno wura na ayayi muntu da'a.

²⁹ Kashto gi ni kən mən kulci mbarəm təlankur kulci kə Musa na mən Parise. Mən pi tən wule ho mbarəme! Kə tu gam bæci kə mən yari shirəm kə Yami, kə kem də gambici kə mən pitən dlat mbuni.

³⁰ Kə wule, mən nərə far na ga kori gəmiwo, na mii ngash gam nan wur gip ri mən yari shirəm kə Yam eka da'a.

³¹ Untuni gode'e kən gəsgal kə munju kan ri mən yari shirəm kə Yam eka gwa ni.

³² Ra untuwo ci ni cina kə pa'i ni warwat pitən ju, ga kori gin la gəsi gwa.

³³ Kən ga ici'e, ga badər kə wonzi! Imnu kii dəli gam ginka gip hukuntetən kə bom utuwe?

³⁴ Ra'untuni, a kari in bar na mən yari shirəm kə Yami, na mən bopya, na mən kulci mbarəm təlankur kulci kə doka kə Musa. Kii ri jen eka na ba'i gəzən den kini, jen eso kii bo wur na rəba'e kəba domtən gi ni na kopi jen bən-bəni, kən den kumi wur dli.

³⁵ Aa kar wur ni dīr kə də bəran kə mən pitən dlat ju kan ri wur eka gwa ni den gam gini, wule ga Habila mən pitən dlat na Zakariya nya Barakiya muntu kə ri ti eka gip dlom bom kə Yam na ba keri bar ju dīri Yam gwa.

³⁶ A yari in ge shirəmi, bar ju kup baa zam ni mbarəm kə zhan kəni.

Yesu kuli Urushalima gami (Luk 13.34,35)

³⁷ Kən mən Urushalima, mən Urushalima! Kən mən ri mən yari shirəm kə Yam eka, na la'i munju kan kar wur kar kən na tat gwa! Biyi mənə ni a ndu domi mimir gin wule, kandatu nas kor ba dom mimir gəs kan tə ghum wur ka na bibako gəsi gwa, ama kə ndu untu da'a.

³⁸ Ar tu bom gin i na mur gon da'a. Ar dām kawī koni.

³⁹ A yari'in ka, ki'i shimən da'a, se kən ni kə wule, <Mən albarka ni muntu ba dīr gip sun kə Babom gwa!> >>

24

*Yesu yari kanda tu ba yas bom kə yam
kagwa
(Mar 13.1,2; Luk 21.5,6)*

¹ Nan Yesu za Bom kə Yamiwo, ar ni mir mən kulci kar ti gode ti kanda kə bom ju kan ra gip Bom kə Yami.

² Ama tə wul wur'e, <<Kə shin Bom tu kan tu gwaya? A yari ine tat gon ra kan baa sa den gon gwa da'a. Baa yasi ka kup.>>

Halama kə patən kə zhan kup (Mar 13.3-13; Luk 21.7-19)

³ Nan Yesu ra njon den tləndər mən kin Zaituno, ar ni mir mən kulci kar ti dīr kar ti mol, wu wul ti'e, <<Yari mi, gigasi ni bar ju ba pi, kano ununu'e, halama kə paltən gi sur na kə patən kə zhan kup we?>>

⁴ Ar ni Yesu wul wur'e, <<dəm ni gədən, ba də murgon jəli in nika da'a.

⁵ Domici mbarəm na womti baa dīr gip sun gəni, wu wul kən'e, <Ami ni'e Almasihuyi.> Na untun wi jəli mbarəm ka na womti.

⁶ Kii kum tlitən kə dlan na Shirəm tlitən kə dlan na womti, ama badə bərti ci in ni da'a. Aan, ar nəm də bar ju pi, ama patən kə zhan kupi dīrwi da'a.

⁷ Atl ba tli atli gon gami, kan də mbarəm kə gun gon tli mbarəm kə gunyi gon gami. Ba pi guzum na jirkəttən kə atl kə ba laş na womti.

⁸ Munju kupo, pare kumi dli kə mən gəri nya ni.

⁹ Baa bi in ka am də mbarəm də kumi in dli, wu ri in eka. Baa nge in gip atl kup den bi sun gəni.

¹⁰ Wokociyi ni, ngəshtən den Yam kə mbarəm na womti ba idaka, kan wu bi ezən ka, wu nge ezən esi.

¹¹ Eso mən lar yari shirəm kə Yam baa cwati, kan wu jəli mbarəmka na womti.

¹² Domici kə nartən kə dāsi tu'o, ndutən kə mbarəm na womti baa idaka.

¹³ Ama muntu kan ba mbatl dlom gam ar ri patən kə bar kupo, baa dəli ti.

¹⁴ Baa pi wazu kə zo shirəm kə mulki kə to yamka gip atl kundərəndlip den bi seda də mbarəm kə atl kup, kan də patən kə bar kupi i dīri.

Bar kə bərti (Mar 13.14-23; Luk 21.20-24)

¹⁵ Kən ni kə shin bar kə dādən kan ba kem məshtən, muntu kan mən yari shirəm kə Yam Daniel yari gwa ra kəba

las mən Tsarkiwo, naa də mən zhəti tələn kuri momi!

¹⁶ Munju kan ra gip kəti atl kə Yahudawo, wu kəter wu to gəzən gip tləndəre.

¹⁷ Muntu kan ra to kush kə yami kawo, ba tə dəl sur tə ngen tetən kə pəni ar gon gip bomi da'a.

¹⁸ Muntu kan ra rən gip kən kawo, ba tə pal rən bom ka kə pəni tutul ghuntən gəs da'a.

¹⁹ Kashto kə mətli mən tu'e, na munju kan den bii mimir nyin gip wokoci ta gwa!

²⁰ Shirəm ni na Yam badə kəter tu diri in ni gip watlən, ko den pət shukutən kə mən Yahuda da'a.

²¹ Domici wokociyiwo, baa kum dli hoyi muntu kan tabe pi da'a na ne gəs kə pi atl ar dir sekəni. Eso, baa i pi badər kumi dli tu da'a.

²² E də wule cani muri juka dawo, na nya mbarəm gon ra kan baa zam dəltən gwa da'a. Ama domici kə munju kan Yam zəzari wo, ba ca muri kə kumi dliyi ka.

²³ Wokociyiwo, gon ni wul kən'e, <Shin ni, Almasihun kəni!> Ko, <Tin ta!> Ba kə nəm ni da'a.

²⁴ Domici ga Almasihu kə lar na ga mən lar yari shirəm kə Yam baa cwati, kan wu pi bar kə nəmi bi na am na bar kə dləkəntəne. Kədə ar ni baa piwo, wu jəli munju kan ma zəzari ni gwa.

²⁵ Kum ni, A yari in wi bəle-bəle.

²⁶ Ra'untuwo, murgon ni wul kən'e, <Tin ta, gip ləpe,> ba kə dəl ni rənka da'a. Ko tə wule, <Almasihu yin ta na ghuuni te kushi ka,> ba kə nəm ni da'a.

²⁷ Kandatu cirtən kə cibi kə Yam ba dəl gabəs ar to yamma wo, untu ni paltən kə Nya mbarəm baa nəra.

²⁸ Las tu məshi bar rawo, lasini zhipki ba dom wuri.

Paltən kə nya mbarəme
(Mar 13.24-27; Luk 21.25-28)

²⁹ Na patən kə muri kə kumi dli juwo, Pət baa palka dəməni, kan də kyar nge cirtənka,

Ga zənges ba ro sur yamka, kan də jərkət bar mən iko kə to yam ka.

³⁰ Wokociyi ni baa shin halama kə Nya mbarəm dəl to dlom yam ka, kan də

mbarəm kə atl kup pi kulu keti. Wi shin surtən kə Nya mbarəm gip dun yami, na iko, na dədatən mən nartəni.

³¹ Tii kar mir mən kartən kə yam na hori nyo mən larəmtən hoyi, kan wu dom munju kan zəzar wur gwa, gip kəti wupse kə atl kundərəndlip.

Kulci den kin turume
(Mar 13.28-31; Luk 21.29-33)

³² Kulci ni den kin turume. Kən ni kə shin am kini sanje ka kan ba pare gilitəno, kə mom'e watlən mbira kosak ituwi.

³³ Untu ni es, kən ni kə shin bar ju den pitəno, mom ni'e wokociyi mbira wi kosak, ar mbi bədləbən wi.

³⁴ Ge shirəm ni a yari in'e, mbarəm kə zhan kən baa məshka da'a, se bar ju ni kup piwi gwa.

³⁵ Yam na atl baa paka, ama shirəm gən baa paka da'a.

Murgon ra kan mom pəti gwa da'a
(Mar 13.32-37; Luk 17.26-30,34-36)

³⁶ Murgon ra kan mom pəti ko awayi gwa da'a, ko mir mən kartən kə Yam to yamka, ko Nyayi, ama Bəbayi ni katl momi.

³⁷ Wule kandatu ar pi gip wokaci kə Nuhu gwa, untun baa pi wokoci tu Nya mbarəm ba sur gwa.

³⁸ Wule gip muri ja, kapən bar ghon kan sar ko-unuka den kaar atlo, mbarəm ra den ci na tle, moni den gudlumi, kan den ri mir mətlika gip kushi, ar ba ri gas tu kan Nuhu to gip Kungələn jikat mali gwa.

³⁹ Mbarəmi mom argon tu bari kə pitən gwa da'a, ar ni mal kos den wur kan ba sar wurka kup. Untun paltən kə Nya mbarəm baa nəra.

⁴⁰ Wokoci tawo mbarəm rop baa nəra den mbap gip kəne, baa pən nəmka, də za nəmi.

⁴¹ Mətli rop baa nəra den lu'i bari den ghuni, baa pən nəmka də za nəmi.

⁴² Ra'untuwo, dəm ni gədən, domici kə mom pət tu kan Babom gin baa sur gwa da'a.

⁴³ Ama mom ni muntu, də wule babom baa mom wokoci tu mur baa te ti gip

bom gip gaso, na tii dām gādēn, tē hane muri tetēn gip bom gāsika.

⁴⁴ Ra'untuwo, kēn ma dlēr ni gādēn, domici Nya mbarēm baa sur ni wokoci tu kē mom da gwa.

Zher mēn aminci na muntu ra na aminci dagwa

(Luk 12.35-48)

⁴⁵ Wo ni'e zher mēn aminci na bopya, muntu kan babom gēs ne ti gam bom gēsi, kē dē tē bi nami zheri fīngal den wokoci tu ar ndari gwawe?

⁴⁶ Ar ba mbuni zhertu kan Babom gēs pal kan tē zam ti tē den pi mbap gēs gwa.

⁴⁷ Ge shirēm ni a yari ine, babomi baa ne ti den gam kē bar ju kup tēra nari gwa.

⁴⁸ Ama zheri ni dām mēn wani pitēno, kan tē wul gam gēs'e, <Babom gēn baa pal bāle da'a,>

⁴⁹ kan tē nda gip ezēn zheri na bē, tē den ci na tle na mēn tle dū'e.

⁵⁰ Babom kē zher tu ba pal bat na momi kē zheri, den pēt na awa tu kan tē mom da gwa.

⁵¹ Babomi ba bō zheri hoyi, kan tē hukunte ti na mēn setōne. Lasi ni baa kul na ngasi kur bi.>>

25

Shirēm den mir mētli kutl

¹ <<Wokoci tawo, mulki kē to yamka baa nēra wule mir mētli kutl kan yem pētēla gēzēn ba ri kē mbori ba mēn gudlumi gwa.

² Nantam gip wuro, kēdlēm ni, nantam ngapo mēn bopya ni.

³ Nantami kan kēdlēmno wu pēn pētēla gēzēni, ama wu pēn mir es kē mbēli ra den kē gip pētēla gēzēni da'a.

⁴ Ama nantam mēn bopya juwo, kan wu pēn pētēla gēzēni na mir es kē mbēli ra gip mbun leti.

⁵ Ama nan ba mēn gudlumiyi cwat bāle dawo, ar ni kup gēzēn umur ghun wur kan wu nde umurka.

⁶ Gip dlom gaso, ar ni wu kum latēn bi den'e, <Ba mēn gudlumiyi mbirawi! Dir mbor tēni!>

⁷ Ar ni kup mir mētli kutli tlyam wu nēm kērkēm pētēla gēzēni.

⁸ Kan kēdlēmi ba wul mir mēn bopyayi'e, <Mbēli mi ni mir gin ngapi, domici pētēla gēmi den mēshtēnkawi.>

⁹ Ar ni mir mēn bopyayi nēmi wur wu wule, <O'o, ar baa kēm mi nan kēn da'a. Rēni gip bēn las tu ba wur mir kagwa, kē wur ni.>

¹⁰ Ama nan wu ra den tēp ritēn kē wuri miriwo, ar ni ba mēn gudlumiyi cwati. Mir mētli ju kan ra gādēnwo, ar ni wu tē kē ba nyel gudlumiyi nan ti, kan ba lē bēdlabēn ka.

¹¹ Den kariwo, ar ni nami mir mētliyi pal dīr wu wule, <Babomi! Babomi! Buli mi bēdlabēni!>

¹² Ama tē nēmi wur tē wule, <Na ho bi ni a yari in'e, a mom kēn da'a.>

¹³ Ra'untuwo, dām ni gādēn, domici kē mom pētī ko wokociyi da'a.

Shirēm den talanti

(Luk 19.11-27)

¹⁴ Eso mulki kē to yamka baa nēra wule mbarēm tu kan bari kē bōmi asēm gwa, kan tē la bi ga zher gēs tē ne wur den gam bar gēsi.

¹⁵ Tē bi nēm talanti nantam, gon ngapo talanti rop, kan nēmiwo, talanti nēm. Tē bi ni ko gonge den bi argon tu ti mani pi gwa. Kan tē nēm tēp tē ndara.

¹⁶ Muntu kan bi ti talanti nantamiwo, ar ni tē ri ci bar pētē kan tē zam talanti nantam ra deni.

¹⁷ Untu es muntu nēm talanti ropi, tē ri ci bar pētē, kan tē zam talanti rop ra deni.

¹⁸ Ama muntu kan nēm talanti nēmiwo, ar ni tē ri bor shu gip atli kan tē ghundēr wurpi kē babom gāsika.

¹⁹ Den kaar kē tlyari wokociwo, ar ni babom kē zherju pal kē dē tē mom argon tu wu pi na wurpiyi gwa.

²⁰ Mbarēm tu kan nēm talanti nantamo, ar ni tē ter na talanti jēn nantam esi, tē wule, <Babomi, kē bim talanti nantam, ar tu a zam nantam rawi es deni.>

²¹ Ar ni babom gēs wul ti'e, <Kē pi hoyi, zher mēn ho pitēne, mēn aminci! Kē pi aminci den heli bar kan bi'i gwa. Aa nē'i den gam mbap na womti. Dīr kē pi ghol mbatl na babom gi.>

²² Mbarēm tu bi ti talanti ropi dīr pa'e, tē wule, <Babomi, kē bim talanti rop, ar tu a zam talanti gucupi rop rawi deni.>

²³ Ar ni babomi nāmi ti, tē wule, <Kē pi hoyi, zher mēn ho pitāne, mēn aminci! Kē pi aminci den wurpi njem kan bi'i gwa. Aa ne'i den gam mbap na womti. Dir kē pi ghol mbatl na babom gi.>

²⁴ Ama nan mbarēm tu kan nēm talanti nēmi dīro, ar ni tē wule, <Babomi, a mom kē ban naari, kē rēsh las tu kē ngani da gwa, ki mēn ndu'i ci ngubuk ni.

²⁵ Ar ni kem bērti ci mi, kan a ri bor shu gip atl a ghundēr talanti gika. Shini nēm bar gi!>

²⁶ Babomi nēmi ti tē wule, <Ki zher mēn dāsi tu'e, mēn la'are! Kē mom'e, a rēsh ni las tu kan a ngani da'a, ami mēn ndu'i ci ngubuk ni.

²⁷ Unun kem kē ri nem wurpi gēn gip bom ba ne wurpi, ami ni a palo, a zam wurpiyi na mbēli ra dene dawu?

²⁸ Ra untuwo, nēm ni talanti nēm tuka kar ti, kē bi ni muntu kan ra na talanti kutl ju gwa.

²⁹ Domici muntu kan ra na baro, baa mbēli ti ra kan tē zam ar nari. Muntu kan ra nari da ngapo, nye njem tu kan tēra nari ma baa nēmka.

³⁰ La ni wop zher tu te gip dun laska. Lasi ni baa kul na ngasi kur bi.>

Tloyi mbarēm shirēm kē pa'i bisi

³¹ Wokoci tu Nya mbarēm baa sur gip nartēn gēsi, na mir mēn kartēn kē Yam kupo, ti dēm den dandi gēs kē gun mēn dēdatēni.

³² Mbarēm kē atl kup baa dom wur kar ti. Kan tē zēzar mbarēm na nēm-nēm gip ezēni kandatu mēn le dabba ba dēli tēmka gip mar gwa.

³³ Kan tē pali tēmi den am shimli gēsi, mari ngapo den am yali gēsi.

³⁴ Wokociyi ni gunyi baa wul munju kan den am shimli gēsi'e, <Dir ni, kēn kan Ban la'i in albarka gwa, kē nēm ni gaado kē mulki tu Yam ne in terka na ne gēs kē pi atl kundērēndlip gwa.

³⁵ Domici nan Ami ra den kumi guzumo, kē bim fingali. Nan ami ra den kumi guzum malo, kē bin mal tle. Nan ami ra mēn dēkiwo kē rim bom da ine.

³⁶ Nan ami ra na tutul dli dawo, kē bim tutul dli. Nan ami ra den kumi dliwo, kē ga'ēmi. Nan ami ra gip bom kē moniwo, kē dīr kē shini gēni.>

³⁷ Wokociyi ni mēn pitēn dlat ju ba nēmi ti wu wule, <Babomi akoni mē shin ki den kumi guzum kan mē bi'i fingal we, ko ki den kumi guzum male kan mē bi'i mal tlewu?

³⁸ Gigasi ni mē shin ki mēn dēkiyi, kan mē ri'i bom dami, ko kē den ndu'i tutul dli kan mē bi'i tutul dli kē la'iwo?

³⁹ Eso gigasi ni mē shin ki den kumi dli ko gip bom kē moni kan mē ri kē shini giwe?>

⁴⁰ Gunyi baa nēmi wur tē wule, <Ge shirēm ni a yari ine, argon tu kup kē pi nēm gip mir heli gip mir byaro, ami ni kē pi mi.>

⁴¹ Kan tē wul munju den am yali gēs gwa'e, <Pētl kēn ni ka namēni, kēn wop mbarēme, teni gip utu tu kan baa mēsh ka da'a, kan kērkēmi Shetan na mir mēn kartēn gēs gwa.

⁴² Domici nan ami ra den kumi guzumo, kē bim fingali da'a. Nan ami ra den kumi guzum malo, kē bim mal tle da'a.

⁴³ Nan ami ra mēn dēkiwo, kē rēm bom da in da'a. Nan a hol tutul dliwo, kē bim tutul dli kē la'i da'a. Nan ami den kumi dli, kan ra gip bom kē moniwo, kē dīr kē shini gēn da'a.>

⁴⁴ Wii nēmi ti wu wule, <Babomi, gigasi ni mē shin ki den kumi guzumi, ko kē den kumi guzum male, ko kira mēn dēki, ko kira na tutul dli da'a, ko kē den kumi dli, ko kira bom moni kan mē ne'i amra dawu?>

⁴⁵ Gunyi baa nēmi wur tē wule, <Ge shirēm ni a yari ine, argon tu kup kē nge pi nye heli gip mir byaro, ami ni kē ngem pi.>

⁴⁶ Munju ni baa te gip hukuntetēn tu kan baa pa da gwa, ama mēn pitēn dlat ju ngapo gip ge mbatl kan baa pa da gwa.>>

26

Bali bi kē dā ri Yesu eka (Mar 14.1,2; Luk 22.1,2; Yoh 11.45-53)

¹ Nan Yesu pa'i yari shirēm ju kupo, ar ni tē wul mir mēn kulci kar ti'e,

² <<Kē mom'e muri rop ni sa wi dē pi nyel jikat bēdlabēni, baa bi Nya Mbarēm kēdē ba tika den kini.>>

³ Ar ni kiri ga Libakə Yam, na kiri kə bən dom wur bom də bari kə ga Liba kə Yami, mən sun'e Kayafa.

⁴ Kan wu bali gip dlom gəzən kədə wu nəm Yesu mol wu ri ti eka.

⁵ Wu wule, <<Ama ba'e wokoci kə nyel jikat bədlabən da'a, bəse də zam tli mbatl kar mbarəme.>>

*Shoti Yesu mir mən təmi kasəri
(Mar 14.3-9; Yoh 12.1-8)*

⁶ Nan Yesu ra Betanya gip bom kə Simon muntu kan faro ba mən ndəcci ni gwawo,

⁷ ar ni nagər gon dir kar Yesu na mbun leti, laa'i na mir mən təmi kasəri kan na wurpi nar gwa, kan tə shoti ti sur gam nan təra den ci fingal gwa.

⁸ Ama nan mir mən kulci kar Yesu shin untuwo, ar ni lo ci wuri, kan wu ngwar wu wule, <<Unun kem ti den li mir mən bar wurpika untuwe?>>

⁹ <<Ar baa mani də wur mirika na wurpi mən nartəni, də bi munju am ri wur kaar da gwa.>>

¹⁰ Nan Yesu mom damtən gəzən kawo, ar ni tə wul wur'e, <<Unun kem kə ghun nagər tuwe? Mbuni bar ni tə pi mi.

¹¹ Kii nəra na munju kan am ri wur kaar da gwa ko gigasi, ama amiwo, kii nəra namən ko gigasi da'a.

¹² Tə shotim ni mir tu kə də tə kərkəm dli gən den bi kaptəne.

¹³ Ge shirəm ni a yari ine, las tu kup baa pi wazu kə zo shirəm kə ci atl gam gip atl kundərəndlipo, baa yari nagər tu den bi dami nan ti.>>

*Yahuda nəm'e tii bi Yesu ka
(Mar 14.10,11; Luk 22.3-6)*

¹⁴ Ar ni nəm gip kutl-cet ropi, muntu ba wul ti'e Yahuda Iskaryoti ri kar kiri mən keri bar ju diri Yam gwa.

¹⁵ Tə wul wur'e, <<Unun kii bi mi, ami ni a bi in ti gwawe?>> Ar ni wu dləm wurpi zənariya hauya nəm na kutl wu bi ti.

¹⁶ Den gas ta ni Yahuda Iskaryoti nəm ngeni təp tu kan tii bi Yesu kagwa am dawuri.

*Yesu ci fingal kə jikat bədlabən na mir mən kulci kar ti
(Mar 14.12-21; Luk 22.7-13; Yoh 13.21-30)*

¹⁷ Den pət kə pari kə nyel burodi tu kan na yisti dagwawo, ar ni mir mən kulci kar Yesuyi dir kar ti wu wule, <<Ako ni kə ndu'e mə kərkəmi'i Fingal Jikat bədlabəni?>>

¹⁸ Tə wul wur'e, <<Rəni gip bəni, ki zam mbarəm goni, wul tə ni'e, <Ba mən kulci wule, wokoci gən mbira wi kosak a ndu a ci nyel Jikat bədlabən na mir mən kulci karəm gip bom gi.> >>

¹⁹ Ar ni mir mən kulci kartiyi pi kandatu tə yari wur gwa, kan wu kərkəm fingal jikat bədlabəni.

²⁰ Nan sit piwo, ar ni Yesu dəm kə də tə ci fingali na mir mən kulci kar ti kutl-cet ropi.

²¹ Nan wu den ci fingali wo, ar ni Yesu wule, <<Ge shirəm ni a yari ine, gon gip kən baa bimka am də mən nge gəni.>>

²² Ar ni ar ghun wur kan wu nəm wuli gəs na nəm-nəm, wu wule, <<Na ho bi ami ni da'a. Ko im Babomi?>>

²³ Ar ni tə nəmi wur tə wule, <<Muntu kan den si am gip gal nəm namən gwa ni ba ri kə bi gən ka.

²⁴ Nya mbarəm ba məshka kandatu shirəm kə Yam yari den ti tun terka gwa. Ama kashto kə muntu kan ba bi Nya mbarəm ka gwa! Ar baa mani də wule gər ti ni dama.>>

²⁵ Ar ni Yahuda kan bari kə bi Yesuyi ka wule, <<Ami na, Ba mən kulci?>> Yesu nəmi ti tə wule, <<Kə yariwi na gam gi.>>

*Yesu ci fingal kə pa'i bisi
(Mar 14.22-26; Luk 22.14-23; 1 Mkr 11.23-25)*

²⁶ Nan wu den ci fingalo, ar ni Yesu pən bəredi kan tə goode Yami, tə cecceni, tə bi mir mən kulci kar ti tə wule, <<Nəm ni kə ci ni, muntuwo, dli gən ni.>>

²⁷ Kan tə pən mal kin inabi gip wuro mal tə goode Yami, kan tə bi wur mal kin inabiyi tə wule, <<Tla ni, kup gəni.

²⁸ Domici muntuwo bəran gən ni, kə gudlum shirəm kə Yam na mbarəme, muntu kan ba ri kə shoti den bi ho'i warwat pitən kə mbarəmkə na womti gwa.

²⁹ A yari ine, aa i tla mal gəri kin inabi tu da'a, se gas tu kan aa tla peli nan kən gip mulki kə Ban gwa.>>

³⁰ Nan wu wuli kono, ar ni wu to gəzən den tləndər mən kin zaitun.

Bitərus baa wule tə mom Yesu da'a (Mar 14.27-31; Luk 22.31-34; Yoh 13.36-38)

³¹ Ar ni Yesu wul wur'e, <<Gip gas kəno kup gin kii kətər gin kə za'əmi, den bi kə argon tu bari kə zami gən gwa. Domici ar ra na rəshi'e, <Aa bo mən le təmi kan də təmi tatlka.>

³² Ama den kaar kə tli gən gip məshi mbarəmo, aa mbubar Galili cina da ine.>>

³³ Ar ni Bitərus wule, <<Ko də wule nami kup baa kətər gəzən den bi kə argon tu bari kə zami giwo, amo aa pi untu da'a.>>

³⁴ Yesu nəmi ti tə wule, <<Ge shirəm ni a yari'i, gip gas kəni kapən də tus kor la yaro, ki wule kə momən da'a bisi myakan.>>

³⁵ Ama Bitərus wule, <<Ko aa məsh ni nan ki, aa nge momi gika da'a.>> Ar ni nami mir mən kulci kar ti yari untu pa'e.

Yesu shərəm na Yam su Getsemanika (Mar 14.32-42; Luk 22.39-46)

³⁶ Ar ni Yesu na mir mən kulci kar ti ri las tu ba la bi'e, Getsemani gwa, kan tə wul wur'e, <<Dəm ni bartu, naa to barta a shirəm na Yami.>>

³⁷ Kan tə pən Bitərus na mimir kə Zabadi rop, ga Yakubu na Yohana, ar ni tə nəm pi dun mbatl na ghuntən hoyi.

³⁸ Ar ni tə wul wur'e, <<Dun mbatl tu kan ra gipəno ar ba mani ri gən eka. Dlər ni bar tu kə dəm ni gədən naməni.>>

³⁹ Nan tə te cina njemo, ar ni tə ngus atl den gamghurəm tə shirəm na Yami, tə wule, <<Bəba, ar ni ba piwo, pənim kumi dli tuka ngapi. Ama ba'e argon tu a ndu gwa ni kii pi da'a, se de argon tu kə ndu gwa.>>

⁴⁰ Kan tə pal dīr kar mir mən kulci kar ti, tə zam wur den nde umuri. Ar ni tə wul Bitərus'e, <<O kii mani dəmi gədən kə awa nəm na mən da'aya?

⁴¹ Dəm ni gədən kə shirəm ni na Yami, bəse kə nda ni ka gip godetəne. Ruhū nəm wi ama dli hol ndərtənka.>>

⁴² Ar ni tə pa pal rənka kə ropi, tə shirəm na Yam tə wule, <<Bəba, ar ni baa

pi də pənəm kumi dli tuka da'a se amin a tlawo, naa də ndu'i gi pi.>>

⁴³ Nan tə pal dīro, ar ni tə pa zam wur wu den nde umuri, domici umur nəm wur naar kawī.

⁴⁴ Ar ni tə za wuri, kan tə pa ndara kə shirəm na Yam kə bisi myakan, tə den yari nəm shirəm tu kan tə yari far gwa.

⁴⁵ Kan tə pal dīr kar mir mən kulci kar ti, tə wul wur'e, <<Kə'i den umur na shukutəna? Shin ni, wokoci pi wi nan baa bi Nya mbarəmka am də mən warwat pitən gwa.

⁴⁶ Tli ni yam, mə ndara ni! Mən bi gən kan ta rawi!>>

Nəmi Yesu (Mar 14.43-50; Luk 22.47-53; Yoh 18.3-12)

⁴⁷ Ti gip shirəm ituwi, ar ni Yahuda, nəm gip mir mən kulci kar ti kutl cet ropi, cwat na mbarəm na womti, wu ra na ga tlyari səbəri, na ga dlo am da wuri. Kiri mən keri bar ju dīri Yam, na kiri kə bən ni kar wur dīri.

⁴⁸ Tunka ni mən bi gəs kayi yari wur'e, <<Muntu a pi ti sumbawo*, ti ni, nəm tēni.>>

⁴⁹ Na dīrtən kə Yahuda kar Yesuwo, ar ni tə wul Yesuyi'e, <<Də shirmi'i ka, Mən kulci!>> Kan tə pi ti sumba.

⁵⁰ Ar ni Yesu wul ti'e, <<Berəm, da'i pi argon tu dīr ki gwa.>> Kan mbarəmi ba te cina, wu nəm Yesu.

⁵¹ Na shini untuwo, ar ni nəm gip munju kan ra na Yesuyi dli bar səbər gəs kan tə pati zher kə bari kə mən keri bar ju dīri Yam gwa kəmka.

⁵² Ar ni Yesu wul ti'e, <<Pali bar səbər gika gip kumti gəsi. Domici kup muntu dlī bar səbəro, bar səbər ni baa ri ti e.

⁵³ Kə shin wule aa mani ni la'i bi Ban kan tə karim bar na mir mən kartən gəs munju kan womtitən gəzən man kə domtən kə mən bi'utu zangu kutl cet rop (72,000) kəkən tu da'aya?

⁵⁴ Ama ami ni a pi untuwo, imnu shirəm kə Yam ba laa'i den'e untu ni ba pi na mən gwawu?>>

⁵⁵ Wokociyi ni Yesu wul womti mbarəmi'e, <<Ami mən tli mbarəm mbatl gip bən na dləri den tēp na, kan kə dīr na

* 26:48 26.48 sumbawo Al'ada shirmitən kə mən Yahuda ni də shirmi mbarəmka na bopi gəs kəme.

ga tlyari səbər na ga dlo kə də kə nəmən gwawə? A kur dəm a kulci mbarəm te gip Bom kə Yamka, ngapo kə nəmən da'a.

⁵⁶ Ama kup muntu pini kə də argon tu ga mən yari shirəm kə Yam rəsh gip Shirəm kə Yamo, ar laa'i.>> Na kumi untuwo, ar ni mir mən kulci kar Yesuyi kup za ti kan wu kətər gəzəni.

Yesu cina də domtən kə mən Tloyi shirəm kə mən Yahuda
(Mar 14.53-65; Luk 22.54,55,63-71; Yoh 18.13,14,19-24)

⁵⁷ Ar ni munju kan nəm Yesuyi ri ti cina də Kayafa, bari kə mən keri bar ju diri Yam gwa. Lasi ni mən kulci mbarəm den tələnkur kulci kə Musa na kiri kə mən bən dom wuri kə tloyi shirəmi.

⁵⁸ Ama Bitərus kop ti kaar nye pərsi-nye pərsiyi, wu mbubar də bom də kiri kə liba kə Yami. Tə te gipi tə dəm atl na mən buti bomi kə də tə shin kandatu baa ndo gwa.

⁵⁹ Kiri mən keri bar ju diri Yam na domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahudayi kup, den ngeni seda kə lar den Yesu kədə wu zam tək kə ri gəs eka.

⁶⁰ Ama wu zam da'a, kup na mbarəm na womti yari shirəm kə lar den ti. Den kariwo, ar ni mbarəm jen rop diri,

⁶¹ kan wu wule, <<Mbarəm tu wule, <Aa tatl bom kə Yam tuka, kan gip muri myakano a tu lasi.> >>

⁶² Ar ni bari kə mən keri bar ju diri Yam tlyami, kan tə wul Yesu'e, <<Ki shirəm diya? Unun kii yari den argon tu mbarəm ju ba yari den ki gwawə?>>

⁶³ Ama Yesu yon gəsi. Ar ni bari kə mən keri bar ju diri Yami wul ti'e, <<A ngash ki na Yam mən ge mbatli, yari mi, ki ni'e Almasihu Nya yama?>>

⁶⁴ Yesu nəmi ti, tə wul wur'e, <<Aan, kandatu kə yari gwa ni, ama a yari in ka, cina dewo, kii shin Nya mbarəm njon den am shimli kə mən iko, tə den surtən gip dun yami.>>

⁶⁵ Ar ni lo ci bari kə Liba kə Yam ju kan tə tlyati lulur gəska, tə wule, <<Tə pi Yam mägən shirəmwi! Seda unun mə'i ngeni? Kə kum mägən shirəm tu kan tə pi gwa.

⁶⁶ Unun kə shinu?>> Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Tə ndar məshtəni.>>

⁶⁷ Ar ni wu bəse ti mo'am den ba gere, kan wu bo ti. Jen ngapo wu la'i ti am kayama

⁶⁸ kan wu wul ti'e, <<Ki ni'e Almasihu fawo, pi mi anabci. Woni bo'iwe?>>

Bitərus nge momi Yesuka
(Mar 14.66-72; Luk 22.56-62; Yoh 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Wokociyiwo, Bitərus ra njon te gip dəbomika, ar ni nye gər zher gon dir kar ti, tə wul ti'e, <<Ki ma na Yesu ba mən Galili tu ni kira!>>

⁷⁰ Ama Bitərus nge gəs cina da wur kup, tə wule, <<A mom argon tu kə den shirəm dene gwa da'a.>>

⁷¹ Nan Biturus dəl ter tə te gip dlabəno, ar ni nye gər gon mən pi mbap gip bomi shin ti, kan tə wul mbarəm kan ra lasi gwa'e, <<Mbarəm tu ma na Yesu kə Nazarat ni tə ra.>>

⁷² Ar ni Bitərus nge gəs es na be am atl tə wule, <<A mom mbarəm tu da'a!>>

⁷³ Den kaarika njemo, ar ni munju kan ra dlor lasi wul Bitərus'e, <<Untu ni, ki ma nəm gip wur ni. Gəs ləka gi ni bul kika.>>

⁷⁴ Ar ni tə nəmi pi gam gəs bi na be am atl tə wule, <<A mom mbarəm tu da'a!>> Na yari untuwo, ar ni tus kor la yare.

⁷⁵ Ar ni Bitərus dami argon tu Yesu yari ti gwa'e, <<Kapən də tus kor la yaro, ki wule kə momən da'a bisi myakan.>> Ar ni tə dəl te karika kan tə kul hoyi.

27

Ri Yesu cina də Bilatus
(Mar 15.1; Luk 23.1,2; Yoh 18.28-32)

¹ Nan bar tlo kə bi cigəniwo, ar ni kiri ga Liba kə Yam na kiri kə bən kup mo bi kə də wu ri Yesu eka.

² Ar ni wu bal tika, kan wu ri ta ti am də Bilatus, gobna kə Roma.

Yahuda rat gam gəska
(MMK 1.18,19)

³ Nan Yahuda, muntu kan bi Yesu ka shin'e wu tloyi Yesu shirəm kədə ri ti ekawo, ar ni tə pi dun mbatli, kan tə pal rənka kar kiri mən keri bar ju diri Yam na kiri kə bəni. Tə pali wur azurpa hauya nəm na kutl gəzəni.

⁴ Tə wule, <<A pi warwat pitənwi, nan a bi muntu pi wani pitən da'a də ri ti eka

gwa.>> Ar ni wu wul ti'e, <<Unun ghun mi? Muntuwo, damtən gi ni.>>

⁵ Ar ni Yahuda wi wurpiyika te gip Bom kə Yamka, kan tə dəl tə ri rat gam gaska.

⁶ Ar ni kiri ga Liba kə Yam yem wurpiyi wu wule, <<Ar ndari də ne wurpiyi kəba ne wurpi kə Bom kə Yam da'a, nan wurpi bəran ni gwa.>>

⁷ Ar ni wu mo bi kan wu wur las gon na wurpiyi. Ba la bi lasi'e las kə mən tu'i tati, kədə lasi dəm ba kapi mən daki.

⁸ Ar ni kem ba la bi lasi'e, Las kə Bəran har sekəni.

⁹ Təp untuni laa'i argon tu mən yari shirəm kə Yam Irmiya yari gwa'e, <<Wu pən azurpa hauya nəm na kutli, wurpi tu kan mbarəm kə Isra'ila mo bi den də batl den ti gwa itu.

¹⁰ Kan wu wur las kə mən tu'i tat nari, kandatu Babom wuləm ra gwa.>>

*Yesu cina də Bilatus gobna kə Roma
(Mar 15.2-5; Luk 23.3-5; Yoh 18.33-38)*

¹¹ Yesu ra dlər cina də gobna kə Rōmayi ituwi, ar ni gunyi ngen momi kar ti tə wule, <<Ki ni'e gun kə mən Yahudaya?>> Yesu nemi ti tə wule, <<Aan, kandatu kə yari gwani.>>

¹² Ama nan kiri ga liba kə Yam na kiri kə bən ne ti lar gamo, tə shirəm da'a.

¹³ Ar ni Bilatus wul ti'e, <<Kə kum ni shirəm ju wu yari den ki gwa diya?>>

¹⁴ Ama Yesu bali ti shirəm ko nəm da'a, kan ar ba dləkən gobnayı hoyi.

*Tloyi Yesu shərəm kə məshtəni
(Mar 15.6-15; Luk 23.13-26; Yoh 18.39—19.16)*

¹⁵ Wokoci nyel jəkāt bədlabəno, gobnayı ba kur pətli wur mbarəm nəm gip munju kan ra na bali gip bom moni, muntu wu ndu gwa.

¹⁶ Wokociyiwo, bar mən tli bən mbatl gon kan mbarəm mom ti hoyi gwa ra gip bom moni mən sun'e Barabas.

¹⁷ Nan womti mbarəmi dom wuro, ar ni Bilatus ngen momi kar wur tə wule, <<Woni kə ndu'e a pətli in we, Barabas na, ko Yesu muntu ba la ti bi'e Almasihu gwa?>>

¹⁸ Domici Bilatus mom'e ghuve ni kem wur kə bi Yesu ka.

¹⁹ Nan Bilatus dəm den dandi tloyi shirəm gəso, ar ni nagər gəs kar bar na shirəm tu də wul ti'e, <<Dəl ka gip təp kə mbarəm tu kan ra na wani pitən da gwa, domici a kum dli naar gip tlon den ti gip gasi.>>

²⁰ Ama kiri mən keri bar ju dīri Yam na kiri kə bən co mbarəm kə də wu wule, də pətli wur Barabas, kan Yesuwo, də ri ti eka.

²¹ Gobna kə Rōmayi ngen momi kar wur tə wule, <<Gonge ni gip rop ju kə ndu'e a pətli inwe?>> Ar ni wu nemi ti wu wule, <<Barabas!>>

²² Kan Bilatus ba ngen momi kar wur es tə wule, <<Unun aa pi na Yesu muntu ba la ti bi'e, Almasihu gwawe?>> Ar ni wu tli yar kup gəzən wu wule, <<Də ba tika den kini!>>

²³ Bilatus pa ngen momi kar wur tə wule, <<Unun kemi? Unu wani pitən ni tə piwe?>> Ama womti mbarəmi wom bar ra wu wule, <<Də ba tika den kini!>>

²⁴ Nan Bilatus shin ti'i mani pi argon da'a, mbarəm es den ndu'i tli mbatl naar kawo, ar ni tə nge mal kan tə ho am gaska cina da wur tə wule, <<Pun ni am gən ra gip shoti bəran kə mbarəm tu. Muntuwo ge gin ni!>>

²⁵ Ar ni mbarəmi kup nəm wu wul ti'e, <<Naa də bəran gəs dəm den gam gəmi na mimir gəmi.>>

²⁶ Kan tə pətli wur Barabas. Tə bi bi də bo Yesu, kan də ba tika den kini.

*Mən bi'utu lo Yesu
(Mar 15.16-21; Yoh 19.2,3)*

²⁷ Ar ni mən bi'utu kə gobna te na Yesu gip bom kə gobna kə Rōmayi, kan wu la bi domtən kə mən bi'utu kup wu gandəl tika.

²⁸ Wu tusi ti tutul dli gəs ka, kan wu la'i ti zili tlyari luluri.

²⁹ Ar ni wu pi ti lish kə gun ka ire, wu kemi ti sur gami. Kan wu kem tə nəm dlo na am gəs kə shimli, wu ngus cina da ti, wu wuli ti den kaar bi'e, <<Də shirmi'ika ra, gun kə mən Yahuda!>>

³⁰ Wu bəse ti mo'əmi kan wu nəm dloyi wu pi ta be gəs den gami.

³¹ Nan wu pa'i lo'i gəso, ar ni wu tusi ti zili tlyari luluri ka, kan wu la'i ti gwasi.

Ar ni wu ndara nan ti kə də wu ɓa tika den kini.

*Ba Yesuka den kini
(Mar 15.22-32; Luk 23.27-43; Yoh 19.17-27)*

³² Nan wu den ritəno, ar ni wu mo na mbarəm kə Sairin gon mən sun Siman, wu kem ti tə pən kin kə ɓa'i Yesuyi.

³³ Wu ri las tu ba la bi'e, Golgota gwa (Ba kula gam ituwi).

³⁴ Kan wu bi ti mal gəri kin inabi nan kurtli na ɗasi bar gon gwa, kə də tə tla. Ama nan tə la ləka denewo, ar ni tə nge tleka.

³⁵ Nan wu ɓa ti den kiniwo, ar ni wu rabe lulur gəs tɔp kə ɓa la'i guri'a.

³⁶ Den kaar kə untuwo, ar ni wu dəm lasi wu den ne ger den ti.

³⁷ To gami da ti kawo, ar ni wu rəsh shirəm den ar gontu tɔpi wani gwa, MUNTU NI'E YESU, GUN KƏ MƏN YAHUDA.

³⁸ Mur mən tare tɔp jen ra rop kan ɓa wur den kin nan ti gwa, gon den am shimli, gon ngapo den am yali gəsi.

³⁹ Mbarəm ju ba wushe ma wu nəmi ti pi mægən shirəmi, wu den kungət gami.

⁴⁰ Wu den wultən'e, <<Ki kan kə wule, ki yasi bom kə Yamka, kan kə tu gip muri myakan. O ki Nya Yam ni fawo, ɗəli gam gi, kə ɗəl ka sur den kin tu kan ɓa ki gwa!>>

⁴¹ Untuni es kiri mən keri bar ju ɗiri Yami, na mən kulci mbarəm den təlankur Kulci kə Musa na kiri kə bən lo ti.

⁴² Wu wule, <<Tə ɗəli jeni, ama tə mbu ɗəli gam gəs da'a! Ti ni'e gun kə mən Isra'ila! Naa tə ɗəl sur den kin tu kan ɓa ti gwa kan mən ngəsh mi den ti.

⁴³ Tə ne mbatl den Yami. Naa də Yami ɗəli ti kəkəni, tin tə ndu ti gwa, domici tə wule, <Ami Nya Yam ni.> >>

⁴⁴ Untuni es mur mən tare guntɔp ju kan ɓa wur den kin nan ti gwa pi ti mægən shirəmi.

*Məshtən kə Yesu
(Mar 15.33-41; Luk 23.44-49; Yoh 19.28-30)*

⁴⁵ Ar ni dəmən nga las ka kup, gip dlom pəte, ar ba ri gəlla am myakan kə siti.

⁴⁶ Bar kə gəlla am myakan kə sitiwo, ar ni Yesu tli yar yam tə wule, <<Eloi, Eloi, lama sabaktani?>> Mun tu ni'e, <<Yam

gəni, Yam gəni, unun kem kə balim karwe?>>

⁴⁷ Nan jen kan ra dlɔr lasi kum untuwo, ar ni wu wule, <<Tə den la'i bi Iliya wi.>>

⁴⁸ Ar ni nəm gip wur na zhotən kətər tə pən soso tə gi na mati mal inabi, tə ɓal den dlo tə ta'i Yesu kə də tə tla.

⁴⁹ Kan nami mbarəmi ba wule, <<Kəkəno za ti ni, naa mə shin ko Iliyayi baa sur ɗəli ti.>>

⁵⁰ Nan Yesu tli yar yam eso, ar ni tə kotl mbatlka.

⁵¹ Gip wokociyi ni labəle kə gip Bom kə Yam tlyatka gip dlom sur gami ar su atli. Kan atl ba jirkət ti, ga səla ba tatlka.

⁵² Kan ga gambəci ba bulka, dli kə mbarəm kə Yam na womti kan məsh ka baa tli na rai.

⁵³ Wu ɗəl ka gip gambəci gəzəni, den kaar kə tlitən kə Yesu gip məshi mbarəmo, kan wu te gip Bən kan ra dləran gwa, wu ɗəl kar mbarəm na womti.

⁵⁴ Nan bari kə mən bi'utu na munju kan den ɓuti Yesuyi shin jirkəttən kə atli na bar ju kan pi kupo, ar ni bərti nəm wur kan wu wule, <<Na ho bi, mbarəm tuwo, Nya Yam ni!>>

⁵⁵ Mətli jen ra na womti njeen kan den shini bar ju den pitən gwa. Wu kop ni Yesu ter Galili kə də wu ne ti am ra.

⁵⁶ Gip mətliyiwo, ga Maryamu kə Magadala, na Maryamu nasi ga Yakubu na Isubu, na nasi mimir kə Zabadi ra.

*Kapi Yesu
(Mar 15.42-47; Luk 23.50-56; Yoh 19.38-42)*

⁵⁷ Nan sit piwo, ar ni ba mən wurpi gon kə Arimatiya mən sun'e Isubu ɗiri, ti ma nye mən kulci kar Yesu ni.

⁵⁸ Tə te kar Bilatus tə liri dli kə Yesu, ar ni Bilatus bi bi den'e də bi ti.

⁵⁹ Ar ni Isubu pən dliyi kan tə ghumka na pel ghol tutul ghumi məshi mbarəme,

⁶⁰ kan tə la dliyi gip pel gambəci gəs kan tə mbun den tu səla gwa. Tə kutəl bar tat kan tə le bi gambəci'ika na ri kan tə ndara.

⁶¹ Maryamu kə Magadala na Maryamuyi mən nəm ra njon cina də bi gambəci'i.

Mən ne ger den gambəci'i

⁶² Nan bar tlo den pət shukutən kə mən Yahudawo, ar ni kiri mən keri bar ju diri Yam na mən me gam kə Parise ri kar Bilatus.

⁶³ Wu wul ti'e <<Də Yam za ki ra, mə dami wi'e wokoci tu mən ceni lar tu ra na ge mbatlo, tə wule, <Den kaar kə muri myakano, Aa tli na ge mbatl esi.>

⁶⁴ Ra'untuwo, bi bi kə də ri but gambəci'i ar ri muri myakan. Də pi untu bise də mir mən kulci kar ti pi mur kə dli gəska kan wu yari mbarəm'e, tə tli ni ka gip məshi mbarəme, kan də setən kə kəkən man kə pariyi.>>

⁶⁵ Bilatus wul wur'e, <<Yem ni mən bi utu kə ri ne ni ger den gambəci'i kandatu kii mani gwa.>>

⁶⁶ Ar ni wu ri but gambəci'i tək kə ba be am kə gunyi den tat tu le gambəci'i ka nari gwa, kan wu pa wi mən bi utu kə də wu buti.

28

*Tlitən kə Yesu gip məshi mbarəme
(Mar 16.1-8; Luk 24.1-12; Yoh 20.1-10)*

¹ Bar tlo kə bətloni den kaar kə pət shukutən kə mən Yahuda, den pət kə nəm kə sati, ar ni Maryamu kə Magadala na Maryamu mən nəmi, ri kə shini gambəci'i.

² Wule gip njipkər gere ar ni atl jirkət ti, kan mən kartən kə Yam gon ba dəl sur yam tə kutəl tat kan le bi gambəci'ika nari gwa, tə dəm gəs deni.

³ Tə den cirtən wule ci bi kə Yami, tutul dli gəs es ra gholi puun wule auduga.

⁴ Ar ni bərti ci mən buti gam bici'i den mən kartən kə Yami, wu zhizhim wur kan wu nda atlka wule məshi mbarəme.

⁵ Ama mən kartən kə Yami wul mətliyi'e, <<Ba də bərti ci in ni ka da'a, a mom'e kən ni den ngeni Yesu kan ba tika den kin gwa.

⁶ Tə ra də da'a, tə tli gəs gip məshi mbarəmka wi kandatu tə yari gwa. Dir shin ni las tu kap ti gwa.

⁷ Rə ni ka na zhotəne, kə yari ni mir mən kulci kar ti'e, <Tə tli gip məshi mbarəmka wi. Tii mbubar atl kə Galili cina da ine. Barta ni ki shin ti.> Ar gon tu a dir kə də a yari in gwa itu.>>

⁸ Ar ni mətliyi za gambəci'i na zhotən gip bərti, ama laa'i na ghol mbatli wu kətər kə də wu ri yari mir mən kulci kar ti.

⁹ Wule gip njipkər gere ar ni Yesu mo nan wur kan tə wul wur'e, <<A shirmi in ka.>> Ar ni wu ngus kan wu nəm asəm gəs wu bote ti.

¹⁰ Ar ni Yesu wul wur'e, <<Ba də bərti ci inni ka da'a. Ri yari ni mir byar wu te gip atl kə Galili, bar ta ni wu shiməni.>>

Mən buti gam bəci'i yar argon tu kan pi gwa

¹¹ Nan mətliyi den tək ndaratəno, ar ni jen gip mən bi'utu mən buti gambəci'i te gip bən kə də wu yari kiri mən keri bar ju diri Yam bar ju kup pi gwa.

¹² Ar ni kiri Liba kə Yam na kiri kə bəni mo gam wu dar bi, kan wu bi mən bi'utuyi wurpi mən nartəni,

¹³ wu wul ga mən bi'utuyi'e, <<Wul ni'e, mir mən kulci kar ti ni dir kə gas kan wu pi mur kə dli gəska nan mən den nde umur gwa.

¹⁴ Shirəm tu ni ri kəm də gobna kə Romawo, mi mom ar gon tu mi yari ti kan baa kem tii hukunte'in dagwa.>>

¹⁵ Ar ni mən bi'utuyi nəm wurpiyi wu pi kandatu wul wur'e də wu pi gwa. Shirəm tuwo har sekən mbarəm kə Yahuda ba pi shirəm deni.

*Mbap tu Yesu bi mir mən kulci kar ti gwa
(Mar 16.14-18; Luk 24.36-49; Yoh 20.19-23; MMK 1.6-8)*

¹⁶ Ar ni mir mən kulci kar ti kutl-cet nəmi te gip Galili, wu to den tləndər tu kan Yesu yari wur'e wii mo gwa.

¹⁷ Nan wu shin ti wo, ar ni wu ngusi ti, ama jen gəzən cen mbatl ka.

¹⁸ Ar ni Yesu dir kar wur tə wule, <<Iko kə to yamka na kə den atlo kup bim kawi.

¹⁹ Ra'untuwo, rii pi ni mbarəm kə atl kup wazu, kə pi wur ni batisma gip sun kə Bəba, na kə Nya, na kə Ruhu kə Yami,

²⁰ kə pa kulci wur ni wu kop kup argon tu a yari in kə pi gwa. Na ho bi, ami ra nan kən ko gigasi, ar ri patən kə zhan kup.>>

Zo Shirəm kan Markus Rəsh gwa

Yohana mən batisma kərkəmi Yesu guntəpe

¹ Ne gəs kə yari zo shirəm kə Yesu Almasihu,* Nya Yami.†

² Kandatu ar ra na rəshi gip tulankur kə mən yari shirəm kə Yam Ishaya gwa'e, <<Aa kar nye mən kartən bar gən cina da'i, muntu kan baa kərkəmi'i guntəp gi gwa.>>‡

³ Yar kə gon mən latən bi gip ləp den wultən'e, <<kərkəmi ni Babom guntəp kə cwattən gəsi, də guntəp gəs dəm na ta'i.>>

⁴ Ar ni Yohana dīr tē den pi mbarəm batisma gip ləp na pi wazu kə ci atl gam kar Yam kə pəni warwat pitənka.

⁵ Kan mbarəm kə bi atl kə Yahuda kup na mbarəm kə Urshalima ba ri kar ti. Wu den yari warwat pitən gəzəni, kan tē pi wur batisma gip bula kə Urdun.

⁶ Yohana ra dlər na tutul dli ka ta rakumi, tē dləmat ti na late, kan zas na dom ni'e fīngal gəsi.

⁷ Yohana yari tē wule, <<Den kaar gəno gon baa dīri muntu kan manəm nartən gwa, zap kaptələn gəs ma a kəm a ngus a pətli tika da'a.

⁸ A pi in batisma na male, ama tiwo tii pi in batisma na Ruhu kə Yami.>>

Pi batisma na godetən kə Yesu

⁹ Wokoci tawo ar ni Yesu za bən kə Nazarat gip atl kə Galili kan Yohana ba pi ti batisma gip bula Urdun.

¹⁰ Nan Yesu den dəltən tor gip maliwo, ar ni tē shin dlom yam buli, kan Ruhu ba sur dlər den ti na dli wule kə kuḅəri.

¹¹ Kan yar gon ba dəl sur yam ba wule, <<Ki ni'e Nya gəni, muntu a ndu gwa, mbatl gən ba ghol nan ki naari.>>

¹² Ar ri kətigon da'a ar ni Ruhu ri ti gip ləpe,

¹³ kan tē dəm rənka kə muri hauya rop, Shetan den ta gode gəsi. Tē ra na ga

dabba kə gip ləpe, na mir mən kartən kə Yam den pi ti mbapi.

Yesu la bi mir mən kopi gəs kə pari

¹⁴ Den kaar kə la'i Yohana gip bom kə moniwo, ar ni Yesu ndara gip atl kə Galili, tē den pi wazu zo shirəm kə Yami.

¹⁵ Tē wule, <<Wokoci dīr wi, mulki kə Yam mbira kosak wi. Ci ni atl gam kə ngəsh kən ni den zo shirəmi.>>

¹⁶ Nan Yesu den kopi bi bula kə Galiliwo, tē shin Siman na erəm gəs Andərawus den la'i bar kə nəmi kos gəzən gip male, domici wu mən nəmi kos ni.

¹⁷ Yesu wul wur'e, <<Kopən ni, aa pali in mən dəli mbarəm dīr kərəmi.>>

¹⁸ Ar ri kətigon da'a ar ni wu za bar kə nəmi kos gəzənka kan wu kop Yesu.

¹⁹ Nan tē te cina njemo ar ni tē shin Yakubu nya Zabadi na erəm gəs Yohana gip kungələn jikat male, wu den kərkəm bar kə nəmi kos gəzəni.

²⁰ Na shini gəzəno ar ni tē la wur bi, kan wu za bazin Zabadi gip kungələn jikat mali na mir mən mbap jeni kan wu kop Yesu.

Yesu dəli dun itərka gip mbarəme

²¹ Ar ni wu ndara Kaparnahum, nan pət Shukutən dīro ar ni Yesu te gip bom domtən kə mən Yahuda kan tē nəm kulci mbarəme.

²² Mbarəm nəm bi na am den kulci gəsi, domici tē kulci wur wule muntu kan na iko gwa, ba'e wule kandatu mən kulci mbarəm den kulci kə Musa ba pi gwa da'a.

²³ Gip untuwo, ar ni mbarəm gon kən mən dun itər gip bom domtən kə mən Yahudayi la yar tē wule,

²⁴ <<Unun kə ndu nan mi, Yesu kə Nazarat! Kə dīr ni kə pa'ika nan miya? A mom wo ni'e ki, Dləran Mbarəm kə Yami!>>

²⁵ Kan Yesu ba matl ti tē wule, <<Dəl ter gip ti!>>

²⁶ Dun itəri ɓo mbarəmi atl kan tē dəl ter gip ti na la'i yare.

²⁷ Ar dləkən mbarəm kup kan wu ngen momi kar ezən wu wule, <<Unu ari ituwi?

* **1:1 1.1** Almasihu na bi kə mən Ibəranewo rəsh ni e Mashihā, kan Kəristi na bi kə mən Hellas, kup pa rop ju ba pi nup'i'e muntu kan shoti ti mir sur gam kə ne gəska markəm kə pi mbap ni. † **1:1 1.1** Gip kor rəshi tulankur jen na amo wura nanya YamiDa'a. ‡ **1:2 1.2** Mal 3.1

Pel kulci gon mən ndərtəni! Tə yari argon tu dun itər baa pi gwa kan wu kopi ti.>>

²⁸ Shirəm den ti gəzan bəle-bəle gip atl kə Galili.

Yesu pəni mbarəm na womti kumi dli gəzən ka

²⁹ Nan wu za bom domtən kə mən Yahudayiwo, ar ni ga Yakubu na Yohana ri bom də Siman na Andərawus.

³⁰ Nakon kə Siman ra bom den kumi dli, dli gəs wi utuka, kan wu shirəm na Yesu den ti.

³¹ Kan tə ri kar nagər məri, tə nəm am gəs tə tli ti yami. Ar ni kumi dliyi za ti, kan tə turi wur fingal tə bi wuri.

³² Gasi kə bi sit nan pət nda binwo, ar ni mbarəm điri Yesu kup mən kumi dli na mən dun itəri.

³³ Ar ni mbarəm kə bəni kup dom wur bədlabən bomi,

³⁴ kan Yesu ba pəni ko gonge mbarəm den ko gonge unu kumi dli gəzənka. Tə pa dəli dun itərka na womti gip mbarəme, ama tə za dun itəri wu shirəm da'a, domici wu mom ko ti wo ni.

Yesu shirəm na Yam las tu mbarəm ra dagwa

³⁵ Kə bi bətloni, nan las'i pələu-pələwo, ar ni Yesu tlyami, kan tə za bom tə ndara las gon kan mbarəm ra dagwa, lasi ni tə shirəm na Yami.

³⁶ Siman na munju kan ra nan ti gwa ri kə genji gəsi.

³⁷ Nan wu zam tiwo ar ni wu wul ti'e, <<Mbarəm kup den ta ngeni gi!>>

³⁸ Yesu bali wur tə wule, <<Mə ndara ni gip mir bən ju kan ra kosak gwa, kə də a pi wazu barta esi. Argon tu sirəm gwa itu>>

³⁹ Ar ni wu kop gip atl kə Galili kup, wu den wazu gip bom domtən kə mən Yahuda gəzən na dəli dun itərka gip mbarəme.

Ba mən ndəcci gon đir kar Yesu

⁴⁰ Ba mən ndəcci gon đir kar ti kan tə ngus den gam ghurəm gəs tə lir ti tə wule, <<Ar ni pəni'i mbatlo, kii mani pali gən dləran.>>§

§ 1:40 1.40 Kii mani pali gən dləran: Bisa adini kə mən Yahudawo mən ndəcci den kuur dli gəso tə ra hoyi kə tetən gip Bom kə Yam da'a.

⁴¹ Laa'i na guna gere, ar ni Yesu ne am den mbarəmi kan tə wule, <<Ar pənim mbatli, pal dləran!>>

⁴² Ar ri kətigon da'a, ar ni ndəcci gəs za ti kan tə pal dləran.

⁴³ Yesu dəli ti kəm hoyi, kan tə za ti tə ndara.

⁴⁴ Tə wul ti'e, <<Ba kə yari murgon bar tu da'a. Ama mbəri, ri gam gi kar ləba kə Yami kan kə bi bar ju Musa wule də bi den bi paltən dləran gwa, kə də ar dəm seda kar wuri.>>

⁴⁵ Ama mbarəmi pi untu da'a kan tə ndara tə nəm yari mbarəm argon tu kan pi gwa. Muntu kem Yesu ba'i te gip bən den ger kə mbarəm da'a ama tə dəm kaari las ju mbarəm ra da gwa. Kup na untu mbarəm ko tər ako pi ta đirtən kar ti.

2

Yesu warke muntu itər tle ti dlika

¹ Murka njem den kaariwo, ar ni Yesu pa te gip bən Kaparnahum, kan mbarəm ba kumka den'e tərə bomi.

² Ar ni mbarəm na womti dom wur har kushi ba đatka, ko te bədlabən karika ma, kan tə pi wur wazu shirəm kə Yami.

³ Ar ni mbarəm wupse jen ter na mbarəm gon kan ra den kumi dli gwa, itər ni tle ti dlika.

⁴ Nan wu mani zami tər kə te gəs kar Yesu da'a na womtitən kə mbarəmo ar ni wu tul las gon den rupi kushiwi sur gam də Yesu, den kaar kə tuli shuyiwo, kan wu shu muntu itər tle ti dli kayi sur cina də Yesu bom den bamuri gəsi.

⁵ Nan Yesu shin ngəshtən den Yam gəzəno, ar ni tə wul muntu itər tle tikayi'e, <<Nya gəni, ho'i'i warwat pitən gi kawī.>>

⁶ Lasiwo mən kulci mbarəm den kulci kə Musa ra njon, ar ni wu dami gip mbatl gəzən wu wule,

⁷ <<Unun kem mbarəm kən ba shirəm untu we? Məgən shirəm ni tə pi Yami! Wo ni baa mani ho'i warwat pitənka in ba Yam ni katl nan gəs dagwa?>>

⁸ Ar ri kətigon da'a ar ni Yesu momka gip ruhu gəs'e argon tu wu den dami gip mbatl gəzən gwa itu, kan tə wul wur'e,

<<Unun kem kən den damtən den munju we?

⁹ Gonge ni ban mani, də wul muntu itər tle ti dli kayi'e <Ho'i i warwat pitən gi kaya,> ko <Tlyami, pən bamuri gi kə ndara?>

¹⁰ Ama kə də kə mom'e Nya Mbarəm ra na iko den atl kə ho'i warwat pitənkawo,>> ar ni tə wul muntu itər tle ti dli kayi'e,

¹¹ <<A wul ki'e, dlyami, pən bamuri gi kə ndara bomi.>>

¹² Ar ni tə tlyami, tə pən bamuri gəs kan tə nəm tər den ger kə kum gəzəni. Muntu dləkən mbarəm kup kan wu dēda Yam na wultən'e, <<Mə tabe shini argon untu da'a!>>

Yesu la bi Lawi

¹³ Yesu pa su bi bula'i. Ar ni mbarəm na womti ri kar ti, kan tə nəm kulci wuri.

¹⁴ Nan Yesu den bōmi asəmo ar ni tə shin Lawi nya Halfa njon kə ba nēmi wurpi bomi. Yesu wul ti'e, <<Kopəni.>> Kan Lawi ba tlyam tə kop ti.

¹⁵ Nan Yesu den ci fīngal kə gas gip bom də Lawiwo, mən nēmi wurpi bom na mən warwat pitən na womti, na mir mən kulci karti ra den ci fīngal nan ti, domici mbarəm na womti ni gip wur kop ti kaari.

¹⁶ Nan mən kulci mbarəm den kulci kə Musa kan mən Parise ni, shin ti den ci na mən warwat pitən na mən nēmi wurpi bomo, ar ni wu ngen momi kar mir mən kopi gəs wu wule, <<Imni tə ci na mən nēmi wurpi bom na mən warwat pitəne?>>

¹⁷ Na kumi muntuwo ar ni Yesu wul wur'e, <<Munju kan ra gingəlin gwa ni ba shin mən bi un da'a, ama mən kumi dli ni. A sur ni kə la'i bi mən pitən dlat da'a ama mən warwat pitəne.>>

Ngeni momi kar Yesu den pi guzum male

¹⁸ Gasi gono mir mən kulci kar Yohana na kə mən Parise den guzum male. Mbarəm jen dīr kan wu ngen momi wu wule, <<Ra imnu mir mən kulci kar Yohana na mir mən kulci kar mən Parise ba pi guzum male, ama mir mən kulci kar kiwo wu pi dawu?>>

* **2:22 2:22** Mal kin inabi: Ba zam ni mal tu den gəri kin inabi kan zho gwa. Paye pi ampani na mal kin inabi wule mal tle gip atl kə Isra'ila.

¹⁹ Yesu nēmi wur tə wule, <<Im ni fa mən dəki kə mən pel gər baa pi guzum mal nan tēra nan wur gwawe? Wii pi da'a, ti nē ra nan wur gwa.

²⁰ Ama wokoci den dīrtən nan baa pēni wur mən pel gəri kagwa, gas ta ni wii pi guzum male.

²¹ Murgon baa bop gus tutul dli den pel tutul dli da'a. Ti ni tə pi untuwo, pel tutul dliyi baa tlyat koriyika, har də dlyattəni man kə fari.

²² Murgon baa shoti pel mal kin inabi* gip kor tat ne mal inabi da'a. Ti ni tə pi untuwo, mal inabiyi baa tar tati kan ar mbutlka. O'o, tii shoti ni pel mal kin inabi gip pel tat inabi.>>

Yesu ni'e Babom kə pət Shukutəni

²³ Den pət Shukutən gon nan Yesu den kopi gip kən alkamawo, mir mən kulci kar ti ra nan ti, ar ni wu nəm wumi alkama wu den ci.

²⁴ Mən Pariseyi wul ti'e, <<Ba shini, unun kem wu pi argon tu den kulci kə Musawo ar ndari də pi den pət Shukutən da gwawu?>>

²⁵ Ar ni Yesu nēmi wur tə wule, <<Kə tabe ni zhiti gip tulankur den argon tu Dauda pi, ti na ga berəm bōmi asəm gəs nan guzum ci wur gwa diya?

²⁶ Kandatu gip muri kə Abiyata bar ləba kə Yami, Dauda te gip bom kə Yam kan tə ci bəredi tu kan ne nika markəme, muntu kan ga ləba kə Yam ni katl baa ci gwa. Kan tə pa bi ga berəm bōmi asəm gəs wu ma wu ci.>>

²⁷ Kan tə wul wur'e, <<Pət Shukutəno pi tēni domici kə mbarəme, ba'e mbarəm ni pi ti domici kə pət Shukutən da'a.

²⁸ Ra untuwo Nya Mbarəm ni'e Babom kə pət Shukutən ma.>>

3

Yesu warke muntu itər tle ti amka gwa den pət Shukutən

¹ Wokoci gono Yesu te gip bom domtən kə mən Yahuda, mbarəm gon ra lasi kan itər tle ti amka gwa.

² Jen ni den ngeni tɔp tu wii zam Yesu na argon kɛ nɛmi gɛsi. Ra untuwo ar ni wu pi ta ne ger den ti kɛ wu shin ko tii warke ti den pɛt Shukutɛni.

³ Ar ni Yesu wul mbarɛmi kan itɛr tle ti amika gwa'e, <<Tlyam dlɔr cina dɛ mbarɛme.>>

⁴ Ar ni Yesu ngen momi kar wur tɛ wule, <<Den bi kulci kɛ Musawo unun ndari dɛ pi den pɛt Shukutɛni, dɛ pi ho pitɛna ko wani? Dɛ dɛli rai ya ko dɛ ri eka?>> Ama ar ni wu yon gɛzɛni.

⁵ Yesu wi wur ger gip lo na dun mbatl den lati mbatl gɛzɛni, kan tɛ wul mbarɛmi'e, <<Ta am gi.>> Tɛ ta am gɛsi, kan am gɛs ba pal lau.

⁶ Ar ni mɛn Parisɛyi ndara kan wu nɛm ngeni tɔp nan wur na mbarɛm kɛ Hiridus den kandatu wii ri Yesu eka gwa.

Mbarɛm na womti kop Yesu

⁷ Yesu na mir mɛn kulci kar ti tlyam wu ndara bi bula'i, kan bar womti mbarɛm kan tli tor gip atl kɛ Galili ba kop ti.

⁸ Nan wu kum argon tu kup tɛ den piwo, mbarɛm na womti kan tli tor gip atl kɛ Yahuda, gip bɛn kɛ Urshalima, gip Idume, na bi atl ju kan ra tɛ jikat bula Urdunka, na gip atl kɛ Sidon na Taya, ba dɛr kar ti.

⁹ Den womtitɛn kɛ mbarɛmiwo ar ni tɛ wul mir mɛn kulci kar ti'e wu zami ti nye heli kungɛlɛn jikat mal nɛm, ba dɛ mbarɛm tla ti naarka da'a.

¹⁰ Tɛ pi ni untu domici tɛ warke mbarɛm na womti wi, ar ni munju kan ra na bar jen kan ba ghun wur gip dli gɛzɛn ba pi ta dɛrtɛn zam wu ne am den ti ra.

¹¹ Wokoci tu kup dun itɛr shin tiwo, se wu nda atl cina dɛ ti wu den la'i yare, wu den wultɛn'e, <<Ki Nya Yam ni.>>

¹² Ama Yesu dɛli wur kɛm hoyi den ba wu yari den ti wo ni da'a.

Yesu zazar mir mɛn kartɛn gɛs kutl cet rop

¹³ Gip untuwo, ar ni Yesu ndara den tlɛndɛrɛ, tɛ la bi munju kan tɛ ndu gwa, kan wu dɛr kar ti.

¹⁴ Tɛ zazar mbarɛm kutl cet rop,* munju tɛ bi wur sun'e mir mɛn kartɛnɛ,

* **3:14 3.14** Tɛ zazar mbarɛm kutl cet rop: gip kor rɛshi tulankuri na am jɛno <<munju tɛ bi wur sun'e mir mɛn kartɛnɛ>> ra da'a.

wu dɛm nan ti kɛ dɛ tɛ kar wur wu ri pi wazu.

¹⁵ Tɛ pa bi wur iko kɛ dɛli dun itɛrka gip mbarɛme.

¹⁶ Kutl cet ropi kan tɛ zɛzari gwa ni'e, Siman (muntu tɛ bi ti sun'e Kepas gwa),

¹⁷ Yakubu nya Zabadi na erɛm gɛs Yohana (munju tɛ bi wur sun Bonaji, mimir kɛ Sawa ituwi)

¹⁸ Andɛrawus, Filibus, Batalamawus. Matiyu, Toma, Yakubu nya Halfa, Tadawus, na Siman Ziloti

¹⁹ kan na Yahuda Iskariyoti, muntu bi Yesu kagwa.

Yesu na Ba'alzabub

²⁰ Ar ni Yesu tɛ gip bom goni, kan mbarɛm na womti ba pa kop ti kaari, untu kem ti na mir mɛn kopi gɛs ma wu zam dɛmi kɛ ci barkɛci da'a.

²¹ Nan mir mɛn shu bom kɛ Yesu kum untuwo, ar ni wu ri kɛ dɛ wu pali ti dɛr bomi, domici wu wule gam ni duri tika.

²² Ar ni mɛn kulci mbarɛm den kulci kɛ Musa kan tli tor Urshalima ba wule, <<Ba'alzabub ni gip ti! Tɛp kar iko kɛ bar gun dun itɛr ni tɛ dɛli dun itɛrka gip mbarɛme.>>

²³ Ra untuwo ar ni Yesu la wur bi kan tɛ shirɛm nan wur na misali tɛ wule, <<Imni Setan baa mani dɛli Setan we?

²⁴ Mulki ni tatka bomi ropo, mulki tu baa dlɛr da'a.

²⁵ Bom ni tatlka bomi rop gip shini bes kɛ ezɛno, bom tu baa dlɛr da'a.

²⁶ Kan Setan ni tli gip nge gam gɛsi, kan tɛ tatlka bomi ropo, tii mani dɛmi da'a, patɛn gɛs dɛr ituwi.

²⁷ Na ho bi, murgon baa mani tetɛn gip bom kɛ ndɛri mbarɛm kan tɛ yem bar ju kan tɛra nari kagwa, se ti ni tɛ pare nɛmi ndɛri mbarɛmi tɛ bal tika, kano tɛ'i mbu yemi ti bar kɛ bom gɛska.

²⁸ Ge shirɛm ni a yari ine, kup warwat pitɛn na mɛgɛn shirɛm kɛ mbarɛm den Yamo, baa ho'i wurka.

²⁹ Ama muntu kup kan pi mɛgɛn shirɛm den Ruhu kɛ Yamo baa tabe ho'i tika da'a, tɛ pi warwat pitɛn kan baa pa da gwawi.>>

³⁰ Tɛ yari ni muntu domici wu den wultɛn'e, <<Tɛ ra na dun itɛri.>>

Nasi Yesu na mir ezani

³¹ Ar ni nasi Yesu na mir ezan cwati, wu dlər ter kaari kan wu kar gon kə tə la'i wur bi Yesu.

³² Mbarəm ra na womti njon kar ti, kan wu wul ti'e, <<Nana gi na mir ya'en ra te karika den ngeni gi.>>

³³ Yesu ngen momi kar wur tə wule, <<Ga wo ni'e nana na mir byar we?>>

³⁴ Ar ni tə bali ger kar munju ra njon kan ngandəl ti gwa tə wule, <<Ga nana na mir byar ni'e mənjeni.>>

³⁵ Murgon tu kup kan ba pi argon tu Yam ba ndu gwa ni'e erəm gən mətli na moni na nana gəni.

4*Kulci den mən ngani badəre*

¹ Yesu pa nəm kulci wur ra bi bula'i. Mbarəm na womti kan dom wur kar ti naar gho ar ni kem tə to gəs gip kungələn jikat male kan tə dəm gipi nan mbarəm kup ra den bishidi kə bula'i gwa.

² Tə kulci wur bar na womti tək kə ba kolda bi, ar ni gip kulci gəso tə wule,

³ <<Kum ni! Mən kori bar ri kə ngani badər gip kən gəsi.

⁴ Nan ti gip ngani badəriwo, ar ni badər jen ro den təkpe, kan yatli ba dīr dāmi wu cika.

⁵ Badəri jen nda den tate, las tu atli ra hoyi da gwa. Kan ar ba yetli bəle-bəle, domici atli naar da'a.

⁶ Ama nan pət tli torwo, ar ni mattən kə pət kem ar landərka nan ar ra na tlərti dagwa.

⁷ Badəri jen nda gip ire, kan ba naari, ama iri dlat wurka, har ba kem ar dēli ge da'a.

⁸ Jen gip badəri nda den ho atli. Ar tli tor kan ba gəri, gucəpi bisi hauya nəm na kutli, jeno hauya myakan, jen ngapo hauya nantam.>>

⁹ Ar ni Yesu wule, <<Muntu kan ra na kəm kə kumiwo, naa tə kumi.>>

¹⁰ Nan tərā nan gəso, ar ni mir mən kartən gəs kutli cet ropi na nami kan ra kar ti gwa ngen momi kar ti den argon tu tə kulci wur deneyi ba pi nupi gwa.

¹¹ Tə wul wur'e, <<Momi ghuuni bar kə mulki kə Yamo tare bi in wi. Ama də

munju kan ra gip kən dawo ko unuwo ba yari wur ni gip kolda bi.

¹² Kə də, <wu pi ta zhuwi ama wii mani shini da'a
wu pi ta kumi ama wii mani momi da'a,

Kə də wu pal karəm də ho'i wur warwat pitən gəzənka ra!> >>

¹³ Ar ni Yesu wul wur'e, <<Kə mani momi kolda bi tu diya? Ra imnu kii mani momi nami kolda biyi?

¹⁴ Ba mən kəni ngani ni shirəmi.

¹⁵ Mbarəmi jeno wi ni wule badər kan nda den tək gwa, las tu ngani shirəmi gwa. Na kumi gəzəni ar ni Shetan dīr pən shirəmika kan ngani gip wur gwa.

¹⁶ Jeno wi ni wule badər tu kan nda den tat gwa, munju na kumi shirəmiwo wu nəm na ghol mbatli.

¹⁷ Ama nan wu ra na tlərti dawo, wu dəm ni kə wokoci njem katli. Nan tlatən ko kumi dli den bi kə shirəmi dīro, wu ndaka koshilan.

¹⁸ Jen ngapo wi ni wule badər tu kan ngani gip ir gwa, wu kum shirəmi,

¹⁹ ama damtən kə dāmi kə se na gəni, na ndu'i bar kə am kan na ndu'i bar jen dīr kan ba tla shirəmika har ar ba hol gəritəni.

²⁰ Ama badər tu kan ngani den ho atlo, nan wu kum shirəmiwo ar ni wu nāmi, kan wu gəri ngucipi hauya nəm na kutli, jen hauya myakan kan jen ma hauya nantam kə argon tu ngani gwa.>>

²¹ Tə wul wur'e, <<Kə ne ni pitila te gip kushika kə zupka na gal ko te gəs dandi kaya? Untu ni da'a, kə neni den badəmi gəs da'aya?

²² Argon tu kup kan ra na ghuuniwo, ne ni kə də bulka, kan kup argon tu kan lekawo, ne tēni kə də dēlika kaari.

²³ Murgon tu kup kan ra na kəm kə kumiwo, naa tə kumi.>>

²⁴ Yesu ci cina na shirəm tə wule, <<Neni kəm hoyi den argon tu kə kum gwa. Na shanndər tu kə cingər bar nariwo nari ni baa cingəri in pa'e, har ma na mbəli ra.

²⁵ Murgon tu kup kan ra na baro, baa bi ti ra, murgon tu kan ra nari dawo, ko nye argon tu tərā nari ma, baa nāmi tika.>>

Kolda bi den nartən kə badəre

²⁶ Tə pa wule, <<Kandatu mulki kə Yam ra gwa ikəni. Mbarəm gon ri kə ngani badər gip kəne,

²⁷ se na gəni, har də argon tu kan tə ngani gwa naari, tə mom imnu ar pi gwa da'a.

²⁸ Atl ba bi bar kə gip kən na gam gəsi. Kə nəm ar ba yetli, kan ar dəli gami, den kaariwo kan ar dəli ge.

²⁹ Na ar ba nyowo ar ni mən kəni baa ri na bar kə rəshi kən gəs den ar mbi den bi rəshi kən wi.>>

Koldə bi den ge dənti

³⁰ Tə pa wul wur'e, <<Ununu mii wule mulki kə Yam ra we? Ko ununu ba koldə bi dene də yari kandatu ar ra gwawu?

³¹ Ar ni ra wule ge dənti, muntu kan mani heltən gip badər ju kan ba ngani gwa.

³² Na untu kup in nganiwo ar ba naar ar man nami mir kin kup. Ar ba pi am ju kan yatli kə to yamka ba mani tu'i bin den mir ami gwa.>>

³³ Na koldə bi na bar jen wule muntu na womti ar ni Yesu yari wur shirəm kə Yami, kandatu wii mani momi gwa.

³⁴ Tə yari wur bar gon bat na koldə bi da'a. Ama ti ni nan gəs na mir mən kulci kartiwo tə yari wur ko unu kandatu wii mani momi gwa.

Yesu matl zhe'e pitən kə itər gip bar bul'a'i

³⁵ Gasi kə sito Yesu wul mir mən kulci kar ti'e, <<Mə te ni den bishidiyi mənta.>>

³⁶ Ar ni wu za womti mbarəmi kaari, kan wu ndara nan ti gip kungələn jikat male. Kungələn jikat mali jen ra es nan ti.

³⁷ Kan dun yam ba tli tor gəsi, mal ba nəm ghuni kungələn jikat mali, kan mal ba pare laa'i kungələnyika.

³⁸ Yesu ra tər kaar kungələn jikat mali na gam gəs den bar kə tli gami, tə den nde umuri. Mir mən kulci kartiyi putu ti kan wu wul ti'e, <<Ba mən kulci, ar ghun ki diya, mə ri kə məshtən wu gwa?>>

³⁹ Tə tlyami, kan tə matl itər kan tə wul zap mali'e, <<Sa shot! Dlər lasi nəm!>>Ar ni itəri za'i, kan las ba sa shot hoyi.

⁴⁰ Yesu wul mir mən kulci kartiyi'e, <<Unun kem bərti nəm kənwe? Kə'i ni ra na holi ngəshtən den Yama?>>

⁴¹ Bərti nəm mir mən kulci kar tiyi naari kan wu wul ezən'e, <<Wo ni'e muntuwe? Itər na zap mal ma wu kop shirəm gəsi!>>

5

Yesu pəni mən dun itər kumi dlika

¹ Yesu na mir mən kulci kar ti jikat bula wu te den kəti bula kə Galili, gip atl kə mən Gerasa.

² Na dəltən kə Yesu sur gip kungələn jikat maliwo, ar ni mbarəm gon mən dun itər tli dīr kə ba gambəci tə mbor ti.

³ Gambəci ni'e ba dəmi kə mbarəmi. Murgon ra kan ba mbu nəmi gəs tə bal tika na sarsari da'a.

⁴ Tla bali gəska am na asəm na sarsari, ama wokoci tu kup baltikawo tə kur ngot sarsariyika tə ceccen sarsari kə asəm da tika. Murgon ra kan baa mani nəmi gəs kə bali na ndərtən kə bigul da'a.

⁵ Ba dəmi gəs ni'e ba gambəci na gip tləndəre, ti den la'i yar na tloyi dli gəs na tate.

⁶ Nan ti shin Yesu terkawo, ar ni tə tli na kətər tə te nda ngurup cina da ti.

⁷ Tə la yar hoyi tə wule, <<Unun ghun ki naməni, Yesu, Nya Bar Gun kə to yamka? A lir ki gip sun kə Yami, ba kə kumim dli da'a!>>

⁸ Tə yari ni untu nan Yesu wule, <<Dun itəri, dəl ter gip mbarəm tuka!>>

⁹ Ar ni Yesu wul ti'e, <<Ununu ni'e sun gi?>> Mbarəmi nəmi ti tə wule, <<Sun gən ni'e womti,* nan mən ra na womti gwa.>>

¹⁰ Kan tə pi ta liri Yesu den ba də tə dəli ga dun itərika gip las tu kan wu dəm gwa da'a.

¹¹ Ar dəm'e kosak na lasiwo womti alade ra den ci bar gəs tləndəre.

¹² Ar ni ga dun itəri lir Yesu wu wule, <<Kar mi te gip alade juka, za mi mə te gip wuri.>>

¹³ Tə nəmi wuri, kan ga dun itəri ba dəl ter gip mbarəmi wu te gip aladeyi. Womtitən kə aladeyi ri zangu rop (2,000), kan wu yem sur atl na kətər wu su ro gip mal wu məshka.

* **5:9 5.9** Sun gən ni'e womti: Na bi kə mən Hellaso Lijiyon ni rəshi, domtən kə mən bi itu kan ri bar kə mbarəm zangu wupse ar ri zangu mukka ituwi.

14 Nan mən le aladeyi shin untuwo ar ni wu tli na kətəre wu te gip bəni na mir bən kə markəmi, wu yari argon tu kan pi gwa. Mbarəm dəl dīr kə shini argon tu kan ratl gwa.

15 Nan wu dīr kar Yesuwo ar ni wu shin mbarəmi kan ra har na womti dun itəri gwa. Nan wu shin ti njon lasi gip tutul dli kan gam gəs pal semwo, ar ni bərti ci wuri.

16 Munju kan shin argon tu kan piwo, ar ni wu yari mbarəm argon tu ndo na mbarəm mən dun itəri na aladeyi esi.

17 Ar ni mbarəm kə bəni nəm liri Yesu den tə za atl gəzəni.

18 Nan Yesu den totən gip kungələn jikat malo, ar ni mbarəm tu kan ra har na dun itəri lir ti tə wule, <<Za'əm a kop ki ngapi.>>

19 Ama Yesu nəmi ti da'a, ama kan tə wul ti'e, <<Ndara bom kar ya'ən kə yari wur kiri bar na womti ju kan Babom pi'i na kandatu tə shin guna gi gwa.>>

20 Ar ni mbarəmi ndara tə kop mir bən gudəli kutl kə gip atli, tə nəm yari mbarəm kiri bar na womti ju kan Yesu pi ti gwa. Ar dləkən mbarəm ju kup kan kum argon tu tə yari gwa.

Yesu tli məshi nye gərə kan tə pəni kumi dli nagər gonka

21 Nan Yesu to gip kungələn jikat mal tə pa jikati tə te den kətəyi gon kə bula'iwo, ar ni mbarəm na womti dom wur kar ti nan ti'i ra bi bula'i gwa.

22 Ar ni mbarəm gon gip kə cina kə bom domtən kə mən Yahuda, mən sun Yayirus, dīr lasi. Nan tə shin Yesuwo ar ni tə nda atl cina da ti.

23 Tə pi ta liri Yesu, tə wule, <<Nye mətli gən ra bi də məštəni. Kustu, dīr ne am den ti kə pəni ti kumi dliyika, tə pal lau ra.>>

24 Ar ni Yesu ri nan ti. Mbarəm na womti kop ti kaari, wu den tla'i gəska.

25 Nagər gon ra lasi muntu kan pi sheti ghon kutl cet rop bəran den tatltən gip ti gwa.

26 Tə kum dli naarwi am də mən bi un na jili bar ju kup tərə nari gwa. Kup na untu, kumi dli gəsə ci cina na naartən ni ar dene.

27 Nan tə kum shirəm den Yesuwo, ar ni tə ri tək kaar da ti gip womti mbarəm ju, kan tə ne am den bi tutul dli gəs.

28 Tə pi ni untu domici tə dam ti tor gip mbatl gəs tə wule, <<Ami ni a zam a ne am den tutul dli gəs katl ma, kumi dli gən baa pa'i.>>

29 Ar ri kətigon da'a ar ni tatltən kə bəran gəs dləri, tə pa kum gip dli gəs den tə warkewi.

30 Bar tu ar ni Yesu kum iko kə pi bar dəl gip ti, ar ni tə bal ti rən den womti mbarənika tə wule, <<Wo ni ne am den tutul dli gən we?>>

31 Ar ni mir mən kulci kar ti nəmi ti wu wule, <<Ba shin womti mbarəm ju kan den tla'i gi gwa, kan kə wule, <Wo ni ne am deməna?> >>

32 Ama Yesu pi ta kari ger kə də tə shin muntu pi untuyi gwa.

33 Nagər məri na momi argon tu kan zam tiwo, ar ni tə dīr ngus cina də Yesu, tə den dədartən gip bərti, kan tə yari Yesu ge shirəm kə kup argon tu kan pi gwa.

34 Ar ni tə wul nagər məriyi'e, <<Nya gəni, ngəštən gi den Yam warke i'wi. Ndara bom na ghol mbatli, kə zam paltən lau den kumi dli giwi.>>

35 Nan Yesu i'den shirəmo, ar ni jen gip mir mən bom kə Yayirus kan'e bari kə bom domtən kə mən Yahuda gwa, wu dīr wule, <<Nye mətli gi məsh kawī, unun kem kə pa ghun ba mən kulci rawe?>>

36 Ama Yesu kar kəm den argon tu kan wu yari gwa da'a, kan tə wul ti'e, <<Ba kə kum bərti da'a, ki de ngəsh ki den Yami.>>

37 Ar ni tə za murgon kop ti kaar da'a se ga Bitərus, na Yakubu, na Yohana erəm kə Yakubu.

38 Nan wu mbubar bom də Yayiruso, ar ni Yesu shin kandatu las pika ghiru-ghiru kan mbarəm den ta kulu na la'i yar hoyi gwa.

39 Ar ni tə te gipi kan tə wul wur'e, <<Unun kem kən den kulu na la'i yar untuwe? Nyayi məsh nika da'a, umur ni tə dene.>>

40 Ar ni wu gyatli ti. Nan tə kaar wurka kup te kaari kawo, kan tə pən basi nyayi na nase na mir mən kulci kar ti ju kan ra

nan ti gwa, kan tē te gip kupshiyi las tu nye gəri ra gwa.

⁴¹ Tē nām am kē nyayi, kan tē wul ti'e, <<Talita kum!>> (Muntu ba pi nupi gwa'e, <<Nye gäre, a wul ki'e, tlyami!>>)

⁴² Ar ri kätigon da'a ar ni nye gəri tlyam dlor kan tē nām desi. Bar kē sheti ghon kutl cet rop ni nye gəri ra na gəri. Muntu kem mbarēm ju kan ra lasi gwa kē nāmi bi na am na naari.

⁴³ Ama Yesu dēli wur kām hoyi den ba dē wu yari murgon shirēm tu da'a. Ar ni tē wul wur'e wu bi nye gəri fingal tē ci.

6

Ba shin nartən kə mən yari shirəm kə Yam gip bən gəs da'a

¹ Yesu za barta kan tē ndara bən gəzəni, mir mən kulci kar ti kop ti kaari.

² Nan pət shukutən dīro, tē nām kulci mbarēm gip bom domtən kē mən Yahuda, ar ni munju kup kum ti gwa nām bi na am wu wule <<Ako ni mbarēm kən zam bar ju untu wu? Unu bopya ni bi ti untu we? Imnu har tē mani pi kiri bar kē nāmi bi na am unjuwe?

³ Muntu ni'e kapənta tu diya? Ti ni'e nya Maryamu kan erēm kē ga Yakubu, na Yusufu, na Yahuda, na Siman da'aya? Kan ga erēm gəs mir mətli ni dē nan mi diya?>> Ar ni wu kum lo gəsi.

⁴ Ar ni Yesu wul wur'e, <<Ba hol shini nartən kē mən yari shirəm kē Yam da'a se gip bən gəsi, gip dēngi gəsi, na gip mbarēm kē bom gəsi.>>

⁵ Tē mani pi bar kē nāmi bi na am na womti lasi da'a, se mbarēm njem ni katl tē ne am gəs den wur tē pəni wur kumi dli gəzənka.

⁶ Holī ngəshtən den Yam gəzən ghun Yesu naari. Kan Yesu ba pi ta kopi mir bən tē den kulci mbarəme.

Yesu kar mir mən kulci kar ti

⁷ Yesu la bi mir mən kulci kar ti kutl cet ropi, ar ni tē kar wur rop-rop kan tē bi wur iko den gam ga dun itəri.

⁸ Tē wul wur'e, <<Ba kē pən ni argon gip bomi asəm gin da'a, ko bəredi, ko poshe, ko wurpi den dli gini, se de dlo katl.

⁹ Kem ni kaptəlanye ama ba kē yem ni tutul tli rop da'a.>>

¹⁰ Tē wul wur'e, <<Wokoci tu kē te gip bom gono, dām ni lasi ar ri gas tu kii za bəni gwa.

¹¹ Las tu kup nge pi dēm nan kən ko wu kum kən dawo, za ni lasi kan kē bat ni kushka kē den asəm ginka den bi seda den wuri.>>

¹² Ar ni wu ndara kan wu pi wazu den dē mbarēm ci atl gam wu pal kar Yami.

¹³ Wu dēli dun itərka gip mbarəme kan wu bərke mir mbarēm na womti kan den kumi dli gwa wu warke wuri.

Məshtən kə Yohana mən pi batisma

¹⁴ Ar dām'e gun Hiridus kum shirēm tu, domici kum sun kē Yesuwi ko ako. Jen den wultən'e, <<Yohana mən pi batisma ni tli gip məshi mbarəme, kan untu ni kem bar kē dləkəntən ju ba pi ra tēp kar ti.>>

¹⁵ Ama jen wule, <<Iliya ni.>> Jen ngapo wu wule, <<Ti mən yari shirəm kē Yam gon ni, wule nām gip ga mən yari shirəm kē Yam gon kē terka.>>

¹⁶ Ama nan Hiridus kum muntuwo, tē wule, <<Yohana, muntu a kotəli ti gamka gwa ni tli ti gip məshi mbarəme!>>

¹⁷ Domici Hiridus na gam gəs ni kem ba ri nām Yohana dīr kan ba bal tika gip bom moni. Tē pi ni untu domici kē Herodiya, nagər kē erēm gəs Filibus, muntu kan tē gudlumi nan ti gwa.

¹⁸ Domici Yohana pi ta yari Hiridus'e, <<Ar ndari da'a kē gudlumi na gər kē erəm gi.>>

¹⁹ Ar dām'e Herodiya nām muntu su mbatl da tika, kan tē ndu tē ri Yohana eka. Ama tē mani zami guntəp kē pi untu da'a,

²⁰ domici Hiridus ba kum bərti kē Yohana, tē mom'e Yohanawo mbarēm mən pitən dlat kan dləran gip dēmi gəs gwa ni, ar ni kem Hiridus nām Yohana hoyi. Wokoci tu Hiridus kum shirəm kē Yohanawo ar ba ghun ti naari, kup na untu, tē ndu kumi shirəm gəsi.

²¹ Kē pa'i bisiwo kan tēp ba dīri. Den pət gəri kē Hiriduso ar ni tē pi nyel kiri kē ga mən tloyi shirəmi na ga komanda kē mən bi-utu, na kiri mbarēm kē gip atl kē Galili.

²² Nan nya Herodiya nye mætlɪ* ter gipi kan tɛ dlar cina dɛ Hiridus na mæn dæki gɛso, ar kon wur naari. Ar ni gunyi wul nye gæri'e, <<Liri argon tu kup kan kɛ ndu gwa, aa bi'i.>>

²³ Tɛ yari untu har na bɛ am atl tɛ wule, <<Argon tu kup kɛ liriwo, ko da baa tatɪ ni las tu ami gun gɛzɛn gwa gip dlom dɛ bi'i nɛmo, aa bi ika.>>

²⁴ Ar ni nye gæri te kaari kan tɛ wul nas'e, <<Ununu aa liri we?>> Kan nas ba wule, <<Liri'e dɛ bi'i gam kɛ Yohana mæn pi batisma.>>

²⁵ Nye gæri zho ti te gipika kar gunyi tɛ wule, <<A ndu kɛkɛntu dɛ bim gam kɛ Yohana mæn pi batisma gip gal kini.>>

²⁶ Na kumi untuwo, ar li gunyi mbatɪ naari, ama nan tɛ yari wi na bɛ am atl kan cina dæn mæn dæki gɛso, tɛ ndu tɛ nge ti da'a.

²⁷ Ar ni tɛ kar dogari gɛs na zhotɛn den tɛ ri bom moni tɛ dir na gam kɛ Yohana. Mbarɛmi ndara tɛ ri kotɛl gam kɛ Yohana gip bom kɛ moniyi.

²⁸ Kan tɛ dir nari gip gal gin tɛ bi nye gæri, kan nye gæri ba bi nase.

²⁹ Nan mir mæn kulci kar Yohana kum argon tu piwo, ar ni wu dir pɛn tɪi gɛs wu kapka.

Yesu ci na mbarɛm moni zangu nantam (5,000)

³⁰ Mir mæn kulci kar Yesuyi dom wur kar ti kan wu yari ti bar ju kup wu pi na bar ju wu kulci mbarɛm gwa.

³¹ Ar dɛm'e mbarɛm na womti den ta dɪrtɛn na ndaratɛno, wu zam gɛs kɛ dæmi kɛ ci fingal da ma, ar ni tɛ wul wur'e, <<Dir ni mɛ ndara ni kɛ ba las kan ra zhikai gwa, kɛ zam kɛ shuku ni ra.>>

³² Ar ni wu to gip kungɛlɛn jikat mal wu ndara las tu mbarɛm ra dagwa, wi ni nan gɛzɛn katɪ.

³³ Ama nan wu za lasiwo, ar ni na womti gip mbarɛmi shin wurka, kan wu momka'e wi ni. Ar ni mbarɛm tɪi dir gip mir bɛni kup, wu kop bishidi na kɛtɛr wu pare mbu'i barka cina da wuri.

³⁴ Na dɛltɛn kɛ Yesu sur gip kungɛlɛn jikat maliwo, ar ni tɛ shin mbarɛm na

womti. Tɛ kum guna gɛzɛn nan wi nɛra wule tɛm ju kan ra na mæn le gɛzɛn da'a gwa. Ar ni tɛ nɛm kulci wur bar na womti.

³⁵ Nan pɛt ba ri kɛ ndetɛn binwo, ar ni mir mæn kulci kar tiyi dir kar ti wu wul ti'e, <<Las kɛno murgon ra da'a, ar tu pɛt ba ri kɛ ndetɛn bin wi.

³⁶ Za mbarɛm ju wu ndara kɛ dɛ wu te gip mir bɛn kan ra kosak gwa wu wuri gam gɛzɛn fingal kan wii ci gwa.>>

³⁷ Ama Yesu nɛmi wur tɛ wule, <<Kɛno bi wur ni argon wu ci.>> Ar ni wu wul ti'e, <<Mɛri wur barkɛci na wurpi tu kan ba batɪ nye mæn mbap kɛ nde pɛt hauya kutɪ (200), mɛ ci nan wura?>>

³⁸ Tɛ wul wur'e, <<Bɛredi mænɛni kæn ra nari we? Rii shin ni dɪri.>> Nan wu kopɔ ar ni wu zam wu wul ti'e, <<Bɛredi nantam ni na kos rop.>>

³⁹ Ar ni Yesu wul mir mæn kulci kar tiyi'e wu wul mbarɛm'e wu dɛm gɛzɛn atl den yari jir bomi bomi.

⁴⁰ Kan wu dɛm atl bomi bomi jeno mbarɛm hauya nantam nantam kan jen eso hauya rop na kutɪ kutɪ.

⁴¹ Nan tɛ nɛm bɛredi nantam na kos ropiwo kan tɛ la gam yami, tɛ goode Yami, kan tɛ ceccen bɛrediyi. Nan tɛ pi untuwo kan tɛ bi mir mæn kulci kar ti kɛ dɛ wu kop mbarɛm rinka wu bi wuri. Untu es tɛ pa njetɛl kos ropi kan tɛ bi mbarɛmi kup.

⁴² Ar ni kup gɛzɛn ci kan ar ba kɛm wuri.

⁴³ Ar ni mir mæn kulci kar tiyi yem roɓɛs bɛrediyi na kosi kan wu laa'i shar kutɪ cet rop nari.

⁴⁴ Womtitɛn kɛ moni kan ci fingali gwa ni'e Zangu nantam.

Yesu desi den gam male

⁴⁵ Ar ri kɛtigon da'a den kaar kɛ untuwo, ar ni Yesu wul mir mæn kulci kar ti'e wu to gip kungɛlɛn jikat mal wu nda cina wu te bɛn kɛ Betsaida. Ti ngapo kan tɛ pali bi womti mbarɛmi kɛ dɛ wu ndara.

⁴⁶ Den kaar kɛ pali bi womti mbarɛmiwo ar ni Yesu to gɛs den tlɛndɛr kɛ shirɛm na Yami.

* 6:22 6.22 Nya Herodiya nye mætlɪ: Kor ræshi tulankuri jen na amo <<nya Hiridus>> ni ræsh lasi.

⁴⁷ Nan sit piwo, kungələn jikat mali ra te dlom malika, ama Yesu ra ter den bishidi nan gəsi.

⁴⁸ Yesu shin wu den ndotən na dəli kungələnyi nan itər den ghuni gəzən gwa. Bar kə gəlla am myakan kə gaso, ar ni wu shin ti den tertən kar wur tə den desi den gam mal bar bula'i. Tə pi wule tii bi wur ni kaari,

⁴⁹ ama nan wu shin ti den desi den gam malo, ar ni wu pən'e tlon ni, kan wu la yare,

⁵⁰ domici nan kup gəzən shin tiwo, ar ni mbatl tari wurka. Ar ni tə shirəm nan wur na zhotən tə wule, <<Dləri ni mbatl gini! Ami ni. Ba kə kum ni bərti da'a.>>

⁵¹ Ar ni tə to gip kungələn jikat mali kar wuri kan itəri ba za zhe'e pitəne. Argon tu tə pi gwa dləkən wur naari,

⁵² domici wu mom argon tu ci na mbarəm zangu nantam tu ba pi nupi gwa da'a, nan mbatl gəzən mani momi bar mani pi bar tu kan təra nari dagwa.

⁵³ Nan Yesu na mir mən kulci kar ti mbubar den kətə nəm kə bula'iwo, ar ni wu dām gip atl kə Jenisarat kan ba bal kungələn jikat mali bi bula'i.

⁵⁴ Na dəltən gəzən sur gip kungələn jikat maliwo ar ni mbarəm ban kə momika den'e Yesu ni da'a.

⁵⁵ Kan wu kətər dīr kar ti tēp ko ako gip atli kup, wu dīri mən kumi dli bom den bamuri gəzən kup las tu wu kum Yesu ra gwa.

⁵⁶ Las tu kup tə riwo, gip bar bən na ko nye bən ko bi ləpe, wu dīri mən kumi dli bi bar pəte. Wu lir ti den tə nəmi wur kə də mən kumi dli gəzən ne am den bi lulur gəsi. Munju kup kan ne am den tiwo kan ba pəni wur kumi dli gəzənka.

7

Argon tu ba li dāmi dləran kə mbarəm ka gwa

¹ Mən Parise na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa jen kan tli tor Urshalima dom wur kar Yesu.

² Ar ni wu shin mir mən kulci kar ti den ci fīngal na am kan ra dləran da gwa, wu ho am da'a ituwi.

³ Munju kan gip mən Parise na kup mən Yahuda ba ci fīngal da'a se wi ni wu ho am gəzənka den kopi argon tu kə cina gəzən wule wu kop gwa.

⁴ Wi ni wu za kə ba bar pət wu pal rən bom kawo, wu ci fīngal da'a se wi ni wu ho wur kakani. Bar jen ra na womti kan wu zam untun ba pi kan wu kop gwa, wule ga ho'i gal tle male, tat nge male, na ba shoti male.*

⁵ Ar ni mən Pariseyi na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa ngen momi kar ti wu wule, <<Unun kem mir mən kulci kar ki ba dām na kopi bar ju kə cina gəmi wule mə kop gwa da'a nan wu ci fīngal na am ju kan dləran ni ar ra da gwa?>>

⁶ Yesu nəmi wur tə wule, <<Kən mən se mbarəme! Dlat ni Ishaya yari shirəm kan dəl sur kar Yam den kən kandatu ar ra na rəshi gwa'e,

<Mbarəm juwo wu dāda'am ni na bi gəzəni,

ama mbatl gəzən dlyamka naməni.

⁷ Wu botem ni katl, nan kulci gəzəno bar ju nya Mbarəm wule də pi gwa ni.>

⁸ Kə za pi argon tu Yam wule də pi gwawi, kən den kopi bar ju kan nya mbarəm ni wule də pi gwa.>>

⁹ Ar ni tə pa wul wur'e, <<Na ho bi, kə mani za'i kopi argon tu kan Yam ni wule də pi gwa den bi kopi bar ju kori gin wule kə kop gwa!

¹⁰ Domici Musa wule, <Bi nartən be na nəna gi,> kan <Muntu kup kan zage bas ko naso, də ri ti eka.>

¹¹ Ama kə wule mbarəm baa wul bas ko nas wokoci tu wu ndu bar kar ti gwa'e, <Argon tu kan aa ne in am ra nariwo a tare a bi Yam kawi.>

¹² Təp untuwo, kə kem tii'i ne am ga bas na nas da'a ituwi.

¹³ Ra untuwo, kə pali shirəm kə Yam dāmka wop den bi kopi al'ada ju kə kulci mimir gin gwa. Untu ni es kə pi den bar na womti.>>

¹⁴ Kano Yesu ba pa la bi womti mbarəmi kar ti tə wul wur'e, <<Kumən ni, ko gonge gini, kan kə mom ni muntu.

* **7:4 7.4** Kor rəshi tulankuri jen na amo rəsh'e <<har na bamuri>>.

¹⁵ Argon tu kan ba te gip mbarəm tɔp bi ni ba li tika da'a, ama argon tu kan ba dɛl ter gip mbarəm gwa ni ba li mbarəmka cina dɛ Yami.

¹⁶ (Muntu kup kan ra na kəm kə kumiwo na tɔ kumi.)†>>

¹⁷ Nan tɔ za womti mbarəmiwo ar ni tɔ te gip bomi, mir mən kulci kar ti ngen momi gəs kə koldɔ bi tu.

¹⁸ Ar ni tɔ nɛmi wur tɔ wule, <<Kən ma kə hol ni momi ya? Kə mom ni'e argon tu kup ba te gip mbarəm tɔp kaariwo ar baa mani li mbarəmka da'i da'aya,

¹⁹ domici gip mbatl gəs ni ar ba su da'a ama gip tu gəs ni, kan ar pa dɛlka gip dli gəsi.>>(Gip shirəm tuwo Yesu yari ni'e kup bar kə ciwo dlɛran ni ar ra.)

²⁰ Tɔ ci cina na shirəm tɔ wule, <<Argon tu kan ba dɛl tor gip mbarəm gwa ni ba li mbarəm ka.

²¹ Domici tor gip mbatl kə mbarəm ni wani damtən ba dɛli, wani damtən wule ga holi nɛmi gami, mure, ri mbarəm eka, muri na mɛtli ko na moni kaari,

²² te ger den bar kə mbarəme, ngarci, setəne, ndu'i kumi tɛmi kan ra na sham gipi da'a, ghuve, li gami, gibər gami, na kɛdləm pitəne.

²³ Munju wani bar ju kupo tor gip mbatl kə mbarəm ni ba dɛli, wi ni ngap wu li mbarəmka.>>

Ngəshtən den Yam kə nagər goni

²⁴ Nan Yesu za lasiwo, ar ni tɔ ndara atl kə Taya na Sidon. Tɔ te gip bom goni ama tɔ ndu ba dɛ murgon mom da'a. Ama kup na untu tɔ ghun kar mbarəm da'a.

²⁵ Nagər gon kan nya gəs nye mɛtli den ta ndotən na dun itɛro, na kumi shirəm den Yesuwo, ar ni tɔ dɪr nda cina da ti.

²⁶ Nagər məriwo mən Hellas ni, gəri kə gip atl kə Finiks gip Siriya. Ar ni tɔ lir Yesu den tɔ dɛli dun itɛrika gip nya gəs nye mɛtli.

²⁷ Yesu wul ti'e, <<Naa dɛ mimir ci ar kəm wur kakani. Ar ndari dɛ pən fɪngal kə mimir dɛ bi yer‡ da'a.>>

²⁸ Ama nagəri nɛmi ti tɔ wule, <<Babomi, untu ni ar ra, ama yer ma wu

zam wu ci mir robəs fɪngal ju ba nda sur den tebər kə mimir gwa.>>

²⁹ Ar ni Yesu wul ti'e, <<Den argon tu kə yari tuwo, pal gi rən bomka, dun itəri za nya giwi.>>

³⁰ Nagər mbarəmi ndara bomo ar ni tɔ zam nya gəs bom den bamuri, dun itəri dɛlka gip tiwi.

Yesu warke bebe kan ngubbi ni gwa

³¹ Ar ni Yesu za kəti atl kə Tayaka kan tɔ kop gip Sidon, tɔ su bi bula kə Galili na gip kəti atl kə Dikapolis.

³² Barta ni mbarəm jen dɪri ti gon kan bebeni tɔ mani shirəm da'a gwa, kan wu lir Yesu kə dɛ tɔ ne am den ti.

³³ Ar ni Yesu dɛl kurmayi markəm las tu mbarəm ra da gwa, kan tɔ kem mir yasa gəs su kəm dɛ mbarəmika. Ar ni tɔ bəse mo'əm kan tɔ taɓe ləka kə mbarəmi.

³⁴ Tɔ la gam yami kan tɔ dɛl bar shukutəni kan tɔ wul mbarəmi'e, <<Etpata!>> Muntu gip bi kə Aramekwo ar ba pi nupi'e <<Buli!>>

³⁵ Na yari untuwo ar ni kəm kə mbarəmi buli, kan ləka gəs ba pətli, kan tɔ nəm shirəm hoyi.

³⁶ Ar ni Yesu dɛli wur kəm den ba wu yari murgon shirəm tu da'a, ama na dɛli wur kəmo, ar ni wu ci cina na yari shirəmi.

³⁷ Mbarəm ba pi ta nɛmi bi na ame, wu wule,<<Tɔ pi ko onu kor! Ar tu ma tɔ kem munju ba mani kumi shirəm da'a na ngup bi kə shirəmi.>>

8

Yesu ci na mbarəm moni zangu wupse (4,000)

¹ Gip muri ja ni mbarəm na womti pa dom wuri. Eso wu ra na fɪngal da'a, ar ni Yesu la bi mir mən kulci kar ti tɔ wul wur'e,

² <<A kum guna kə mbarəm ju, muri myakan ituwi wura dɛ naməni, ngapo, fɪngal ne wur ra kan wii ci gwa da'a.

³ Wii dɛtka den tɔpe ami ni a wule wu ndara na guzum gwa, domici jen gip wur dɛl ni dɪr na dlyami.>>

† **7:16 7.16** Kor rəshi tɛlankuri jeno wu ra na aya kən da'a pən tini wule yere.

‡ **7:27 7.27** Yere: Kup muntu mən Yahuda ni dawo, wu

⁴ Kan mir mən kulci kar tiyi ba bali ti wu wule, <<Gip ləp kəno ako ni baa zam fingal kan baa kəm mbarəm ju gwawu?>>

⁵ Yesu ngen momi kar wur tə wule, <<Bəredi mənəni kən ra na riwe?>> Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Nyingi ni.>>

⁶ Ar ni tə wul domtən kə mbarəmi'e wu dām atli. Nan tə pən bəredi nyingiyiwo, ar ni tə goode Yami, kan tə cecceni, kan tə bi mir mən kulci kar ti kə də wu bi mbarəmi, kan wu pi untuyi.

⁷ Wu ra es na mir kos jeni. Ar ni tə pa goode Yam dene kan tə wul wur'e wu bi mbarəm esi.

⁸ Mbarəm ba ci ar ba kəm wuri. Den kaariwo kan mir mən kartəni ba yem robəsi kan sa gwa ar ba laa'i shar nyingi.

⁹ Womtitən kə moni kan ra lasi gwa ri zangu wupse. Den kaar kə pali wur bi wu ndarawo,

¹⁰ ar ni tə zho ti tə to gip kungələn jikat mal na mir mən kulci kar ti tə ndara gip kəti atl kə Dalmanuta.

Mən Parise ngen halama kar Yesu

¹¹ Ar ni mən Parise dīr nəm bali shirəm na Yesu kə də wu gode ti ra. Ar ni wu lir ti kə tə gode wur halama bar kə dləkəntən sur yami.

¹² Kan tə dəl bar shukutən tə wule, <<Unun kem kən mbarəm kə zhan kən kə ngen shini halama bar kə dləkəntən rawe? Na ho bi ni a yari in ne, baa gode mbarəm kə zhan kən halama gon da'a.>>

¹³ Kan tə za wur lasi, tə pal gəs to gip kungələn jikat mal tə te den kətiyi mən nəm.

Yisti kə mən Parise na Hiridus

¹⁴ Ar ni mir mən kulciyi məsən ritən na bəredika, se gudəli nəm kan wu ra nari gip kungələn jikat mali gwa.

¹⁵ Ar ni Yesu dəli wur kəm tə wule, <<Ngup kən ni na yesti kə mən Parise na kə Hiridus.>>*

¹⁶ Ar ni mir mən kulci kar ti bali gip dlom gəzən wu wule, ko nan mə dīr na bəredi da gwa ni?

¹⁷ Nan Yesu momka na argon tu wu den bali gip dlom gəzəno, ar ni tə wul wur'e, <<Unun kem kən den shirəm den holi dīrtənka na bəredi we? Kəkən ma kə'i

ni gip dāmən gama? Kə pa mom wi da'aya? Mbatl gin i'nika na lati ya?>>

¹⁸ Kən ra na gere ama kə dātka gip shini ya? Kən ra na kəme ama kə dātka gip kumi ya? Kə'i dami da'a ya?

¹⁹ Wokoci tu nan a cen bəredi nantam ju mbarəm zangu nantamo, shar mənəni kə yem laa'i na robəsi kan sa gwa? Ar ni wu wul ti'e <<Kutl cet rop.>>

²⁰ <<Eso, bəredi nyingi ju a ceni mbarəm zangu wupse gwa. Shar mənəni kə yem kə robəsiyi?,>> Ar ni wu wul ti'e <<Nyingi.>>

²¹ Kan Yesu ba wul wur'e, <<Kəkən ma kə mani momi shirəm gən wi diya?>>

Yesu warke batabi gon gip Betsaida

²² Nan wu dīr Betsaidawo, ar ni mbarəm jen dīr na tabi goni, kan wu lir Yesu kə də tə ne am den ti.

²³ Yesu nəm am kə tabiyi, tə ri ti kaar bəni. Nan tə bəse batayi mo'əm den ger tə ne am den tiwo, ar ni Yesu ngen momi kar ti, tə wul ti'e, <<Kə shin bara?>>

²⁴ Ar ni tə tli gam yam kan tə wule, <<A shin mbarəm kam, ama wule kin ni den ndəltənə.>>

²⁵ Ar ni Yesu pa ne am den ger kə mbarəmi, kan ger gəs ba bul tə nəm shini bari hoyi.

²⁶ Kan Yesu ba za ti tə ndara bom tə wul ti'e, <<Ba kə'i te gip nye bəniyi da'a.>>

Bitərus wule Yesu ni'e Almasihu

²⁷ Yesu na mir mən kulci kar ti ri gip mir bən kə Kaisariya Filibi. Den guntəpo, ar ni tə ngen momi kar wur tə wule, <<O fa kə kum mbarəm ba kur wule ami wo niwe?>>

²⁸ Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Jen ba wule ki Yohana mən pi batisma ni, jen ngapo Iliya, jen eso gon gip mən yari shirəm kə Yam ni.>>

²⁹ Ar ni tə wul wur'e, <<Kən fa? Ami wo ni kar kəne?>> Kan Bitərus ba nəmi ti tə wule, <<Ki ni'e Almasihu.>>

³⁰ Ar ni tə dəli wur kəm tə wule ba wu yari murgon shirəm tu da'a.

Yesu yari kandatu tə ri kə məštən gwa

³¹ Gip wokociyi ni Yesu nəm kulci wur kandatu Nya Mbarəm baa kum dli hoyi.

* 8:15 8:15 Yisti: Yistiwo nye bar ni kan ba kurtli gip dapti pi bəredi gwa kə də ar tli ra.

Tə wul wur'e kiri kə bən na ga kiri ləba kə Yam na ga mən kulci mbarəm den kulci kə Musa baa nge ti. Baa ri ti eka ama den kaar kə muri myakano tii tli ra na ge mbatli.

³² Yesu shirəm den bar ju tetla tetla, ar ni Bitərus la ti bi markəm tə nəm matli gəsi.

³³ Ama Yesu bal ti dīr tə shin mir mən kulci kar ti, kan tə matl Bitərus tə wule, <<Tli karəmka, ki Shetan! Damtən giwo den bar kə Yam ni da'a, ama kə mbarəm ni.>>

³⁴ Ar ni tə la bi domtən kə mbarəmi na mir mən kulci kar ti tə wul wur'e, <<Muntu kup ba ndu kopi gəno, se tə nge gam gəska, tə pən kin rati gam gəsi, tə kopəni.

³⁵ Domici muntu kup ba ndu ge mbatl gəso, tii holka, ama muntu kup hol ge mbatl gəska domici gən na kə zo shirəmo, tii ne nəka.

³⁶ Unu ho bar ni mbarəm baa zami ti ni tə zam atl kundərəndlip den bi ge mbatl gəs gwawu?

³⁷ Unun es mbarəm baa mani bi den bi ge mbatl gəswe?

³⁸ Muntu kup ba kum sham gən na kə shirəm gən gip zhan kən mən nge kopi Yam na pi warwat pitəno, Nya mbarəm baa kum sham gəs gas tu nan tə sur na mir mən kartən kə Yam mən tsarki gip dədatən kə Bas gwa.>>

9

¹ Ar ni tə pa wul wur'e, << Na ho bi ni a yari ine, jen ra dlor də, wii məsh da'a se wi ni wu shin mulki kə Yam cwat na ndərtən kakani.>>

Bager kə Yesu cirka

² Den kaar kə muri mukkawo ar ni Yesu pən Bitərus, na Yakubu, na Yohana, tə te wur den bar tlyari tləndər gon wu nan gəzəni. Wu ra lasiwo ar ni tə cirka cina da wuri.

³ Kan tutul dli gəs ba palka gholi tar, ar ba pən ba gere kandatu kan mən ho'i tutul gon ra gip atl kundərəndlip kan baa mani pi untu gwa da'a.

⁴ Ar ni ga Iliya na Musa cwat kar wuri, wu den shirəm na Yesu.

⁵ Kan Bitərus ba shirəm na Yesu tə wule, <<Ba mən kulci, ar ndari nan mən ra də gwa. Naa mə tu mir ba shukutən myakan, nəmo ge, nəm kə Musa, nəm ngapo kə Iliya.>>

⁶ (Tə mom argon tu nan tə yari gwa da'a, domici ti na nami mir mən kulci kar Yesuyi kum bərti naari.)

⁷ Ar ni dun yam gon sur le wurka, kan yar ba dəl sur gip dun yam ba wule, <<Muntuwo ti ni'e nya gəni, muntu a ndu ti gwa. Kum təni!>>

⁸ Gip untu nan wu kar gero, wu'i shin murgon da'a se Yesu ni nan wur katl.

⁹ Nan wu den dəltən sur den tləndəriwo, ar ni Yesu dəli wur kəm den ba wu yari murgon bar tu wu shin gwa da'a, se Nya Mbarəm ni tlika gip məshi mbarəm kakani.

¹⁰ Ar ni wu za shirəmi gip dlom gəzəni, kan wu nəm ngeni momi kar ezən den'e unun <<tlitənka gip məshi mbarəm>> ba pi nupi.

¹¹ Ar ni wu ngen momi kar ti wu wule, <<Unun kem mən kulci mbarəm den kulci kə Musa ba wule mən yari shirəm kə Yam Iliya ni baa cwat kakanu?>>

¹² Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Na ho bi ni, mən yari shirəm kə Yam Iliya ni baa cwat kakani, tə kərkəm bar kup. Ama ar ra na rəshi gip shirəm kə Yam es'e Nya Mbarəm baa kum dli hoyi, kan də nge ti diya?

¹³ Ar tu Iliya tare dīr wi kan mbarəm ba pi ti ndu'i kə mbatl gəzəni, kandatu ar ra na rəshi den ti gwa.>>

Yesu warke nye mən dun itəri

¹⁴ Nan Yesu na nami mir mən kulci kar ti ju myakani pal dīr kar nami mir mən kulciyiwo, ar ni wu zam bar domtən kə womti mbarəm na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa den tli yar yam nan wuri.

¹⁵ Nan domtən kə mbarəmi shin Yesuwo, ar ni wu nəm bi na am na ghol mbatl kan wu yem na kətər te kar Yesuka wu shirmi ti.

¹⁶ Yesu ngen momi kar wur tə wule, <<Tli yar yam kə unun kə pi nan wur we?>>

¹⁷ Ar ni gon gip womti mbarəm ju nəmi ti tə wule, <<Ba mən kulci, ar tu a dīri'i nya gən wi mən dun itər nan ba pali tika

ngupbi gwa. Dun itəri ba za ti tē shirəm da'a.

¹⁸ Wokoci tu kup ar tli tiwo, ar ba byal ti atl kan dē hukətkət dəli ti ter bi. Dli gəs ba ndərka hoyi kan tē ngəngash shine. A shirəm na mir mən kulci kar ki wu dəli ti dun itərka, ama wu mbu da'a.>>

¹⁹ Ar ni Yesu nēmi wur tē wule, <<Kən mbarəm kə zhan kən mən nge la'i mbatli, muri mənēni a dēm nan kənu? Har gigasi ni a mbu nan kənwe? Ba dīrim ni nyayi dē.>>

²⁰ Ar ni wu dīri ti nyayi. Nan dun itəri shin Yesuwo, na zhotəne kan dun itəri ba bō nyayi atli, dli gəs den dēdarterni, tē den kurngəltəne, bi gəs den dəli hukətkəte.

²¹ Kan Yesu ba ngen momi kar basi nyayi tē wule, <<Gigasi ni bar tu nēm tiwo?>> Ar ni basi nyayi nēmi ti tē wule, <<Tun tē'i ra nyayi gwani.

²² Ar ba kur byal ti gip utu na male, kə dē ar ri ti eka. Ama ki ni kii mani pi argono, kum guna gəmi kə nemi am ra.>>

²³ Ar ni Yesu nēmi ti tē wul ti'e, <<Imnu kə wule ko aa mani pi argon gwa? Bar kupo mən pitən ni kar muntu ngəsh ti den Yam gwa.>>

²⁴ Na zhotəne ar ni basi nya yi tli yar yam tē wule, <<A ngəshim wi, nem am a ngəshim ra den Yami!>>

²⁵ Nan Yesu shin womti mbarəm den dīrtən kar ti na kətəro, ar ni tē matl dun itəri tē wul ti'e, <<Ki ruhu kə holi kumi na ngup bi, a wul ki'e dēl ter gip tika, bat na paltən teka.>>

²⁶ Ar ni dun itəri la yare, tē luti nyayi hoyi, kan tē dəli. Ar ni nyayi nda atl wule məshi, mbarəm na womti ma wu wule <<Tē məsh kawī.>>

²⁷ Ama Yesu nēm am gəs tē tli ti yami, kan tē dlər dlər.

²⁸ Nan Yesu tē gip bomo, mir mən kopi gəs ngen momi kar ti mol, wu wule, <<Unun kem miwo mə mani dəli dun itəri dawu?>>

²⁹ Ar ni Yesu nēmi wur tē wule, <<Badər dun itər tuwo tii dēl nika katl tēp kə ba shirəm na Yami.*>>

Yesu pa shirəm den kandatu tē ri kə məshən gwa

³⁰ Kan Yesu na mir mən kulci kar ti ba za lasi, wu kop gip atl kə Galili. Yesu ba ndu dē murgon mom las tu wura gwa da'a,

³¹ Domici ti den kulci mir mən kulci kar ti den'e, <<Baa bi Nya Mbarəmka am dē mbarəme, wii ri ti eka. Gip muri myakan ngapo tii tli lasi.>>

³² Ama wu raka gip dēmən gam den argon tu tē yari gwa, eso wu kum bərti kə wu ngen momi kar ti.

Wo ni'e bari

³³ Wu dīr Kaparnahum. Nan wura gip bomo, ar ni Yesu ngen momi kar wur tē wule, <<Dīr den tēpo, den ununu kə tli yar yam rawu?>>

³⁴ Ar ni wu yon gəzəni, domici den tēpo wu tli yar yam den wo ni'e bari gip wuri.

³⁵ Nan tē dēm atlo, ar ni tē la bi kutl cet ropi, tē wul wur'e, <<Muntu kup ba ndu'e tē nərə kə cinawo, tii palka kə kaari, kan tē dēm zher kə ezəni.>>

³⁶ Ar ni tē pən heli nya goni tē dləri ti gip dlom gəzəni. Kan tē pən nyayi am da ti tē wul wur'e,

³⁷ <<Muntu kup pi dēm na heli nya wule muntu gip sungəno, ami ni tē pi dēm naməni. Muntu pi dēm namən ngapo, ami ni tē pim da'a ama muntu karəm sur gwa ni.>>

Muntu ba nge mi dawo gwagəmi ni

³⁸ Gip untuwo, ar ni Yohana wul ti'e, <<Ba mən kulci, mə shin gon den dəli dun itərka gip sun gi, kan mə wul ti'e tē za'i, domici gip mi ni tēra da'a.>>

³⁹ Ar ni Yesu wule, <<Ba kə wul ti ni'e tē zaka da'a. Murgon ra kan baa pi bar kə dləkəntən gip sun gən kan tē pa yari məgən shirəm demən na zhotən da'a.

⁴⁰ Muntu kup ba shin bes gəmi dawo, gwagəmi ni.

⁴¹ Na ho bi ni a yari ine, muntu kup kan bi in mal tle wuro mal nēm, domici kən kə Almasihuno, ko njem tii hol batltən gəska da'a.>>

Bar mən kemi mbarəm kə pi warwat pitəne

⁴² <<Ar baa dēm bar kə guna dē muntu kup kan kem nēm gip heli mimir ju mən

* 9:29 9:29 Gip təlankuri jeno ar ra'e <<se tēp kə ba shirəm na Yami na guzum male.>>

ngəshtən demən kə pi warwat pitən gwa. Ar baa mani ti də bali ti bar ghuun dir yare, də la ti su gip mal bar bulaka.

⁴³ Am gi ni ba kem ki warwat pitəno, tlo ka. Ar ba mbuni'i mani də kə te gip ge mbatl tu baa pa da gwa na am nəm, na kə te gip bom utu na am gi kup pa ropi. Utu tu kan baa məshka dagwa.

⁴⁴ (Lasiwo zhimbər mən ci gəzən baa məshka da'a, utuyi ngapo baa mani məshi ka da'a.)†

⁴⁵ Asəm gi ni ba kem ki kə pi warwat pitəno, tlo ka. Ar baa mbuni'i mani kə te gip ge mbatl tu kan baa pa dagwa kurkiyi na kə te gip bom utu na asəm gi kup pa ropi.

⁴⁶ [Lasiwo zhəmbər mən ci gəzəno, wu məsh da'a, utuyi ngapo baa mani məshi ka da'a.]‡

⁴⁷ Ger gi ni ngap ba kem ki kə pi warwat pitəno, dəlika. Ar ba mbuni'i mani kə te gip mulki kə Yam na ger nəm na də la ki gip bom utu na ger gi kup pa ropi.

⁴⁸ Lasiwo,
<Zhimbər mən ci gəzən baa məshka da'a, utuyi ngapo baa mani məshi ka da'a.>§

⁴⁹ Baa njer kogonge mbarəm na utu kandatu ba njer bar tu ba ta'i Yam na mas gwa.

⁵⁰ Maso ho bar ni, ama təmtən gəs ni dīl kawo, imni kii pali rawe? Dəm ni na mas gip kəne, kə dəm ni zhəlili na ya'əni.>>

10

Kulci den kari gər ka

¹ Ar ni Yesu za lasika, tə ndara kəti atl kə Yahuda, na jikat bi bula Jodan. Mbarəm na womti pa mo gam kar ti, kan tə pa kulci wur kandatu tə kur pi gwa.

² Ar ni mən Parise jen dir kar Yesu kə də wu gode ti, wu ngen momi kar ti wu wule, <<Den bi kulci gəmiwo, ar ndari də mbarəm kar gər gəs kaya?>>

³ Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Unun Musa wul kən'e kə piwe?>>

⁴ Kan wu nəmi ti wu wule, <<Musa bi mi bi den'e, də mbarəm rəsh təlankur ngoti gudlumi, kan tə kar tika.>>

⁵ Ama Yesu wul wur'e, <<Den bi lati gam gin ni Musa rəsh kan tə bi in bi kə pi untu.

⁶ Ama terka na ne gəs kə pi baro, <Yam pi wur ni gər mətli na moni.>

⁷ Ra untuwo, mbarəm baa za bas na naska, tə ni dlakət na nagər gəsi,

⁸ wu ropiwo wu dəm nəm ituwi. Cina dewo rop ni wu'i da'a, ama wu dəm dli nəmwi.

⁹ Ra untuwo argon tu Yam gutlumiwo ba də murgon pətika da'a.>>

¹⁰ Nan wu ra te gip bomi ka eso, ar ni mir mən kulci kar Yesu ngen momi gəs kə shirəm tu.

¹¹ Ar ni tə nəmi wur tə wule, <<Muntu kup kar gər gəs ka kan tə gudlumi na gono, tə pi zəna na ci amana kə nagər gəs ituwi.

¹² Untu ni esi, gər mətli ni za bakos gəska kan tə gudlumi na gono, tə pi zəna na ci amana kə kosi ituwi.>>*

Yesu la'i heli mimir albarka

¹³ Nan mbarəm den diri heli mimir kə də Yesu ne am den wuro, ar ni mir mən kulci kar ti matl wuri.

¹⁴ Nan Yesu shin untuwo, lo ci ti, kan tə wul mir mən kulci kar tiyi'e, <<Za ni heli mimir wu dir karəmi, kar wur nika da'a. Mulki kə Yamo kə badər mbarəm ju ni.

¹⁵ Na ho bi ni a yari ine, murgon tu kup nəm mulki kə Yam tor gip mbatl gəs wule heli mimir ju dawo, tii tabe tetən gipi da'a.>>

¹⁶ Kan Yesu ba pən mimi tən tə ne am den wuri, tə la'i wur albarka.

Mbarəm mən bar kə ame

¹⁷ Nan Yesu ba za lasiwo, ar ni mbarəm gon dir na kətəre, tə ngus cina da ti, tə ngen momi kar ti, tə wule, <<Zo mən kulci, unun aa pi kan a zam ge mbatl tu nan baa pa da gwawu?>>

¹⁸ Yesu wul ti'e, <<Unun kem kə wuləm'e zo'i rawe? Zo'i gon ra da'a se Yam nan gəsi.

¹⁹ Kə mom bar ju ne kə də pi gwa, <Ba kə ri gon e da'a. Ba kə mur na mətli kaari

† 9:44 9.44 Kor rəshi təlankuri jen ra na aya tu da'a. ‡ 9:46 9.46 Kor rəshi təlankuri jen ra na aya tu da'a § 9:48 9.48 Ishaya 66.24 * 10:12 10.12 Matta 5.32; 1 Kor. 7.10-11

da'a. Ba kə pi mur da'a. Ba kə bi seda kə lar da'a. Ba kə cuce murgon da'a. Bi nartən bəba gi na nəna gi.>† >>

²⁰ Ar ni mbarəmi wul ti'e, <<Ba mən kulci, munju kupo ami ra den kopi tun a'i ra nyayi gwa.>>

²¹ Yesu shin ti shintən kə ndutəne, kan tə wul ti'e, <<Bar nəm ni kə hol katl. Rəka kə ri wur bar ju kan kira nari gwa kup, kə bi munju am ri wur kaar da gwa, kii zam bar na naari to yamka. Kan kə dir kopəni.>>

²² Na kumi shirəm tuwo, ar ni mbarəmi li bager ka. Tə ndara tə den pi dun mbatli, domici tə mən bar kə am ni hoyi.

²³ Ar ni Yesu kar ger den mir mən kulci kar ti, tə wul wur'e, <<Ar ba ban naari də mən bar kə am te gip mulki kə Yami.>>

²⁴ Mir mən kulciyi nəm bi na am den shirəm tu. Ar ni Yesu pa wul wur'e, <<Mimir gəni, ar baa ban naar də mbarəm‡ te gip mulki kə Yami!

²⁵ Ar baa mani də rakumi kop təp gip shu alura na də mən bar kə am te gip mulki kə Yami.>>

²⁶ Na kumi untuwo ar ni mir mən kulci kar Yesu pa nəm bi na am wu wul ezən'e, <<O untuno, kan wo ni baa zam diltən ituwi?>>

²⁷ Ar ni Yesu shin wur kan tə wule, <<Kar mbarəmo ar baa pi da'a, ama ba'e kar Yam da'a. Rawo, ko unu baro mən pitən ni kar Yami.>>

²⁸ Kan Bitərus ba wul ti'e, <<Ar tu miwo mə za bar kup mə kop ki wi.>>

²⁹ Yesu wule, <<Ge shirəm ni a yari ine, muntu kup za bom gəska, ko erəm gəs mətli na moni, ko nase, ko base, ko mimir gəsi, ko kən gəs domici gən na kə zo shirəmi,

³⁰ kan baa hol zami gucupi hauya nantam kə zhan kən kə ga bomi, erəm mətli na moni, mən gəri, mimiri, na kəne, ama na kumi dli esi, kan gip zhan mən dīrtəno tə zam ge mbatl tu kan baa pa dagwa.

³¹ Ama na womti gip munju kan te cina kawo, wii pal kə kaari, kan kə kaaro wii pal kə cina.>>

Yesu pa shirəm den məshən gəsi

³² Wu den totən Urushalima ituwi, kan Yesu ra cina, mir mən kopi gəs ngapo wu den kopi gəsi na nəmi bi na ame. Munju den kopi gəs kaar ngapo bərti den ci gəzəni. Ar ni Yesu dəl kutl cet ropi markəme, tə pa yari wur argon tu baa zam ti gwa. Tə wule,

³³ <<Ar tu mə to ni Urushalima. Baa bi Nya Mbarəmka am də ga kiri ləba kə Yam na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa. Wii tloyi ti shirəm də ri ti eka kan də ta ti am də munju kan mən Yahuda ni da gwa.

³⁴ Wii yari ti məgən shirəmi, wu bəse ti mo'əmi, wu bo ti, kan wu ri ti eka. Den kaar kə muri myakan ngapo, tii tli ra na ge mbatl lasi.>>

Yakubu na Yohana lir Yesu

³⁵ Gip untuwo ar ni mimir kə Zabadi, Yakubu na Yohana, dir kar Yesu, wu wul ti'e, <<Ba mən kulci, mə ndu'e kə pi mi argon tu mə liri gwa.>>

³⁶ Ar ni tə wul wur'e, <<Ununu kə ndu'e a pi inu?>>

³⁷ Kan wu nəmi ti wu wule, <<Mə lir ki'e gas tu kii to gip nartən kə mulki giwo, də nəm gəmi dəm den am shimli gi, nəm ngapo den am yali gi.>>

³⁸ Ama Yesu nəmi wur tə wule, <<Kə mom argon tu kə liri gwa da'a. Kii mani tle gip gal kumi dli tu kan a ri kə tle gwaya? Untu ni dama, kii mani də pi in batisma tu kan baa pim gwaya?>>

³⁹ Ar ni wu nəmi ti wu wule, <<Aan, mii mani.>> Yesu wul wur'e, <<Aan, kii mani tle gip gal tu kan aa tla gwa, də pi in batisma na batisma tu nan baa pim gwa.

⁴⁰ Ama dəmi den am shimli ko yali gəno, ami ni na iko kə bi da'a. Badəmi juwo, kərkəmi ni munju ne wur ra gwa.>>

⁴¹ Nan nami mir mən kulci kutl ju kum shirəm tuwo, ar ni wu nəm kumi lo kə ga Yakubu na Yohana.

⁴² Ar ni Yesu la wur bi tə wul wur'e, <<Kə mom'e, gip munju kan mən Yahuda ni da'a, munju mom wur na mulkiwo, wu gode mbarəm gəzən iko, kiri gəzən ma untuni wu gode mbarəm gəzən iko.

† 10:19 10.19 Dəltəne 20.12-16, Bi Doka ka rop 5.16-20 ‡ 10:24 10.24 Mbarəm: Kor rəshi tulankuri na am jeno wu pa rəsh ra'e <<mən bar kə ame>> ko <<məsh ngəshən den bar kə ame.>>

⁴³ Ama kəno untun ar ba dām gip dlom gin da'a. Ra untuwo, muntu kup ba ndu tē dām bari gip kəno, ar nām ti te yarka dē tē dām wule zher gi ni.

⁴⁴ Eso, muntu kup ba ndu tē dām kə cina gip kəno, ar nām ti te yarka tē dām zher kə kup.

⁴⁵ Domici Nya Mbarəm ma tē sur ni dē bote ti da'a, ama tē pi bota ni, tē pa bi ge mbatl gəs domici dēli mbarəm na womti.>>

Bul ger kə tabi

⁴⁶ Ar ni wu mbubar Yeriko. Yesu ba dēl gip Yeriko ituwi, nan ti na mir mən kulci kar ti, na mbarəm na womti, se mbarəm gon tu tabi tēra njon den bi tēpe tē den liri bari. Sun gəs'e, Bartimawus nya Timawus.

⁴⁷ Nan tē kum'e Yesu kə Nazarat ni den wucetəno, ar ni tē tli yar yami, tē den wultən'e, Yesu nya Dauda, kum guna gəniš!

⁴⁸ Ar ni mbarəm na womti mbatl ti wul ti'e tē yon shot. Ama tē tli yar yam ra hoyi tē wule, <<Nya Dauda, kum guna gəni?>>

⁴⁹ Ar ni Yesu dləri, kan tē wule, <<La'im tē ni bi dīri.>> Kan wu la bi batabiyi dīri, wu wul ti'e, <<Pi ghol mbatli! Tlyami, tē den la'i bi gi.>>

⁵⁰ Ar ni tē la bar kə ghuntən gəska, kan tē kenja tē tlyam tē ri kar Yesu.

⁵¹ Yesu ngen momi kar ti tē wule <<Unun kə ndu a pi iwe?>> Ar ni batabiyi nēmi ti tē wule, <<Babomi a ndu'e a shin bari.>>

⁵² Kan Yesu ba wul ti'e, <<Ndara, ngəštən gi den Yam warke iwi.>> Wule gip njəpkər gere ar ni tē shin bari, tē kop Yesu, kan wu ndara.

11

Yesu te gip Urshalima wule gunye

¹ Nan wu mbi kosak na Urshalima, Betapaji na Betanya ituwi, kə ba Tlëndər mən kin Zaitun, ar ni Yesu kar mir mən kulci kar ti rop,

² tē wul wur'e, <<Rənəka gip nye bən ta kan cina da in gwa. Na tetən gin gipiwo,

kii zam nye bar kəm na bali, muntu tabe totən dene wi da gwa. Pətl tēni kə dīri ni.

³ Murgon ni ngen momi kar kən den unun kə pi untuwo, wul ti ni'e, <Babom ni ba ndu'i, eso, tii pali dīr kəkən tu.> >>

⁴ Ar ni wu ndara, kan wu zam nye bar kəm den tēp na bali bi bədlabəni. Wu gip pətli ituwi,

⁵ mbarəm jen ra lasi dlər kan wu wul wur'e, <<Unun kem kən den pətli nye bar kəm tuwe?>>

⁶ Ar ni wu bali wur kandatu Yesu yari wur gwa, kan mbarəmi ba za wur wu ndara.

⁷ Nan wu dīri Yesu bar kəmiwo, kan wu la lulur gəzən den nye bar kəmi, tē to dene tē dēmi.

⁸ Ar ni mbarəm na womti la lulur gəzən den tēpi, jen ngapo wu wotl am kin dīr gip kəne.

⁹ Munju kan ra cina na kə kaar dati tli yar yam wu wule, <<Hosana!* Mən albarka ni'e muntu den surtən gip sun kə Babom† gwa.>>

¹⁰ <<Albarka ra den mulki mən surtən kə ba gəmi Dauda! Hosana mən nartən to yamka!>>

¹¹ Nan Yesu te gip Urshalimawo, ar ni tē te gip bom kə Yam tē tli ger tē shin ko ako. Ama nan pət tare nda bəno, ar ni tē dēl kan tē ndara Betani nan ti na mir mən kulci kar ti kutl cet rop.

Yesu pii bi kin turume

¹² Bar dlo nan wu za Betaniwo, ar ni Yesu kum guzumi.

¹³ Nan tē shin kin turum gon mən wol na dlyamiwo, ar ni tē ri tē shin ko tii zam gəri dene. Ama nan tē mbubaro tē shin argon da'a se wol katl, domici wokoci kə gəritən kə turum ni da'a.

¹⁴ Ar ni tē wul kin turumi'e, <<Ba dē murgon i'zam nyen kə ci den ki da'a.>> Mir mən kulci kar ti kum shirəm tu tē yari gwa.

¹⁵ Nan wu mbubar Urshalimawo, ar ni Yesu te gip bom kə Yam tē nām kari mən wuri na wuri barka lasi. Tē pa bat tebər

§ 10:47 10.47 Nya Dauda: Mən Yahuda ngəsh wur den'e Almasihu baa dīr ni tēp kar gəsgal kə Gun Dauda. * 11:9 11.9 Hosana na bi kə mən Yahudawo, ar ba pi nupi'e dēli mi! Den kaariwo ar ni kalmayi palka dēdatəne † 11:9 11.9 Zabura 118.25,26

kə mən sanje wurpika na badəmi kə mən wuri kubərka

¹⁶ Tə pa hane də murgon kop te gip dəbom bom kə Yami ka.

¹⁷ Ar ni tə kulci mbarəm tə wul wur'e, <<Na rəshi ni ar ra gip shirəm kə Yami den'e, <Baa la bi bom gən'e bom shirəm na Yam kə mbarəm kup.‡> Ar tu kə palika ba <ghuntən kə ga mur dləri den tər wi.>§>>

¹⁸ Nan ga kiri ləba kə Yami na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa kum shirəm tuwo, ar ni wu nəm ngeni tər tu kan wii ri ti eka gwa, domici wu kum bərti gəsi, nan domtəni kup den nəmi bi na am den kulci gəs gwa.

¹⁹ Kə sito, ar ni Yesu na mir mən kulci kar ti dərka gip bəni.

Kin turum tu kan Yesu pi ti bi gwa kon ka

²⁰ Kə cigəni nan wi den wucetəno, ar ni wu shin kin turumi kon kawī tor na tlər ti gəsi.

²¹ Ar ni Bitərus dami, kan tə wule, <<Ba mən kulci, ba shini! Turum tu kan kə pi ti biwo, ar konka wi!>>

²² Ar ni Yesu nəmi ti tə wule, <<Ngəsh kən ni den Yami!

²³ Na ho bi ni a yari ine, mbarəm ni ngəsh ti den Yamo, tii mani wuli tləndər tu'e, <Tus kə su nda su gip bar bulaka.> Ti ni tə cen mbatka den argon tu tə yari dawo, baa pi ti.

²⁴ Ra untuwo a yari in'e, argon tu kup kə liri gip shirəm gin na Yamo, ngəsh kən ni den Yam den kə nəm wi kan ar baa dəm gegini.

²⁵ Eso, wokoci tu kup kə dlər kə shirəm na Yamo, gon nərə kə kum lo gəso, yape tika, kə də Ba gin kə to yamka ma tə yape in warwat pitən ginka.

²⁶ (Ama kən ni kə yape mbarəm ka dawo, Ba gin kə to yamka ba yape in warwat pitən gin ka da'a.>>)*

Jen ngen momi gəs kə Iko kə Yesu

²⁷ Ar ni wu pa pal su Urushalima ka. Yesu den ndəltən gip bom kə Yam ituwi, ar ni ga kiri ləba kə Yami, na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa na kiri mən bən dīr kar ti.

²⁸ Kan wu wul ti'e, <<Na ikoyi gonge ni kə pi bar juwe? Kan wo ni bi i bi kə pi bar ju kup we?>>

²⁹ Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Aa ngen momi bar nəm kar kine, kan kə balim ni. Ami eso kan a yari in na bii bi kə muntu nan ami den pi bar ju gwa.

³⁰ Yarim ni, iko pi batisma kə Yahanawo sur kar Yam ni ar dəla ko kar mbarəm ni?>>

³¹ Ar ni wu bali gip dlom gəzən kan wu wule, <<Mən ni mə wule, <Sur yam ni ar dərlo,> tii wul mi'e, <Unun kem kə ngəsh kən den ti dawu?>

³² Ama mən ni mə wule, <Kar mbarəm no,> >> (wu kum ni bərti kə argon tu mbarəm baa pi wur gwa, domici mbarəm kup pən den Yohanawo mən yari shirəm kə Yam ni.)

³³ Ar ni wu bali Yesu, wu wule, <<Mə mom da'a.>> Kan Yesu ba wul wur'e, <<Ami ma aa yari in wo ni bim bi kə pi untu da'a.>>

12

Kolda bi den mən pi mbapi

¹ Ar ni Yesu pare yari wur shirəm gip kolda bi tə wule, <<Mbarəm gon pi kən inabi, tə gandəli ka na panye, tə bor shu ba zho'i mal inabiyi, tə pa tu bom kə mən ne ger den kəni. Kan tə bi mən kori bar jen haya kə kəni, kan tə ndara atli goni.

² Nan wokoci rəshi kən inabiyi piwo, ar ni tə kar zher gəs gon rənka kar munju kan nəm haya kə kəni gwa, kə də tə nəmi ti gəri kin inabi jen kə kəni.

³ Ama munju nəm haya kəni nəm ti kan wu bo ti, wu kar tika am koni.

⁴ Ar ni tə pa kar zheri gon rənka. Kan wu pa bo zher tu den gami, wu bi ti shame.

⁵ Tə pa kar gon rənka esi, muntuwo ar ni mən kori bari ri ti eka. Kan tə pa kar jen rənka na womti. Ama mən kori bari bo jeni, wu ri jen eka.

⁶ Tə'i ra na mbarəm nəm, nya tu tə ndu gwa. Den kaariwo, ar ni tə kar nyayi rənka kar wuri, tə wule, <Rawo, wii shin nartən kə nya gəni.>

‡ 11:17 11.17 Ishaya 56.7 § 11:17 11.17 Irmia 7.11

* 11:26 11.26 Kor rəshi təlankuri jen ra na aya tu da'a.

⁷ Ama mən nəmi haya kə kəni wul ezən'e, <Nye mən ci gado kə kənin ta. Dir ni mə ri tənī eka, kə də gadoyi dām gwagəmi ra.>

⁸ Ar ni wu nəm ti, wu ri ti eka, wu byal tika kaar kəni.>>

⁹ Ar ni Yesu wul wur'e, <<Ununu ba mən kən tu baa pi we? Tii dir tə ri mən haya ju eka, tə bi jen kənika.

¹⁰ O fawo, kə zhit ni shirəm kən gip Shirəm kə Yam diya? Domici ar ra na rəshi'e,

<Tat tu kan mən tu'i bin ngewo, ar pal bar ho tat gip tatiwi kup.

¹¹ Muntuwo pi kə Babom ni, bar kə dləkəntən ni den ger gəmi.>* >>

¹² Ar ni ga kiri ləba kə Yami, na ga mən kulci mbarəm den kulci kə Musa, na kiri kə mən Yahuda ngen tək kə nəmi gəsi, domici wu mom ka'e den wur ni tə bi kolda bi tu. Ama wu kum bərti kə womti mbarəme. Ar ni wu za ti kan wu ndara.

Batli wurpi bom də Kaisar

¹³ Gip untuwo, ar ni kar jen gip mən Parise na mbarəm kə Hiridus kar Yesu kə də wu zam wu nəm ti ra gip shirəm gəsi.

¹⁴ Nan wu diro, ar ni wu wul ti'e, <<Ba mən kulci, mə mom'e ki mən yari shirəm kor ni. Kə pən mbarəm kup nəm ni kar ki, kə pən'e gon ra kan man gon gwa da'a. Eso, kə kulci mbarəm ge shirəm kə Yami. Gip shini giwo ar ndari mə batl wurpi bom† də gun Kaisara, ko ar ndari da'a?

¹⁵ Mə batla ko ba mə batl da'a?>> Ama Yesu mom dāsi tu gəzənka, ar ni tə wul wur'e, <<Unun kem kə ndu'e kə borim shuwe? Dirim ni kabarshu a shini.>>

¹⁶ Ar ni wu diro ti, kan tə wul wur'e, <<Shishidə na sun kə wo ni dene we?>> Kan wu wul ti'e <<Kə Kaisar ni.>>

¹⁷ Ar ni Yesu wul wur'e, <<Ra untuwo, bi ni Kaisar bar tu kan kə Kaisar ni gwa. Kan kə pa bi ni Yam bar tu kan kə Yam ni gwa.>> Ar ni shirəm gəs dləkən wur hoyi.

Ngeni momi den tlitən kə məshi mbarəme

¹⁸ Mən Sadukiya jen kan ba wule tlitənka gip məshi mbarəm ra da'a dir kə ngeni momi kar Yesu, wu wule,

¹⁹ <<Ba mən kulci, Musa rəshi mi den erəm kə mbarəm ni məshka tə za gər kaar na mimir dawo, ar nəm erim gəs te yarka tə gudlumi na gəri, tə zami erim gəs mimir.

²⁰ Ar tu erim mbarəm jen ra wu moni nyingi. Kə nəmi gudlumi, tə məshka tə za nya da'a.

²¹ Kə ropi ba pa gudlumi na guriyi, ti ma tə məshka tə za nya da'a. Kə myakani ma untu.

²² Untu ni kup gəzən nyingi ju, gon ra kan zam gəri nan ti gwa da'a. Den kaariwo kan nagəri ba məshka.

²³ To, gas tlitən kə məshi mbarəmo, gip wuro gər kə wo ni tii dām we nan kup gəzən nyingiyi gudlumi nan ti gwa?>>

²⁴ Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Damtən gino kor ni ar ra da'a, domici kə mom rəshi shirəm kə Yam na ndərtən kə Yam da'a.

²⁵ Wokoci tlitən kə məshi mbarəmo, moni ba gudlumi da'a, baa ri mətli gip kupshi da'a, ama wii dām ni wule mir mən kartən kə Yam kan to yam ka gwa.

²⁶ Den shirəm kə tlitən kə məshi mbarəmo, kə tabe ni zhiti gip təlankur kə Musa diya, den shirəm kə utu mən ci gip ləpe, kandatu Yam wul ti'e <Ami ni'e Yam kə Ibərahim, na kə Ishaku, na kə Yakubu?>‡

²⁷ Tiwo Yam kə məshi mbarəm ni da'a, ama kə mən ge mbatl ni. Kə jilka naar wi.>>

Doka mən naartəni

²⁸ Nəm gip mən kulci mbarəm den kulci kə Musa dir tə kum wur den bali gip dlom gəzəni. Nan tə kum Yesu bali wur koro, ar ni tə ngen momi kar Yesu tə wule, <<Dokayi gonge ni mani naartən we?>>

²⁹ Yesu bali ti tə wule, <<Muntu mani nartən gwa ni'e, <Ba kum ni mbarəm kə Isra'ila. Babom Yam gəmiwo, Babom nəm ni.

³⁰ Se kə ndu Banbom Yam gi na mbatl gi kup, na ge mbatl gi kup, na damtən gi kup, na ndərtən kə bigul gi§ kup.>

* **12:11 12.11** Zabura 118.22,23 † **12:14 12.14** Wurpi bom muntu kan mir mən atl kə Roma ba batl da'a, ama nami mbarəm gip atli kup ba batli. ‡ **12:26 12.26** Dəltəne 3.6 § **12:30 12.30** Bi Doka kə rop 6.4,5 * **12:31 12.31** Livitikus 19.18

³¹ Kə ropiwo ar ni'e, <Kə ndu berəm dəmi gi wule gam gi.>* Doka gon ra kan man munju naartən gwa da'a.>>

³² Ar ni mbarəmi wul Yesu'e, <<Ba mən kulci kə yari dlat, Yamo nəm ni, gon ra'i da'a se ti.

³³ Də ndu ti na mbatl kup, na damtən kup na ndərtən kə bigul kup, kan kə pa ndu berəm dəmi gi wule gam gi. Rawo, muntu ni man kup ker i bar na mboshi Yam dabba gip bota.>>

³⁴ Nan Yesu kum mbarəmi bali ti na bobyawo, ar ni tə wul ti'e, <<Kə dlamka na mulki kə Yam da'a.>> Den kaar kə muntuwo gon ra kan i'zam bigul kə ngeni momi kaar ti den bar gon gwa da'a.

Almasihu nya wo niwe?

³⁵ Nan Yesu den kulci mbarəm te gip dəbom bom kə Yam kawo ar ni tə ngen momi tə wule, <<Imnu mən kulci mbarəm den kulci kə Musa ba wule, Almasihuwo nya Dauda niwe?

³⁶ Dauda na gam gəs, tər kə ba ndərtən kə Ruhu kə Yam wule, <Babom wul Babom gən'e, <<Dəm den am shimli gəni, se amin a pali mən nge gi atli na ba ne asəm gi.>> >†

³⁷ Dauda na gam gəs la bi Almasihu'e, <Babomi.> Kan imnu fa ti pa dām nya Dauda we?>> Womti mbarəmi kum tēmi kə shirəm gəsi.

Dəli kəm den mən kulci mbarəm den kulci kə Musa

³⁸ Gip kulci gəso, ar ni Yesu wule, <<Neni ger den mən kulci mbarəm den kulci kə Musa, wu ndu la'i kiri luluri wu den ndəttəni, wu ndu də shirmi wur kə ba bar pəte.

³⁹ Wu paye ndu'i də bi wur ho badəmi gip bom domtən kə mən Yahuda, na ho badəmi kə ba nyele.

⁴⁰ Wi ni'e mən ci bar kə mətli ju kan kos gəzən məshka gwa. Kan wu tlyari shirəm gəzən na Yam, kə də shin wur ra. Wii ni ngap baa hukunte wur hoyi.>>

Bi bar kə nagər gon guri

⁴¹ Yesu ra njon gip bom kə Yam las tu ba dom wurpi tu điri Yami, tə den shini

kandatu kan mbarəm ba la wurpi su gip ba la'i wurpiyi ka gwa. Munju am ri wur kar gwa den la'i wurpi mən nartəni.

⁴² Ar ni guri gon muntu kan am ri ti kaar da gwa wi mir kabarshu rop su kə ba wurpiyika.

⁴³ Ar ni Yesu la bi mir mən kulci kar ti, tə wul wur'e, <<Na ho bi ni a yari ine, argon tu nagər guri kən kan am ri ti kaar da'a biwo, ar man kə nami mbarəm kup.

⁴⁴ Domici kup gəzən bi ni gip womti bar ju wu ra nari gwa, ama tə ngapo gip holi bar kə am gəs ni tə bi bar kup kan ne tərə gwa.>>

13

Yesu shirəm den kandatu Bom kə Yam baa yaska gwa

¹ Yesu ba dəl ter gip bom kə Yami ituwi, ar ni nəm gip mən kulci kar ti wul ti'e, <<Ba mən kulci, ba shin kiri tat ju! Ba shin bar kə nēmi bi na am den tu'i bin ju!>>

² Ar ni Yesu wul ti'e, <<Kə shin kiri tu'i bin ju ya? Baa yasika kup. Tat gon ra nəm kan baa za den gon gwa da'a.>>

Halama kə patən kə zhan

³ Nan Yesu ra njon den tləndər mən kin Zaitun kan ba shin bom kə Yam suka gwa, ar ni Bitərus, na Yakubu, na Yohana, na Andərawus ngen momi kar ti mol, wu wule,

⁴ <<Yari mi, gigasi ni bar ju baa pi we? Kan unu halama ni baa gode'e bar ju baa pi rawu?>>

⁵ Ar ni Yesu wul wur'e, neni gere, ba də murgon jili in nika da'a.

⁶ Mbarəm na womti baa đir gip sun gəni, wu wule wi ni'e ami, kan wu jili mbarəm ka na womti.

⁷ Kən ni kə kum den dlan na shirəm kə dlanwo, ba ar tli in ni mbatl da'a. Ar nəm də bar ju pi, ama patən kə bar kup mbirawi da'a.

⁸ Atl baa tli atl gami, kan də mulki tli mulki gami. Atl baa jirkət ti kə ba lasi na womti, baa pi guzum esi. Ama munju kup ni'e kumi dliyi da'a. Pare kumi dli ni katl.

⁹ Ngup kən ni, domici wii ri in bom tloyi shirəmi, də bo in gip bom domtən kə

mən Yahuda. Baa ri in cina də kiri kə bəni na ga gunye domici kə sun gəni, kə də kə yari ni zo shirəmi cina da wuri.

¹⁰ Ama ar nəm də yari zo shirəmi gip atl kundərəndlip kan də patən kə bar kup diri.

¹¹ Wokoci tu kup wu nəm kən kan wu ri in bom tloyi shirəmo, ba kə dam kən ni den argon tu nan kii yari gwa da'a. Yari ni argon tu kup diri in gip mbatl gip wokociyi gwa, domici kən ni kə shirəm da'a, Ruhu kə Yam ni.

¹² Erim baa la'i gəs yam erim gəs kə də ri ti eka, bəba baa bi nya gəska. Mimir baa tli ga mən gəri gəzən gami kə də ri wur eka.

¹³ Mbarəm kup baa nge in domici kə sun gəni. Ama muntu kup ba mbatl dlom gam ar ri patən kə baro, tii zam dəltəne.

¹⁴ Kən ni kə shin bar kə tli mbatl mən diri məstən* dlor kə ba las tu ar ndari də shin ti dawo, na də mən zhiti tulankuri momi. Ra untuwo, munju kan ra gip Yahudawo, wu kətər wu to gəzən gip tləndəre.

¹⁵ Ba də muntu nan to den gam kushi ka dəl sur tə te gip bom kə pəni argon da'a.

¹⁶ Muntu ri gip kənka ngapo, ba tə pal dir kə pəni bar kə ghumtən da'a.

¹⁷ Kashto kə mətli mən tu'e na mən bi mimir nyin gip wokoci tu!

¹⁸ Shirəm ni na Yami, ba də kətər gin dir gip watlən da'a.

¹⁹ Domici wokoci tawo baa kum dli kan tabe kumi dagwa tun ne gəs kə pi atl kundərəndlip kan Yam pi gwa ar ri kəkəni. Baa'i pi wule muntu da'a.

²⁰ Də wule Yam ca ni muri juka dawo, na nya mbarəm gon ra kan baa zam dəltən gwa da'a. Ama domici kə kumi guna kə munju tə zəzariwo, ar ni tə ca muriyika.

²¹ Gip wokoci tawo, muntu kup wul kən'e <<Shin ni, Almasihun kəni!>> Ko <<Shin ni, tin ta!>> Ba kə nəm ni da'a.

²² Ga Almasihu kə lar na mən lar yari shirəm kə Yam baa cwati. Wii gode halama na pi bar kə dləkəntən kə də wu jili mbarəmka, ar ni baa piwo, har na munju zəzar wur gwa.

²³ Ra untuwo, dəm ni gədən! A yari in bar kup wi kapən ar pi.

Paltən sur kə Nya Mbarəme

²⁴ Ama den kaar kə kumi dli gip muri jawo,

<<Pət baa palka dəməni. Kyar es ba'i cir da'a.

²⁵ Ga zənges baa pi ta ndetən sur yami. Baa jirkət bar ju kan ra to yamka gwa.>>†

²⁶ Wokoci ta ni baa shin Nya Mbarəm den surtən gip dun yami, na bar ndərtəni na dədatəne.

²⁷ Ar ni tii kar mir mən kartən kə Yam suri, wu dom munju tə zəzari gwa gip atl kundərəndlip.

²⁸ Kulci ni den kin turume. Wokoci tu kə shin am kini ba pika shendəle ar pare bədlitəno, kə mom ni'e watlən mbira kosak ituwi.

²⁹ Untu ni esi, kən ni kə shin bar ju den pitəno, ar mbira kosak bi bədlabən wi.

³⁰ Na ho bi ni a yari ine mbarəm kə zhan kən baa məsh da'a, se bar ju ni kup pi wi gwa.

³¹ Dlom yam na atl baa paka, ama shirəm gən baa pa da'a ko njem.

³² Ama murgon ra mom pəti ko awa tu kan ar ba pi gwa da'a, ko mir mən kartən kə Yam kan to yamka gwa, ko Nyayi, se bəbayi nan gəsi.

³³ Dəm ni gədən,‡ kə neni gere, domici kə mom wokoci tu ar baa dir gwa da'a.

³⁴ Ar ni wule mbarəm kan ba ri kə bəmi asəm gwa. Ti ni tə ndarawo, tii za bəmi am də ga zher gəsi, ko gonge gəzən na mbap tu kan tii pi gwa. Kan tə wul mən buti bədlabəni'e tə dəm gədən.

³⁵ <<Ra untuwo, dəm ni gədən, domici kə mom wokoci tu babəmi baa pal gwa da'a. Tii mani paltən kə siti, ko gip dlom gasi, ko wokoci la'i yar kə tus kori, ko kə bi cigəni.

³⁶ Ba də tə cwat curut bat na momi kan tə zam kən den umur da'a.

³⁷ Argon tu a yari ino, ar ni a yari mbarəm kup'e, dəm ni gədən!>>

* 13:14 13.14 Daniyel 9.27 † 13:25 13.25 Ishaya 13.10 ‡ 13:33 13.33 Gip tulankuri jeno wu rəsh ni'e dəm ni gədən kə shirəm ni na Yami.

14

Kiri ka bən mo bi ka ri Yesu eka

¹ Nan ar sa muri rop ka də pi nyel jikat bədlabən na nyel ka burodi tu kan na yisti da gwawo, ar ni ga kiri ləba ka Yam na mən kulci mbarəm den kulci ka Musa ngen təp tu wii nəm Yesu mol wu ri ti eka gwa.

² Ama wu wule, <<Ba'e wokoci ka nyel da'a bəse də mbarəm tli bən gami.>>

³ Nan Yesu ra bən ka Betani, bom də mbarəm gon kan ba wul ti'e Simon ba mən ndəcci, tə den ci fīngal ituwi, ar ni gər mətli gon dīr na mbunlet ka tularə tu nan pi na tat onis gwa, laa'i na tularə mən bar wurpi mən təmi kasəri. Kan tə bəl mbumleti ka tə shoti Yesu mir sur gami.

⁴ Ama munju ra lasi gwa kum lo'e kan wu wul ezin'e, <<Imnu li mir tuka untuwe?

⁵ Ar baa mani də wurka, də zam wurpi mən nartən kan baa mbu batli mən pi mbap ka nde pət hauya kutl cet nantam (300) gwa* də bi munju nan am ri wur kaar da gwa,>> ar ni wu matl ti hoyi.

⁶ Ama Yesu wul wur'e, <<Za tənī, ka ghuntənī ka unu? Ho bar ni tə nēm den pi.

⁷ Ko gigasi kii nəra na munju am ri wur kaar da gwa.† Kii ne wur am ra kup wokoci tu ka ndu gwa, ama aa nəra nan kən ko gigasi da'a.

⁸ Tə pini argon tu tii mani pi gwa. Tə bərke ni dli gənka na mir den bi kapi gəni.

⁹ Na ho bi ni a yari ine, las tu kup baa pi la'i icin ka zo shirəm tu gip atl kundərəndlipo, baa pi ta yari argon tu nagər tu pi gwa ka də dam ti.>>

¹⁰ Gip untuwo ar ni Yahuda Iskariyoti, nəm gip kutl cet ropi, ri kar ga kiri ləba ka Yam ka də tə bi Yesuka am da wuri.

¹¹ Nan wu kum untuwo, wu pi ghol mbatl naari. Kan wu wule wii bi ti wurpi. Ar ni Yahuda pi ta ngeni təp tu kan tii bi Yesu kagwa.

Ci fīngal ka Babomi

¹² Den pət ka nəm ka nyel ka bəredi kan na yisti dagwa, den pət tu kan ba nbosh nye bagala ka nyel jikat bədlabən gwa. Ar

ni mir mən kulci kar Yesu ngen momi kar ti wu wule, <<Ako ni ka ndu'e mə kərkəmi i fīngal jikat bədlabənī?>>

¹³ Ar ni tə kar mir mən kulci kar ti rop, tə wul wur'e, <<Te ni gip bəni, kii zam mbarəm gon na tat mal gami, kop tə ni.

¹⁴ Bom tu kup tə te gipiwo, wul ni babomi'e, <Ba mən kulci ba ndu tə mom kupshi tu nan tii ci nyel jikat bədlabən na mir mən kulci kar ti gwa.>

¹⁵ Tii ta'i in am den bīti bar kupshi gon ka to yami ka mun tu nan kərkəmi ka ci nyeli gwa. Lasi ni kii kərkəmi mi fīngali.>>

¹⁶ Ar ni mir mən kulci kar tiyi tlyam, wu te gip bəni, wu zam kandatu kan Yesu yari wur gwa. Kan wu kərkəm fīngal nyel jikat bədlabənī.

¹⁷ Nan sit piwo, ar ni Yesu na mir mən kulci kar ti kutl cet ropi dīr bomi.

¹⁸ Wi gip ci fīngali ituwi, ar ni Yesu wule, <<Na ho bi ni a yari ine, nəm gip kən ba ri ka bi gənka, ti ni'e muntu den ci fīngal namən gwa.>>

¹⁹ Ar ni dun mbatl nəm mir mən kulci kar tiyi, kan wu nəm wuli gəs nəm na nəm'e, <<Ami ni da'a ko?>>

²⁰ Yesu nəmi wur tə wule, <<Nəm gip kutl cet rop ju ni, muntu den si am gip gal nəm namən gwa.

²¹ Nya mbarəm baa məshi kandatu kan ar ra na rəshi den ti gwa. Ama kashto ka muntu nan ba bi Nya mbarəm kagwa! Ar baa mani mbarəmi na gər tənī dama.>>

²² Wu gip ci fīngali ituwi, ar ni Yesu pən bəredi, tə gode Yami, tə njetəli, tə bi mir mən kulci kar ti, tə wule, <<Ar tu, nəm ni. Muntuwo dli gən ni.>>

²³ Ar ni tə pən wuro mal inabiyyi tə goode Yami, tə bi wuri. Kan kup gəzən ba tla gipi.

²⁴ Kan tə wul wur'e, <<Muntuwo bəran gən ni. Bəran ka laa'i gudlum shərimi. Baa shoti ka den bi mbarəm na womti.

²⁵ Na ho bi ni a yari ine, aa'i tla mal gəri kin inabi kən da'a, se gas tu aa tla peli gip mulki ka Yam gwa.>>

²⁶ Nan wu wuli kono, ar ni wu dəli kan wu to gəzən den tləndər mən kin Zaitun.

Yesu yari'e Bitarus baa nge momi gəsi

* 14:5 14.5 Gip Bi ka mən Hellaso ar man denarii hauya kutl cet nantam. † 14:7 14.7 Bi Doka ka rop 15.11

27 Yesu wul mir mən kulci kar ti'e, <<Kii kətər gin kup kə za'əmi, kandatu nan ar ra na rəshi gwa'e,

<Aa bo mən le təmi,>

<Təmi ngapo wii gəzanka.>‡

28 Ama den kaar kə tlitən gən gip məštəno, aa mbubar cina da in su Galili ka.>>

29 Ar ni Bitərus wul ti'e, <<Də wule kup gəzən baa kətər wu za ki kawo, amo a za ki ka da'a.>>

30 Yesu nəmi ti tə wule, <<Na ho bi ni a yari i, sekən gip gas kəni, kapən də tuskor la yar kə bisi ropo§ kii wule kə momən da'a biyi myakan.>>

31 Ama Bitərus pi ta yari na bar yar tə den wultən'e, <<Də wule baa rim ni eka nan kiwo, aa nge momi gi ka da'a.>> Kan nami mir mən kulci kar tiyi ma wu yari untu.

32 Wu ri las gon kan ba la ti bi'e Getsemani gwa, ar ni Yesu wul mir mən kulci kar tiyi'e, <<Dəm ni də a ri shirəm na Yami.>>

33 Ar ni tə pən ga Bitərus, na Yakubu na Yohana nan ti. Ar ni tə nəm pi dun mbatl na damtən na naari.

34 Tə wul wur'e, <<Dun mbatl tu kan ra gipəno ar ba mani ri gən eka. Dəm ni də, kə neni gere.>>

35 Nan tə te cina njemo, ar ni tə nda atli, tə shirəm na Yam tə wule, ar ni baa piwo, də pəni ti wokoci kə kumi dli tu ka.

36 Tə wule, <<Abba* Bəba, bar kup mən pitən ni kar ki. Pənim wuro mal kumi dli kən ka ngapi. Kup na untu, pi argon tu kə ndu gwa, ba'e argon tu nan a ndu gwa da'a.>>

37 Den kaar kə untuwo, ar ni tə pal đir kar mir mən kulci kar tiyi myakan kan tə zam wur den nde umuri. Ar ni tə wul Bitərus'e, <<Siman, umur ni kə den nde ya? Ase kii mani ne ger ko kə awa nəm da'a ya?

38 Ne ni gere kə shirəm ni na Yami, bəse kə nda nika gip godetəne. Ar tu ruhu nəm wi ama dliwo ndəri ni da'a.>>

39 Ar ni tə pa pal rənka, tə shirəm na Yam wule kə hari.

40 Nan tə pal điro, ar ni tə pa zam wur den nde umuri, domici ger gəzən raka

laa'i na umuri. Wu hol ar gon tu nan wii yari ti gwa.

41 Ar ni tə pa pal đir kə bisi myakani tə wul wur'e, <<Kəkən ma umur ni kən den nde na shukutəna? Ar pi wi! Wokoci pi wi nan baa bi Nya mbarəmka am də mən warwat pitəne.

42 Tli ni yam mə ndanira! Mən bi gən tu mbira wi!>>

Bi Yesuka kan ba nəm ti

43 Yesu den shirəm ituwi, ar ni Yahuda cwati, nəm gip mir mən kulci kar ti kutl cet rop ju. Tə đir na mbarəm na womti kan ra na kiri səbəri na dlo am da wuri. Ga kiri ləba kə Yami, na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa, na kiri kə bən ni kar wur điri.

44 Yahuda tare bi wur halama wi'e, <<Muntu a pi ti sumbawo, ti ni'e mbarəmi. Nəm təni kə ndanira nan ti. Kan kə ne ni ger den ti hoyi.>>

45 Na đirtən gəs kar Yesuwo, ar ni Yahuda wul ti'e, <<Ba mən kulci!>> Kan tə pi ti sumba.

46 Ar ni mbarəmi dəl Yesu teri, kan wu nəm ti.

47 Kano nəm gip mir mən kulci kar Yesu kan ra dlor kosak nan ti ba tus bar səbər gəs tə wotl kəm kə zher kə bar ləba kə Yam nari.

48 Yesu wul wur'e, <<Kə dəl đir na səbər na dlo kə nəm gən wule mən tli bən mbatl gona?

49 Ko gigasi ami ra nan kən gip bom kə Yam ami den kulci mbarəme ama kə nəmən da'a. Ar pini untu kə də laa'i rəshi shirəm kə Yami.>>

50 Bar tuwo ar ni mir mən kulci kar tiyi kup kətər gəzən wu za ti.

51 Nye moni gon ra kop Yesu kaar nye pərsi nye pərsiyi, təra na lulur da'a, se bar kə ghuntən gəs katl. Nan wu ndu'e wu nəm tiwo,

52 ar ni tə za bar kə ghuntəni am da wuri tə kətər tə ndara gəs koni.

Yesu cina də domtən kə mən tloyi shirəmi

53 Ar ni wu ndara na Yesu kar bar mən keri bar ju điri Yami, na ga kiri ləba kə Yami, na kiri kə bəni, na mən kulci

‡ 14:27 14.27 Zakariya 13.7 § 14:30 14.30 Kor rəshi tulankuri jen ra na kə <<bisi ropo>> da'a. * 14:36 14.36 Bəba ituwi na bi Arameik

mbarəm den kulci kə Musa ba dom wur kup lasi.

⁵⁴ Bitərus kop Yesu nye pərsi nye pərsiyi. Tə kop ti tə te gip dəbom bom kə bar mən keri bar ju dīri Yam gwa. Lasi ni tə dām na mən ne ger den bomi, tə den kumi utu.

⁵⁵ Ga kiri ləba kə Yam na nami mən domtən kə mən ne ger den shirəm pi ta ngeni argon tu wii yari den ti'e tə nda kawī kə də wu ri ti e ra gwa, ama wu zam da'a.

⁵⁶ Mbarəm na womti bi seda kə lar den ti, ama bə gəzən nda nəm da'a.

⁵⁷ Den kaariwo ar ni jen tlyam dlor, wu bi seda kə lar kən den Yesu, wu wule,

⁵⁸ <<Mə kum tə wule tii yas bom kə Yam kən kan mbarəm tu gwa, tə tu gon gip muri myakan, muntu kan mbarəm ni tu da gwa.>>

⁵⁹ Kup na untu seda kə bi gəzən nda nəm da'a.

⁶⁰ Ar ni bar ləba kə Yam tli yam tə dlor gip dlor gəzən, tə ngen momi kar Yesu, tə wule, <<Ki ra na shirəm tu nan ki bali gwa diya? Im ni na seda tu nan wi den bi den ki gwa?>>

⁶¹ Ama Yesu sa gəs shot, tə bali ti na argon da'a, Bar ləba kə Yami pa ngen momi kar ti tə wule, <<Ko ki ni'e Almasihu Nya Mən Albarka tu?>>

⁶² Ar ni Yesu bali ti tə wule, <<Ami ni. Eso kii shin Nya Mbarəm njon den am shimli kə Mən Nartəni, ti den surtən gip dun yami.>>

⁶³ Ar ni bar ləbayi kə Yami tlyat lulur gəska, tə wule, <<Unu seda ni mə pa ngen esi?

⁶⁴ Ar tu kə kum mägən shirəm tu tə yari den Yam gwa wi! Unun kə shini?>> Ar ni mbarəmi kup wule ar ndari də ri ti eka.

⁶⁵ Ar ni jen bəse ti mo'əmi, kan wu bali ti ba ger ka, wu pa la'i ti ankayama, wu wul ti'e, <<Yari mi, wo ni bo iwe!>> Mən ne ger den bomi ma ar ni wu pi ta bə gəsi.

Bitərus wule tə mom Yesu da'a

⁶⁶ Nan Bitərus ra sur gəsi gip dəbom bomiwo, ar ni nye gər gon gip mir mən pii mbap bar ləba kə Yami dīr lasi.

⁶⁷ Nan tə ti shin Bitərus den kumi utuwo, ar ni tə shin ti ndin, kan tə wul

ti'e, <<Ki ma na Yesu kə Nazarat tu ni ki ra!>>

⁶⁸ Ama Bitərus nge gəs tə wule, <<A mom argon tu kə shirəm dene gwa da'a. Amo a mom da'a!>> Nan tə yari untuwo, ar ni tə tlyam tə te gəs gip dlabən bomi.

⁶⁹ Nan nye gəri pa shinti lasiwo, ar ni tə yari munju ra dlor lasi gwa'e, <<Muntu ma gip wur ni tərə.>>

⁷⁰ Ar ni Bitərus pa nge gəsi. Ar ri kətigon da'a, ar ni munju kan ra dlor kar Bitərus gwa ba wul ti'e, <<Na ho bi ni, ki ma gip wur ni kira, domici ki mbarəm kə Galili ni.>>

⁷¹ Ar ni Bitərus pa nəm wotli bes shirəmi tə den pi bi gam gəsi, na bə am atl cina da wuri tə den wultən'e, <<A mom mbarəm tu kan kə shirəm den ti gwa da'a.>>

⁷² Na yari untuwo, ar ni tus kor la yar kə bisi ropi.[†] Ar ni Bitərus dami shirəm tu kan Yesu yari ti gwa'e, <<Kapən də tus kor la yar kə bisi ropo, kii wule kə momən da'a biyi myakan.>> Nan tə dam ti den shirəm tuwo, ar ni tə mbutl na kulu.

15

Ri Yesu cina də gobna Bilatus

¹ Kə bi cigəni, ar ni ga kiri ləba kə Yami na kiri kə bəni, na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa, na kup nami mən domtən kə mən ne ger den shirəm dar bi dene. Kan wu bal Yesuka, wu ndara nan ti cina də Bilatus.

² Bilatus ngen momi kar ti tə wule, <<Ki ni'e gun kə mən Yahuda ya?>> Ar ni Yesu bali ti, tə wule, <<Untu ni kə yari.>>

³ Kan ga kiri ləba kə Yam ba ne ti bes shirəm gami den bar na womti.

⁴ Ar ni Bilatus pa ngen momi kar ti, tə wul ti'e, <<Ar tu wu ne'i den ne bes shirəm gam den bar na womti, kii bali diya?>>

⁵ Ama har kəkən ma Yesu sa gəs shot, ar ni ar ghun Bilatus.

Tloyi Yesu hukuntetən kə məštəni

⁶ Ar dām'e den kandatu tə kur pi gwa, gunyi ba kur pətli mən Yahudayi nəm gip munju ra na bali gip bom moni kan wu liri gwa.

[†] 14:72 14.72 Kor rəshi tulankuri jen ra na <<kə bisi ropi>> da'a.

⁷ Rawo, mbarəm gon ra kan ba la ti bi'e Barabas gwa ra na bali gip bom moni na mir mən tli mən bən mbatl yami kan wu ri gon eka wokoci gon kə tli mən bən mbatl yami.

⁸ Ar ni womti mbarəmi dir wu nəm liri Bilatus kə də tə pi wur argon tu tə kur pi gwa.

⁹ Bilatus bali wur tə wule, <<Kə ndu'e a pətli in gun kə mən Yahuda ya?>>

¹⁰ Domici tə mom'e ghuve ni kem ga kiri ləba kə Yam kə bi Yesuka am da ti.

¹¹ Ar ni ga kiri ləba kə Yam ba co mbarəm kə də wu wule də pətli wur Barabas den ami kə Yesu.

¹² Ar ni Bilatus ngen momi kar wur tə wule, <<Kan unun aa pi na muntu kə wul ti'e gun kə mən Yahuda gwawu?>>

¹³ Ar ni wu wom bar wu wule, <<Də ba tika den kini!>>

¹⁴ Bilatus wul wur'e, <<Den unu? Unu wani bar ni tə piwe?>> Ar ni wu pa wom bar hoyi wu den wultən'e, <<Də ba tika den kini!>>

¹⁵ Nan tə ndu'e tə gholi womti mbarəmi mbatlo, ar ni tə pətli wur Barabas. Nan tə kem bo Yesu na rəbawo ar ni tə taa ti am da wur kə də ba tika den kini.

¹⁶ Kan ga mən bi utuyi ba ndara na Yesu gip dlabən bom kə ga mən bi utuyi, bom də gobnayi las tu ba la ti bi'e, <<Pəritoriyom>> gwa. Ar ni wu dom nami mən bi utuyi kup.

¹⁷ Ar ni wu la'i ti tlyari lulur gon wule zili yape, wu pa pi posh gam ka ire. Wu kemi ti sur gami.

¹⁸ Ar ni wu nəm shirmi gəsi wu den wultən'e, <<Də Yam za ki ra, gun kə mən Yahuda!>>

¹⁹ Eso, wu pi ta be gəs sur gami na dlo, wu pi ta bəse ti mo'əmi. Kan wu ngus gip lo'i gəs den wu ne ti den bi nartəni.

²⁰ Nan wu pa'i lo'i gəso, ar ni wu tus tlyari zili luluri ka, kan wu la'i ti lulur gəsi. Kan wu dəli ti te kaarika kə də ba tika den kini.

Ba Yesuka den kini

²¹ Wu den ndaratəno, ar ni wu mo na mbarəm gon den bəmi asəme, mən sun Simon, mbarəm kə Sayirin, basi ga Alekzanda na Rufus, tə dəl ter gip nye

bəni, ar ni wu kem ti kə pəni kin ba'i kə Yesu.

²² Wu ri Yesu las gon kan ba wul ti'e Golgota gwa, las kə kula gam ituwi.

²³ Lasi ni wu ta'i ti mal inabi kurtli na mur, kan tə nge tleka.

²⁴ Ar ni wu ba tika den kini. Wu pa rabe tutul gəs gip dlom gəzəni, wu la guri'a dene wu shin argon tu ko gonge gəzən baa zam gwa.

²⁵ Bar kə gəlla am ghanum ni kə cigəni ni wu ba ti den kini.

²⁶ Den kin tu ba tikawo, ar ni wu rəsh bar tu wu shin bes gəs dene gwa'e, <<GUN KƏ MƏN YAHUDA.>>

²⁷ Wu pa ba mur mən dləri den tək jen rop nan ti, nəm den am shimli gəsi, nəmi ngapo den am yali gəsi.

²⁸ (Muntuwo den bi laa'itən kə rəshi shirəm kə Yam ni'e, <<Dləm ti gip mən wani pitəne.>>)*

²⁹ Mbarəm kan ba kop tək lasi gwa pi ta yari shirəm mburtəne, wu den kungət gami, wu den wultən'e, <<Hahaha! Ki kan kii yas bom kə Yamka, kə pa tu gip muri myakano,

³⁰ se kə dəl sur den kini, kə dəli gam gi!>>

³¹ Untu ni es ga kiri ləba kə Yam gwa, na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa pi ta pi ti mägən shirəm gip dlom gəzəni, wu den wultən'e, <<Tə dəli jeni, ama tii mani dəli gam gəs da'a!

³² Naa də Almasihu tu, e gun kə Isra'ila dəl sur den kin batəni kəkən mə shini, kə də mən ma mə ngəsh mi den ti ra!>> Mur mən dləri den tək ju nan ba wur nan ti ma pi ti mägən shirəmi.

³³ Gip dlom pəte, ar ni dəmən nga gip atli ka kup, ar ba ri gəlla am myakan kə pəte.

³⁴ Ra untuwo, nan ar ri gəlla am myakan kə pəto, ar ni Yesu tli yar yam tə wule, <<Eloi, Eloi lamasabaktani?>> Muntu ba pi nupi'e <<Yam gəni, Yam gəni, unun kem kə baləm kaar we?>>†

³⁵ Nan jen kan ra dlər lasi kum untuwo ar ni wu wule, <<Ba kum ni, tə den la'i bi mən yari shirəm kə Yam Iliya wi.>>

* 15:28 15.28 Kor rəshi tulankuri jen ra na aya tu da'a.

† 15:34 15.34 Zabura 22.1

³⁶ Ar ni nām gip wur tli na kətəre, tē gii sonso na mati mal gəri kiin inabi, tē bal den dlo tē ta'i Yesu kē dē tē tla, tē wule, <<Naa mi shini in Iliya mən yari shirəm kē Yam baa dīr tē dēli ti sur ka gwa.>>

³⁷ Ar ni Yesu tli yar hoyi tē dēl bar shukutəni, kan tē kotl mbatlka.

³⁸ Ar ni labəle kē te gip bom kē Yamka ba tarka sur gip dlomi, argon tu nām sur yami har su atlka.

³⁹ Nan bar mən bi utu kan dlōr lasi shin kandatu Yesu mēsho, ar ni tē wule, <<Na ho bi, mbarəm tuwo, Nya Yam ni!>>

⁴⁰ Mətli jen dlōr teka jen wu den shini. Gip wuro Maryamu kē Magadala ra, na Maryamu nasi Yakubu heli na Isubu, na Salomi esi.

⁴¹ Ter Galili ni mətli ju kop ti wu den pi ti mbapi. Mətli jen na womti kan kop ti kaar tor Urshalima ma ra lasi.

⁴² Kē sitiwo pət kərəkəm bar ni domici gəniwo pət shukutən ni.

⁴³ Ar ni mbarəm gon mən sun Isubu, mbarəm kē Arəmatiya dīri. Ti ma nām ni gip domtən kē mən tloyi shirəm kē mən Yahuda, mən pitən dlat ni esi, ti ni den buti cwattən kē mulki kē Yami. Tē ba bi gul tē ri kar Bilatus, tē liri dē bi ti dli kē Yesu.

⁴⁴ Bilatus nām bi na ame nan tē kum'e Yesu mēsh kawi gwa. Ar ni tē la bi bar mən bi utuyi tē ngen momi kar ti, ko na ho bi ni Yesu mēsh kawi.

⁴⁵ Nan tē kum bi dē bar mən bi utuyiwo, ar ni tē bi Isubu dli kē Yesuyi.

⁴⁶ Ar ni Isubu wur tutul ghumi mēshi mbarəm dīri, tē shu dli kē Yesu suri, kan tē ghumka na tutul ghumi mēshi mbarəmi, tē mur ti gip gambəci tu kan tē bor gip shu tat gwa. Kan tē kutəl bar tat dīri tē le bisika na ri.

⁴⁷ Maryamu kē Magadala na Maryamu nas kē Isubu shin las tu muri dli kē Yesu gwa.

16

Tlitən kē Yesu gip mashi mbarəme

¹ Nan pət Asabar pət shukutən bi karwo, ar ni Maryamu kē Magadala, na Maryamu nasi Yakubu na Salomi, wur

bar mən tēmi kasər dīri kē dē wu ri bərke dli* kē Yesu.

² Den pət kē nām kē sati, kē cigəni wokoci dēltən kē pət tori, ar ni wu ri kē ba gambəci'i.

³ Nan wu ra den ritəno, wu wul ezən'e <<Wo ni baa kutəli mi tat tu kan le gambəci'i na ri kawə?>>

⁴ Nan wu tli ger wu shin gambəci'iwo, ar ni wu shin kutəl bar tati kawi.

⁵ Nan wu su gip gambəci'iwo, ar ni wu shin nye mbarəm gon njon den am shimli, na ghol lulur gi dli gəsi, kan wu kum bərti.

⁶ Ar ni nye mbarəmi wul wur'e, <<Ba ar dēmi in bar kē dləkəntən da'a. Kən ni den ngeni Yesu kē Nazarat muntu ba tika den kin gwa ya? Ar tu ngap ti'i da'a, tē tli gəs wi. Las tu mur ti gwan kəni!

⁷ Kəkəno ri yari ni mir mən kulci kar ti, na Bitərus'e ti mbubar Galili cina da wuri. Barta ni wii shin ti kandatu nan tē yari in gwa.>>

⁸ Ar ni mətliyi dēl na kətəre, dāmən gam nām wur wi, dli gəzən den dēdartəni. Wu wul murgon'e argon da'a, domici bərti den ci gəzəni.

⁹ Nan Yesu tli gip mēshi mbarəmo, kē bi cəgəni den pət kē nām kē sati, ar ni tē pare dēltən kar Maryamu kē Magadala, nagər tu kan Yesu dēli ti dun itər nyingi gip tli gəska gwa.

¹⁰ Nagər mbarəmi eso, ar ni tē ri yari mbarəm ju nan ra na Yesu tun har gwa, munju kan ra den dun mbatl na kulu gwa.

¹¹ Ama nan wu kum'e Yesu ra na ge mbatl gəsi, har Maryamu ma tē shin tiwo, wu ngəsh wur dene da'a.

Yesu dəl kar mbarəm rop gip mir mən kulci kar ti

¹² Den kaar kē muntuwo, ar ni Yesu sanje kama gəska, kan tē dəl kar mbarəm jen rop gip mir mən kulci kar ti wokoci tu nan wu den ritən gip nye bən gon gwa.

¹³ Ar ni wu rop ju pal rənka wu ri yari nami, ama wu la shirəmi gip mbatl da'a.

¹⁴ Den kaariwo Yesu dəl kar kutl cet nām ju wokoci tu nan wu den ci fīngal gwa. Ar ni tē matl wur den nge ngəštən

* 16:1 16.1 Ba pini untu kē dē gode ndutən tu kan ba pi mbarəm tu kan mshkawi gwa, kē dē ca usuntənka.

den Yam na lati gam gəzəni, domici wu nəm argon tu munju shin ti den kaar kə tlitən gəs yari gwa da'a.

¹⁵ Tə wul wur'e, <<Ri nəka ko ako gip atl kundərəndlip, kə yari ni mbarəm kup zo shirəm tu.

¹⁶ Muntu kup ngəsh ti den shirəmiwo, baa pi ti batismawo, tii zam dəltəne. Ama muntu kup nəsh den shirəmi dawo, baa hukunte ti.

¹⁷ Bar ju kan munju ngəsh wur demən baa pi kə bi seda gwa ni'e, gip sun gəno, wii dəli dun itərka gip mbarəme, wii pa shirəm gip pel bi jeni.

¹⁸ Wii pən ici na am gəzəni. Eso wi ni wu tla uun mən ri mbarəm ekawo, ar ba pi wur argon da'a. Wii pa ne am gəzən den mən kumi dli, kan wu warke.>>

¹⁹ Den kaar kə shirəm kə Babom Yesu nan wuro, ar ni pən tika to yamka, tə dəm den am shimli kə Yami.

²⁰ Mir mən kulci kar tiyi ngapo, kan wu dəl wu pi ta pi wazu ko ako. Babom es kop nan wuri, tə den kopi kaar kə shirəm gəzən təp kə ba pi halamu bar kə dləkəntən ju kan tə kem wu pi gwa.

LUK

¹ Mbarəm na womti rəsh den bar ju kan pi gip dlom gəmi gwa.

² Wu rəsh bar ju mə kum gwa, bi də munju shin bar ju na ger gəzən terka kan den ritən gip dlom gəmi kan wu yari jen shirəm kə Yam gwa, wi ni wu bi mi.

³ Den untuwo, ar ni na gam gəni a zhit bar kup na ne gəs kə pitən gəzən, ar ni a shin ar ndari'e a rəsh'i bar kup ndekes, mən nartən TiyoPilus,

⁴ kə də kə mom ge shirəm kə bar ju kan kulci'i kup gwa.

Yari gəri kə Yohana mən pi Batisma

⁵ Gip muri ju kan Hiridus ra den dandi kə Yahudiyawo, mən keri bar ju điri Yam gon ra muntu na sun'e Zakariya gwa, ti ni gip mən keri bar ju điri Yam kan gəs də Abaya gwa, nagər gəs Alisabatu pawo gəs gal kə Haruna ni. *

⁶ Kup gəzən mən bərti Yam kan pi mbuni dəmi cina də Yam gwani, wu kop doka kə Yam kup asəm na gəse.

⁷ Ama wira na mimir da'a domici Alisabatuwo njikən ni, win ju ngap wu korsi wi.

⁸ Gasi gon, nan Zakariya ra den pi mbap gəs kə mən keri bar ju điri Yam den am kə mbarəm cina də Yami, nan an đir den kungiya gəzən gwa,

⁹ den bi al'ada kandatu ne kə də mən keri bar ju điri Yam den am kə mbarəm wu kop gwa, ba zəzar ti kə tə te gip Bom kə Yam də tə la kunu mən təmi kasəri.

¹⁰ Mbarəm na womti eso wu ra kari, wu den shirəm na Yam, nan den la'i kunu mən təmi kasəri gwa.

¹¹ Kan mən kartən kə Yam ba dəl kar Zakariya, dlər den am shimli kə ba la'i kunu mən təmi kasəri.

¹² Nan Zakariya shin təwo, ar ni mbatl tari ti kan bərti ba nəm ti.

¹³ Ama mən kartən kə Yami wul ti'e, <<Ba kə kum bərti da'a, Zakariya, Yam kum lirtən gi wi. Nagər gi Alisabatu ba gəri'i nya, ki ne ti sun'e Yohana.

¹⁴ Ti dəmi'i bar kə ghol mbatl na kumi təmi, mbarəm na womti ba pi ghol mbatl na gəri gəsi,

¹⁵ ti dəm mən nartən cina də Babom Yami. Ti tla du da'a na bar mən hutən kup, bar mən kemi gheri gami. Yam ba la'i ti na Ruhu gəsi tun te tu də naska.

¹⁶ Ti pali mbarəm kə Isra'ila na womti đir kar Babom Yam gəzəni.

¹⁷ Ti ri cina də Babom gip Ruhu na iko kə mən yari shirəm kə Yam Iliya, ti pali mbatl kə mən gəri kar mimir gəzəni, kan mən nge kopi shirəm es den ho təp kə mən bərti Yami, ti kərkəm mbarəm kə də wu dəm mən bərti Babomi.>>

¹⁸ Zakariya wul mən kartən kə Yami'e, <<Imni a mani momi argon tu kə yari ba pi rawu? Ami korsi ni nagər gən ngapo sheti ghon gəs womti wi.>>

¹⁹ Mən kartən kə Yami nəmi ti, tə wule, <<Ami ni'e Jibra'ilu, a dlər cina də Yami, arni kan ba karəm də a shirəm nan ki, a yari'i zo shirəm kəni.

²⁰ Kəkəno ki sa shot, ki'i mani shirəm da'a, se gas tu kan bar tu ni piwi gwa, den kə la shirəm gən mbatl da'a, muntu ba dəm hoyi den kanda tu a yari gwa.>>

²¹ Mbarəm ba dlər wu den bəti də Zakariya dəl teri, wu den damtən den ununu kem tə dəl ter gip Bom kə Yam bəle da'a.

²² Nan tə dəl tero, tə'i mani shirəm nan wur da'a. Wu mom'e tə shin ni ruya gip Bom kə Yami kan tə nəm shirəm nan wur na ame, ama tə'i mani shirəm da'a.

²³ Nan pət mbap gəs pawo, ar ni tə pal rən bomka.

²⁴ Den kar kə untuwo, kan nagər gəs Alisabatu ba zam tu'e, ar ni tə ghundər gam gəska kə kyar nantam gip bomi.

²⁵ Alisabatu wule, <<Yam ni pim untu, Gip muri jino Babom Yam shin guna gəni, tə dəlīm shamka gip mbarəme.>>

Yari gəri kə Yesu

²⁶ Gip kyar kə mukka na zami tu kə Alisabatuwo, Yam kar mən kartən gəs Jibra'ilu su gip bən Nazarat kan ra gip atl kə Galili gwa,

²⁷ kar nye gər kan mom moni wi da'a, muntu Isubu gəs gal kə Dauda ri o da ti

* **1:5 1.5** Hiridus: Ti ni'e bari muntu kan ri Yesu eka gip wokoci gəs gwa.

gwa, tə pən gip mbatl gəs tə gudləmi nan ti gwa, sun kə nye gəri'e Maryamu.

²⁸ Mən kartən kə Yami ri kar ti tə wul ti'e, <<Də shirmi ika! Babom Yam ba kum tēmi gi, Babom Yam ra nan ki.>>

²⁹ Nan Maryamu kum shirmitən tuwo ar dləkən ti hoyi, tə den damtən den'e unu shirmitən utu untu.

³⁰ Ama mən kartən kə Yami wul ti'e, <<Ba də berti ci'i da'a Maryamu, kə zam cirtən cina də Yam wi.

³¹ Ki zam tu'e, ki gər nya, ki ne ti sun'e Yesu.

³² Ti dām bar mbarəme, ba wul ti'e nya bar gun kə to yamka, Babom Yam ba bi ti dandi kə bas Dauda.

³³ Ti pi mulki gam bom kə Yakubu bat na patəni, mulki gəs ba pa da'a!>>

³⁴ Maryamu wul mən kartən kə Yami'e, <<Imnu untu ba pi rawu, ami kan a mom momi wi da gwawu?>>

³⁵ Mən kartən kə Yami nēmi ti, tə wule, <<Ruhu kə Yam ba sur den ki, iko kə Bar Gun kə to Yamka baa ghum kika. Ra untuwo, nya tu ki gəriwo ti nərə na wani pitən da'a, ba wul ti'e Nya Yami.

³⁶ Ar tu erəm gi Alisabatu nan ba wule ti njikən ni ma na korsitən gəsi, kəkən untu tēra na tu kyar mukka.

³⁷ Argon ra da'a kan Yam ba mbu pi da gwa.>>

³⁸ Maryamu nēmi ti tə wule, <<Ami zher kə Yam ni, naa ar dāmim untu den yari gi.>> Ar ni mən kartən kə Yami ndara.

Maryamu ri kar Alisabatu

³⁹ Murka njemo, ar ni Maryamu tli na zhotəne tə ri gip bən gon gip atl tləndər kə mən Yahuda,

⁴⁰ las tu Zakariya ra gwa, tə te gip bomi, tə shirmi Alisabatu.

⁴¹ Nan Alisabatu kum shirmitən kə Maryamuwo, ar ni nya kə te tu gəska jiti ti, kan ba la'i Alisabatu na Ruhu kə Yami.

⁴² Tə shirəm na bar yar tə wule, <<Ki mən albarka ni gip mətli, nya tu ki gəriwo mən albarkani!

⁴³ Unun kem zo bar kən zamən untu, nan nasi Babom gən ba đir ra karəm gwa wu?

⁴⁴ Nan shirmitən gi su kəm damo, arni nya kə te tu gənka jiti ti na ghol mbatli.

⁴⁵ Mən albarka ni'e muntu nəm'e shirəm tu Yam yari tiwo, ar ba pi untu gwa.>>

Maryamu wuli kon dāda Yami

⁴⁶ Arni Maryamu wule, <<Mbatl gən ba dāda Babom Yami.

⁴⁷ Ruhu gən ba pi pighol mbatl gip Yam mən dēli gēni.

⁴⁸ Don tə mom naməni, ami zher gəs gər mətli ni kan ami argon ni da gwa.

Cina dewo mbarəm kup ba wuləm'e, <ki mən albarkani,>

⁴⁹ den bar ju kan Yam mən nartən pim gwa, sun gəso dləran ni ar ra.

⁵⁰ Guna gəs ba ri den mən ju ba bi ti nartən gwa, zhan ar kop zhan.

⁵¹ Ya pi kiri mbap na am gəs mən ndərtən, tə gəzan mən dlari gamka na kup arjen ju ba se wur gip mbatl gəzən gwa.

⁵² Ya shu gunka den dandi gəzəni, kan tə dāda mun ju kan mom nan wur dagwa.

⁵³ Tə la'i tu kə mən kumi guzum na mbuni bari, kan ti za mən bar kə am am koni.

⁵⁴ Tə ne am zher gəs Isra'ila ra, tə tune na gudlām shirəm gəs kə kumi guna'i

⁵⁵ den tə pi ga gigi gəmi Ibərahim na mimir gəs kə kumi guna gəzən an ri patən bari.>>

⁵⁶ Maryamu dām na Alisabatu wule kə kyar myakan kan tə pal rən bomka.

Gəri kə Yohana mən Batisma

⁵⁷ Nan pət mbi rawi kan Alisabatu ba gər nya gəso, ar ni tə gər nye moni

⁵⁸ Berəm dəmi na mən gəs nan wu kum zo bar tu Yam pi təwo, ar ni wu pi ghol mbatl nan ti.

⁵⁹ Nan muri wuzupse la'i wo, ar ni wu đir kə də wu sər nyayi. Wu ndu far'e wu ne ti sun kə bas Zakariya,

⁶⁰ ama nas nge gəs tə wule, <<O'o, də la ti bi'e Yohana.>>

⁶¹ Wu wul ti'e, <<Murgon ra gip mən gi na sun tu daa.>>

⁶² Ar ni wu pi bas ame, kə də wu mom unu sun ni tə ndu'e də ne nyayi.

⁶³ Tə liri ba rəshi, ar ni tə rəshi, <<Sun gəs'e Yohana.>> Bar tu dləkən mbarəm ju ra lasi gwa.

⁶⁴ Bartu, ar ni bi kə Zakariya buli, tə shirəme, kan tə nəm dāda Yami.

⁶⁵ Kan bərti ba nəm berəm dəmi gəzən kup, mbarəm ba nəm yari shirəm den bar tu nan pi untu gwa, kup gip atl mən tləndər kə mən Yahuda.

⁶⁶ Kup muntu kum shirəm tuwo, tə wul tor gip mbatl gəs'e, <<Imni nya tu bari kə dəmiwe?>> Den wu momi am kə Yam ra nan ti.

Zakariya wuli kon dāda Yami

⁶⁷ Bas Zakariya laa na Ruhu kə Yami, ar ni tə yari shirəm kə Yam tə wule,

⁶⁸ <<Mə dādani Babom Yam kə Isra'ila den tə dīr kar mbarəm gəs tə dēli wuri.

⁶⁹ Tə bi mi mən dēli gəmi mən iko gip bom kə zher gəs Dauda.

⁷⁰ Kanda tu tə yari terka bi də mən yari shirəm kə Yam mən tsarki.

⁷¹ Den mii zam dēltən wi am də mən nge gəmi,
na mən ju ba ndu mi da gwa.

⁷² Yam gode kori gəmi guna gere,
kan tə tune na gudlum shirəm gəs kə far mən tsarki nan tə pi wur gwa.

⁷³ Gudlum shirəm tu nan tə yari kori gəmi kə far Ibərahim.

⁷⁴ Tə dēli mi am də mən nge gəmi,
kə də mə bote ti bat na bərti.

⁷⁵ Mə dām ni dləran na pitən dlat cina də Yam gip muri gəmi kup.

⁷⁶ Ki nya gən eso, ba la kibi'e mən yari shirəm kə bar Gun kə to yamka.
Ki ri cina də Babomi, kə kərkəmi ti guntəpe.

⁷⁷ Ki yari mbarəm gəs kandat wi zam tēp dēltən gip dun mbatl
tēp kə ba ho'i warwat pitən gəzənka gwa.

⁷⁸ Gip womti shini guna kə Yam gəmi,
cirtən kə pət kan ba dēl tor gəsi ba dēl sur yam an cir den mi,

†
⁷⁹ ar ba cir den mən dəmi gip dāməni,

na gip gos kə məshtəni,
ar baa kop nan mi den tēp kə dəmi
zhilili.>>

⁸⁰ Yohana nyayi nari, tə dām na ndərtən gip ruhu, tə dām gəs rən gip ləpka se gastu kan tə dēl dīr gip mbarəm kə pi mbarəm kə Isra'ila wazu gwa.

2

Gəri kə Yesu

¹ Gip muri jawo, la'i icən dēl bi də Kaisar Augustus, Gun kə Roma, də dləm mbarəm kə atl kup. *

² Muntu ni'e la'i gəs dləmi mbarəm kə atl kup, gip muri ju kan Kiriniyus den dandi kə Siriya gwa.

³ Arni mbarəm kup pal rən bən dawurka də rəsh sun gəzəni.

⁴ Isubu za bən Nazarat gip atl kə Galili ti pal to gip bən Baitalami gip atl kə Yahudiya, bən tu kan gər gun Dauda tunka gwa. Yusufu pal to bar taka ra'e ti mən bom kə Dauda ni.

⁵ Ya pal toka na nye gər gəs Maryamu, muntu kan tə ri o da ti kan ra na tu gwa, kə də rəsh sun gəzən toka.

⁶ Wira to Baitalami kawo, ar ni pət gəri gəs diri.

⁷ Tə gər nya gəs kə pari, tə ghum tika gip tutul gəs tə mur ti gip kungələn, tun kan wira na las muri gip ba shu'i mən dikiyi da gwa.

Mən le tām na mən kartən kə Yami

⁸ Rən bi ləp kawo, mən le tām ra den muri kari, wu den ne ger den tām gəzən kə gasi.

⁹ Karap ar ni mən kartən kə Yam gon cwat kar wuri, gos kə Yam cir den wuro kan bərti ba nəm wur na nari.

¹⁰ Ti ngapo kan tə wul wur'e, <<Ba də bərti nəm kənni da'a! Amo a dīri in na tēmi shirəmi, muntu ba kem mbarəm kup wu pi ghol mbatl gwa.

¹¹ Sekəno gəri in mən dēli mbarəm gip dun mbatl gip bar bən kə Dauda, Babom Almasihu.

† **1:78 1.78** Cirtən kə pət: Ar ni'e cwattən kə Almasihu kan ba cir den mi gwa. * **2:1 2.1** Kaisar Augustus: Bar gunni'e ti. Bən ra na womti kup na gun gəzəni kan atli da ti gwa. Sun Kaisar yiwo sun gəsni da'a, ama sun kə nartən ni kan mən bəni ba bi kup muntu ne ti gun gwan.

¹² Kandatu ki mom tiwo, ar ni'e, ki ri zam nya na ghumi gip tutul gəs bom gip kungələn.>>

¹³ Wi ra untuwo sai gimətl na womti mən kartən kə Yam na muntu ra far gwa gip wuri, wu den dəda Yam, wu den wultən'e,

¹⁴ <<Yam'e bari to yamka!

sur atlo də ghol mbatl kop mən ju kan Yam ba kum təmi gəzən gwa.>>

¹⁵ Nan mən kartən kə Yam ju pal gəzən to yamkawo, arni mən le təm ju wul ezən'e, <<Mə rini Baitalami mə shinni argon kən kan den pitən, kan Yam yari mi gwa.>>

¹⁶ Wu zho wur wu te gip bəni wu zam Yusufu na Maryamu, wu shin nyayi su gip kungələnka bom.

¹⁷ Nan mən le təmi shin təwo kan wu bali wur argon tu kan mən kartən kə Yam tu yari wur den nyayi gwa.

¹⁸ Kup munju kum shirəm tu yariwo, ar dləkən wuri, kan wu nəm bi na am den argon tu mən le təm ju yari gwa.

¹⁹ Maryamu ngapo tə ne bar ju kup su mbatl ka, tə den damtən dene.

²⁰ Mən le təm ju pal rən bi ləp ka, wu den dəda Yam hoyi den argon tu wu kum kan wu shin gwa, bar ju kup mən kartən kə Yam yari wuro ar ni wu shini.

Ne sun Yesu

²¹ Nan nyayi mur wuzupsewo, ar ni wu sər ti kan wu ne ti sun'e Yesu, sun tu kano mən kartən kə Yam bi wur nan zam tu gəs wi da gwa.

²² Nan muri la kə də pi argon tu kulci kə Musa yari kə hotən də pal hoyi cina də Yam kan ba pii diro, kan wu pən ti wu te ti Urushalima kə də ta ti am də Yami. †

²³ Untun kulci kə Yam yari, den kup gəri kə pari inkan nye moni no də bi Yamka.

²⁴ Wu diir pash Maryamu den yari kə shirəm kə Yam den'e mir kubur rop ko mir tattabara ropni ba mboshi.

²⁵ Gip muri jawo, mbarəm gon ra nan ba wul ti'e Saminu gwa, tini su Urushalimaka na dəmi. Ti bar mən bərti Yam ni mən la'i Yam mbatl ni. Tin den

būti gas tu kan Yam ba dəli Isra'ila gwa. Ruhu kə Yam ra nan ti.

²⁶ Ruhu kə Yam yari ti den ti məsh da'a se tin tə shin Almasihu tu kan Ba-Gun Yam wule ti kar ti sur kani.

²⁷ Ruhu kə Yam kem ti tetən gip dəbom Bom kə Yam gas tu kan mən gəri kə nyayi diir ti wu pi ti argon tu shirəm kə Yam yari də pi nye moni kə pari gwa.

²⁸ Kan Saminu ba nəm ti am dati tə goode Yami tə wule,

²⁹ << Kəkəno Babomi, na də zher gi məsh na ghol mbatl den yari gi.

³⁰ Nan ger gən shin mən dəli kə Isra'ila wi gwa,

³¹ Muntu kə pi ti den ger kə bən kup gwa.

³² Cirtən tuni es bul guntəp kə momi Yam də mən ju kan mən Yahuda ni da gwa, tin ti kem mbarəm kə Isra'ila wu pi sun ra.>>

³³ Na kumi untuwo, kan bas na nas ba nəm bi na am, den bar ju kan Saminu yari den ti gwa.

³⁴ Kan Saminu ba lir Yam də tə ne am Yusufu na Maryamu ra, ti wul Maryamu nas'e, <<Yam zəzar nya tu, ti kem mbarəm na womti kə jiltəni, ti dəm guntəp kopi Yam kə mbarəm na womti gip Isra'ila. Tin ti dəm alama tu dəl kar Yam kan mbarəm na womti ba nge gwa.

³⁵ Na untun arjen ju wu ghundəri su mbatl da wurka ma ba dəl kari, bar tu ba ci'i mbatl wule tuli ini tu na səbəri>>.

³⁶ Korsi mən shirəm na Yam tu kan ba wul ti'e Hannatu, nya Fanuwel, nya Ashiru. Tə dəm bom kos kə sheti ghon nyingi katl,

³⁷ kan kos gəs ba məsh ka. Kəkəno sheti ghon gəs hauya wupse na wupseni. Tə za Bom kə Yam da'a pət na gasi, tə ne Yam den ngustin kə liri gəs na guzum male.

³⁸ Saminu pa'i shirəm gəs ituwi arni Hannatu ter gipi, ti den goode Yam tə shirəm den nya tu. Tə yari kup munju kan den būti də Yam dəli wur gip dun mbatl gəzən gwa.

³⁹ Nan ga Isubu na Maryamu pa'i kup argon tu shirəm kə Yam yari də piwo, kan

† 2:22 2.22 Mən Yahudawo, gərni gər nye moniwo, tə nəra na cirtən cina də Yam da'a. Se tin tə mur hauya rop kan də mbosh mir kubur ko tattabara rop, kə pali gəs hoyi cina də Yami (den bi ho'i bəran gərka).

wu pal su bən gəzən Nazarat gip atl kə Galili ka.

⁴⁰ Nyayi ba nar na ndərtən gəsi. Yam bi ti momi bar na nari, ndutən kə Yam kop ti kari.

Nye Yesu gip Bom kə Yami

⁴¹ Sheti ghon kupo, mən gəri kə Yesu ba kur su Urushalima kə nyel jikat bədlabəni.

⁴² Nan Yesu ri sheti ghon kutl cet rob na gəriwo, kan wu su kə nyel jikat bədlabən kan wu kur pi gwa.

⁴³ Nan wu pa'i nyel jikat bədlabəniwo ar ni wu nəm təp paltən gəzən su bən da wur Nazaratka, Yesu nya tu ngapo tə sa gəs su Urushalima ka, mən gəri gəs ngap wu mom da'a.

⁴⁴ Wi ngapo wu wule ti nərə gip mən ju wu den ritən nan wur gwa, wu nda pət den bəmi asəm nan gəzəni. Nan wu shin ti dawo kan wu nəm ngeni gəs gip ezən na berəm gəzəni.

⁴⁵ Nan wu zam ti dawo, ar ni wu pal su Urushalimaka kə ngeni gəsi.

⁴⁶ Muri gəzən myakan, kan wu nde zami gəs gip dlom kə mən kulci shirəm kə Yam te gip dəbom Bom kə Yamka, ti den kumi gəzən kan tə pa ngen momi kar wuri.

⁴⁷ munju kan kum bar ju kup tə bali nan wuro ar ni momi shirəm gəs na bali shirəm gəs dləkən wuri.

⁴⁸ Ar dləkən mən gəri gəs na shini gəs lasi, kan nas ba wul ti'e, <<Nya gəni, unun kə pi mi untuwu? Ami na be den ngeni gi na zoti ger gwa!>>

⁴⁹ Tə ngen momi kar wur tə wule, <<Kə ngenəm ni kə unu? Kə mom ni'e ar ndari a nərə te bom də Banka da'a ya?>>

⁵⁰ Wi ngapo wu mom gəs kə shirəm tu ti bali wur gwa da'a.

⁵¹ Kan tə tlyam tə kop wur wu pal gəzən su Nazaratka tə pi ta kumi bi kə mən gəri gəsi, kup bar juwo nas ne su mbatl da tika.

⁵² Kan Yesu ba pi ta nartən na batli mbatl na tlyartəni, tə zam cirtən kar Yam na mbarəme.

3

Wazu kə Yohana mən Batisma

¹ Bar gun Kaisar Tibariya gip sheti ghon kutl cet nantam den dandi kə atl kə Roma, Buntu Bilatus ngapo ti ni den dandi kə atl kə Yahuda, Hirudus ni'e gun kə Galili, Filibus esi ni'e gun kə Ituriya na Tarakunitas, Lisaniyas ni'e gun kə Abiliya.

² Ga Hanana na Kayafawo, wi ni'e kiri mən keri bar ju diri Yam gwa. Yam shirəm na Yohana nya Zakariya gip ləpe.

³ Tə kop atl kə bi bula Urdun kup, tə pii wazu mbarəm də wu za warwat pitən gəzənka, wu kop Yam də pi wur batisma də Yam pəni wur warwat pitən gəzənka.

⁴ Untun ar ra na rəshi gip təlankur kə mən yari shirəm kə Yam Ishaya nan tə wule,

<< Yar kə gon den latən bi gip ləpe, <Kərkəmi ni Babom guntəp tu kan tii kop gwa,

ta'i təni ngoyi guntəp gəs ka.

⁵ Laa'ini dindika kup, tatlni kiri tləndərka kan kə ngash ni heli tləndərka kup.

Də ta guntəp tu kan ra na ngoyi gwa, kan də kərkəm gurgəzək guntəpka ar mbuni.

⁶ Mbarəm kup baa shin kandatu kan Yam pəni wur warwat pitən gəzənka gwa.>>>

⁷ Yohana shin mbarəm na womti den dīrtən kar ti, kə də tə pi wur batisma ar ni tə wul wur'e, <<Kən badər kə wonzi! Won matl kən den kə kətəri lo kə Yam mən dīrtənu?

⁸ Pini argon tu ba shin də wule kə ci atl gam wu gwa. Ba kə wulni tor gip mbatl gin'e, Ibərahimo baa gəmi ni da'a. domici a yari ine, Yam ra na iko tə tlii Ibərahim mimir gip tat ju.

⁹ Tare ne bi ndal den gəs kin wi. Kup kin tu kan gər ho mimir dawo, ba wotlka də laka gip utu.>>

¹⁰ Kan womti mbarəm ju ba wul ti'e, <<Unun mi pi ituwi?>>

¹¹ Tə bali wur tə wule, <<Muntu kup kan ra na lulur ropo, naa tə bi muntu kan

‡ 2:41 2.41 Biki jikat bədlabəni: Nyel ni kan mən Yahuda ba pi kə ghol mbatli, nan Yam dəli wur am də gun kə Masar gwa. Wu pini biki tu kup sheti ghone, las tu wu pi ngapo su bar bən gəzən Urushalima kani.

ra nari da gwa nəm, muntu na fíngal ma naa tē pi untu.>>

¹² Mən nəmi wurpi bom đir pa dē Yohana pi wur batisma, wu wul ti'e, << Ba mən Kulci, unun mi piwe?>>

¹³ Tē wul wur'e, <<nəm ni argon tu kan mən bən wule dē nəm gwa katl.>>

¹⁴ Mən bi utu ma wu đir wu wule, <<mən ngapo unun mi piwe?>> Ar ni tē wul wur'e, <<Ba kē getl ni mbarəm den wu bi'in wurpi da'a, wi ni wu bi'in da ngapo ba kē ne wur ni lar te gam ka da'a. Nəm ni batltən gin na mbatl nəm.>>

¹⁵ Nan mbarəm den buti na zoti ger kan wu den pəni tor gip mbatl gəzən den'e, <<Ko Yohana ni'e Almasihu yi?>>

¹⁶ Kan Yohana ba wul kup gəzən'e, <<Amo a ne in den pi batisma na male, gon ra kan nar manəm gwa den đirtəne, muntu kan zap kaptəlan gəs ma a kəm pətli da'a. Ti pi in batisma na Ruhu kē Yam na utu esi.

¹⁷ Tē ra na matankadi gəs am da ti, ti dēli gam oka, tē shot gesi su bīndi da tika, kəptiyi ngapo ti kerika na utu tu kan ba mēsh da gwa.>>

¹⁸ Na dēli kəm jen na womti, Yohana pi mbarəm wazu kē zo shirəmi.

¹⁹ Ama Yohana matl Hirudus gun kē bəni, na pəni Hirudiya gər kē mən bari gəs Filibus, na wani bar jen na womti kan tē pi gwa.

²⁰ Den kariwo kan Hirudus ba li ari ka, kan tē wule dē nəm Yohana dē bal ti.

Yohana pi Yesu batisma

²¹ Nan pi mbarəm kup batismawo, kan ba pi Yesu pa'e, nan ti den shirəm na Yamo, ar ni yam buli.

²² Ruhu kē Yam ba sur dlər den ti na dli wule kē kuburi. Kan yar gon ba dəl sur yam ba wule, <<Ki ni'e nya gəni, muntu kan A ndu ti gwa, mbatl gən ba ghol naar nan ki.>>

Mən kə Yesu

²³ Yesu nəm mbap gəs kē kulci na pi wazuwo, ba shin wule tē ri sheti ghon hauya nəm na kutl na gəri wi. Mbarəm pali tēka wule nya Isubu ni, nya Heli.

²⁴ Heli nya Matat, Matat nya Lawi, Lawi nya Malki, Malki nya Yanna, Yanna nya Isubu,

²⁵ Isubu nya Matatiya, Matatiya nya Amos, Amos nya Nahum, Nahum nya Azaliya, Azaliya nya Najaya,

²⁶ Najaya nya Ma'ata, Ma'ata nya Matatiya, Matatiya nya Shimeya, Shimeya nya Josek, Josek nya Yahuda.

²⁷ Yahuda nya Yowanan, Yowanan nya Refaya, Refaya nya Zarubabel, Zarubabel nya Sheyeltiyel, Sheyeltiyel nya Niri.

²⁸ Niri nya Malki, Malki nya Addi, Addi nya Kosama, Kosama nya Almadama, Almadama nya Er,

²⁹ Er nya Joshuwa, Joshuwa nya Eliyazar, Eliyazar nya Yorim, Yorim nya Matat, Matat nya Lawi,

³⁰ Lawi nya Simiyon, Simiyon nya Yahuda, Yahuda nya Isubu, Isubu nya Yonam, Yonam nya Eliyakim.

³¹ Eliyakim nya Malaya, Malaya nya Mainana, Mainana nya Matata, Matata nya Natan, Natan nya Dauda,

³² Dauda nya Jesse, Jesse nya Obida, Obida nya Bo'aza, Bo'aza nya Salmon, Salmon nya Nashon.

³³ Nashon nya Amminadab, Amminadab nya Aram, Aram nya Hasruna, Hasruna nya Parisa, Parisa nya Yahuda,

³⁴ Yahuda nya Yakub, Yakub nya Ishaku, Ishaku nya Ibərahim, Ibərahim nya Tera, Tera nya Nahor

³⁵ Nahor nya Serug, Serug nya Reyu, Reyu nya Peleg, Peleg nya Eber, Eber nya Shela

³⁶ Shela nya Kenan, Kenan nya Arfakshad, Arfakshad nya Shem, Shem nya Nuhu, Nuhu nya Lamek

³⁷ Lamek nya Metusela, Metusela nya Enok, Enok nya Yared, Yared nya Mahalalel, Mahalalel nya Kenan,

³⁸ Kenan nya Enosh, Enosh nya Shitu, Shitu nya Adamu, Adamu nya Yami.

¹ Yesu pal sur bula Jodan laa'i na Ruhu ka Yami, ar ni Ruhu kop nan ti rən gip ləpka,

² lastu tə pi muri hauya rop tə ci argon da'a, nan wu pawo kan guzum ba ci ti. Ar ni Shetan, gun dun itər, đir kar ti kə də tə kem ti ndetəne.

³ Tə wul Yesu'e, <<In ki nya Yam no, wul tat ju'e wu dām bəredi?>>

⁴ Ar ni Yesu nāmi ti tə wule, <<Ar ra na rəshi gip shirəm kə Yam'e, <Mbarəm ba mani dāmi na ci burodi katl da'a.>>>

⁵ Bartuwo, kan Shetan ba te ti den tlyari las goni, kan tə gode ti bən kə duniya kup wule gip njipkər gere.

⁶ Kan tə wul ti'e, <<Aa bi'i mulki na kirtən gəzənka kup gwanni, wu bin kawī. A mani bi kup muntu kano a adu'i ti bi gwa.

⁷ Ki ni kə ngus cina dam kə bim nartəno, ar ba dām ge.>>

⁸ Yesu wul ti'e, <<Ar ra na rəshi, dāda Babom Yam gi, ti ni nangəs ki bi ti nartəni>>

⁹ Kano Shetan ba si ti gip bən Urushalima, kan tə kem ti tə dlər to den gam Bom kə Yam kan to den Yam nar gwa, tə wul ti'e, <<In ki nya Yam no, bo tuma su atl ka.

¹⁰ Ar ra na rəshi'e, <Yam ba wul mən kartən gəs'e wu ga ki hoyi,

¹¹ eso, wi nām ki gip am gəzəni, ki nda kə bo asəm gika den tat da'a.>>>

¹² Ar ni Yesu nāmi ti tə wule, <<Shirəm kə Yam wule, < də kə gode Babom Yam gi da'a.>>>

¹³ Nan Shetan pa'i godetən gəs kupo, ar ni tə ndara tə za Yesu, kə də tə but zo pət goni.

Mbarəm nge Yesu gip bən Nazarat

¹⁴ Yesu pal gip atl kə Galili, iko kə Ruhu kə Yam ra nan ti. Ar ni shirəm den ti ri gip bəni kə bi atli kup,

¹⁵ kano tə nām kulci mbarəm gip bom kumi shirəm kə Yam gəzəni, ar ni mbarəm pita yari zo shirəm den ti.

¹⁸ <<Ruhu kə Babom Yam ra na deməni, tə zəzərəm kə də a yar zo shirəm kə Yam də munju kano am ri wur kar da gwa. Tə karəm kə də a yar shirəm kə dēli munju kan ra na bali gwa, kano a buli ger munju

kano tabini gwa. Də za munju kano jen pi wur hoyi da gwa.

¹⁹ Kə də a yari gin kə guna ger kə Babom Yami.>>

²⁰ Ar ni tə kucum təlankuri ka, kan tə bi mən mbap kə bom kumi shirəm kə Yami, kano tə dām gəs atli. Ger kə mbarəm kup ngapo ar ra den ti, wu nām shini gəsi.

²¹ Ar ni tə wul wur'e, <<Se kəno, argon tu shirəm kə Yam yariwo ar laa'i wi den ger gi ni.>>

²² Munju kup kan ra lasiwo, wu yar ho shirəm den ti, kan wu nām bi na am na shirəm mən təmtən kano tə yari gwa, wu wule, <<Muntuwo nya Isubu ni diya?>>

²³ Ar ni Yesu wul wur'e, <<A momi ki yarim shirəm kolda bitu ba yari gwa'e, <Mən bi uni, warke gam gi>, ki wuləm es'e, <Pi mi argon tu kan kə pi su gip Kaparnahumka gwa.>>>

²⁴ Ar ni Yesu wul wur ra'e, <<A yari in ge shirəmi, tə ci cina na shirəm tə wule, <<ba nām shirəm kə mən yari shirəm kə Yam gib bən gəs da'a.>>

²⁵ <Na ho bi ni a yari ine>, <<gin tu kano mən yari shirəm kə Yam Iliya rawo, munju kano kos gəzən məshka gip Israilawo, wu womti, gini ni pi watlən myakan na kyar mukka ghon nda da'a, kano ba pi guzum na nari gip atli.

²⁶ Ama Yam kar Iliya kar ko nām gəzən da'a, ar ni Yam kar ti kar guri gon gip bən Zarifat kan ra gip atl kə Sidon gwa.

²⁷ Eso, mən ndəcci jen ra na womti gip Israila, wokoci kə mən yari shirəm kə Yam Elisha. Kup na untuwo, nām gəzən gon ra kan Yam warke ti ndəcci gəska gwa da'a, se mbarəm nām. ti ni'e Na'aman ba mən Suriya, muntu kan Yam warke ti ndəcci gəska gwa.>>

²⁸ Kup mbarəm ju kan ra gip bom kumi shirəm kə Yamiwo, lo ci wur nan wu kum shirəm kə Yesu gwa.

²⁹ Ar ni wu tlyam dlor, kano wu dēli Yesuka kar bəni, kan wu te ti den bi zhiki tu kan tu bən gəzən dene gwa. Wu ndu'e wu byal ti tə nda su atl ka.

³⁰ Ama Yesu kop gip wuri kan tə ndara won gəsi.

Yesu dēli dun itərka gip mbarəme

³¹ Kano Yesu ba ndara Kaparnahum bən gon gip kə Galili, kan tə kulci mbarəm den pət shukutəni.

³² Ar ni kulci gəsi dləkən mbarəme, den shirəm gəs ra wule kə gunye.

³³ Gip bom kumi shirəm kə Yamo, mbarəm gon ra mən dun itəri, ar ni tə la yar hoyi tə wule,

³⁴ <<Wayi! Ununu ghun ki nam mi, Yesu kə Nazarat? Kə dir ni kə də kə pa'ika nam mi ya? A mom ki woni, ki ni'e muntu dəl sur kar Yam gwa!>>

³⁵ Kano Yesu ba matl dun itəri, tə wul ti'e, <<Yoni dəl ter gip mbarəm tuka!>> Kan dun itəri ba byal ti atl cina də mbarəm ju kan ra lasi gwa, kan dun itəri ba dəlka gip mbarəmi tə pi ti argon da'a.

³⁶ Kano mbarəm kə lasi kup ba nəm bi na ame, wu wul ezən'e, <<Unu ndəri shirəmi utu untu? Tə wul dun itər'e wu dəl gip mbarəmka, kano wu dəli.>>

³⁷ Argon tu kan Yesu piwo, ar ni kem mbarəm nəm yari shirəm den ti gip atli kup.

Yesu warke mbarəm na womti

³⁸ Yesu dəl gip bom kumi shirəm kə Yami kan tə ndara bom də Siman. Nakon kə Siman ra hoyi da'a, tə den kumi dli hoyi. Kan wu lir Yesu, də tə warke ti.

³⁹ Ar ni tə ri dlər su gam da tika, kan tə matl kumi dliyi den tə za ti. Ar ni ar za ti, kan tə tlyam na zhotəne, tə turi wur fīngal tə bi wuri.

⁴⁰ Nan pət nda bino, kup munju kan ra na berəm na mən kan ra hoyi dawo, ar ni wu dir wur kar Yesu. Kan Yesu ba ne am gəs den wur na nəm nəm den badər kumi dli ju ba ghun wur gwa, kan wu warke.

⁴¹ Untu ni'es dun itər dəlka gip mbarəm na womti, wu den la'i yare, wu den wultən'e, <<Ki nya Yam ni!>> Ar ni Yesu matl wur tə wule, ba wu shirəm da'a, den wu momi ti ni'e Almasihu.

Yesu pi wazu gip bom kumi shirəm kə Yami

⁴² Nan bar tlowo, kan Yesu ba za lasi, tə ri gəs las tu kan mbarəm ra hoyi da gwa. Kano mbarəm ba ngen ti ba ngen ti. Nan wu zam tiwo, ar ni wu ndu'e tə i ri las gon'es da'a.

⁴³ Kan tə wul wur'e, <<Ar nəmən te yarka a ri yari mbarəm zo shirəm kə zo

dəmi cina də Yam gip bəni jeni, den untuni karəm suri.>>

⁴⁴ Kan Yesu ba nəm pi wazu gip bom kumi shirəm kə Yam kə mən Yahuda.

5

Yesu labi mən kopi gəs kə pari

¹ Gasi gon kan, Yesu ra bi bula Jenesaratawo, mbarəm na womti ra kar ti, wu den kumi shirəm kə Yami.

² Ar ni Yesu shin kungələn jikat mal rop bi bula'i, mən nəmi kos ni za lasi, wu den ho'i bar kə nəmi kos gəzənka.

³ Kano Yesu ba to gip kungələn jikat mal kə Siman, nəm gip mən nəmi kos ju, kan tə wul ti'e tə dəl ti te gip malika njem. Ar ni tə dəm gipi. Kan tə kulci mbarəme.

⁴ Nan tə pa'i shirəmo, ar ni tə wul Siman'e, <<Te kungələn jikat mali kə ba dlyami male, kan kə la bar kə nəmi kos gi kə də kə nəm kose.>>

⁵ Ar ni Siman wul ti'e, <<Babomi, mə pa mi kə gas kup dēwi, ko nəm mə nəm argon da'a, kup na untu, tun kan kə yari untuwo, naa la bar kə nəmi kosi suka.>>

⁶ Nan wu la bar kə nəmi kosi sukawo, kan wu nəm kos na womti, ar kem bar kə nəmi kos gəzən ba nəm tlyattənka.

⁷ Nan wu shin untuwo, kan wu yibəti ezən am kan ra gip kungələn jikat mali gon gwa, də wu dir ne wur amra, nan wu diro, ar ni wu la'i kungələn jikat mali kup pa rop, bar tuwo kungələn jikat mal gəzən ba nəm sitənka gəs male na gibərtən kə womti kose.

⁸ Nan Siman Bitrus shin untuwo, ar ni tə ngus cina də Yesu, tə wul ti'e, <<Za əm kə ndara, Babomi, ami mən warwat pitən ni!>>

⁹ Siman na berəm nəmi kos gəs kupo, ar dlikən wur den womtitən kə kos ju kan wu nəm unju gwa.

¹⁰ Untun ga Yakubu na Yohana, mimir kə Zabadi, berəm mbap kə Siman ar dləkən wur pa'e. Kano Yesu ba wul ti'e, <<Ba kə kum bərti da'a, cina dēwo mbarəm ni ki nəmi.>>

¹¹ Ar ni wu dəl kungələn jikat mal gəzən tor den bishidi, wu za kup bar ju wi ra nari gwa, kan wu kop ti.

Yesu warke ba mən ndəcci

12 Nan Yesu ra gip bən gono, mbarəm gon ra kan ndəcci ci ti narka gwa. Nan tə shin Yesuwo, ar ni tə nda cina da ti na ba ger gəs su atlka tə lir ti tə wule, <<Babomi, in kin kə ndu'o ki mani warke gəni.>>

13 Kano Yesu ba ta am gəs tə ne den ti, tə wul ti'e, <<A ndu'i, da'i warke!>> Ar ri kəti gon da'a arni ndicciyi za ti.

14 Pi untuwo, ar ni Yesu wul ti'e, <<Ba kə yari murgon da'a! Ama ri kar ga Ləba kə Yam wu shin ki, kan kə bi bar ju kan Musa wule də bi kə bi ho'i ndəccika gwa, untu ni mbarəm ba shin ki kə'i na ndəcci da'a.>>*

15 Kup na untuwo, ar ni shirəm den ti kərkəm ritən gip barəm ra, kan mbarəm na womti ba nəm dīrtən kar ti kə də wu kum ti, kan tə warke munju kan ra hoyi da gwa.

16 Yesu ngapo tə kur ri gəs las ju kan mbarəm ra hoyi da gwa kə də tə shirəm na Yami.

Yesu warke muntu kan itər tle təkə gwa

17 Gasi gon kan Yesu ra den kulci mbarəmo, ar ni mən Parise na mən kulci mbarəm doka kə Musa, munju kan dəl dīr gip mir bən kə Galili kup na kə Yahudiya na gip bən Urushalima ra njon njon lasi. Iko kə Babom ra nan ti kə də tə warke mbarəme.

18 Kan mbarəm jen ba dīr na gon kan itər tle tika gwa ra bom den ba muri gəsi, wu ndu te gəs gip bom las tu kan Yesu ra gwa.

19 Wu zam təp da'a, nan mbarəm womtika gwa, ar ni wu to den rupi kə bomi kan wu tul shu wu ne mbarəmi suka gip dlom kə mbarəm ju den bamuri gəs cina də Yesu.

20 Nan Yesu shin ngəštən gəzən den yam untuwo, ar ni tə wule, <<Berəm, ho'i i warwat pitən gi kawī.>>

21 Untu piwo, ar ni mən Parise na mən kulci mbarəm doka kə Musa nəm wultən gip mbalt gəzəni wu wule, <<Unu mbarəmi ikən mən mburi Yam we? O fawo, Yam ni nan gəs ba ho warwat pitənka da'a ya?>>

* 5:14 5:14 Ho'i ndəcci: Murgon nərə na ndəcciwo, mbarəm ba nəm wur gip dlom gəzən da'a. Se Ləba kə Yam ni wul wur'e wu bi bar ju kano doka kə Musa yari'e də bi gwa. Wini wu biwo ar ni ga ləba kə Yami ba yari mbarəm'e ndəcci gəs za ti wi.

22 Nan Yesu mom unun wu den damtən denewo, ar ni tə wul wur'e, <<Unun kem kə damkən untu rawu?

23 Gongeni ban mani, də wule, <Ho warwat pitən gi kawa,> ko də wule <Tlyam kə ndarawe?>

24 Ama kədə kə mom'e, Nya Mbarəm ra na iko kə də tə ho warwat pitənka gip duniya ni.>> Ar ni tə wul mbarəm tu kan itər tle ti kayi gwa, <<Tlyam kə pən ba muri gi kə ndara bomi!>>

25 Bar tuwo, arni tə tlyam dlōr cina dawuri, tə pən ba muri gəs cina da wuri kan tə ndara bomi tə den dədə Yami.

26 Ar dləkən ko gonge mbarəme kan wu dədə Yami. Gip bərti na dləkəntən wu nəm wultən'e, <<Mə shin bar kə dləkəntənwi se kəni.>>

27 Den kar kə untuwo, ar ni Yesu dēli kan tə shin mbarəm gon mən nəmi wurpi bom kan ba wul ti'e Lawi gwa, tēra njon kə ba nəmi wurpi bomi. Ar ni Yesu wul ti'e, <<Kopəni!>>

28 Kan Lawi ba tlyam tə za bar ju kup tə ra nari gwa kan tə kop ti.

29 Kano Lawi ba pii Yesu bar nyel bom da ti. Lasiwo mən nəmi wurpi bom na womti, na mbarəm jen ra lasi den ci bar kə ci nan wuri.

30 Ama mən Parisa na mən kulci mbarəm doka Musa nəm zhe'e shirəmi, wu wul mir mən kulci kar ti'e, <<Ununu kem kən den ci na tle na mən nəmi wurpi bom na mən warwat pitən rawu?>>

31 Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Munju kan ra hoyi ni ba ngen mən bi un da'a. Ama munju kan ra hoyi da gwani ba ngen mən bi uni.

32 A sur gip duniya kən kə də a labi mən ho pitən da'a, ama mən warwat pitəne də wu za warwat pitən gəzənka. >>

Ngen momi kar Yesu den pi guzum mal na shirəm na Yami

33 Kano jen ba wul Yesu'e, <<Mir mən kulci kar Yohana ba pi guzum mal na shirəm na Yam ko gəgasi, untuni es mir mən kulci kar mən Parise ba pi, ama gewo wu den ci na tle.>>

³⁴ Kano Yesu ba nāmi wur tē wule, <<Kē shin wule ki hane berām kē mēn pel gudlumi ci bar kē cika wi nēra na mēn pel gudlumi gwa ya?

³⁵ Ama pēt baa dīr kan ba pēn mēn pel gudlumi tuka kar wuri. Gip muri ja ni wi pi guzum male.>>

³⁶ Kan tē pa yari wur misali goni, tē wule, <<Murgon ra kan ba tlyati nye yadi den pel lulur kan tē bop den gusi da'a. Ti ni tē pi untuwo, ti tlyati pel lulur gēs ka, peli tu kan tē bop den gusi lulur tuwo ar ba mbun da'a.

³⁷ Untu ni esi, murgon ba shoti pel mal kin inabi su gip kor ranka da'a. Ti ni tē pi untuwo, pel mal kin inabi tu ba tatl ran juka kan ar shotka, rani eso ar lika ituwi.

†

³⁸ Untuni da'a, pel mal kin inabiwo dē shot ti gip pel rani.

³⁹ Murgon ra kan ba ndu'e tin tē tla gus mal kin inabiwo, kan tē pal tē tla peli ra da'a, ti wule < gusiya njet nari.>>>

6

Kopi pēt shukutāni

¹ Gasi gon den pēt Asabar pēt shukutāni, tē den kopi gip kēn gerowo, ar ni mir mēn kopi gēs nēm ceni gam gero wu den wumi wu den ci gesi.

² Kan mēn Parisa jen ba wul ti'e, <<Unun kem kē pi argon tu kan Doka gēmi ba ndu dē pi da gwa den pēt Asabar?>>

³ Ar ni Yesu nāmi wur tē wule, <<A, kē shin ni gip tēlankur da'aya? Argon tu gun Dauda pi nan guzum nēm ti tē na berām ritēn gēs gwa.

⁴ Nan tē te gip bom kē Yami, tē pēn zo bēredi kē Yam tu kan ba pēn da gwa tē ci, kan tē bi berām ritēn gēs, muntu kan ar hoyi tē ci da'a, bar Lēba kē yam ni ba ci katl gwa>>

⁵ Ar ni tē wul wur'e, <<Nya Mbarēm ni'e Babom kē Asabar.>>

Muntu itēr tle ti amka gwa

⁶ Gasi gono den Asabar, tē te gip bom kumi shirēm kē Yami tē den kulci.

Mbarēm gon ra teka muntu kan itēr tle ti am shimlika gwa.

⁷ Ar ni mēn momi na kulci mbarēm shirēm kē Yam na mēn parise wi ti gere, wu shin imnu ti warke ti gas Asabar zan wu ri ti cina den'e tē jikat doka kē Musa kawi.

⁸ Yesu ngapo, tē mom damtēn gēzēnka. Arni tē wul muntu itēr tle tē amika gwa, <<Tlyam kē dīr dlēr cina dē!>> Ar ni tē tlyam tē ri dlēr lasi.

⁹ Yesu wul wur'e, <<A ba tambe ine, unu dlat pitēn ni ba pi gas shukutāni, ho pitēn na ko wani? Dē dēli mbarēm ma ko dē retl tika?>>

¹⁰ Kan tē wi kup gēzēn gere, tē wul mēri'e, << ta am gi>>. Tē ta ami, ar ni am gēs pal hoyi.

¹¹ Ama lo ci wur hoyi, kan wu nēm damtēn den argon tu wi pi Yesu gwa.

Zazar mir mēn kartēn bar kutl cet rop

¹² Gasi gon gip muri juwo, Yesu to den tlēndēr kē shirēm na Yami, tē ci gas tē den shirēm na Yami.

¹³ Bar tlowo, tē labi mir mēn kopi gēsi, tē dēli kutl cet rop gip wuri, tē pali wur wu dēm mēn kulci kar ti.

¹⁴ Wi ni'e, Siman, muntu tē ne ti sun'e Bitrus gwa, na esi Andarawus, na Yakubu, na Yahaya, na Filibus, na Bartalamawus,

¹⁵ na Matiyu, na Toma, na Yakubu nya Halfa, na Siman, muntu ba wul ti'e Zaloti gwa,

¹⁶ na Yahuda nya Yakub, kan na Yahuda Iskaryoti muntu dīr la'i Yesu gēs Yam gwa.

Mbarēm na womti kop Yesu

¹⁷ Ar ni tē dēl sur nan wur kē ba ngēlan lasi. Mbarēm na womti nēm kopi gēsi. Eso mbarēm na womti dēl dīr gip atl kē Yahudiya, na Urushalima, na ba atl kē Taya na Sidon, munju kan bi bar bula gwa.

¹⁸ Wu dīr kē kumi gēsi wu ndu tē warke wur gip arjen ju ba ci wur gwa, munju dun itēr ba ghun wuro tē dēlii wurka.

† 5:37 5.37 Mal inabi: Ar ni wule mati shambēr kan ba ghur na dāpti gwa. Muntuwo gēri kin gon ni kan ba zho mal gēs dē shoti su tatka, in le bisika ko ar ni muro se ar matka, ba pi un nari, ama mēn ra na kini gip atl gēmi da'a.

¹⁹ Mbarəm kup den ndu'i ne am den ti, nan iko kə Yam den dältən ter gip ti gwa, tə warke wur kup.

Kumi tami na kumi dli

²⁰ Yesu bal ti den mən kopi gəs tə wule, <<Kən mən albarka ni, kən kan na argon da gwa, Yamo gun gin ni.

²¹ Kən mən albarkani kən mən kumi guzum kəkəni cina dewo tu gin ba la'i, kən mən albarkani kan den kulu kəkən gwa, ki gyatli.

²² Kən mən albarkani mbarəm ni ba nge in gwa wu dəli inka, wu zage ine, wu wule kən mən dasi tuni den kən mən kopi Nya Mbarəm ni.

²³ Pini ghol mbatli, in untu ni zam kən gwa, dlar ni kə pini ghol mbatli, zo batltən gin ra to kar Yamka, untun kori gəzən pi mən yari shirəm kə Yam kan sur cina da in gwa.

²⁴ Ar ba dəm bar kə guna den kəne, kən kan na bar kə am kəkən gwa, kə kum tami gin ituwi.

²⁵ Ar ba dəm bar kə guna den kəne, kən kan tu gin la kəkən gwa, cina dewo guzum ba ci ine. Ar ba dəm bar kə guna den kəne, kəm kan den gyatl kəkən gwa, ki pi dun mbatl kə kuli!

²⁶ Ar ba dəm bar kə guna den kəne, kən kan kə cir kar mbarəm gwa, untun kori gəzən pi munju cen lar'e wi mən yari shirəm kə Yam ni gwa.

Nduni mən nge gini

²⁷ <<A yari ine, kən mən kumi gəni, nduni mən nge gini, pini munju ba ndu kən da gwa ho bari.

²⁸ La'ini mən yari bes shirəm den kən albarka, liri ni mən ghuni gin Yami.

²⁹ Murgon ni la'i in ankayama den gəskəmo bali ti gəskəmi gon esi, muntu nəm'i bar lulur kawo, tus kə gipi kə bi təkə.

³⁰ Muntu liri i baro bi ti, muntu zote i bar kawo ba kə ngen tə pali'i da'a.

³¹ Pi ni mbarəm bar ju kan kə ndu'e wu pi in gwa.

³² In kə ndu mən ju ba ndu kən katlo, akon ki zam albarka? Mən warwat pitən ba ndu mən ndu'i gəzən pa'e.

³³ Kən ni kə pi ho bar munju ba pi'in katlo, im ni ki zam albarka? Untun mən warwat pitən ba pi pa'e.

³⁴ Munju ba mani batli gin ni kə bi wur asəm yam katlo im ni ki zam albarka rawu? Mən warwat pitən ma wu bi asəm yam mbarəme kə də pali wur untu.

³⁵ Kəno ndu ni mən nge gi ni, pi wur ni alheri, bi ni asəm yam ba kə la ni mbatl'e ba pali in da'a. Untun ki zam zo batltən na nari, kən ngapo ki dəm mimir kə Babom Yami. Tiwo mən alheri ni kar mbarəm ju ba goode Yam da gwa, na mən dasi tu'e.

³⁶ Dəm ni mən kumi guna'i wule Ba gin mən kumi guna'i.

Shin ni murgon na dun ger da'a

³⁷ Ba kə shin ni murgon na dun ger da'a, kən ma ba shin kən nari da'a. Ba kə hukunte ni murgon da'a, kən ma ba hukunte in da'a. Ho'ini ya'ən warwat pitən gəzən ka, kən ma ba ho'i in gegi ni.

³⁸ Bi ni, kən ma ba bi ine. Shar na la'i də tətə'i har ar ba shotka, baa shoti in gip am luluri. Shar tu kə bi gipi, gipi ni ba bi ine.

³⁹ Yesu pa yari wur misali gon tə wule, <<Tabi ba dəli esi tabi dlo ya? In tə pi untuwo kup gəzən wi nda gip shuka.

⁴⁰ Nye mən kulci ba man muntu ba kulci ti gwa ya? Ama kup nye mən kulci tun pa'iwo, ti dəm wule muntu ba kulci ti gwa.

⁴¹ Unun kem kə shin nye jir tukan te ger də gon ka kan basi nyash tu te ger da ika kə mom nari da'awe?

⁴² Imni ki mani wuli ya'i'e, <Na dəli'i nye jir tukan te ger da'ika gwa,> kan kiwo kə nge shini basi nyash tu te ger da'i ka? Ki bes mbarəme! Dəli basi nyash kə ger da'i ka kani, kan kə'i shin bar hoyi, kə də kə mani dəli nye jir tukan te ger də ya'i kagwa.>>

Ba mom kin den gəritən gəsi

⁴³ Ho kin ba gəri wani mimir da'a, untuni es wani kin ba gəri ho mimir da'a.

⁴⁴ Ba mom kin den gəritən gəsi. Ba kotl nyen den kin ir da'a, ko imbər den kin patl gami.

⁴⁵ Ho mbarəmo tə pini ho bari, don ho bar ni su gip mbatl da ti ka, ama mən dasi

tu'o, tē pini warwat pitāne don wani barni gip mbatl gāsi, argon tu su gip mbatl kawo arni bi ba yari.

Mbarəm rop mən tu'i bomi

⁴⁶ “Unun kem kē wulən'e, <Babomi, Babomi> kan kē nge pi argon tu a wule kē pi gwawu?”

⁴⁷ Kup muntu dīr karəm tē kum argon tu a yari, tin tē pi argon tu a wul ti'e tē piwo, a yari in unu mbarəm ni'e ti.

⁴⁸ Ti ni wule mbarəm kan tli kē tu'i bomi, ar ni tē bor shu na dlyami, tē ba gēs kushiya den tate. Nan bula la'iwo, mal bula'i sur bo bomi, ar jiti ti da'a, don ba gēsi den tate.

⁴⁹ Muntu kup kum shirəm gən kan tē pi argon tu a wule tē pi da'a, tin wule mbarəm kan la gēs bom gēs hoyi da gwa. Nan bula la'i mal sur bo bomiwo, ar ni ar yaska kup, ndetaniwo ar tēm shini da'a.>>

7

Yesu warke zher kē bar mən bi utu

¹ Kan Yesu pa'i yari kup argon tu kan tē ndu tē yari mbarəmo, ar ni tē ndara Kaparnahum.

² Zher kē bar mən bi utu kē Roma den kumi dli, tēra bi dē māshtani. Bar mən bi utu kē Romya ba ndu zher gēsi nari. *

³ Nan tē kum'e Yesu rawo, ar ni tē kar kiri kē mən Yahuda, wu lir ti tē dīr warke zher gēsi.

⁴ Kiri yi lir Yesu hoyi, wu wule, <<In murgon ra kan ba ndu ne am rawo, mbarəm tu ni.

⁵ Tē ndu mbarəm gēmi nari, tini ma tē tu'i mi bom kumi shirəm kē Yami.>>

⁶ Kan Yesu ba kop wuri, tē dlyam na bom tu kan wuriwi da gwa, ar ni bar mən bi utu tu kar berəm gēs jen rənka, tē wul ti'e, <<Babomi, ba kē ghun gam gi kē dīrtən da'a, amo a kēm kē dīr lastu kan a dēm gwa da'a.

⁷ Amo a pali gam gən argonni da'a nan a ri kar ki gwa. Untuwo, shirəme, zher gən ba warke.

⁸ Ami ma am dē jenni ami ra, na mən bi utu karəmi, a wul muntu'e, <Rēka,> Kan

tē ri, gon ngapo, <Dīri>, Kan tē dīri, a pa wul zher gēni'e, <Pi bar kēni>, Kan tē pi.>>

⁹ Nan Yesu kum untuwo, ar ni tē nēm bi na ame, kan tē bal ti rən den womti mbarəm ju kan den kopi gēs gwa, tē wule, <<A yari ine, ko gip Isra'ila a zam mən la'i Yam mbatl wule muntu wi da'a!>>

¹⁰ Nan munju kar wuri pal rən bomkawo, arni wu zam zheri warke wi.

Yesu tli nya nagər tu kan bakos mēshi tika gwa.

¹¹ Ar ri dlyam wi da'a, ar ni Yesu ndara gip bən goni, muntu ba wul ti'e Nayin gwa, mən kopi gēs na mbarəm na womti ndara nan ti.

¹² Tē mbi kosak na bēdlabən tetən gip bēni ituwi, arni tē zam mbarəm pən mēshi mbarəm dīrwi, tini nēm den nase, bakos gēs mēsh kawī pa'e. Mbarəm na womti la ti tēpe.

¹³ Nan Yesu shin tiwo, guna ci ti den ti, arni tē wul ti'e, <<Za kulu.>>

¹⁴ Arni tē isha ti teka, tē tabe bar kē pēni mēshi mbarəmi, munju den pēni ngapo kan wu dlər kē ba lasi. Kan Yesu ba wule, <<Nye moni, a wul ki'e kē tlyami!>>

¹⁵ Ar ni mēshi mbarəmi tlyami tē dēm njon, kan tē nēm shirəmi! Yesu ta ti am dē mən gəri gēsi.

¹⁶ Ar ni bērti nēm wur kup gēzən na nari, arni wu nēm dēda Yami, kan wu wule, <<Bar mən shirəm na Yam mbira kar mi wi, sekəno Yam mom na mbarəm gēs wi.>>

¹⁷ Shirəm den argon tu Yesu pi gastuwo ar ri kup atl kē Yahudiya na atl ju kano ra markəmi gwa.

Yesu na Yohana mən Batisma

¹⁸ Mir mən kulci kar Yohana mən Batisma yari ti kup bar ju kan pi gwa.

¹⁹ Ar ni Yohana labi mir mən kulci kar ti mbarəm rop, tē kar wur ri kar Babomi ka, tē den ndu'i'e tē momi ti ni'e mən surtən tu ya, ko dē wu but zuti. †

²⁰ Nan mbarəm ju mbu bar kar tiwo, wu wul Yesu'e, <<Yohana mən Batismani kar mi kar ki, tē ndu'e tē momi, <Ki ni'e mən surtən tuya, ko mē but zuti?>>>

* **7:2 7.2** Mən Yahuda na mən bēni jen ma wi nēra gēs Bar bən kē Roma. † **7:19 7.19** Muntu wu butiwo tini'e Almasihu

²¹ Gip wokoci yi, ar ni Yesu warke mbarəm na womti munju kan den kumi dli, na arjen ju den ghuni gəzən gwa, na mən dun itəri. Kan tə bi ger tabi na womti.

²² Arni tə wul wur'e, <<Ri yarini Yohana argon tu kə kum kan kə shin gwa. Tabi den shini bari, munju kan na asəm da'a wu den desi, mən ndəcci den zami warketəne, munju kan ba kum da'a wu den kumi, məshi mbarəm den tlyamtən lasi, munju am ri wur kar da'a den kumi wazu zo shirəm kə Yami.

²³ Albarka ra den muntu kan pat asəmka na sun gən da gwa.>>

²⁴ Kan mən kartən kə Yohana ndarawo, ar ni Yesu shirəm na womti mbarəmi den Yohana, tə wule, <<Kəri gip ləp kə shini unu? Jir jukan itər ba jiti gwaya?

²⁵ Dawo, unun ri ine? Mbarəm mən la'i bar lulura? Shinni! Munju ba la bar lulur, na dəmi kə kumi təmiwo, gip bom kə gunni wura.

²⁶ Untu da'a, kə ri ni kə shini unu? Mən yari shirəm kə Yam na? Untuni, a yari i'ne, tə man mən yari shirəm kə Yami.

²⁷ Ti ni'e muntu rəsh den ti gwa'e, <Aa kar nye mən kartən bar gən cina da'i, muntu kan baa kərkəmi'i guntəp gi gwa.>

²⁸ A yari ine, gip munju kan mətli gəriwo, gon ra kan man Yohana nartən gwa da'a. Kup na untu, muntu kan'e heli gip mulki kə Yamo, tə man ti nartəni.>>

²⁹ Nan mbarəm kup na mən nəmi wurpi bom kum untuwo, ar ni wu nəm'e Yamo mən pitən korni, domici Yohana pi wur batisma wi.

³⁰ Ama Parisawa na mən kulci mbarəm shirəm tu kan Yam bi Musa gwa, nge argon tu Yam ba ndu nan wur gwa, domici wu nge də Yohana pi wur batisma.

³¹ <<Na unun a ngash mbarəm kə zhan kəni, imni wura?

³² Wule mimirni wura, munju ba dəm kə ba bar pət gwa, wu labi ezən, wu wule, <Mə hori in məzhele, kə dlar da'a, mə la utu bomi, kə kul da'a.>

³³ Ar tu Yohana mən batisma diri, tə ci burodi da'a, tə tla mati shambər da'a, kə

pal kə wule, <Tə mən itər ni.>

³⁴ Nya Mbarəm dir tə ci tə tla, kə pal kə wule, <Bar mən ci, bar mən tle, berəm kə mən nəmi wurpi bom na mən warwat pitəne.>

³⁵ Kup na untu, munju kan nəm hikima kə Yam tor gip mbatl gəzəno, pitən gəzən ba gode'e hikimayi'e ge shirəmi.>>

Nagər mən wani pitən shoti mir den kar asəm kə Yesu

³⁶ Ba Parise gon la tibi kə ci bar kə ci. Ar ni tə ri bom da ti, tə dəm kə ba ci fingali.

³⁷ Kan nagər gon muntu ba pi ho pitən da gwa, kum' e Yesu den ci bar kə ci rən bom də Ba Parise ka, kan tə dir na zo mbun let mir mən təmi kasəri.

³⁸ Tə dlar kar da ti, kə ba kar asəm gəsi tə den kulu. Ar ni lun gəs shot den kar asəm gəsi, tə sarka na ta gam gəsi, tə nəm bopi, kan tə bərkeka na mir mən təmi kasəri.

³⁹ Gip untuwo, nan Ba Parise tu kan la ti bi shin untuwo, ar ni tə dam ti gip mbatl gəsi, tə wule, <<Mbarəm kəno mən shirəm na Yamni haro, ti mom unu nagər ni'e muntu kan ba ne am den ti gwa, ar tu ti mən ho pitən ni da'a.>>

⁴⁰ Yesu nəmi ti, tə wule, <<Saminu, a ndu shirəm nan ki.>> Ar ni tə wul ti'e, <<Malam, yari.>>

⁴¹ Yesu wul ti'e, <<Mbarəm gon ba kop mbarəm rop wurpi, nəmo wurpi zangu nantam kə zinariya, nəm ngapo hauya rop na kutl. ‡

⁴² Nan wu mani batli dawo, ar ni tə za'i wurka kup gəzən ropi. Gip wuro woni ba ndu ti mani?>>

⁴³ Saminu nəmi ti tə wule, <<Gip shini gəno, muntu tə za'i ti narika gwa.>> Yesu wul ti'e, <<Kə yari dlat.>>

⁴⁴ Nan tə bali ger kar nagəriwo, tə wul Saminu'e, <<Kə shən nagər tuya, a ter gip bom gi kə bin mal ho'i kar asəm da'a, təwo tə shot lun gəs den kar asəm gəni, tə sarka na ta gam gəsi.

⁴⁵ Kiwo kə bopən da'a, tiwo, tun nan a tero, tə za bopi kar asəm gən da'a. §

‡ 7:41 7.41 Zinariya: Wurpi kə mən Romani, muntu kan an ri wurpi mbap kə mbarəm kə pət nəm gwa. § 7:45 Bopi: Gip al'ada kə mən Yahudawo bopi gəskəme ko goshiwo ar ba nune shirmitənni na ghol mbatli.

⁴⁶ Kə shotim mir den gam da'a, tiwo, tə shotin mir mən təmi kasər den kar asəm gəni.

⁴⁷ Ra untuwo, a yari'i, wani bar ju tə piwo kup pəni ti kawī, ar ni kem tiwo tə pi ndutən nari. Ama muntu pəni ti nye heli wani pitənkawo, ndutən njem ni tə pi.>>

⁴⁸ Ar ni tə wul nagər məri'e, <<Pəni'i wani pitən gi kawī.>>

⁴⁹ Munju den ci nan tiwo, wu wul ezən'e, <<Muntuwo woni'e ti, mən pəni wani pitənkawe?>>

⁵⁰ Ar ni Yesu wul gəri'e, <<La'i Yam mbatl gi dəli iwi, ndara na ghol mbatlī.>>

8

Mətli jen mən kopi Yesu ri na Yesu

¹ Den kar kə untuwo, Yesu kop gip bən jen na bi ləpe tə den pi wazu kə zo shirəm kə mulki kə Yami. Mir mən kartən gəs kutl cet rop ra nan ti,

² eso mətli jen ra nan dəli wur dun itər na kumi dli gəzən gwa, Maryamu (nan ba wul ti'e Magadaliya) muntu nan dun itər nyingi dəl gip ti gwa,

³ Yuwana gər kə Kuza mən dləri bom kə Hiridus gami, Suzana, na mətliyi jen'es na womti nan ba ne ga Yesu am ra na bar gəzən gwa.

Misali kə mən ngani badəre

⁴ Nan mbarəm na womti den domtən, wu den dəltən dīr gip bən jen na womti, wu dīr kar Yesu ar ni tə bi wur misali tu, tə wule,

⁵ <<Mən kori bar gon ri kə ngani badər gəsi. Tə gip wi badər gəso ar ni jen ro den təpe kan ba desika, kan yatī ba dāmi wu zhingeka.

⁶ Badəri jen ba ro den goca, nan ar yetlo, kan woli ba landərka nan lasi na yari da gwa.

⁷ Badəri jen ba ro gip ire, kan wu nar tor na badəri kan iri ba tla badərīka.

⁸ Jen eso kan wu nda den ho atli, ar ba yetli kan an ba wi ho ge hauya nantam man badər tu ngani gwa.>>

Nan tə yari untuwo, ar ni tə tli yar yam tə wule, <<Murgon tu na kəm kə kumiwo, tə kumi!>>

⁹ Mən kopi gəs tambe ti wu wule, <<Unun shirəm tu ba yari?>>

¹⁰ Tə wule, <<Momi sərri kə mulki kə Yamo bi'in wi, ama jeno na misalin A shirəm nan wuri, kə də wu zhuwi, wi shin da'a, wu kumi, wi mom da'a.

¹¹ <<Argon tu misali tu ba yari gwa utu, Badəriwo shirəm kə Yamni.

¹² Munju den təpo wi ni'e munju kan kumi, ar ni Shetan dīr pən shirəmi gip mbatl gəzənka, kə bəse wu nəmi wu zam ceto ra.

¹³ Munju ro den gocawo, wi ni'e munju kan nəm shirəm kə Yam na ghol mbatlī nan wu kum gwa, ama wi na tlərti da'a, wu nəm kə mir muri njem. Nan godetən dīro, ar ni wu pal gəzən na kari.

¹⁴ Badər ju ro gip iro, wi ni'e munju kumi, wi gip untuwo ar ni ne mbatl den bar kə duniya, ngeni nartən na kumi təmi tla wurka wu pi hoyi da'a.

¹⁵ Ama badər ju ro den ho atlo, wini'e mbarəm mən zo mbatl na ho pitən kan kum shirəm kə Yami, wu nəm na mbatl nəm wu bal mbatl dlom gami, kan wu pi ho bari.

Kumni shirəm gən hoyi

¹⁶ Murgon ba mbəsh pitila kan tə zupka na bar gal ko tə neka gəs dandi muri da'a, ama ti ne to den ba dəmi gəska munju kup ter gipiwo, wu shin cirtəni.

¹⁷ Bar gon ra na ghundəri kan ba bulka da gwa, argon ra nan leka kan ba bulka ko də dəlika den kari da gwa.

¹⁸ Ngup kən ni na kandatu kə kumi, don murgon ni ra na baro ba mbəli ti ra, ama muntu kan na argon dawo, ba nəmi ti nye argon tu tə kum tə ra nari gwa.>>

Nasi Yesu na mir ezəni dīr karti

¹⁹ Arni nasi Yesu na mir ezən dīr kar ti, wu ndu shini gəsi, ama wu mbu tetən kar ti da'a, nan mbarəm womtika gwa.

²⁰ Kan murgon ba wul Yesu'e, <<Nəna gi na mir ya'ən ra dlər te karika wu ndu shini gi.>>

²¹ Tə nəmi, tə wule, <<Nəna gən na mir byaro, wini'e munju ba kum shirəm kə Yam kan wu dlər dene gwa.>>

Yesu matl itər kan itəri ba dləri

²² Gasi gono Yesu shirəm na mir mən kopi gəs tə wul wur'e, <<Mə teni te bishidiyi mēnta.>> Arni wu to gip kungələn jikat mal wu nəm tetəne.

²³ Wu den tetən den malo anni Yesu nde umurka. Arni bar itər tli đir den bar bula'i, ar kem mal ba su gip kungələn jikat mal gəzəni wi ra gip hasari.

²⁴ Mir mən kopi gəs ba ri putu ti wu wule, <<Babomi! Babomi! Mal bari kə tle mi gam kaw!>> Tə tlyam tə matl itəri na mal ju den tlitən gwa, kan itəri ba za'i, ko unu ba sa shot.

²⁵ Tə tambe mir mən kopi gəs tə wule, <<Akon ne mbatl gin ra?>> Gip bərti na dləkəntən hoyi wu tambe ezəni, <<Woni'e muntu? Tə matl itər na mal ma kan wu kop shirəm gəsi!>>

Yesu warke mən dun itəri

²⁶ Wu nəm tetən gip mali wu mbu bar gip ba las kə Garasinawa, muntu kan te bi bar bulaka daga Galili gwa.

²⁷ Nan Yesu te dəl bi bula'iwo, anni tə mo na mən dun itər gon daga gip bəni, tə zam muri na womti wi tə la lulur da'a ko tə dəm gip bomi, ama tə dəmni gip shu gam bəci'e.

²⁸ Nan tə shin Yesuwo, tə la yare kan tə nda cina də Yesu tə den la'i yar, tə den wultəm'e, <<Ununu kə ndu kə pi naməni, Yesu, nya Bar Gun Yami? A lir ki, ba kə bin wuya da'a!>>

²⁹ Tə yari ni untu nan Yesu tare matl dun itəriwi kə də tə dəl gip mbarəmika gwa. Biyi na womti dun itər kə gip ti ba kem in Mbarəm ni bal ti na zap gəlla am na asəm də pal də le tika ma, tə kur ngot zap gəllayika. Dun itəri ba kur kem ti ritən gəs gip ləpe.

³⁰ Yesu tambe ti tə wule, <<Unu'e sun gi?>> <<Womti>> tə wul untu, don dun itər na womti ra kan te gip ti gwa.

³¹ Wu pi ta liri gəsi, ba tə kar wur wu su gip shu ne dun itər da'a.

³² Lasiwo alade ra na womti nan den ci bar kə ci gəs tləndərə gwa. Dun itəri lir Yesu də tə za wur wu te gip wuri, anni Yesu nəmi wuri.

³³ Nan dun itəri dəl gip mbarəmiwo, wu te gip alade yi, kan womti alade ju ba tli na kətərə, wu su ro gip bula wu tla mal wu məshka.

³⁴ Nan mən le alade yi shin argon tu piwo, wu ri gip bən na bi ləp na kətərə, wu yari bar tu pi gwa.

³⁵ Arni mbarəm dəl wu ri zhit argon tu pi gwa, nan wu đir kar Yesuwo, wu zam mbarəmi nan dun itər dəlka gip ti gwa, təra njon cina də Yesu, təra na lulur den dli na mbatl nəm, ar ni bərti nəm wuri. *

³⁶ Mən ju nan shino anni wu yari mbarəm kanda tu mən dun itəri zam warketən gwa.

³⁷ Arni kup mbarəm kə atl kə Garasinawa wi wul Yesu'e tə ndara tə za wuri, don bərti nəm wur na nari. Arni tə to gip kungələn jikat mal tə ndara.

³⁸ Mbarəm tu dun itəri dəl gip tiwo, tə lir Yesu'e ti kop ti, ama Yesu wul ti'e tə ndara, tə wule,

³⁹ <<Pal rən bomka kə yari argon tu Yam pi'i gwa.>> Arni mbarəmi ndara, kan tə yari mbarəm kə bəni kup argon tu Yesu pi ti gwa.

Yesu tli mashi nye gare kan tə warke gər mən kumi dli

⁴⁰ Nan Yesu palo, mbarəm na womti pi dēm nan ti, tunkawo wi ni den buti gəsi.

⁴¹ Arni mbarəm gon nan ba wul ti'e Yayirus, gun kə bom kumi shirəm kə Yami, tə đir tə ngus cina də Yesu tə den liri gəsi də tə ri bom da ti.

⁴² Don nya gəs nye gər nan ne ti nəm, nye mən sheti ghon kutl cet rop, ra bi də məshtəni.

Nan Yesu ra den təpo, womti mbarəm tlaa ti nari.

⁴³ Nagər gon gip wur nan bəran den tatltən den ti kə sheti ghon kutl cet rop, ama tə zam muntu nan ba dlərika da gwa.

⁴⁴ Tə đir təp kaar də Yesu kan tə tabe bi lulur gəsi, bar tu arni shottən kə bəran gəsi dləri.

⁴⁵ <<Woni tabem we?>> Yesu tambe. Nan kup mbarəm ju wule wini dawo, arni Bitərus wule, <<Babomi, mbarəm ra na womti nan tlaa ki gwa.>>

* **8:35 8.35** Dəmi cina den asəm kə gono: Gip al'ada kə mən Yahudawo, ar ni'e dəmi nye mən kulci kar ti. Untuwo, nan mbarəm tu dēm cina də Yesuwo tə wul ni'e ti dēm mən kulci kar Yesu.

⁴⁶ Ama Yesu wule, <<Murgon ra taɓe mi, A kum iko ɗɛl gipɛni.>>

⁴⁷ Nan nagər məri shin baa mom ti kawo, arni tɛ ɗir nda cina dɛ Yesu gip dɛdartaɗ na bɛrti den ger kɛ mbarəm ju kup ra lasi gwa, tɛ yar argon tu kem tɛ taɓe Yesu ra gwa, na kanda tu gip lasiwo tɛ warke gwa.

⁴⁸ Yesu wul ti'e, <<Nya gəni, la'i mbatl gi warke iwi, ndara na ghol mbatli.>>

⁴⁹ Nan Yesu ra den shirəmo, arni nye mən kartən gon ɗɛl ɗir bom dɛ Yayirus, gun kɛ bom kumi shirəm kɛ Yami tɛ wul Yayirus'e, <<Ba kə'i ghun ba mən kulciyi da'a, nyayi məsh kawi.>>

⁵⁰ Na kumi untuwo, arni Yesu wul Yayirus'e, <<Ba kɛ kum bɛrti da'a, la mbatli ti warke.>>

⁵¹ Nan tɛ mbu bar bom dɛ Yayiruso, tɛ za murgon kop ti kar te gip bomika da'a, sai ga Bitərus, Yohana na Yakub na basi nyayi na nase.

⁵² Ngapo, mbarəm kup ra den la'i yar na kulu məshtən kɛ nyayi. Yesu wul wur'e, <<Zani kulu, tɛ məsh nəka da'a, umurni tɛ dene.>>

⁵³ Arni wu gyatli ti, shini gəzəno tɛ məsh kawi.

⁵⁴ Kan Yesu ba nəm am gəs, tɛ wul ti'e, <<Nya gəni, tlyami.>>

⁵⁵ Ar ni rai gəs pal gip ti, na zhotəne kan tɛ tlyam dlor. Arni Yesu wul wur'e wu bi ti fingsal tɛ ci.

⁵⁶ Ar dləkən mən gəri gəsi, ama Yesu dɛli wur kəm den ba wu yari murgon argon tu pi gwa da'a.

9

Yesu kar mir mən kartən gəs kutl cet ropi

¹ Arni Yesu labi mir mən kartən gəs kutl cet rop wu dom wur kar ti, tɛ bi wur iko kɛ mani pi bar den am gəsi, wu ɗɛli dun itəri na warke kumi dlika kup.

² Tɛ kar wur wu pi wazu den Yam ba ndu mi na dɛmi cina da ti, wu pali mən kumi dli dlat.

³ Tɛ pa wul wur'e, <<Ba kɛ pən ni argon kɛ ndaratən da'a, ko dlo, ko poshe, ko

fingsal, ko wurpi. Ba kɛ rɛ ni na lulur rop da'a.

⁴ Kup bom tu nəm kəno dɛm ni lasi an ri gastu ki za bəni gwa.

⁵ Kup bən tu nəm kən dawo, kən ni kɛ za bəni wo, bad ni kushka kɛ asəm ginka zan kɛ honi gam ginka kar wuri.>> *

⁶ Arni wu tlyami, kan wu kop bən na womti wu den pi wazu zo shirəm kɛ Yami, wu den warke mbarəm kup las ju wu ri gwa.

Hiridus gip damtəne den bar ju Yesu den pi gwa

⁷ Nan Gun Hiridus kum bar ju den pitəno ar ghun ti hoyi, den'e jen den wultən'e Yohana kan məshka gwani tlyam esi.

⁸ Jen wule Iliyani mbirawi, jen ngapo wu wule nəm gip mən yari shirəm kɛ Yam kɛ terkani tlyam esi.

⁹ Hiridus wule, <<A kotli gam Yohana mən Batisma kawi, kan woni a kum shirəm ju den ti esi?>> Tɛ ndu'e tɛ shin ti.

Yesu bi fingsal mbarəm zangu kutl kɛ ba lasi nantam

¹⁰ Nan mir mən kartən bar kɛ Yesu pal ɗiro, wu yari Yesu argon tu kan wu pi gwa. Ar ni ti yem wur tɛ ndara nan wur njil gəzən bən tu ba wul ti'e Betsaida gwa.

¹¹ Nan womti mbarəm mom las tu tərəwo, ar ni wu kop ti, kan tɛ nəm wuri. Tɛ pi wur shirəm den zo dɛmi cina dɛ Yami. Tɛ pa warke munju den kumi dli gwa.

¹² Nan pət ba su bino kan mir mən kartən gəs kutl cet ropi ba ɗir kar ti wu wul ti'e, <<Za mbarəmi wu ri gip mir bən na bi ləp ju kan wi zam bar kɛ ci gwa, na las tu wi mur gwa, dɛwo argon ra da'a.>>

¹³ Ar ni Yesu wul wur'e, <<Kəno bi wur ni fingsal wu ci.>> Arni wu bali ti wu wule, <<Burodi nantam na kos rop ni katl mən ra nari in untu no, mi ri wuri wur kup wu ci.>>

¹⁴ Mbarəm ju lasiwo wu pi wule moni zangu kutl kɛ ba lasi nantam [500]. Ar ni Yesu wul mir mən kartən gəs'e, <<Wul ni

* **9:5 9.5** Bati kushka den asəmkawo pitən kɛ mən Yahudani, ar'e "Ar pa den kəne." Mən bati kushkayi dɛli wur kəm utuwi.

mbarəmi'e wu dəm atli, wu dom wur hauya rop na kutl-kutl.>>

¹⁵ Arni mir mən kartən gəsi pi den yari gəsi, wu kem mbarəm kup wu dəm atli.

¹⁶ Kan Yesu ba pən burodi nantam na kos rop, kan tə la gam yam tə goode Ba gun Yami, kan tə cetəli tə bi mir mən kartən gəs wu bi mbarəm kup.

¹⁷ Arni kup gəzən ci den bi tu gəzəni! Kan mir mən kartən gəs ba yem shar kutl cet rop kə munju mbarəm za gwa.

Bitrus yari woni'e Yesu

¹⁸ Gasi gon Yesu den shirəm na Yam tə nan gəsi, arni mir mən kartən gəs ra kar ti, kan tə wul wur'e, <<Mbarəm ba wule ami woni?>>

¹⁹ Wu wul ti'e, <<Jen wule Yohana mən batisma, jen wule Iliyani, jen ngapo wu wule nəm gip mən shirəm na Yam jen kə terkani pal lasi.>>

²⁰ Ar ni Yesu wul wur'e, <<Kəno woni kə wuləm ra?>> Bitrus bali ti tə wule, <<Ki ni'e Almasihu kan Yam wule ti kar sur gwa.>>

²¹ Arni Yesu dəli wur kəm hoyi den'e ba wu yari murgon shirəm tu da'a.

²² Tə pa wul wur'e, <<Ar nəm ami Nya Mbarəm te yarka a kum dli hoyi den bar na womti. Kiri mbarəm na kiri mən keri bar ju domi Yam gwa, na mən bar momi shirəm kə Yam wi nge mi, kan wu rin e, gip muri myakan ngapo ba tlim lasi.>>

²³ Arni tə wul kup gəzən'e, <<Muntu kan ba ndu kopi gəno, ti nge gam gəs kakani, ti nəm e tə kum dli ko tə məshi den tə mən kopi gən ni se na gəni, kan tə kopəni.

²⁴ Kup muntu ba ndu gam gəso ti i zam da'a. Ngapo muntu nge gam gəs deməno ti zam Yam bomi,

²⁵ unu ho bar ni mbarəm ba zami tin tə zam duniya kup kan tə zam Yam bom da gwa.

²⁶ Muntu kup ba kum sham gən na shirəm gəno, ami Nya Mbarəm a kum sham gəsi gastu a pal sur na nartən gən, na nartən kə Ban na mən kartən kə Yam mən tsarki kan dəl sur kar Yam gwa.

²⁷ Na ho bini A yari ine, jen ra gip kən dlor dē kan ba məsh da gwa se win wu shin zo dəmi cina də Yami.>>

Yesu cirka

²⁸ Kar də muri wuzupse na yari shirəm tuwo, kan Yesu ba pən Bitrus, na Yohana, kan na Yakubu, ar ni wu to den tləndər kə shirəm na Yami.

²⁹ Ti gip shirəm na Yamo, ar ni bager gəs canze ka, lulur gəs ngapo ar cirka gholi tar.

³⁰ Arni mbarəm rop cwat kan wu nda shirəm nan ti. Mbarəm ropiwo, wi ni'e mən shirəm na Yam Musa na Iliya.

³¹ Cirtən gəzən nge ger kə shini nan wu cwat gwa, kan wu nəm bali iri məštən tu ti pi gwa, argon tu Bas ndu gwani'e tə məsh su Urushalima ka.

³² Bitrus na berəm ritən gəso wu nde umurka. Nan wu putu wu shin cirtən kə Yesu na mbarəm rop ju kan dlor kar ti.

³³ Nan mbarəm ju ba za lasiwo, katl arni Bitrus nda shirəm na momi arjen ju tə yari da gwa, tə wule, <<Babomi, ar hoyi nan mən ra dē gwa ar ndari də tu mir ba shukutən myakan, nəm ge, nəm ngapo kə Musa kan nəm kə Iliya.>>

³⁴ Tə le bi gəs kawı da'a arni dun yam le wurka, nan ar le wur kawo arni bərti nəm wuri.

³⁵ Arni yar dəl sur gip dun yam tə wule, <<Muntuwo nya gən ni, muntu a zəzari gwa. Kum ti ni!>>

³⁶ Nan shirəmi pawo, arni wu shin Yesu ni dlor nan gəsi. Mir mən kopi Yesu ngapo wu yon gəzən top, wu yari murgon bar ju wu shin gip muri ju gwa da'a.

Yesu dəli dun itər gip nyaka

³⁷ Kan bar tlowo, Yesu na mən kopi gəs wi myakan ju dəl sur den tləndəro, anni mbarəm na womti zam Yesu.

³⁸ Anni mbarəm gon gip womti mbarəm ju labi Yesu, tə wule, <<A lir ki ba mən kulci, kum guna kə nya gən tu, ti ni katl tə nem ra.

³⁹ Dun itər ba te gip ti, tə kem ti la'i yar katl untu. Dun itəri ngapo tə kur bo ti dli gəs den dədartəni, kan də bi gəs dəli hukətkəte. Tə nərə nan ti, gasjen gasjen ni tə za ti, tə kumi tə dli hoyi.

⁴⁰ A lir mən kopi gi də wu dəli ti, ama wu mani da'a.>>

⁴¹ Arni Yesu nəmi ti tə wule, <<Kən mbarəm kə zhan kəni munju ba la mbatlı

da gwa, mən utu tu'e gigasini a dām nan kəne, kan a mani na pitən gin juwe? Diri nyayi de.>>

⁴² Nyayi den dīrtən ituwi kan dun itəri ba byal ti atli, kan dli gəs ba nəm dēdartəni. Ama Yesu mbatl itəri, tē dēl gip ti, kan tē pali bəbayi nya gəsi.

⁴³ Kup mbarəm ju kan ra lasi nəm bi na ame, wu den shini nartən kə Yami.

Yesu pa shirəm den məshtən gəsi.

Mbarəm ju kup gip nəmi bi na am ijuwi den argon tu kup tē pi gwa, ar ni tē wul mən kopi gəs'e,

⁴⁴ <<Ba kə məsəni nəka na argon tu kan a yari gwa da'a, baa balin kar ami Nya Mbarəme dē la'əm am dē mbarəme.>>

⁴⁵ Wi ngapo wu mom gəs kə shirəmi da'a. Ghundəri wur nəka bəse wu momi. Wi ngapo bərti ci wur kə dē wu tambe gəs kə shirəmi.

Woni'e bari cina dē Yami

⁴⁶ Arni shirəm tli gip mən kopi gəs den'e woni baa dām bari gip wuri.

⁴⁷ Yesu mom damtən gəzəni, arni tē pən heli nya goni, tē neti markəm dati.

⁴⁸ Tē wul wur'e, <<Kup muntu nəm heli nya tu gip sun gəno, amin tē nəməni, kup muntu nəmən ngapo, tē nəm ni muntu karəm sur gwa. Muntu kan tini'e heli gip kən kup ti ni'e bari.>>

⁴⁹ Yohana nəmi ti tē wule, <<Babomi, mə shin murgon den dēli itər gip sun gi, mən ngapo mə wul ti'e tē za'i, tiyo gip min ti ra da'a.>>

⁵⁰ Arni Yesu wul wur'e, <<Za tēni, muntu ba shin kən na dun ger dawo gegin ni.>>

Mbarəm kə nye bən gon gip Samariya nge Yesu

⁵¹ Gip untuwo, muri mbirawi kə paltən gəs to yam kawo, tē kurgəs hoyi dē ti su Urushalima.

⁵² Tē kar mbarəm jen dē wu kur ri gip nye bən gon gip Samariya kə dē wu kərkəmi ti lasi.

⁵³ Ama wu nge ti nan wu shin tē bətl gam Urushalima gwa.†

⁵⁴ Nan mir mən kartən gəs ga Yakubu na Yohana shin untuwo, arni wu wule, <<Babomi, kə ndu'e mə labi utu sur yam ar ker wur kaya?>>

⁵⁵ Kan tē bal ti den wur tē mbatl wuri.

⁵⁶ Kan wuri gip nye bəni goni.

Kopi Yesu banyi

⁵⁷ Wu den ritəno, arni mbarəm gon wule, <<Aa kop ki kup lastu kə ri gwa.>>

⁵⁸ Yesu wul ti'e, <<Kusum na shu gəzəni, yatli kə to yamka na bin gəzəni, ama Ami Nya Mbarəmo ami ra na ba muri da'a.>>

⁵⁹ Tē wul gon'e, <<Kopəni.>> Arni mbarəmi wule, <<Babomi, za'əm a ri kap bəba gən kani.>>

⁶⁰ Kan tē wul ti'e, <<Za məshi mbarəm wuri kap məshi mbarəm gəzəni, kiwo ri la icən kə zo dəmi cina dē Yami.>>

⁶¹ Gon ngapo tē wul ti'e, <<Aa kop ki Babomi, in ki za'əm a pali bi mən bom gən kakan gwa.>>

⁶² Arni Yesu wul ti'e, <<Kup mbarəm tu bətl am gəs den yitta tlawo, ti tē bali ger karo tē ndar tetən gip bom kə Yam da'a.>>

10

Yesu kar hauya myakan na kutl cet rop

¹ Gip untuwo Babom Yesu dēli mbarəm jen hauya myakan na kutl cet rop. Tē kar wur rop-rop dē wu kur ri gip bən ju na kup lastu tē ri gwa.

² Tē wul wur'e, <<Rishi kəni nari, mən rəshi ngapo njem ni wura, untuwo shirəm ni na Yam ba mən kəni, ti kar mən rəshi jen ra dīri wu rəshi ti kəni.

³ Ndarani, ar tu a kar kən wule mir tēm gip dlom mamale.

⁴ Ba kə pən ni posh wurpi, ko posh wi bar da'a, ko kaptəlaye. Shirəmini murgon den tēp da'a.

⁵ Bom tu kup kə te gipiwo pareni wul tən'e, <Dē muri mbatl kə Yam te gip bom kəni.>

⁶ In mən muri mbatl ra gipiwo, muri mbatl gin ba kop ti. In ar ra dawo, ar ba pal kar kəne.

† 9:53 9.53 Mən Yahuda na mən Samariyawo wu mash da'a, 'wu mbur ezəni'. Mən Samariyawo wu na tləndər tu kan wu bote Yam lasi gwa bat na kə mən Yahuda.

⁷ Dəm ni gip bomi cini kə tlani argon tu kup wu bi in gwa, mən mbap ndar batltəne, ba kə kop ni bom-bom da'a.

⁸ Kup bən tu kə te gipi wu nəm kəno, cini argon tu wu ne cina da in gwa.

⁹ Warkeni munju den kumi dli gip lasi gwa, wul wur ni'e wokoci kə də Yam dəm Gun gin mbirawi.

¹⁰ Bən tu kup kə te gipi wu nəm kən dawo, kopni guntəp kə gip bəni, wul ni'e,

¹¹ <Ar pa den kəni, kushka kə bən gin kan nəmi mi asəmka ma mə bati in bargain wi, kup na untu, mom ni'e wokoci kə də Yam dəm Gun gin mbira wi.>*

¹² A yari ine, gas metən na Yamo guna baa ci Ba-Gun Yam den Sodom man bən kəni.>>

Bən ju nge kopiwo wi dəm bar kə guna'i

¹³ <<Kashto gi Korasinu! Kashto gi Betsaida! Də wule gip Taya na Sidon ni pi bar kə dləkəntən kanda tu pi gip kən gwa, na wu ci atl gam terka wi, wu la lusguru wu den wi mudlər sur gami.†

¹⁴ Den pət kə gəniwo Yam ba shin guna kə Taya na Sida man kəne.

¹⁵ Ki Kaparnahum ngapo dɛdɛ gi to yamkan baa pi ya? Ko nəm, kaar ni ba pali'i də ri'i kəka, las tu məshi mbarəm ba kum dli gwa.>>

¹⁶ Tə wul mən kopi gəs'e, <<Muntu kum argon tu kə yariwo tə kumən wi, untuni muntu nge ino, tə ngem ni, ama muntu ngemo tə nge ni muntu karəm sur gwa.>>

Hauya myakan na kutl cet rop pal wi

¹⁷ Wi hauya myakan na kutl cet ropi pal dīr na ghol mbatli wu wule, <<Babomi, dun itər ma wu kumi mi bi gip sun gi!>>

¹⁸ Tə wul wur'e, <<A shin Shetan, Gun dun itər den ndetən sur wule ci bi kə Yami.

¹⁹ Kum ni, a bi in iko nan ki des ici na indəri. Eso, a bi in kup iko kə tle gam kə Gun dun itəri, warwat bar gon ba zamkən da'a.

²⁰ Kup na untuwo ba kə pini ghol mbatli dene'e dun itər ra atli da in da'a, ama pini ghol mbatli, sun gin ra na rəshi to yamka.>>

Yesu pi ghol mbatl na argon tu Yam pi gwa

²¹ Gip untuwo, Yesu la'i na ghol mbatl hoyi gip Ruhu kə Yami, tə wule, <<A gode i Bəba, ba mən yam na atli, nan kə ghundər bar juka də mən ceti gam na momi bar, Kan kə buli munju kan pali gam gəzən wule mimir ni gwa. Untu ni a gode i Bəba ar mbuni i ger kə pi untu.

²² <<Kup bar juwo Bəba bin iko den wur wi, murgon ra nan mom ko woni'e nyayi da'a, Bəbani mom ti nan gəsi, untu ni esi, murgon mom Bəbayi da'a nyayini mom ti nan gəsi na muntu nyayi ndu tə buli ti gwa.>>

²³ Nan wi ra nan gəzəno arni ti bal ti kar mən kopi gəsi, tə wul wur'e, <<Albarka ra den ger tu shin bar ju kə shin gwa.

²⁴ A yari ine, mən yari shirəm kə Yam na gun na womti ndu'e wu shin argon tu kə shini gwa, wu zam shini da'a, wu pa kum bar ju kən den kumi gwa, wu zam kumi da'a.>>

Ba mən Samariya mən shini guna'i

²⁵ Gasi gono, bar mən kulci mbarəm shirəm tu kan Yam bi Musa gwa, tə tlyam dlər tə kum kə bi kə Yesu tə wul ti'e, <<BaMən kulci, ununu aa pi kan a zam rai kan ba pa da gwawe?>>

²⁶ Ar ni Yesu wul ti'e, <<Unun shirəm kə Yam yari, im nu kə momi?>>

²⁷ Mbarəmi wul ti'e, <<Kə ndu Babom Yam gi na mbatl gi kup, na damtən gi, na ndərtən gi kan kə ndu berəm dəmi gi kanda tu kə ndu gam gi gwa.>>

²⁸ Arni Yesu wul ti'e, <<To ar hoyi, kima pi untu ki məsh da'a.>>

²⁹ Kan tə ndu'e tə ho gam gəso, kan tə pa tambe Yesu tə wul ti'e, <<Kano woni'e berəm dəmi gəni?>>

³⁰ Ar'ni Yesu wul ti'e, <<Pi bakos goni tə dəl sur Urushalima tə su Yeriko, kan tə mo na mur mən dləri den təpe, kan wu ɓo ti wu nəm bar gəska kup kan wu lati atl wu za ti bi də məshtəni.

³¹ Gip untuwo kan mən keri bar ju kan dīri Yam gwa tə kop dīr den təpi, tə dīr shin ti ɓom atli, tə kop markəmi tə ndara.

* **10:11 10.11** Bati kushka den asəmkawo pitən kə mən Yahudani, ar'e "Ar pa den kəne." Mən bati kushkayi dəli wur kəm utuwi. † **10:13 10.13** Lusguru na mudlər gami: Shini ndetən kə mbarəm cina də Yami.

³² Untu ni'es, mən mbap gip Bom kə Yam điri tə shin ti bom atlo, arni tə kop markəmi, tə ndara.

³³ Den kariwo arni ba mən Samariya gon đir lastu mbarəmi ra gwa, tə shin tiwo ar ni guna ci ti den ti. ‡

³⁴ Kan tə ri kar ti tə shoti mal inabi na mir den usu gəsi, tə bali tika, tə pən ti tə ne ti den bar kəm gəsi, kan tə ri ti bom shukutən goni tə ne ger den ti. §

³⁵ Bar tlowo kan tə yem wurpi dinari rop, kan ti bi bakos mən lasi tə wul ti'e, <Da'i nem ger den mbarəm tu, amin a pal điro, argon tu kə jili den kar kə muntuwo a batl ki.>>> *

³⁶ Kan Yesu ba tambe ba mən momi shirəm kə Yami, tə wul ti'e, <<Kəkəno gip mbarəm myakan juwo, kə kum wule woni'e berəm dəmi kə muntu tu kan mur mən dləri den təp ju bo ti gwa wu?>>

³⁷ Arni kan ba mən momi shirəm kə Yami ba wul ti'e, <<Muntu kan shin guna gəs gwa.>> Arni Yesu wul ti'e, <<Kima ri pi untu.>>

Yesu ri bom də Marta na Maryamu

³⁸ Nan Yesu na mən kopi gəs ra den təp gəzən kə sitən Urushalimawo, ar ni wu ri gip nye bən gon lastu nagər gon mən tu ba wul ti'e Marta ba nəm ti bom da ti.

³⁹ Tə na mən gipi gəs ba wul ti'e Maryamu, muntu dəm cina də Babom Yesu tə den kumi shirəm gəsi gwa.

⁴⁰ Ama Martawo, pi fingsal pəni ti mbatl kawı, arni tə ri kar ti, tə wul ti'e, <<Babomi, kə shin ni diya mən gəpi gən za'əm nangən ami den pi fingsal gwa? Wul ti'e tə ri nem am ra.>>

⁴¹ Ar ni Yesu nəmi ti, tə wul ti'e, <<Marta, Marta! Mbatl gi tlikawi, kə den damtən den bar na womti.

⁴² Bar nəm ni mbarəm ba ndu'i. Maryamu pən ho bari, baa nəmi təkə da'a.>>

11

Kulci shirəm na Yami

¹ Gasi gon Yesu den shirəm na Yam rən kəti gonka, nan tə pa'iwo, gon gip mən

kopi kə Yesu ba wul ti'e, <<Babomi, kulci mi shirəm na Yam, kanda tukan Yohana kulci mən ju kan ba kop ti gwa.>>

² Yesu wul wur'e, <<Kən ni ki shirəm na Yamo wul ni'e, <Bəba, də shin nartən kə zo sun gi, də mulki gi suri.

³ Bi mi fingsal gəmi kə se na gəni

⁴ Ho'i mi warwat pitən gəmi ju kan mə pi gwa, don mima munju kan pi mi dlat dawo mə ho'i wuri. Te mi gip argon tu ba kem mi wani pitən gwa da'a.>>>

Ci cina na kulci shirəm na Yami

⁵ Yesu wul mən kopi gəs'e ba wule, gon gin na berəm, ti ri kar ti kə dlom gasi ti wul ti'e, <<Berəm, bim. rance burodi gudəli myakan ngapi.

⁶ Berəm gən gon dəl kə ba bəmi asəm kan tə kop bom dam kəkən tu ami ngap fingsal nem ra nan a bi ti gwa da'a.>>

⁷ Muntu te gipika ngapo ti nəm ter gip kushi ti wule, ba kə ghunəm da'a! Amiwo, a le bədlabən kawı, ami na mimir gən kup mə mur gəmi atl wi, a mani tlitən yam a bi'i argon da'a.

⁸ Na yari ine, da ma ti tlyam tə bi ti argon den ti berəm gəs ni dawo, ti tlyam tə bi ti ko mənən tə ndu'i sabo nan sham ci berəm gəsi nan pi ta liri gəs da gwa.

⁹ <<A yari ine, pini ta liri ba bi ine. Ngen ni ki zami, pini ta bə bədlabəni, baa buli ine.

¹⁰ Muntu kup liri, baa bi ti. Muntu kup ngeno ti zami, untu ni muntu kup bo bədlabəno ba buli ti.

¹¹ Gon ra gip kən in nya gəs ba liri ti kos kan tə bi ti ici gwa ya?>>

¹² Ko də nya gəs liri mbutl kan tə bi ti indəri we?

¹³ Kən mən dasi tu ma kə mom mbuni bar ju ki bi mimir gino, balle Ba gin kə to yamka, ti bi Ruhu kə Yami mən ju kan lir ti gwa.

Yesu na gun dun itəri Ba'alzabu, Shetan utuwi

¹⁴ Yesu den dəli dun itər mən bətli ləka gip mbarəm goni, nan dun itəri dəlo ar ni mbarəmi shirəme, kan mbarəm na womti ba pi mamaki,

‡ 10:33 10.33 Mbarəm kə Samariya Wini mən Yahuda ba dəfanyi wuri, den wu yem mətli đir kari. § 10:34 10.34

Mir na mal inabi Gip muri jawo wu pi un nari. * 10:35 10.35 Dinari Wurpi kə mən Romani gudəli nəmo an den bi nde pət nəm kə mən mbapi.

¹⁵ Jen eso, wu wule, Yesu dɛli ni dun itər tu na iko kə Ba'alzabu gun dun itəri.

¹⁶ Jen ngapo, wu ndu'e wu gode Yesu, arni wu wul ti'e, tə pi bar kə dləkəntən kan mbarəm baa shin'e Yam ra nan ti gwa.

¹⁷ Yesu mom mbatl gəzəni, arni tə wul wur'e, <<Kup mulki tu tatl rop kan den shini bes kə ezəno, ar ba dlər da'a. Untuni bom ni tatl bomi rop wu den shini bes kə ezəno ar ba yas ka.

¹⁸ Shetan ni tatl rop kan tə den shini bes kə gam gəso, imni mulki gəs ba ndər rawu? Kə wule na iko kə gun dun itər ni a dɛli wani itəri.

¹⁹ Ami ni a dɛli wani itər na Ba'alzabulo, kano mən kopi gino na iko kə woni wu dɛli itəri? Untuwo, mir mən kopi gin ni ba nəm kən na shirəm den bar ju kə yari gwa.

²⁰ Ami ni ngap a dɛli wani itər na iko kə Yamo, mulki kə Yam suri in ituwi.

²¹ Ndəri mbarəm ni dləri bom gəs gam kan tə but hoyiwo, argon ba zam bar kə bom gəs da'a.

²² Murgon ni ndər man ti kan tə dīr ndati na dlan ngapo, ti man ti tə nəmi ti bar kə dlan gəska kup kan tə la mbatl dene gwa, kan tə bi jenka.

²³ Muntu ne dli demən dawo tə ngen ni, muntu kan nem am gip domi dawo ti ni den gəzanyika.>>

²⁴ <<Dun itərni dɛlka gip mbarəmo, ti pi ta nɛltən kə ba las tu mal ra da gwa, kə də tə ngen ba shukutəni, tin tə zam dawo ti wule a pal rən gip mbarəm tu kan a dɛl dīr gwa,

²⁵ tin tə pal dīr kan tə zam sar lasi kawī pal kərkəmi kawo,

²⁶ ti pa ri yem dun itər jen wi nyingi munju kan manti dasi tu gwa kan wu dīr wu dəm kə ba lasi den kar kə untuwo pa'i dəmi kə mbarəm tu ba man kə lai gəsi wantəni.>>

Yesu kulci den imni mi kum təmi

²⁷ Nan Yesu yari untuwo, arni nagər gon gip womti mbarəmi lati bi, tə wul ti'e, <<mən albarka ni'e nəna tukan gər ki tə luki kan kə nar gwa!>>

* **11:30 11.30** Yunana Tə ra nəm gip mən shirəm na Yam kə terka tini Yam kar ti də tə yari mən bən Neneba də wu pal kar Yami.

²⁸ Yesu nəmi ti tə wul ti'e, <<Albarka mani nartən den munju ba kum shirəm kə Yam kan wu kop gwa!>>

Mbarəm ngen shini alama

²⁹ Nan mbarəm dom wur es na womtiwo, arni Yesu wule, <<Mbarəm kə zhan kəno mən dasi tuni, wu den ndu'i shini alama, ngapo wi zam shini alama gon da'a in kə Yunana mən shirəm na Yam ni da gwa.

³⁰ Ar nərə wule Yunana kan dəmi mən Neneba alama gwa, untu ni Nya Mbarəm ba dəmi zhan kəni.*

³¹ Gas metən na Ba-Gun Yamo, gun kə Sheba gər mətli, ti tlyam na mən zhan kəni, argon tu tə piwo ti byal wur atl den argon tu wu pi gwa. Don tə dīl ni dīr bango kə duniya kə də tə shin momi bar kə Solomon. Shin ni, muntu man Solomon nartən gwan kəni.

³² Gas metən na Ban-Gun Yamo, mbarəm kə Neneba ba tlyam na mbarəm kə zhan kəni wi byal wur atl den wu ci atl gam na wazu kə Yunana. Shin ni, muntu kan man Yunana nartən gwan kən dē.

Yesu kulci den utu shini bari

³³ Murgon ba la utu den pitila kan tə ghundərika su shu ka, ko tə ghupka na bar gal da'a. Ama ti ne to den ba dəmi gəska munju te gip kushiyo wu shin bari.

³⁴ Ger'e pitila kə dli, in ger gi hoyi no, ki shin bar hoyi. In ger gi ngap hoyini dawo, kup dli gi ba la'i na dəməni, ki shin bar hoyi da'a.

³⁵ Ba shini, cirtən tukan den kiwo dəmən ni da'a,

³⁶ dli gi ni kup la'i na cirtən es dəmən ra kəti gon dawo, ar ba bi cirtən las kup kandatu kan pitila ba bi'i cirtən gwa.>>

Kashto kə Parisawa na mən kulci mbarəm shirəm tukan Yam bi Musa gwa

³⁷ Nan Yesu pa'i shirəmo, ar ni ba Parise gon la tə bi kə də wu ci fingali, kan Yesu te gipi, tə dəm kə ci fingali.

³⁸ Ar dləkən ba Pariseyi nan tə shin Yesu dəm kə ci fingali tə ho amka da gwa.

³⁹ Babom Yesu ngapo ar ni tə wul ti'e, <<Kən Parisawawo, kə ho kar gal ka, na

wuro male, gipi ngapo, kən ra laa'i na te ger den bar kə mbarəme na dāsi tu'e.

⁴⁰ Kən kədləme, o fawo muntu pi kariwo, ti'es ni tē pi gipi diya?

⁴¹ Kən ngapo, bar ju kan kən ra nari kupo, bi ni munju kan am ri wur kar da gwa, arni ki cir cina dā Yami.

⁴² <<Kashto gi ni, kən Parisawa, ar tu kə dēli zakka kə ga bucumbu na mbəlci na wol oro kup, ngapo kə pi ho bar na ndu'i Yam da'a. Munju ni mbun'e kə pi bat na wi mənja ka.

⁴³ <<Kashto gi ni, kən Parisawa, kə ndu dā bi in zo ba dēmi te cina gip ba kumi shirəm kə Yamka, eso, kə ndu dā shirəmi in gip bar pəte.

⁴⁴ Kashto gini, don kən nərə wule gam-bəci kan ne ti tat da'a, munju mbarəm ba desi na momi gəzən da gwa.>>

⁴⁵ Arni gon gip mən kulci mbarəm shirəm tu Yam bi Musa gwa nēmi ti tē wule, <<Mən kulci, ki ni kə yari untuwo besini kə yari mi.>>

⁴⁶ Arni Yesu nēmi ti tē wule, <<Kashto gin pa'e kən mən kulci mbarəm shirəm tu kan Yam bi Musa gwa, kən ni kə bi mbarəm gos gam ju kan man yar gəzən gwa, kən na gam gin ngapo kə ne wur am ra da'a!

⁴⁷ <<Kashto gini, don kən ni kə tu gam-bəci kapi mən yari shirəm kə Yami, munju kano ga gigi gin ni ri wur eka gwa.

⁴⁸ Kən ra na momi'e, na ndu'i gin ni arjen ju ga gigi gin pi gwa wini wu ri wur'e kan kən den tu'i gam-bəci gəzəni.

⁴⁹ Ar ni kem Yam gip momi bar gəs wule, <A kari wur bar suka na mən yari shirəm kə Yami na mir mən kartən kə Yesu, wi ri jen eka, wu pal wu tlat jeni.>

⁵⁰ Untuwo bəran kə mən yari shirəm kə Yam kup ju kan shoti tun ne gəs kə duniya, ar kop mbarəm kə zhan kəno ba pali in yare.

⁵¹ Tun den bəran kə Habila ar dīr den kə Zakariya muntu kan ri ti eka dlom ba kerī bar ju kan dīri Yam na las mən tsarki. Hoyi ni a yari ine, kup ar ba kop rənka den mbarəm kə zhan kəni.

⁵² <<Kashto gini, kən mən kulci mbarəm shirəm tu Yam bi Musa gwa, den kə pən

bar kə buli ilimika kən na gam gin ngapo kə te gipi da'a mən ndu'i tetən ngapo kə za wur wu te da'a. >>

⁵³ Nan Yesu za lasiwo, kan mən kulci mbarəm shirəm kə Yam na Parisawa wu nəm tlati gəs hoyi wu den lo'i gəs kə dā tē yar bar na womti,

⁵⁴ wu den ndu'i'e wu kemi ti gam gəs male.

12

Yesu dāli kəm mir mən kopi gəs den setəne

¹ Gip untu nan mbarəm na womti dom wur na nari har wu den desi ezəno, arni Yesu pii shirəm mir mən kopi gəs kakani tē wul wur'e, <<Pini kula na yisti kə mən Parisa mən se mbarəme.

² Argon ra na zupi kan ba bulka da gwaya, eso argon ra na ghundəri kan ba mom da gwaya?

³ Untuwo kup argon tu kə yari muriwo ba dəl kari. Argon tu kə yari mol ko gip kushi tukan kə le bədlabən gamkawo ba yari den gam kushi.

Muntu baa bərti ti gwa

⁴ <<Kən ga berəm gəni, a yari ine, ba kə kumni bərti kə munju baa ri dli eka gwa da'a, den kar kə untuwo wi'i mbu pi argon dene da gwa.

⁵ Aa yari in muntu ki kum bərti gəs gwa. Kumni bərti kə Yami muntu kan tin tē ri dli ekawo tē ra na iko tē laa kən te utuka gwa. Ge shirəm ni a yari ine, ti ni ki kum bərti gəsi.

⁶ <<Ba wur mir yatł nantamka den kabarshu rop diya? Kup na untu, Yam məsənika na ko nəm gəzən da'a.

⁷ Untuni kup ta gam gino na dləmi ni ar ra. Untuwo, kumni bərti da'a, kə man mir yatł na womti daraja.

⁸ <<A yari in esi, kup murgon tu shedem cina dā womti mbarəmo, ami Nya Mbarəm ma aa shede ti cina dā mən kartən kə Yami.

⁹ Muntu ngap kan nge momi gən cina dā mbarəmo, ami ma a nge momi gəs cina dā mən kartən kə Yami.

¹⁰ Kup muntu pi shirəm mburtən den ami Nya Mbarəmo, ba ho'i ti wani pitən gəska, ama kup muntu ngap pi məgən

shirəm den Ruhu kə Yamo, ba ho'i ti wani pitən gəska da'a.

¹¹ Wi ni wu dir kən gip bom kumi shirəm kə Yami kə cina də mən hukuntetəne ko cina də mən bəno, ba də tək dēli gam gin ko unun ki yari ghun kən ni da'a.

¹² Ruhu kə Yam ba kulci in argon tu ki yari wokociyi gwa.>>

Yesu pi misali den kədləm mən bar kə ame

¹³ Arni murgon gip womti mbarəm wul Yesu'e, <<Ba mən kulci, wul erəm gən'e tək bim bar gado gən kan bəba gəmi məsh za'i mi gwa.>>

¹⁴ Yesu nəmi ti tək wule, <<Mbarəme, woni nem mən tloyi shirəm ko mən rabe in bar ju kan Bəba gin məsh za'i in gwawe?>>

¹⁵ Tək ci cina na shirəmi tək wul wur'e, <<Lurani, dlyam ni na ndu'i barka na nari. Ho dəmiwo ar dām den domi bar na nari da'a.>>

¹⁶ Arni tək bi wur misali goni, tək wule, <<Pi mbarəm gon mən bar kə ame, tək zam bar nar den kən gəsi,

¹⁷ tək wul gip mbatl gəs'e, <Ununu a pi we? Ami ra na las tu kan a ne bar kə kən gənka gwa da'a.>

¹⁸ Tək wule, <Argon tu a piwo, a tatl bindi gənka, kano a tu jen kiri, gipini a ne bar kə kən gənka na bar ju kup kan a zam gwa.

¹⁹ Kan a wul gam gən'e, Kira na bar na womti kan ki neka ar ri'i sheti ghon na womti gwa. Shukuyi gam gi, kək pi ta ci kək pi ta tle, ki den kumi tēmi.>

²⁰ Ama Yam wul ti'e, <Ki kədləme! Gip gas kən ni kii məshi, bar ju kək domo kək woni ar ba dām we?>>>

²¹ Untuni ar ba dəmi muntu kan domi gam gəs bar kək am gwa, tēra na argon es cina də Yam da'a.>>

Yesu wul mir mən kopi gəs'e wu la mbatl den Yami

²² Ar ni Yesu wul mən kopi gəs'e, <<Untu fawo a yari ine, ghun ni gam gin den dəmi gin da'a, fingal gini, ko bar kək la'i kək dli gini.

²³ Rai man fingali, dli ngap ar man tutul dli.

²⁴ Shin ni ghanrati, wu ngani da'a, wu rəsh da'a, wu ra na ba ne barka ko bindi

da'a, kup na untuwo Yam ba bi wur fingali, daraja gin ngap ar man kək yatli na womti!

²⁵ Woni gip kən gip ghuntən gəsə, ti mani biti awa nəm ra den muri gəswe?

²⁶ Kənni kək mbu pi nye heli bar untu dawo, unun kem nami bar jen ba ghun kəne?

²⁷ Shin ni buzən kin kək gip ləpe kanda tu wu nar gwa, wu pi mbap da'a ko wu dləmi gam gəzən luluri, kup na untuwo, a yari ine, ko Solomon kan gun ni na nartən gəs ma tək tabe la'i mbuni tutul dli wule kək nəm gip wur da'a.

²⁸ In untuni Yam pi jir kək gip ləpe na mbuntəni munju ra sekəni gəniwo kan dək ker wur ka, bare kəne, kən mən heli ngəshtən den Yami.

²⁹ Ba kək lani mbatl den bar ju ki ci ko ki tla gwa da'a, ba ar ghun kən ni da'a.

³⁰ Munju mom Yam dama wu ngen bar ju. Kən ngapo, Ba gin kək to Yamka mom bar ju ndari kək zam gwa.

³¹ Ama ngen ni pi bar ju Yam ba ndu kakani, arni ti bi in bar ju kup ndari kək zam es gwa.

³² <<Kumni bərti da'a, kən heli garke gəni, Ba gin kum tēmi kək bi in zo dəmi cina də Yami.

³³ Bar ju kən nariwo wurni ka, kək bi ni munju am ri wur kaar da gwa wurpiyi. Neni gam gin bar ju ba guska na zo bar ju ba lika da gwa to yamka, las tu mur ba pənka da'a, ghughur ma wi lika da gwa.

³⁴ Lastu zo bar kək mbarəm rawo, lasini mbatl gəs ba nərə.

Yesu ba ndu mən kopi gəs wu dām gədən

³⁵ <<Dəmni gədən, də pitəla gin nərə den cirtəni.

³⁶ Dəmni wule zher ju kan den buti də babom gəzən pal kək domtən kək gudlumi gwa. Tin tək pal dir tək bə bədlabəno, wi buli ti na zhotəne.

³⁷ Ar ba dəmi zher ju bar kək ghol mbatli kano babomi ni pal tək zam wur wu nde umur kawo da gwa. Na ho bi ni a yari ine, ti tus bar lulur gəska tək wul wur'e wu dām atli kan tək kop wur na nəm-nəm tək bi wur fingali.

³⁸ Ar ba mbuni zher ju, tin tɔ pal kɛ dlom gas ko kɛ bɛtloni, tɔ zam wur den buti gwa.

³⁹ <<Momni na untu, babom ni mom pɛt tu mur ba ɗiri ti gamo, ti za dɛ muri te ti gip bom tɔ yemi ti barka da'a.

⁴⁰ Kɛn ma dɛmni gɛɗɛn don Nya Mbarɛm ba sur den pɛt tu kɛ la mbatl da gwa.>>

Zher mɛn aminci na muntu ra na aminci da gwa

⁴¹ Bitrus wule, <<Babomi, mɛnni kɛ yari mi misali tuya ko mbarɛm kup ni?>>

⁴² Arni Babom Yesu nɛmi ti tɔ wule, <<Woni'e zher mɛn aminci na momi pi bari? Ti ni'e muntu babom gɛs ne ti bari tɔ buti ti bom gɛsi, kan tɔ bi nami zheri fingal gɛzɛn hoyi gwa.

⁴³ Ar ba mbuni zher tu kan babom gɛs ni pal tɔ zam ti tɔ den pi mbap gɛs gwa.

⁴⁴ Ge shirɛm ni a yari ine, ti ne ti gam bar ju tɛra nari kup gwa.

⁴⁵ <<Ama zher tuni wul gip mbatl gɛs'e, <Babom gɛn pal bɛle da'a,> kano tɔ nda gip bɛ nami zher mɛn mbapi mɛtli na moni, kan tɔ nda gip ci na tle ar kem dɛ ɗu tlo ti.

⁴⁶ Babom kɛ zher tu ba pal den pɛt tu kan tɔ la mbatl paltɛn gɛs da gwa, ti tlyat ti tɔ cetɛl ti kan tɔ pi ti hukunci na munju ba pi hoyi da gwa.

⁴⁷ Zher tukan mom argon tu babom gɛs ba ndu'e tɔ pi kan tɔ pi shiri da'a, ko tɔ nge pi argon tu babom gɛs ndu'e tɔ piwo, ba pi ti bɔtɛn kɛ tle masi.

⁴⁸ Muntu na dɛmɛn gam den argon tu babom gɛs ba ndu'e dɛ pi, kan tɔ pi wani pitɛno, ba ɓo ti njem. Kup muntu bi ti nari baro ba ngen nari bar kar ti. Muntu kup bi ti bar na womti ba ngen bar na womti es kar ti.

Surtɛn kɛ Yesu ba ɗiri tatltɛn kɛ bomi

⁴⁹ <<Untuni a ɗir kɛ la'i utu gip duniya. Ndu'i gɛnno na ar nɛm wi.

⁵⁰ Ami ra na batisma kɛ kumi dli tukan ba pim gwa, fawo ar den ghuni gɛni in pim wi da gwa.

⁵¹ Kɛ kum wule a ɗiri ni ghol mbatl gip duniya ya? Ako! A yari ine, rabe gamni a ɗiri.

⁵² De cina, gip bom nɛmo, mbarɛm nantam ba tatl bomi rop, myakan den shini bes kɛ rop, rop den shini bes kɛ myakan.

⁵³ Wi tatli, bɛba ba shin bes kɛ nya, nya ba shin bes kɛ base. Nɛna ba shin bes kɛ nya gɛsi, nyayi ba shin bes kɛ nas pa'e. Nakon ba shin bes kɛ nye kon gɛsi, nye kon ba shin bes kɛ nakon gɛs pa'e.>>

⁵⁴ Yesu wul domtɛn kɛ mbarɛmi es'e, <<Kɛn ni kɛ shin dun yam ni tli tor tɔp yemmawo, kɛ kur wule, <Ghon ba nda,> kan ar ndayi. *

⁵⁵ Kɛnni es kɛ kum itɛr den tlitɛn tor kuduwo, kɛ wule, <Pɛt ba mati,> kan ar mati.

⁵⁶ Kɛn mɛn se mbarɛme, kɛ mani momi pitɛn kɛ dun yam na wultɛn kɛ itɛr den atli, ngapo, momi zhan kɛno kɛ mbu da'a.

Ngash gos na mɛn ri gi cina

⁵⁷ <<Ununu kem kɛ nge mani momi bar ju mbun kɛ pi gwawu?

⁵⁸ Gonni ri shirɛm gi bom tloyi shirɛmo, zho i kɛ kɛrkɛmika nan ti den tɔpe, kin kɛ nge giwo, ti ri'i cina dɛ mɛn tloyi shirɛmi, ti ngapo ti taki am dɛ mɛn baltɛn kɛ dlomi, mɛn baltɛn kɛ dlom ngapo ti laki gip bom kɛ moni.

⁵⁹ A yari i, ki dɛl da'a, se kin kɛ batl argon tukan tloyi i kup gwa.>>

13

¹ Gip wokociyi munju ra lasiwo, kan wu yari Yesu argon tu kan zam mɛn Galili jen kan Bilatus kem dɛ ri wur eka nan wi den mboshi bar ju kan wi bi Yam gɛzɛn su Urushalimaka gwa.

² Yesu nɛmi wur tɔ wule, <<Kɛ wule munju ri wur'e na kumi dli untuwo wu man ni kup nami mbarɛm kɛ Galili warwat pitɛna?

³ Untuni da'a! Na yari inni, kɛnni kɛ za warwat pitɛn ginka dawo untun kup gin ki mɛsh wule gwazini.

⁴ Untu eso mbarɛm kutl cet wuzupse ju nan pike nda den wur ka, kan wu mɛshka

* **12:54 12:54** Gip atl kɛ Palasɗinuwo, dun yam tu ba ɗiri ghono, tɔp yemmani tɔ dɛl suri arni wule kɛ atl gɛmi, kan ba tli tor gabɛs gwa da'a.

su Siluwam kawo, kə wule wini wu man mən Isra'ila kup warwat pitəna?

⁵ Untuni da'a! Na yari in ra, kənni kə za warwat pitən gin ju kə pal kar Yam dawo, kən ma untun ki məshi.>>

Turum kan ba gəri da gwa

⁶ Kan Yesu ba pi wur misali tə wule, <<Bakos gon ra na kin turum gip kən gəsi. Ya ri kə kotli nyeni, arni tə zam ko nəm dene da'a.

⁷ Kan tə wul muntu ba ne ti ger den kəni'e, <Ba shini! Sheti ghon kə myakan ikən wi ami den dīrtən kə kotli nyen turum kəni, gastu kup a dīro a zam argon dene da'a. Wotl ti ka! Imni ba za ti tə tla laska katlu?>

⁸ Kan mən ne ger den kəni ba nəmi ti tə wule, <Babomi, za ti kə sheti ghon nəm ra, a domi ti atl gəse a wi ti ghop.

⁹ Doro tin tə gər gwa ar mbuni, tin tə gər da ngapo se də wotl tēka.> >>

Yesu warke nagər gon den pət shukutəni

¹⁰ Gasi gon den pət shukutəni, Yesu den kulci mbarəm te gip bom kumi shirəm kə Yam gonka,

¹¹ nagər gon ra lasi muntu kan dun itər tle tēka gwa, kup tə ngonka wi, sheti ghon gəs kutl cet wuzupse tə mani tlitən yam da'a,

¹² Yesu na shini gəso, arni tə la tə bi tə wule, <<Nagər mbarəme, A pəni i kumi dli gi kaw!>>

¹³ Kan Yesu ba ne am den ti, arni nagər məri workəca tlyam dlər kan tə dədə Yami.

¹⁴ Argon tu ci lo bari kə bom kumi shirəm kə Yam nar den'e Yesu warke nagər tu den pət shukutəni. Arni tə wul nami mbarəm'e, <<Muri mukka ra nan ar dlat də pi mbap gwa, dīr ni gip wur də warke ine, bat na pət shukutəni.>>

¹⁵ Arni Babom nəmi ti tə wule, <<Kən mən se mbarəme! Woni gip kən ba pət tla gəs ko bar kəm gəs kə ba bali gəs tə ri bi ti mal den pət shukutən dawu?

¹⁶ Nagər kəno, gəs gal kə Ibərahim ni, muntu kan Shetan ne ti kəba lasi sheti ghon kutl cet wuzupse gwa, ar ndari də pət ti am də argon tu kan bal tika den pət shukutən da'a ya?>>

¹⁷ Nan tə yari untuwo, munju kan ba ndu shini gəs dawo arni sham nəm wuri. Nami mbarəm ngapo, kup wu pita ghol mbatl na bar mən dləkəntən ju kan tə den pi gwa.

Misali kə ge danzi

¹⁸ Kan Yesu ba wule, <<Wule unun mulki kə Yam rawu? Na unun es a ngash tə we?

¹⁹ Mulki kə Yamo wule ge dənti ni ar ra, muntu kan man badər kup kaltən gwa, nan murgon ngani gip kən gəs ar ba nari tə pi bar kini, kan yat l ba tu bin gəzən den am kini gwa.>>

Misali kə yisti

²⁰ Yesu wul es'e, <<Na unun a ngash mulki kə Yamu?

²¹ Ar nərə wule yisti kan nagər gon kurtli gip dapti alkama kwano myakan gwa, kan yistiya ba nga daptiya kup.>>

Guntəp kə Yamo metni ar ra

²² Nan Yesu den təp gəs kə sitən Urushalimawo, tə rat gip mir bən jen tə pi ta kulci mən bəni shirəm kə Yam.

²³ Mbarəm gon tambe ti tə wule, <<Babomi, mbarəm njemni ba zam tetən gip mulki kə Yama?>> Tə wul wur'e,

²⁴ <<Metini kə teni gipi təp kəba heli bədlabəni, domici mbarəm ra na womti munju ba ndu tetən gipi kan ba mani da gwa.

²⁵ Ba mən bomni tlyam tə le bədlabən bomika, kən ngapo ki dlər kari kə pita bə bədlabəni, ki liri kə wule, <Babomi, buli mi bədlabən ngapi!> Ama ti nəmi in tə wule, <A mom kən da'a, ko las tu kə dəl dīr gwa!>

²⁶ Kən ngapo kan kə wule, <Mən kan mə ngas fīngal mə pal mə tla gip gal nəm nan ki fa gwaya, ki ngapo kə kulci rən gip bən gəmi ka.>

²⁷ Ti ngapo ti wule, <A yari ine, a mom kən da'a, ko lastu kə dəl gwa. Tlinni kə ba ger ka, kən mən warwat pitəne.>

²⁸ Ki kul na ngasi shine, gastu kan kənni kə shin Ibərahim, na Ishaku, na Yakubu, na kup munju kan Yam kar wur den am gəs mbiwi gip Mulki kə Yami, ama kəno də kar kən kagwa.

²⁹ Mbarəm ba ɗir daga gip atl kundərəndlip, wi dām kə ci nyel gip mulki kə Yami.

³⁰ Bartuni munju kan kaar haro wi pal kə cina, kə cina ngapo wi pal kə kaari.”

Dun mbatl kə Yesu den Urushalima

³¹ Wi ra gip untuwo, kan mən Parisa jen ba ɗir wu wul Yesu'e, <<Tli gi de ca, Hirudus den ndu'i tə ri i eka.>>

³² Kan tə wul wur'e, <<Ri nəkə kə wulni ba mən ceni lar tu'e, <Ami den ɗəli dun itər sekəni na ɗəli kumi dli kə mbarəmka, gəni ma untu, mburni a pa'i mbap gəni.>

³³ Ar nəmən də a pi ta nəltən gən sekəni, gəni na mburi. Ar ba təm kumi da'a də mən shirəm na Yam məsh rən kəti gonka, ba'e gip Urushalimani ri ti eka da gwa!

³⁴ Kashto, Urushalima, Urushalima, kən mən ri mən yari shirəm kə Yam eka, mən la'i munju kan Yam kar wur sur kar kən gwa na tate, bisi mənən a ndu domi gin wule nas kor kan ba ghum mimir gəs gip bibako gəs gwa, arni kə nge gini.

³⁵ Ar tu Yam za'i in bom gin koni wi, ki i shimən da'a, se gas tu kan kə wule, <Mən albarkani, muntu kan ba sur gip sun kə Babom Yam gwa.> >>

14

¹ Den pət shukutən gon kan Yesu ri bom də bari gon kə mən Parisa kə də tə ci fingo, arni mbarəm ne ti gere.

² Cina da ti eso mbarəm gon ra mən kəmi asəm na ame.

³ Kan Yesu ba tambe mən kulci doka na mən Parisa tə wul wur'e, <<Doka gəmi wule də warke mbarəm gas shukutəna, ko ar wulra da'a?>>

⁴ Wu wule argon da'a. Yesu ngapo kan tə ne am den ba məri, tə ɗəli ti kumi dli gəs ka, tə wul ti'e, <<Ndara ndaratin gi.>>

⁵ Kan tə wul wur'e, <<Woni gip kən na nya ko tla kan ba nda shuka den pət shukutəni, kan ba ɗəli ti torka bəle-bəle da gwawu?>>

⁶ Wi ngapo wu zam argon kə yari da'a.

Pali gam gi argonni da'a

⁷ Nan Yesu shin munju kan yari wur ɗirtən kə ci fingo den zhotən kə nəmi kiri ba dəmiwo, arni tə yari wur shirəm tə wule,

⁸ <<Murgon ni lakən bi kə gudlumiwo, ba kə nəmi ni gam gin ba dəmi kə kiri da'a, kə mom da'a ko mən gudlumiwi yari muntu kan nar man ki gwa.

⁹ Kə shino, ba mən gudlumi ba wul ki'e, <Tlaka də mənkan dām kəba dəmi gi tu.> Na shamni ki tli kə pal kə ba heli ba dəmi.

¹⁰ Ra untuwo, dāmni kəba heli badəmi, muntu kan dom kənni shin kiwo, ti wul ki'e, <Berəm, ɗir de,> ti bi'i ho ba dəmi. Ar ba kem kə cir cina də munju kan tə laa kən bi nan wur gwa.

¹¹ Muntu kup ɗəda gam gəso, ba pali tə den ti argonni da'a, kup muntu pali gam gəs tə argonni dawo, ba ɗəda ti.>>

¹² Yesu wul babom tu kan la tə bi gwa'e, <<Kini ki la bi murgon kə ci fingo, kan kə la bi jen kə biki gwa, ba kə la bi berəm, ko ya'ən, ko mən gi, ko berəm dəmi gi mən bar kə am katl da'a. Munjuwo, gas jeno wi la ki bi pa. Bar tuwo wi batl ki argon tu kə pi wur gwa ituwi.

¹³ Kin ki la bi mən ci fingo gwa, yari munju am ri wur kar da gwa, na kurki, na muju itər tle wur am ko asəmka gwa na tabi.

¹⁴ Na untun ki zam Albarka, kə mom'e munjuwo wi mbu batli gi da'a. Yamni ba batl ki gas tu kan mən zo mbatl kan məshka ba tlyam gwa.>>

Yesu shirəm nan wur den bar biki

¹⁵ Nan wu kum untuwo, gon gip mən ju kan den ci fingo na Yesu ba wule, <<Mən albarkani'e muntu zam tə ci fingo gip mulki kə Yam gwa.>>

¹⁶ Yesu nəmi ti tə wule, <<Mbarəm gon ra kan ne pət bar biki gəsi, arni tə yari mbarəm na womti.

¹⁷ Nan an mbi kə ci bikiyiwo, tə kar zher gəs gon tə ri la bi munju tə yari wur gwa den'e ko unu piwi, ar mbi'e wu ɗir wi.

¹⁸ Ama kup na bi nəm wu nəm la'i asəm gipi ka, nəm wule, <A wur pel kən kan nəmən tə yarka a ri kə zhuwi gwa, pi hakkuri ka.>

¹⁹ Gon ba wule, <A'i wur tla gi kən gudəli kutl, a ri kə bəmi gəzən den kən ituwi, pi hakkuri ka.>

²⁰ Untu esi gon ba wule, <I gudlumin ni, a zam ritən da'a.>

²¹ Zheri pal dir tə bali babom gəs bar ju wu yari kup gwa. Kan lo ba ci babomi, kan tə wul zher gəsi es'e, <Zho'i kə kop guntəp kə gip bən kup, kə dirim munju kan ra na bar kə am da gwa, na kurki, na tabi, na munju itər tle wur amka ko asəmka gwa.>

²² Zheri pal dir tə wul babom gəsi'e, <Argon tu kə yarimo a piwi, artu nami las i.>

²³ Babomi ba wul zher tu es'e, <Pal rən den guntəp kə gip bən na kə bi ləpka kə la bi mbarəm diri, də ba dəmi ju la'i.>

²⁴ Na yari ine, mbarəm nəm ra gip munju kan yari wur biki kən kan ba la ləka den fingal gən gwa da'a.> >>

Kopi Yesu banyi

²⁵ Bar womti mbarəm den ritən na Yesu, kan tə bal ti den wur tə wule,

²⁶ << Murgon tu ba kopən kup, tin tə ndu'əm nar man bas ko nas ko gər gəs, na mimir gəsi, na mən gəs mətli na moni, har ma tə nge gam gəs dawo, ti mani dəmi mən kopi gən da'a.

²⁷ Muntu kup pən gicciye gəs tə kopən dawo, ti mani dəmi mən kopi gən da'a.

²⁸ Də wule gon gip kənni ba ndu tu'i tlyari bino, ti dəm tə shin mənən ti jili den tu'i bini kakani, ti shin ko təra na wurpi tu ba tu'i ti gwa diya.

²⁹ Tin tə la gəs tu'i kan tə mani pa'i tu'i dawo, mbarəm ba gyatli ti.

³⁰ Wi wule, <Mbarəm kən la gəs tu'i bine, artu tə mbu pa'i da'a.>

³¹ <<Ko də wule, gun ni ba dəl kə dlan na esi gunye, ai ti dəm ti shin kakani mən bi utu gəs dubu kutl ba mani dlan na kə esi gun kan ra na dubu hauya nəma?

³² Tin tə shin ti mani dawo, ti kar mir mən kartən gəs wu ri ngen dəmi zhilələ tun mənja ira na dliyami.

³³ Untuwo, muntu kup za argon tu təra narika tə kopən dawo, ti mani dəmi mən kopi gən da'a.

Misali ki masi

³⁴ Maso ho barni, ama təmtən gəsni dəl kawo, ba'i mani pali gəs masa?

³⁵ Ar ba'i pi argon gip kən da'a, ba'i dəm ghop da'a, sai də shotika katl. Muntu na kəm kumi gwa naa tə kumi.>>

15

¹ Mən nəmi wurpi bom na nami mən warwat pitən na womti den dīrtən kar ti kə kumi kulci gəsi.

² Arni Parisiyawa na mən kulci mbarəm doka kə Musa ngwar wu wule, <<Mbarəm kən ba nəm mən warwat pitən tə ci tor gip gal nəm nan wuri.>>

³ Tə yari wur shirəm tə wule,

⁴ <<Də wule gon ra na təm hauya nantam kan nəm gip wur ba jilka. Ti za hauya wupse na kutl cet ghwanəm ju rən bi ləpka tə nəm ngeni muntu kan jilka se tin tə zam ti kan diya?

⁵ Tin tə zam ti ngapo, ti pən ti den bibyala na ghol mbatli.

⁶ Na dīrtən gəs bomo ti la bi ga berəm, na berəm dəmi gəs tə wul wur'e, <Tayem ni ghol mbatli, təm gən kan jil kawo a zam tə wi.>

⁷ Ne ba yari ine, untuni es ba pi ghol mbatl na nari to yamka, den mən warwat pitən nəm kan ci atl gam tə pal kar Yam gwa, ar man kə mbarəm hauya wupse na kutl cet ghwanəm mən ho pitən ju kan ra na argon kə ci atl gam də pal kar Yam da gwa.

Misali kə wurpi kan jilka gwa

⁸ <<Də wule nagər gon ra na wurpi gəs bar gəlla kutl, kan də nəm jilka. Ti mbəsh utu, tə sar kushi gəska tə ngen wurpiyi hoyi se tin tə zam wurpi gəs tu kan jilka gwa diya? *

⁹ Tin tə zam ngapo, ti dom ga berəm na berəm dəmi gəs tə wul wur'e, <Tayem ni ghol mbatli, a zam wurpi gən wi nan jilka gwa.>

¹⁰ Nəm barni, a yari ine, untuni ghol mbatl ba nəra cina də mən kartən kə Yami den mən warwat pitən nəm kan ci atl gam tə pal kar Yam den wani pitən gəs gwa.>>

Bəba mən zo mbatli

¹¹ Tə pa wul ra'e, <<Pi bakos gon mən mir moni rop.

* **15:8 15.8** Wurpiyiwo ho wurpini wule bargəlla tu mə jili gwa.

¹² Nye mən gəpiyi wul bas'e, <Bəba, bim argon tu ndari də bin gip bar kə am gi nan ba bim kini kə məshka gwa.> Ti ngapo tə tatli wur kup argon tu tə ra nari gwa.

¹³ Ar murka gho da'a, kan nye mən gəpiyi ba dom kup bar ju tə zam gwa, tə ndara atl gon na dlyami tə jili bar gəska kup den kumi dədəm katl.

¹⁴ Nan tə jili bar kə am gəska kupo, kan guzum ba nda gip atli na nari, tin tu tə sa wi am koni.

¹⁵ Kan tə pal nye mən tle oro kə mbarəm gon gip atli, muntu kan ne ti mən le alade gəs gwa.

¹⁶ Tə ndu ma də bi ti fingsal kə alade ju ti ma tə ci, ko nəm murgon ra kan bi ti argon gwa da'a.

¹⁷ <<Kan tə tla bəram kə dli gəs tə wule, <Mir mən tle oro kə ban mənəni na fingsal har wu ne gemi, amin kən də ari kə məstən wi na guzum wop!

¹⁸ Naa nəm təp a pal rən bom də ban ka a wul ti'e, <Bəba, a pi wani pitən cina də Yam na cina da'i wi.

¹⁹ Kəkəno a'i ndari də wuləm'e nya gi da'a, se de də palin nəm na mir mən tle oro da'i.>

²⁰ Se tə tlyam tə nəm təp də base. Ama tun tə'i na dlyami, arni basi shin ti kan guna ba citi den ti, tə kətər tə mbor ti, tə la'i ti am dīr yar tə pi ti sumba. †

²¹ Nyayi ba wul ti'e, <Bəba, a pi warwat pitən wi cina də Yam na cina da'i. Kəkəno a'i ndari də wuləm'e nya gi da'a.'

²² Ama basi wul zher gəs'e, <Pənni zo lulur na zhotəne, kə la'ini nya gəni. Kemi tənı zobi te amka, kə kemi tənı kaptəlan te asəmka.

²³ Nəm ni basi tla kə mboshni. Na mə pini biki mə ci mə tla ni.

²⁴ Nya gən kəno ya məshnəka hari artu ya pal wi, ya jilka artu zamti wi.> Kan wu nəm ci na tle.

²⁵ <<Bar ju kup piwo, mən bari kə nya tu rən gip kənka. Nan tə mbira dīr kar bomo, se tə kum gangan na dlarni ba tli.

²⁶ Kan tə la bi zher kə bas gon tə tambe ti tə wule, <Unun ba ratlu?>

²⁷ Tə wul ti'e, <Mən gəpi gi ni pali, arni be mbosh basi tla den'e nya gəs pal bom lau.>

²⁸ Argon tu ci lo nye mən bariyi, arni tə nge tetən gip bomka. Kan bas ba dəl ter kari tə pi ti shirəm, tə lir ti.

²⁹ Ama tə nəmi basi tə wule, <Ba shini! Sheti ghon na womti a ne'i den pi mbapi, a tabe nge shirəm gi da'a. Kup na untu kə taben bi nye mar nan mi ci mə tla na mir bəram gən gwa da'a.

³⁰ Ama nya gi kən kan yem bar kə am gi ri lika den mətli mən dəmi kə gam gəzən pal bomo, arni kə mboshi ti basi tla!>

³¹ Bas ba wule, <Nya gəni, kiwo ki nəra dlakət naməni, kup bar ju ami ra nariwo geni.

³² Ama ar ndari mə pi biki mə pi ghol mbatli, den'e mən gipi gi məshka kan tə pal lasi, ya jilka kan ba zam ti.>> >

16

¹ Yesu wul mir mən kopi gəs'e, <<Pi mən bar kə am gon kan bi wakili gəs gos gam tə ne ger dene gwa. Den kariwo ceti tə gamka den kandatu wakili gəs den cetka na gos gam gəsi gwa.

² Arni babomi la təbi, tə wul ti'e, <Unun a kum mbarəm ba yari den ki untu? Dləmin bar ju am da'i gwa, ki'i dəm wakili gən da'a.>

³ Arni wakiliyi wul tor mbatl da ti'e, <Kəkən kan, Babom gən ba karəmka den mbap kəno unun a pi? Artu a mbu kori bar da'a, esi a kum sham kə liri bari.

⁴ A mom bar kə pi wi in karəmka den mbap kən kan mbarəm baa nəmən bom da wur gwa.>

⁵ Arni tə labi kup mbarəm ju babom gəs ba kop wur asəm yam gwa na nəm-nəm. Kan tə tambe nəm tə wul ti'e, <Mənen babom gən ba kop kiwe?>

⁶ Tə wule, tə nəmi ti tə wule, <Mbunlet mir zangu wuzupse.> Arni wakiliyi wul ti'e, <Nəm təlankuri zho'i kə rəsh zangu wupse.>

⁷ Tə pa wul gon'e, <Kiwo mənən tə kop ki?> Tə nəmi ti tə wule, <Shar o kə alkama

† 15:20 15.20 Sumba: Gip al'ada kə mən Yahudawo, sumbawo arni'e nune ghol mbatl na nari den metən na ezəni.

hauya nantam.> Wakiliyi wul ti'e,
<Təlankur tu rəsh hauya wupse.>

⁸ Arni babomi yar zo shirəm den wayo
kə wakili mən utu tu tu. Mbarəm kə zhan
kən mani kopi na ezən man mbarəm kə
cirtəni.>>

⁹ Yesu pa wule, <<A yari ine, maninə
kopi na bar kə am gin kə zamni berəmi.
Untuni in bar kə am gin pa kawo ba nəm
kən gip bom kə dəmi kan ba pa da gwa.

¹⁰ Muntu kup la ne mbatl den ti den
heli baro ba la mbatl den ti den nari.
Muntu na gaskiya den heli bar dawo, ti
mani dəmi mən gaskiya den bari da'a.

¹¹ In ne mbatl den kən den bar kə
duniya kən dawo, woni ba ne mbatl den
kən den ho bar we?

¹² Eso in kə mani nəmi bar kə mbarəm
hoyi dawo, woni ba bi in bar jen ra kan
gegin nigwa.

¹³ Zher gon ra kan ba mani bote babom
rop gwa da'a, ko tə nge nəmi, tə ndu nəmi,
ko tə pi nəmi ho pitəne, tə mbur nəmi.
Arba pi da'a kə bote Yam na wurpi.>>

Yesu shirəm na Parisawa

¹⁴ Kan Parisawa mən ndu'i wurpino, na
kumi argon tu Yesu yariwo, arni wu desi
ti njipe.

¹⁵ Arni Yesu wul wur'e, <<Kən ni'e mən
ndu'i də mbarəm mom'e kən mən pitən
dlat ni, Yamo ti ni tə mom mbatl gini. Bar
ju mbarəm ba bi wur nartəno, arni Yam
ba nge shini.

¹⁶ Doka kə Musa na təlankur kə mən
shirəm na Yamni mbarəm pi ta kopi
ndekes ar ri dīrtən kə Yohana mən pi
batisma. Tun lokociyi den pi wazu kə zo
shirəm kə Yam kə dəmi cina da ti ko
gonge den ndotən tə zam totəne.

¹⁷ Kup na untu, ar ba mani pitən də
yam na atl paka, na də wule la ko njemka
gip doka kə Musa.

¹⁸ <<Kup muntu kar gər gəska kan bal
na gono tə pi zəna ituwi, eso, kup muntu
gudlumi na gər tu bakos gəs kar ti kawo,
zənan tə den pi nan ti pa'e.>>

Shirəm den mən bar kə am na muntu kan am ri ti kar da gwa

¹⁹ Yesu wule, <<Pi mən bar kə am gon
muntu ba la lulur mən wurpi gwa, tə ci
ho fīngal se na gəni.

²⁰ Bədlabən da ti ngapo ba kur ne mən
liri bar goni, sun gəs'e Li'azaru, muntu
dli gəs kup usuni gwa.

²¹ Tə ndu'e tə kur ci mir robəs fīngal ju
ba ro sur am də mən bar kə ami gwa. Yer
ma wu kur dīr ləpti usu gəsi.

²² <<Gip untuwo, arni mən liri bari
məshka, kan mən kartən kə Yam ba te ti
kar Ibərahim. Mən bar kə ami ngapo, nan
ti məsho kan ba kap ti ka.

²³ Ti te gip utu kawo, tə den ngasi kur
bi, kan ti la ger yamo arni tə shin
Ibərahim na dlyami na Li'azaru kar ti.

²⁴ Kan tə laa bi tə wule, <Bəba Ibərahim,
kum guna gən kə kar Li'azaru tə kem nye
gam yasa gəs gip mal tə la'in den ləka gən
a kum idatəni. Gip utu kəno ami den
kumi dli.>

²⁵ Ama Ibərahim wul ti'e, <Nya gəni,
tune, nan kira gip duniyawo, ki na ho bar
na womti, Li'azaru ngapo təra na argon
da'a. Kəkən eso, tə den kumi təmi də, ki
ngapo kə den kumi dli.

²⁶ Untu dama, Yam la bar shu gip dlom
dami, den'e munju ba ndu tertən kar
kəno, wi mani da'a. Kən ma ki mani jikati
ter da'a.>

²⁷ Arni mən bar kə am tu wule, <A lir ki
Bəba, kar ti su bom də mən gəri gən ka.

²⁸ Ami ra na mir byar nantam, tə dəli
wur kəm ba wu dīr kə ba las dun mbatl
kən da'a.>

²⁹ Arni Ibərahim wul ti'e, <Wi ra na
Musa na mən yar shirəm kə Yami, wu
kum shirəm gəzəni.>

³⁰ Mən bar kə ami wule, <O'o, Bəba
Ibərahim, in məshi mbarəm ni tli tə ri yari
wuro, wi ci atl gam wu pal kar Yami.>

³¹ Kano Ibərahim ba wul ti'e, <In wu
kum yari kə Musa na mən shirəm na Yam
dawo, ko gon tlyam gip gam-bəci ma wi
kum ti da'a.>> >

17

¹ Yesu wul mir mən kopi gəs'e, <<Bar ju
ba kem mbarəm kə wani pitəno ar ba diri,
untuwo, ar ba dām bar kə guna den
muntu pi təp kə dīrtən kə wani pitəni gwa!

² Na də gon kem mimir ju wani pitəno,
ar ba mani məri də bali ti ghun dīr yare,
kan də la ti su gip bar bulaaka!

³ Pini lura na gam gini, ya'ini pi'i hoyi dawo, matl ti, tin tã ci atl gamo, nãmi ti.

⁴ Tin tã pi'i laifi bisi nyingi den pãt nãm, kan tã ci atl gamo, nãmi ti.>> *

Mbãli mi la'i mbatli

⁵ Arni mir mãn kartãn kã Yesu wule, <<Mbãli mi la'i mbatli.>>

⁶ Arni tã wul wur'e, <<In kãn ra na la'i mbatl wule ge dãntiwo, ki wul bar kin dlãngari tu'e, <Tus na gãs gi kã su bã su gip ßula ka,> ti kum yari gini.

⁷ Gon ra gip kãn kan na zher kan ba kori ti bari, ko ba le ti tãme nan tin tã pal ðir gip kãno, ti wul ti'e, <Zho'i, kã dãm kã ci bar gwaya?>

⁸ Ti wul untu da'a, ti wul ti'e, <Pãnin ßingal gãn, dlãr den asãm gi kã win cina kakani, a ci a tla, kan kã'i ci ge diya?>

⁹ Ti gode zher tu den mbap tu tã wul ti'e tã pi gwaya? Ba pi untu da'a!

¹⁰ Untuni, kãnni kã kop bar ju kup wul kãn'e kã pi, ki wule, <Miyo zherni katl. Miyo mãnni den pi argon tu wul mi'e mã pi gwa.>> >

Yesu warke mãn ndãcci kutl

¹¹ Den tãp ritãn Urushalimawo, tã kop den iyaka gip dlom kã Samariya na Galili.

¹² Tã te gip nye bãn gono, arni tã mo na mãn ndãci kutl, wu dlãr teka jen.

¹³ Arni wu la bi na bar yare wu wule, <<Babom Yesu! Kum guna gãmi.>>

¹⁴ Nan tã shãn wuro, tã wul wur e, <<Rãnãka kar mãn kerĩ bar ju ðiri Yam gwa, wu shãn kãne.>> Nan wu den tãp ritãno, arni wu warke.

¹⁵ Nan nãm gip wur shin tã warkewo, kan tã pal ðir tã den ðãða Yam na bar yare.

¹⁶ Tã ðir nda cina dã Yesu, tã gode ti, ba mãn Samariya ni'e ti.

¹⁷ Yesu wule, <<Mbarãm kutlni a warke wur diya? Akon ghwanãmi ra?>

¹⁸ Unun kem mãn diki tun pal ðir katl tã gode Yami?>>

¹⁹ Yesu wul ti'e, <<Tlyam kã ndara wongi, ngãstãn gi den Yam warke iwi.>>

Surtãn kã mulki kã Yami

²⁰ Nan Parisawa ndu wu mom gigasi ni zo dãmĩ cina dã Yam ba cwatu, tã wul wur'e, <<Dãmĩ cina dã Yamo ba shin ti na ger da'a.

²¹ Murgon ba wule, <Ar kãni!> ko <Arta!> da'a, gip dlom ginni ar ra.>>

²² Yesu pa wul mir mãn kopi gãs'e, <<wokoci den ðirtãne kan ki ndu shini pãt nãm gip pãt kã Nya Mbarãme, ama ki shin da'a.

²³ Mbarãm na womti ba wul kãn'e, <Shinni barta>, ko <Shinni ðe,> ama kop wurni da'a.

²⁴ Gastu kan Nya Mbarãm ba pal suro, ti sur wule ci bi kã Yami, kan ba cir tor gãsi, kan ar nda bin gwa.

²⁵ Ama ti kum dli hoyi kakani kan dã mbarãm kã zhan kãn nge ti.

²⁶ <<Wule argon tu pi kã zhan kã Nuhu gwa, untuni ba pi den gastu kan Nya Mbarãm ba pal sur gwa.

²⁷ Mbarãm den ci na tle, moni den gudlumi, den bi mãtli kã gudlumi ar ri gastu Nuhu te gip bar kungãlãn jikat mal gãs gwa, kan bar mal ba sur pãn wurka kup.

²⁸ Untuni gip muri kã Lutu, mbarãm den ci na tle, wu den wuri na wurika, wu den ngani na tu'i bine.

²⁹ Ama den pãt tukan Lutu za Sodomo, arni shot bãlãm utu na gãzhãn utu sur yami, kan ba ri wur eka kup.

³⁰ Untuni ba pi den pãt tu Nya Mbarãm pal gwa.

³¹ <<Gasiwo, muntu den gam kushiwo, ba tã ðãl sur kã yemi gos gam gãs gip bom da'a. Untuni, kup muntu kan ri bi lãp kawo, bat na paltãn bomi.

³² Tuneni nagãr kã Lutu! †

³³ Muntu kup ba ghundãr mbatl gãskawo, ar ba jilka, ama muntu la mbatl gãskawo, ti zãmĩ.

³⁴ A yari ine, gastawo mbarãm rop ba nde umur den dandi nãm, ba pãn nãmka dã za nãmĩ.

³⁵ Mãtli rop bani den lu'i bari, ba pãn nãmka dã za nãmĩ.

* **17:4 17.4** Laifi bisi nyingi: Nyingiwo lamba kã mãn Yahudani. Ar ni'e bar lamba. Wu shin ya'ini pi'i hoyi da'a kã bisi nyingiwo ar nar utuwi. Arni man untu, mbarãmni ci atl gamo, ba nãmĩ ti. † **17:32 17.32** Nagãr kã Lutu: Tini'e muntu nan Yam wul Lutu e tã ðãl tã za Sodom, nan wu ðãlo, anni tã bali ger kari, kan tã dãmka masi.

³⁶ Mbarəm rop bani gip kəne ba pən nəmka də za nəmi.>>‡

³⁷ Mir mən kopi gəs tambe ti, wu wule, <<A koni, Babomi?>> Ti wul wur'e, <<Lastu məshi bar rawo, lasini zhipki ba dom wuri.>>

18

Shirəm den nagər gon guri mən ndotəne

¹ Yesu pa shirəm na mir mən kopi gəsi, tə bi wur misali gon tə wule, <<Pini ta shirəm na Yam ba kə cenni mbatlka da'a.>>

² Tə wule, <<Rən gip bən gon ka alkali gon ra, muntu kan laa Yam mbatl da'a, tə ra na guna ger den murgon da'a.

³ Nagər gon ra guri gip bəni, muntu kan meti ritən kar ti tə kuli ti, <Nem am ra də bin argon tu ndarəm gwa am də mən nge gəni.>

⁴ Gip muri njemo ya nge, ama den kariwo, tə wul tor mbatl da ti'e, <A mom'e a bəti Yam da'a, eso, a shin guna kə murgon da'a,

⁵ kup na untuwo, guri kən ghunəm narwi, a bal mbatl dlom gam a ne ti shim ame, a zam a shuku ra na dīrtən gəs se na gəni kə ghuni gəni.>> >

⁶ Kan Yesu ba wule, <<Ba kumni argon tu alkali tu kan ba bəti Yam da'a yari gwa.

⁷ Yam ba pi dlat munju tə la wur bi wu dəm mbarəm gəs, munju ba kuli ti pət na gas gwa diya? Ti zhoti tə pi wur argon tu ndar wur gwa diya?

⁸ A yari ine, ti pi wur dlat, na zhotəne. Ama, gas tu Nya Mbarəm ni suro, ti zam la'i mbatl den atl kama?>>

Ba Parise na mən nəmi wurpi Bom kə Yam

⁹ Yesu ba pa yari wur misali, mən ju kan ba pali gam gəzən mən la'i Yam mbatlni, har wu mbur jenka gwa,

¹⁰ <<Mbarəm jen rop te gip Bom kə Yam zam wu shirəm na Yami, mən nəm ba Parise, gon ngapo mən nəmi wurpi bom ni.

¹¹ Ba Parise tu tlyam kan tə shirəm na Yam den gam gəsi, tə wule, <Yami, a goode'i nan ami wule nami mbarəm da'a,

wule mən nəmi bar mbarəmka, mən wani pitəne, ko mən kopi mətli, ko wule mən nəmi wurpi bom tu.

¹² A pi guzum mal bisi rop gip muri nyingi kup, kan a bi nəm gip kutl kə argon tu kup a zam gwa.>

¹³ Ama mən nəmi wurpi bom tu dlər teka jen. Tə mbu la'i gam to yamka dama, ama tə bo am den ngetl tə wule, <Yami, ami mən wani pitənni, shin guna gən ngapi.>

¹⁴ A yari in den'e, mbarəm tu ri bomo Yam pəni ti warwat pitən gəs ka, ar man mən nəm tu nan zam da gwa. Muntu kup dāda gam gəso ba pali ti argoni da'a, muntu ngap pali gam gəs argonni dawo ba dāda ti.>>

Dəmi wule heli mimiri

¹⁵ Mbarəm ne den dīri Yesu mimir tə ne am den wuri. Nan mən kopi gəs shin untuwo, arni wu matl wuri.

¹⁶ Ama Yesu la wur bi tə wule, <<Zani mimir wu dīr karəmi, hane wur nəka da'a, zami zo dəmi cina də Yamo kə iri gəzən ni.

¹⁷ Na ho bini a yari ine, kup muntu nəm zo dəmi cina də Yam tor mbatl wule heli nya dawo, ti te gipi da'a.>>

Nduni Yam man bar kup

¹⁸ Bar mbarəm gon tambe Yesu, tə wule, <<Zo mən kulci, unun a pi nan a zam rai kan ba pa da gwawe?>>

¹⁹ Yesu wul ti'e, <<Imni kə wuləm'e zo'iwe? Zo'i ra da'a se Yam nan gəsi.

²⁰ Kə mom doka tu Yam bi Musa, <Ba kə kop mətli da'a, ba kə ri mbarəm eka da'a, ba kə pi mur da'a, ba kə kop kar kə lar da'a, ngusi gam bəba gi na nəna gi.>> >

²¹ <<A kop mən ju wi kup nan a'i heli gwa har sekəni, tə wul untu.>>

²² Nan Yesu kum untuwo, tə wul ti'e, <<Har kəkən ma kə'i hol bar nəm. Wur kup bar ju ki nari ka, kan kə bi munju nan am ri wur kar da gwa, ki zam zo bar to Yamka. Kan kə dīr, kə kopəni.>>

²³ Nan tə kumo, arni dun mbatl nəm ti na nari, don ti mən bar kə am ni naari.

²⁴ Yesu wi ti ger kan tə wule, <<An ban nar wule unu də mən bar kə am zam zo dəmi cina də Ba Gun Yami.

‡ 17:36 17.36 Aya kə hauya nəm na kutl cet mukka tuwo, an ra gip kor təlankur kə Yam bə kə pari da'a. Ama pənni gip Matta 24:40 kan ba la gipi kə də ar ri kor.

²⁵ Zami zo dāmi cina dā Ba Gun Yam kə mən bar kə am ban man dā rakumi dəl gip shu alura.>>

²⁶ Munju kumo, kan wu tambe, <<Kan woni ba zam dältən ituwe?>>

²⁷ Yesu wule, <<Argon tu mbarəm ba mani pi dawo, Yam ba mani pi.>>

²⁸ Bitrus ba wul ti'e, <<Mə za kup bar ju mən narika mə kop ki wi!>>

²⁹ <<A yari in na ho bi,>> Yesu wul wur ra'e, <Gon ra gip kən kan za bomka, ko nagər gəsi, ko mən bari na mən gəpi, ko mən gəri gəsi, ko mimiri den bi zo dāmi cina dā Ba Gun Yam,

³⁰ kan ba hol nāmi gucipi na womti den duniya, to yamka ngapo mbatl tu ba mēsh da gwa.>

Yesu pa yar kanda tu ti mēsh gwa

³¹ Yesu dāli kutl cet rop ju kəti nēm tē wul wur'e, <<Mə toni Urushalima, toka ni bar ju kup mən shirəm na Yam rēsh den Nya Mbarəmo ba la'i.

³² Wi bi ti am dā mən ju kan mən Yahudani da gwa. Wi lo ti, wi zage ti, wi bāse ti mo'əmi, wi bo ti kan dā ri ti eka.

³³ Den pət kə myakano ti tlyam lasi.>>

³⁴ Mir mən kopi gəs mom argon tu tē shirəm dene gwa da'a. Ghundəri wur nēka, arni kem wu mom argon tu tē shirəm dene gwa da'a.

Yesu buli ger tabi mən liri bari

³⁵ Nan Yesu pi kusa na Jerikowo, ba tabi gon ra ba dām bi guntəp kə liri bari.

³⁶ Nan tē kum womti mbarəm den kopi kartiwo, tē tambe ko unun ba ratlu.

³⁷ Wu wul ti'e, <<Yesu ba mən Nazaratni den shigetəni.>>

³⁸ Tē la bi tē wule,<<Yesu nya Dauda, shin guna gəni!>>

³⁹ Munju ra cina gip mbarəmiwo wu matl ti, wu wule, <<Yon shot!>> Ama tē la yar ra na naari, <<Nya Dauda, shin guna gəni!>>

⁴⁰ Yesu dləri, kan tē bi bi'e dā dīri ba tabiyi kar ti, nan tē mbira kosakwo, Yesu tambe ti,

⁴¹ <<Unun kə ndu'e a pi'i we?>> Tē wule, <<Babomi, a ndu'e a shin bari!>>

* **19:2 19.2** Mən nāmi wurpi bomi: Mən Yahuda ba nge wur nari den wu pi mən Roma mbapi, eso wu nām wurpi den wur narka.

⁴² Kan Yesu ba wul ti'e, <<Shin bari! Ngəshtən den Yam gi warke iwi.>>

⁴³ Kə lasi tē zam shini bari, kan tē kop Yesu, tē den dāda Yami. Kup munju shino, wu dāda Yami.

19

Zakka mən nāmi wurpi bom kan nām kopi Yesu gwa

¹ Yesu tē gip Yeriko, tē den shigetən gip bəni.

² Mbarəm gon ra nan ba wul ti'e Zakka gwa, bari kə mən nāmi wurpi bom ni mən bar kə ame. *

³ Tē ndu'e tē shin woni'e Yesu, ama tē mani da'a nan mbarəm womtika lasi gwa, kan tē tlyar da'a.

⁴ Ra'untuwo, tē nda cina na kətəre tē to den bar kin dləngari goni bi təp tu Yesu den kopi gwa kə tē shin ti.

⁵ Nan Yesu dīr lasiwo, tē tli ger yam tē wule, <<Zakka, zho'i kə dəl suri, sekəno an nāmən tē yarka a dām bom da'i.>>

⁶ Zakka zhoti tē dəl suri, tē nām Yesu bom da ti na ghol mbatli.

⁷ Na shini untuwo, ar ni mbarəmi kup ngwar wu wule, <<Tē ri kə dāmi mən diki bom dā mən warwat pitəne.>>

⁸ Ar ni Zakka tlyam tē wul Babom'e, <<Shini Babomi, a bi tatli kə argon tu ami nari gwa, dā munju kan am ri wur kar da gwa. In a cuce murgon ngap, a pali ti gucipi wupse.>>

⁹ Yesu wul ti'e, <<Sekəno ceto dīr gip bom kən wi, tunkan mbarəm tu ma nya Ibərahim ni gwa.

¹⁰ Ami Nya Mbarəm surni kə ngeni kan a dāli munju jilka wule Zakka gwa.>>

Shirəm den zher kutl kan bi wur wurpi gwa

¹¹ Nan wu den kumi bar ju tē yari wuro, kan tē yari wur shirəmi, domici tē mbi kosak na tetən Urushalima wi, kan mbarəm ngapo wu neka den mulki kə Yam ba cwat ituwi bəle-bəle.

¹² Tē wule, <<Bar mbarəm gon ri gip dlyami bən gon kə dā bi ti gun kan tē pal dīr lasi.

13 Bitu ti ndarawo, tə labi zher gəs wi kutl tə bi wur wurpi bali na nari, tə wul wur'e, <Balini wurpi tu an ri paltən gəni.>

14 Ama kan mbarəm kə bən gəs ba nge ti, wu kar jen rənka wu wule, <Miwo mə ndu mbarəm tu kə gun gəmi da'a.>

15 Kup na untu, wu bi ti gunyi, tə pal đir bomi. Kan tə kar bar də domi ti zher gəs kutl ju kan tə bi wur wurpi gwa, tə mom tu kə bar ju wu zam den wurpiyi gwa.

16 Kə nəm ter tə wule, <Babomi, a zam gucupi kutl den muntu kan kə bin gwa.>

17 Arni Babomi wul ti'e, <Ar mbuni zo zhere, tun kan kə pi dlat den heli baro a bi'i gun kə bən kutl.>

18 Zher kə ropi ter tə wule, <Babomi, a zam gucupi nantam den muntu kan kə bin gwa.>

19 Babomi wul muntu'e, <Ki dəm gun kə bən nantam.>

20 Ama zher gon đir esi tə wule, <Babomi, wurpi gin kəni, a ghundərika gip tutule.

21 Amo a kum bərti gi, ki mbarəm gon ni mən bantəni. Mən ndu'i ci ngubuk ni, kə rəsh kən tu kin kə ngani da gwa.>

22 Arni tə wul ti'e, <Ki warwat zhere! Aa si'i gam gəs mal den argon tu kə yari gwa. Kə mom den ami mbarəm mən bantən ni, a pən argon tu kan a ne da gwa, a rəsh argon tu a ngani dawo?

23 Unun kem kə nem wurpi gənka gip bom ne wurpi da'a, in a pal điro a zam mal dene ra gwa?>

24 Tə wul munju đir markəm da ti'e, <Nəm ni wurpi kə am da tika, kə bi ni muntu kan na gucipi kutl gwa.>

25 Arni wu nəmi ti wu wule, <Babomi, tə ra na wurpi na nariwi ca!>

26 Tə wul wur'e, <A yari ine, muntu nariwo ba bi ti ra, ama muntu nari dawo nye argon tu am dati ma ba nəmka.

27 Ama mən nge gən ju nan ba ndu'e a dəm gun gəzən dawo, đir wurni de də ri wur eka cina dami.> >>

Yesu te Urushalima

28 Nan Yesu yari shirəm juwo, arni tə nda cina tə ne gam Urushalima.

29 Nan tə đir kar mir bən jen nan ba wul wur'e Betfaji na Betanya nan markəm tləndər kə Zaitunwo, tə kar mir mən kopi gəsi wi rop,

30 tə wul wur'e, <<Teni gip nye bən kə cina tu, in kə mbu baro, ki zam nye bar kəm gon na bali nan tabe totən den tiwi da gwa. Pətl təni kə đir təni de.

31 In murgon wul kən'e, <Unun kem kə pətl tiwo?> wul ti ni'e, <Babom ni ba ndu'i.> >>

32 Munju nan kar wuro wu ri zam kanda tu tə yari wur gwa.

33 Wu den pətl nye bar kəmi ituwi, arni mən bar kəmi wul wur'e, <<Unun kem kə pətl tiwu?>>

34 Wu wule, <<Babom ni ba ndu'i.>>

35 Wu đir ti kar Yesu, nan wu wi lulur gəzən den tiwo kan wu pən Yesu wu ne ti dene.

36 Tə den ritəno, arni mbarəm la lulur gəzən den təpe. †

37 Nan tə đir dap na təp tu dəl kar tləndər kə Zaitun, arni kup mən kopi gəs nəm dəda Yam na bar yar na ghol mbatl, den kup bar mən dləkəntən nan wu shin gwa.

38 Wu den wul tən'e, <<Mən albarkani'e gun tu den surtən gip sun kə Babom Yam gwa! Salama ra to yamka, nartən ngapo kə Yam ni.>>

39 Arni mən Parisa jen gip womti mbarəmi wul ti'e, <<Ba mən kulci, matl mir mən kopi gi wu yoni!>>

40 Tə nəmi wur tə wule, <<A yari ine, in munju yon gəzəno, tat ju na gam gəzən ba tli na la'i yare.>>

Yesu kuli Urushalima gami

41 Nan tə đir kosak tə shin bən Urushalimawo, arni tə kuli ti gami.

42 Tə wule, <<Də wule kə mom ni den pət kəno argon tu ba điri in dəmi zhilələ ma, ama kəkəno ghundəri in kawi.

43 Pət jen ba điri in gami kan mən nge gin ba tu panye, wu gandəl kəne, wu tla kən wu pi dlan nan kən cina na kari.

44 Wi byal kən atli kən na mimir gin gip bəni, kan wu ri in eka. Ba za tat gon den esi da'a, domici ba zam kən den kə nge

† 19:36 19.36 Wu wi lulur gəzən den təpe: Muntuwo al'ada kə mən Yahudani, ar ba gode'e bi nartən mbarəm utuwi.

la'i Yam mbatl den'e Yam sur ka dɛli gin gwa.

Yesu kulci mbarəm gip Bom ka Yami

⁴⁵ Arni tɛ te gip dɛbom Bom ka Yami, tɛ nɛm dɛli mɛn ju den wuri barka gwa.

⁴⁶ Tɛ wul wur'e, <<Ar ra na rɛshi,>> <Bom gɛn ba dɛm ba shirəm na Yami,> ama ka pali ba dɛmi ka mur wi.>>†

⁴⁷ Se na gɛni tɛ pi ta kulci te gip Bom ka Yamka, ama kiri mɛn keri bar ju dɛri Yam, na mɛn kulci mbarəm doka ka Musa, na kiri ka bɛni ngen tɛp tu wi ri ti eka gwa.

⁴⁸ Ama wu zam tɛp nɛmi gɛs da'a, domici mbarəm kup den ndu'i kumi shirəm gɛs nari.

20

¹ Gasi gon nan Yesu ra den kulci mbarəm gip dɛbom Bom ka Yam, tɛ den pi wazu ka zo shirəm ka Yami, kiri mɛn keri bar ju dɛri Yam, na mɛn kulci mbarəm shirəm tu kan Yam bi Musa gwa, na kiri babomi wu dɛr kar ti.

² Wu wule, <<Yari mi, na unu ikoni ka den pi bar ju, woni bi'i bi?>>

³ Tɛ nɛmi wur tɛ wule, <<Am ma a tambe ine, kɛkɛno yarin ni,

⁴ batisma ka Yohanawo kar Yam ni dɛl sura ko kar mbarəm ni?>>

⁵ Arni wu bali shirəm tu gip dlom gɛzɛni, wu wule, <<Mɛn ni mɛ wule sur yam no, ti wule, unun kem ka nɛm shirəm gɛs da'a?

⁶ Ama mɛn ni mɛ wule, kar mbarəm no, mbarəm kup ba la mi na tate domici wu nɛm'e Yohana mɛn shirəm na Yamni.>>

⁷ Ar ni wu nɛm wu wule, <<Mɛ mom las tu ar dɛl sur gwa da'a.>>

⁸ Kan Yesu ba wul wur'e, <<Ami ma a yari in na ikoyi gongeni a pi bar ju da'a.>>

Shirəm den mɛn mbap mɛn dasi tu'e

⁹ Arni tɛ nɛm yari mbarəm shirɛmi, <<Pi mbarəm gon kan pi kɛn inabi, kan tɛ bi jen dɛ wu zam bɛmi dene, kan tɛ ndara gip bɛn goni, tɛ dɛm rɛnka ka sheti ghon na womti.

¹⁰ Nan pɛt kotli inabiyi dɛro, kan tɛ kar zher gɛs gon rɛn kar mɛn mbap den kɛn

gɛs tuka, dɛ wu bi ti inabiyi jeni. Ama arni mɛn mbap ja bɛ zher tu wu kar ti am koni.

¹¹ Tɛ pa kar zher goni, ti esi wu bɛ ti, wu bi ti shame, wu kar ti am koni.

¹² Esi, tɛ pa kar mbarəm ka myakan, muntuwo arni wu kumi tɛ dli, wu la tɛka.

¹³ Arni mɛn kɛn inabi tu wule, <Unun a piwu? Aa kar nya gɛn nan a ndu ti gwa, wolo wi shin nartɛn gɛsi.>

¹⁴ Ama nan mɛn mbap ja shin tiwo, arni wu wul ezɛn'e, <<Nya tu baa nɛm gɛs bar ka bas tu rawi, na mɛ ri ti eka, dɛ kɛni dɛm gwagɛmi ra.>>

¹⁵ Arni wu byal ti kar kɛn inabiyi kan wu ri ti eka. Unu ari ni ba mɛn kɛn tu ba pi wurwe?

¹⁶ Mɛn bɛmi zami den kɛn gɛs juwo ti ri wur eka, kan tɛ bi jen kɛn inabiyika.>> Nan mbarəm kum untuwo, arni wu wule, <<Ar ba pi da'a.>>

¹⁷ Ama tɛ wi wur gere, tɛ wule, <<Unun shirəm ka Yam yariwe? <Tat tu mɛn tu'i bom ngewo ar ni'e ho tat kan ne ti den bi tu'i bin gwa!'

¹⁸ Kup na untu, muntu kan nda den tat tuwo ti ceccenka, ama tati ni nda den murgono ar ba lu tika tɛ dɛm wule dapti.>>

¹⁹ Mɛn kulci mbarəm na kiri mɛn keri bar ju dɛri Yam ndu'e wu nɛm Yesu bartu, ama wu kum bɛrti ka mbarɛme, shini gɛzɛno den wurni tɛ yari shirəm tu.

Ar ndari dɛ bi Kaisar wurpi boma?

²⁰ Arni wu wi ti gere, wu yem mbarəm jen mɛn pɛni asɛm wu pi wule ho mbarəm ni, ka dɛ wu kem Yesu tɛ yari wani shirɛmi, zan wu ri ti cina dɛ bar mɛn dandi ka bɛni.

²¹ Wu tambe ti wu wule, <<Ba mɛn kulci, mɛ mom'e shirəm gi na kulci giwo dlatni ar ra, eso ka pi bar ka ndu'i gam da'a, ama ka kulci mbarəm ho shirəm ka Yam ndekes.

²² Ar ndari mɛ bi Kaisar wurpi boma ko ar dlat da'a?>>*

²³ Ama tɛ mom pitɛn gɛzɛnka, kan tɛ wul wur'e,

† 19:46 19.46 Bom gɛn ba dɛm ba shirəm na Yami: Lastuwo pɛn tini gip tɛlankur ka mɛn shirəm na Yam Ishaya 56:7.

* 20:22 20.22 Kaisar: Sunni kan ba ne bar gun ka Roma gwa. Kup muntu to den danda ka Roma gip zhan tawo ba lati bi nari.

²⁴ <<Nunen ni kabارشu, shishidər na sun kə woni dene? Wu wule, <<Kə Kaisar ni.>>†

²⁵ Tə wul wur'e, <<Bi ni Kaisar bar tu kan kə Kaisarni gwa, kan kə bi ni Yam bar ju kan kə Yam ni gwa.>>

²⁶ Bartuwo, wu'i mbu nəmi gəs na shirəm den argon tu tə yari cina də mbarəm gwa da'a. Shirəmi dləkən wuri, arni wu yon shot.

Shirəm den tli məshi mbarəme

²⁷ Arni Sadukiyawa jen munju kan la mbatl den'e tli məshi mbarəm ra da gwa, wu dir kar Yesu.

²⁸ Wu tambe ti wu wule, <<Ba mən kulci, Musa rəshi mi'e, erəm kə mbarəm ni məshka kan tə ra na gər nan gər dawo, ar mbun'e də məri pən gəri kə də tə zami erəm gəs tu nya.

²⁹ Mbarəm jen ra wi nyingi, nan bi nyin nəm gwa, bariyi gudlumi na gərə tə məshka tə zam nya da'a.

³⁰ Kə rop ma untu,

³¹ kan kə myakani ba pən gəri. Untuni kup gəzən nyingiyi wu məshka wu zam gəri nan ti da'a.

³² Den kariwo, kan gər tu ba məshka.

³³ Gas tli məshi mbarəmo gər kə woni ti dəm gip wuri we? O fawo, kup gəzəno wu gudlumi nan tigwa!>>

³⁴ Arni Yesu wul wur'e, <<Mimir kə zhan kən baa gudlumi eso baa ri wur gip kushi.

³⁵ Ama munju ndar tlitən bi də məshtəno wini wi dəm gip zhan mən dirtəne, wi gudlumi da'a ba ri wurka gip kushi da'a.

³⁶ Wi'i məsh da'a, wi ni nəm na mən kartən kə Yami, wi mimir kə Yam ni domici wu tli bi də məshtən wi.

³⁷ Eso, Musa nune tetla'e mən ju məsho wi tlyami, nan tə yar shirəm kə lundum nan utu nəm ama ar kerka da'a. Kan tə labi Babom Yam ti ni'e Yam kə Ibərahim, Yam kə Ishaku, Yam kə Yakubu.

† 20:24 20.24 Kabارشu: Ba wulni wurpiyi'e Dinari, wurpi kə mən Romani. Muntu kan na shishidər na sun kə bar mən dandi kə Romayi dene gwa. ‡ 20:41 20.41 Kəristi/Almasihu: Kəristi na Almasihuwo kup bar nəm ni, sede Almasihuwo na bi kə Girikni Almasihu ngapo na Ibraniyancini. Tini terkawo mbarəm den buti surtən gəsi. Tini mən shirəm na Yam yari'e ti sur dəli mbarəm gip dun mbatl gəzəni. § 20:42 20.42 Dəm den am shimli: Ar ni'e dəmi gip nartən kə kumi təmi kar Yami. * 21:2 21.2 Kabارشu rop: Gip bəniwo kabارشuni wu pi mbap nari da'a. Wurpi tu pi mbap nari dəwo heli wurpini.

³⁸ Tə Yam kə məshi mbarəmni da'a, tə Yam kə munju ra na rai gwani, kar tiwo, kup munju wini rawo mən rai ni.>>

³⁹ Arni mən kulci doka kə Musa jen nəmi wu wule, <<Ba mən kulci, kə pi ho shirəmi.>>

⁴⁰ Bartuwo, mbatl dləri wur kə wu i tambe ti argon da'a.

Woni'e Almasihu?

⁴¹ Yesu wul wur'e, <<Imni ba wule Almasihuwo nya Dauda niwe? ‡

⁴² Dauda ngap na gam gəs tə yari gip Zabura'e,

<<Babom wul Babom gən'e,

<Dəm den am shimli gəni, §

⁴³ se amin a kem mən nge gi dəm ba ne asəm gi.>>

⁴⁴ Dauda la ti bi'e <Babomi,> imni es ti dəm nya gəs rawu?>>

⁴⁵ Nan mbarəm kup den kumi gəso, arni tə wul mir mən kopi gəs'e,

⁴⁶ <<Pini hankali na mən kulci mbarəm doka kə Musa, mən ndu'i ndətlən gip kiri luluri, mən ndu'i e də shirmi wur gip bar pəte, mən ndu'i də bi wur zo ba dəmi gip bom kumi shirəm kə Yami na ho ba dəmi kə ba biki.

⁴⁷ Wini'e mən ci bar kə mətli ju nan moni gəzən məshka gwa, kan wu pi tlyari shirəm na Yami kə də shin wi ho mbarəm ni. Wini ngap wi zam wani batltən mən nartəni.>>

21

Nagər gon guri bi kup argon tu tə ra nari gwa

¹ Nan Yesu ra gip Bom kə Yamo, tə shin mən bar kə am den wi baiko gəzən gip pantimota ba domi wurpi.

² Arni tə shin nagər gon nan guri kan am ri ti kar da gwa, tə wi kabارشu rop. *

³ Arni tə wule, <<Na ho bini a yari ine, nagər tu kan am ri ti kar da'a, wi bar nan man kə mbarəm kup gwa.

⁴ Wiwo wu yemni gip womti bar kə am gəzən kan wu bi, ama tiwo gip argon tu tərā nari da gwan tə bi kup bar tu tə ra nari gwa.>>

Yesu shirəm den yastən kə Bom kə Yam na ndoltən kə zhan

⁵ Mir mən kopi gəs jen ra nəm shirəm den Bom kə Yami, na mbuni tat ju nan tu bomi nari na mbuni bar ju nan pi ti bar kə mbuntən nari gwa. Arni Yesu wule,

⁶ <<Bar ju kan kə shino, pət ba dīri nan ba za tat gon den esi gwa da'a, kup ba yasi ka.>>

⁷ Arni wu tambe ti wu wule, <<Ba mən kulci, gəgasi ni untu ba piwu, kan ununu ba dəm alama bar juni ba pi gwa we?>>

⁸ Arni tə wule, <<Neni gere, ba də murgon jili in nəka da'a, jen ra na womti nan ba dīr na sun gəni wu wule, <Ami ni'e Almasihu!> kan, <Pət ngap an mbirawi kosak!> kop wurni da'a.

⁹ Kən ni kə kum shirəm kə dlan na meti tli mbatlo, ba kə kumni bərti da'a. Dole bar ju ba pi kakani, ama pa'i bar kup mbira na zhotən wi da'a.>>

¹⁰ Arni tə wul wur'e, <<Atl ba tli esi atl gami. Mulki ba tli esi mulki gami.

¹¹ Atl ba jirkət na nari, ba pi guzum na aloba kə ba las na womti. Ba shin bar kə bərti na womti na kiri alama den dəltən sur yami.

¹² Ama kapən də bar ju kup piwo, baa nəm kən də kumi in dli, wi ri in gip bom kumi shirəm kə Yami, na bom kə moni, ba dīr kən cina də mən bəni na kiri kə atli den kən gwanni.

¹³ Bartuni ki zam bi yari shirəm deməni.

¹⁴ Dlərəni mbatl gini, ba ar ghun kənni kafin də ri in cina da wur kanda tu ki bali wur gwa da'a.

¹⁵ Domici aa bi in shirəm na bobyā, nan mən nge gin gon ra kan ba mbu kemi in gam gəs mal gwa da'a.

¹⁶ Mən gəri gin na ya'ən pa, mən gin na berəm gin ba la'i in gəs yami, wi kem də ri jen eka.

¹⁷ Mbarəm kup ba nge ine den bi sun gəni.

¹⁸ Ama ta gam gin nəm ra nan ba jilka gwa da'a.

¹⁹ Kən ni kə ba mbatl dlom gamo, ki zam zo dəmi cina də Yami.

²⁰ Ama kən ni kə shin mən bi utu gandəl Urushalima kawo, mom ni'e bari kə yasika ituwi.

²¹ Munju kan ra su Yahudiya kawo, wu kətər wu to gəzən gip tləndəre, kan munju ra gip bar bəno wu dēli, munju ra rən bi ləpka ngapo ba wu su gip bar bən da'a.

²² wokoci tuwo wokoci hukuntetən ni, kə də laa'i bar ju kup rəsh gip shirəm kə Yam gwa.

²³ Kashto kə mətli mən tu'e na munju den bi mimir nyin gwa, gas tle wuya na nari gip atlo, lo kə Yam ba sur den mbarəm ju.

²⁴ Ba ri jen eka na bar səbəri də nəm jen də pali wur zher gip atl kup, muntu kan mən Yahudani da gwa wi tsanante Urushalima ar ri patən kə muri mulki kə munju kan mən Yahudani da gwa.

²⁵ Ba shin bar ju tabe shini da gwa den pəte na kyare na zingesi, gip duniya ngap mbarəm kup ba dam wur na bərti den mən zhe'e mal na wultən kə bar bula'i.

²⁶ Mbarəm ba sumaka na bərti, mbatl ba tari wur na shini bar ju den pitən gip duniya gwa, domici ba jirkət kiri bar ju nan to Yamka gwa.

²⁷ Bartuni wi shin Nya Mbarəm den paltən sur gip dun yami, na iko na cirtən mən nartəni.

²⁸ Bar juni nəm pitəno, tlini yam kə lani gam yami, pət dəltən gin mbirawi kosak.>>

²⁹ Arni Yesu yari wur shirəm gon tə wule, <<Shinni kin turume na kin kup.

³⁰ Wini wu pare gilitəno, kən na gam gin, ki mom'e lurpi mbirawi.

³¹ Untu esi, kənni kə shin bar ju den pitəno, ki mom'e zo dəmi cina də Yam mbirawi kosak.

³² Na ho bi ni a yari ine, mbarəm kə zhan kən ba məsh da'a se bar juni kup pi kani.

³³ Yam na atl ba pa'i, ama ko njem shirəm gən ba pa da'a.

Yesu shirəm den dəmi gədən

³⁴ Dəm ni gədən, ba kə za ni la'i tu gin na huli bar na zhe'e pitəne, na ghuntən kə dəmi kə duniya ar tla gam ginka da'a.

Ba də pət tu đir bat na momi gin ar nəm kən wule tarko da'a.

³⁵ Domici ar ba đir ni den mbarəm kup nan ra den kar atl gwa.

³⁶ Ama dəmni gədən ko gəgasi, kən den shirəm na Yami, kə də kə zamni ndəri mbatl nan ki dəl gip bar ju kup kan ba pi gwa, kə də kə zamni dləri cina də Nya Mbarəm ra.>>

³⁷ Den pət kup, tə den kulci mbarəm gip dəbom Bom kə Yami, kə gas ngapo, tə kur dəl tə to mur də bar tloyi ti den tləndər nan ba wul ti'e Tləndər Zaitun gwa.

³⁸ Kə cigəni eso, mbarəm kup ba đir kar ti gip dəbom Bom kə Yam kə kumi kulci gəsi.

22

¹ Nan biki kə burodi nan ba wi ti yisti da'a, muntu ba wul ti'e biki jikat bədlabən mbirawo. *

² Nan kiri mən keri bar ju điri Yam, na mən momi shirəm tu Yam bi Musa den ngeni təp tu kan wi ri Yesu eka gwa, ama bərti ba ci wur den mbarəmi.

³ Kan Shetan ba te gip Yahuda kan ba wul ti'e Iskaryoti gwa, nəm gip kutl cet rop ju.

⁴ Kan Yahuda ba ri kar kiri mən keri bar ju nan điri Yam na kiri gip mən ne ger den Bom kə Yami, kan tə bali nan wur den kanda tu kan ti bali kar Yesu gwa.

⁵ Ar gholi wur mbatli, kan bi ba nde wur nəm den wi bi ti wurpi.

⁶ Tə nəmi wuri, kan tə pi ta ngeni guntəp tu kan ti bi Yesu am dawur nan mbarəm ba nərə lasi na womti da gwa.

Yesu ci fingsal kə pa'i bisi na mir mən kartən gəsi

⁷ Nan pət burodi nan na yisti da'a diro, pət tu kan ba mbosh bagala pashi bədlabən dene gwa,

⁸ Yesu kar Bitərus na Yohana, tə wul wur'e, <<Rənəka kə pi mini bar kə jikat bədlabən mə cini.>>

⁹ Wu wul ti'e, <<Akon kə ndu'e mə pi we?>>

* **22:1 22.1** Biki kə burodi nan ba witi yisti gwa da'a: Bikini kan mən Yahuda ba pi, kan ba tune wur na dəltən gəzən ter Masar, bom bota. Dəltəni ne wurka na zhotəne, wu zam pi burodi gəzən kanda tu wu kur pi gwa da'a.

† **22:16 22.16** Mulki kə Yam: Mulki kə Yamo ba'e barni kan ba shin na ger da gwa, ama ar ba zamni gastu mə pali Yesu dəm gun gəmi gwa.

¹⁰ Tə wul wur'e, <<Kən ni kə te gip bəno, mbarəm gon ra na tat mal ba mo nan kəne, kop tənəni kə rənəni bom tu tə te gipi gwa.

¹¹ Kan kə wulni ba mən bomi'e, <Ba mən kulci wul ki'e, <<Kushi shu'i mən diki nəko, las tu ami na mir mən kartən gən ba ci fingsal jikat bədlabən gwa we?>> >

¹² Ti ta'i in am den bar kushi kə to yami ka, na bar ju kup kə ndu gwa gipi. Pi ni lasi.>>

¹³ Wu ndara wu ri zam kup bar ju nan Yesu yari wur gwa. Kan wu pi bar kə jikat bədlabəni.

¹⁴ Nan bar mbi denewo, Yesu na mir mən kartən gəs ba dəm bi gali.

¹⁵ Kan tə wul wur'e, <<A ndu na ghol mbatl na nari A ci biki jikat bədlabən kən nan kən kan a nde kumi dli.

¹⁶ A yari ine, A'i ci biki jikat bədlabən da'a, se argon tu ba ci bikiyi den am gəsni la'i gip mulki kə Yam wu gwa.>>†

¹⁷ Kan tə pən wuro mal inabi, tə goode Yam tə wule, <<Nəm ni kə ghorti ni kup gini.

¹⁸ A yari ine, A'i tla mal gəri kin inabi da'a se mulki kə Yam ni sur kani.>>

¹⁹ Kan tə pən burodi, tə goode Yam, tə cettəli, kan tə bi wuri, tə wule, <<Dli gən kan bi sabo nan kən gwa utu, pini ta pi untu kə tuneni naməni.>>

²⁰ Untuni esi, kar də fingsal kə gaso, tə pən wuro mal inabi, tə wule, <<Wuro mal kəno pel alkawari kə bəran gən ni, muntu shoti sabo nan kən gwa,

²¹ ama mən den si am gip gal nəm na muntu kan ba rin kə la'i gəs yam gwa.

²² Nya Mbarəm ba məsh den argon tu Yam ne bi dene gwa, ama kashto kə mbarəm tu kan la'i ti gəs yam gwa!>>

²³ Kan wu nəm tambe ezən den'e, woni gip wur ba dəm'e tin ti pi argon tuwu.

²⁴ Kan musu ba tli gip dlom gəzən den'e woni ba dəm bari gip wuri.

²⁵ Yesu wul wur'e, <<Gun kə munju kan mom Yam da'a ma, wu gode mbarəm

gəzən iko, kup na untuwo mən cina ja ba ne gam gəzən mən pitən dlatni.

²⁶ Ama kəno untun ki pi da'a. Kəno, bari gip kəno tə pali gam gəs wule ti'e heli, kə cina gin ngapo wu pali gam gəzən wule zhere.

²⁷ Ofawo woni'e bari, muntu kan na fīngal cina da ti gwaya ko muntu bi fīngali gwa? Muntu kan na fīngal cina da ti gwani diya? Ama kup na ami'e bari gip kəno, ami nərə wule mən pi fīngal gini.

²⁸ Kənni kə ndem kaari gip goji gəni.

²⁹ A bi in iko kə pini mulki wule gunye, kanda tu kan Ba-Gun Yam bim gwa,

³⁰ don kə ci kə tlani den tebur gən gip mulki gəni, kə dəm den dandi kə sarauta kə pini sharia bom kutl cet rop kə Isra'ila.

³¹ Siman, Siman, kumi, Shetan tambe'e də za ti tə gode ine, tə bətke in wule alkama.

³² Ama a shirəm na Yam den am gin wi, Siman, ba də la'i mbatl gi dātka da'a. Kin kə ci atl gam kə bali wani pitən gi kar gwa, ba'i bigul ya'əni.>>

³³ Siman nəmi ti tə wule, <<Babomi, a pəni mbatl gən a tə nan ki gip bom kə moni, ko a məsh nan ki.>>

³⁴ Yesu wul ti'e, <<A yari'i, Bitərus, kamin də tus kor laa yar sekəno, ki wule kə momən da'a bisi myakan.>>

³⁵ Arni Yesu wul mir mən kartən gəs'e, <<Gas tu a kar kən am koni, kə pən posh wurpi, ko bar posh, ko kaptəlan dawo unun kə holu?>> Wu wule, <<Ko nəm.>>

³⁶ Tə wul wur'e, <<Ama kəkəno, kənni na bar posh na posh wurpiwo pənni, muntu na bar subur dawo, ya wur lulur gəska tə wur nəm.

³⁷ Ar ra na rəshi gip shirəm kə Yami, <Dləm ti gip mən warwat pitəne,> A yari inra, shirəm tu ba pa deməni. Untuni es kup bar ju rəsh deməno, demənni ba la'i.>> ‡

³⁸ Mir mən kopi gəs ba wule, <<Ba shini, Babomi, bar subur rop ni jini.>> Tə wul wur'e, <<Ar kəmwī.>>

Yesu shirəm na Yam den tləndər zaitun

³⁹ Yesu dəl tə to gəs den tləndər kən zaitun kanda tu tə kur pi gwa, kan mir mən kopi gəs ba kop ti.

⁴⁰ Na mbu'i bar lasiwo, ar ni tə wul wur'e, <<Shirəmni na Yam bəse kə ndani gip godetəne.>>

⁴¹ Tə isha təkə kar wuri den bi dlyamtən kə la'i tate, tə ngus atl tə shirəm na Yami.

⁴² <<Bəba, arni pəni'i mbatlo, pənim kumi dli kənka, kup na untuwo, də kop pəni kə mbatl gi ba'e gwan da'a.>>

⁴³ Kan mən kartən kə Yam ba cwat sur yam tə ba'i ti bigule.

⁴⁴ Tə mbi gip dun mbatl na nari wi, ar ni tə meti shirəm na Yam hoyi, kan bangani ba nəm dəltən den ti wule gudəl bəran ba ro atli.

⁴⁵ Nan tə shirəm na Yam tə tlyam tə pal dīr kar mir mən kopi gəsə, Yesu zam wur den nde umuri, nan dun mbatl nari wurka gwa.

⁴⁶ Tə tambe wur, tə wule, <<Imni kə nde umurka wu? Tlini yam kə shirəmni na Yami bəse kə ndanika gip godetəne.>>

Mbarəm dīr kə nəmi Yesu

⁴⁷ Yesu'i gip shirəmo ar ni mbarəm na womti dīri, kan mbarəm tu ba wul ti'e Yahuda, nəm gip kutl cet ropi, tin tə nde wur cina. Tə te kar Yesu tə shirəmi ti na sumba den shirmitən kə mən Yahuda. §

⁴⁸ Ama Yesu tambe ti tə wule, <<Yahuda, ki bali kar Nya Mbarəm na sumba ya?>>

⁴⁹ Nan mən kopi Yesu shin argon tu kan ba ri kə pitəno, ar ni wu wule, <<Babomi, an mbi'e mə wotl na bar subur gəmiwa?>>

⁵⁰ Kan gon gip wur ba wotl zher kə bar mən keri bar ju kan dīri Yam gwa, tə pəni ti kəm kə shimli den gamka.

⁵¹ Ama Yesu nəmi wur tə wule, <<Zani untu!>> Kan Yesu ba ne am den kəm kə məri tə warke ti.

⁵² Kan Yesu ba wul kiri mən keri bar ju dīri Yam gwa, na kiri mən ne ger den Bom kə Yam, na kiri kə bəni, mən ju dīr kə nəmi gəs gwa, <<Kə dīr na bar subur na dlo kə nəmi gəno ami mur mən dləri den təp na?

‡ 22:37 22.37 Dləm ti gip mən wani pitəne: Aya tuwo zamni gip təlankur kə mən shirəm na Yam Ishaya 53:12.

§ 22:47 22.47 Sumba: Sumbawo, shirmitən kə mən Yahudani, arni'e la'i ləka den gəskəm kə ya'i gip zhan kə Yesu.

⁵³ Ko gonge p̄te ami ra nan k̄n gip bom k̄a Yami, k̄a n̄m̄n da'a. Ama k̄k̄n ni'e wokoci gini na iko k̄a d̄m̄ni.>>

Bit̄rus wule t̄a mom Yesu da'a

⁵⁴ Wu n̄m̄ Yesu, wu ndara nan ti wu te ti gip bom d̄a bar m̄n keri bar ju diri Yam gwa. Bit̄rus kop wur nye p̄rsi nye p̄rsiyi.

⁵⁵ Ama wokoci tu wu hor utu dlom d̄bom bomiwo kan wu d̄m̄ atl kup ḡz̄ni, Bit̄rus d̄m̄ atl nan wuri.

⁵⁶ Nye m̄n bom gon nye ḡr shin Bit̄rus n̄jon atl lasi gip cirt̄n k̄a utu. T̄a shin ti zhetzhet t̄a wule, <<Mbar̄m tu ma t̄a ra nan ti.>>

⁵⁷ Ama t̄a nge, t̄a wule, <<Nye ḡre, a mom ti da'a.>>

⁵⁸ Bom d̄m̄ka njemo, bakos gon ba pa shin ti kan t̄a wule, <<Ki ma kin gip wuri.>> Ama Bit̄rus n̄mi ti t̄a wule, <<Bakos mbar̄me, ami ra gip wur da'a.>>

⁵⁹ Bar k̄a awa n̄m den kariwo, bakos gon ba dl̄r den yari'e, <<Na ho bi ni mbar̄m tu ra nan ti, domici t̄a ma ba m̄n Galili ni.>>

⁶⁰ Bit̄rus bali ti t̄a wule, <<Bakos mbar̄me, a mom argon tu nan k̄a shir̄m dene da gwa!>> Gip lasi t̄a gip shir̄m ituwi, ar ni tus kor laa yare.

⁶¹ Kan Babom ba bal ti t̄a wi ger nd̄r te den Bit̄rus ka. Kan Bit̄rus ba dami shir̄m tu Babom yari ti gwa den'e, <<Kap̄n d̄a tus kor laa yar sek̄no, ki wule k̄a mom̄n da'a bisi myakan.>>

⁶² Ar ni t̄a d̄l ḡs te karika kan t̄a kul na nari.

Mbar̄m yari Yesu zhe'e shir̄mi

⁶³ Mbar̄m ju kan den ne ger den Yesu ba n̄mi ti yari zhe'e shir̄m kan wu den b̄e ḡsi.

⁶⁴ Wu bali ti bagerka kan wu wul ti'e <<Pi mi anapci, woni b̄o iwe?>>

⁶⁵ Wu yari ti wani shir̄m jen'es na womti.

Yesu cina d̄a m̄n b̄ni

⁶⁶ Nan bartlowo, ar ni domt̄n k̄a kiri k̄a b̄n k̄a m̄n Yahuda na kiri m̄n keri bar ju nan diri Yam gwa, kup na m̄n momi shir̄m tu nan Yam bi Musa gwa, wu dom wuri, kan ba ri Yesu cina da wuri.

⁶⁷ Wu wul ti'e, <<Yari mi, ko ki ni'e Almasihu?>> Yesu n̄mi wur t̄a wule, <<Amin a yari in ma ar ba n̄mi in mbatl da'a,

⁶⁸ amin a tambe in eso ki mani k̄a balin da'a.

⁶⁹ Ama k̄k̄n na cina d̄ewo, Nya Mbar̄m ba d̄m den am shimli k̄a Yam m̄n iko.>>

⁷⁰ Kan wu tambe kup ḡz̄n wu wule, <<Ki nya Yam na?>>

T̄a n̄mi wur t̄a wule, <<Untun k̄a yari'e amini.>>

⁷¹ Ar ni wu wule, <<K̄a unun m̄'i ngen seda jen ra wu? Ar tu m̄a kum bi da ti wi gwa.>>

23

Ri Yesu cina d̄a Bilatus

¹ Kan kiri k̄a b̄n kup ba la Yesu cina wu ri ti cina d̄a Bilatus gun k̄a Roma.

² Kan wu n̄m gadl̄r ḡsi, wu wule, <<M̄a zam mbar̄m k̄n ne mi den guz̄l mbar̄m k̄a atl ḡmi ka. T̄a wul wur'e, <Ba wu batl wurpi bom d̄a Kaisar da'a,> Eso t̄a wule, ti ni'e Almasihu gunye.> >>*

³ Kan Bilatus ba tambe Yesu, t̄a wule, <<Ki ni'e gun k̄a m̄n Yahuda ya?>> Yesu n̄mi ti, t̄a wule, <<Yari gi utu.>>

⁴ Kan Bilatus ba yari kiri m̄n keri bar ju diri Yam gwa, na mbar̄m ju nan ra lasi gwa, <<Amiwo a zam mbar̄m k̄n na jilt̄n gon da'a.>>

⁵ Arni wu hori ti utu ra, wu wule, <<Na kulci ḡs ni t̄a t̄li mbatl mbar̄m k̄a atl k̄a Yahuda kup. Ya n̄m ni tor Galili, t̄a kop las har tor d̄e.>>

⁶ Na kumi untuwo, arni kan Bilatus ba tambe ko ti ba m̄n Galili ni.

⁷ Nan ya kum'e ti ni gip atl k̄a Hiriduso, arni t̄a wule d̄a ri ti cina d̄a Hiridus, muntu kan ra su Urushalimaka gip muri ju gwa.

⁸ Nan Hiridus shin Yesuwo, ar gholi ti mbatl nari, domicin tunkani ya den ndu'i shini k̄a Yesu, don t̄a b̄m muri na kumi shir̄m den t̄ewi, ndu'i ḡso d̄a Yesu pi bar k̄a dl̄k̄nt̄n jen t̄a shini.

⁹ Kan Hiridus ba tambe ti bar na womti, ama Yesu yon ḡs top.

* 23:2 23.2 Kaisar: Tini'e bar gun k̄a atl k̄a Roma kup.

¹⁰ Kiri mən keri bar ju kan diri Yam na mən kulci doka tu Yam bi Musa gwa ra dlor-dlor, kan wu pi ta diri shirəm li gam mən ndərtən den Yesu na womti.

¹¹ Kan Hirudus na mən bi'utu gəs ba nəmi ti yari usun shirəm na shini shu, kan wu la'i ti bar lulur kə gunye, wu pali ti rən kar Bilatus ka.

¹² Ter kawo Hirudus na Bilatus ba kum gos kə ezən da'a, ama daga gastuwo arni wu dəm berəmi.

¹³ Bilatus la bi kiri mən keri bar ju diri Yam gwa, na kiri kə bəni na nami mbarəme,

¹⁴ kan tə wul wur'e, <<Kə dirim mbarəm kən den tə tli mbatl mbarəme. A ngen momi bar ju kə yari den ti cina da'ine, ar tu a zam ti na am gip bar ju kə yari den ti gwa da'a.

¹⁵ Hiridus ma untu ni, ar tu ya pali ti dir am dami wi, ar tu kə shin ya pi argon nan ndari də ri ti e gwa da'a.

¹⁶ Ra untuwo, a bo ti a za ti tə ndara.

¹⁷ †

¹⁸ Arni kup gəzən wu la yar na bi nəm, wu wule, <<Pika na mbarəm tu, kan kə pətli mi Barabas!>>

¹⁹ (Barabas kan bal ti bom-moni den tə kem də tli mbatl mbarəm kə bən kan ba ri gon eka gwa).

²⁰ Bilatus ndu'e tə pət! Yesu ka, arni tə shirəm nan wur ra esi.

²¹ Ama wu tli na womi bari, wu wule, <<Də giciye ti ka! Də giciye tə ka!>>

²² Kə myakani, Bilatus ba wul wur'e, <<Den unu? Unun mbarəm kən pi wani wu? A zam argon den ti nan ndari də ri ti eka gwa da'a. Ra untuwo, a kem də bo ti kan a pət! tə ka.>>

²³ Ama la'i yar gəzən na nari den liri də ri ti ekawo, ar kem tə kopi wuri.

²⁴ Arni Bilatus gudlumi tor mbatl den ti pi wur argon tu wu ndu gwa.

²⁵ Kan tə pətli wur mbarəm tu kan la ti bom-moni den tə tli mbatl bən yam kan ba ri gon eka gwa, muntu wu wul ra gwa, tə bi wur Yesu wu pi ti argon tu wu ndu gwa.

Wu giciye Yesu ka

† 23:17 23.17 Təlankuri jenni la aya tu, ama an ra gip jen da'a. Aya 17: An nəm ti te yar ka, tə pətli wur mbarəm nəm gip muri kə biki jikat bədlabəni.

²⁶ Nan wu den ritən na Yesuwo, arni wu nəm Siman ba mən Sayirin, muntu dəl dir bi ləp tə te gip bən utuwi gwa. Wu ne ti giciye kə Yesu yar wu wul ti'e, tə kop Yesu kari.

²⁷ Mbarəm na womti ba kop tə kari, na mətli gip wur munju den kulu na bə ngetl guna den ti gwa.

²⁸ Yesu bali ger kaar tə wul wur'e, <<Mətli kə Urushalima, kulim ni gam da'a, ama kuli ni gam gin na mimir gini.

²⁹ Don pət jen ba dir lokoci tu ki wule, <njikən na mətli ju kan zam gəri da'a, na nyin ju kan tle wur da ma wu mani ghol mbatli.>

³⁰ Untuwo, mbarəm ba wul tləndər'e, <Nde mi ni gamka!> wu wul zhiki'e, <Kup mi nika!>

³¹ Mbarəm ni pii yari kin untuwo, imnu ba ndo na koni we?>>

³² Mbarəm jen rop, kup gəzən mən wani pitəne, ba laa wur cina də ri ri wur eka nan ti.

³³ Nan wu dir las tu ba wul ti'e Kula-gamo, kan wu ba ti den giciye bartu, nan ti na mən warwat pitən ju, nəm den am shimli, nəm am yali gəsi.

³⁴ Yesu wule, <<Bəba, gafarte wuri, domici wu mom argon tu wu den pi gwa da'a.>> Kan wu pi caca den lulur gəs wu rabe.

³⁵ Mbarəm dlər wu den shini, kiri kə bən ma wu yari ti zhe'e shirəmi, wu wule, <<Tə dəli jen wi tə dəli gam gəs la, in zəzar ti den ti'e Almasihu kə Yam gwa.>>

³⁶ Mən bi utuyi ma wu dir yari ti zhe'e shirəmi, wu ta'i ti mati male.

³⁷ Wu wul es'e, <<Dəli gam gi, in ki ni'e gun kə mən Yahuda gwa.>>

³⁸ To gami da ti kawo arni wu rəsh'e, MƏNKƏN Nİ'E GUN KƏ MƏN YAHUDA

³⁹ Mən nəm gip mən warwat pitən ju kan giciye wur lasi, ba yari tə məgən shirəm tə wule, <<Ki ni'e Kəristi diya? Dəli gam gi nam mi mana!>>

⁴⁰ Ama esi tu ba matl ti, tə wul ti'e, <<Kə bərti Yam diya, ar tu kə ri e nan ti nan pi in shari'a nəm nan ti gwa ya?

⁴¹ Miwo hukunte mi dlat. Mən den nəmi argon tu ndar pitən gəmi gwa. Ama

mbarəm tuwo tə pi warwat bar gon da'a.>>

⁴² Kan tə wule, <<Yesu, daa mom namən kin kə mbi gip mulki giwi gwa.>>

⁴³ Yesu ba nəmi ti tə wule, <<Na hobini a yari i, sekən tu ma ki nəra namən to yamka.>>

Məshtən kə Yesu

⁴⁴ Bar ju ba piwo pət to dlom yamwi, arni dəmən nda gip atl kup ar ba ri gəlla am myakan kə siti.

⁴⁵ Don pət za cirtənka, kan labəle kə Bom kə Yam ba tarka gip dlomi. ‡

⁴⁶ Yesu ba la yar na nari, tə laa bi tə wule, <<Bəba, gip am da'ini a bi rai gəni!>> Nan tə yari untuwo, kan tə dli shukutən tə kotl mbatlka.

⁴⁷ Nan bar mən bi utu tu shin argon tu kan piwo, arni tə dəda Yam tə wule, <<Na ho bi mbarəm tuwo mən warwat pitənni da'a.>>

⁴⁸ Nan kup mbarəm ju dom wur kə shini bar ju shin argon tu piwo, wu bo am den ngetl wu ndara. §

⁴⁹ Ama kup munju mom ti, mətli ju kop ti kar tor Galili, wu dlər na dlyami wu den shini bar ju den pitən gwa.

Kapi kə Yesu

⁵⁰ Ho mbarəm mən zo pitən gon ra nan ba wul ti'e Yusufu gwa, ti ni gip kiri kə bəni. *

⁵¹ Tə la am gip arjen ju wu gudlumi kan wu pi gwa da'a. Tə mən atl kə Yahudiya gip bən Arimatiyani. Tini den buti mulki kə Yami.

⁵² Tə ri kar Bilatus, tə lir dli kə Yesu.

⁵³ Kan tə shu suri, tə ghumka gip tutul ghumi məshi mbarəme, tə ne gip gam-bəci kan bor gip tat nan ne murgon gipi wi da gwa.

⁵⁴ Gas kərkəm barni, ar sawi njem də te gip pət shukutən kə mən Yahuda. (Asabar)

⁵⁵ Mətli ju kan kop Yesu tor daga Galili ba kop Yusufu wu shin gam-bəci'i, na kanda tu muri dli gəs su gipika gwa.

⁵⁶ Kan wu ndara wu ri gəzən bom wu kərkəm mir mən təmi kasər na mir bərkətəne. Ama wu kop doka kə Musa, kan wu shuku den pət shukutən kə mən Yahuda.

24

Yesu məsh kan tə tli lasi

¹ Gasi kə cigəni den pət lahadi, mətli ju ri kə ba gam-bəci'i na mir mən təmi kasəri kan wu pi gwa.

² Arni wu zam tat tu kan bi gam-bəci'iwo kutəli kawī.

³ Nan wu te gipiwo, wu shin dli kə Babom Yesu da'a.

⁴ Nan wi gip damtən gip mbatl gəzən den bar tuwo, arni parat wu shin mbarəm rop cwat kar wur dlər, na ghol lulur kə dli da wur mən cirtəni.

⁵ Wi gip bətiwo, arni wu ba gam atli. Kan mbarəmi ba wul wur'e, <<Unun kem kə ngen mbarəm mən rai gip məshi we?

⁶ Tə'i da'a, tə tli wi! Dam kən ni den argon tu tə yari in nan tə'i nan kən su Galilika gwa.

⁷ Den'e baa bi Nya Mbarəm am də mən warwat pitəne, wi ba ti den kini, den pət kə myakan ngapo ti tli lasi.>>

⁸ Arni wu dam shirəm gəsi.

⁹ Nan wu pal diro, arni wu yari kutl cet nəmi na mbarəm jen kan ra lasi gwa.

¹⁰ Mətli ju kan yari mir mən kartən gəs kutl cet nəmiwo, wi ni'e, Maryamu Magadala, na Yowanna, na Maryamu nasi Yakubu, na mətli jen kan ra nan wur gwa.

¹¹ Ama mir mən kartən gəsi pali shirəm kə mətliyika zhe'e shirəmi, wu la mbatl da'a.

¹² Ama Bitərus tlyam kenja, tə ri kə ba gam-bəci'i na kətəre tə te gipi, tə shin tutul ghumi məshi mbarəm tu ghum ti gipi gwa markəme, arni tə pal dir bom tə den damtən den argon tu pi gwa.

Mbarəm rop den təp Imawus

¹³ Den pət nəmi eso, rop gip mir mən kopi Yesu ra den təp gəzən kə ritən nye bən gon kan ba wul ti'e Imawus, muntu

‡ 23:45 23.45 Labəle: Giḃər tutulni kan ba le bədlabən bin kari kə Bom kə Yami. § 23:48 23.48 Be ngetle: Shini gunani na dun mbatlī. * 23:50 23.50 Kiri kə bəni: Kiri mbarənni kə mən Yahuda. * 24:13 24.13 Mil nyingi: Gip Girikwo, wi na bar kə gode dlyamtən gəzəni 'stadia', milni wu gode nari da'a.

dlyamtən gəs na Urushalimawo bar kə mil nyingi ni gwa. *

¹⁴ Wi den shirəm na ezən den argon tu pi gwa.

¹⁵ Wi den shirəm na bali da wuri, ar ni Yesu na gam gəs ri kar wuri tən nəm ritən nan wuri.

¹⁶ Ama wi ra gip dəmən gami wu mom'e ti ni da'a.

¹⁷ Tə wul wur'e, <<Unun kə bali na ya'ən untuwu?>> Arni wu dlər kə ba lasi na dun mbatli.

¹⁸ Nəm gip wur muntu ba wul ti'e Kiliyobas nəmi ti tən wule, <<Ki ni'e mən diki nangi gip Urushalima kan mom bar ju pi gip mir muri jin gwaya?>>

¹⁹ Tə wul wur'e, <<Unu ari uju we?>> Wu nəmi ti wu wule, <<Bar ju pi den Yesu kə Nazare gwa. Mən shirəm na Yamni hari, mən ndərtən gip pitən na shirəm cina də Yam na mbarəme.

²⁰ Muntu kan kiri mən ker bar ju diri Yam na kiri mbarəm gəmi la'i ti gəs yam wu hukumte ti kə də tən məshi, wu pa giciye tən ka.

²¹ Mə la mbatl den tin ti dəli Isra'ila, ar tu sekəno muri myakan ikənwi na pitən kə bar tu.

²² Eso, mətli jen gip mi dləkən mi, wu ri kə ba gam bəci'i kə cigəni,

²³ ama wu zam dli gəs da'a. Nan wu pal diro, wu wule wu shin mir mən kartən kan dəl sur kar Yam nan wul wur'e Yesu ra na rai gwa!

²⁴ Jen gip mi kətər rənka kə də wu shini ger gəzəni, arni wu zam kanda tu mətli ju yari gwa, ama tiwo wu shin ti da'a.>>

²⁵ Arni Yesu wul wur'e, <<Kən kədləme! Mən ida mbatl kə nəmi bar ju kup mən shirəm na Yam yari gwa.

²⁶ Kə mom'e ar nəm Almasihu te yarka də tən kum dli den bar ju kup kan tən to gəs gip nartən gəs da'aya?>>

²⁷ Pare den rəshi kə Musa na mən shirəm na Yam kup, tən buli wur argon tu rəsh gip Shirəm kə Yam kup den ti gwa.

²⁸ Nan wu dir kar nye bən tu wu riwo, Yesu pi wule ti bəni cina,

²⁹ ama wu lir ti wu wule, <<Dəm nan mi, sit pi wi, pət ba ri kə ndetən bin wi.>> Kan tən ri bom nan wuri.

³⁰ Nan wu dəm kə ci fingalo, arni tən pən burodi, tən lir Yam, tən cetəli kan tən nəmi wur bi.

³¹ Kan ger gəzən ba buli, nan wu mom tiwo, ar ni tən jili wur gerka.

³² Wu wul ezən'e <<Mbatl gəmi ker gip mi bitu tən shirəm nan mi den tən pən tən buli mi Shirəm kə Yam gwa diya?

³³ Workəca, arni wu pal su Urushalima ka, kan wu zam kutl cet nəm ju kan dom wur kəba las nəm gwa, na nami mbarəmi.

³⁴ Wu den wultən'e, <<Na ho bini Babom tli wi, tən dəl kar Biturus!>>

³⁵ Wi ropi ngapo wu yar argon tu pi den tən gwa, na kanda tu wu mom ti nan tən cetəli wur burodi gwa.

Yesu cwat kar mir mən kopi gəsi

³⁶ Wu'i gip shirəm dene ituwi, arni Yesu dlər dlər gip dlom da wur tən wule, <<Də ghol mbatl dəm nankəne.>>

³⁷ Bərti nəm wuri dli gəzən den dədartəni, wu wule tlonni wu shini.

³⁸ Arni tən wul wur'e, <<Unun kem bərti nəm kəne, kə kum wule untuni pi dawu?

³⁹ Shin ni am gən na kar asəm gəni, ami ni na gam gəni, neni am deməni kə shin ni na gam gi ni, ai tlon ra na tlu dli na gul da'a, amo kə shin ami ra nari.>>

⁴⁰ Nan tən wul untuwo, tən gode wur am na kar asəm gəsi.

⁴¹ Kan wu den ghol mbatl hoyi na nəmi bi na amo, ama wu den shinni, wule untuni pi dawo, arni tən wul wur'e, <<Kən ra na bar kə ci dəya?>>

⁴² Wu bi ti bo'i kose,

⁴³ arni tən nəm kan tən ci cina da wuri.

⁴⁴ Tən wul wur'e, <<Bar ju kan a yari in gwa uju, nan a'i nan kən gwa, den'e, doleni də laa'i kup bar ju nan rəsh demən gip Doka kə Musa na təlankur kə mən shirəm na Yam na Zabura gwa.>>

⁴⁵ Arni tən ceti wur gamka də wu mom rəshi Shirəm kə Yami.

⁴⁶ Tən pa wul wur'e, <<Ar ra na rəshi terka'e, Almasihu ba kum dli den kar muri kə myakano tən tli lasi.

⁴⁷ Eso, gip sun gəs ni ba pii atl kundərəndlip wazu kə paltən kar Yami, na ho'i wani pitənka, pare gip Urushalima.

⁴⁸ Kən ni kə shin bar ju pi gwa.

⁴⁹ Ar tu aa kari in bar sur na bar ju Ba gən wule ti bi gwa. Ama dəmni gip bən də bi'in iko sur yam kani.

Yesu to gəs yami

⁵⁰ Ar ni Yesu dəli wur kar bən Baitanya, lasini tə tli am yami, tə la'i wur albarka.

⁵¹ Tə den la'i wur albarka ituwi, arni tə za wur kan ba pən tika to yamka.

⁵² Wi eso, arni wu ngus, wu dədə ti, kan wu pal su Urushalima ka, laa'i na ghol mbatl na nari.

⁵³ Se na gəni wi ra te gip Bom kə Yamka, wu den dədə Yami.

Yohana

Gabate tɔ̀lankuri

Muntu rəsh tɔ̀lankuri yari sun gəs gip tɔ̀lankuri da'a. Ama tabbate'e Yohana nye mən kartən kə Yesu <<muntu Yesu ba ndu gwa>> ni rəsh tɔ̀lankuri (Zhit gip 13.23; 19.26; 20.2; 21.7,20). Ba shino rəsh ni sheti ghon 85 den kaar kə gəri kə Yesu. Rəsh ni tɔ̀lankur kən kə də gode kandatu Yesu kalma kə Yam kan ra na pare ko patən da'a dəm mbarəm kan də dəm gip dlom gəmi gwa. Ti ni'e mən dəli mbarəm kan Yam yari'e tii cwat gwa, ti ni es'e Almasihu Nya Yami. Kano tɔp kəba ngəshtən den ti ni mbarəm baa zam rai (20.31). Tɔ̀lankuri pa yari ra den ba zam ni rai kan baa pa da gwa tɔp kəba ngəshtən den Almasihu. Munju kan nəm'e Yesu ni'e tɔpe, ti ni'e ge shirəmi, ti ni es'e rai, baa zam bi bar kə Yam tu kəkəni. Bar ho bar gip tɔ̀lankur kəno ar ni'e kandatu mən rəshiyi pi ampani na bar ju kan ba pi se na gəni gwa na ngashi na bar ju kan kə ruhu ni gwa. Bar juwo ar ni'e ga male, na bəredi, na cirtəni, na mən le təm na təm gəsi, na shirəm kən'e, <<Ami ni,>> kan es na kin inabi na mir gəri kini.

Bar ju kan ra gip tɔ̀lankuri gwa

Gabate tɔ̀lankuri 1.1-18

Pare pi mbap kə Yesu 1.19-51

Pi mbap kə Yesu na kulci mbarəm gip pili 2.1-12.50

Dəmi kə Yesu den bi məshtəni 13.1-17.26

Məshtən kə Yesu 18.1-19.42

Tlitən kə Yesu gip məshi mbarəme 20.1-21.25

Kalmayi dāmka mbarəme

¹ Na la'i gəs kə pi ko unu na unuwo Kalma ra, Kalmayi ra na Yami, kan Kalmayiwo Yam ni.

² Ti nərə na Yam terka kapən də pi bar kup.

³ Tɔp kar ti ni pi bar kup, argon ra kan Yam pi gip bar ju tɔ pi bat nan ti gwa da'a.

⁴ Ti ni'e mən bi ge mbatli, ge mbatl tu ngapo ar ni'e cirtən kə mbarəmi.

⁵ Cirtəni ba cir ni gip dəməni, ama dəməni mani tle gam kə cirtəni da'a.

⁶ Mbarəm gon ra kan Yam kar ti dir gwa, mən sun'e Yohana.

⁷ Tɔ dir ni kə də tɔ yari mbarəm ge shirəm den cirtəni, kə də mbarəm kup ngəsh wur den cirtən tu.

⁸ Yohana na gam gəs ni'e cirtən tu da'a, tɔ dir ni kə də tɔ yari mbarəm ge shirəm den cirtəni.

⁹ Ho cirtən tu kan ba bi cirtən ko gonge mbarəm ra den dɪrtən gip atl kundərəndlip.

¹⁰ Tɔ ra far den kaar atli, kup na tɔp kar ti ni pi atl kundərəndlip, ama mbarəm den kaar atl mani momi gəs da'a.

¹¹ Tɔ dir ni kar mbarəm gəsi, ama mbarəm gəsi nəm ti da'a.

¹² Ama munju kup kan nəm ti, munju kan ngəsh wur den sun gəsɔ, tɔ bi wur bi kə dəmi mimir kə Yam wi.

¹³ Ba'e mimir ju kan gəri gəzən nərə kandatu mbarəm ba gəri, ko kə ba metən kə gər na kosi, ko kə ndu'i kə mbarəm gwa da'a, ama gəri kə Yam ni.

¹⁴ Kalmayi palka mbarəme kan tɔ dəm gip dlom gəmi. Mə shin dɔdatən gəsi, dɔdatən kə nya nəm tonngələn kə Yam kan bom, muntu dɔl sur kar Bəbayi gwa, laa'i na zo mbatl kə Yam na ge shirəmi.

¹⁵ (Yohana shirəm den ti. Tɔ tli yar yam tɔ wule, <<Muntu ni'e mbarəm tu kan a wule, <Mən dɪrtən den kaar da'əmi manəmi, domici tɔra kapən də gəri mi.

¹⁶ Tɔp kar laa'i zo mbatl gəs ni mə zam zo mbatl gon ra den goni.

¹⁷ Domici kulciwo tɔp kar Musa ni bi, ama zo mbatl kə Yam na ge shirəm dir ni tɔp kar Yesu Almasihu.

¹⁸ Murgon ra kan bot shini Yam gwa da'a, ama nya gəs nəmi kan bom, muntu kan ti ni'e Yam kan ra na Bəbayi gwa, ti ni tɔ gode mi Yami.> >>

Yohana wule ti ni'e Almasihu da'a

¹⁹ Seda kə Yohana ikən nan mən Yahuda kə Urshalima kar mən keri bar ju diri Yam na mən gəsgal kə Lawi kə wu ngen momi den ko ti woni gwa.

²⁰ Tɔ nge yari da'a, ama tɔ bul bi tɔ wule, <<Ami ni'e Almasihu da'a.>>

²¹ Wu ngen momi kar ti wu wule, <<To ki ni'e wowe? Ki ni'e Iliya ya?>> Tɔ wul wur'e, <<Ami ni da'a.>> Wu wul ti'e,<<Ki

ni'e mən yari shirəm kə Yam tu ya?>> Ar ni tə nəmi wur tə wule, <<O'o.>>

²² Kan wu pa'i na wultən'e, <<Ki ni'e wowe? Yari mi argon tu kan mii bali munju kan kar mi dir gwa. Unun kə wul gam gi rawe?>>

²³ Yohana bali wur gip shirəm kə mən yari shirəm kə Yam Ishaya tə wule, <<Ami ni'e yar mən latən bi gip ləpe, <Kərkəmi ni guntəp Babom ar dəm sat.> >>*

²⁴ Ar ni mən Parise jen kan kar wur gwa

²⁵ ngen momi kar Yohana wu wule, <<Kan unun kem kə pi mbarəm batisma nan ki ni'e Almasihu ko Iliya, ko mən yari shirəm kə Yam tu da gwa?>>

²⁶ Yohana nəmi wur tə wule, <<A pini mbarəm batisma na male, ama gip kəno gon ra kan kə mom ti da gwa.

²⁷ Ti ni'e muntu kan ba dir kaar da'əmi, muntu zap kaptəlan gəs ma a kəm pətli da gwa.>>

²⁸ Muntu kup pini gip nye bən kə Betanya den kəti bi bula kə Urdun, las tu kan Yohana den pi mbarəm batisma gwa.

Yesu ni'e nye Təm kə Yami

²⁹ Bar tlowo ar ni Yohana shin Yesu den tertən kar ti, kan tə wule, <<Shin ni nye təm kə Yami, muntu kan ra na warwat pitən kə mbarəm kə atl kundərəndlip gam da ti gwa!

³⁰ Ti ni'e muntu kan a shirəm den ti gwa nan a wule, <Mən dīrtən den kaar da'əmi manəmi, domici təra kapən də gəri mi.>

³¹ Kup na ami na gam gən ma a mom ti da'a, ama argon tu kem a dir ami den pi mbarəm batisma na mal gwa ni'e kə də mom ti ra gip Isra'ila.>>

³² Kan Yohana ba bi seda'e, <<A shin ruhu kə Yam den surtən na dli wule kə kufuri kan ba dlər den ti.

³³ Faro, a mom ti da'a, ama muntu kan karəm kə pi batisma na mali yarim'e, <Mbarəm tu kan kə shin Ruhū sur kan ba dəm den ti ni'e muntu kan baa pi mbarəm batisma na Ruhū kə Yam gwa.>

³⁴ A shin wi kan a yari den'e muntuwo Nya Yam ni.>>

Mir mən kulci kar Yesu kə pari

* **1:23 1.23** Ishaya 40.3 † **1:42 1.42** Kepas (na bi kə mən Arameik ni) kano Bitərus (na bi mən Hellas) kup rop juwo tat ni ar ba pi nupi.

³⁵ Bar tlo eso Yohana ra dlər na rop gip mir mən kulci kar ti.

³⁶ Nan tə shin Yesu den wucetəno, ar ni tə wule, <<Shin ni! Nye Təm kə Yam ta!>>

³⁷ Nan mir mən kulci kar ti ropi kum tə yari untuwo, ar ni wu kop Yesu kaari.

³⁸ Yesu bali ger kaaro ar ni tə shin wur den kopi gəsi, kan tə ngen momi kar wur tə wule, <<Unun kə ndu we?>> Ar ni wu wule, <<Rabbi, (Ba mən kulci ituwi), a ko ni kə dəm we?>>

³⁹ Yesu nəmi wur tə wule, <<Dir shin ni.>> Ar ni wu ri nan ti kan wu shin las tu tə dəm gwa, wokociyiwo bar kə gəlla am wupse ni kə siti, kan wu pa'i nde pət nan ti.

⁴⁰ Andərawus, erəm kə Siman Bitərus ni'e nəm gip ropi kan kum argon tu Yohana yari kan wu kop Yesu gwa.

⁴¹ Argon tu Andərawus pare piwo ar ni'e, tə zam erəm gəs Siman kan tə wul ti'e, <<Mə zam Almasihu wi>> (Zəzari kə Yam ituwi).

⁴² Kan tə dir nan ti kar Yesu. Ar ni Yesu shin ti, kan tə wule, <<Ki ni'e Siman nya Yohana. Baa la ki bi'e Kepas>> (na bi gono Bitərus, tat ituwi†).

Yesu la bi Filibus na Natanayilu

⁴³ Bar tlowo, ar ni Yesu pən gip mbatl gəs den'e tii ndara Galili. Ar ni tə zam Filibus, kan tə wul ti'e, <<Kopəni.>>

⁴⁴ Filibus nye mən Betsaida ni, bən kə ga Andərawus na Bitərus.

⁴⁵ Filibus zam Nataniyel kan tə wul ti'e, <<Mə zam mbarəm tu kan Musa mən yari shirəm kə Yam rəsh den ti gip təlankur kulci gəs gwawi, muntu kan ga mən yari shirəm kə Yam ma rəsh den ti gwa'e, Yesu kə Nazarat, nya Isubu.>>

⁴⁶ Nataniyel ngen momi tə wule, <<Baa mani zami ho bar gon gip Nazarat?>> Filibus wul ti'e, <<Dir kə shini.>>

⁴⁷ Nan Yesu shin Nataniyel den tertəno, ar ni tə shirəm den ti tə wule, <<Ho nye mən Isra'ilan kəni, muntu kan setən ra gip pitən gəs da gwa.>>

⁴⁸ Nataniyel ngen momi kar ti tə wule, <<Im ni kə momən rawu?>> Yesu nəmi ti'e, <<A shin ki nan ki ra gəs kin turum kapən də Filibus la ki bi gwa.>>

⁴⁹ Kan Nataniyel ba wul Yesu'e, <<Ba mən kulci, ki ni'e Nya Yami! Ki ni'e Gun kə Isra'ila.>>

⁵⁰ Yesu wul Nataniyel'e, <<Kə ngəsh ki ni demən nan a yari'i den a shin ki gəs kin turum gwa ya? Kii shin kiri bar ju kan man muntu gwa.>>

⁵¹ Ar ni tə pa wul wur'e, <<Na ho bi ni a yari ine, kii shin dlom yam buuli, na mir mən kartən kə Yam den totən na surtən den‡ Nya Mbarəme.>>

2

Yesu pali koni mal dām njeti mal Inabi

¹ Den pət kə myakano nyel gudlumi ra gip bən kə Kana gip kəti atl kə Galili. Nasi Yesu ra lasi,

² Yesu na mir mən kulci kar ti ma la wur bi kə ba gudlumiya.

³ Nan mal kin inabi gəzən pakawo, ar ni nasi Yesu wul ti'e, <<Wu'i na mal kin inabi da'a.>>

⁴ Yesu bali ti tə wul ti'e, <<Nəna, unun kem kə dir karəm rawe? Wokoci gən piwi da'a.>>

⁵ Ar ni nas wul mən pi mbapi'e, <<Pi ni argon tu kup tə yari in gwa.>>

⁶ Kosak na lasiwo kiri ran kə tat jen ra guduli mukka, nari ni mən Yahuda ba pi mbap ju kan Yam ba nəm gwa tər kə ba hotəne, ko gonge gip tati ba mani shoti ti mal bar kə tat mal mukka.*

⁷ Ar ni Yesu wul ga mən pi mbapi'e, <<Laa'i ni ran ju na male.>> Kan wu la'i har bisi.

⁸ Kan Yesu ba wul wur'e, <<Kəkəno nge ni kə ri ni mbarəm tu kan ne ti gam nyeli gwa.>> Ar ni wu pi untuyi,

⁹ kan mbarəm tu ne gam nyeli ba bom mali kan palika mal inabi gwa. Tə mom las tu ar dəl gwa da'a, mən mbap ju kan nge mali gwa ni momi. Kan tə la bi ba mən gudlumiya markəme

¹⁰ tə wule, <<Ko gonge mbarəm ba dəli ni mal inabi kan mani təmtən gwa kakani, den kaariwo kan də dəli muntu kan ri məntayi da'a wokoci tu məndəkiyi tla ar kəm wur wi gwa, ama kiwo kə ne muntu mani təmtən gwa se kəkəni.>>

¹¹ Muntu ni'e halama bar kə dləkəntən kə Yesu kə nəm, tə pini muntu gip bən kə Kana gip kəti atl kə Galili. Na untu ni tə gode dədatən gəsi, kan mir mən kulci kar ti ba ngəsh wur den ti.

Yesu kar mən wuri barka gip bom kə Yami

¹² Den kaar kə untuwo, ar ni Yesu ndara Kaparnahum nan ti na nase na mir mən gəpi gəs na mir mən kulci kar ti. Wu dām suka kə mir muri jeni.

¹³ Nan wokoci Nyel Jikat Bədlabən kə mən Yahuda piwo, ar ni Yesu to gəs Urshalima.

¹⁴ Tə gip dəbom bom kə Yam kawo, ar ni tə zam mbarəm den ta wuri ga tla, təm na kubərka, kan na jen njon den tebər wu den bali wurpi.

¹⁵ Ar ni tə miri zap tə pi rəba nari, kan tə kar wurka gip bom kə Yami, kup na təm na tlayi, kan tə jirkət ga tebər gəzənka tə wi ge wurpi kə mən bali wurpiyika.

¹⁶ Ar ni tə wul munju kan ba wur ga kubərka gwa'e, <<Dəli ni bar ju dēka! Ba kə pali ni bom kə Ban ka ba bar pət da'a!>>

¹⁷ Ar ni mir mən kulci kar ti dami den ar ra na rəshi gip shirəm kə Yam'e, <<Ghuve kə ndu'i bom gi baa cim mbatla naari.>>†

¹⁸ Ar ni kiri kə mən Yahuda ngen momi wu wule, <<Unu bar kə dləkəntən ni kii pi kan baa gode iko gi kə pi bar tu gwawu?>>

¹⁹ Yesu nəmi wur tə wule, <<Yas ni bom kə Yam kənka, ami ngapo aa tu lasi gip muri myakan.>>

²⁰ Mən Yahudayi bali ti wu wule, <<Ar pən sheti ghon hauya rop na mukka kan ba'i pa'i tu'i bom kə Yam kəni, ama kə ri kə tu'i gəs ra lasi gip muri myakana?>>

²¹ Ama bom kə Yam tu Yesu ba shirəm denewo dli gəs ni.

²² Den kaar kə tli gəska gip məshi mbarəm ni mir mən kulci kar ti dami argon tu tə yari gwa. Kano wu ngəsh wur den shirəm kə Yam kan ra na rəshi na shirəm ju Yesu yari gwa.

²³ Nan Yesu ra gip bən Urshalima wokoci kə Nyel Jikat Bədlabəno, ar ni

‡ 1:51 1.51 Pare pi bari 28.12 * 2:6 2.6 Bar kə galan hauya nəm na kutl ko lita hauya nantam. † 2:17 2.17 Zabura 69.9 ‡ 2:23 2.23 sun gəsi

mbarəm na womti shin bar kə dləkəntən ju tə den pi gwa kan wu ngəsh wur den ti.†

²⁴ Ama Yesu ne dli den wur da'a, domici tə mom mbarəm kup.

²⁵ Tə pa ndu də mbarəm yari ti argon den nya mbarəm da'a, domici tə mom argon tu gip mbatl kə ko gonge mbarəm gwa.

3

Nikodimu ri kar Yesu

¹ Mbarəm gon ra gip mən Parise, mən sun'e Nikodimu, təra nəm gip mən domtən kə kiri kə mən Yahuda.

² Ar ni mbarəmi dir kar Yesu gip gasi kan tə wule, <<Ba mən kulci, mə mom ki mən kulci mbarəm kan dəl sur kar Yam gwa ni. Domici murgon ra kan baa mani pi halama bar kə nəmi bi na am ju kan kə pi gwa da'a Yam ni ra nan ti da gwa.>>

³ Yesu nəmi ti tə wule, <<Ge shirəm ni a yari'i, o gər ki ni es* dawo, kii shin mulki kə Yam da'a.>>

⁴ Nikodimu ngen momi kar ti tə wule, <<Imnu baa pa mani gəri mbarəm kan korsika gwawu? Rawo, tii mani paltən te gip tu də naska də gər ti ra dak!>>

⁵ Yesu nəmi ti tə wule, <<Ge shirəm ni a yari'i, ko nəm murgon ra kan baa te gip mulki kə Yam da'a, e gər tən tət kə ba mal na ruhu da gwa.

⁶ Mbarəmo, mbarəm ni tə gəri, Ruhu ngapo Ruhu ni tə gəri.

⁷ Ba də argon tu a yari'i'e, <Ar nəm mbarəm te yarka də gər ti esi> dəmi'i bar kə nəmi bi na am da'a.

⁸ Itər ba bətl ni gam las tu ar ndu kopi gwa. Kə kum wultən gəsi, ama kii mani yari las tu ar dəl dir na las tu ar ba ri gwa dak. Untu ni ar ra na ko gonge mbarəm tu kan Ruhu ni gər ti †gwa.>>

⁹ Ar ni Nikodimu pa ngen momi kar Yesu tə wule, <<Imni untu baa pi rawu?>>

¹⁰ Kan Yesu ba nəmi ti tə wule, <<Bar mən kulci mbarəm kə Isra'ila ni'e ki, ama kə mani momi bar ju da'a ya?>>

¹¹ Ge shirəm ni a yari'i'e mə yari ni argon tu mə mom gwa, kan mə shirəm ni

den argon tu mə shin gwa, ama kup na untu kə nge nəmi argon tu mə yari in kagwa.

¹² A shirəm ni nan kən den bar ju kan kə atl ni gwa ama kə nəm da'a, imni kii nəm ami ni a yari in bar ju kan kə to yamka ni gwawu?

¹³ Murgon ra kan tabe totən yam gwa da'a se de Nya Mbarəm kan dəl sur yam gwa.

¹⁴ Kandatu Musa tli ici ka zili gəlla den dlo gip ləpo, untu ni ar nəm də tli Nya Mbarəm yami,

¹⁵ kə də muntu kup ngəsh ti den tiwo, tə zam ge mbatl tu kan baa pa dagwa.

¹⁶ <<Domici Yam ndu atl kundərəndlip naaro, ar ni tə bi nya gəs nəm kan ra bom gwa, den'e muntu kup ngəsh den tiwo, ba də tə liika katl da'a ama tə zam ge mbatl tu kan baa pa dagwa.

¹⁷ Domici Yam kar ni nya gəs sur atl kə də tə hukunte atl kundərəndlip da'a, ama kə də mbarəm den kaar atl kundərəndlip zam dəltən ra tət kar ti.

¹⁸ Murgon tu kup ngəsh den Nya Yamo baa tloyi ti shirəm da'a, ama muntu kup ngəsh den ti dawo, tare tloyi ti shirəm wi domici tə ngəsh ti den sun kə Nya Yam kan ne ti nəm kan ra bom gwa da'a.

¹⁹ Tloyi shirəmi ni'e cirtən dir gip atl kundərəndlip wi, ama mbarəm ndu dəmənka man cirtəni, domici pitən gəzəno kə dāsi tu ni.

²⁰ Murgon tu kup ba pi bar kə dāsi tu'o tə nge ni cirtəni, kan tii ndu dirtən kar cirtən da'a, bəse də pitən gəs dəlka den kaari.

²¹ Ama kup mən pitən koro, tə dir ni kar cirtəni, kə də shin ra hoyi den'e argon tu tə piwo, tə pi ni gip kopi shirəm kə Yami.>>

Shirəm kə Yohana mən pi batisma den Yesu

²² Den kaar kə untuwo, ar ni Yesu na mir mən kulci kar ti ndara kəti atl kə Yahuda, las tu kan tə bom dəmi nan wur gwa, tə den pi mbarəm batisma.

²³ Wokociyiwo Yohana ra den pi mbarəm batisma gip Ainon kan ra kosak na Salim, nan mal ra na naari lasi gwa,

* 3:3 3.3 gər ki ni esi: Kandatu bali gip rəshi jeno ar ni'e, <<Se in gər ki ni sur yam gwa.>> † 3:8 3.8 Gip bi kən Hellaso na Ruhu na itər, kup sun nəm ni.

kan mbarəm ba pi ta dirtən ba pi wur batisma.

²⁴ Muntu pi ni kapən də la Yohana gip bom moni.

²⁵ Kan shirəm ba gadlərka gip dlom kə mir mən kulci kar Yohana na mən Yahuda goni‡ den shirəm kə al'ada hotən ju kan mən Yahuda ba pi kə dəmi dləran den bi doka gəzən gwa.

²⁶ Ar ni wu dīr kar Yohana kan wu wul ti'e, <<Ba mən kulci, mbarəm tu kan ra nan ki den kəti bula Jodan, muntu kan kə bi seda den ti gwa, tin tu den pi batisma pa'e, mbarəm ngap den ta ritən kar ti.>>

²⁷ Den muntuwo ar ni Yohana bali wur tə wule, <<Mbarəm baa mani ni zami argon tu kan bi ti sur yam gwa katl.

²⁸ Kən na gam gin kii mani yari den'e a wule, <Ami ni'e Almasihu da'a, ama karəm ni cina da ti.>

²⁹ Pel gəro kə Ba mən pel gudlumi ni. Bar berəm kə mən pel gudlumiya ba büt ni kə də tə kum yar kə Ba mən pel gudlumiya. Ti ni tə kum yar kə Ba mən pel gudlumiya, tə laa'i na ghol mbatl naari. Təp untu ni a pi ghol mbatl hoyi.

³⁰ Ar nəm də mbarəm tu pi ta naartəni, ami ngapo a pi ta catənka.>>

Muntu kan dəl sur Yam gwa

³¹ <<Ti muntu kan dəl sur yamo, tə naar man kup ka. Muntu kup kan atl ni tə dēlo kə atl ni tēra, kan tə shirəm ni den bar ju kan kə atl ni gwa. Ti muntu kan dəl sur yamo tə naar man kup ka.

³² Tə shirəm ni den argon tu tə kum kan tə pal tə shin gwa, ama kup na untu murgon kan ra nəm argon tu tə yari gwa da'a.

³³ Ama muntu kup nəm shirəmiwo, tə tabbate wi den'e Yam mən dləri den shirəm gəs ni.

³⁴ Domici muntu kan Yam kar suro, shirəm kə Yam ni tə yari, nan Yam bi ti ni Ruhu gəs baa patən gwa.

³⁵ Bəbayi ba ndu Nyayi, ar ni tə bi bar kup gip am gəsi.

³⁶ Muntu kup ci cina gip ngəshtən den Nyayiwo tēra na ge mbatl tu kan baa pa da gwa. Ama muntu kup nge Nyayiwo, tii

zam ge mbatl tu kan baa pa da'i da'a, se lo kə Yam kan ra den gam gəs gwa.>>

4

Yesu na nagər mən Samariya

¹ Mən Parise kum den'e Yesu den pi mbarəm batisma na zami mir mən kulci kar ti man Yohana,

² kup na Yesu na gam gəs ni ba pi batismayi da'a, ama mir mən kulci kar ti ni den pi.

³ Nan Babom Yesu kum muntuwo, tə za atl kə Yahudaka kan tə pal na kaar tə te gip atl kə Galili.

⁴ Ra untuwo ar nəm tə kop gip kəti atl kə Samariya.

⁵ Ar ni tə mbubar gip bən kə mən Samariya gon kan ba la ti bi'e Sika, kosak na atl tu kan Yakubu bi nya gəs Isubu gwa.

⁶ Shu mal kə Yakubu ra lasi. Nan ar banyi Yesu na bōmi asəmo, ar ni tə dēm atl den bi shu mali. Wokociyiwo pət to dlom yam wi.

⁷ Ar ni nagər mən Samariya gon dīr kə nge male, ar ni Yesu wul ti'e, <<Bim mal ngap a tla.>>

⁸ (Mir mən kopi gəs te gip bən kə wuri fingali.)

⁹ Nagər mən Samariyayi wul Yesu'e, <<Ki mən Yahuda ni, kan amo nagər mən Samariya ni. Imnu kə lirim mal rawu?>> (Domici mən Yahuda ba mo gam kə ba lasi nəm na mən Samariya da'a.*)

¹⁰ Yesu nəmi ti tə wule, <<O na kə mom ni bi bar kə Yami na muntu kan ba lir ki maliwo, na kə lir ti tə bi'i mal mən bi ge mbatl wi.>>

¹¹ Nagər mbarəmi wule, <<Mən nartəni, ki ra na bar kə dēli mali da'a kan shu mali dlyam ngap. Ako ni kii zam mal mən bi ge mbatl tuwe?

¹² Rawo kə man ni kori gəmi Yakubu, muntu kan za'i mi shu mali kan tə tla mali na gam gəs, mimir gəs ma wu tla kup na ga dabba gəs?>>

‡ 3:25 3.25 Gip kor rəshi tulankuri jen na amo <<Mən Yahuda jen>> ni lasi. * 4:9 4.9 Domici mən Yahuda ba mo gam kə ba lasi nəm na mən Samariya da'a: Ba bali shirəm tu'e <<Mən Yahuda ba tla bar gip gal nəm na mən Samariya da'a.>>

¹³ Yesu nāmi ti tē wule, <<Murgon tu kup tla mal kēno, tii pa kum guzum mal ra,

¹⁴ ama murgon tu kup tla mal tu a biwo, ti'i kum guzum mal ra da'a. Mal tu kan aa bi ti baa dēm ger mal gip ti kan baa pi ta dēltən ar ri zami ge mbatl tu kan baa pa da gwa.>>

¹⁵ Nagēr mēri wul ti'e, <<Babomi, bim mal tu ngapi, kan guzum mal baa pi ta kemi gən kē dīrtən dē kē nge mal da gwa.>>

¹⁶ Yesu wul ti'e, <<Ri la bi bakos gi kē dīr ni nan ti.>>

¹⁷ Ar ni nagēr mēri bali ti tē wule, <<Ami na kos da'a.>> Yesu wul ti'e, <<Kē yari dlat nan kē wule ki na kos da gwa.

¹⁸ Ge shirēm ni kē yari. Kē pi moni nantam, kan mbarēm tu ki ra nan ti kākən ma kos gi ni da'a.>>

¹⁹ Nagēr mēri wule <<Mən nartēni, a shino ki mən yari shirēm kē Yam ni.

²⁰ Ga kori gēmi bote Yam den tlēndər tu. Ama kən mən Yahuda wule gip bən Urshalima ni ndari dē mbarēm bote Yami.>>

²¹ Yesu wul ti'e, <<Nagēr mbarēme, ngəsh ki demāni, wokoci ra den dīrtən nan kii bote Bēba ba'e den tlēndər tu ko su Urshalimaka da'a.

²² Kən mən Samariya ba bote ni argon tu kē mom dagwa. Ama min mən Yahudawo, mē bote ni argon tu mē mom gwa, domici zami dēltəno tēp kar mən Yahuda ni ar dīri.

²³ Ama wokoci ra den dīrtēne, kākən ma ar dīr wi nan mən pi bota hoyi ba bote Bēba gip Ruhu na ho mbatl gwa, domici badēr mbarēm ju ni Bēba ba ngen wu bote ti.

²⁴ Yamo Ruhu ni, rawo ar nēm dē munju ba bote tiwo, wu bote ti gip ruhu na ho mbatl.>>

²⁵ Ar ni nagēr mēri wule, <<A mom'e Almasihu (kan ba la ti bi'e Kēristi) den dīrtēne. Wokoci tu tē mbərawo, tii ceti mi gamka den bar kup.>>

²⁶ Ar ni Yesu yari ti'e, <<Ami mən shirēm nan ki kən ni'e ti.>>

Mən mən kulci kar Yesu pa mo nan tiwi

²⁷ Wi gip shirēmo se mir mən kulci kar ti ba pali, ar ni ar dēmi wur bar kē nāmi bi

na am nan wu zam ti den shirēm na gēr mətli gwa. Ama ko nēm gon ngen momi kar nagēr mēri da'a tē wule, <<Unun kē ndu'i?>> Ko dē gon wul Yesu'e, <<Unun kem kē shirēm nan tiwu?>>

²⁸ Ar ni nagēr mēri za tat mal gēs lasi, tē pal te gip bēnka tē wul mbarēm'e,

²⁹ <<Dīr shin ni mbarēm tu kan yarim bar ju kup a pi gwa. Ko ti ni'e Almasihuyi?>>

³⁰ Ar ni mbarēm dēl ter gip bēni wu ne gam kar Yesu.

³¹ Gip untuwo ar ni mir mən kulci kar ti lir ti wu wule, <<Ba mən kulci, ci fingali.>>

³² Ama Yesu wul wur'e, <<Ami ra na fingal tu kan kē mom argon dene da gwa.>>

³³ Ar ni mir mən kulci kar tiyi wul ezən'e, <<Rawo murgon dīri tēni fingala?>>

³⁴ Ama Yesu wule, <<Fingal gən ni'e a pi argon tu muntu kan karēm sur ba ndu a pi gwa, kan a pa pa'i mbap gēsi.

³⁵ Kē kur wule, <Ar sawi kyar wupse dē rəsh kən diya?> A yari in den kē bōl ni ger gin kē shin ni bar kē gip kēne! Wu nyo wi den bi rəshi.

³⁶ Kākən tu ma nye mən pi mbap den zami batltən gēs wi, ti den rəshi bar kē kən tē den ri gip ge mbatl tu kan baa pa da gwa, kē dē mən ngani na mən rəshi kup pi ghol mbatl.

³⁷ Ra untuwo, shirēm tu'e, <Gon ngani kan gon ba rəsho> untu ni ar ra.

³⁸ A kar kən kē rəsh argon tu kən ni kē pi mbapi da gwa. Jen ni pi mbap hoyi, kan kēno kē zam ra gip mbap gēzēni.>>

Mən Samariya na womti ngəsh wur den Yesu

³⁹ Na womti kē mən Samariya kan gip bən ta ngəsh wur den Yesu den argon tu kan nagēr mēri yari gwa'e, <<Tē yarim bar ju kup a pi gwa.>>

⁴⁰ Nan mən Samariyayi dīr kar tiwo, ar ni wu lir ti den tē dēm nan wur ngapi, kan tē dēm kē muri rop.

⁴¹ Mbarēm na womti ngəsh wur den Yesu den shirēm gēsi.

⁴² Ar ni wu wul nagər məri'e, <<Ba'e mə nəm ni den argon tu kə yari katl gwa da'a ama kəkəno mə kum wi na gam gəmi, kan mə mom wi den mbarəm tu ni'e Mən dəli mbarəm kə atl kundərəndlip.>>

Yesu warke nya bar mbarəm goni

⁴³ Den kaar kə muri ropiwo ar ni tə za kəti atl kə Samariya tə ndara Galili.

⁴⁴ (Yesu tare yari wur wi den'e ba shin nartən kə mən yari shirəm kə Yam gip bən gəs da'a.)

⁴⁵ Nan tə mbubar gip Galiliwo, mən Galiliyi pi ti dem na dīrtəne. Wu shin bar ju kup tə pi gwa gip Urshalima wokoci kə Nyel Jikat Bədlabəni, domici wu ma wu ra lasi.

⁴⁶ Kan tə pa te gip bən kə Kana kan ra gip atl kə Galili, las tu kan tə pali koni mal ka mal inabi gwa. Lasiwo nya bar mbarəm gon ra den kumi dli gip Kaparnahum.

⁴⁷ Nan mbarəm tu kum'e Yesu za atl kə Yahuda tə cwat gip Galiliwo, ar ni tə ri lir ti den də tə ri warke nya gəs nye moni, muntu kan ra bi də məštən gwa.

⁴⁸ Yesu wul ti'e, <<Kən ni kə shin bar kə halama na bar kə dləkəntən dawo, kii ngəsh kən den Yam da'a.>>

⁴⁹ Bar mbarəmi lir Yesu tə wule, <<Mən nartəni, sur kapən də nya gən məshka.>>

⁵⁰ Yesu bali ti tə wule, <<Ndara, nya gi baa sa ra na ge mbatli.>> Mbarəmi nəm shirəm kə Yesu kan tə ndara.

⁵¹ Nan tə'i den təpo ar ni zher gəs jen mbor ti na shirəm den'e nya gəs pal gīngələn wi.

⁵² Nan tə ngen momi wokoci tu kumi dli kə nyayi pa'o, ar ni zher gəsi wul ti'e, <<Ghur bar kə gəlla nəm kə pət ni kumi dliyi za ti.>>

⁵³ Ar ni bas mom'e wokociyi ni Yesu wul ti'e, <<Nya gi ba sa ra na ge mbatli.>> Ar ni mbarəmi na mbarəm kə shu bom gəs kup ngəsh wur den Yesu.

⁵⁴ Muntu ni'e halama bar kə nəmi bi na am kə rop kan Yesu pi nan tə za gip atl kə Yahuda tə mbubar gip atl kə Galili gwa.

5

Yesu warke kurki gon bi male

¹ Den kaariwo, ar ni Yesu to Urshalima kə nyel gon kə mən Yahuda.

² Kosak na Bədlabən Təm kan gip Urshalimawo shu gurku mal gon ra, muntu kan na bi kə mən Aram ba la ti bi'e Betesda gwa*, lasi ra na gandəli na kop gudəli nantam.

³ Lasi ni ba ne mbarəm na womti kan kəti dli gəzən ra hoyi da'a, ga tabi, na kurki, na munju kətə dli gəzən itər tlaka gwa.

⁴ Wu but ni kə də gudər mali. Domici mən kartən kə Yam ba kur sur gip mali, tə gudəri. Ar ba dəm'e muntu kup kan zho ti kə la'i asəm gip mali kan gudəri gwa ba zam warketən den argon tu kan ba ghun ti gwa.

⁵ Gon ra lasi kan den kumi dli kə sheti ghon hauya nəm na kutl cet wuzupse gwa.

⁶ Nan Yesu shin ti bomo, tə mom'e untu ni təra den kumi dli kə tlyari wokoci, ar ni Yesu ngen momi kar ti tə wule, <<Kə ndu kə pal lauwa?>>

⁷ Mbarəmi kan ba kum təmi kə dli gəs da'ayi nəmi ti tə wule, <<Babomi, ami ra na murgon kan baa nem am a su gip mali gwa da'a wokoci tu gudər mali gwa. Ami ni den kərce kə sitən gipiwo, se də gon botlka deməni.>>

⁸ Ar ni Yesu wul ti'e, <<Tlyami! Pən bamuri gi kə ndara.>>

⁹ Ar ri kətigon da'a, ar ni mbarəmi warke, kan tə pən bamuri gəs tə ndara. Den pət Asabar pət shukətən kə mən Yahuda ni muntu pi.

¹⁰ Ar ni mən Yahudayi wul mbarəmi kan Yesu warke tiyi gwa'e, <<Sekəno pət shukətən ni, den Kulci kə Musawo ar ndari kə pən bamuri gi da'a.>>

¹¹ Ama tə bali wur tə wule, <<Mbarəm tu kan palim lau gwa ni wuləm'e, <Pən bamuri gi kə ndara.> >>

¹² Ar ni wu ngen momi kar ti wu wule, <<Wo ni'e mbarəm tu kan wul ki'e kə pən bamuri gi kə ndara gwayi?>>

* 5:2 5.2 Gip təlankuri jeno Betzata ni. Nami təlankuriwo ngapo Betseda

¹³ Mbarəmi kan warke ti gwa mom wo ni warke tiyi da'a, nan Yesu jilka gip womti mbarəm kan ra lasi gwa.

¹⁴ Den kaariwo ar ni Yesu zam ti te gip bom kə Yamka kan tə wul ti'e, <<Shin ca, kə pal lau wi. Za pi warwat pitəne, bəse də wani bar gon kan man muntu gwa zam ki.>>

¹⁵ Ar ni mbarəmi ndara kan tə yari kiri kə mən Yahudayi'e Yesu ni pali ti lau.

¹⁶ Ar dām'e, nan Yesu ba pi ni bar ju den pət shukutəno, ar ni mən Yahudayi pare sanante ti.

¹⁷ Yesu wul wur'e, <<Ban den ta pi mbap ko gigasi har sekəni, untuni ami den pi pa'e.>>

¹⁸ Den shirəm tuwo ar ni mən Yahudayi meti ra gip ngeni ri gəs eka, wu wule ba'e den warke mbarəm den pət shukutən ni katl da'a ama den'e tə den la'i bi Yam'e bas ni, tə pali gam gəs nəm na Yam ituwi.

Iko tu Yesu Nya Yam ra nari gwa

¹⁹ Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Ge shirəm ni a yari in'e Nyayi ba pi argon kə gam gəs da'a, se de argon tu tə shin bas den pi gwa, domici kup argon tu Bəbayi ba piwo ar ni Nyayi ba pi pa'e.>>

²⁰ Rawo Bəbayi ba ndu Nyayi kan tə gode ti ni bar ju kup tə pi gwa. Aan, kə də kə nəm bi na amo, tii gode ti bar ju ma kan naar man munju gwa.

²¹ Domici kandatu Bəbayi ba tli məshi mbarəm gip gambəci tə bi wur ge mbatl gwa, untu ni Nyayi ba bi ge mbatl muntu kup tə ndu'i ti bi gwa.

²² Bəbayi ba tloyi shirəm murgon da'a, ama tə la kup iko kə tloyi shirəm mbarəm gip am də Nyayi wi,

²³ kə də mbarəm kup dɛda Nyayi kandatu ba dɛda Bəbayi gwa. Muntu kup ba dɛda Nyayi dawo, tə dɛda Bəbayi kan kar ti sur gwa ituwi.

²⁴ <<Ge shirəm ni a yari in den'e murgon tu kup ba kum shirəm gən kan tə ngəsh ti den muntu kan karəm gwa ra na ge mbatl tu kan baa pa da gwa. Eso, baa hukunte ti da'a, domici tə jikat məstən tə te gip ge mbatl wi.

²⁵ Ge shirəm ni a yari ine, wokoci gon den dɛrtəne, kəkən ma ar dɛr wi, nan

məshi mbarəm baa kum yar kə Nya Yam gwa, munju kum ngap baa zam dəmi ra na ge mbatl.

²⁶ Domici kandatu Bəbayi na gam gəs mən bi ge mbatl no, untu ni pa tə kem də Nyayi dām mən bi ge mbatl.

²⁷ Tə pa bi ti bi kə tloyi mbarəm shirəm domici tə Nya Mbarəm ni.

²⁸ <<Ba də muntu dləkən kən ni da'a, rawo wokoci gon ra den dɛrtən nan kup muntu kan ra məshi gip gambəci baa kum yar gəs

²⁹ kan wu dɛl tori, munju kan pi mbuni baro, wii tlyam wu zam ge mbatl, kan munju kan pi wani baro, wii tli də hukunte wuri.

³⁰ Aa mani pi argon ami nan gən da'a, a tlo ni shirəm den kandatu Yam wule a pi gwa. Ra untuwo tloyi shirəm gəno dlat ni ar ra, nan argon tu a ndu'i gam gən ni a pi dagwa, ama kə muntu kan karəm sur gwa ni.

Seda den Yesu

³¹ <<Ami ni a shirəm den gam gəno, argon tu a yari deməno baa nəm da'a.

³² Gon ra kan ba shirəm demən gwa, kan a mom'e argon tu tə yari deməno untun ar ra.

³³ <<Kə kar bar den Yohana kano tə bi seda den ge shirəmi.

³⁴ Ba'e den a nəm ni argon tu kan mbarəm ba sede gwa ni da'a. Ama a yari ni den kə zam ni dɛltən ra.

³⁵ Yohana ni'e pitila tu kan pi ta ci kan ba bi cirtən gwa, ama kə pən kə kum təmi kə cirtən gəs kə nye wokoci njem katl.

³⁶ <<Ami ra na seda kan man muntu Yohana pi demən gwa. Domici mbap ju kan a piwo, Bəbayi ni bim kə də a pi, kan bar ju ami den pi gwa ni ba bi seda den'e Bəba ni karəmi.

³⁷ Kan Bəbayi kan karəm na gam gəs ni'e seda gəni. Kə tabe kumi yar gəs ko kə shin kandatu təra gwa dak,

³⁸ eso shirəm gəs ra gip mbatl gin da'a, domici kə ngəsh kən den muntu kan Bəbayi kar sur gwa da'a.

³⁹ Kən den ta ngeni gip shirəm kə Yam domici kə shin wule gip wuro kii zam ge mbatl tu kan baa pa da gwa. Ama shirəm kə Yam ju ni ba bi seda deməni.

⁴⁰ Ama kup na untu kə nge dirtən karəm kə də kə zam ge mbatl ra.

⁴¹ <<A nəm dɛdatən kə mbarəm da'a.

⁴² Ama a mom kəne. A mom'e kən ra na ndu'i Yam gip mbatl gin da'a.

⁴³ A sur ni gip iko kə Ban, ama kə nəmən da'a, ama murgon ni dir kə gam gəso, kii nəm ti.

⁴⁴ Imni fa kii ngəsh kən den Yam kən ni kə ngen dɛdatən gip dlom gini, ama kə ngen zami dɛdatən tu kan ba dɛl sur kar Yam muntu kan ti ni nəm nan gəs da gwawu?

⁴⁵ <<Ama ba kə pən ni'e aa ri in cina dɛ Bəba da'a. Mən ri gin cina ni'e Musa, muntu kan kə la mbatl den tii ne in am ra gwa.

⁴⁶ Na kə ngəsh kən ni den Musawo, kii ngəsh kən demən pa'e, domici tɛ rəsh demən gip tɛlankur gəsi.

⁴⁷ Ama kən ni kə ngəsh kən den argon tu kan tɛ rəsh gwa dawo, imni fa kii ngəsh kən den shirəm gən we?>>

6

Yesu ci na moni mbarəm zangu nantam

¹ Den kaariwo, ar ni Yesu jikat bar bula kə Galili, bar bula kə Tiberiya ituwi,

² kan mbarəm na womti ba kop ti kaari, domici wu shin halama kə bar kə nəmi bi na am ju kan tɛ pi den mən kumi dli gwa.

³ Wokociyiwo ar ni Yesu to gəs won gəs den tləndər kan tɛ dɛm atl na mir mən kulci kar ti.

⁴ Wokociyiwo ar sawi njem dɛ pi Nyel Jikat Bɛdlabən kə mən Yahuda.

⁵ Nan Yesu tli ger tɛ shin mbarəm na womti ba te kar tiwo, ar ni tɛ wul Filibus'e, <<Ako ni mii wur bɛredi kan mbarəm ju baa ci gwawe?>>

⁶ Tɛ ngen ni kumi kə bi gəsi, domici tor mbatl gəso tɛ mom argon tu kan tɛ ri kə pi gwa.

⁷ Filibus nəmi ti tɛ wule, <<Wurpi pi mbap kə muri hauya kutl* ba ri kə kəmi dɛ wur bɛredi tu kan ko gonge gəzən baa zam njem gwa da'a!>>

* **6:7 6.7** Gip bi Kə Mən Hellaso dinari hauya kutl † **6:9 6.9** bale balewo ar ni ra wule ge jir dlyari ko alkama

‡ **6:19 6.19** Ko bar kə kilomita nantam ko mukka

⁸ Nəm gip mir mən kulci kar ti mən sun'e Andərawus, erəm kə Bitərus, shirəm tɛ wul Yesu'e,

⁹ <<Nya gon kən ra na mir bɛredi nantam kan pi na dapti bale† gwa na mir kos rop, ama unun ar ba pi mbarəm na womti untuwe?>>

¹⁰ Yesu wul mir mən kulci kar tiyi'e, <<Wul ni mbarəm'e wu dɛm atli.>> Lasiwo jir ra hoyi, kan mbarəm ba dɛm atli, ama moni kan dɛm atl ri mbarəm zangu nantam.

¹¹ Ar ni Yesu pən bɛrediyi, tɛ goode Yami, kan tɛ kem ba rabe munju kan dɛm atli gwa kan ar ba kəm wuri. Untu ni es tɛ pi na kosi.

¹² Nan kup gəzən ci ar kəm wuro, ar ni tɛ wul mir mən kulci kar ti'e, <<Dom ni robəsi ju kan sa gwa. Ba dɛ za argon ar liika da'a.>>

¹³ Ar ni mir mən kulci kar ti dom robəsi ba laa'i shar kutl cet rop kə bɛredi ju kan pi na dapti bale nantam ju kan mbarəm ci wu za gwa.

¹⁴ Nan mbarəm shin halama kə bar kə nəmi bi na am tu kan Yesu piwo, ar ni wu nəm wultən'e, <<Na ho bi ni, muntu ni'e mən yari shirəm kə Yam tu kan baa cwat den atl gwa.>>

¹⁵ Yesu momka den wu ndu ni'e na ndərtən kə bi gul wu dir pali ti gunye, ar ni ti na gam gəs tɛ dɛlka na kaar tɛ pa to gəs den tləndəre.

Yesu desi den gam male

¹⁶ Nan sit piwo, ar ni mir mən kulci kar ti su bi bar bula'i,

¹⁷ las tu wu to gip kungələn jikat mal kan wu jikat bar bula'i wu ndara Kaparnahum gwa. Wokociyiwo dɛmən ndawi, ngapo Yesu mbira kar wur wi da'a.

¹⁸ Ar ni bar itər gon bɛ tori kan mal bar bula'i ba pare zhe'e pitəne.

¹⁹ Nan wu te den gam mal bar kə mil myakan ko wupsewo,‡ ar ni wu shin Yesu den tertən kar kungələnyi, tɛ den desi den gam male, kan mbatl ba tari wurka.

²⁰ Ama tɛ wul wur'e, <<Ami ni, kum ni bərti da'a.>>

²¹ Kan ar ba gholi wur mbatl kə wu pən ti gip kungələn jikat mali. Ar ri kəṭigon da'a kan wu mbubar den bishidi tu kan wu te gwa.

Mbarəm ngen Yesu

²² Bar tlowo ar ni womti mbarəmi kan ra den kəti bishidi bar bula'i zamka na momi den'e kungələn jikat mal nəm ni katl sa lasi, kan Yesu to gipi na mir mən kulci kar ti da'a, ama mir mən kulci kar ti ni ndara nan gəzəni.

²³ Ar ni kungələn jikat mal jen kə bən kə Tiberiya ba cwat wu dlər kosak na las tu kan mbarəm ci bəredi nan Babom Yesu goode Yam gwa.

²⁴ Nan womti mbarəmi momka'e Yesu ko mir mən kulci kar ti ra lasi dawo, ar ni wu to gip kungələn jikat mal wu ndara Kaparnahum kə ngeni Yesu.

Yesu ni'e bəredi mən bi ge mbatli

²⁵ Nan wu zam ti den nəm kəti bar bula'iwo, ar ni wu ngen momi kar ti wu wule, <<Ba mən kulci, gigasi ni kə mbubar dewu?>>

²⁶ Yesu nəmi wur tə wule, <<Ge shirəm ni a yari ine, kən ni den ngeni gən, ba'e nan kə shin halama kə bar kə nəmi bi na am ju a pi gwa ni da'a, ama domici kə ci kə laa'i tu gin na bəredi gwa ni.

²⁷ Ba kə pini ta ndotən kə ngeni fīngal kan ba liika gwa da'a, ama den fīngal mən bi ge mbatl tu kan baa pa dagwa, muntu Nya Mbarəm baa bi in gwa. Den ti ni Bəba la am kə gode'e tə yerda nan ti.>>

²⁸ Kano wu ngen momi kar ti wu wule, <<Unun ar nəm mi kə pi kə də mə pi mbap tu kan Yam ba ndu gwawe?>>

²⁹ Yesu nəmi wur tə wule, <<Argon tu Yam ba ndu'e kə piwo ar ni'e kə ngəsh kən ni den muntu kan tə kar ti sur gwa.>>

³⁰ Ar ni wu ngen momi kar ti wu wule, <<Unu halama kə bar kə nəmi bi na am ni kii pi mi kə də mə shin kan mə ngəsh mi den ki rawu? Unu arin kii piwe?

³¹ Ga kori gəmi ci manna gip ləpe, kandatu ar ra na rəshi gip shirəm kə Yam gwa'e, <Tə bi wur bəredi kan dəl sur yam gwa.> §>>

³² Yesu wul wur'e, <<Na ho bi ni a yari ine, Musa ni'e muntu kan bi in bərediyi kan dəl sur yam gwa da'a, ama Ban ni'e muntu kan bi in ho bəredi kan dəl sur yam gwa.

³³ Domici bəredi kə Yamo ti ni'e muntu kan dəl sur yam kan ba bi atl kundərəndlip ge mbatl gwa.>>

³⁴ Ar ni wu wule, <<Mən nartəni, pi mi ta bi bəredi tu.>>

³⁵ Ar ni Yesu nəmi wur tə wule, <<Ami ni'e bəredi mən bi ge mbatli. Muntu kup kan dīr karəmo, ti'i kum guzum da'a, kan muntu ngəsh ti deməno ti'i kum guzum mal da'a.

³⁶ Ama kandatu a yari in gwa ni, kə shimən wi ama kup na untu kə nge ngəštən demənka.

³⁷ Munju kup Bəba bimo wii dīr karəmi, kan muntu kup dīr karəmo aa kar tika da'a.

³⁸ Domici sur yam ni a dəli, ba'e kə də a pi argon tu a ndu gwa ni da'a, ama kə də a pi argon tu muntu karəm ba ndu gwa ni.

³⁹ Kan argon tu muntu karəm ba ndu gwa ni'e den ba a hol ko nəm gip munju kan tə bim gwa da'a, ama kə də a tli wur ra na ge mbatl tu kan baa pa da gwa den pət kə pa'i bar kup.

⁴⁰ Domici argon tu Ban ba ndu gwa itu, den də kup muntu shin Nyayi kan tə pi ta ngəštən den tiwo tə zam ge mbatl tu kan baa pa dagwa, ami ngapo aa tli ti den pət kə pa'i bar kup.>>

⁴¹ Den untuwo ar ni mən Yahudayi nəm ngwartən den ti nan tə wule, <<Ami ni'e bəredi kan dəl sur yam gwa.>>

⁴² Wu wule, <<Yesu ni'e muntu diya, nya Isubu, muntu mə mom bas na nas gwa? Imnu kəkəno tə wul'e, <A dəl ni sur yam we?>>>

⁴³ Yesu nəmi wur tə wule, <<Za ni ngwartən gip dlom gini.

⁴⁴ Murgon baa mani dīrtən karəm da'a se in Bəba kan karəm gwa ni dəl ti dīr karəm gwa, kano aa tli ti ra den pət kə pa'i bar kup.

⁴⁵ Ar ra na rəshi gip təlankur kə ga mən yari shirəm kə Yam'e, <Yam ni baa kulci

kup gəzəni.>* Murgon tu kup ne kəm den shirəm kə Bəba kan tə kulci kar ti baa dir karəmi.

⁴⁶ Ko nəm murgon ra kan taβe shini Bəbayi gwa da'a, muntu kan dəl sur kar Yam gwa ni katl, ti ni nan gəs tə shin Bəbayi.

⁴⁷ Ge shirəm ni a yari ine, muntu kup kan ngəsh ti den Yamo, təra na ge mbatl tu kan baa pa da gwa.

⁴⁸ Ami ni'e bəredi mən bi ge mbatl.

⁴⁹ Ga kori gin ci manna gip ləpe, ama kup na untu wu məshka.

⁵⁰ Ama bəredi tu kan dəl sur yam gwan kəni, mbarəm tu kup ciwo tii məshka da'a.

⁵¹ Ami ni'e bəredi mən bi ge mbatl kan dəl sur yam gwa. Muntu kup kan ci bəredi tuwo, tii zam ge mbatl kan baa pa da gwa. Bəredi tuwo, tlu dli gən ni, muntu kan ari kə bi kə də atl kundərəndlip zam ge mbatl ra gwa.>>

⁵² Ar ni mən Yahudayi nəm bali shirəm gip nge kumi ezən gip dlom gəzən na wultən'e, <<Imni mbarəm kən baa bi mi dli gəs mə ci wu?>>

⁵³ Yesu wul wur'e, <<Ge shirəm ni a yari ine, kən ni kə ci tlu dli kə Nya Mbarəm kan kə pa tla bəran gəs dawo, kən ra na ge mbatl gip kən da'a.

⁵⁴ Muntu kup kan ba ci tlu dli gən kan tə tla bəran gəno, təra na ge mbatl tu kan baa pa da gwa, eso aa tli ti den pət kə pa'i bar kup.

⁵⁵ Domici dli gəno ho tlu ni kan bəran gəno ho bar kə tle ni.

⁵⁶ Muntu kup kan ba ci dli gən tə pa tla bəran gəno təra gipəni, eso ami ra gip ti.

⁵⁷ Kandatu Bəba mən ge mbatl karəm sur kan a pa dəm ni na ge mbatl domici gəso, untu ni es muntu kan palim fīngal gəs baa dəm ra na ge mbatl domici gəni.

⁵⁸ Ami ni'e bəredi tu kan dəl sur yam gwa. Ga kori gin ci manna kan wu məsh ka, ama muntu kan ci bəredi kəno tii dəm ra na ge mbatl kan baa pa da gwa.>>

⁵⁹ Tə yari ni muntu nan ti den kulci mbarəm gip bom domtən kə mən Yahuda kan ra gip bən kə Kaparnahum gwa.

Mir mən kopi Yesu na womti za kopi gəska

⁶⁰ Na kumi untuwo, ar ni na womti gip mir mən kopi gəs wule, <<Banyi kulci ni'e muntu, wo ni baa mani nəmi we?>>

⁶¹ Nan Yesu mom'e mən kopi gəs den ngwartən den kulci tu tə piwo, ar ni tə wul wur'e, <<Kulci tu dəmi in nika bar kə tli mbatla?

⁶² Im ni baa dəmi ine kən ni kə shin Nya Mbarəm den totən las tu tə dəl sur gwawu?

⁶³ Ruhu ni ba bi ge mbatl kan baa pa da gwa, dli baa mani pi argon da'a. Shirəm ju a yari ino Ruhu ni na ge mbatl.

⁶⁴ Kup na untuwo, jen gip kən ngəsh wur den Yam da'a.>> Domici na pare baro Yesu mom munju kan ngəsh wur den ti da'a na muntu kan ba ri kə bali ti kaar gwa.

⁶⁵ Tə ci cina na wultən'e, <<Ar ni kem a yari in'e murgon ra kan baa dir karəm gwa da'a se Bəba ni bii ti mani pi untuyi gwa.>>

⁶⁶ Den kaar kə yari shirəm tuwo ar ni na womti gip mir mən kopi gəs dəlka na kaari, wu za kopi gəsi.

⁶⁷ Ar ni Yesu ngen momi kar kutl cet ropi, tə wule, <<Kən ma kə ndu ni'e kə ndara ya?>>

⁶⁸ Siman Bitərus nəmi ti tə wule, <<Babomi, kar wo ni mi riwe? Ki ni'e mən shirəm bi ge mbatl tu kan baa pa da gwa.

⁶⁹ Mə ngəsh mi den ki wi, mə pa mom wi'e ki ni'e Dləranyi kə Yami.>>

⁷⁰ Kan Yesu ba bali wur tə wule, <<Ami ni a zəzar kən kutl cet ropi diya? Kup na untu nəm gip kəno shetan ni!>>

⁷¹ (Yahuda nya Siman Iskariyoti ni tə shirəm den ti, muntu ba ri kə bi gəska gwa, kup na təra nəm gip Kutl cet ropi.)

7

Mir erəm kə Yesu ngəsh wur den ti da'a

¹ Den kaar kə muntuwo, ar ni Yesu kop gip las kə Galili, ama tə ndu tə kop gip las kə mən Yahuda da'a, domici mən Yahuda kə lasi den ngeni wu ri ti eka.

² Nan Nyel kə dəmi gip mir bukka* kə mən Yahuda mbi kosakwo,

* 7:2 7.2 Nyel kə dəmi gip mir bukka: Zhit ma'ana kə kalmayi jeni. 7.2 Livitikus 23.34; Bi Doka kə Rop 16.13

³ ar ni mir erəm kə Yesu wul ti'e, <<Ar mbun kə za de kə te gip atl kə Yahuda, kə də mir mən kulci kar ki shin bar kə nəmi bi na am ju kə pi gwa.

⁴ Murgon tu kup ba ndu də mbarəm mom ti tēra hoyiwo, tē pi bar muri da'a. Tun nan kə pi bar juwo, ar mbun kə gode mbarəm bar ju kə pi gwa də mom ki ra.>>

⁵ Rawo, ko mir mən gəpi gəs ma wu ngəsh wur den ti wi da'a.

⁶ Ar ni Yesu wul wur'e, <<Wokoci gən kə pi untu pi wi da'a, ama kar kəno ko gonge wokoci ndari in kə pi untu.

⁷ Kəno, mbarəm kə atl baa nge in da'a, ama ami ni wu nge domici a yari wur den wani bar ni wu pi.

⁸ Kəno rəni kə ba Nyeli. Amo, aa ri wi da'a, domici wokoci gən piwi da'a.>>

⁹ Nan tē pa'i yari shirəm tuwo ar ni tē sa gəs gip las kə Galili.

¹⁰ Rawo, den kaar kə ndaratən kə mir mən gəpi gəs kə ba Nyeliwo, ar ni ti ma tē ndara, ama muri ni tē ndara, ba'e den ger kə mbarəm da'a.

¹¹ Kə ba Nyeliwo kiri kə mən Yahuda den ne ger gəs na ngeni momi kar mbarəm na wultən'e, <<Ako ni mbarəm tu ra?>>

¹² Gip womti mbarəmiwo ar ni shirəm den ti pi ta tlitən gip dlom gəzən muri. Jen ba wule, <<Ti ho mbarəm ni.>> Jen ngapo wu wule, <<O'o, tē jili ni mbarəm ka.>>

¹³ Ama murgon ra kan mani shirəm den ti kandatu womti mbarəmi baa kum gwa da'a den bi bərti kə kiri kə mən Yahudayi.

Yesu kulci mbarəm kə ba Nyeli

¹⁴ Nan te dlom gip muri kə pi Nyeliwo, ar ni Yesu te gip dəbom bom kə Yam tē nəm kulci mbarəme.

¹⁵ Ar dləkən mən Yahudayi kan wu ngen momi wu wule, <<Imni mbarəm kən mom bar naar untuwu? Ar tu ngap tē ri kə ba kulci da'a.>>

¹⁶ Yesu nəmi wur tē wule, <<Kulci gəno kə gam gən ni da'a. Ar dəl ni kar muntu kan karəm sur gwa.

¹⁷ Murgon tu kup pən tii pi argon tu Yam ba ndu'o, tii mani momi'e kulci gən dəl ni sur kar Yami, ba'e kə gam gən ni da'a.

¹⁸ Muntu kan ba kulci ni mbarəm bar kə gam gəso, tē pi ni kə də tē zami gam gəs nartən kar mbarəme, ama muntu kan ba ndu ni tē dēda muntu kan kar tiwo, tē mbarəm mən dləri den shirəm gəs ni, kan lar ra gip ti da'a.

¹⁹ Musa ni bi in kulciyi diya? Kup na untu ko nəm gin gon ra kan ba kop kulciyi gwa da'a. Unun kem kə ndu ri gən eka rawu?>>

²⁰ Ar ni womti mbarəmi wul ti'e, <<Ki mən itər ni, woni den ndu'i ri gi ekayi?>>

²¹ Yesu wul wur'e, <<Bar kə nəmi bi na am nəm ni katl a pi, kan ar ba dəmi inka bar kə dləkəntəne.

²² Ama domici Musa yari in'e kə pini sərtəne, kup na ti ni tē la gəsi da'a, ga kori gin ni, kup na untu kə sər nya den pət shukutəni.

²³ Ar dəm'e kə mani səri nya den pət shukutən den bi kopi kulci kə Musa. To, ununu ba kem kən kə pi lo namən den warke dli kə mbarəm kup den pət shukutən we?

²⁴ Za ni tloyi shirəm den kandatu kə shin bar ra gwa, zam kə tlo ni shirəm den argon tu kan kor ni ar ra gwa.>>

Yesu ni'e Almasihu

²⁵ Ar ni mbarəm kə Urshalima jen nəm ngeni momi wu wule, <<Mbarəm tu ni wu ndu ri gəs eka diya?

²⁶ Tin kən den shirəm gip mbarəme, kan ko nəm wu wul ti'e argon da'a. Ko mən bəni nəm ni wi den ti ni'e Almasihuyi?

²⁷ Ama mē mom las tu kan mbarəm tu dəl dīr gwa, ama wokoci tu ho Almasihu baa dīro murgon ra kan baa mani momi las tu kan tii dəl dīr gwa da'a.>>

²⁸ Nan Yesu gip kulci mbarəm gip dəbom bom kə Yamo, ar ni tē tli yar yam tē wule, <<Aan, kə moməni, kə pal kə mom las tu a dəl dīr gwa. Ba'e na iko kə gam gən ni a sur da'a, ama muntu kan karəmo mən dləri den shirəm gəs ni, ama kəno kə mom ti da'a

²⁹ ama amo a mom ti domici kar ti ni a dəl suri, kan ti ni tē karəmi.>>

³⁰ Den muntuwo ar ni wu ndu wu nəm ti, ama murgon ra kan mani ne am den ti gwa da'a, nan wokoci gəs piwi dagwa.

³¹ Kup na untu, na womti gip womti mbarəmi ngəsh wur den Yesu. Wu wule,

<<Almasihu ni cwato ti pini halama bar
kə nəmi bi na am ar man kə mbarəm
kəna?>>

Kiri kə mən Yahuda ndu nəmi Yesu

³² Mən Pariseyi kum mbarəm den
shirəm shep shep den Yesu gip dlom
gəzəno, ar ni kiri mən keri bar ju diri Yam
na mən Pariseyi kar mən buti bom kə
Yam den wu ri nəm ti diri.

³³ Yesu wul wur'e, <<Wokoci kə dəmi
gən nan kən sawi njem, kan a nde
ndaratən kar muntu kan karəm gwa.

³⁴ Kii ngenəm, ama kii zamən da'a, kan
las tu aa riyiwo, kii mani ritən da'a.>>

³⁵ Ar ni mən Yahudayi wul ezən'e, <<A
ko ni mbarəm kən ba ndu ritən kan mii
mani zami gəs da gwawu? Tii ndara ni
kar mbarəm gəmi kan gəzənka gip mən
Hellas tə kulci wur na?

³⁶ Ununu mbarəm tu ba pi nupi nan tə
wule, <Kii ngenəmi, ama kii mani zami
gən da'a?> Kan unun tə pa yari na
wultən'e, <Las tu aa riyiwo, kii mani ritən
da'ayi?> >>

Yesu wule tii bi mal mən bi ge mbatli

³⁷ Den pət kə pa'i Nyeliwo, muntu kan
ar ni'e bar pət kə domtəni gwa, ar ni Yesu
tlyam dlom kan tə tli yar yam tə wule,
<<Murgon tu kup ba kum guzum malo,
naa tə dir karəm tə tla.

³⁸ Murgon tu kup ngəsh ti deməno, mir
bula mal mən bi ge mbatl baa dəl tor gip
mbatl gəzəni, kandatu Shirəm kə Yam
yari gwa.>>

³⁹ Ama Ruhu kə Yam ni tə den shirəm
dene, muntu kan munju ngəsh wur den ti
ba ri kə nəmi gwa, domici wokociwo tare
pi Ruhu kə Yam wi da'a nan Yesu to gip
dədatən gəs wi da gwa.

Bi nde mbarəm nəm den bi kopi Yesu da'a

⁴⁰ Na kumi muntuwo ar ni jen gip
mbarəmi wule, <<Na ho bi, mbarəm tuwo
mən yari shirəm kə Yam tu kan ba dir
gwa ni.>>

⁴¹ Jen wule, <<Ti ni'e Almasihu.>> Ar ni
jen ngapo wu nge wu wule, <<Imnu
Almasihu baa cwat tor Galili we?

⁴² Shirəm kə Yam yari ni'e Almasihu
baa dəl ni gip gəsgal kə Dauda diya? Kan
gip Baitalami bən tu kan gər Dauda gwa
ni tii dir diya?>>

⁴³ Rawo, ar ni gam kə mbarəm tatlka
den Yesu, jen gip womti mbarəmi kop
kaar kə shirəm kə Yesu, jen ngapo wu pi
məgən shirəm den ti.

⁴⁴ Jen ndu wu nəm ti, ama murgon ra
kan mani ne am den ti gwa da'a.

Mən cina kə mən Yahuda hol ngəstən den Yesu

⁴⁵ Kə pa'i bisiwo, nan ga mən buti bom
kə Yam pal rin kawo, ar ni ga kiri mən
keri bar ju diri Yam na mən Pariseyi wul
wur'e, <<Unun kem kə dir nan ti dawu?>>

⁴⁶ Ar ni ga mən buti bom kə Yami bali
wur wu wule, <<Murgon ra kan tabe
shirəm kandatu mbarəm tu shirəm gwa
da'a.>>

⁴⁷ Ar ni men Pariseyi wule, <<Anyi! Kən
ma tə jili in kawa?

⁴⁸ Kə shin ni ko nəm gip kə cina ko gip
mən Parise kan ngəsh den ti gwaya?

⁴⁹ Ama me gam kə mən tli mbarəm
mbatl tu kan mom argon den kulci kə
Musa da'awo, mbarəm ni kan bi nəm wur
wi gwa.>>

⁵⁰ Ama Nikodimu, muntu kan far ri kar
Yesu gwa ra nəm gip wuri, ar ni tə wul
wur'e,

⁵¹ <<Kulci gəmi wul ni'e də hukunte
murgon bat na kumi kə bi kə mbarəmi
kakani zam də mbarəm mom argon tu tə
pi gwa da'aya?>>

⁵² Ar ni wu bali ti wu wule, <<Ki ma
mən Galili na? Zhit gip shirəm kə Yam kə
shini, kii zam'e mən yari shirəm kə Yam
gon baa tli gip Galili da'a.>>

⁵³ Kano ko gonge gəzən ba ndara bomi.

8

*Nagər tu kan nəm ti den muri na moni
kaari gwa*

¹ Ar ni Yesu to gəs den Tləndər mən kin
Zaitun.

² Bar tlo kə bi cigəniwo, kan tə pa te gip
dəbom bom kə Yami, ar ni mbarəm kup
dom wur kar ti, kan tə dəm atl tə kulci
wuri.

³ Ar ni mən kulci mbarəm den kulci kə
Musa na mən Parise diri ti nagər gon kan
nəm ti den muri na moni kaari gwa. Wu
kem tə dlər cina də mbarəme

⁴ kan wu wul Yesu'e, <<Ba mən kulci, nagər kəno nəm tənī den muri na moni kaari.

⁵ Gip kulci kə Musawo tə bi mi bi den mə ri badər mbarəm ju eka təp kə ba la'i gəzən na tate. Kiwo unun kə wul rawu?>>

⁶ Wu ngen ni kumi kə bi gəs kə də wu zam wu nəm ti gip shirəm wu ri ti cina ra. Ama Yesu ngus atl kan tə pi ta rəshi argon den atl na yasa gəsi.

⁷ Nan wu ci cina na ngeni momi kar tiwo, ar ni tə tlyam dlor kan tə wul wur'e, <<Naa də muntu kan tabe pi warwat pitən da'a gip kən pare la'i gəs na tate.>>

⁸ Kan Yesu ba pa ngus atl es tə ci cina na rəshi argon den atli.

⁹ Nan wu kum untuwo ar ni wu nəm ndaratəni, argon tu pən den bari gəzən ba ri den heli gip wuri, ba za Yesu nan gəs na nagər məri dlor cina da ti.

¹⁰ Ar ni Yesu tlyam dlor kan tə wul nagər məri'e, <<Nagər mbarəme, ako ni mən điri gi cinayi rawe? Murgon ra kan hukunte'i gwa diya?>>

¹¹ Kan nagər mbarəmi ba nəmi tə wule, <<Mən nartəni, ko nəm.>> Ar ni Yesu wul ti'e, <<Ami ma aa hukunte'i da'a, kəkəno ndara ama ba kə pa pi warwat pitən da'a.>>

Yesu ni'e cirtən kə atl kundərəndlip

¹² Nan Yesu pa shirəm na mbarəmo, ar ni tə wule, <<Ami ni'e cirtən kə mbarəm gip atl kundərəndlip. Murgon tu kup kopəno tii dəm gip dəmən da'a ama tii zam cirtən kə ge mbatli.>>

¹³ Mən Pariseyi ba wul ti'e, <<Ki den bi seda den gam gi, seda giwo untun ar ra da'a.>>

¹⁴ Yesu nəmi wur tə wule, <<Ko ami ni a bi seda den gam gəno, seda gəno kor ni ar ra, domici a mom las tu kan a dəl sur na las tu kan a ri gwa. Ama kəno, kə mom las tu kan a dəl điri ko las tu kan a ri gwa da'a.

¹⁵ Kə tlo ni shirəm den argon tu mbarəm ba shin gwa, ama amo aa tloyi murgon shirəm da'a.

¹⁶ Ama ami ni aa tlo shirəm den baro, tloyi shirəm gəno kor ni ar ra, domici ami

nangən ni da'a. Ban kan karəm sur gwa ra naməni.

¹⁷ Ar ra na rəshi gip kulci gin'e, mbarəm rop ni bi seda den bar nəmo, seda gəzəno ar ndər kə də nəmi.

¹⁸ Ar tu a bi seda den gam gən wi, Ban muntu kan karəm sur gwa ni'e mən bi seda gən kə ropi.>>

¹⁹ Ar ni wu ngen momi kar ti wu wule, <<Ako ni beyi ra?>> Kan Yesu ba bali wur tə wule, <<Kə momən ko Ban da'a. O kə momən faro, kii mom Ban pa'e.>>

²⁰ Tə yari ni shirəm ju nan tə den kulci mbarəm gip dəbom bom kə Yam kosak na las tu ba ne wurpi kan ba bi gwa. Ama murgon mani nəmi gəs da'a nan wokoci gəs piwu dagwa.

Las tu a riwo, kii mani ritən da'a

²¹ Yesu pa wul wur ra'e, <<A ri kə ndaratəni, kii ngenəmi, kii məsh gip warwat pitən gi ni. Las tu a riwo, kii mani ritən da'a.>>

²² Muntu kem mən Yahudayi ngen momi wu wule, <<Tə rəni kə ri gam gəs ekaya? Nan tə wule, <Las tu a riwo, kii mani ritən da'a gwa?>>

²³ Ama Yesu ci cina na shirəm tə wule, <<Kəno, kə atl ni, ami ngapo a dəl ni sur yami. Kəno kə den kaar atl kən ni, ami ngapo kə den kaar atl kən ni da'a.

²⁴ Ar ni kem a yari in den kii məsh gip warwat pitən gi ni, kən ni kə ngəsh kən den ami'e muntu kan a yari in'e Amiyi ni'e ti dawo, na ho bi, kii məsh gip warwat pitən gi ni.>>

²⁵ Ar ni mən Yahudayi ngen momi kar ti wu wule, <<Ki ni'e wowe?>> Yesu bali wur tə wule, <<Amiyi ni'e muntu kan a pare yari in gwa.

²⁶ Ami ra na bar na womti kə yari kə hukunte gini. Ama ti muntu kan karəmo ge shirəm ni tə yari, ami ngapo argon tu a kum kar ti gwa ni a yari mbarəme.>>

²⁷ Wu mani momi'e den Bas ni tə shirəm da'a.

²⁸ Ar ni Yesu wule, <<Wokoci tu kə tli* Nya Mbarəm yamo, ar ni kii mom den Ami ni'e ti, kan kii pa mom es'e a pi

* 8:28 8.28 Gip bi kə mən Hellaso <<tli Nya Mbarəm yamo,>> ar ni'e dədatəne.

argon kə gam gən da'a, ama a yari ni argon tu Ban kulcim gwa katl.

²⁹ Muntu kan karəm gwa ra naməni. Tə za'əm nangən da'a, domici ko gigasi a pi ni argon tu kan tə ndu gwa.>>

³⁰ Nan tə den yari shirəm juwo ar ni mbarəm na womti ngəsh wur den ti.

Ho zami gami

³¹ Yesu wul mən Yahuda ju kan ngəsh wur den ti gwa'e, <<Kən ni kə dəm dlakət na kulci gəno, na ho bi, kən ni'e ho mən kopi gəni.

³² Ar ni kii mom ge shirəmi, ge shirəmi ngap baa diri in zami gam gi ni.>>

³³ Wu nəmi ti wu wule, <<Mən gəsgal kə Ibərahim ni kan mə tabe dəmi zher kə murgon da'a. Imni ki wule mii zam gam gəmi rawu?>>

³⁴ Yesu bali wur tə wule, <<Na ho bi ni a yari ine, murgon tu kup ba pi warwat pitəno, zher kə warwat pitən ni.

³⁵ Zher baa pi ta dəmi gip bom ko gigasi da'a, ama nyawo, kə bomi ni ko gigasi.

³⁶ Ra untuwo, Nyayi ni bi in zami gam gino, na ho bi, ar dām'e kə zam gam gin ituwi.

³⁷ A mom'e kən gəsgal kə Ibərahim ni. Kup na untu kən den ndu'i kə rim eka, domici kə nge nəmi kulci gən ka.

³⁸ A yari in ni argon tu a shin kar Ban gwa, kən ma argon tu kə kum kar ba gin gwa ni kə pi.>>

Shetan ni'e ba gi ni

³⁹ Wu nəmi ti wu wule, <<Ba gəmi ni'e Ibərahim.>> Yesu nəmi wur tə wule, <<Kən mimir kə Ibərahim ni fawo, na kii pi bar ju Ibərahim pi gwa.

⁴⁰ Ami mbarəm ni kan yari in ge shirəm tu a kum kar Yam gwa, ama kən den ndu'i'e kə rim eka. Ibərahim pi bar unju da'a.

⁴¹ Ra untuwo kən ni den pi bar ju kan ba gin ba pi gwa.>> Ar ni wu bali ti wu wule, <<Mən gəri kə kaari ni da'a, Ba gəmi nəm ni, ti ni'e Yam na gam gəsi.>>

⁴² Kan Yesu ba wul wur'e, <<Də wule Yam ni'e Ba gino, na kə ndu'əm wi, domici kar Yam ni a dəl suri, kan kəkəno amin kən də. Ami ni ra də kə gam gən da'a, ama Yam ni karəmi.

⁴³ Unun kem kə mom argon tu a yari gwa da'awe? Domici kə nge kumi kulci gən ka ni.

⁴⁴ Kən kə ba gin Shetan gun dun itər ni, kan kən den ndu'i kə pi argon tu ba gin ba ndu gwa. Tə mən ri mbarəm eka ni na ne gəs kə pi bari. Tə mani nəmi ge shirəm da'a, domici ge shirəm ra gip ti da'a. Wokoci tu kup tə cen laro, gəs ləka gəs ni tə yari, domici ti mən ceni lar ni, basi lar esi.

⁴⁵ Ama nan ge shirəm ni a yariwo, ar ni kə nge ngəstən demənka.

⁴⁶ Gon ra gip kən kan baa bi seda den'e a tabe pi warwat pitəna? Ge shirəm ni pa a yariwo, unun kem kə nge ngəstən demən kawu?

⁴⁷ Muntu kup kan kə Yamno tə kum argon tu kan Yam ba yari gwa. Ama kəno, kə kum argon tu Yam ba yari gwa da'a nan kən kə Yam ni da gwa.>>

Yesu man Ibərahim

⁴⁸ Mən Yahudayi nəmi ti wu wule, <<Dlat ni mə yari da'aya den ki ba mən Samariya ni, kan ki ra na itər gwa.>>

⁴⁹ Yesu wul wur'e, <<Ami ra na itər gipən da'a, ama a bi ni nartən Ban, kən ngapo, kə bim nartən da'a.

⁵⁰ A ngeni ni gam gən dədatən da'a, ama gon ra kan ba ngenim gwa, kan tə ni'e mən tloyi mbarəm shirəmi.

⁵¹ Na ho bi ni a yari in den'e kup muntu kan ba kop shirəm gəno, ko njem tii məshka da'a.>>

⁵² Den muntuwo ar ni mən Yahudayi wule, <<Kəkəno mə mom wi den ki mən itər ni! Ibərahim məshka, untu ni es ga mən yari shirəm kə Yami, ama kə wule muntu kop kulci giwo, ko njem tii məshka da'a.

⁵³ Gip shini giwo kə man ni ba gəmi Ibərahima? Tə məshka, untu ni ma ga mən yari shirəm kə Yami. Kə kum wule ki woni we?>>

⁵⁴ Yesu bali wur tə wule, <<Ami ni a dəda gam gəno, dəda gam gəniwo argon ni da'a. Ban ni, muntu kan kə wule Yam gin ni gwa, ti ni'e mən dəda gəni.

⁵⁵ Kup na kə mom ti da'a, ama amo, a mom ti. Ami ni a wule a mom ti dawo, a

dəm mən ceni lar wi wule kəne, ama a mom ti, kan ti ni a kop shirəm gəsi.

⁵⁶ Ba gin Ibərahim pi ghol mbatl kə tə zam shini zhan gəni, tə shini kan tə pi ghol mbatli.>>

⁵⁷ Mən Yahudayi wul ti'e, <<Kə ri sheti ghon hauya rop na kutl na gəriwi da'a, ama kə wule kə shin Ibərahima?>>

⁵⁸ Yesu nəmi wur tə wule, <<Na ho bi ni a yari ine, kapən də gər Ibərahimo Ami ra.>>

⁵⁹ Den muntuwo ar ni wu yem tat kə la'i gəsi. Ama Yesu ghun gəsi, kan tə dəl tə za gip bom kə Yamika.

9

Yesu bul ger kə mbarəm gon kan gər ti tabi gwa

¹ Nan Yesu ci cinawo, ar ni tə shin mbarəm gon tabi tun gəri gəsi.

² Mir mən kulci kar ti ngen momi kar ti wu wule, <<Ba mən kulci, warwat pitən kə wo ni kem kan ba gər mbarəm tu tabiyi, gwas na, ko kə ga mən gəri gəs ni?>>

³ Ar ni Yesu wule, <<Mbarəm tu ko mən gəri gəs ni pi warwat pitən da'a, ama muntu pini kə də mbarəm shin mbap ju kan Yam ni nangəs ba pi gwa den ti.

⁴ Ar nəm mi te yarka mə ci cina na pi mbap kə muntu kan karəm gwa kə pəte. Gas den dīrtəne, nan mbarəm baa mani pi mbap da gwa.

⁵ Ami ni ra den kaar atlo, ami ni'e cirtən kə atl kundərəndlip.>>

⁶ Nan ti yari untuwo, ar ni tə bəse mo'əm den atli, tə liiti, kan tə zaapi den ger kə mbarəmi.

⁷ Ar ni tə wul ti'e, <<Mbəri, ri ho gerka gip mal kə Silowam>> (Kartən ituwi). Ar ni mbarəmi ndara kan tə ho gerka, kan tə pal na mani shini bar gəsi.

⁸ Ga berəm dəmi gəs na munju ba kur shin ti den liri bar ngen momi wu wule, <<Muntu ni'e mbarəm tu kan ba kur dəm kə liri bar gwa diya?>>

⁹ Jen wule <<Ti ni.>> Nami ngapo wu wule, <<O'o, tə pini kama nan ti.>> Ama mbarəmi na gam gəs wule, <<Ami ni'e mbarəmi.>>

¹⁰ Wu ngen momi na wultən'e, <<Imni pi kan ger gi ba bul rawu?>>

¹¹ Ar ni tə bali wur tə wule, <<Mbarəm tu ba la ti bi Yesu gwa ni liiti gurku na mo'əm gəs kan tə zaapi den ger gəni. Tə wuləm'e a su Silowam a ho gerka. Ar ni a ndara kan a ho gerka, kan a nəm shini bari.>>

¹² Wu ngen momi kar ti wu wule, <<Ako ni mbarəmi ra?>> Ar ni tə wul wur'e, <<A mom da'a.>>

Mən Pariseyi kop gəs kə mani shini bar kə tabiyi

¹³ Ar ni ga mbarəmi ndara na mbarəmi kan far tabi ni gwa kar mən Parise.

¹⁴ Den pət Asabar, pət shukutən ni Yesu liiti gurku kan tə bul ger kə mbarəmi.

¹⁵ Ar ni mən Pariseyi pa ngen momi kar ti den kandatu pi kan mani shini bar gəs ba pal gwa. Ar ni tə bali wur'e, <<Tə zaapi ni gurku den ger gəni, kan a ho gerka, ar tu kəkəno a shin bar wi.>>

¹⁶ Jen gip mən Pariseyi wule, <<Mbarəm tu kan pi muntuwo kar Yam ni tə dəl da'a, domici tə nge kop doka kə ba də pi mbap den pət shukutən da'a.>> Ama nami wule, <<Imni mən warwat pitən baa mani pi halama bar kə nəmi bi na am untuwu?>> Ar ni wu zam tatli gam den shirəmiyi.

¹⁷ Ar ni wu pa bal wur kar muntu far tabiyi gwa wu ngen momi kar ti wu wule, <<Unun kii yari den mbarəmi? Ki ni tə bul ger gi.>> Mbarəmi bali wur tə wule, <<Ti mən yari shirəm kə Yam ni.>>

¹⁸ Kup na untu mən Yahudayi nəm den'e gər tən tabiyi kan kəkəno tə zam shini bar da'a, ar ni wu kar bar den ga mən gəri kə mbarəmi.

¹⁹ Kan wu ngen momi kar wur wu wule, <<Muntuwo nya gin na? Kə wule gər tən tabiyi? Imni pi kəkəno tə mani shini bar rawu?>>

²⁰ Ar ni ga mən gəri gəs nəmi wur wu wule, <<Mə mom'e nya gəmi ni, kan mə mom'e mə gər tən tabiyi.

²¹ Ama imni pi kəkəno tə shin bari ko muntu bul ger gəso, mə mom da'a. Ngen ni momi kar ti. Tə kəm las kə mbarəm wi, tii yari in na gam gəsi.>>

²² Ga mən gəri gəs yari ni untu den kumi bərti kə mən Yahuda, domici mən Yahudayi tare ne bi dene wi den'e kup murgon tu kan wule tə ngəsh ti den Yesu

ni'e Almasihuwo baa dɛli tɛka gip bom domtɛn kɛ mɛn Yahuda.

²³ Ar ni kem ga mɛn gɛri gɛs wule, <<Tɛ kɛm las kɛ mbarɛm wi, ngen ni momi kar ti.>>

²⁴ Ar ni mɛn Pariseyi pa la bi mbarɛmi kan far tabi gwa, wu ngen momi kar ti wu wule, <<Yari mi argon tu kan pi gwa kɛ bi Yam nartɛni. Mɛ mom'e mbarɛm tu kan warke'i tuwo mɛn warwat pitɛn ni.>>

²⁵ Ar ni tɛ bali wur tɛ wule, <<Ko mɛn warwat pitɛn ni ma, amo a mom da'a. Bar nɛm ni a momi. Faro gɛrɛm ni tabiyi ama kɛkɛno a shin bar wi.>>

²⁶ Kan wu pa ngen momi kar ti wu wule, <<Unun tɛ pi'iwe? Tɛp imnu tɛ bul ger giwu?>>

²⁷ Tɛ nɛmi wur tɛ wule, <<A yari in wi ama kɛ nge kumi gɛnka. Unun kem kɛ ndu kɛ kum ra esi? Kɛn ma kɛ ndu ni'e kɛ pal mir mɛn kulci kar ti pa'a?>>

²⁸ Ar ni wu yari ti mɛgɛn shirɛm wu wule, <<Ki ni'e nye mɛn kulci kar ti, miwo, mɛn mir mɛn kopi kulci kɛ Musa ni.

²⁹ Mɛ mom'e Yam shirɛm na Musa, ama mbarɛm tuwo, mɛ mom ako ni tɛ dɛl dir da'a.>>

³⁰ Kan mbarɛmi ba nɛmi wur tɛ wule, <<Unu fa utu untu! Kɛ mom las tu kan tɛ dɛl dir gwa da'a, ama ar tu tɛ bul ger gɛn wi!

³¹ Mɛ mom'e Yam ba kum mɛn warwat pitɛn da'a. Tɛ kum ni mbarɛm tu kan ba bote ti na pi argon tu tɛ ndu gwa.

³² Ar tu na la'i gɛs kɛ pi atlo mɛ tabɛ kumi den'e bul ger kɛ mbarɛm gon kan gɛr ti tabi gwa da'a.

³³ O na mbarɛm tuwo kar Yam ni tɛ dɛl dawo, tii manɛ pi argon da'a.>>

³⁴ Den muntuwo ar ni wu bali ti wu wule, <<Ki kan gɛr ki gip warwat pitɛn gwa ni kɛkɛno kɛ ri kɛ kulci miya?>> Ar ni wu kar tika.

Dɛmi tabi gip ruhu

³⁵ Yesu zam na kumi den'e wu kar mbarɛmika. Ar ni nan tɛ zam tiwo, kan tɛ ngen momi kar ti tɛ wule, <<Kɛ ngɛsh ki den Nya Mbarɛma?>>

³⁶ Ar ni mbarɛmi ngen momi kar ti tɛ wule, <<Mɛn nartɛni, wo ni'e Nya Mbarɛmiyi? Yarim kɛ dɛ a ngɛshim den ti ra.>>

³⁷ Kan Yesu ba nɛmi ti tɛ wule, <<Kɛ shin ti wi, ti ni den shirɛm nan ki.>>

³⁸ Ar ni mbarɛmi wule, <<Babomi, a ngɛshim den ti wi,>> kan tɛ ngus cina dɛ Yesu tɛ bote ti.

³⁹ Yesu wule, <<A sur ni atl kɛ tloyi shirɛmi, kɛ dɛ munju tabino wu zam shini bari, kan munju kan ba shin baro wu palka tabiyi.>>

⁴⁰ Nan mɛn Pariseyi jen kan ra kosak nan ti gwa kum untuwo, ar ni wu ngen momi kar ti wu wule, <<Mɛn ma tabi ijuwa?>>

⁴¹ Kan Yesu ba bali wur tɛ wule, <<Dɛ wule kɛn tabino, na kii nɛra na warwat pitɛn da'a. Ama kɛkɛn kan kɛ kum den kɛ shin baro, warwat pitɛn gin ra dlakɛt nan kɛne.>>

10

Shirɛm den mɛn le tɛm na tɛm gɛsi

¹ <<Ge shirɛm ni a yari in kɛn mɛn Parise, mbarɛm tu kan kop tɛp bɛdlabɛn bin tɛm kan tɛ te gipi da'a, ama tɛ kop tɛp gon tɛ te gipiwo, mur ni na mur mɛn dlɛri den tɛpe.

² Muntu kan te gipi tɛp bɛdlabɛn bin tɛmiwo, ti ni'e mɛn le tɛmi.

³ Mɛn buti bomi baa buli ti bɛdlabɛni. Tɛmi baa kum yar kɛ mɛn le gɛzɛni. Tɛ la bi tɛm gɛs na sun gɛzɛni kan tɛ nde wur cina wu dɛl kaari.

⁴ Ti ni tɛ dɛli wur kup kaariwo, tɛ nde wur ni cina, tɛmi den kopi gɛsi domici wu mom yar gɛsi.

⁵ Wii kop mɛn dɛki da'a, se de wu kɛtɛri ti domici wu mom yar kɛ mɛn dɛki da'a.>>

⁶ Yesu yari wur untu, ama wu mani momi argon tu tɛ yari wur gwa da'a.

Yesu ni'e ho mɛn le tɛme

⁷ Ra untuwo, ar ni Yesu pa yari wur ra'e, <<Na ho bi ni a yari ine, ami ni'e bɛdlabɛn bin tɛmi.

⁸ Munju kup kan nda dir cina da'ɛmo mur ni na mur mɛn dlɛri den tɛpe, ama tɛmi nge kumi gɛzɛnka.

⁹ Ami ni'e bɛdlabɛni, kup muntu kop tɛp karɛmo, tii zam dɛltɛne. Tii dir te gipi tɛ pal tɛ dɛli, tɛ zam yari jir kɛ ci.

¹⁰ Mur ba dir ni katl kɛ dɛ tɛ pi mure, tɛ ri eka, tɛ pa liika. Ama a dir ni kɛ dɛ wu

zam ge mbatl tu kan baa pa da gwa, kan wu zam ti na laa'i.

¹¹ <<Ami ni'e ho mən le təme. Ho mən le təm ba bi ge mbatl gəs den bi təmi.

¹² Mən le təm kə wurpiwo, təmiwo gwas ni da'a. Ra untuwo, ti ni tə shin yer ləp den dīrtəno, tii za təmika tə kətər gəs kan də yer ləpi tli den təmi tə gəzan wurka.

¹³ Mbarəmi kətər ni gəs domici tə mən le təm kə də batl ti ni katl, ko njem argon ghun ti na təmi da'a.

¹⁴ <<Ami ni'e ho mən le təme, a mom təm gəni, kan təm gən moməni.

¹⁵ Kandatu Ban momən kan a mom Ban gwa itu, kan ami den bi ge mbatl gən den bi təmi.

¹⁶ Ami ra na nami təmi kan ra gip garke təmi mənkan da gwa. Ar nəmən te yarka wu ma a dīr wuri. Wu ma wii kum yar gəni, kan wu dəm garke nəm, mən le gəzən ma nəm.

¹⁷ Argon tu kem Ban ba ndu'əm gwa ni'e a bi ge mbatl gən kə də a pa pən ar gən esi.

¹⁸ Murgon baa mani pənīm nge mbatl gənka da'a, domici ami ni a bi ge mbatl gən na gam gəni. Ami na iko kə a bi ge mbatl gəni, untu ni es ami ra na iko kə pali gəs ra. Argon tu Ban yarəm kə də a pi gwa itu.>>

¹⁹ Den shirəm tuwo ar ni bi i'nde mən Yahudayi nəm da'a.

²⁰ Na womti gəzən wule, <<Ti mən itər ni, ar ni tə pi zhe'e pitən ra. Unun kem kə kum ti rawu?>>

²¹ Ama nami wule, <<Shirəm kə mbarəm mən itər itu da'a. Mən itər ba mani buli ger kə tabi ya?>>

Mən Yahuda nge Yesu

²² Gip wokoci sanyi, kan den pi Nyel kə ta'i Yam Bom kə Yam* su Urshalimaka.

²³ Yesu ngap ra gip bom kə Yam den bōmi asəm gip las tu ba la ti bi'e Dlabən Shukutən kə Solomon gwa.

²⁴ Ar ni mən Yahuda dom wur wu gandəl ti, kan wu wul ti'e, <<Har gigasi ni kii za mi gip dəmən gami? Ki ni'e Almasihu fawo, yari mi tetla tetla.>>

²⁵ Kan Yesu ba nəmi wur tə wule, <<A tare a yari in wi, ama kə nge ngəshtənka

dene. Mbap ju kan a pi gip sun kə Ban gwa ni ba bi seda deməni.

²⁶ Ama kə ngəsh kən den untu ni da'a, nan kən təm gən ni da gwa.

²⁷ Təm gən ba pi ni argon tu a yari gwa. A mom wuri, kan wu kopəni.

²⁸ A bi wur bi wur ge mbatl tu kan baa pa da gwa wi, kan ko njem wii məshka da'a. Murgon ra kan baa mani dəli gəzənka gip am gən gwa da'a.

²⁹ Ban tu kan bim wuro, tə naar man kup, murgon ra kan baa mani dəli gəzənka gip am gəs gwa da'a.

³⁰ Ami na Banwo, nəm ni.>>

³¹ Ar ni mən Yahudayi pa yem tat kə la'i gəsi.

³² Kan Yesu ba wul wur'e, <<A pi mbuni bar na womti təp kar Ban. Kəkəno den gonge ni gip wur kə ri kə la'i gin na tatwe?>>

³³ Ar ni mən Yahudayi bali ti wu wule, <<Mə ri kə la'i gi na tat den ko nəm gip mbuni mbap ju kan kə pi gwa da'a, ama den mburi Yami, domici ki mbarəm ni katl, ama kə pali gam gika Yami.>>

³⁴ Yesu nəmi wur tə wule, <<Ar ra na rəshi gip Kulci gin'e, <A wule kən mir yam ni.>†

³⁵ Mə mom'e rəshi Shirəm kə Yam baa cen lar da'a. Babom ni wul munju kan kum shirəm gəs gwa <mir yami>

³⁶ im nu na ami kan Bəba ne den ami gwas ni kan tə karəm sur atl gwawu? Unun dīri shirəm den'e a mbur Yam nan a wule, <Ami Nya Yam ni gwa?>

³⁷ Ba kə ngəsh kən ni demən da'a, mbap ju Ban den pi gwa ni fa a pi da gwa.

³⁸ Ama ar ni a pi fawo, kup na kə ngəsh kən demən dawo, ngəsh kən ni den mbap ju, kə də kə mom ni, kan kə ngəsh kən den'e Bəba ra gipi ni, kan ami ra gip Bəbayi.>>

³⁹ Ar ni wu pa ndu wu nəm ti, ama tə dəli wur amka.

⁴⁰ Kan Yesu ba pa jikat bula kə Urdun tə mbubar las tu kan Yohana den pi batisma na pare bar gwa, tə dəm gəs barta.

⁴¹ Ar ni mbarəm na womti dīr kar ti. Wu wule, <<Rawo Yohana pi halama bar kə nəmi bi na am gon da'a, ama argon tu

* 10:22 10.22 Nyel Hanukkah ituwi na bi kə mən Yahuda † 10:34 10.34 Zabura 82.6

kup tɛ yari den mbarɛm tuwo, untu ni ar ra.>>

⁴² Kan mbarɛm na womti kan ra lasi gwa ba ngɛsh wur den Yesu.

11

Məshtən kə Li'azaru

¹ Mbarɛm gon mən sun Li'azaru ra den kumi dli. Ti mbarɛm kə Betanya ni, nye bən kə ga Maryamu na erəm gəs Marta.

² Maryamu tu, muntu erəm gəs Li'azaru ra bom atl den kumi dliwo, nəm ti ni'e muntu kan shoti mir den kaar asəm kə Babom kan tɛ sarka na ta gam gəs gwa.

³ Ar ni ga erəm gəs mir mətliyi kar bar den Yesu wu wul ti'e, <<Babomi, muntu kan kə ndu gwa ra den kumi dli.>>

⁴ Nan tɛ kum untuwo, ar ni Yesu wule, <<Kumi dli gəs tu baa ri ga məshtən da'a. O'o, den bi dɛda Yam ni, kə dɛ Nya Yam zam dɛdatən tɛp kar untuyi.>>

⁵ Yesu ba ndu Marta na ga erəm gəs Maryamu na Li'azaru.

⁶ Kup na untu, nan tɛ kum'e Li'azaru ra den kumi dliwo, ar ni tɛ dɛm gəs las tu tɛra gwa kə muri rop ra.

⁷ Kan tɛ wul mir mən kulci kar ti'e, <<Mɛ pa pal ni gip atl kə Yahuda.>>

⁸ Wu wul ti'e, <<Ba mən kulci, ar dlyam wi da'a kan mən Yahuda ndu wu la ki na tat gwa, kup na untuwo kə ndu kə pa pal bartaya?>>

⁹ Yesu nɛmi wur tɛ wule, <<Awa kutl cet rop ni gip nde pɛt nəm diya? Mbarɛm tu kup ba bom asəm gip pɛto, tii pat asəmka da'a, domici tɛ shin bar na cirtən kə den atl kəni.

¹⁰ Ama muntu kup ba bom asəm gip gas gwa ni ba pat asɛme, nan cirtən ra kar ti dagwa.>>

¹¹ Nan tɛ yari muntuwo, ar ni tɛ ci cina tɛ yari wur'e, <<Berəm gəmi Li'azaru nde umur kawɪ, ama aa ri putu tika.>>

¹² Mir mən kulci kar ti bali ti'e, <<Babomi, umur ni fa tɛ ndewo, tii kum tɛmi kə dli gəsi.>>

¹³ Yesu ni den shirəm den'e Li'azaru məsh kawɪ, ama mir mən kulci kar ti pən'e nde umur kə shukutən ni ti dene.

¹⁴ Ar ni tɛ yari wur ghon tɛ wule, <<Li'azaru məsh kawɪ.

¹⁵ Ar gholim mbatl domici gin nan ami ra lasi da gwa, kə dɛ kə ngɛsh kən den Yam ra. Ama mɛ rəni kar ti.>>

¹⁶ Ar ni Toma (kan ba la ti bi'e nye Ngumci* gwa) wul nami mir mən kulci kar Yesuyi'e <<Mən ma mɛ su nɛka, kə dɛ mɛ məsh ni nan ti pa'e.>>

Yesu ni'e tlitən gip məshi mbarəme na ge mbatli

¹⁷ Nan Yesu mbubaro, ar ni tɛ zam na momi den Li'azaru pi muri wupse na kapi wi.

¹⁸ Betanyawo kosak na Urshalima ni ar ra, bar kə mil rop†,

¹⁹ Mən Yahuda na womti dɪr wi kə kulu keti na ga Marta na Maryamu den məshtən kə erəm gəzəni.

²⁰ Nan Marta kum'e Yesu den dɪrtəno, ar ni tɛ dɛl tɛ ri kə mbori gəsi, ama Maryamu dɛm gəs bomi.

²¹ Marta wul Yesu'e, <<Babomi, kira far dɛwo, erəm gən ba ri kə məshtən da'a.

²² Ama a mom'e kəkən ma Yam baa bi'i argon tu kup kə liri gwa.>>

²³ Yesu wul ti'e, <<Erəm gi baa tli ra esi.>>

²⁴ Marta nɛmi ti'e, <<A mom'e ti tli ra es gas pa'i bar kup kan məshi mbarɛm baa tli ra na ge mbatl gwa.>>

²⁵ Yesu wul ti'e, <<Ami ni'e tlitən kə məshi mbarɛm kan ami ni'e ge mbatli. Muntu kan ngɛsh ti deməno, tii dɛm na ra na ge mbatli, ko ma tɛ məsh nika.

²⁶ Muntu kan ra na ge mbatli kan ngɛsh ti deməno, tii məsh da'a. Kə ngɛsh ki den muntu ya?>>

²⁷ Marta wul ti'e, <<Aan, Babomi, a nəm wi den ki ni'e Almasihu, Nya Yami, muntu kan ba sur gip atl gwa.>>

²⁸ Nan tɛ pa'i yari muntuwo ar ni tɛ pal rin bomka kan tɛ la bi erəm gəs Maryamu markəm tɛ wul ti'e, <<Ba mən kulci mbirawi, tɛ den ngeni gi.>>

²⁹ Nan Maryamu kum muntuwo, ar ni tɛ tlyam na zhotən tɛ ri kar ti.

³⁰ Ar dɛm'e Yesu mbubar gip bəni wi da'a, ama tɛ'i las tu Marta mo nan ti gwa.

* **11:16 11.16** Didimus (na bi kə mən Hellas) kup rop ju ba pi nupi'e ngumci † **11:18 11.18** Bar kə kilomita myakan ituwi.

³¹ Nan mən Yahuda kan ra na Maryamu gip bom den damtən nan ti shin tə tlyam na zhotən kan tə dəlo ar ni wu pən den'e tə rəni kə ba gambəci'i kə kulu lasi.

³² Nan Maryamu mbubar las tu Yesu ra, nan tə shin tiwo, ar ni tə nda atl cina da ti tə wul ti'e, <<Babomi, na də wule ki ra far dewo, erəm gən baa məshka da'a.>>

³³ Nan Yesu shin ti den kulu, na mən Yahuda ju kan dir nan ti ma den kuluwo, ar ghun ti gip ruhu kan tə dam ti hoyi gip mbatl gəsi.

³⁴ Ar ni tə wule, <<Ako ni kə kap tiwe?>> Kan wu bali ti'e, <<Babomi, dir shini.>>

³⁵ Ar ni Yesu kuli.

³⁶ Ar ni mən Yahudayi wule, <<Shin kandatu tə ndu ti gwa!>>

³⁷ Ama jen gip wur wule, <<Muntu kan bul ger kə batabi tu baa mani hane mbarəm tu məstən diya?>>

Yesu tli Li'azaru gip məshi mbarəme

³⁸ Nan Yesu ra gip damtən den məstəniwo, ar ni tə ri kar gambəci'i. Gambəci'iwo shu ni kan bor gip tat gwa kan ba le bisika na tat goni.

³⁹ Yesu wul wur'e, <<Jirkət ni tatika markəme.>> Ama Marta, erəm kə məshiyi wule, <<Ama Babomi, kəkəno usuntən ni katl bani, domici muri gəs wupse ituwi na məstəni.>>

⁴⁰ Ar ni Yesu wule, <<A yari'i ni da'aya? E den ki ni kə la Yam mbatlo, kii shin dədatən kə Yami?>>

⁴¹ Ar ni wu kutəl tatika markəme. Yesu tli ger yami, kan tə wule, <<Bəba, a goode'i den kə kuməni.

⁴² A mom'e kə kumən ko gigasi, ama a yari ni untu den bi kə munju kan dlor dēgwa, kə də wu nəm den'e ki ni kə karəmi.>>

⁴³ Nan tə yari muntuwo, ar ni Yesu tli yar yam tə wule, <<Li'azaru, dəl tori!>>

⁴⁴ Ar ni məshi mbarəmi dəl tor, am gəs na asəm gəs na bali na tutul ghumi məshi mbarəme, na ba ger gəs bali na tutule. Yesu wul wur'e, <<Pətl ni tutul ghumi məshi mbarəm tuka kə za təni tə ndara.>>

Gudlumi kə ri Yesu eka

⁴⁵ Ra untuwo, ar ni na womti kə mən Yahuda kan dir kə shirmi Maryamu shin

argon tu Yesu pi gwa, kan wu ngəsh wur den ti.

⁴⁶ Ama jen gəzən ri kar mən Parise kan wu yari wur argon tu Yesu pi gwa.

⁴⁷ Ar ni kiri mən keri bar ju diri Yam na mən Pariseyi la bi domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Isra'ila. Wu ngen momi wu wule, <<Ununu mii pi den muntu we? Ar tu mbarəm tu den ta pi halama bar kə nəmi bi na am na womti.

⁴⁸ Mən ni mə za ti tə ci cina na untuwo, mbarəm kup ba ngəsh wur den ti, kan də mən Roma dir nəm atl gəmika na Bom kə Yam gəmi.>>

⁴⁹ Ar ni nəm gip wur mən sun Kayafas, bar mən keri bar ju diri Yam kə sheti ghoni, shirəm tə wule, <<Ko nəm kə mom argon da'a!

⁵⁰ Kə mom ni'e ar mani də mbarəm nəm məshka na də mbarəm kə atl kup liika gwa da'a ya?>>

⁵¹ Tə yari ni untu gip bopya kə gam gəs da'a, ama nan ti ni'e bar mən keri bar ju diri Yam kə sheti ghon tawo, tə yari ni ge shirəm kan dəl sur kar Yam gwa den Yesu baa məsh den am kə atl kə mən Yahuda kup,

⁵² ba'e den am kə atl kə mən Yahuda ni katl da'a ama kə də tə dom mimir kə Yam kan gəzən ko ako gwa wu dəm nəm.

⁵³ Argon tu kan pən den gas tawo ar ni wu pi ta ngeni təp kə ri Yesu eka.

⁵⁴ Ra untuwo ar ni Yesu i'ci cina na dəltən gip mbarəm kə mən Yahuda gip pili da'a, ar ni tə za lasika tə ndara atl kan kosak na bi ləpe, gip bən tu kan ba la ti bi'e Ifraimu gwa, lasi ni tə dəm na mir mən kulci kar ti.

⁵⁵ Nan ar mbi kosak na Nyel Jikat Bədlabən kə mən Yahudawo, ar ni mbarəm na womti za mir heli bən wu to Urshalima kə pi bar ju ba pi kə pali mbarəm dləran cina də Yam gwa kapən Nyeli.

⁵⁶ Wu pi ta ngeni Yesu, wu ra dlor gip bom kə Yam wu den ngeni momi kar ezən'e, <<Unun kə shinwe? Tii dir ni kə ba Nyeli diya?>>

⁵⁷ Rawo kiri mən keri bar ju diri Yam na mən Pariseyi bi biwi den murgon tu kup zam na momi las tu Yesu rawo, tə dir yari kə də wu nəm ti.

12

Bärke Yesu mir gip Betanya

¹ Muri mukka kapən Nyel Jikat Bədlabəniwo, ar ni Yesu mbubar gip Betanya, las tu Li'azaru, muntu Yesu tli ti gip məshi mbarəmi ba dəm gwa.

² Kan ba pi Yesu bar kə ci kə gas lasi. Marta bi wur fingali, Li'azaru ngapo tərə gip munju dəm kə ci fingal na Yesu gwa.

³ Ar ni Maryamu pən tulare kə nardi, mən wurpi na naari, tə shoti den kaar asəm kə Yesu kan tə sari ti asəmka na ta gam gəsi.* Ar ni bomi kup nga lasi na təmi kasəri.

⁴ Ama Yahuda Iskariyoti, nəm gip mir mən kulci kar ti, muntu kan ba ri kə bi Yesu kagwa nge na wultən'e,

⁵ <<Unun kem baa wur mir tuka den wurpi nan baa kəm batli mən mbap kə sheti ghon nəm gwa† də bi wurpiyi munju am ri wur kaar da gwawu?>>

⁶ Tə yari ni untu ba'e den argon tu ba ndo na munju am ri wur kaar da'a ba ghun tənə da'a, ama domici ti mur ni, ti ni'e mən ne posh wurpi gəzəni, kan tə kur yem gip wurpiyi tə pi bar kə gam gəs nari.

⁷ Yesu bali wur'e, <<Za tənə, tə ne ni mir tuka ra den bi pət kapi gəni.

⁸ Kii nərə na munju am ri wur kaar dagwa nan kən ko gigasi,‡ ama kii nərə namən ko gigasi da'a.>>

⁹ Nan womti mbarəm kə mən Yahuda mom ka'e Yesu ra bartawo kan wu ri, ba'e kə də wu shin ti ni katl da'a ama wu pa shin Li'azaru, muntu Yesu tli ti gip məshi mbarəm gwa.

¹⁰ Ar ni kiri mən keri bar ju điri Yam gwa gudlumi kə də wu ri Li'azaru eka esi,

¹¹ den'e domici gəso mən Yahuda na womti den za'i gəzənka wu den ritən gəzən kar Yesu wu den ngəshtən den ti.

Dədə Yesu nan tə te gip bən Urshalima gwa

* **12:3 12.3** Bärke Yesu tulare bisi rop. Tulare bar kə rabi lita ni Maryamu gip Betani shoti ti (Matta 26.7; Markus 14.3), kan nəmi ngapo gip kəti atl kə Galili ni nagər gon pi (Luka 7.37,38). † **12:5 12.5** Gip bi kə mən Hellaso dinari hauya kutl cet nantam (300). ‡ **12:8 12.8** Bi doka kə rop 15.11 § **12:13 12.13** Gip bi kə mən Yahudawo ar ba nupi'e (Dəltəne) ama muntu palka shirəm kə dəfatəne (Zabura 118.25,26).

* **12:13 12.13** Zabura 12.25,26
† **12:15 12.15** Zakariya 9.9

¹² Bar tlowo, ar ni womti mbarəmi kan đir kə Nyel Jikat Bədlabəni ba kum'e Yesu ra den təp gəs kə tetən gip bən Urshalima.

¹³ Ar ni wu yem am kin dabino kan wu dəl kə metən nan ti wu den tli yar na wultən'e,

<<Hosana!§ Mən albarka ni'e muntu kan ba đir gip sun kə Babom gwa!

Mən albarka ni'e gun kə Isra'ila!>>*

¹⁴ Nan Yesu zam nye bar kəm gono, kan tə to den ti, kandatu ar ra na rəshi gwa'e,

¹⁵ <<Kum ni bərti da'a, mbarəm kə Urshalima.

Shini, gun gin kən den đirtəne, njon den nye bar kəme.>>†

¹⁶ Wokoci tu bar ju ba piwo mir mən kulci kar ti mom unun munju ba pi nupi da'a. Ama den kaar kə dədə Yesu na tli gəs gip məshi mbarəmo, ar ni wu mom den'e bar ju kan pi tiwo untun ar ra na rəshi terka den ti.

¹⁷ Womti mbarəmi kan kar ti nan tə la bi Li'azaru gip gambəci kan tə tli tika gip məshi mbarəm ci cina na yari mbarəm argon tu Yesu pi gwa.

¹⁸ Mbarəm na womti dəl ni kə metən na Yesu domici wu kum den halama bar kə nəmi bi na am tu kan tə pi gwa.

¹⁹ Ar ni mən Parise wul ezən'e, <<Kə shin capo mii mani pi argon da'a. Shin ni kandatu mbarəm kup ba kop ti gwa!>>

Yesu yari kandatu tə ri kə məshtən gwa

²⁰ Rawo, mən Hellas jen ra gip munju kan te Urshalima kə bote Yam wokoci nyel jikat bədlabəni gwa.

²¹ Ar ni wu ri kar Filibus, mbarəm kə Betsaida gip atl kə Galili, wu wul ti'e, <<Mən nartəni, mə ndu mə shin Yesu.>>

²² Filibus ri yari Andərawus, kan Andərawus na Filibus ba ri yari Yesu.

²³ Yesu bali wur tə wule, <<Wokoci đir wi kə də dədə Nya Mbarəme.

²⁴ Ge shirəm ni a yari ine, ge o ni nda atl kan ar məsh dawo, ar ba pi ta dəmi ge o nəm katl. Ama ar ni məsho, ar ba bi mimir na womti.

25 Murgon tu kup kan gam gəs ni tə ndu'o, tii hol ge mbatl gəsi. Ama muntu kan nge ge mbatl gəs den kaar bar atl kən baa zam ge mbatl tu kan baa pa da gwa.

26 Murgon tu kup ba ndu a dəm Babom gəso, tii kopən kə də las tu ami rawo, də mən pim mbapi nərə lasi. Ban ngap baa dədə muntu kup kan ba pim mbap gwa.

27 <<Kəkəno mbatl gən tlika wi kan unun aa wul ra? Bəba, ba kə za də argon tu ba pi gip wokoci kən zamən da'aya? O'o, kə də untu pi namən ni a sur ra.

28 Bəba, dədə sun gi!>> Kan yar gon ba dəl sur yam ba wule, <<A dədə'i wi, kan a ri kə dədə'i ra.>>

29 Nan womti mbarəmi kan ra lasi gwa kum untuwo ar ni wu wule Yam bo gam wi, nami ngapo ar ni wu wule nye mən kartən kə Yam gon ni shirəm nan ti.

30 Yesu wul wur'e, <<Yar tuwo den bi gin ni, ba'e gwan da'a.

31 Kəkən ni'e wokoci kə hukunte atli, kəkən ni ba ri kə byali muntu kan den dandi kə atl kən gwa atli.

32 Ama amo, wokoci tu tlimka[‡] den kaar atlo, aa dəl mbarəmka kup karəmi.>>

33 Tə yari ni muntu kə də tə gode kandatu tə ri kə məstən gwa.

34 Womti mbarəmi shirəm wu wule, <<Gip kulci gəmiwo mə kum'e Almasihu baa dəm baa patəni, ra imnu kə wule, <Ar nəm də tli Nya Mbarəm yamwe? Wo ni'e Nya Mbarəm tuwe?>>

35 Ar ni Yesu wul wur'e, <<Cirtən baa nərə nan kən cina njem də. Bom ni asəm kəkən nan kən ra na cirtəni gwa, kapən də dəmən tla gam ginka. Mbarəm tu kan den bəmi asəm gip dəmən ba mom las tu kan tə ri gwa da'a.

36 Ngəsh kən ni den cirtəni nan kən ra nan ti gwa, kə də kə dəm mimir kə cirtən ra.>> Nan Yesu pa'i shirəmo, ar ni tə ndara kan tə ghuuni wurka.

Ci cina na holi ngəstən den Yam kə mən Yahuda

37 Kup na halama bar kə nəmi bi na am ju kan Yesu pi den ger gəzəni, ama ar ni wu nge ngəstən den tika.

38 Muntu pi ni kə də ar laa'i shirəm tu kan mən yari shirəm kə Yam Ishaya yari gwa'e,

<<Babomi, wo ni nəm argon tu kan mə yari gwawe,

də wo ni Yam buli ti bar ju kan Babom pi gwawu?>>§

39 Muntu ni kem wu ngəsh wur den Yam da'a, kandatu Ishaya yari las gon gwa'e,

40 <<Yam pali wurka tabiyi wi

kan tə lati mbatl gəzənka

den ba wu'i mani shini bar na ger gəzəni, ko də mbatl gəzən mani nəmi bari,

kə də wu pal karəm zam a warke wur ra.>>*

41 Ishaya yari ni untu domici tə shin dədatən kə Yesu, kan tə shirəm den ti.

42 Kup na untu jen gip kiri kə cina gəzən ngəsh wur den ti. Ama gip bərti kə mən Parisewo wu mani shirəm den ngəstən den Yam gəzən da'a gip bərti den ba də dəli wurka gip bom domtən kə mən Yahuda da'a.

43 Rawo, wu paye ndu'i argon tu wii pi də mbarəm dədə wur ra man argon tu wii pi də Yam dədə wur gwa.

Shirəm kə Yesu baa hukunte mbarəme

44 Ar ni Yesu tli yar yam tə wule, <<Mbarəm ni ngəsh ti deməno, demən ni katl tə ngəsh ti da'a, ama na muntu kan karəm gwa pa'e.

45 Muntu kup shiməno, tə shin ni muntu kan karəm gwa.

46 A sur ni atl kə də a diri atl kundərəndlip cirtəni, den ba də ko nəm gip munju kan ngəsh wur demən dəm gip dəmən da'a.>>

47 Muntu kan kum shirəm gən ama tə pi argon tu a yari gwa dawo, aa hukunte ti da'a. Domici a sur ni atl kə hukunte mbarəm da'a, ama kə də a dəli mbarəme.

48 Mən tloyi shirəm muntu ngem kan ba nəm shirəm gən da'a ra. Shirəm tu kan a yari gwa ni baa hukunte ti gas pa'i bar kup.

49 Bar ju a kulci mbarəmo karəm ni ar dəl da'a. Ama Ban kan karəm gwa ni

‡ 12:32 12.32 Gip bi kə mən Hellaso tlimkawo dədatən ituwi. § 12:38 12.38 Ishaya 53.1 * 12:40 12.40 Ishaya 6.10

yarim argon tu aa yari na kandatu aa yari gwa.

⁵⁰ A mom'e argon tu tə wule də pi baa kem də zam ge mbatl tu kan baa pa da gwa. Ra untuwo argon tu kup a yariwo ar ni'e argon tu Bəba yarim kə də a yari gwa.

13

Yesu ho'i asəm mir mən kulci kar ti

¹ Gip untu kapən də pi Nyel Jikat Bədlabəno, Yesu mom den wokoci piwi kan tii za kaar bar atl kən tə ndara kar Base. Nan tə ndu gwas kan ra den kaar atlo, ar ni tə gode wur den tə ndu wur ar ri patən kə bari.

² Wokoci tu ni Yesu na mir mən kulci kar ti den ci fīngal kə gasi, kan Shetan tare la wi gip mbatl kə Yahuda Iskariyoti, nya Siman, kə də tə bi Yesu ka.

³ Yesu mom den Bəbayi la bar kup gip am da ti wi, kan tə dəl ni sur kar Yami, kan kar Yam ni tii palo,

⁴ ar ni tə tli gəs bi fīngali, tə tus lulur gəs kə den kaarika, kan tə bal tutul hotən ter gəs da ti.

⁵ Ar ni tə shoti mal gip bar gali, kan tə nəm ho'i asəm kə mir mən kulci kar tiyi, tə den sarika na tutul hotəni nan tə bal ter gəs gwa.

⁶ Nan tə đir den Siman Bitəruso ar ni Bitərus wul ti'e, <<Babomi, ki ni kə ri kə ho'im asəma?>>

⁷ Yesu bali ti tə wule, <<Kə mom argon tu kan ami den pi kəkən gwa da'a, ama den kariwo kii momi.>>

⁸ Bitərus wul ti'e, <<O'o, Babomi, ko njem, kii ho'im asəm da'a.>> Yesu nəmi ti tə wule, <<Ami ni a ho ki dawo, ki gwan ni da'a.>>

⁹ Bitərus bali ti tə wule, <<Babomi, ba'e asəm gən ni katl kii ho da'a ama na am gən na gam gən ma.>>

¹⁰ Yesu nəmi ti tə wule, <<Muntu kan ho ti kawo, asəm gəs ni katl baa ndu ho'i, rawo dli gəs kupo dləran ni ar ra. Dləran ni kən ra, ama ba'e kup gin ni da'a.>>

¹¹ Domici tə mom muntu kan ba ri kə bi gəs ka gwa, ar ni kem tə wule ba'e kup gin ni ra dləran da'a.

¹² Nan tə pa'i ho'i wur asəmo, ar ni tə la tutul dli gəs kan tə pal kə ba dəmi gəs tə

ngen momi kar wur tə wule, <<Kə mani momi argon tu kan a pi in gwaya?>>

¹³ Kə la'əm bi <<Ba mən kulci>> na <<Babomi>> kan untu ni ar ra, domici argon tu ami ra gwa itu.

¹⁴ Kəkəno ami, Babom na Mən kulci ine, ho asəm ginka, kən ma ar ndari kə ho'i ni ya'ən asəmka.

¹⁵ A gode in ni den kə pi ni kandatu a pi in gwa.

¹⁶ Ge shirəm ni a yari ine, zher ba man babom gəs da'a, ko də nye mən kartən man muntu kan kar tiyi gwa.

¹⁷ Kəkən kan kə mom bar juwo, kii dām mən albarka kən ni kə pi gwa.

Yesu yari den'e baa bali ti kaari

¹⁸ <<Ba'e a shirəm ni den kup gin da'a, a mom munju kan a zəzari gwa. Ama muntuwo kə də laa'i argon tu shirəm kə Yam yari gwa ni den'e, <Muntu kan den ci fīngal namən balim kaarwi.>*

¹⁹ <<A yari in ni kəkən kapən ar pi, den wokoci tu ar ni piwo kə ngəsh kən ni den ami ni'e ti.

²⁰ Ge shirəm ni a yari ine, murgon tu kup kan nəm muntu a karo, ami ni tə nəmi. Murgon tu kup nəməno tə nəm ni muntu kan karəm gwa.>>

²¹ Den kaar kə yari muntuwo, Yesu dam ti gip ruhu kan tə wule, <<Ge shirəm ni a yari ine, nəm gip kən ba ri kə balim kaari.>>

²² Mir mən kulci kar ti shin ezən gip damtən den murgon tu tə shirəm den ti gwa.

²³ Nəm gip mir mən kulci kar ti, muntu Yesu ba ndu gwa ra njon kosak na Yesu.

²⁴ Siman Bitərus pi am nye mən kulciyi tə wul ti'e, <<Ngen momi kar ti den muntu tə shirəm gwa.>>

²⁵ Ar ni nye mən kulci kar ti kan dām kosak na Yesu gwa ngen momi kar ti tə wule, <<Babomi, wo ni ba ri kə pi ituwe?>>

²⁶ Yesu nəmi ti tə wule, <<Ti ni'e muntu kan a cen nye bəredi a si gip gal a ri ti kə bi gwa.>> Ar ni nan tə si nye bərediyi gip galiwo kan tə bi Yahuda Iskariyoti, nya Siman.

* 13:18 13.18 Zabura 41.9

²⁷ Na zhotəne nan Yahuda ci bəredi tuwo, ar ni Shetan te gip ti. Ar ni Yesu wul ti'e, <<Yahuda, argon tu kə ri kə piwo, pi na zhotəne.>>

²⁸ Ama murgon ra gip munju kan Yesu bi wur fingali mom argon tu kem Yesu yari ti untu gwa da'a.

²⁹ Jen pən'e nan Yahuda ni na posh wurpi gəzəno, Yesu ba yari ti ni den tə ri wur argon tu ba ndu kə pi Nyeli, ko den tə bi argon munju am ri wur kaar da gwa ni.

³⁰ Na zhotəne nan Yahuda ci bəredi tuwo, ar ni tə dəl te kaarika. Ar tu ngap gas ni.

Yesu yari den'e Bitərus baa nge momi gəsi

³¹ Nan Yahuda ndarawo, ar ni Yesu wule, <<Kəkən ni Nya Mbarəm zam dədatən kan Yam ba zam dədatən təp kar ti ra gwa.

³² Yam ni zam dədatən təp kar tiwo,[†] Yam baa dəda Nyayi gip gam gəsi, ar ba dlyam da'a tii zam dədatəni.

³³ <<Mimir gəni, aa dəm nan kən cina dē njem. Kii ngenəmi, ama kandatu a yari mən Yahuda gwa'e, <Las tu a riwo, kii mani ritən da'a,> untu ni a yari in kəkən pa.

³⁴ <<Pel kulci ni a bi ine. Ndu ni ya'əni. Kandatu a ndu kən gwa, untun kən ma ar nəm kə ndu ni ya'əni.

³⁵ Na untun mbarəm kup baa mom'e kən mir mən kulci karəm ni, kən ni kə ndu ya'ən gwa.>>

³⁶ Siman Bitərus ngen momi kar ti tə wule, <<Babomi, ako ni kə riwe?>> Yesu bali ti tə wule, <<Las tu a riwo, kəkəno kii mani kopi gən da'a, ama den kariwo kii mani kopi gəni.>>

³⁷ Bitərus ngen momi kar ti tə wule, <<Babomi, ununu kem aa mani kopi gi kəkən da'awu? Aa bi gam gən a məsh den bi gi.>>

³⁸ Ar ni Yesu nəmi ti tə wule, <<Kii bi gam gi kə məsh den bi gəna? Ge shirəm ni a yari'i, kapən də tus kor la yar kə bətloniwo, kii wule kə momən da'a bisi myakan!

14

Yesu ni'e təp kə ritən kar Bəba

¹ <<Ba kə za ni də argon ghun kən da'a. Ngəsh kən ni den Yami, kə pa ngəsh kən ni deməni.

² Gip bom də Banwo kushi ra na womti. Untu ni fa dawo, na a yari in wi. A ndara ni barta kə kərkəmi in lasi.

³ Ami ni a ndara a kərkəmi in laso, aa pal sur kə pəni gin karəmi, kən ma kə dəm ni las tu ami ra gwa.

⁴ Kə mom təp ritən las tu a ri gwa.>>

⁵ Ar ni Toma wul ti'e, <<Babomi, mə mom las tu kə ri gwa da'a, imni mii mom təpi rawe?>>

⁶ Yesu nəmi ti tə wule, <<Ami ni'e guntəpe, ge shirəmi, na ge mbatli. Təp karəm nangən ni mbarəm baa kop wu ri kar Bəba.

⁷ O Kə momən fawo, kii mom Ban pa'e. Kəkən na cina dēwo, kə mom ti kə pal kə shin tiwi.>>

⁸ Filibus wul ti'e, <<Babomi, gode mi Bəbayi, argon ra kan baa mani mi untu gwa da'a.>>

⁹ Yesu nəmi ti tə wule, <<Filibus, kup na a dəm nan kən kə tlyari wokoci untu ama har kəkən kə momən diya? Kup murgon tu shiməno, tə shin Bəba wi. Imni kii wule, <Gode mi Bəbayi>?

¹⁰ Kə ngəsh ki den'e ami ra gip Bəbayi, kan Bəbayi ra gipən da'aya? Shirəm ju a yariwo gwan kə gam gən ni da'a, ama Bəbayi kan ba dəm gipən ni'e muntu ba pi mbap gəs gwa.

¹¹ Ngəsh ki demən nan a wule ami ra gip Bəba kan Bəbayi ra gipən gwa. Untu ni dawo ngəsh kən ni den bar kə nəmi bi na am ju kan a pi gwa.

¹² Ge shirəm ni a yari ine, murgon tu kup kan ngəsh ti deməno tii pi argon tu kan ami den pi gwa. Tii pi bar ju kan man munju ma gwa, domici a ndara kar Bəba wi.

¹³ Kano aa pi argon tu kup kə liri gip sun gən gwa, kə də Nyayi dīri Bəbayi dədatən kar mbarəme.

¹⁴ Ko unun kə liri gip sun gəno, aa pi ine.

[†] 13:32 13.32 Kor rəshi tulankuri jen ra na Yam ni zam dədatən təp kar tiwo da'a

Yesu gudlum shirəm kə bi mbarəm Ruhu kə Yami

¹⁵ <<Kən ni kə ndu'əmo, kii pi argon tu a wule kə pi gwa.

¹⁶ Aa liri Bəba, ti ngapo tii bi in gon Mən Ne Am ra tə dəm nan kən baa patəni.

¹⁷ Ti ni'e Ruhu mən buli də mom ge shirəm den Yami. Mbarəm kə atl baa mani nəmi gəs da'a, domici wu bot shini gəs ko momi gəs da'a. Ama kəno kə mom ti, domici təra den dəmi nan kəne, kan tə pa dəm gip mbatl gini.

¹⁸ Aa za kən wule mir maraya da'a, ama aa dīr kar kəne.

¹⁹ Cina de njemo, mbarəm kan den kaar bar atl kən ba'i shimən da'a, ama kəno kii shiməni. Domici ami kan ra na ge mbatlo, kən ma kii nəra na ge mbatli.

²⁰ Gas ta ni kii mom'e ami ra gip Ban, kən ngap ra gipəni, kan ami ra gip kəne.

²¹ Murgon tu kup kan kum kulci gən kan tə piwo, ti ni'e muntu kan ba ndu'əm gwa. Muntu ba ndu'əmo Ban baa ndu ti pa'e, kan ami ma aa ndu ti kan a buli ti momi ko ami wo ni.>>

²² Ar ni Yahuda (ba'e Yahuda Iskariyoti da'a) wule, <<Ama Babomi, ununu kem kii gode mi ko ki wo ni ama kii gode nami mbarəm kan den kaar bar atl dawu?>>

²³ Yesu bali ti tə wule, <<Murgon tu kup ba ndu'əmo, tii kop argon tu a kulci gwa. Ban baa ndu ti, kan mə dīr kar ti mə pi dəmi gəmi nan ti.

²⁴ Muntu kan ba ndu'əm dawo, tii kop kulci gən da'a. Shirəm ju kə kumo gwan kə gam gən ni da'a, kə Bəbayi kan karəm gwa ni.

²⁵ <<A yari in ni kup muntu nan a'i ra nan kən gwa.

²⁶ Ama Mən Ne Am mbarəmi, Ruhu kə Yami, muntu kan Bəba baa kar sur gip sun gəno, tii kulci in bar kup, tə pa ne in gip mbatl kup argon tu a yari in gwa.

²⁷ Dəmi zhəlili ni a za nan kəne, dəmi zhəlili gən ni a bi ine. A bi in ni ba'e kandatu mbarəm kə atl ba bi gwa da'a. Ba də argon ghun kən ni da'a, eso ba kə kum ni bəti da'a.

²⁸ <<Kə kum a wule, <Aa ndara kan a pa pal dīr kar kəne.> Kən ni kə ndu'əmo, kii pi ghol mbatl nan a ndara kar Bəba gwa, domici Bəbayi manəmi.

²⁹ A yari in wi kəkəni kapən ar dīr pi untuyi, wokoci tu ar ni piwo kə ngəsh kən ni den Yami.

³⁰ Aa'i shirəm naar nan kən da'a, domici muntu kan den dandi atl kən den dīrtəne. Tə ra na argon kan tii mani pim gwa da'a.

³¹ Ama tə dīr ni kə də mbarəm kan den kaar bar atl mom'e a ndu Bəba kan a pi argon tu kan Ban ba ndu a pi gwa. Tli ni yam mə za ni de.>>

15

Yesu ni'e ho kin inabi

¹ <<Ami ni'e ho kin inabi, kan Ban ni'e mən pi mbap dene.

² Ko gonge am kin tu gipən kan ba gəri mimir dawo tii wotlka, kan tə kəkəm am kin tu kan ba gəri gwa, kə də ar gər ra hoyi.

³ Kəkən ma ngəlan ni kən ra domici kə shirəm tu kan a yari in gwa.

⁴ Sa ni gipəni, kandatu ami ma a sa gip kən gwa. Am kin gon ra kan baa mani gəri mimir nan gəs gwa da'a, se ti ni tə sa den nas kin inabiyi. Untu ni kən ma kii mani gəri mimir da'a se kən ni kə sa gipən gwa.

⁵ <<Ami ni'e kin inabiyi, kən ni'e ga am kini. Mbarəm ni sa gipən kan ami gip tiwo, tii gəri mimir na womti, domici bat naməno kii mani pi argon da'a.

⁶ Murgon tu kup kan ba sa gipən dawo, ti ni wule am kin tu kan wotl laka kan ba konka gwa, mbarəm baa dom am kin ju, də wika gip utu, də kerī ka.

⁷ Kən ni kə sa gipən kan shirəm gən ba sa gip kəno, argon tu kup kə liriwo baa bi ine.

⁸ Ban baa zam dədatəni, kən ni kə pi dəmi tu kan ba gode'e kən mir mən kulci karəm ni, wule kin kan ba gəri mbuni mimir gwa.

⁹ <<Kandatu Bəba ba ndu'əmo, untu ni a ndu kən pa'e. Ra untuwo sa ni gip ndutən kan a gode in gwa.

¹⁰ A kop bar ju Ban yari gwa, kan a sa gip ndutən gəsi. Untu ni esi, kən ni kə kop bar ju a yari ino, kii sa gip ndutən gəni.

¹¹ A yari in ni muntu kə də ghol mbatl gən dəm gip kəne, kan kən ma də ghol mbatl gin laa'i ra.

¹² Argon tu a wule kə pi gwa ni'e kə ndu ni ya'əni kandatu a ndu kən gwa.

¹³ Ndutən gon ra kan naar man də mbarəm bi ge mbatl gəs den bi kə ga berəm gəs gwa da'a.

¹⁴ Kən ga berəm gən ni kən ni kə pi argon tu a wul kən'e kə pi gwa.

¹⁵ Aa'i la kən bi'e mir mən pi mbap da'a, domici nye mən pi mbap mom argon tu babom gəs ba pi gwa da'a. Ama a la kin bi'e ga berəm gəni, nan a yari in ko unu na unu kan a kulci kar Ban gwa.

¹⁶ Kən ni kə zəzarəm da'a, ama ami ni a zəzar kən kan a bi in mbap'e kə ri gəri ni mimi, wule kin kan ba gəri mimi, mimi ju kan baa pa dagwa. Ra untu ni Bəba baa bi in argon tu kup kə liri gip sun gən gwa.

¹⁷ Argon tu a wule kə pi gwa ni'e kə ndu ni ya'əni.>>

Mbarəm nge mir mən kartən kə Yesu

¹⁸ <<Mbarəm kə atl ni nge ino, mom ni'e ami ni wu pare nge.

¹⁹ Kən kə atl ni faro, atl baa ndu mimi gəsi. Ama nan kən kə atl ni da'a, a zəzar kən ni gip mbarəm kan den atl gwa. Muntu ni kem mbarəm kə atl ba nge ine.

²⁰ Dami ni shirəm tu a yari in gwa'e, <Zher ba man babom* gəs da'a.> Wi ni wu kumim dliwo, wii kumi in dli pa'e. Na wu kop ni kulci gəno, wii kop kulci gin pa'e.

²¹ Wii pi in ni untu den bi sun gəni, domici wu mom muntu kan karəm sur gwa da'a.

²² Də wule a sur shirəm ni nan wur dawo, wii nəra na warwat pitən da'a. Ama kəkəno, wu ra na argon tu wii yari den pi warwat pitən gəzən gwa da'a.

²³ Murgon tu ngemo, tə nge ni Ban pa'e.

²⁴ A pi mbap gip dlom gəzən kan murgon tabe pi da gwa. Də wule a pi ni mbap ju far dawo, wii nəra na warwat pitən da'a. Ama kəkəno wu shin bar kə nəmi bi na am ju a pi gwa, kup na untu wu nge mi, wu nge Ban pa'e.

²⁵ Ama ar pini untu kə də laa'i argon tu kan ra na rəshi gip Kulci gəzən gwa'e,

<Wu nge mi, ama gəs kə nge gəni ra da'a.>†

²⁶ <<Aa kari in bar sur na Mən Ne Mbarəm Am kan dəl sur kar Bəba gwa. Ti ni'e Ruhu kə ge shirəm kan dəl sur kar Bəba gwa, ti ni tii bi seda deməni.

²⁷ Kən ma mən bi seda ni deməni, rawo kən ra namən na pare pi bari.>>

16

¹ <<A yari in ni bar ju den ba də jili in nika da'a.

² Wii dəli inka gip bom domtən kə mən Yahuda. Na ho bi, wokoci den dīrtən nan murgon tu kup ri in ekawo, tii pən'e mbap kə Yam ni tə den pi.

³ Wii pini untu domici wu tare wu mom Bəba ko ami wi da'a.

⁴ A yari in ni muntu den'e wokociyi ni dīro kə dami ni'e faro a yari ine.>> A yari in ni bar ju na pare pi bar da'a domici a'i ra nan kəne.

Mbap kə Ruhu kə Yami

⁵ <<Ama kəkəno a ndara ni kar muntu kan karəm sur gwa. Kup na untu gon gin ngen momi da'a tə wule, <Ako ni kə riwe?>

⁶ Kə laa'i na dun mbatl wi nan a yari in bar ju gwa.

⁷ Ama ge shirəm ni a yari in den ar mani in mbuntən də a ndara. Ami ni a ndara dawo, Mən Ne Mbarəmi Am baa sur kar kən da'a. Ama ami ni a ndarawo, aa kari in bar sur nan ti.

⁸ Ti ni tə mbirawo, tii kem də mbarəm kə atl kup mom den tēp gəzən ra kor da'a den pi warwat pitəne, na den pitən dlat, na kandatu Yam baa hukunte mbarəm gwa.

⁹ Den shirəm kə warwat pitəno, domici mbarəm ngəsh wur demən da'a.

¹⁰ Den shirəm kə pitən dlato, domici a ndara kar Ban wi, las tu ki'i shimən da gwa.

¹¹ Kan den shirəm kə hukuntetən ngapo, domici hukunte muntu kan den dandi kə atl kən gwa wi.

¹² <<Ami ra na bar na womti kə yari ine, ama kii mani pəni kəkən da'a.

¹³ Ama wokoci tu ti Ruhu kə ge shirəmi mbirawo, tii kop nan kən gip bar ju kup

* 15:20 15.20 Yohana 13.16 † 15:25 15.25 Zabura 35.19; 69.4

kə ge shirəm ni gwa. Tii shirəm kə gam gəs da'a, ama argon tu tə kum gwa ni katl tii yari, kan tə yari in bar ju kan baa pi gwa.

¹⁴ Tii dirəm dɛdatəne, nan argon tu kan a yari in ni tii yari in gwa.

¹⁵ Bar ju kup kan Bəba nariwo gwan ni. Ar ni kem a wule Ruhuyi baa pən argon tu kan a yari gwa tə yari ine.>>

¹⁶ <<Gip nye wokoci njemo ki'i shimən da'a, kan den kaari njemo kə pa shiməni.>>

Dun mbatl baa pal ghol mbatli

¹⁷ Ar ni jen gip mir mən kulci kar tiyi wul ezən'e, <<Ununu tə pi nupi na wultən'e, <Gip nye wokoci njemo ki'i shimən da'a, kan den kaar kə wokoci njemo kii pa shiməni> na es <Domici aa ndara kar Bəba wu?> >>

¹⁸ Wu ci cina na ngeni momi wu wule, <<Unun tə pi nupi na gip nye wokoci njem we? Mə mom unun tə yari da'a.>>

¹⁹ Yesu mom'e mir mən kulci kar ti den ndu'i wu ngen momi kar ti den muntu, ar ni tə wul wur'e, <<Kə ngen ni momi kar ya'ən den argon tu a pi nupi nan a wule, <Gip nye wokoci njemo ki'i shimən da'a, kan den kaar kə nye wokoci njemo kii pa shiməna?>

²⁰ Ge shirəm ni a yari ine, kii kul kə pi dun mbatli, ama mbarəm kə atlo ghol mbatl ni wii pi. Kii pi dun mbatli, ama dun mbatl gin baa palka ghol mbatli.

²¹ Gər mətli ni den gəriwo, tə kum dli hoyi domici wokoci gəs piwi, ama ti ni tə dɛl amo tə mäsənika na kumi dli tu tə kum gwa domici tɛra laa'i na ghol mbatl nan tə diri pel mbarəm den kaar atl wi gwa.

²² Untu ni ar ra nan kəne, kəkən ni'e wokoci kə dun mbatl gi ni, ama aa shin kən ra kan kə pi ni ghol mbatli. Murgon baa mani kemi də ghol mbatl gin paka da'a.

²³ Gas tawo ki'i liri argon karəm da'a. Ge shirəm ni a yari ine, Ban baa bi in argon tu kup kə liri gip sun gən gwa.

²⁴ Har kəkən ma kə liri argon gip sun gən wi da'a. Liri ni, kii zami, kə də ghol mbatl gin laa'i ra.

²⁵ <<A shirəm ni nan kən na koldə bi. Ama wokoci ra den dirtən kan aa'i shirəm

nan kən na koldə bi gwa da'a, ama aa yari in tetla tetla den Ban gwa.

²⁶ <<Gas ta ni dīro, kii liri bar gip sun gəni. A wul ni'e kii liri Bəba na gam gini, ba'e ami ni aa liri den am gin da'a.

²⁷ Bəbayi na gam gəs ba ndu kəne domici kə ndu'əmi kan kə nəm wi den a dɛl ni sur kar Yami.

²⁸ A dɛl ni sur kar Bəbayi kan a sur atli. Kəkəno ari kə za'i atl kən wi, kan a pal gən to kar Bəbayi ka.>>

²⁹ Ar ni mir mən kulci kar tiyi wule, <<Kəkəno ki den shirəm kandatu mii mom gwawi, ba'e gip koldə bi da'a.

³⁰ Kəkəno mə mom wi den'e kə mom bar kup. Kə mani bali mbarəm kapən tə ngen momi kar ki. Muntu kem mə ngəsh mi den kiwi den'e kar Yam ni kə dɛl suri.>>

³¹ Yesu nəmi wur tə wule, <<Kəkəno kə ngəsh kən den Yam wi?

³² Ama Wokoci den dirtəne, ar mbirawi ma, nan kii gəzanka, də ko gonge gip kən ndara bom gəs kə za'əm nan gən gwa. Kup na untu ami nangən ni da'a, domici Bəba ra naməni.

³³ <<A yari in ni bar ju den gipəno kə zam ni dəmi zhəlili ra. Den kaar bar atl kəno, kii zam bar ju baa ghun kən gwa. Ama dəm ni na ndəri mbatli, a tare a tla gam kə warwat pitən kə den kaar atl wi.>>

17

Yesu shirən na Yam den gam gəsi

¹ Den kaar kə yari muntuwo, ar ni Yesu tli gam yam kan tə shirəm na Yam tə wule,

<<Bəba, wokoci piwi. Dəda Nya gi, kə də Nyayi ma tə dɛda ki ra.

² Domici ki ni kə bi ti iko den mbarəm kup kə də tə bi ge mbatl tu kan baa pa da'a kup munju kə bi ti gwa.

³ Ge mbatl kan baa pa da gwawo ar ni'e də mbarəm mom ki, ki kan ki ni'e Yam nan gi gwa, kə wu pa mom Yesu Almasihu muntu kan kə kar gwa.

⁴ A diri'i dɛdatən den kaar atl wi tɛp kə ba pa'i pi mbap tu kan kə bim a pi gwa.

⁵ Kəkəno, Bəba, dɛda'əm na dɛdatən tu ami nari cina da'i kapən də pi atl kundərəndlip gwa.>>

Yesu shirəm na Yam den am kə mir mən kulci kar ti

⁶ <<A gode munju kan kə bim gip mbarəm den kaar atl kə wu mom ki* gwa wi. Terkawo ge ni, ama ki ni kə bim wuri, ar tu wu kop shirəm giwi.

⁷ Kəkəno wu mom wi den kup argon tu kə bimo kar kin ar dəli.

⁸ Rawo a bi wur ni shirəm tu kan kə bim gwa kan wu nəm wi. Wu mom wi den'e na ho bi kar ki ni a dəl suri, kan wu ngəsh wur den Yam wi den'e ki ni kə karəmi.

⁹ Wi ni a shirəm nan ki den am gəzəni. A shirəm ni nan ki den am kə nami mbarəm kan den kaar atl gwa da'a, ama den bi kə munju kan kə bim gwa ni, domici ge ni.

¹⁰ Argon tu kup ami ra nariwo ge ni, kan argon tu kup kan kira nariwo gwan ni. A zam dədatən wi təp kar wuri.

¹¹ A'i ri kə dəmi den kaar atl da'a, ama wiwo wu'i ra den kaar atli, kan ami den totən kar ki. Bəba, ki kan dləran ni kira gwa, gandəl wurka na iko kə† sun gi, sun tu kan kə bim gwa ituwi, kə də wu dəm nəm kandatu mən ra nan ki nəm gwa.

¹² Nan ami ra nan wuro, a gandəl wur kan a ne wurka bat na də argon zam wuri təp kə ba sun tu kə bim gwa. Ko nəm gəzən jilka da'a bat na nəm tu kan məstən ni'e patən gəs gwa kə də rəshi Shirəm kə Yam laa'i ra.>>

¹³ <<Kəkəno kar ki ni a to, ama a yari ni bar ju nan a'i ra den kaar atl gwa, kə də wu nəra laa'i na ghol mbatl gən gip mbatl gəzəni.

¹⁴ A yari wur shirəm giwi kan munju kan kə atl ni gwa ba nge wuri, domici wiwo kə atl ni wu'i da'a, kandatu ami ma kə atl ni da gwa.

¹⁵ Shirəm gən nan kiwo ba'e kə də kə pən wur ka den kaar atl ni da'a, ama a lir ki ni kə də kə gandəl wurka ba də mən dəsı tu tu zam wur da'a.

¹⁶ Wi kə atl ni da'a, kandatu ami ma kə atl ni da gwa.

¹⁷ Pali wur dlat təp kə ba‡ ge shirəm gi, argon tu kə yari gwa ni'e ge shirəmi.

¹⁸ Kandatu kə karəm sur gip atlo,

untu ni a kar wur rin gip atl ka pa'e.

¹⁹ Domici gəzən ni a ne gam gən markəme den bi gi, kə də wu ma də ne wurka markəm gip ge shirəm gi.>>

Yesu shirəm na Yam den am kə mən kopi kup

²⁰ <<Munju ni katl a shirəm nan ki den am gəzən da'a. Ama a pa shirəm ni nan ki den am kə munju kan ba ri kə ngəstən den ki təp kə ba kulci gəzən gwa.

²¹ Bəba, a liri kə də kup gəzən dəm nəm. Kandatu ki ra gipən kan ami ra gip ki gwa ar ni a liri kə də wu ma wu dəm gip mi den də mbarəm kup ngəsh wur den Yam den'e ki ni kə karəmi.

²² A tare a bi wur dədatən tu kan kə bim gwa wi, kə də wu dəm nəm kandatu min ra nəm nan ki gwa.

²³ Aa dəm gip wuri ki ngapo kə dəm gipəni, kə də wu dəm ra nəm hoyi, kə də mbarəm kup kan den kaar atl mom'e ki ni kə karəmi, kan'e kə ndu wur kandatu kə ndu'əm gwa.>>

²⁴ <<Bəba, a ndu'e mbarəm ju kan kə bimo wu nəra las tu ami ra gwa. A ndu'e wu shin dədatən gəni, dədatən tu kan kə bim gwa domici kə ndu'əm kapən ne gəs kə pi atl kundərəndlip.>>

²⁵ <<Bəba mən pitən dlat, kup na mbarəm kə den kaar atl mom ki da'a, ama amo a mom ki, kan wu mom'e ki ni kə karəm suri.

²⁶ A kem wur wu mom kiwi Saa ci cina na kemi gəzən wu mom ki ra, kə də ndutən tu kan kə pimo ar dəm gip wuri, kan ami ma a dəm gip wuri.>>

18

Bi Yesu ka kan ba nəm ti

¹ Nan Yesu pa'i shirəm na Yamo, ar ni Yesu na mir mən kulci kar ti ndara kan wu jikat dəndi kə Kidəron. Den kəti kə bula'iwo dlyar kən zaitun gon ra, ar ni ti na mir mən kulci kar ti te gipi.

² Yahuda, muntu kan bi tikayi mom lasi, domici Yesu na mir mən kulci kar ti ba kur mo barta.

* 17:6 17.6 Gip bi kə mən Hellaso sun gi † 17:11 17.11 Ko, Bəba, kem wu dəm mən pitən dlat gip ‡ 17:17 17.17 Ko kə wu dəm den kandatu § 17:26 17.26 Gip bi kə mən Hellaso sun gi

³ Ar ni Yahuda nde womti mən bi utuyi cina, ga mən buti bom kə Yami, kiri mən keri bar ju ɗiri Yami na mən Parise ba te gip dlyari. Wu ɗir na ga toci, pitəla, dlo na bar kə dlanye.

⁴ Yesu na momi argon tu baa ndo nan tiwo, ar ni tɛ tli ter kar wur tɛ ngen momi tɛ wule, <<Wo ni kə ngeni?>>

⁵ Wu nɛmi ti wu wule, <<Yesu kə Nazarat ni.>> Yesu wul wur'e, <<Ami ni.>> (Yahuda mən bi gəsika ra tlor nan wuri.)

⁶ Nan Yesu wul wur'e, <<Ami ni'e ti,>> ar ni wu dɛlka na kaar kan wu nda atlka.

⁷ Ar ni tɛ pa ngen momi kar wur tɛ wule, <<Wo ni kə ngeni?>> Kan wu wul ti'e, <<Yesu kə Nazarat ni.>>

⁸ Yesu nɛmi wur tɛ wule, <<A yari in'e ami ni'e ti. Ami ni fa kən den ngeniwo, to za ni mbarəm ju wu ndara.>>

⁹ Muntu pi ni untu kə dɛ shirəm tu kan Yesu yari gwa laa'i, den'e, <<A hol ko nəm gip munju kan kə bim gwa da'a.>>*

¹⁰ Ar ni Siman Bitərus, muntu kan ra na bar səbər gwa, dli bar səbər gəs kan tɛ wotl kəm kə zher kə bar mən keri bar ju ɗiri Yam gwa, tɛ pəni ti kəm kə shimli den gamka. (Sun kə zheri ni'e Malkus).

¹¹ Yesu wul Bitərus'e, <<Pali bar səbər gika gip kumti gəsi! Kə kum wule ar nəm a tla gip gal tu kan Bəba bim kə a tla gwa diya?>>

Ri na Yesu bom dɛ Hanana

¹² Ar ni domtən kə mən bi utu kə Roma na komanda gɛzən na ga mən buti bom kə Yam ba nəm Yesu. Wu ɓal tika.

¹³ Kan wu pare ri gəs cina dɛ Hanana, muntu kan bakan kə Kayafa, bar mən keri bar ju ɗiri Yam kə sheti ghoni ni gwa.

¹⁴ Kayafa ni'e muntu wokoci gon pi shirəm kiri kə mən Yahuda den ar mani mbuntən dɛ gon məsh den am kə mbarəm kup gwa.

Bitərus nge'e tɛ mom Yesu kə nəm

¹⁵ Siman Bitərus na nye mən kulci kar Yesu gon den kopi Yesu kaari. Domici nye mən kulci kar Yesu tuwo bar mən keri bar ju ɗiri Yam gwa mom ti, ar ni tɛ kop Yesu tɛ te gip dɛbom bom kə bar mən keri bar ju ɗiri Yami gwa.

* 18:9 18.9 Yohana 6.39

¹⁶ Ama Bitərus dlər tɛ bɛɗlabən kaarika. Nye mən kulci kar Yesu goniya, muntu kan bar mən keri bar ju ɗiri Yami mom ti gwa, pal ter na kaari, tɛ shirəm na nye gər tu kan den mbap buti bɛɗlabən bomi gwa, kan ba ter na Bitərus gipi.

¹⁷ Nye gər tu kan den buti bɛɗlabəni ngen momi kar Bitərus tɛ wule, <<Ki ma nəm gip mir mən kulci kar mbarəm tu ni diya?>> Bitərus bali ti tɛ wule, <<Ami ra gip wur da'a.>>

¹⁸ <<Wokoci idatən kə las ni, ar ni ga zher kə bar mən keri bar ju ɗiri Yami na ga mən buti bom kə Yam dlər kə kumi gəzhin mən utu kan wu hor gwa. Bitərus ma tɛra dlər nan wuri, tɛ den kumi utuyi.>>

Bar mən keri bar ju ɗiri Yam ngen momi kar Yesu

¹⁹ Ar ni bar mən keri bar ju ɗiri Yam ngen momi kar Yesu den mir mən kulci kar ti na den kulci gəsi.

²⁰ Yesu bali ti tɛ wule, <<A shirəm na mbarəm na ghundər argonka da'a, a pi ta kulci mbarəm gip bom domtən kə mən Yahuda na gip bom kə Yami, las tu mən Yahuda kup ba kur dom wur gwa. A yari argon muri da'a.

²¹ Unun kem kə ngen momi karəm rawe? Ngen momi kar munju kan kumən gwa, ai wu mom argon tu a yari gwa.>>

²² Nan Yesu yari muntuwo, ar ni gon gip kə cina gɛzən kan kosak na Yesu gwa bɛ ti amkayama. Tɛ wul Yesu'e, <<Untu ni kii bali shirəm bar mən keri bar ju ɗiri Yama?>>

²³ Yesu bali ti tɛ wule, <<O argon ra a yarika mɛgəniwo, yari. Ama e ge shirəm ni a yari fawo, unun kem kə ɓom we?

²⁴ Ar ni Hanana kar bar na Yesu na bali dɛ Kayafa, bar mən keri bar ju ɗiri Yam gwa.>>

Bitərus nge'e tɛ mom Yesu biyi rop na kə myakan

²⁵ Bitərus ra dlər den kumi utu, ar ni jen ngen momi wu wul ti'e, <<Ki ma nəm gip mir mən kulci kar mbarəm tu ni diya?>> Ar ni Bitərus nge, tɛ wule, <<Ami ra gip wur da'a.>>

²⁶ Nəm gip zher kə bar mən keri bar ju diri Yam, mən kə mbarəm tu kan Bitərus wotli ti kəmika shirəm tə wule, <<A shin ki na Yesu gip dlyar kən zaituni diya?>>

²⁷ Ar ni Bitərus pa wule untu ni da'a, gip untuwo ar ni tus kor la yare.

Yesu cina dā Bilatus

²⁸ Kə bi cigəni ar ni kiri kə mən Yahudayi dəl na Yesu wu za bom kə Kayafa wu ndara nan ti bom kə gobna kə Roma. Ama ar ni wu nge tetən gip bomika bəse wu li gam gəzənka cina dā Yam kan ar hane wur ci fingal Jikat Bədlabəni.

²⁹ Ar ni Bilatus dəl ter kaari tə ngen momi kar wur tə wule, <<Unu shirəm ni kə diri mbarəm kən cina dene we?>>

³⁰ Wu bali ti'e, <<Də wule mbarəm kən pi wani bar gon dawo, o na mə dir ti cina da'i da'a.>>

³¹ Bilatus wule, <<Pən tən na gam gin kə tloyi tən shirəm den bi kulci gi ni.>> Ar ni mən Yahudayi wul ti'e, <<Mən ra na iko kə hukunte mbarəm də ri ti eka da'a.>>

³² Muntu pi ni kə də argon tu kan Yesu yari den kandatu tə ri kə mäshtən gwa laa'i.

³³ Bilatus pal te gip bomka, kan tə la bi Yesu tə ngen momi kar ti tə wule, <<Ki ni'e gun kə mən Yahuda ya?>>

³⁴ Yesu ngen momi kar ti tə wule, <<Muntuwo yari kə gam gi na ko jen ni yari'i untu deməni?>>

³⁵ Bilatus bali ti tə wule, <<Ami mən Yahuda na? Mbarəm gin na ga kiri mən keri bar ju diri Yam ni dir ki cina da'əmi. Ununu kə piwe?>>

³⁶ Yesu wule, <<Dəmi gən gunwo kə den kaar atl kən ni da'a. Na untuno, ga zher gən baa dlan wur wu hane kiri kə mən Yahudayi nəmi gəni. Ama dəmi gun gəno kə dē ni da'a.>>

³⁷ Bilatus wule, <<Rawo ki gun na?>> Yesu nəmi ti tə wule, <<Kə yari dlat na wultən'e ami gun ni. Na ho bi, den untu ni gəri mi, kan den untu ni a sur gip atl, kə də a yari shirəm den ge shirəmi. Murgon tu kup kan den kopi kaar kə ge shirəmi baa kuməni.>>

³⁸ Bilatus ngen momi tə wule, <<Ununu ni'e ge shirəmi?>> Ra untuwo ar ni tə dəl te kaarika es kar mən Yahudayi tə wul

wur'e, <<A zam argon tu kan baa nəm mbarəm kən dene gwa da'a.

³⁹ Ama kandatu kə kur pi gwa ni kə də pətli in nye mən bom moni nəm wokoci kə Nyel Jikat Bədlabəni. Kə ndu a pətli in Gun kə mən Yahuda ya?>>

⁴⁰ Ar ni wu tli na la'i yar es wu wule, <<O'o, ba'e ti da'a! Bi mi Barabas!>> Barabaso mən tli bən mbatl ni.

19

Tloyi Yesu shirəm den dā ba tika den kini

¹ Ar ni Bilatus pən Yesu kan tə kem ba bo ti.

² Mən bi utuyi pi lish kə gun ka ire kan wu kemi ti sur gami. Wu kemi ti tlyari lulur mən mal galura.

³ Kan wu pi ta ritən kar ti wu den wultən'e, <<Də shirmi ika, gun kə mən Yahuda!>> Kan wu bəbbe ti ankiyama.

⁴ Bilatus pa dəl ter kaari tə wul wur'e, <<Shin ni, a dəli ti ni ter kar kən kə də kə mom'e a zam ti na argon kə hukuntetən da'a.>>

⁵ Nan Yesu dəl ter kaari na lish kə gun ka ir gam dati na tlyari lulur mən mal galurawo, ar ni Bilatus wul wur'e, <<Mbarəmin kəni!>>

⁶ Nan kiri mən keri bar ju diri Yam na ga mən buti bom kə Yam shin Yesuwo, ar ni wu tli yar yam wu wule, <<Ba tika den kini! Ba tika den kini!>> Ama Bilatus nəmi wur tə wule, <<Kəno pən tən na gam gin kə ba tinəka den kini. Amiwo a zam argon kan tə pi kan ndari də hukunte ti gwa da'a.>>

⁷ Ar ni mən Yahudayi nəmi ti wu wule, <<Mən ra na kulci, kan den kulci gəmiwo tə ndar mäshtəni, domici tə la bi gam gəs'e Nya Yami.>>

⁸ Nan Bilatus kum untuwo ar ni tə kum bərti ka ra naari,

⁹ kan tə pal te gip bomka tə ngen momi kar Yesu tə wule, <<Ako ni kə dəl diru?>> Ama Yesu nəmi ti da'a.

¹⁰ Bilatus wul ti'e, <<Kə nge shirəm namən kaya, kə mom'e ami ra na iko a za ki kə ndara ko a ba kika den kin da'a ya?>>

¹¹ Ar ni Yesu nəmi ti tə wule, <<Rawo, iko tu kan ki ra na ri deməno muntu kan Yam bi'i gwa ni katl. Warwat pitən kə

muntu kan la'em gip am da'i naar man ge.>>

¹² Den shirəm tuwo, ar ni Bilatus ndu tə za Yesu tə ndara, ama mən Yahudayi pi ta la'i yar wu wule, <<Ki ni kə za mbarəm tu tə ndarawo, ki berəm kə Kaisar ni da'a. Murgon tu kup kan ba pən gam gəs ti gunno, gapa ni tə pi na Kaisar.>>

¹³ Nan Bilatus kum muntuwo, ar ni tə dəli Yesu ter kaari kan tə dām den dandi tloyi shirəm gəs kan ba la ti bi'e Debe kə Tate (na bi kə Arameik ngapo Gabbata).

¹⁴ Den pət kərkəm bar kə nyel Jikat Bədlabən ni, pət to dlom gam wi. Bilatus wul mən Yahudayi'e, <<Gun gin tu.>>

¹⁵ Ama mən Yahudayi la yar wu wule, <<Ndara nan ti! Ndara nan ti! Ba tika den kini!>> Bilatus ngen momi kar wur tə wule, <<A ba gun ginka den kina?>> Ar ni kiri mən keri bar ju diri Yami nəmi ti wu wule, <<Mən ra na gun gon bom na Kaisar da'a.>>

¹⁶ Ar ni Bilatus bi wur Yesu kə wu ba tika den kini.

Ba Yesuka den kini

¹⁷ Ar ni mən bi utuyi ndara na Yesu. Tə pən kin kan baa ba tika dene gwa tə dəl gip bəni, tə ndara las kə Kula Gami (na bi kə Arameik ar ni'e Golgota).

¹⁸ Lasi ni wu ba tika den kini, kan na jen rop, nəm den am shimli gon ngapo den am yali kan Yesu te dlom da wurka.

¹⁹ Bilatus rəsh argon kan tə ba to gami da tika. Argon tu rəsh gwa ni'e, YESU KƏ NAZARAT, GUN KƏ MƏN YAHUDA.

²⁰ Mən Yahuda na womti zhit argon tu rəsh gwa, domici las tu ba Yesuka den kino kosak na gip bən ni ar ra, kan argon tu rəshiwo, rəsh ni gip bi kə Arameik, Latin na Hellas.

²¹ Kan kiri mən keri bar ju diri Yam ba wul Bilatus'e, <<Ba kə rəsh'e <Gun kə mən Yahuda> da'a, ama rəsh'e <Mbarəm kən wule ti gun kə mən Yahuda ni.> >>

²² Bilatus nəmi wur tə wule, <<Argon tu a rəsho, a rəsh wi.>>

²³ Nan mən bi utuyi ba Yesuka den kino, ar ni wu yem tutul dli gəs kan wu tatl bomi wupse, ko gonge gəzən na nəm, kan wu za nye lulur kə gipi untu. Nye

luluriwo dləmi ni dləm da'a, zəluw ni ar ra argon tu nəm den yari har ba su atl gwa.

²⁴ Wu wul ezən'e, <<Ba mə tlyati nika da'a. Mə la ni guri'a dene mə shin ni wo ni baa zami.>>* Muntu pini kə də laa'i argon tu kan ra na rəshi gip shirəm kə Yam gwa'e, <<Kan wu tlyati lulur gən gip dlom gəzəni, kan wu la guri'a den lulur gən kə gipi.>> Argon tu mən bi utuyi pi gwa utu.

²⁵ Gip munju dlər kosak na kin tu ba Yesuka denewo nas ra, na nye mən gəpi kə nase, na Maryamu nagər kə Kəlopas, kan na Maryamu kə Magdala.

²⁶ Nan Yesu shin nas lasi, kan na nye mən kulci kar ti kan tə ndu gwa dlər kosako, ar ni tə wul nas'e, <<Nana, nya gin tu!>>

²⁷ Kan tə wul nye mən kulci kar tiyi'e, <<Nana gin tu.>> Argon tu kan pən den gas tuwo ar ni nye mən kopi gəsi pən nana kə Yesu gip bom gəs tə dām nan ti.

Məshən kə Yesu

²⁸ Den kaar kə untuwo, nan Yesu mom'e bar kup piwi, kə də argon tu kan ra na rəshi gip shirəm kə Yam laa'iwo, ar ni tə wule, <<A kum guzum male.>>

²⁹ Zurum gon ra lasi laa'i na mati mal kin inabi. Ar ni wu gi soso gip mati mal kin inabiyi, wu kem sosoyi den dlo kan wu ta'i Yesu toka wu ne ti den bi.

³⁰ Nan Yesu bom mati mal kin inabiyiwo, ar ni tə wule, <<Ar pa wi.>> Na yari untuwo ar ni tə la gam atl kan tə kotl mbatlka.

³¹ Den pət Kərkəm bar ni, kan bar ni tlo gwa'e pət Shukutəni. Domici wu mən Yahudayi ba ndu wu za dli den kin den pət Shukutən da'a, kan wu liri Bilatus den də cən asəm gəzənka, kan də shu dli gəzənka sur den rati kini.

³² Ar ni ga mən bi utuyi ba dir kar mbarəm ju kan ba wurka den kin na Yesu gwa, kan wu cən asəm kə mbarəm kə nəmika na kə mən nəmi.

³³ Ama nan wu dir den Yesu kan wu zam tə tare tə məshkawo, ar ni wu'i cən asəm gəska da'a.

³⁴ Nan wu pi untuwo, ar ni nəm gip mən bi utuyi tul markəm ngetl kə Yesu na

* 19:24 19.24 Shirəmi ba zam ni gip Zabura 22.18

geshe, se car bəran na mal ba nəm shottəni.

³⁵ Mbarəm tu kan shin argon tu kan pi gwa ni yari muntu, kan argon tu tə yariwo untu ni ar ra. Tə mom'e ge shirəm ni tə yari, kan tə yari ni kə də kən ma kə ngəsh kən ni den Yesu.

³⁶ Bar ju pi ni untu kə də shirəm kə Yam laa'i, muntu kan wule, <<Baa cen ko nəm gip gul gəs da'a.>>†

³⁷ Shirəm kə Yam pa yari las gon'e, <<Wii shin muntu kan wu tul ti gwa.>>‡

Kapi kə Yesu

³⁸ Den kaariwo, Isubu kə Arimatiya ngen den də Bilatus bi ti dli kə Yesu. Isubu kə Arimatiyayiwo, nye mən kopi Yesu ni, ama muri ni tə pi domici tə bərti mən Yahuda. Bilatus bi ti bi kə pi untu, kan tə đir pən dli kə Yesu tə ndara nari.

³⁹ Nikodimu, mbarəm tu kan far ri kar Yesu gip gas gwa ri na Isubu. Nikodimu đir na mir mur na alos kan kurtli gwa, bar kə kilo hauya nəm na kutl.

⁴⁰ Mbarəm rop ju ba pən dli kə Yesu, wu bərke ti mir mən təmi kasəri, kan wu ghumka na tutul ghumi məshi mbarəme. Muntuwo den kandatu mən Yahuda ba kap məshi mbarəm gwa ni.

⁴¹ Las tu kan ba Yesu den kino dlyar gon ra lasi, gip dlyari ngapo pel bori gambəci gon ra, muntu kan kap murgon gipi wi dagwa.

⁴² Domici pət Kərkəm bar kə mən Yahuda ni kan gambəci'i ra kosak nan wuro, ar ni wu kap dli kə Yesuka lasi.

20

Tlitən kə Yesu gip məshi mbarəme

¹ Den pət Lahadi kə cigəni, tun bar'i pələu, ar ni Maryamu nye mən bən kə Magdala ri kar gambəci kə Yesu kan tə shin kutəl tat tu kan le bi gambəci'ika nari gwawi.

² Ar ni tə đir na kətər kar Siman Bitərus na nye mən kulci kar Yesu nəmi, muntu kan Yesu ba ndu gwa, tə wul wur'e, <<Wu pən Babomka gip gambəci'i wi, ngapo mə mom las tu wu ne ti gwa da'a!>>

³ Ar ni Bitərus na nye mən kulci kar Yesuyi mən nəmi ri na kətəre kə ba gambəci'i.

⁴ Kup gəzən ropi den kətəre, ama nye mən kulci kar Yesu nəmi wuce Bitərus, kan tə pare mbu'i bar gambəci'i.

⁵ Tə ngus tə la ger su gipika kan tə shin tutul ghumi məshi mbarəmi lasi markəme, ama tə su gipi da'a.

⁶ Den kaariwo kan Bitərus ba mbubari, tə su gip gambəci'i. Tə shin tutul ghumi məshi mbarəmi lasi markəme.

⁷ Tə pa shin tutul tu kan bali Yesu đir gam gwa na kucimi las nəm, markəmi na ghol mayaniyi.

⁸ Den kaariwo ar ni nye mən kulci kar Yesu mən nəmi, muntu kan pare mbu'i bar bi gambəci'i gwa, tə ma tə su gipi. Tə shin kan tə ngəsh ti den Yesu.

⁹ (Ama kup na untu wu mani momi argon tu shirəm kə Yam yari den ar nəm də Yesu tli gip məshi mbarəm da'a.)

¹⁰ Ar ni mir mən kulci kar Yesuyi pal gəzən rən bomka.

Yesu dəl kar Maryamu kə Magdala

¹¹ Ama Maryamu dlər bi gambəci'i tə den kulu. Ti gip kuluwo ar ni tə ngus kan tə la ger su gip gambəci'ika

¹² ar ni tə shin mir mən kartən kə Yam rop na ghol tutul dli, njon las tu far dli kə Yesu ra gwa, nəm kə ba gami kan nəm tər kar asəme.

¹³ Ar ni mir mən kartən kə Yami ngen momi kar ti wu wule, <<Nagəre, unun kem ki den kulu we?>> Ar ni tə wul wur'e, <<Wu pən Babom gən kawī, kan a mom las tu wu ne ti gwa da'a.>>

¹⁴ Tə pa'i yari muntuwo ar ni tə bal ti, se tə shin Yesu dlər, ama tə mani momi'e Yesu ni da'a.

¹⁵ Ar ni Yesu ngen momi tə wul ti'e, <<Nagəre, unun kem kə den kulu we? Wo ni kə den ngeni we?>> Maryamu pən'e ti ni'e mən kəni, ar ni tə wul ti'e, <<Bar mbarəme, ki ni fa kə pən tikawo, yarim las tu kə ne ti gwa, aa ri pən ti.>>

¹⁶ Yesu la ti bi tə wul ti'e, <<Maryamu!>> Ar ni tə bal ti rən den tika

† 19:36 19.36 Dəltəne 12.46; Dləmi Mbarəme 9.12; Zabura 34.20 ‡ 19:37 19.37 Zakariya 12.10

kan tē shirēm gip bi kē mēn Yahuda tē wule, <<Rabboni!>> (Ba mēn kulci ituwi).

¹⁷ Yesu wul ti'e, <<Ba kē nēm dli gēn da'a, domici a pal to kar Banka wu da'a. Ama ri yari mir byar'e, a ri kē paltēn kar Ban kan Be gini, kar Yam gēni kan Yam gini.>>

¹⁸ Ar ni Maryamu nye mēn bēn kē Magdalayi ri kar mir mēn kulci kar Yesuyi na zo shirēm kēn'e, <<A shin Babom wi!>> Kan tē yari wur argon tu Yesu yari gwa.

Yesu dāl kar mir mēn kulci kar ti

¹⁹ Gas Lahadi kē sit nan mir mēn kulci kar Yesu ra kēba lasi nēm, na bēdlabēn kushi gēzēn kup na le den bērti kē mēn Yahudawo, ar ni Yesu dīr kan tē dlēr gip dlom gēzēn tē wule, <<Dē dēmi zhəlili kop kēne!>>

²⁰ Den kaar kē yari muntuwo ar ni tē gode wur am gēs na markēm tu gēsi. Mir mēn kopi gēsi pi ghol mbatl naar na shini Babomi.

²¹ Yesu pa wul wur'e, <<Nēm ni dēmi zhəlili! Kandatu Bēba karēm gwa untu ni a kar kēn pa'e.>>

²² Nan tē yari untuwo ar ni tē hori wur kuskēnu gēsi kan tē wul wur'e, <<Nēm ni Ruhu kē Yami.

²³ Murgon tu kup kē gaparte ti warwat pitēn gēs kawo, gaparte ti ituwi, kan murgon tu kup kē gaparte tika dawo, gaparte ti da'a ituwi.>>

Yesu dāl kar Toma

²⁴ Rawo, Toma, nēm gip mir mēn kulci kutl cet ropi (kan ba la ti bi'e Nye Ngumci*) ra gip wur da'a nan Yesu ri kar wur gwa.

²⁵ Ar ni nami mir mēn kulciyi yari ti'e, <<Mē shin Babom wi.>> Ama tē wul wur'e, <<Ami ni a shin shu kusa ju den am gēsi, a kem yasa gēn gip shu kusayi, kan a ne am gēn den markēm tu gēs dawo, aa nēm da'a!>>

²⁶ Muri wusupse den kaar kē muntuwo, mir mēn kulci kar Yesuyi ra gip bom esi, kan Toma ra nan wuri. Kup na bēdlabēn kushiya kup ra na le, ama

Yesu dīr kan tē dlēr gip dlom gēzēn tē wule, <<Nēm ni dēmi zhəlili!>>

²⁷ Ar ni tē wul Toma'e, <<Kem yasa gi dē, shin am gēni. Ta am gi kē kem gip markēm tu gēni. Za damtēn kē ngēsh ki demēni.>>

²⁸ Toma nēmi Yesu tē wule, <<Babom gēni, na Yam gēni!>>

²⁹ Kan Yesu ba wul ti'e, <<Nan kē shimēno, kē ngēsh ki demēn wi. Mēn albarka ni'e munju kan shimēn da'a ama kup na untu wu ngēsh wur demēn gwa.>>

Argon tu kem rāsh talankur kēn gwa

³⁰ Yesu pi halama bar kē nēmi bi na am jen na womti den ger kē mir mēn kulci kar ti, munju kan rāsh gip talankur kēn da gwa.

³¹ Ama rāsh ni mēnjēn kē dē kē ngēsh† kēn ni den Yesu ni'e Almasihu, Nya Yami. Kan tēp kē ba ngēshtēn den tiwo kē zam ni ge mbatl gip sun gēsi.

21

Yesu pi bar kē dlakantēn nēmi kose

¹ Den kaar kē untuwo, ar ni Yesu pa dēl kar mir mēn kulci kar ti bi bar bula kē Tiberiya.* Kandatu ar pi gwa ikēni.

² Siman Bitērus, Toma (kan ba la ti bi'e Nye ngumci† gwa), Natanayilu mbarēm kē Kana gip atl kē Galili, mimir kē Zabadi, na mir mēn kulci kar Yesu jen rop ra lasi nan wuri.

³ Siman Bitērus wul wur'e, <<A ri kē nēmi kose.>> Ar ni nami mir mēn kulci kar Yesuyi wule, <<Mēn ma mii ri nan ki.>> Ar ni wu ndara kan wu to gip kungēlēn jikat male, ama gip gastawo wu nēm argon da'a.

⁴ Kē bi cigēniwo ar ni Yesu dlēr den bishidi bar bula'i, ama mir mēn kulci kar tiyi mani momi'e Yesu ni da'a.

⁵ Ar ni tē la wur bi tē wule, <<Mir moni, kēn ra na kosa?>> Kan wu nēmi ti wu wule, <<O'o.>>

⁶ Yesu wul wur'e, <<La ni bar kē nēmi kos gin den am shimli kē kungēlēn jikat mali, kii nēm jeni.>> Nan wu piwo, kan wu nēm kos na womti har wu'i mbu dēli

* **20:24 20.24** Toma (na bi kē Arameik) na Didimus (na bi kē mēn Hellas) kup rop ju ba pi nupi'e ngumci † **20:31**

20.31 Ko kē dē kē ci cina na ngēshtēn * **21:1 21.1** Bula kē Galili, nēm ar ni'e bula kē Tiberiya na bi kē mēn Hellas

† **21:2 21.2** Didimus (na bi kē mēn Hellas) kup rop ju ba pi nupi'e ngumci

bar kə nəmi kosi tor gip kungələn jikat mali da'a.

⁷ Ar ni nye mən kulci tu Yesu ba ndu gwa wul Bitərus'e, <<Babom ni cal!>> Nan Siman Bitərus kum'e Babomno ar ni tə pən tutul dli gəs tə la'i, (domici tə tuska wi den bi mbapi) kan tə nda su gip malika.

⁸ Nami mir mən kulci kar ti gip kungələnyi diri, kan wu dəl bar kə nəmi kosi tor laa'i na kose. Rawo, wu dlyam na gam bishidi bar bula'i da'a, bar kə desi asəm hauya kutl cet nantam (300) ni.

⁹ Nan wu dəl tor gip maliwo, ar ni wu shin gəzhin mən utu gon lasi, na kos dene, kan na bəredi jeni.

¹⁰ Yesu wul wur'e, <<Diri ni jen gip kos ju kan kə'i nəm gwa.>>

¹¹ Ar ni Siman Bitərus to gip kungələn jikat mali kan tə dəl bar kə nəmi kosi tor den bishidi. Laa'i na kiri kos gudəli hauya nyingi na kutl cet myakan (153), ama kup na womtitən gəzən juwo bar kə nəmi kosi tlyatka da'a.

¹² Yesu wul wur'e, <<Dir karye ni.>> Gon ra da'a gip mir mən kulci kar Yesuyi kan kərce kə wuli gəs'e, <<Ki wo ni we?>> Nan wu mom'e Babom ni gwa.

¹³ Ar ni Yesu dir kan tə pən bəredi tə bi wuri, kan tə pa pən kosi tə bi wuri.

¹⁴ Muntu ni'e dəltən kə Yesu kə myakan kar mir mən kulci kar ti den kaar kə tlitən gəs gip məshi mbarəme.

Yesu shirəm na Bitərus

¹⁵ Nan wu pa'i ci baro, ar ni Yesu wul Siman Bitərus'e, <<Siman nya Yohana, na ho bi kə ndu'əm man munju ya?>> Siman nəmi ti tə wule, <<Aan, Babomi, kə mom'e a ndu ki.>> Yesu wul ti'e, <<Bi təm gən fingali.>>

¹⁶ Yesu pa ngen momi kar ti kə ropi tə wule, <<Siman nya Yohana, na ho bi kə ndu'əma?>> Siman nəmi ti tə wule, <<Aan, Babomi, kə mom'e a ndu ki.>> Yesu wul ti'e, <<Ne ger den təm gəni.>>

¹⁷ Yesu pa ngen momi kar ti kə bisi myakani, tə wule, <<Siman nya Yohana, kə ndu'əma?>> Ar ni ar ghun Bitərus domici bisi myakan ituwi tə ngen momi kar ti na wultən'e, <<Kə ndu'əma?>> Ar ni tə wul ti'e, <<Babomi, kə mom ko unu, kə

mom'e a ndu ki.>> Yesu wul ti'e, <<Bi təm gən fingali.

¹⁸ Ge shirəm ni a yari'i, nan kə'i dāliwo kə kem tutul dli gi kə ndara las tu kə ndu gwa, ama wokoci tu kə korsiwō kii ta am gi, kan də murgon kemi'i tutul dli kan tə ri'i las tu kan kə ndu ritən da gwa.>>

¹⁹ Yesu yari ni untu kə də tə gode wur kandatu Bitərus ba ri kə məštən kan baa dāda Yam gwa. Ar ni Yesu wul ti'e, <<Kopəni!>>

²⁰ Nan Bitərus bal tiwo, ar ni tə shin nye mən kulci tu kan Yesu ba ndu ti gwa ra den kopi gəzəni. (Ti ni'e muntu kan dām kosak na Yesu wokoci ci fingal kə Nyel Jikat Bədlabən gwa. Ti ni'e muntu kan ngen momi kar Yesu gwa tə wule, <<Babomi, wo ni ba ri kə bi gi kayi?>>)

²¹ Nan Bitərus shin tiwo, ar ni tə ngen momi kar Yesu tə wule, <<Babomi, im nu baa ndo na mbarəm tuwe?>>

²² Yesu nəmi ti tə wule, <<Ami ni a ndu tə dām ra ar ri paltən gən suro, unun ghun kiwe? Ki de kopəni!>>

²³ Yari untu kem shirəm tu nga las gip mir mən kopi den'e nye mən kulci kar Yesu tu baa məsh da'a. Ama rawo ba'e Yesu wul ni'e tii məsh da'i da'a, ama tə wul ni'e, <<Ami ni a ndu tə dām ra ar ri paltən gən suro, unun ghun kiwe.>>

²⁴ Ti ni'e nye mən kulci kar Yesu tu kan bi seda den bar ju, kan tə pa rəsh gwa. Mə mom'e seda gəs den Yesuwo untun ar ra.

²⁵ Bar ra na womti kan Yesu pi gwa. Də wule baa rəsh ni kupo, a shin atl kundərəndlip baa zam ba ne təlankur ju kan baa rəsh gwa da'a.

ACT

Muntu kan rəsh gwa na wokoci

rəshiyi: Təlankur kəno Luka ni rəshi, kan arni wule kopi kaar kə Zo shirəm kə Yesu kan tə rəsh gwa. Luka kari ni bar mbarəm gon mən sun TiyoPilus na shirəm kə Yesu. Jen ba shin wule rəsh ni təlankuri bar kə AD 63, jen ngapo wu shin rəsh ni gip AD 70.

Argon tu gipi gwa: Luka pa'i ni shirəm gəs den argon tu Yesu pi den kaar kə tlitən gəs gip məshi mbarəm gwa. Tə pare ni təlankuri den mbap kə mir mən kartən kə Yesu na totən kə Yesu yami. Kan ar ba shirəm den kandatu mir mən kartən kə Yesu na nami mən kopi but gip Urushalima den bi la'itən kə argon tu Yesu wule ti bi wur gwa. Den gas Pentikos, muri kutl den kaar kə totən gəs yamo, Ruhu kə Yam sur den wur kan ba laa'i wur na mani pi bari. Bar tu pən den gas tawo ar ni mən kopi Yesu pi ta womtitən bəle-bəle, argon tu nəm gip bən kə Urushalima ar ba te Samariya na <<gip atl kundərəndlip gwa.>> Sura 1.8.

Gip kəti kə nəm kə təlankuriwo, shirəmi bətl ni gam den Bitərus nye mən kartən kə Yesu na den domtən kə mən kopi gip bən kə Urushalima. Argon tu nəm sura kə 9 ar ba ri cinawo arni den bəmi asəm bisi myakan kə Bulus nye mən kartən kə Yesu gip atl kə Roma, na bəmi asəm gəs kə sitən cina də bom tloyi shirəm kə bar gun kə Roma.

Argon tu arba yari gwa: Təlankur kəno ar yari ni kandatu domtən kə mən kopi pare gwa na bar ju ar kop gipi gip nartən gəsi, den ngashi gam kə mən kopi na kumi dli. Ar pa shirəm den kandatu mbarəm na womti den ta bi gam gəzən kə də Yesu dəm gun gip mbatl gəzəni na ndərtən gip mbap kə Ruhu kə Yam gip ga domtən kə mən kopi na gip dəmi kə kogonge mən kopi Yesu.

Totən kə Yesu yami

¹ Mən nartən TiyoPilus, gip təlankur gən kə pari kan a rəsho, a rəsh ni den kup bar ju Yesu pare pi na kulci mbarəm gwa,

² ar ba ri den pət tu kan pən təkə to yamka gwa. Kapən tə ndarawo, tə yari mir mən kartən gəs kan tə zəzari bar ju wi pi nan Ruhu kə Yam ba ne wur amra wu pi gwa.

³ Den kaar kə kumi dli na məstən gəs, tə dəl kar mir mən kartən gəs ju den tən na womti nan ba mom'e tə ra na rai gwa. Tə dəl kar wur gip muri hauya rop kan tə shirəm nan wur den dəmi kə Yam gun gip mbatl kə mbarəme.

⁴ Den pəti gon nan tə dəl kar wur tə den ci fīngal nan wuro, tə wul wur'e, <<Ba kə za ni Urushalimawu da'a, ama butni də Bəba la'i in na Ruhu kə Yam kan tə wule ti bi ine, muntu kə kum a shirəm dene gwa.

⁵ Yohana pini mbarəm batisma na male, ama gip muri njem cina dēwo, baa pi in batisma na Ruhu kə Yami.>>

⁶ Nan wu mo gam kə ba lasi nəmo, arni wu ngen momi kar ti'e, <<Babomi, kəkən ni kə ri kə pali Isra'ila dəmi na gun kə gam gəsə?>>

⁷ Yesu wul wur'e, <<Momi pət na wokociwo gegin ni da'a, domici Bəba ni gip mani pi bar gəs ne gam gəs momi muntu.

⁸ Ama ki zam mani pi bari, Ruhu kə Yam ni sur den kən wu gwa. Ki dəm mən yari bar ju kə shin demən gip bən Urushalima, na atl kə mən Yahuda kup na Samariya, an ri gip atl kundərəndlip.>>

⁹ Nan tə pa'i yari muntuwo, kan Yam ba pən tika to gip dun yamka den ger gəzəni wu den shini ar bari wu'i mani shini gəs da'a.

¹⁰ Wu gip zhiti ndekeke to yamka nan Yesu den totəno, arni curut mbarəm rop jen ni jən dlor markəm dawur na ghol tutul dli.

¹¹ Wu wule, <<Mən Galili, unun kem kə dəm den wi ger to yamkawu? Yesu tu kan pən təkə kar kən ba te ti yamkawo, baa pal den nəm tən tu kə shin pən təkə to yamka gwa.>>

Zəzar Matiyas den am kə Yahuda Iskaryoti

¹² Kano mir mən kartəni ba za Tləndər mən kin Zaitun wu pal su Urushalimaka, bəmi asəm bar kə tatli dlom kə mil nəm.

¹³ Nan wu mbubar gip bən kə Urushalimawo, arni wu to gəzən gip biti

kushi kə to yamika las tu kan wu dəm gwa. Munju ra lasi gwani'e Bitərus, Yohana, Yakubu, Andərawus, Filibus na Toma, Bartilamawus na Matta. Yakubu nya Halfa, Simon mən ghuve den bən gəsi, na Yahuda nya Yakubu.

¹⁴ Kup gəzən ci cina na me gam na shirəm na Yam na mbatl nəm, na mətliyi, na Maryamu mən gəri kə Yesu na mir mən gəpi gəsi.

¹⁵ Gip muri jawo, Bitərus tlyam dlər gip mir byar mən kopi Yesu (womtitən gəzən ri hauya mukka)

¹⁶ kan tə wule, <<Mir byari, ar nəm də Təlankur laa'i den shirəm tu Ruhu kə Yam yari terka bi də gun Dauda den Yahuda, muntu kan pii tər munju nəm Yesu gwa.

¹⁷ Tə Yahuda ma nəm gip mi ni, kan ra na am gip mbap gəmi kən gwa.>>

¹⁸ (Mbarəm tu Yahuda wur ni las na wurpi tu tə zam den dāsi tu gəs gwa, las tu tə nda sur atl na dlom gam, tu gəs ba mbutlka, kan wot gəs kup ba dəlka kari.

¹⁹ Mbarəm kə Urushalima kup kum bar tu, kan wu labi lasi na bi gəzən'e Akeldama, <<Las tu kan shot bəran gwa ituwi.>>)

²⁰ Bitərus ci cina tə wule, <<Untuni anra na rəshi gip təlankur Zabura'e, <Naa də bom gəs sa koni, ba də zam murgon kan ba dəm gipi gwa da'a.> Eso, <Naa də gon nəm mbap gəsi.>

²¹ <<Untuno, ar nəm də zəzar nəm gip mbarəm ju nan ra nan mi kup wokoci tu mən den ritən na Babom gəmi Yesu,

²² pare den batisma gəs kan Yohana pi ti, an ri gas tu pən təkā kar mi gwa. Nəm gip munju zəzariwo, ti dəm nan mi gip yari mbarəm kandatū mē shin Yesu tli gip məshi mbarəm gwa.>>

²³ Arni wu bi sun kə mbarəm rop: Isubu mən sun Barsabas (kan mom ti na Yustus gwa) na Matiyas.

²⁴ Kano wu shirəm na Yam wu wule, <<Babomi, kini kə mom mbatl kə mbarəm kup. Nune mi gonge ni kə zəzari gip rop ju

²⁵ kan baa pən las mbap kə mir mən kartən gi kən, muntu Yahuda zaka tə ndara las gəs gwa.>>

²⁶ Kan wu zəzar ti tər kə ba la'i guri'a, arni ar nda den Matiyas. Arni wu la ti gip wur tə dəm nye mən kartən nəm na kutl cet nəmi.

2

Surtən kə Ruhu kə Yam den gas Pentikos

¹ Nan gas nyel kan ba wul ti'e Pentikos dīro, arni kup mən kopi mo gam kəba lasi nəm.

² Karap, se ba kum ghughughu sur yam wule hortən kə bar itəri, kan arba laa'i kup bomi ka las tu wu dəm gwa.

³ Arni wu shin argon wule bələm utu dəl ba gəzən den gam kə kogonge gip wuri.

⁴ Kan ba laa'i kup gəzən na Ruhu kə Yam kan wu nəm shirəm na bi jeni, kandatū Ruhu bi wur mani pi gwa.

⁵ Gip muri jawo mən Yahuda mən kopi kulci kə Musa asəm na gəs nan dəl dīr gip atl kundərəndlip ra su Urushalimaka.

⁶ Nan wu kum bar larəmtən tuwo, wu dom wur kəba lasi nəm ghuru-ghuru, domici kogonge gəzən kum wur den shirəm gip bi gəsi.

⁷ Na bar dləkəntəne arni wu wule, <<Kup mbarəm mən shirəm juwo mən Galili ni diya?

⁸ Ra imni fa kogonge gəmi ba kum wur den shirəm na bi gəmiwu?

⁹ Mən ni jin mən Partiya, na mən Midiya, mən Elama, mən dəmi gip Mesopotamiya, mən Yahuda, mbarəm kə Kapadokiya, na Pontus, na Asiya,

¹⁰ mən Pirijiya, mən Pamfiliya, mbarəm kə Masar, na kəti jen gip Libəya kosak na Sairin, mən dəki kan dəl tor Roma gwa.

¹¹ Gip miwo mən Yahuda ra na datemi gip kopi Yam kə mən Yahuda, mən Karita ra, na mbarəm kə Arab. Kup gəmi den kumi gəzən den yari kiri bar ju Yam pi gwa gip bi gəmi.>>

¹² Kan wu dlər gip nəmi bi na am na damtəne, wu wul ezən'e, <<Ununu ba pi untuwe?>>

¹³ Ama jen gip womti mbarəmi mbur wurka kan wu wule, <<Wu laa'i tu na zili mal wi.>>

Wazu kə Bitərus gas nyel Pentikos

¹⁴ Kan Bitərus ba tlyam dlər na nami mir mən kartən kutl-cet nəmi, tə tli yar tə

shirəm na womti mbarəmi tə wul wur'e,
 <<Mir byar mən Yahuda na kup gin kan
 ba dəm gip Urushalima gwa, na də ceti in
 gamka. Neni kəm gin de kə kumni shirəm
 gəni.

¹⁵ Mbarəm juwo wu tla ni zili mal
 kandatu kə pən gwa da'a. Gəlla am
 ghanum ni'i kə cigəni katl.

¹⁶ O'o, muntu ni'e argon tu mən yari
 shirəm kə Yam Yowel yari gwa'e,

¹⁷ Yam wule, <Gip muri kə pa'i baro,
 Aa shoti Ruhū gən den mbarəm gən
 kup.

Mimir gin moni na mətli ba shin ge
 shirəm kan dəl sur kar Yam gwa,
 Dal mir moni gin ba shin ruya,
 Mir korsi gin ba tloni tloni.

¹⁸ Kup na zher gin moni na mətli ma,
 Aa shoti wur Ruhū gən gip muri ja,
 kan wu yari shirəm gəni.

¹⁹ Aa pi bar kə dləkəntən to gip dlom
 yamka,
 Na bar kə nəmi bi na am sur den atli,
 Bəran na utu na dun kunu.

²⁰ Pət ba palka dəməni
 kan də kyar palka bərani
 kapən də bar pət kə Babom Yam dīri.

²¹ Kup murgon tu ba la bi
 sun kə Babom kə zami dəltəno, ti zam
 dəltəne.>

²² <<Mir byar mən Isra'ila, kum ni
 shirəm tu. Yesu kə Nazarato mbarəm ni
 kan Yam pi kiri bar kə nəmi bi na am na
 dləkəntən gip dlom gin təp kar ti, kandatu
 kən na gam gin mom gwa.

²³ Bi mbarəm tuka gip am gin kandatu
 Yam ne terka den untun ba pi gwa, kan
 kən na ne amra kə mbarəm mən dasi tu
 ba kem tə məsh təp kə ba ba'i gəs den
 kini.

²⁴ Ama Yam tli tika gip məshi mbarəme,
 ba dəli təkə gip dun mbatl kə məštəni,
 domici məštən baa mani nəmi gəs da'a.

²⁵ Gun Dauda yari den ti'e,
 <A shin Babom Yam ra cina da'əm ko
 gəgasi.

Domici tə ra naməni,
 a jərkətka da'a.

²⁶ Ra'untuwo, mbatl gən gholi kan bi gən
 ba pi shirəm dəda gəsi.

Aa pa dəm na la'i mbatli,

²⁷ Domici ki za'əmka gip gambəci'e,

ko kə za Zo'i gi kan kə ne markəm
 gwa tə moka da'a.

²⁸ Kə kem a mom təp kopi də zam rai wi,
 ki la im na ghol mbatl cina da'i.>

²⁹ <<Mir byari, ami na bigul kə shirəm
 nan kən den'e kori gəmi Dauda məshka
 kan ba kap təkə, gambəci gəs ra de har
 sekəni.

³⁰ Ama tə mən yari shirəm kə Yam ni
 kan mom den Yam yari na be am atl
 den'e ti ne nəm gip gəsgal gəs tə dəm den
 dandi gəsi.

³¹ Gip shini bar tu kan baa pi cina
 dēwo, Dauda shirəm den tlitən gip məshi
 mbarəm kə Almasihu, den Yam za
 Almasihu gip gambəci'e, ko tə za dli gəs
 ar moka da'a.

³² Yam tli Yesu tu gip məshi mbarəme,
 mən ngapo mə shin muntu na ger gəmi ar
 ni mə yari ine.

³³ Yam dəda ti na ne gəs den am shimli
 gəsi, nan tə nəm Ruhū kan Yam wule ti bi
 gwa, arni tə shoti den mi, muntu kə shin
 kan kə pa kum kəkən gwa.

³⁴ Yam pənni Dauda to yamka kandatu
 tə pi Yesu gwa da'a, ngapo tə wule,
 <Babom wul Babom gən'e, Dəm den am
 shimli gəni,

³⁵ Se amin a kem mən nge gi dəm ba
 ne asəm gi.>

³⁶ <<Den untuwo, naa də mən Isra'ila
 kup mom'e, Yam ni pali Yesu tu, muntu
 kan kə ba den kin gwa, tə dəm ti ni'e
 Babomi na Almasihu!>>

³⁷ Nan womti mbarəmi kum shirəm
 tuwo, ar nəm mbatl gəzəni kan wu wul
 Bitərus na nami mir mən kartəni'e, <<Mir
 byari, ununu mi piwu?>>

³⁸ Bitərus nəmi wur'e, <<Cini atl gam
 kar Yam kan də pi kogonge gin batisma
 gip sun kə Yesu Almasihu kə də pən
 warwat pitən gin ka. Untuni Yam ba bi in
 Ruhū gəsi.

³⁹ Domici argon tu Yam wule ti pi in
 kən na mimir gini, na kup munju kan bən
 gəzən dlyam nar na kup munju Babom
 Yam gəmi ba la wur bi gwani.>>

⁴⁰ Na shirəm jen na womti arni Bitərus
 dəli wur kəme, kan tə lir wur tə wule,
 <<Dəli ni gam ginka gip wani pitən kə
 zhan kəni.>>

⁴¹ Munju kan nəm shirəm tu Bitərus yariwo, arni pi wur batisma, bar kə mbarəm zangu myakan ni mbəl wur ra den womtitən kə mən kopi gas ta.

Dəmi kə mən kopi kə ba lasi nəm

⁴² Wu bi gam gəzən gip zami kulci kar mir mən kartəni, na me gami, na gip ci fīngal gip bom kə ezən na shirəm na Yami.

⁴³ Bərti nəm nami mbarəmi naari, kan mir mən kartəni ba pi bar kə nəmi bi na am gip dləkəntən na womti.

⁴⁴ Kup mən ngəshtən den Yesu ra kə ba lasi nəm na bi bar ezən kandatu bi kogonge gwa.

⁴⁵ Arni jen wur bar gəzənka kan wu bi wurpiyi də rabe gip dlom gəzən den bi argon tu kogonge gip wur ba ndu gwa.

⁴⁶ Den pət kupo wu ci cina na me gam gip dəbom bom kə Yami. Wu ci fīngal kə Babom gip bom kə ezən na ghol mbatli, na mbatl nəm,

⁴⁷ wu den dāda Yami na zami cirtən kar mbarəm kup. Den kogonge pəto Babom Yesu pi ta mbəli ra den womtitən gəzən na munju kan zam dəltən gwa.

3

Bitərus pali kurki mbarəm lau

¹ Gasi gono, Bitərus na Yohana ra bədlabən Bom kə Yam wokoci kə shirəm na Yam bar kə gəlla am myakan kə pəte.

² Kurki mbarəm gon ra kan gər ti untu muntu ba ne ti bədlabən Bom kə Yam kan ba wul ti'e Mbuni Bədlabəni. Ba kur ne tə ni lasi den kogonge pət kə liri bar kar munju kan ba te gip Bom kə Yami gwa.

³ Nan tə shin Bitərus na Yohana den tetən gipiwo, arni tə lir wur wurpi.

⁴ Arni wu wi ti ger ndekeke, kan Bitərus ba wule, <<Shin mi!>>

⁵ Kan kurkuyi ba wi wur ger tə shin wule tə ri kə zami argon kar wur ituwi.

⁶ Bitərus wul ti'e, <<Wurpiyo ami nari da'a, ama argon tu aa mani pi'iwo ar ni'e, gip sun kə Yesu Almasihu kə Nazarat, tlyam kə desi!>>

⁷ Kano Bitərus ba nəm ti na am shimli, ba tli ti yami, lasi, arni yar asəm gəs na gamghurəm kə mbarəmi ndəri.

⁸ Kan tə bo tuma, tə nəm desi. Kan tə te gip bədlabən bom kə Yam nan wur tə den desi na tumatən tə den dāda Yami.

⁹ Nan mbarəm kup shin ti den desi atl na dāda Yamo,

¹⁰ kan wu mom den ti ni'e muntu kan ba kur dəm kə liri bar bi bədlabən Bom kə Yam kan ba la ti bi Mbuni Bədlabən gwa. Arni mbarəm nəm bi na am gip dləkəntən den argon tu zam mbarəmi gwa.

Wazu kə Bitərus gip Bom kə Yami

¹¹ Nan mən liri bari ra dlakət na ga Bitərus na Yohanawo, arni kup mbarəmi kan gip nəmi bi na am ba kətər su las tu kan ba la ti bi'e ba shukutən kə Solomon gwa.

¹² Nan Bitərus shin untuwo, arni tə wul wur'e, <<Mbarəm kə Isra'ila, unu ni'e bar ki nəmi bi na am den muntu wu? Kan unun kem kə wi mi ger untu wule na ndərtən ko ho pitən gəmi ni mbarəm kən mani desi esi?

¹³ Yam kə ga Ibərahim, Ishaku, na Yakubu, Yam kə ga kori gəmi, tin tə dāda zher gəs Yesu. Kən ni kə kem də ri ti eka na nge gəs den'e mən wani pitən ni cina də Bilatus, kup na Bilatus pən tor gip mbatl gəs den ti za ti tə ndara gwa.

¹⁴ Kə nge Yesu muntu bi Yam gam gəs kan ba pi dlat gwa. Kə ngen də pətli in mən ri mbarəm eka.

¹⁵ Kə ri muntu ba kop na mbarəm wu zam rai kan ba pa dagwa eka, ama Yam tli tēka gip məshi. Miwo mə yarini bar ju mə shin na ger gəmi gwa.

¹⁶ Ngəshtən den Yam den argon tu sun kə Yesu ba pi gwani kem mbarəm kən kan kə shin kə pa mom gwa kə ndərtəni. Na ho bi, ngəshtən den Yam gip sun kə Yesu ni bi mbarəm kən paltən lau, kandatu kə shin gwa.

¹⁷ <<Kəkəno, mir byari, a mom'e kən na kiri kə bən gin pini untu gip dāmən gam momi'e Yesu ni'e Almasihu.

¹⁸ Ama na untuni Yam laa'i argon tu tə yari terka tēp bi də kup mən yari shirəm kə Yami, den'e Almasihu gəs ba kum dli.

¹⁹ Cini atl gam kəkəni, kə palni kar Yami, kə də tə pash kənka den warwat pitən gini. Na untuni wokoci ba dīr kan ti ndəri in bigul hoyi,

²⁰ kan də Yam kari in bar na Almasihu, muntu kan tə zəzari in terka den tə dəm gun gip mbatl gin gwa.

²¹ Ar nəm tə dəm to yamka an ri wokoci tu Yam ba pali bar kup peli kandatu tə yari terka bi də mən yari shirəm kə Yam ju tə zəzari kə də wu yari mbarəm mbatl gəs gwa.

²² Kum ni argon tu Musa yari gwa, <Babom Yam gin ba tli in mən yari shirəm kə Yam gon wule ami gip ya'əni. Ar nəm kən kə kop ni kup argon tu tə yari in gwa.

²³ Kup murgon tu nge kopi gəso ba dəli tika gip mbarəm kə Yami.>

²⁴ <<Untuni, kup nami mən yari shirəm kə Yam pare den Sama'ila shirəm den argon tu den pitən gip muri jin gwa.

²⁵ Kən nan mi ni'e munju kan Yam kari wur bar na Almasihu kandatu mən shirəm na Yam wule ti pi, gip gudlum shirəm tu kan Yam pi ga kori gəmi kan nan mi ma. Yam yari Ibərahim den Almasihu'e, <Aa dəda mbarəm kə atl kundərəndlip den argon tu gəsgal gi ba pi gwa.>

²⁶ Nan Yam tli zher gəso, kan tə pare kari gəs kar kən kə də tə ne am kogonge gip kən kan za pitən kə dəsi tu den bi pi argon tu baa gholi Yam mbatl gwa.>>

4

Bitərus na Yohana cina də mən tloyi shirəm mən Yahuda

¹ Mən keri bar ju dīri Yam na bari kə mən buti Bom kə Yam na mən me gam kə mən Sadukiya dīr nan Bitərus na Yohana ra gip shirəm na mbarəm gwa.

² Lo ci wur nar den ga Bitərus na Yohana den kulci mbarəm na wazu den'e Yesu tli gip məshi mbarəme. Untu ni ba gode'e məshi mbarəm ba tli na rai esi.

³ Kan wu nəm ga Bitərus na Yohana, ama domici sit piwo, kan wu la wur gip bom kə moni wu mur lasi.

⁴ Ama na womti gip mbarəmi kan kum wazu gəzən ngəsh wur den Yesu, kan womtitən gəzən ba ri mbarəm zangu nantam (5,000).

⁵ Bar tlowo arni kiri kə bəni, mir korsi na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa mo gam su Urushalima ka.

⁶ Hanana bar mən keri bar ju dīri Yam gwa ra lasi, na Kayafa, na Yohana, na Alekzanda na kup mbarəm kə bom kə bar mən keri bar ju dīri Yam gwa.

⁷ Kan wu dəli Bitərus na Yohana ter dlom da wur kan wu wul wur'e, <<Imni kə mani pi muntuwu? Na sun kə woni kə pi bar tuwe?>>

⁸ Bitərus laa'i na Ruhu kə Yami, arni tə wul wur'e, <<Mən bən na kiri kə bəni!

⁹ Sekəno, kin den ngeni momi kar mi den ho bar tu pi kurki tu kan tə pal lau gwa.

¹⁰ Mə ndu kən na nami mən Isra'ila kup mom'e sun kə Yesu Almasihu kə Nazarat ni pəni ti kumi dli gəska kan tə mani dləri cina da'ine. Kən ni kə kem də ri ti eka təp kə ba ba'i gəs den kini, ama Yam tli ti na rai lasi.

¹¹ Yesu ni shirəm den ti gip Təlankur'e, <Tat tu kan kən mən tu'i bin nge, muntu kan pal bar ho tat gip tati kup gwa.>

¹² Zami dəltəno təp kar Yesu ni nan gəsi. Sun gon ra es den kaar bar atl kən kundərəndlip kan bi mbarəm kə zami dəltən gwa da'a.>>

¹³ Nan mən domtən kə tloyi shirəmi shin ba'i mbatl dlom gam kə Bitərus na Yohana kə shirəm bat na bərtiwo ar kem wur kə nəmi bi na ame. Wu mom'e wu pi kushi rəshi gip Shirəm kə Yam da'a, mbarəm ni kan pən wur den argon ni dawo, arni wu mom'e wu zamni dəmi na Yesu.

¹⁴ Ama nan wu shin mbarəm tu kan pəni ti kumi dliyika dlər nan wuro, wu'i mbu yari argon məgəni da'a.

¹⁵ Arni wu dəli wurka kə ba domtəni, kan wu bali gip dlom gəzəni.

¹⁶ Wu wule, <<Imni mi pi na mbarəm juwe? Artu kup muntu kan ba dəm gip Urushalima mom'e mbarəm ju pi bar kə nəmi bi na am kan mi mani nge mə wule larni gwa da'a.

¹⁷ Ama kə də kem ba də mbarəm kup kum shirəm tu dawo, mi dəli wur kəme ba wu'i shirəm na murgon gip sun tu da'a.>>

¹⁸ Kan wu la wur bi ter gipi es kan wu wul wur'e ba wu'i shirəm ko kulci mbarəm gip sun kə Yesu da'a.

¹⁹ Ama Bitərus na Yohana nəmi wur'e, <<Tloni shirəm tu kən na gam gini, in dlat

ni anra cina də Yam mə kop shirəm gin man kə Yam gwa.

²⁰ Mən ngapo mi za shirəm den argon tu mən na gam gəmi shin kan mə pa kum gwa da'a.>>

²¹ Nan wu dəli wur kəm rawo, arni mən tloyi shirəmi za wur wu ndara domici mbarəm kup den ta dədə Yam den argon tu kan pi gwa.

²² Mbarəm tu kan bar kə nəmi bi na am tu pi den ti kə pali gəs lauwo, sheti ghon gəs man hauya rop na gəri wi.

Mən ngəshtən den Yam gip Yesu shirəm na Yami

²³ Nan za ga Bitərus na Yohana wu ndarawo, kan wu pal rən kar mbarəm gəzənka. Arni wu yari wur kup argon tu kiri mən keri bar ju diri Yam na kiri kə bən yari wur gwa.

²⁴ Nan wu kum argon tu piwo, arni wu tli yar yam na bi nəm gip shirəm na Yam wu wule, <<Bar Gun Babomi, ki ni kə pi yam na atli, na bar bula na kup bar ju ra gipi gwa.

²⁵ Kə shirəm gip Ruhu kə Yam təp bi də zher gi, ba gəmi Dauda, kan tə wule, <Unun kem munju kan mən Yahuda ni da'a ba kum lo na Yamwu?

Unun kem mbarəm gip kədləm pitən ba dlər kə dlan na Yamwu?

²⁶ Gun kə atl kup ne bi den bar nəm wi, kan mən bən mo gam wi den gapa na Babom Yam na Almasihu gəsi.> >>

²⁷ <<Na ho bi ni ga Buntus Bilatus na munju kan mən Yahuda ni da'a, na Hiridus na mbarəm kə Isra'ila dom wur gip bən kən kan wu bal bika gip gapa na Yesu, zher gi mən tsarki, muntu kan kə zəzari Almasihu gwa.

²⁸ Ama kup bar ju wu piwo kə tare kə ne wi gip pi bar na ndu'i gi den untuni ba pi.

²⁹ Kəkəno, Babomi, kum argon tu wu pi mi gwa, kə ba'i mi bigul mən ga zher gi kə də mə mani yari Shirəm gi bat na bərti.

³⁰ Ta am gi gip mani pi bar gi kə pəni mbarəm kumi dlika na pi bar kə nəmi bi na am na dləkəntən gip sun kə Yesu Zher gi kan ba pi argon tu kə ndu gwa.>>

³¹ Nan wu pa'i shirəm na Yamo, arni las tu wu dom wur gwa jiti ti. Kan ba laa'i

wur kup na Ruhu kə Yami, arni wu nəm yari shirəm kə Yam bat na bərti.

Bi bar gip mən kopi gəsi nəm

³² Kup mən kopi kan ngəsh wur den Yesu dəm nəm gip mbatl na ruhu. Ko nəm gon ba le gerka den bar ju təra nari gwa da'a, ama wu tatli ni ko unu kan wu ra nari gwa gip dlom gəzəni.

³³ Mir mən kartəni pi wazu tlitən gip məshi mbarəm kə Babom Yesu na ndərtən tu Yam bi wur gwa. Mbarəm mom'e Yam den ta dədə gəzəni.

³⁴ Murgon ra gip wur kan hol argon gwa da'a. Munju kan na kən ko bomo wu kur wurka, wu diri wurpi kə bar ju wu wurka gwa.

³⁵ Kan wu ne cina də mir mən kartəni. Mir mən kartəni ba bi ni mbarəm den bi argon tu kogonge gip wur ba ndu gwa.

³⁶ Mbarəm wule ga Isubu. Tə mən bom kə Lawi kan gip atl kə Saipəros ni. Muntu mir mən kartəniyi ba la ti bi'e Barnaba (muntu gəs kə sunyi'e, Nye mən ba'i bigule).

³⁷ Tə wur kən gəska, kan tə dir na wurpiyi tə ne kar asəm kə mir mən kartən kə Yesuyi.

5

Hukunte Hananiya na Sapiratu

¹ Mbarəm gon ra mən sun Hananiya, tə na nagər gəs Sapiratu wur nye pili atl gəzənka.

² Na momi kə nagər gəsi, arni tə ne nami wurpiyika markəme ama tə diri nami tə ne cina də mir mən kartəni.

³ Kan Bitərus ba wule, <<Hananiya, imni Shetan laa'i mbatl gika kan kə ceni lar Ruhu kə Yam na ne gamgi nami wurpi tu kə zam den wuri atl gi kagwa?

⁴ Kapən kə wurkawo, ge ni diya? Nan kan kə wurka eso, wurpiyi ra gip am gi diya? Unun kem kə la muntu tor gip mbatl gi kə pi untuwu? Mbarəm ni kə ceni wur lar da a, ama Yam ni.>>

⁵ Nan Hananiya kum shirəm tuwo, arni tə nda atl tə məshka. Bərti nəm kup munju kum argon tu pigwa na naari.

⁶ Kan mir moni ba ter gipi, wu ghumtəka, wu dəli ti te karika kan wu kap təkə.

⁷ Bar kə awa myakan den kaar kə untuwo, kan nagər gəs Sapiratu ba ter gipi, ama tə mom argon tu kan ndo na bakos gəs gwa da'a.

⁸ Bitərus ngen momi kar ti na wuli gəs'e, <<Yari mi, untuni wurpi tu nan ki na Hananiya wur pili atl ginka raya?>> Arni tə nəmi ti'e, <<Aan wurpiyi ituwi.>>

⁹ Kan Bitərus ba wul ti'e, <<Unun kem kə pən tor gip mbatl gin kə ceni lar Ruhu kə Yam den argon ba zam kən da'a? Bashini! Kum desi asəm kə mir moni ju kan kap bakos gi gwa bədlabəni, wi pən ki te karika pa'e.>>

¹⁰ Bartu cina da wur arni tə nda atl tə məshka. Kan mir moniyi ter gipi wu zam ti bom məshiwo, kan wu te ti kari wu kap ti markəm də bakos gəsi.

¹¹ Bərti nəm domtən kə mən kopiya na naari na kup munju kan kum bar ju pi gwa.

Mir mən kartən dəli kumi dli mbarəm na womti ka

¹² Mir mən kartən bar kə Yesuyi pi bar kə nəmi bi na am na dləkəntən na womti gip mbarəme. Kup mən kopi Yesu ba kur mo gam gip las tu ba la ti bi'e ba shukutən kə Solomon gwa.

¹³ Ko nəm murgon ra gip nami mbarəm kan ngəsh wur den Yesuwu da'a kan zam ba'i bigul kə me gam nan wur gwa. Kup na untu, mbarəm kup ba shin nartən gəzəni.

¹⁴ Kup na untuwo, mətli na moni na womti ngəsh wur den Babom Yesu kan me gam kə mən kopiya ba nar ra.

¹⁵ Den bar kə nəmi bi na am na dləkəntən ju kan mir mən kartəni ba piwo, mbarəm pi ta dīri mən kumi dli bi guntəpe, bom den bamuri gəzəni. Wu pini untu kə də pəni jen kumi dli gəzənka in shishidər kə Bitərus kop den wur tin tə kop lasi gwa.

¹⁶ Kan mbarəm na womti ba pi ta dəltən dīr gip mir bən kan kosak na Urushalima gwa, wu dīri mən kumi dli na munju dun itər ba ghun wur gwa, kan kup ba pəni wur kumi dli gəzənka.

Nge mir mən kartən kə Yesu

¹⁷ Arni bar mən keri bar ju dīri Yam na kup ga berəm mbap gəs kan gip me gam kə mən Sadukiya nəm na ghuve.

¹⁸ Arni wu nəm mir mən kartəni kan wu la wur gip bom kə moni kə gip bəni.

¹⁹ Ama gip dlom gaso nye mən kartən kə Yam gon bul bədlabən bom kə moniyika kup kan tə dəli wur ter kari.

²⁰ Tə wul wur'e, <<Mbəni kə ri dləni gip Bom kə Yam kə yari ni mbarəm kup shirəm kə pel rai kəni.>>

²¹ Bar tlowo arni wu te gip Bom kə Yam kandatu yari wur gwa, wu nəm kulci mbarəme.

Nan bar mən keri bar ju dīri Yam na ezən mbirawo, wu la bi domtən kə Mən tloyi shirəm kə mən Yahuda muntu kan həde na kup kiri kə atl kə Isra'ila gwa. Arni wu kar bar rən bom kə moniyika den də ter na mir mən kartəni.

²² Ama nan mən ne ger den bom kə Yami mbubar bom kə moniyiwo, wu zam wur te gipika da'a. Arni wu pal rin kar domtən kə mən tloyi shirəmika wu yari wur'e,

²³ <<Mə ri zam bom kə moniyi dlep na le, na mir mən buti bomi dlor ter kari bi kup bədlabəni, ama nan mə bulo, mə zam murgon gipi da'a.>>

²⁴ Nan wu kum argon tu yari wuro, arni bari kə mən buti Bom kə Yami, na kiri mən keri bar ju dīri Yam dam wur den argon tu muntu baa gəri wur gwa.

²⁵ Gon kan kum kulci kə mir mən kartəni ter gipi tə wule, <<Shinni! Mbarəm ju kan kə la wur gip bom kə moni gwan ja dlor te gip Bom kə Yamka wu den kulci mbarəme.>>

²⁶ Den muntuwo, arni bari kə mən buti Bom kə Yam na ezən ri nəm mir mən kartəni dīri. Wu getl mir mən kartəni da'a, domici wu kum bərti den mbarəm baa la wur na tate.

²⁷ Nan dīr na mir mən kartəniwo, anni dləri wur cina də domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahudayi kə də bar mən keri bar ju dīri Yam tambe wuri.

²⁸ Kan tə wule, <<Mə dəli in kəm hoyi den ba kə'i kulci ni mbarəm gip sun kə mbarəm tu da'a. Kup na untu, kə nga Urushalima kup wi na kulci gini, kan kən

den ndu'i mə dām na am gip shoti bəran
kə mbarəm tu.>>

²⁹ Ama Bitərus nəmi wur den am kə
nami mir mən kartəni tə wule, <<Ar nəm
mi te yarka mə kop shirəm kə Yam na mə
kop shirəm kə mbarəm gwa!

³⁰ Yam kə ga bəba gəmi tli Yesu gip
məshi mbarəme, muntu kan kə ri ti eka
təp kə ba ba'i gəs den kini.

³¹ Yam dāda Yesu nar na ne gəs den am
shimli gəsi. Tə ne təni tə dām ti ni'e mən
dəli gəmi na gun gip dəmi gəmi. Yam pini
muntu kə də mən mbarəm kə Isra'ilawo
tə buli mi guntəp kan mi bali kaar
warwat dəmi gəmi kə də tə pəni mi
warwat pitən gəmika.

³² Mən ni'e munju shin bar ju kan pi
gwa na ger gəmi, untuni es Ruhu kə Yami,
muntu kan Yam bi kup munju kan ba kop
shirəm gəs gwa.>>

³³ Nan wu kum shirəm tuwo, arni lo ci
wur nar kan wu ndu wu ri wur eka.

³⁴ Ama Ba mən Parise gon mən sun
Gamaliyel, mən kulci mbarəm den kulci
kə Musa kan mbarəm kup ba shin nartən
gəs gwa tlyam tlor cina də domtən kə
mən tloyi shirəmi. Tə wule də kur dəli mir
mən kartəniyi kari kakani.

³⁵ Kan tə wul wur'e, <<Mən Isra'ila, ne
ni ger ndin kə zhit ni argon tu kə ndu pi
mbarəm ju gwa.

³⁶ Wokoci gon ter kawo, mbarəm gon
mən sun Tudas cwati, tə pən gam gəs ti
murgon ni bari har tə zam mən kopi gəs
bar kə mbarəm hauya kəba lasi hauya
nəm (400). Ama ri ti eka, ndoltən kə
muntu ituwi.

³⁷ Den kaar gəso, Yahuda mən Galili
cwat gip muri kə dləmi mbarəme kan tə
dəl mbarəm na womti kaar dati gip bətli
asəmka gip bari. Tiyi ma ri ti eka, kan
kup mir mən kopi gəs ba gəzanka.

³⁸ Ra'untuwo, den mənkan tuwo na yari
ine, za ni mbarəm ju! Za wur ni wu
ndara! In argon tu wu ndu piwo kə gam
gəzən ni katlo, arba ri kətəgon da'a.

³⁹ Ama in kar Yam ni ar dəlo, ki mani
kemi mbarəm ju kə za'i da'a, arba dām'e
ki zam gam gin den dlan na Yam ituwi.>>

⁴⁰ Nami kop kaar kə shirəm gəsi. Kan
wu la bi mir mən kartəni ter gipi, wu kem
ba bo wuri. Kan wu dəli wur kəm den ba

wu'i shirəm gip sun kə Yesu da'a, kan wu
za wur wu ndara.

⁴¹ Mir mən kartəniyi za Domtən kə mən
tloyi shirəm kə mən Yahudayi wu den
ghol mbatl den'e la wur gip munju kan
tla sham den bi kə sun kə Yesu wi.

⁴² Den pət kupo wu te gip Bom kə
Yamka, na kopi bom kə ezəni, wu za kulci
mbarəm na yari Zo Shirəm den Yesu ni'e
Almasihu da'a.

6

Zəzar mbarəm nyingi kə ne ger den bi fingali

¹ Gip muri jawo mən kopi Yesu pi ta
womtitəni. Arni mən Yahuda kan ba
shirəm na bi kə mən Hellas kan gip wur
ba ngwar den mən Yahuda kan ba shirəm
na bi kə mən Yahuda gwa. Mən Yahuda
kan ba shirəm na bi kə mən Hellasi
ngwar den'e ba bi mətli gəzən kan guri
gwa fingal kan ba bi den pət kup nəm na
ezən gwa da'a.

² Arni mir mən kartən kə Yesu kutl cet
ropi la bi domi gam kə kup mən kopi, kan
wu wule, <<Ar ba ndari mə za mbap yari
shirəm kə Yamka mə dām den shirəm kə
fingal na bi bar mbarəm da'a.

³ Mir byari, untuno zəzarni mbarəm
nyingi gip kəne, munju kan mom wura
laa'i na Ruhu kə Yam na bopya gwa. Mi
ne wur gam mbapi muntu

⁴ kan mə bi gam gəmi gip shirəm na
Yam na mbap kə kulci na yari mbarəm zo
shirəm den Yesu.>>

⁵ Argon tu mir mən kartən kə Yesuyi
yari təmi bi kup nami mən kopi. Arni wu
zəzar Istipanus. Ti mbarəm mən ndəri
ngəshtən den Yesu kan Ruhu kə Yam ba
kop nan ti gwa ni. Wu pa zəzar Filibus,
Pərokoras, Nikano, Timon, Paminas, na
Nikolas, mbarəm kə Antakiya. Nikolas
faro datemi gip ngəshtən den Yam kə mən
Yahuda ni kan pal mən kopi Yesu gwa.

⁶ Arni wu ri na mbarəm nyingi ju cina
də mir mən kartəni. Kan wu shirəm na
Yam den wur na ne am gəzən den gam kə
kogonge gip wur kə də wu pi mbap tu.

⁷ Mir mən kopi yi pita yari mbarəm na
womti Shirəm kə Yami. Womtitən kə mən
kopi gip Urushalima nar bəle-bəle. Mən

keri bar ju ɗiri Yam na womti ma ngəsh wur den Yesu.

Nəm Istipanus

⁸ Yam bi Istipanus mani pi bar na womti tɔp kə ba mani pi bar kə Yami. Tə pi kiri bar kə nəmi bi na am na dləkəntən na womti gip mbarəme.

⁹ Ama ngetən ɗir nan mbarəm jen kə domi gam kə zher ju kan zam gam gəzən (kandatu ba la wur bi gwa) mən Yahuda kə Sairin na kə Alekzandəriya, na kə gip atl kə Kilikiya na Asiya. Mbarəm ju pare tli yar yam na Istipanus,

¹⁰ ama wu mani wu tabbate ti'e argon tu tə yariwo untuni anra da'i da'a, nan Ruhu kə Yam bi ti mani shirəm na bopya gwa.

¹¹ Arni wu kop jen shep shep, wu co wur kə də wu cen lar wu wule, <<Mə kum Istipanus den pi mægən shirəm den Musa na Yami.>>

¹² Arni wu tli mbarəm mbatl na kiri kə bən, na mən kulci mbarəm den kulci kə Musa. Kan wu nəm Istipanus wu ri nan ti cina də domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahuda.

¹³ Wu ɗiri mən ceni lari, munju kan wule, <<Erəm kən za yari mægən shirəm den bom kə Yam kən na kulci kə Musa da'a.

¹⁴ Mə kum ti den wultən'e, Yesu kə Nazarat tu baa yas las kən ka kan tə zhimbəl bar ju kan Musa bi mi mə kop gwa.>>

¹⁵ Kup munju kan njon gip ba domtən kə mən tloyi shirəmi wii ger Istipanus ndər, kan wu shin bager gəs ba cirka wule bager kə mən kartən kə Yam goni.

7

Shirəm kə Istipanus cina də domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahuda

¹ Arni bar mən keri bar ju ɗiri Yam ngen momi kar Istipanus'e, <<Bar ju wu yari den kiwo unjun anra ya?>>

² Den muntuwo arni Istipanus bali wur tə wule, <<Mir byar na ga ba gəmi, kumən ni! Yam mən nartən ɗəl kar ba gəmi

Ibərahim nan tə'i gip Mesopotamiya gwa, kapən tə dəm gip Haran.*

³ Yam wul ti'e, <Za atl gəri gi na mbarəm ginka, kə ri gip atl tu a ta'i'i am dene gwa.>

⁴ Arni tə za atl kə mən Kaldiya ka, kan tə dəm gip Haran. Den kaar mäshtən kə baso, arni Yam kar ti ɗe gip atl kən kan kə dəm sekən gwa.

⁵ <<Yam bi ti atl ko ma ba ne asəm gip atli da'a. Ama Yam yari ti den'e ti bi ti atli, nan ti na gəsgal gəs kaar dati ar dəm gwazini, kup na Ibərahim ra na nyawi da'a.

⁶ Yam yari ti'e, <Gəsgal gi baa dəm mändəki gip atl tu kan gwazin ni dagwa, las tu baa pali wurka zheri, wu pi bota kə sheti ghon hauya kəba lasi hauya nəm (400) gwa.>

⁷ Yam wule, <Ama aa hukunte atl tu kan wu pi ti botayi gwa. Den kaar kə untuwo, wi ɗəl ter gip atl ta wu botem gip las kəni.> >>

⁸ Kano Yam ba yari Ibərahim'e tə sər kogonge moni kan gip bom gəs gwa. Muntu ba gode'e wi kop gudlum shirəm tu kan Yam pi nan wur gwa ituwi. Nan Ibərahim dəm basi Ishakuwo arni tə sər tika den pət kə wuzupse na gəri. Denkariwo Ishaku sər nya gəs Yakubu, kan Yakubu ba sər mimir gəs ga kori gəmi kutl-cet ropi.

⁹ Nan ga kori gəmi na ghuve den erəm gəzən Isubuwo, arni wu wur tika tə dəm zher gip Masar. Ama Yam ra nan ti

¹⁰ kan tə ɗəli ti gip kup damtən gəsi. Tə bi Isubu bopya na ghol bəran kar Fir'auna gun kə Masar. Kan Fir'auna ba ne ti den gam atl kə Masar na bom gəs kup.

¹¹ Kano guzəm ba nda gip atl kə Masar na atl kə Kan'ana kan ba ɗiri bar kumi dli, arni ga ba gəmi hol fingali.

¹² Nan Yakubu kum'e o ra Masaro, tə kar ga ba gəmi barta, tetən kə nəm.

¹³ Den tetən gəzən kə ropo, arni Isubu yari mir ezən ko ti woni, kan Fir'auna ba mom mbarəm kə shu bom kə ga Isubu.

¹⁴ Den kaar kə untuwo, Isubu kari bar bas Yakubu na kup mbarəm kə shu bom

* **7:2 7.2** Mesopotamiya faro arni gip atl tu kan səkən ba la ti bi'e Iraki gwa. Haran faro bar bən ni gip atl tu səkən ba la ti bi'e Siriya gwa.

gəsi, wu mbarəm hauya myakan na kutl cet nantam.

¹⁵ Kan Yakubu ba su Masar, las tu ti na ga ba gəmi məshka gwa.

¹⁶ Kan ba pal na gul gəzən Shekem ba kap gip gambəci tu kan Ibərahim wur den bi wurpi jen kar mimir kə Hamor gip Shekem gwa.

¹⁷ Ama nan wokoci ɗir kosak kan Yam ba pi argon tu tə wule ti pi Ibərahimo, arni mbarəm gəmi gip Masar womti na naari.

¹⁸ Kano gun gon muntu kan mom argon den Isubu da'a ba dəm gun kə Masar.

¹⁹ Tə pali mbarəm gəmi ka zhere. Tə kem ga kori gəmi kə pi banyi mbapi təp kə ba kemi gəzən wu byal pel gəri mimir gəzənka kə də wu məshi.

²⁰ Wokoci ta ni gər Musa, mbuni nya ni den ger kə Yami. Ket ti kə kyar myakan gip bom də base.

²¹ Nan byal ti kawo, nya Fir'auna, nye gər pən ti tə ket ti tə dəm nya gəsi.

²² Untuni kulci Musa bopya momi bar kə mən Masar kup, kan tə dəm bar mbarəm gip shirəm na argon tu tə pi gwa.

²³ Nan Musa ri sheti ghon hauya rop na gəriwo, tə pən tor gip mbatl gəs tə ri shin mir ezəni, mbarəm kə Isra'ila.

²⁴ Kan tə shin mən Masar gon den be mən Isra'ila goni, arni Musa ri ne ti am tə rame mbarəmi, kan tə bo mən Masari tə ri tə eka.

²⁵ Musa ba wule mbarəm gəzən baa mom'e Yam ni den kopi nan ti kə də tə ɗəli wuri, ama wu mom da'a.

²⁶ Bar tlowo Musa pa ri kar wuri, arni tə zam mən Isra'ila mbarəm rop den dlanye. Tə ndu wu za ka, kan tə wul wur'e, <<Mir mbarəme, kən byar ni ca, unun kem kə dlan kən na ya'ən we?>>

²⁷ Ama muntu kan den be esəyi ture Musa ka markəme, kan tə wule, <<Woni ne'i gami da mi na mən tloyi shirəm gip dlom gəmiwe?

²⁸ Kə ndu ni'e kə rim eka kandatu kə ri ba mən Masar tu eka ghur gwaya?>>

²⁹ Nan Musa kum muntuwo, arni tə kətər gəs atl kə Midiyan, las tu tə dəm məndəki gwa. Bartani tə gudlumi kan tə gər mir moni rop.

³⁰ Den kaar kə sheti ghon hauya ropo Yam ɗəl kar Musa wule mən kartən kə

Yam goni. Yam shirəm nan ti təp kar mən kartən kə Yami. Tə ɗəli tini gip bələm utu gip ləp kan kosak na tləndər kə Sinai gwa.

³¹ Nan tə shin untuwo, ar ni tə nəm bi na ame. Nan tə te kosak kə zhitiwo, arni tə kum yar kə Babom Yam ba wul ti'e,

³² <<Ami ni'e Yam kə ga ba gi, Yam kə ga Ibərahim, Ishaku na Yakubu.>> Arni Musa nəm dədartən gip bərti, tə'i zam ba'i bigul kə shini da'a.

³³ Kan Babom ba wul ti'e, <<Tus kaptəlan gi ka domici las tu kira dloro gwan ni.

³⁴ Na hobi, a shin kandatu mbarəm gən ba kum dli gip Masar wu gwa. A kum ngwartən gəzən wi, arni a sur kə ɗəli gəzəni. Kəkəno ɗiri, aa kar ki su Masar ka.>>

³⁵ Muntu ni'e nəm Musa tu wu nge ti na wultən'e, <<Woni ne'i gami da mi na mən tloyi shirəm gip dlom gəmiwe?>> Ti ni Yam kar ti tə dəmi wur mən cina na mən ɗəli gəzən, təp kar mən kartən kə Yam tu kan ɗəl kar ti gip ləp gwa.

³⁶ Tə ɗəli wur gip Masar na pi bar kə dləkəntən na nəmi bi na am gip Masar. Nan wu mbubar bar Zili Bula'i, na gip ləp kə sheti ghon hauya rop gwa.

³⁷ Musa tu ni yari mbarəm kə Isra'ila'e, <<Yam baa kari in bar na mən yari shirəm kə Yam gon wule ami gip mbarəm gini.>>

³⁸ Musa ni'e mbarəm tu kan dom mbarəm kə Isra'ila gip ləp gwa. Tə ra na ga ba gəmi na mən kartən kə Yam tu kan shirəm nan ti den Tləndər Sinai gwa. Tini es tə nəm shirəm kar Yam muntu kan yari kandatu mi dəm baa patən tu tə bi mi gwa.

³⁹ Ama ga ba gəmi nge kopi shirəm kə Musa ka. Nan wu pi untuwo, arni wu nge ti kan mbatl gəzən ba pal su Masarka.

⁴⁰ Arni wu wul Haruna'e, <<Pi mi mir yam jen kan ba nde mi cina gwa. Musa tu kan ɗəli mi ter Masaro, mə mom unun zam ti da'a!>>

⁴¹ Wokoci ta ni wu pi argon tu wi bote ti gwa wule nye tla. Wu ɗiri dabba wu mboshi ti na ghol mbatl gip bota den argon tu kan wu pi na am gəzən gwa.

⁴² Ama Yam bali wur kaari, kan tə za wur wu bote ga zənges kə to yamka. Muntu ɗir nəm na argon tu ra na rəshi

gip tɛlankur kɛ ga mɛn yari shirɛm kɛ Yam gwa'e,

<<Kɛn mɛn Isra'ila, nan kɛ mbosh ga dabba gin kan kɛ ta'im gip bota kɛ sheti ghon hauya rop ju kan kɛn gip lɛpo, kɛ mom'e ami ni da'a kɛ ta'ima?

⁴³ Kɛn mbarɛm kɛ Isra'ila, ami ni kɛ botem da'a. Ama Molek ni kɛ bote ti, na zɛnges kɛ yam gin Refan, na bar ju kɛ pɛn kɛ dɛ kɛ bote wur gwa.

Ra'untuwo, aa kem dɛ ndara nan kɛn kɛ ba bota na dlyami, cina na Babila.>>

⁴⁴ Nan ga ba gɛmi ra gip lɛpo, wu bote ni Yam gip tenti kan ba gode'e Yam ra nan wur gwa. Pi tɛni kandatu Yam wul Musa'e tɛ pi gwa, kandatu tɛ shin anra gwani tɛ pi.

⁴⁵ Sheti ghon na womti den kariwo, nami ga ba gɛmi pɛn tentiyi nan wur nan Joshuwa den kopi nan wur gwa. Wu ter gip atl kɛn nari nan wu dɛm mɛn atl ju kan Yam kar wur ka cina da wur gwa. Ar dɛm gip atli ba ri wokoci kɛ Dauda.

⁴⁶ Tɛ pi bar ju kem kan Yam pi ti mbuni gwa. Arni tɛ liri kɛ dɛ tɛ tu'i Yam bom dɛmi. Gip bom tu ni mbarɛm kɛ Isra'ila baa bote ti.

⁴⁷ Ama Solomon nya Dauda ni Yam pi tɛ tu'i ti bomi.

⁴⁸ Rawo, mɛ mom'e Yam nar man ko-unu, kano tɛ dɛm gip bom ju kan mbarɛm pi gwa da'a. Kandatu mɛn yari shirɛm kɛ Yam yari'e Babom Yam wule,

⁴⁹ <<To yamka ni'e las tu a dɛm kɛ pi mulki gwa.

Atl ni'e ba ne asɛm gɛni.

Imni bom tu ki tu im gwa ba ni rawu? Ako ni ba mani kɛmi gɛn ar dɛm'e bom gɛn we?

⁵⁰ Kɛ shina, ami ni'e muntu kan pi bar ju kup gwa.>>

⁵¹ <<Kɛn mbarɛm mɛn lati gami, mɛn mbatl kɛ tat na kɛm mɛn nge kumi shirɛm kɛ Yami! Kɛn ni wule ga ba gini. Kɛn den ta nge Ruhu kɛ Yami!

⁵² Mɛn yari shirɛm kɛ Yam gon ni ra kan ga ba gin kumi ti dli dagwaya? Wu ri mɛn yari shirɛm kɛ Yam kan yari shirɛm den surtɛn kɛ mɛn pi argon tu Yam ba

ndu gwa eka. Antu kɛ bali ti kaar kan kɛ ri ti eka!

⁵³ Kɛ nɛm kulciyi. Yam ni bi ga ba gɛmi kulci tu tɛp kar mɛn kartɛn bar gɛsi. Ama kɛ nge kopi ka.>>

Laa Istipanus na tate

⁵⁴ Nan wu kum muntuwo, arni lo ci wur den ti, kan wu ngas kur bi kɛ gɛsi wu tli den ti.

⁵⁵ Ama Istipanus laa'i na Ruhu kɛ Yam wi ger to yamka kan tɛ shin cirtɛn kɛ Yami, na Yesu dlor den am shimli kɛ Yami.

⁵⁶ Arni tɛ wule, <<Shinni, a shin yam bɔli na Nya Mbarɛm dlor den am shimli kɛ Yami!>>

⁵⁷ Den muntuwo arni wu kesh kɛm gɛzɛnka kan wu wom bar na la'i yare, wu tli den ti,

⁵⁸ wu dɛl ti su kaar bɛnika, kan wu nɛm la'i gɛs na tate. Mɛn ri gɛs cinayi tus tutul dli gɛzɛnka wu ne kar asɛm kɛ nye mbarɛm gon mɛn sun Shawulu.

⁵⁹ Nan wu den la'i gɛs na tato arni Istipanus shirɛm na Yam tɛ wule, <<Babom Yesu nɛm ruhu gɛni!>>

⁶⁰ Kano tɛ ngus den gam ghurɛm gɛsi, tɛ la yar tɛ wule, <<Babom Yesu, ba kɛ hukunte wur den warwat pitɛn tu da'a.>> Tɛ yari untuwo, kan tɛ mɛshka.

8

¹ Shawulu ra lasi gip kopi kaar kɛ ri Istipanus eka.

Kumi dli mɛn kopi kan wu gɛzanka

Gas ta ni tli domtɛn kɛ mɛn kopi kɛ gip Urushalima gami, arni kup mɛn kopi Babom Yesu gɛzanka ko-ako gip atl kɛ mɛn Yahuda na Samariya, mir mɛn kartɛni ni katl za wur gip Urushalima.

² Mɛn bɛrti Yam kap Istipanuska na pi dun mbatl na naari den mɛshɛn gɛsi.

³ Ama Shawulu pi ta kumi dli domtɛn kɛ mɛn kopi. Tɛ kop bom-bom kɛ dɛli mɛtli na moni tɛ den la'i gɛzɛn gip bom kɛ moni.

Wazu kɛ Filibus gip Samariya

⁴ Munju kan gɛzan wurka pi wazu zo shirɛm kɛ Yesu kup las ju wu rigwa.

⁵ Filibus te gip bar bən kə Samariya kan tə pi shirəm den Almasihu lasi.

⁶ Nan womti mbarəmi kum shirəm kə Filibus na shini bar kə nəmi bi na am ju tə piwo, arni kup gəzən ne kəm hoyi den argon tu tə yari gwa.

⁷ Na la'i yare arni dun itər dəlka gip mbarəm na womti, na munju itər tle wur dlika na kurki na womti ra kan pəni wur kumi dli kagwa.

⁸ Bar tu diri ghol mbatl na naari gip bəni.

Simon mən ware

⁹ Mbarəm gon ra gip bəni mən sun Simon, mən war ni kan bom muri den dləkən mən Samariya gwa. Tə bo ngetl den tə murgon ni bari.

¹⁰ Mbarəm kup, bari na heli, ba kum shirəm gəs na wultən'e, <<Mbarəm kən Simon ba pini kiri bar domici Yam ni kem tə dəm Mən Nartəni.>>

¹¹ Wu kop ti domici tə bom muri nar wi den pi bar kə dləkəntən tək kə ba war gəsi.

¹² Mbarəm kə bəni ngəsh wur den Yesu na pi wazu kə Filibus den dəmi kə Yam Gun gip mbatl kə mbarəm na den'e Yesu ni'e Almasihu. Arni tə pi wur batisma, mətli na moni kup.

¹³ Simon na gam gəs ma tə ngəsh ti den Yesu kan ba pi ti batisma. Arni tə kop Filibus kup las tu tə ri gwa. Nan tə shin bar kə dləkəntən ju den piwo arni tə nəm bi na ame.

¹⁴ Nan mir mən kartəni kan su Urushalimaka kum'e mən Samariya nəm shirəm kə Yamwo, arni wu kari wur bar na Bitərus na Yohana.

¹⁵ Nan wu mbubaro, wu shirəm na Yam den am gəzən den də pel mən ngəshtən den Yesu ju nəm Ruhu kə Yami.

¹⁶ Wokoci tawo Ruhu kə Yam sur den ko nəm gəzənwi da'a, batisma ni katl pi wur gip sun kə Babom Yesu.

¹⁷ Arni Bitərus na Yohana ne am den wuri, kan wu nəm Ruhu kə Yami.

¹⁸ Nan Simon shin'e bini Ruhu na ne am kə mir mən kartəni den mbarəmo, arni tə bi wur wurpi.

¹⁹ Tə wule, <<Ami ma bim ni mani pi bar tu, kə də kup muntu a ne am den tiwo tə nəm Ruhu kə Yami.>>

²⁰ Arni Bitərus nəmi ti tə wule, <<Naa də wurpi gi nan ki liika, domici kə pən tor gip mbatl gi den ki mani wuri bar tu Yam ba bi gwa na wurpi!

²¹ Ki na argon kə pi gip mbap kən da'a, domici mbatl gi ra dlat cina də Yam da'a.

²² Ci atl gam kar Babom Yam den dāsi tu gi tu kan kə shirəm na Babomi. Ti mani'i pəni warwat pitən gika den argon tu kan kə bal tor gip mbatl gi gwa.

²³ A ne ger den ki ndinwo a shin ki ra laa'i na dāsi tu'e, kano warwat pitən bal ki kawī.>>

²⁴ Kan Simon ba nəmi ti tə wule, <<Shirəm na Babom Yam den am gəni den ba də ko nəm gip argon tu kə yari zamən da'a.>>

²⁵ Nan wu pi wazu shirəm kə Babomo, arni Bitərus na Yohana pal su Urushalimaka. Wu kop gip mir bən kə Samariya na womti na pi wazu kə Zo Shirəmi.

Filibus na Ba mən Habasha

²⁶ Mən kartən kə Babom Yam gon wul Filibus'e, <<Su tək kudu, tək gip ləpe, kan tli sur Urushalima ba su Gaza gwa.>>

²⁷ Arni tə tlyam tə ndara. Nan tə den təkə arni tə mo na bar mbarəm gon mən ne wurpi kə Kandakatu, gər mətli gun kə mən Habasha. Mbarəm tu su ni Urushalima kə bote Yami.

²⁸ Ti den tək gəs kə paltən bom, njon den karusa gəs tə den zhiti təlankur kə mən yari shirəm kə Yam Ishaya.

²⁹ Arni Ruhu kə Yam wul Filibus'e, <<Ri kar karusa tu kə dlər kosak nari.>>

³⁰ Arni Filibus kətər tə ri kar karusayi kan tə kum mbarəmi den zhiti gip təlankur kə mən yari shirəm kə Yam Ishaya. Filibus ngen momi kar ti'e, <<Kə mani momi argon tu kə den zhiti gwaya?>>

³¹ Mbarəmi nəmi ti tə wule, <<Imni fa a mani momi murgon nərə kan baa cetim gamka dagwawu?>> Arni tə lir Filibus den tə to dəm kar ti den karusayi.

³² Las tu mbarəmi den zhiti gip Shirəm kə Yam gwa ikəni,

<<La ti cina kodak wule təm kan ba ri kə mboshi gwa,
Wule təm tu pili ti taka ra shot

Cina də mən njetəl gəsi, ama tə bul bi da'a.

³³ Gip mburi gəso tloyi ti shirəm kan kor den təp gwa da'a.

Woni ba mani shirəm den gəsgal gəswe?

Domici dəmi gəs den kaar bar atl pawı.>>

³⁴ Arni mbarəmi ngen momi kar Filibus'e, <<Kustu, yari mi, woni mən yari shirəm kə Yam tu ba shirəm den tiwe, den gam gəs na ko den murgon ni?>>

³⁵ Arni Filibus pəni ti yari shirəm kə Yam den muntu na jen es na womti, kan tə yari ti Zo Shirəm kə Yesu.

³⁶ Nan wu den ritəno wu ri zam male, arni tə wule, <<Ba shini, mal kən de! Unun ba hane də pim batismawu?>>

³⁷ (Arni Filibus wul ti'e, <<Kini kə ngəsh ki den Yam gip Yesu na kup mbatl giwo ba pi'i.>> Kan tə bali ti tə wule, <<A ngəshəm den Yam wi den Yesu Nya Yam ni.>>)

³⁸ Kan mbarəmi ba kem də dləri karusayi. Arni kup gəzən ropi su gip mali, kan Filibus ba pi ti batisma.

³⁹ Nan wu dəl tor gip maliwo, bartu, arni Ruhu kə Babom pən Filibuska. Mbarəmi'i shin ti da'a, ama tə laa'i na ghol mbatl nan ti den təp gəsgwa.

⁴⁰ Filibus ngapo, arni tə dəl gip bən kə Azotus tə den kopi las na pi wazu kə Zo Shirəmi gip bən ju kup kan den təp gəs gwa har tə mbubar gip bən Kaisariya.

9

Shawulu dəm mən kopi Yesuwi

¹ Ama Shawulu den ta kumi dli mən kopi Babom Yesu. Arni tə ri kar bar mən keri bar ju dīri Yam gwa.

² Tə ngen den tə bi ti rəshi təlankur kan ti si kiri kə bom domtən kə mən Yahuda kan gip Dimashka gwa. Tin tə zam kup mətli na moni mən kopi təp kə Yesuwo tə nəm wur tə si wur Urushalima na bali.

³ Nan tə mbi kosak na Dimashka den bəmi asəm gəso, arni pələt cirtən gon dəl sur yam ba cir kar ti.

⁴ Arni tə nda atlka kan tə kum yar gon ba wul ti'e, <<Shawulu, Shawulu, unun kem kə kumim dli rawu?>>

⁵ Kan tə wule, <<Ki ni'e wowe, Babomi?>> Arni yari nəmi ti'e, <<Ami ni'e Yesu. Ami ni kə kumim dli nan kə kumi dli mən kopi gən gwa.

⁶ Kəkəno, tlyam kə te gip bəni, lasini ba yari'i argon tu nəm ki te yarka kə pi gwa.>>

⁷ Mbarəm ju nan den bəmi asəm nan ti kum bərti, arni wu dlər lasi shot wu mani shirəm da'a. Wu den kumi yari ama wu shin murgon da'a.

⁸ Kan Shawulu ba tli tor atli, ama nan tə bul gero tə mani shini argon da'a. Arni munju kan ra nan ti nəmi ti am wu te ti gip bən Dimashka.

⁹ Tə mani shini argon da'a kə muri myakan, eso tə ci ko tə tla argon da'a.

¹⁰ Gip Dimashkawo, mən kopi gon ra mən sun'e Hananiya. Babom la ti bi gip ruya tə wule, <<Hananiya!>> Kan tə nəmi ti'e, <<Amin kəni, Babomi.>>

¹¹ Arni Babom wul ti'e, <<Tlyam kə kop rən bom də Yahudaka den təp tu kan ba wul ti'e Sat Təp gwa. Kini kə mbu baro, ngen momi gəs kə mbarəm kə Tarsus gon mən sun Shawulu. Tə ra den shirəm na Yami.

¹² Gip ruyawo tə shin mbarəm gon mən sun Hananiya ter kar ti kan tə ne am den ti kə də tə pali ti mani shini bar gəsi.>>

¹³ Arni Hananiya bali shirəm'e, <<Babomi, a kum ni shirəm na womti den mbarəm tu wi den kandatu tə kumi dli mbarəm gi kan su Urushalima kagwa.

¹⁴ Kəkəno tə terni de na bi kə kiri mən keri bar ju dīri Yam gwa, kə nəmi kup mən la'i bi sun gi.>>

¹⁵ Ama Babom Yesu wul Hananiyayi'e, <<Mbəri! Shawulu dəm zəzar bar kə mbap gən kə pi wazu shirəm gən də munju kan mən Yahuda ni da'a na ga gun gəzəni, na cina də mbarəm kə Isra'ila wi.

¹⁶ Aa gode ti kandatu ti kum dli naar den bi sun gən gwa.>>

¹⁷ Kan Hananiya ba ri bəmi tə te gipi. Tə ne am gəs den Shawulu, tə wule, <<Erəm Shawulu, Babom Yesu, muntu kan dəl kar ki den təp nan kə ter de gwani karəm kar ki kə də kə zam mani shini bar gi esi na də kə pa laa na Ruhu kə Yami.>>

¹⁸ An ri kətəgon da'a, arni argon wule kər kos dəl ter ger də Shawulu, kan tə

mani shini bar esi. Tə tlyami kan ba pi ti batisma.

¹⁹ Nan tə ci fingalo, arni bigul pali ti.

Shawulu gip Dimashka na Urushalima

Shawulu bom muri na mən kopi kə gip Dimashka.

²⁰ Arni tə nəm pi wazu gip bom domtən kə mən Yahuda den'e Yesu nya Yam ni.

²¹ Kup munju kum ti nəm bi na ame, kan wu wule, <<Ti ni'e mbarəm tu kan kem kumi dli mən la'i bi den sun kə Yesu kan gip Urushalima gwa diya? Annya tə ter ni de kə nəmi gəmi tə pali mi mir mən bom kə moni kə kiri mən keru bar ju diri Yam gwa diya?>>

²² Ra'untuwo, ci cina na ndərtən kə Shawulu gip shirəm den'e Yesu ni'e Almasihu kem mən Yahuda ju kan gip Dimashka gwa mani zami argon tu wi bali ti gwa da'a.

²³ Den kaar kə muri na womtiwo, arni mən Yahuda jen gudlumi den wu ri ti eka,

²⁴ ama Shawulu zam kumi argon tu wu gudlumi kagwa. Arni wu ne ger gəs pət na gas su bədlabən kə bəni ka, kə də wu ri ti eka.

²⁵ Ama mir mən kopi gəs ne ti gip bar shar gip gasi kan wu shu ti sur atl təp kə ba tuli shu gon den panye.

²⁶ Nan Shawulu mbubar Urushalimawo, tə ndu me gam na mən kopi, ama kup wu kum bərti gəsi. Wu nəm den'e tə dəm ho mən kopi wi da'a.

²⁷ Ama Barnaba dir nan ti kar mir mən kartəni, kan tə yari wur kandatu Shawulu shin Babom Yesu den təp gəs kə tetən Dimashka na kandatu Babom shirəm nan ti gwa. Tə pa yari wur kandatu Shawulu pi wazu gip Dimashka gip sun kə Yesu bat na bərti gwa.

²⁸ Shawulu dəm na mir mən kartəni tə den kopi gəzən gip bən Urushalima na pi wazu gip sun kə Babom Yesu bat na bərti.

²⁹ Shirəm gadlari wurka, ti na mən Yahuda jen mən shirəm na bi kə mən Hellas, arni wu ndu ri gəs eka.

³⁰ Nan mir byar zam na momi kawo, arni wu su nan ti Kaisariya kan wu la ti təp tə ndara bən gəs Tarsus.

³¹ Arni domtən kə mən kopi Yesu ko ako gip atl kə mən Yahuda, na Galili na

Samariya zam dəmi zhəlili. Wu zam ndərtəni, na ba'i bigul kə Ruhu kə Yami. Mən kopi Yesu pi ta womtitən na dəmi gip bərti kə Babomi.

Iniyasu na Tabita

³² Ar dəm'e nan Bitərus den bomi asəm na kopi laso, kan tə ri kar mən kopi kan gip bən kə Lidda gwa.

³³ Barta ni tə zam mbarəm gon mən sun'e Iniyasu, muntu kan pi sheti ghon wuzupse tə mani tlitən yam da'a.

³⁴ Bitərus wul ti'e, <<Iniyasu, Yesu Almasihu pəni'i kumi dli gika kəkənwi. Tlyam kə kucəm bamuri gika.>> Kenja arni Iniyasu tlyam dlor.

³⁵ Kup mbarəm ju kan ba dəm gip Lidda na Sarona nan wu shin Iniyasuwo kan wu dəm mən kopi Babom Yesu.

³⁶ Gip Yapawo nagər mən kopi gon ra mən sun'e Tabita (muntu kan na bi kə mən Hellaso ar ni'e Dokas gwa). Tə pi ta pi mbarəm ho bar na ne am munju am ri wur kaar dagwa.

³⁷ Wokoci ta ni tə mur atl tə kum təmi kə dli gəs da'a kan tə məshka. Mir mən kopi Yesu ho dli gəska, ba ne to gip biti kushi kə to yamika.

³⁸ Lidda dlyam na Yapa da'a, arni nan mən kopi kum'e Bitərus ra gip Liddawo, wu kar mbarəm rop kə də wu lir ti'e, <<Kustu, dir nan mi ba kə dəm gi da'a!>>

³⁹ Arni Bitərus ri nan wuri. Nan tə mbubaro arni wu te ti kushi kə to yami ka. Kup mətli kan guri gwa la ti dlomi, wu den kulu na ta'i am den tlyari lulur na tutul dli jen kan Dokas pi nan tə'i ra nan wur gwa.

⁴⁰ Ama Bitərus wul wur'e wu za kushiya. Tə ngus den gam ghurəm tə shirəm na Yami. Tə bal ti rin kar dli kə Tabitaka, kan tə wule, <<Tabita, tlyami!>> Arni tə bul gere, nan tə shin Bitəruso, kan tə dəm njon atli.

⁴¹ Bitərus ta'i ti am gəs kan tə tli ti yami. Kan tə la bi mən kopiya na guri ju kan tə bi wur Tabita na rai.

⁴² Kum shirəm tu ko ako gip bən Yapa, kan mbarəm na womti ba ngəsh wur den Babom Yesu.

⁴³ Arni Bitərus dəm gip Yapa kə muri jen gip bom kə mən luti kur gon mən sun Simon.

10

Karniliyus kar bar də la bi Bitərus

¹ Gip Kaisariyawo mbarəm gon ra mən sun'e Karniliyus. Ti ni'e mən kopi na mən bi-utu zangu kutl kə Italiya.

² Ti na kup mbarəm kə bom gəso mən bota na bərti Yam ni. Tə bi bar kə am gəs munju am ri wur kaar da'a, kan ti mən meti shirəm na Yam ni ko gigasi.

³ Gasi gon bar kə gəlla am myakan kə pəto, tə shin ruya. Tə shin mən kartən kə Yam dir kar ti kan tə wul ti'e, <<Karniliyus.>>

⁴ Arni gip bərti Karniliyus wi ti gere. Kan tə ngen momi tə wule, <<Ununu Babomi?>> Mən kartən kə Yami nəmi ti'e, <<Shirəm na Yam gi ju na bi bar kə am gi də munju am ri wur kaar da'a ju dəm bar kə tune cina də Yam wi.

⁵ Kəkəno kar mbarəm te Yapaka wu ter na mbarəm gon mən sun Simon muntu ba la ti bi'e Bitərus gwa.

⁶ Tə ra bom də Simon mən luti kuri, muntu kan bom gəs ra bi bula gwa.>>

⁷ Nan mən kartən kə Yami kan shirəm nan ti ndarawo, arni Karniliyus la bi rop gip zher gəsi, na mən bi-utu gon mən bote Yami, nəm gip munju ba pi ti mbap gwa.

⁸ Arni tə yari wur kup argon tu pigwa, kan tə kar wur te Yapa ka.

Bitərus shin Ruya

⁹ Bar tlo kə dlom pəte, nan bəmi asəm gəzən mbi kosak na gip bən Yapawo, Bitərus to gəs den rupi gam bom kə shirəm na Yami.

¹⁰ Kan guzəm ba nəm ti, tə den ndu'i tə zam argon tə ci. Ama nan tə den buti də pa'i pi fingalo arni tə shin ruya.

¹¹ Tə shin dlom yam bəli na argon wule bar bamuri kan la sur atl mən bi wupse gwa.

¹² Den bamuriyiwo kup ga dabba ni kə mən asəm wupse na badər ici na ga ləgandi na yatł kə to yamka.

¹³ Kan yar gon ba wul ti'e, <<Bitərus, tlyam kə mbosh kə ci.>>

¹⁴ Ama Bitərus nəm'e, <<O'o Babomi, a tabe ci argon tu kan den kulci gəmi kə mən Yahudawo ar dləran da'a ko wani ni gwa da'a.>>

¹⁵ Yari pa wul ti'e, <<Ba kə la bi argon'e dləran ni anra da'i da'a muntu kan Yam paliwi hoyi kə ci gwa.>>

¹⁶ Muntu pi kə bisi myakan, kan wule gip njibkər gere ba pən bamuriyi to yam ka ra lasi.

¹⁷ Nan Bitərus gip damtən den ununu ruya tu ba pi nupiwo, arni mbarəm ju kan Karniliyus kar wur ba mbubar bom də Simon wu dlər bədlabəni.

¹⁸ Wu ngen momi ko Simon muntu kan mom ti na Bitərus ra lasi.

¹⁹ Nan Bitərus ra gip damtən den ruya tuwo, arni Ruhu kə Yam yari ti'e, <<Simon, mbarəm myakan cwat den ngeni gi.

²⁰ Tlyam kə dəl suka. Ba kə ndu kə nge ritən nan wur da'a, domici ami ni a kar wuri.>>

²¹ Kan Bitərus ba dəl sur tə wul wur'e, <<Ami ni'e mbarəm tu kan kən den ngeni gwa. Ununu dir kən we?>>

²² Arni wu nəmi ti'e, <<Karniliyus, bar mən bi-utu gon ni kar mi. Mbarəm mən pitən dlat na bərti Yam ni. Kup mən Yahuda ba shin nartən gəsi. Mən kartən kə Yam gon ni yari ti'e tə la ki bi rən bom da tika, kə də tə kum argon tu ki yari gwa.>>

²³ Arni tə ter na mən dəkiyi gip bom gəs wu mur lasi.

Bitərus gip bom də Karniliyus

Bar tlowo, kan Bitərus ba ri nan wuri, na ezən mən kopi jen kan dəl ter Yapa gwa.

²⁴ Zut bar tlowo kan tə mbubar gip Kaisariya. Nan Karniliyus den buti cwattən gəzəno arni tə dom mən gəs na ga berəm gəs kan kosak nan ti gwa.

²⁵ Nan tə te gip bəmiwo, arni Karniliyus mbor ti tə nda atl cina da ti gip bi tə nartəni.

²⁶ Ama Bitərus tli ti yamka kan tə wul ti'e, <<Tlyami, ami ma mbarəm ni katl.>>

²⁷ Bitərus shirəm nan ti kan tə te gip bəmi kan tə zam mbarəm na womti dom wur wi.

²⁸ Tə wul ti'e, <<Kə mom'e den kulci gəmiwo mən Yahuda ba ngash gam ko tə ri bom kə muntu kan mən Yahuda ni da'i da'a. Ama Yam bul ger gən a shin wi den ba a la bi murgon'e Yam baa nəm ti da'a ko tə wan nar kə də mən Yahuda me gam nan ti gwa.

²⁹ Arni kem nan karim baro, ko njem a dəl shirəm den dīrtəni da'a. Yari mi, unun kem kə karim bar rawu?>>

³⁰ Karniliyus nəmi ti tə wule, <<Muri wupse karo, ami gip bom gən den shirəm na Yam bar nan kəni, bar kə gəlla am myakan kə pəte. An ri kətəgon da'a se mbarəm gon kən gip tutul dli mən cirtən dlor cina da'əmi.

³¹ Tə wule, <Karniliyus, Yam kum shirəm na Yam gi, tə pa shin bi bar kə am gi də munju am ri wur kaar dagwa wi.

³² Kar bar Yapa den Simon muntu ba la ti bi'e Bitərus gwa. Mən dəki kə Simon mən luti kur ni, muntu bom gəs ra bi bar bula gwa.>

³³ Arni a dəm da'a kan a kar bar den ki, ar mbun kan kə ter gwa. Kəkəno mən ni jin kup də cina də Yam kə də mə kum kup argon tu Babom wul ki'e kə yari mi gwa.>>

Munju mən Yahuda ni da'a kum Zo Shirəm kə Yam wi

³⁴ Kan Bitərus ba nəm shirəm na wultən'e, <<Kəkəno a momwi den'e na ho bi Yam ba ndu murgon man gon da'a

³⁵ ama tə nəm kup munju kan ba bərti ti na pi argon tu kan dlat gwa na kup atl ju wu ra gwa.

³⁶ Kə mom shirəm tu Yam kari bar mən Isra'ila kə pi wazu Zo Shirəm kə zami dəmi zhəlili na Yam təp kar Yesu Almasihu. Mbarəm tu Yesuwo Babom kə mən Isra'ila ni katl da'a ama Babom kə mbarəm kup ni.

³⁷ Kə mom na argon tu kan pi gip atl kə Yahuda kup, argon tu nəm gip Galili nan kop kaar kə wazu pi batisma kə Yohana gwa.

³⁸ Kə mom kandatu Yam bi Ruhu gəs Yesu kə Nazarat gwa. Tə pa bi ti mani pi bar kə nəmi bi na ame. Kə mom kandatu tə kop las ko ako tə den pi mbarəm ho bar na pəni kumi dli kup munju kan gəs

də Shetan gun dun itər gwa. Ti pini muntu kup domici Yam ra nan ti.

³⁹ <<Mən ngapo mə shin kup bar ju tə pi gip atl kə mən Yahuda na gip bən Urushalima ma. Kup na untu, kiri mən bən kə Urushalima ri tə eka təp kə ba ba'i gəs den kini.

⁴⁰ Ama Yam tli təkə gip məshi mbarəm den pət kə myakan, kan tə kem ba shin ti.

⁴¹ Ba'e kup mbarəm ni shin ti da'a, ama Yam zəzar mi mə shin ti, arni kəkəno mə yari jen shirəm den ti. Mən kan mə ci mə pal mə tla nan ti den kaar kə tlitən gəs gip məshi mbarəm gwa.

⁴² Kan tə bi mi bi kə də mə pi wazu mbarəm kan mə dəli wur kəm kə də wu mom'e Yesu ni'e muntu kan Yam zəzari tə dəm mən tloyi shirəm kə mbarəm munju ra den kaar atl gwa na məshi kup.

⁴³ Mən yari shirəm kə Yam kup shirəm den ti den'e kup muntu kan ngəsh den Yesu ba zam də pəni ti warwat pitən gəska gip sun gəsi.>>

Munju kan mən Yahuda ni da'a nəm Ruhu kə Yamwi

⁴⁴ Nan Bitərus ra gip shirəmo, arni Ruhu kə Yam sur den kup munju kan kum shirəm gəs gwa.

⁴⁵ Mən Yahuda ju kan ngəsh wur den Yesu kan kop Bitərus kaaro wu nəm bi na ame den bi Ruhu kə Yam munju ma kan mən Yahuda ni dagwa.

⁴⁶ Kumi gəzən den shirəm gip bi jen na dəda Yam ni kem wu mom muntu.

Arni Bitərus wule,

⁴⁷ <<Woni ba hane də pi mbarəm ju batisma na male? Wu nəm Ruhu kə Yamwi kandatu mən ma mə nəm gwa.>>

⁴⁸ Kan wu bi wur bi den də pi wur batisma gip sun kə Yesu Almasihu. Arni wu lir Bitərus kə də tə bom muri nan wuri.

11

Bitərus yari nami mir mən kartəni argon tu tə pi gwa

¹ Mir mən kartən kə Yesu na nami mən kopi kan gip atl kə Yahuda kum den'e munju kan mən Yahuda ni da ma wu nəm shirəm kə Yam den Yesu wi.

² Nan Bitərus mbubar Urushalimawo, arni mən Yahuda kan ngəsh wur den Yesu gwa ngwar den ti.

³ Wu wule, <<Kə ri bom kə munju kan mən Yahuda ni da'a, kə pal kə ci fingsal nan wuri.>>

⁴ Arni Bitərus yari wur kup argon tu pigwa ter den gəsi, tə wule,

⁵ <<Ami ra gip bən kə Yapa den shirəm na Yami, arni a shin ruya. A shin argon wule bar bamuri kan la sur yam na bi wupse, kan ba sur atl las tu ami ra gwa.

⁶ Nan a zhit gipiwo, arni a shin ga dabba kə gip ləp, mən asəm wupse, badər kə ga ici na ga ləgandi, na yatli kə to yamka.

⁷ Kan a kum yar ba wuləm'e, <Bitərus, tlyami. Mbosh kə ci.>

⁸ <<Ama a nəmi ti'e, <O'o Babomi, a taḃe ci argon tu kan den kulci gəmi kə mən Yahudawo ar dləran da'a ko wani ni gwa da'a.>

⁹ <<Yari pa wul sur yam'e, <Ba kə la bi argon'e dləran ni anra da'i da'a muntu kan Yam paliwi hoyi kə ci gwa.>

¹⁰ Muntu pi bisi myakan, kan ba dəlka to yamka esi.

¹¹ <<Lasi, se mbarəm myakan kan kar wur karəm ter Kaisariya gwa ni jin bom tu kan a dəm gwa.

¹² Arni Ruhu kə Yam yarim den a ri nan wur bat na dəli shirəm den ritəni. Mir byar mukka ju ma wu kopən kan mə te gip bom kə Karniliyus nan wuri.

¹³ Tə yari mi kandatu tə shin mən kartən kə Yam gon dlər gip bom gəsi, kan wul ti'e, <Kar bar Yapa də Simon muntu ba la ti bi'e Bitərus gwa.

¹⁴ Ti yari'i na kup munju kan gip bom gi kandatu Yam ba dəli ine kan ti hukunte in den warwat pitən gin dagwa.>

¹⁵ <<Nan a pare shirəmo arni Ruhu kə Yam sur den wur kandatu ar sur den mi na ne gəs kə pi bar gwa.

¹⁶ Kan a dam argon tu Babom yari gwa'e, <Yohana pini mbarəm batisma na male, ama gip muri njem cina dewo, baa pi in batisma na Ruhu kə Yami.>

¹⁷ Ra'untuwo, nan wu ngəsh wur den Yesu Almasihuwo kan Yam ba bi wur nəm bar tu tə bi mi kan ngəsh den Yesu

Almasihu gwa, wo ni'e ami kan a pi gapa na Yam gwa?>>

¹⁸ Nan wu kum untuwo, arni wu za ngwartən gəzən den Bitərus kan wu dədə Yam wu den wultən'e, <<Rawo, Yam ni bi munju kan mən Yahuda ni da'a təp kan wu ci atl gam wu zam rai kan ba pa da gwa.>>

Mən kopi kə Antakiya gip Siriya

¹⁹ Munju kan gəzanka den bi kumi dli pare den ri Istipanus eka bom asəm na dlyami ba ri atl kə Finiks, na Saipəros, na Antakiya gip Siriya. Wu pi wazu shirəm kə Yam də mən Yahuda katl.

²⁰ Jen gip wuro mən Saipəros na Sairin ni. Wu te gip bən kə Antakiya wu den pi wazu də mən Yahuda na munju mən Yahuda ni dagwa, wu den yari wur Zo Shirəm kə Babom Yesu.

²¹ Am kə Babom Yam ra den wuri, kan mbarəm na womti ba nəm shirəm gəzən wu ngəsh wur den Babom Yesu.

²² Shirəm kə bar tu kan piwo ar nda kəm də domtən kə mən kopi kə gip Urushalima, arni wu kar Barnaba bən kə Antakiya.

²³ Nan tə mbubar tə shin argon tu Yam pi mbarəm juwo, ar gholi ti mbatli kan tə ba'i wur bi-gul kə də kup gəzən dəm mən kopi shirəm kə Babom na mbatli gəzən kup.

²⁴ Barnabawo ho mbarəm ni kan ra laa'i na Ruhu kə Yam na ngəshtən den Yesu gwa. Den argon tu tə pi gwawo arni mbarəm na womti pal mən kopi Babom Yesu.

²⁵ Kan Barnaba ba ne gam Tarsus kə ngeni Shawulu.

²⁶ Nan tə zam tiwo, tə te nan ti Antakiya. Arni Barnaba na Shawulu dəm nan wur kə sheti ghon nəm den metən na domtən kə mən kopi na kulci mbarəm na womti. Gip Antakiya ni pare la'i bi mən kopi Yesu'e Kərista.

²⁷ Gip wokoci ta ni mən mani yari bar ju baa pi cina degwa jen za Urushalima kan wu ndara Antakiya.

²⁸ Nəm gip wur mən sun Agabus tlyam dlər, gip Ruhu kə Yami arni tə shirəm den bar guzəm kan ba nda dir den atl

kundərəndlip gwa. (Muntu dir pini wokoci tu Kəlaudiya ra bar Gun kə Roma gwa).

²⁹ Arni mən kopi kan gip Antakiya gwa pən tor gip mbatl gəzən den kogonge gip wuri, den bi argon tu tə mani pi gwa, baa ne am byari kan ba dəm gip atl kə mən Yahuda gwa.

³⁰ Wu pi muntu, kan wu kar bar na bar ju wu dom gwa də si kiri kə mən kopiya təp am də Barnaba na Shawulu.

12

Təp tu kan Bitərus zam dältən gip bom kə moni gwa

¹ Wokoci ta ni Gun Hiridus Agəripa nəm jen gip mir mən kopi, tə den ndu'i tə kumi wur dli.

² Tə ri Yakubu, yas kə Yohana eka na bar səbəri.

³ Nan tə shin'e mən Yahuda kum təmi kə bar tu tə piwo, arni tə pa nəm Bitərus. Muntu pini wokoci kə Nyel Jikat Bədlabəni.

⁴ Den kaar kə nəmi gəso, arni tə la ti gip bom kə moni, ba la ti am də me gam kə mən bi-utu gudəli wupse. Hiridus pən tor gip mbatl gəs den tə dəli Bitərus kə tloyi ti shirəm cina də mbarəm den kaar kə Nyel Jikat Bədlabəni.

⁵ Nan Bitərus ra na le gip bom kə moniyiwo, arni mən kopi kur gəs gip shirəm na Yam domici gəsi.

⁶ Kə gəsi, ba wule gəni Hiridus ba dəli ti də tloyi ti shirəmo, Bitərus den nde umur gip dlom kə mən bi-utu rop. 'Bal təkə na sarsari rop, kan na mən ne ger den ti dlər bədlabən bom kə moniyi.

⁷ Bat na momi, arni mən kartən kə Yam gon dəl kar Bitərus, kan gip bom kə moniyi ba cirka. Mən kartən kə Yami bo Bitərus den bəbyala tə putu təkə. Kan tə wule, <<Zho'i kə tlyami!>> Arni sarsariyi pətl ter am də Bitərus ka.

⁸ Mən kartən kə Yami wul ti'e, <<Kem tutul dli na kaptəlan gi.>> Nan Bitərus pi untuwo, arni mən kartən kə Yami wul ti'e, <<Dləmat bar lulur gika kə kopəni.>>

⁹ Kan Bitərus ba kop ti wu dəl ter kari, ama tə mom dyatləm argon tu mən

kartən kə Yami ba pi gwa da'a, tə wule ko ruya ni tə shini.

¹⁰ Kan wu bi kaar mən buti bədlabən kə nəm na kə ropi, wu mbubar kar bədlabən kə gəlla kan ba kop də su gip bən gwa. Arni bədlabəni buli wur na gam gəsi, kan wu dəl kaari. Nan wu kop tlyartən kə təpewo, wule gip njibkər gere, arni mən kartən kə Yami za ti.

¹¹ Nan gam ceti Bitəruso arni tə wule, <<Kəkəno a mom wi'e Babom Yam ni kar mən kartən bar gəs kan tə dəlīm am də Hiridus na kup argon tu mən Yahuda ba ndu pim gwa.>>

¹² Nan Bitərus mom untuwo, arni tə ri bom də Maryamu nasi Yohana, muntu ba la ti bi'e Markus gwa, las tu mbarəm dom wur wu den shirəm na Yam gwa.

¹³ Bitərus bo bədlabən tetən gip bomi, kan zher nye gər gon mən sun'e Roda ba dəl ter kə buli bədlabəni.

¹⁴ Nan tə kum yar kə Bitərusno, tə laa na ghol mbatl naari, arni ma tə'i bul bədlabəni da'a kan tə pal na kətər te gipi ka, tə wule, <<Bitərus ni dlər te kaari ka!>>

¹⁵ Arni wu wul ti'e, <<Gam pətli ika wi!>> Ama nan tə kərceka den untuno, arni wu wule, <<Ar ba ni'e mən kartən kə Yam kan ra nan ti gwa ni!>>

¹⁶ Ama Bitərus pi ta be bədlabəni. Nan wu bul bədlabən wu shin təwo, arni wu nəm bi na ame.

¹⁷ Bitərus pi wur am kə də wu yoni, arni tə yari wur kandatu Babom dəli ti gip bom kə moniyi gwa. Kan tə wul wur'e, <<Yarini Yakubu* na nami mir byar argon tu pi gwa.>> Kan tə za lasi tə ndara kətəgoni.

¹⁸ Kə cigəniwo, bərti na ghuntən nda gip dlom kə mən bi-utuyi naari, den argon tu nan ndo na Bitərus gwa.

¹⁹ Hiridus Agəripa kem ba kop las kup kə ngeni Bitərus ama wu zam ti da'a, arni tə ngen momi kar mən butiyi kan tə tloyi wur shirəm den də ri wur eka.

Məshtən kə Hiridus Agəripa

Arni Hiridus za atl kə Yahudaka tə ndara Kaisariya, tə nye dəm lasi.

* 12:17 12:17 Yakubuyi muntuwo erəm kə Yesu ni muntu wu nənə nəm nan ti gwa.

²⁰ Hiridus na mbarəm kə Taya na mən Sidon den ta tli yar yami, arni wu mo gam kan wu ngen dəmi nan ti. Nan wu zam Bəlastus, bar zher kə gunyi nde wur kaaro, arni wu ngen dəmi zhəlili, domici atl kə Hiridus ni ba zami atl gəzən fingali.

²¹ Den pət tu kan newo, arni Hiridus la bar lulur gəs kə Gunye, tə dəm den badəmi gəsi kan tə shirəm na mbarəme.

²² Arni wu la yar wu wule, <<Yar kə yam gon utu, kə mbarəm ni da'a.>>

²³ An ri kətagon da'a, nan Hiridus bi nartən Yam dawo, arni mən kartən kə Babom Yam gon bo ti atli, zhimbər ba ci dli gəska kan tə məshka.

²⁴ Ama mir mən kopi Yesu ci cina na yari shirəm kə Yam ko-ako kan mbarəm na womti ba ngəsh wur den Yesu.

²⁵ Gip wokoci tu nan Barnaba na Shawulu pa'i argon tu si wur Urushalimawo arni wu pal gəzən to Antakiyaka, kan wu pən Yohana nan wuri, muntu kan ba pa la ti bi'e Markus gwa.

13

Ne am kaar ga Barnaba na Shawulu kə pi mbapi

¹ Gip domtən kə mən kopi kə Antakiyawo mən yari Zo Shirəm kə Yam na mir mən kulci mbarəm ra. Wi ni'e ga Barnaba, na Simon kan ba la ti bi'e Dun Mbarəm gwa. Na ga Lukiyas mbarəm kə Sairin, Manayan (muntu kan nar na Hiridus Antipas gwa) na Shawulu.

² Nan wu den bote Babom na guzum malo, arni Ruhu kə Yam wule, <<Nem ni Barnaba na Shawulu markəme kə pi mbap tu kan a la wur bi ragwa.>>

³ Nan wu pa'i guzum maliwo, kan wu shirəm na Yami, arni wu ne wur am den gami kan wu za wur wu ndara.

Ritən kə wazu kə Bulus kə nəm

⁴ Wi rop juwo Ruhu kə Yam ni kar wuri, kan wu su Salukiya wu to gip kungələn jikat mal wu te den atl kə Saipəros.

⁵ Nan wu mbubar gip bən Salamiso, arni wu pi wazu shirəm kə Yam te gip bom domtən kə mən Yahudaka. Yohana Markus mən ne wur am ra nan wuri.

⁶ Kan wu kop gip bəni kan te dlom bar bula kagwa wu mbubar bən kə Pafos. Barta ni wu mo na mbarəm kə Yahuda mən war goni, mən yari shirəm kə Yam kə lar gon mən sun'e Bar-Yesu'a.

⁷ Tə ngəsh gam gəs na gobna Sarjiyas Bulus. Gobnayi mom bar naari, arni tə kar bar den ga Barnaba na Shawulu domici tə ndu tə kum shirəm kə Yami.

⁸ Ama Elimas mən wari (domici untun sun gəs ra na bi kə mən Hellas) nge wuri. Tə pi ta ngeni tər den ba də gobnayi ngəsh ti den Yesu den argon tu Barnaba na Shawulu kulci mbarəm gwa da'a.

⁹ Arni Shawulu muntu ba pa la ti bi'e Bulus gwa, laa'i na Ruhu kə Yam wi ger mən wari kan tə wule,

¹⁰ <<Kiwo wule Shetan ni kira, mən gapa na kup argon tu kan dlat gwa! Kə laa'i wi na kup tər kə dasi tu na setəne. Ki za ndu'i zhimbəl bar kə Yam kan untun anra na yari argon den Yam kan untun anra gwa da'aya?

¹¹ Kəkəno am kə Babom Yam kə hukuntetən baa sur den ki. Ki te tabi ka. Ki hol mani shini pət kə wokoci goni.>> An ri kətagon da'a, arni argon wule bondi na dāmən nəmi tə gerka. Tə nəm kari ame, tə den ngeni muntu ba nəmi ti am gwa.

¹² Nan gobnayi shin argon tu kan piwo, arni tə ngəsh ti den Yesu, domici kulci den Yesuyi dləkən ti.

Wazu kə Bulus gip Antakiya kə Pisidiya

¹³ Nan Bulus na ga berəm bəmi asəm gəs za Pafosa gip kungələn jikat malo, arni wu ndara bən kə Paga kan gip atl kə Pamfiliya gwa. Lasi ni Yohana Markus za wur kan tə pal gəs su Urushalimaka.

¹⁴ Nan wu za bən kə Pagawo, arni wu ndara bən kə Antakiya gip atl kə Pisidiya. Den pət Asabaro wu te gip bom domtən kə mən Yahuda wu dəmi.

¹⁵ Den kaar zhiti gip Kulci kə Musa na gip rəshi təlankur kə mən yari shirəm kə Yamo, arni kiri kə bom domtən kə mən Yahudayi kar gon tə wul wur'e, <<Mir byari, kən nərə na shirəm kə ba'i mbarəm bigulo, mə lir kən kə yarini.>>

¹⁶ Arni Bulus tlyami, tə pi am kə də wu yoni, kan tə wule, <<Mir byar mbarəm kə

Isra'ila nan kən kan mən Yahuda ni da'a kan ba bote Yam gwa, kumən ni!

¹⁷ Yam kə mbarəm gəmi mən Isra'ila zəzar ga ba gəmi. Tə kem wur kə womtitən wokoci dəmi gəzən gip Masar, kan na bar ndərtən kə yar am tə dəli wur ter gip atl ta.

¹⁸ Kup na wu pi ta nge kopi shirəm gəska, tə pi ta ne ger den wur gip ləp tu kan murgon ba dəm da'a bar kə sheti ghon hauya-rop.

¹⁹ Den kaar kə untuwo, tə piika na atl nyingi kə gip Kan'ana. Tə bi atl gəzən mbarəm gəs kə də ar dəm gwazini.

²⁰ Kup munju pi ni gip sheti ghon hauya kəba lasi hauya nəm na rop na kutl (450).

<<Den kaar kə untuwo, Yam bi wur mən tloyi shirəm kan baa nde wur cina gwa ar ba ri wokoci kə mən yari shirəm kə Yam Sama'ila.

²¹ Kan wu liri den də bi wur gunye, arni Yam bi wur Saul nya Kish. Tə kə gip gəsgal kə Bilyaminu ni, kan tə dəm gun gəzən kə sheti ghon hauya rop.

²² Den kar kə shu'i Saul den dəmi gun kawo, tə pali Dauda tə dəm gun gəzəni. Yam yari den ti'e, <A zam Dauda nya Jesse wi. Ti badər mbarəm mən mbatl tu a ndu gwani. Ti pi kup argon tu a ndu tə pi gwa.> >>

²³ <<Təp kar gəsgal kə mbarəm tu ni Yam điri Isra'ila Yesu Mən Dəli Mbarəme, kandatu tə wule ti pi gwa.

²⁴ Kapən đirtən kə Yesuwo, Yohana pi kup mbarəm kə Isra'ila wazu kə ci atl gam kar Yam wi kan tə pi wur batisma.

²⁵ Nan Yohana mbi kosak na pa'i mbap gəso, tə wule, <Kə wulem'e ami woni? Ami ni'e Almasihu da'a. O'o, ama tə den đirtən den kaar gən njem. A kəm pətli zap kaptəlan gəs ter asəm da tika da'a.>

²⁶ <<Mir byar gəsgal kə Ibərahim, na kup gin kan mən Yahuda ni da'a kan ba bərti Yam gwa, mən ni kari mi bar na shirəm kə zami dəltəne.

²⁷ Kup na wu kur zhit argon tu mən yari shirəm kə Yam rəsh kup wokoci tu wu dom wur kə ba bota gwa ama wu mani momi argon tu mən yari shirəm kə Yam ju yari gwa da'a. Arni kiri kə mən Yahuda ju wule də ri ti eka. Na untuni

wu kem argon tu ga mən yari shirəm kə Yami yari'e ba pi gwa laa'i.

²⁸ Kup na wu mani zami argon tu baa kem də ri ti eka gwa da'a, ama wu lir Bilatus den wu ndu də ri ti eka.

²⁹ <<Nan wu pa'i pi kup bar ju shirəm kə Yam yari den tiwo, wu shu ti sur den rati kini kan ba ti dene gwa, kan wu la ti gip gambəci'e.

³⁰ Ama Yam tli tika gip məshi mbarəme.

³¹ Kə muri na womti munju bom asəm nan ti, argon tu pən gip atl kə Galili ba su Urushalima gwa shin ti. Kəkəno wi ni'e mən yari mbarəm gəmi bar ju wu shin na ger gəzən gwa.

³² <<Mə yari in ni Zo Shirəmi. Argon tu Yam wule ti pii ga ba gəmi wo

³³ tə pi mi wi, mən mimir gəzəni, təp kə ba tli Yesu gip məshi mbarəme. Kandatu anra na rəshi gip Zabura kə rop'e, <Ki nya gən ni,

Sekən ni a dəmi'i Bəba.>

³⁴ Yam tli Almasihu gip məshi mbarəme, ti'i məsh da'a. Den kən ni ar ba shirəm'e, <Na ho bi, aa ne in am ra kandatu a wul Dauda'e aa pi ti gwa.>

³⁵ Tə pa yari den Almasihu gip Zabura gon'e,

<Ki za Zo'i gi kan kə ne markəm gwa tə moka gip gambəci da'a.>

³⁶ <<Nan Dauda pi argon tu Yam ndu tə pi gip zhan gəso, kan tə məshka. Tə es wule ga base, kap təkə kan dli gəs ba moka.

³⁷ Ama muntu kan Yam tli ti gip məshiyiwo tə moka da'a.

³⁸ <<Ra'untuwo, mir byari, kum ni! Gip mbarəm tu Yesu ni pəni warwat pitən ginka ra.

³⁹ Kup muntu kan ngəsh den tiwo wi zam dəltən gip kup bar ju Kulci kə Musa hol dəli gin gipi gwawu.

⁴⁰ Ngup kənni, ba də argon tu ga mən yari shirəm kə Yam yari laa'i den kən da'a. Domici wu wule,

⁴¹ <Kum ni, kən kan kə mburəmka gwa, nəm ni bi na am gip dləkəntəne kə məsh nika!

Ari kə pi argon gip muri gini.

Ki nəm den aa pi da'a

ko murgon ni yari in gwa.>

⁴² <<Nan Bulus na Barnaba den za'i bom domtən kə mən Yahudayiwo, arni mbarəm lir wur den wu dīr den zut Asabar wu shirəm ra den bar ju.

⁴³ Nan mbarəm ju dom wur gwa ba za lasiwo, arni na womti kə mən Yahuda na munju ba bote Yam kan mən Yahuda ni da'a kop Bulus na Barnaba. Arni wu shirəm nan wur kan wu ba'i wur bigul den wu ci cina na ngəshtən den zo mbatl kə Yam kup na wu ndari də Yam pi wur untu dagwa.

Bulus pal gəs kar munju kan mən Yahuda ni da gwa

⁴⁴ <<Den zut pət Asabaro, njem ni də wule kup bəni dom wur kə kumi shirəm den Babom Yesu.

⁴⁵ Nan mən Yahuda shin womtitən kə mbarəmo, arni ghuve nəm wuri kan wu pi zhe'e shirəm den argon tu Bulus ba yari gwa.

⁴⁶ <<Kano Bulus na Barnaba ba nəmi wur bat na bərti wu wule, <Ar nəm den kən ni mi pare yari in shirəm kə Yami. Ama kən den nge shirəm kə Yami. Na pi untuwo kə gode'e kə ndari zami rai kan ba pa da'i da gwa. Mə za kən mə pal kar munju kan mən Yahuda ni dagwawi.

⁴⁷ Domici argon tu Babom wule mə pi gwa ni'e, <<Aa pali in kə dəm cirtən kar munju kan mən Yahuda ni dagwa,

kə də atl kundərəndlip zam dəltəne.>>

⁴⁸ Nan kup munju kan mən Yahuda ni da'a kum shirəm tuwo, wu pi ghol mbatli. Wu dəda shirəm kə Babom Yesu, na kup munju kan mən Yahuda ni da'a kan Yam ne wur kə zami rai kan ba pa dagwa ngəsh wur den Yesu.

⁴⁹ Shirəm kə Babom ri ko ako gip kəti atliyi.

⁵⁰ Ama mən Yahudayi tli mbatl mətli mən bərti Yam kan ba kum nan wur gwa na kiri kə bəni. Wu tli ga Bulus na Barnaba gami, kan wu dēli wur gip atl gəzənka.

⁵¹ Arni wu bat kushka kə den asəm gəzənka gip seda den nge wur wi, kan wu ndara Ikoniya.

⁵² Kup mən kopi Yesu laa'i na ghol mbatl na Ruhu kə Yami.

14

Bulus na Barnaba gip Ikoniya

¹ Bulus na Barnaba ra gip Ikoniyawo arni wu te gip bom domtən kə mən Yahuda kandatu wu kur pi gwa. Kan wu pi wazu hoyi kan kem mən Yahuda na munju kan mən Yahuda ni da'a na womti pal mən ngəshtən den Yesu gwa.

² Ama mən Yahuda ju kan nge ngəshtən den Yesu tli mbatl yam munju kan mən Yahuda ni dagwa, zam wu shin mir byari na dun gere.

³ Ra'untuwo arni Bulus na Barnaba dəm lasi kə muri na womti, wu den shirəm bat na bərti den Babom Yesu muntu kop kar kə wazu kə zo mbatl gəs tək kə ba bi wur mani pi bar kə nəmi bi na am na dləkəntən gwa.

⁴ Arni mbarəm kə bəni tatlka bomi rop, jen den kopi kaar kə argon tu mən Yahudayi yari gwa, jen ngapo wu den kopi kar kə argon tu mir mən kartəni yari gwa.

⁵ Arni jen gip mən Yahuda na jen munju kan mən Yahuda ni da'a, na kə cina gəzən ba gudlumi kə də wu pi zhe'e mbap mir mən kartəni kan wu la wur na Tate.

⁶ Ama mir mən kartəni zam na momika kan wu kətər gəzən gip bən kə Listəra na kə Darba gip Likoniya na bi ləp gəzəni.

⁷ Lasi ni wu ci cina na pi wazu kə Zo Shirəm kə Babom Yesu.

Bulus na Barnaba gip Listəra na Darba

⁸ Gip Listərawo, kurki gon ra ba kur dəm muntu ra untu na gəri gəs gwa tə mani desi atl da'a.

⁹ Tə kum Bulus nan ti den shirəm gwa. Arni Bulus wi ti gere kan tə shin mbarəmi na ngəshtən den Yesu kan baa mani pəni ti kumi dli gəska gwa.

¹⁰ Kan Bulus ba tli yar tə wule, <<Tlyam kə dlər den asəm gi!>> Warkəca arni mbarəmi tlyam tə nəm desi atli.

¹¹ Nan womti mbarəmi shin argon tu Bulus piwo, arni wu tli yar yam gip bi gəzən kə mən Likoniya wu wule, <<Ga yam sur kar miwi na dli kə mbarəme!>>

¹² Kan wu la bi Barnaba Zeyus, Bulus ngapo wu la ti bi Hames, domici ti ni'e gun shirəmi.

¹³ Arni læba kə yam Zeyus, muntu kan bom kə bote ti ra kaar bəni, ba ðiri ga tla na ga buzən kin bəðlabən bəni, domici ti na kup womti mbarəmi ni den ndu'i wi mbosh dabba gip bote mir mən kartəni.

¹⁴ Ama nan Barnaba na Bulus mir mən kartəni kum untuwo, arni wu tlyati tutul dli gəzənka. Wu kop gip dlom womti mbarəmi na kətəre wu den la'i yar na wultən'e,

¹⁵ <<Unun kem kə pi untuwu? Mən ma mbarəm ni katl, mən dli wule kəne. Mə ðiri in ni Zo Shirəmi, mə yari in den kə bali ni kar bar ju kan argon ni da'a kə pal ni kar Yam mən rai. Ti ni'e muntu kan pi yam na atl na bar ðula, na kup bar ju gip wurgwa.

¹⁶ Terkawo, tə za mbarəm kan den kar bar atl kup wu kop tək tu kan wu shin mbuni wur gwa.

¹⁷ Ama kup na untu tə za gam gəs bat na seda tu kan baa mom'e tēra gwa da'a. Tə gode mbarəm zo mbatl gəs tək kə ba bi in ghon sur yami na bar kə gip kən den wokoci gəzəni. Ti ni tə bi in fingal ar kəm kən kan tə laa'i in na ghol mbatl.>>

¹⁸ Kup na shirəm juwo, njem ni arsa də womti mbarəmi mboshi wur dabba gip bote wuri.

¹⁹ Kan mən Yahuda jen ba tli tor Antakiya na Ikoniya gip atl kə Pisidiya kan wu zam gam kə womti mbarəmi. Wu la Bulus na tat wu dəl ti kaar bəni, wu pən'e tə məsh kawī.

²⁰ Ama nan mən kopi dom wur wu la ti dlomo, arni tə tlyam tə pal te gip bənika. Bar tlowo arni wu ndara Darba nan ti na Barnaba.

Bulus na Barnaba pal Antakiyaka gip atl kə Siriya

²¹ Wu pi wazu Zo Shirəm kə Yesu gip Darba kan wu zam mir mən kulci kar wur na womti. Arni wu pal gip bən Listəra na Ikoniya na Antakiyaka gip atl kə Pisidiya.

²² Wu pi ta ndəri na ba'i wur bigul gip ngəštən den Yam gəzəni. Wu wule, <<Ar nəm mi mə kop gip kumi dli na womti kan mə mani zami tetən gip las tu Yam baa dəm gun gəmi baa patən gwa.>>

²³ Bulus na Barnaba ne wur kiri mən kopi nan wur gip kogonge ba domtən kə mən kopi. Na shirəm na Yam na guzum male, arni wu la wur am də ne ger kə Babom Yesu, muntu wu ngəsh wur den ti gwa.

²⁴ Den kar kə kopi gip atl kə Pisidiyawo, arni wu mbubar Pamfiliya.

²⁵ Nan wu pi wazu shirəmi gip bən Pagawo, kan wu ndara Ataliya.

²⁶ Nan wu za Pagawo kan wu pal na kar su Antakiyaka gip kungələn jikat male, las tu wu la wur gip zo mbatl kə Yam den mbap tu kan wu'i pa'i gwa.

²⁷ Nan wu mbubar gip bən Antakiyawo, arni wu dom mən kopi kə ba lasi nəm. Wu yari wur kup bar ju Yam pi tək kar wur gwa, na kandatu Yam ðuli bəðlabən ngəštən den Yam munju kan mən Yahuda ni dagwa.

²⁸ Kan wu dəm lasi na mən kopi Yesu kə muri na womti.

15

Me gam su Urushalimaka

¹ Wokoci tu Bulus na Barnaba ra gip bən kə Antakiya gip atl kə Siriyawo, arni mən Yahuda jen kan ba kop Yesu ba tli tor Yahuda wu su Antakiya kan wu nəmi kulci mir byar'e, <<In sər kini den kandatu Kulci kə Musa yari gwa dawo, ki zam dəltən gip warwat pitən kar Yam da'a.>>

² Muntu ðiri Bulus na Barnaba musu nar na bali shirəm nan wuri. Arni mir mən kopi ne bi den də Bulus na Barnaba, na mən kopi jen gip Antakiya su Urushalima wu shin mir mən kartəni na kiri mən cina kə mən kopi den shirəm tu.

³ Domtən kə mən kopi la wur tēpe, arni den tək gəzəno wu kop gip bən Finiks na Samariya, kan wu yari wur kandatu munju kan mən Yahuda ni da'a pal kar Yamwu gwa. Shirəm tu gholi mbatl mir byar kup kə mir bən ju.

⁴ Nan wu mbubar gip Urushalimawo, arni mir mən kopi na mir mən kartəni na kiri mən cina kə domtən kə mən kopi pi dēm nan wuri. Wu yari wur bar ju kup Yam pi tək kar wur gip munju kan mən Yahuda ni dagwa.

⁵ Ama jen gip mən kopi Yesu kan gip me gam kə mən Parise tlyam dlor kan wu wule, <<Munju mən Yahuda ni da'a kan ngəsh wur den Yesuwo, ar nəm wur te yarka də sər wuri kan wu kop Kulci kə Musa.>>

⁶ Arni mir mən kartəni na kiri mən cina kə mən kopi mo gam den bi zhiti shirəm tu.

⁷ Den kar kə tlyari bali shirəmo, kan Bitərus ba tlyam tə shirəm nan wur nan kəni, <<Mir byari, kə mom'e wokoci gon terkawo Yam zəzarəm gip kən kə də a pi wazu kə Zo Shirəm kə Yesu də munju kan mən Yahuda ni dagwa, kə də wu ngəsh wur den tira.

⁸ Yam kan mom mbatl kə mbarəm gwa gode'e tə nəm munju kan mən Yahuda ni da'a tək kə ba bi wur Ruhu gəsi, kandatu tə bi mi gwa.

⁹ Tə pali mbatl gəzən dləran tək kə ba ngəstən den Yesu wi. Na untun tə gode'e bom ni mən ra nan wur da'a.

¹⁰ Kəkəno, unun kem kə ndu kə kem Yam kə pi lo'e, tək kə ba ne mən kopiyo gosgam muntu kan min na ga ba gəmi mani pəni dagwawu?

¹¹ O'o! Mə mom'e Yam dəli ni kup gəmi tək kar zo mbatl kə Babom gəmi Yesu. Nəm untuni Yam dəli munju kan mən Yahuda ni dagwa.>>

¹² Kup munju ra lasi sa shot wu den damtən den argon tu Bitərus yari gwa. Den kariwo kan Barnaba na Bulus ba yari bar kə nəmi bi na am na dləkəntən ju kup kan Yam pi tək am da wur də munju kan mən Yahuda ni dagwa.

¹³ Nan wu pa'i shirəmo, arni Yakubu shirəm tə wule, <<Mir byari, kumən ni!

¹⁴ Simon Bitərus yari mi kandatu Yam gode'e tə ra na munju kan mən Yahuda ni da'a su mbatlka tək kə ba yemi gip wur den wu dəm mbarəm gəsi.

¹⁵ Shirəm kə ga mən yari shirəm kə Yam kop kaar kə mənəkəni, kandatu anra na rəshi gwa'e,

¹⁶ <Den kaar kə muntuwo aa pali, kan a tli bom kə Dauda kan ndaka gwa,

Aa pa tu nami dli bini,
Aa tli ti peli esi,

¹⁷ Kə də nami mbarəm kan sa gwa ngen Babomi,
na kup munju kan mən Yahuda ni da'a kan ba la wur bi na sun gən gwa,

Babom ni yari,

¹⁸ Muntu kan kem ba mom bar ju terka gwa.>

¹⁹ <<Gi shini gəno, ba mə kem ar dəm banyi bar kar munju kan mən Yahuda ni da'a kan den paltən kar Yam gwa.

²⁰ Mən de mə rəshi wur ni təlankuri. Gip təlankuriwo mə yari wur den ba wu ci fingal tu kan ta'i tat war gwa da'a. Ba wu la gam gəzən gip muri na mətli ko moni kari da'a. Ba wu ci tlu kə dabba tu kan ceni ti yarka gwa da'a, na ci tlu na bərani.

²¹ A yari ni untu domici den pi wazu kə kulci kə Musa gip kogonge bən terka kan ba zhit gip bom domtən kə mən Yahuda den pət Asabar kup gwa.>>

Təlankur tu kan rəshi munju kan mən Yahuda ni dagwa

²² Kano mir mən kartən kə Yesu na kiri mən cina kə domtən kə mən kopi na kup mir mən kopi ba kop kar kə argon tu Yakubu yari gwa. Kan wu pən gip mbatl gəzən den wu zəzar mbarəm rop kan wu kar wur gip bən Antakiya gip atl kə Siriya na ga Bulus na Barnaba. Munju wu zəzari gwa ni'e Yahuda (kan ba la ti bi'e Barsaba gwa) na Sila, rop gip kiri mən cina kə domtən kə mən kopiyo.

²³ Kan wu kar wur na təlankur kəni.

Mir mən kartən kə Yesu na kiri mən cina kə domtən kə mən kopi, mir ya'əni,

Də si munju kan mən Yahuda ni da'a kan ngəsh wur den Yesu kan gip Antakiya, Siriya na Kilikiya gwa.

Mə shirmi inka.

²⁴ Mə kum den'e jen ra kan dəl gip mi ba'e na bi gəmi ni da'a kan wu ghun kəne. Wu tli in mbatl na argon tu wu yari gwa.

²⁵ Arni kem mə me bi den mə zəzar mbarəm jen kan mə kar wur kar kəne na ga berəm gəmi Barnaba na Bulus,

²⁶ mbarəm ju kan wur mbatl gəzənka den bi kə Babom gəmi Yesu Almasihu gwa.

²⁷ Ra'untuwo, arni mə kari in bar na Yahuda na Sila kə də wu kop kari na yari in argon tu mə rəsh gwa.

²⁸ Ruhū kə Yam kop nan mi den ba də mə ne in argon gam bom na mənjin kan ba ndu kar kən gwa da'a.

²⁹ Dəm ni bat na ci fīngal tu kan ta'i tat war gwa, na ci tlu na mbərani. Ba kə cini tlu kə dabba tu kan ceni ti yarka gwa da'a. Ba kə la ni gam gin gip muri na mətli na moni ko moni na mətli kari da'a. Arba mbuni ine kən ni kə pi munju gwa. Də ar mbuni ine.

³⁰ Kan ba la munju kan kar wuri gwa təpe wu ndara Antakiya, las tu mir mən kopiya dom wur gwa kan wu bi wur rəshi təlankuri.

³¹ Wu zhit gipiwo ar gholi wur mbatl na shirəm ba'i bigul tu kan ra gipi gwa.

³² Arni Yahuda na Sila, munju kan mən yari shirəm kə Yam ni, pi tlyari shirəmi, den bi ba'i wur bigul na ndərtən kə mir byar gip ngəshtən gəzən den Yesu.

³³ Nan wu bom dəmi nan wur lasiwo, arni mir byari la wur təp na ghol mbatl kə dəmi zhəlili kan wu pal rin kar munju kan kar wur gwa.

³⁴ (Ama Sila shin ar mbun tə dəm lasi)*

³⁵ Ama Bulus na Barnaba dəm gip bən Antakiya, las tu wi na jen na womti kulci mbarəm na pi wazu shirəm kə Babom gwa.

Bi nde Bulus na Barnaba nəm da'a

³⁶ Den kaar kə wokoci gono Bulus wul Barnaba'e, <<Naa mə kop kaar kə mir byar gip bən ju kup mə pi wazu shirəm kə Babom gwa, mə shin ci cina kə ngəshtən den Yesu gəzəni.>>

³⁷ Barnaba ndu wu pən Yohana, kan ba pa la ti bi'e Markus gwa, nan wuri.

³⁸ Ama Bulus shino ar mbun də ri nan ti da'a, domici tə ndara tə za wur ka gip Pamfiliya, tə mani ci cina gip mbap nan wur da'a.

³⁹ Wu tli yar yam naar den shirəm tu, kan kogonge ba pən təp gəsi. Barnaba pən Markus kan wu to gip kungələn jikat mal wu ndara Saipəros.

* 15:34 15.34 Təlankuri jen ra na shirəm tu gipi da'a

⁴⁰ Bulus ngapo tə pən Sila kan wu ndara, nan mir byar la wur gip am na ne ger kə zo mbatl kə Babom gwa.

⁴¹ Tə kop gip atl kə Siriya na Kilikiya tə den ndəri dləri kə domtən kə mən kopi.

16

Ritən kə mbap kə Bulus kə rop

¹ Bulus mbubar Darba kan tə ndara Listəra, las tu mən kopi gon ra mən sun'e Timoti. Naso mən Yahuda ni, mən ngəshtən den Yesu, ama baso mən Hellas ni.

² Mir byar kan gip bən Listəra na Ikoniya pi shirəm kə ho bar den ti.

³ Bulus ndu tə ri na Timoti gip bəmi asəm gəsi, arni tə sər təkā den bi kə mən Yahuda kan ba dəm lasi gwa, domici kup gəzən mom den'e baso mən Hellas ni.

⁴ Nan wu den kopi bən bəno, arni wu yari mbarəm argon tu mir mən kartəni na kiri mən cina kə domtən kə mən kopi kə Urushalima mo bi dene kan wi kop gwa.

⁵ Muntu diri domtən kə mən kopi ndərtən gip ngəshtən gəzən den Yesu na womtitən den pət kup.

Bulus shin ruya kə mbarəm kə Makidoniya

⁶ Bulus na ga berəm bəmi asəm gəs kop gip atl kə Pirijiya na atl kə Galatiya, nan Ruhū kə Yam za wur wu pi wazu gip atl kə Asiya dagwa.

⁷ Nan wu mbubar den bi atl kə Misiyawo, wu ndu wu bətl gam Arewa gip atl kə Bitiniya, ama Ruhū kə Yesu za wur da'a.

⁸ Arni wu kop gip Misiya kan wu ndara Tərowasa.

⁹ Gip dlom gaso arni Bulus shin ruya kə Ba mən Makidoniya gon dlər den liri gəs ba wule, <<Ter də Makidoniya kə ne mi am ra.>>

¹⁰ Nan Bulus shin ruya tuwo, tə pən'e Yam ni ba la mi bi kə pi wazu Zo Shirəm kə Yesu gip Makidoniya, arni mə dəm da'a kan mə ndara.

Lidiya gip Filibi nəm Yesu wi

¹¹ Mə za Tərowasa gip kungələn jikat mal kan kor mə ndara Samotəras. Bar tlowo kan mə mbubar Niyapolis.

¹² Mə za barta kan mə mbubar Filibbi, bar bən gip atl kə Makidoniya. Mən Roma ni ba dəm lasi. Kan mə mur na womti gip bəni.

¹³ Den pət Asabaro mə dəl gip bəni mə ri bi bula'i, las tu mə pən'e mi zam ba shirəm na Yam gwa. Mə dəm atl kan mə shirəm na mətli jen kan dom wur lasi gwa.

¹⁴ Nəm gip mətliyi kan kum miwo sun gəs ni'e Lidiya. Mən Tiyatira ni kan ba wur tutul dli mən bar wurpi kagwa, mən bote Yami. Babom bul mbatl gəs kə nəmi shirəm tu Bulus yari gwa kan tə ngəsh ti den Yesu.

¹⁵ Nan pi ti batisma na mbarəm kə bom gəs, arni tə la mi bi rin bom da tika na wultən'e, <<Kə mom a ngəshim den Babom Yesuwi, a lir kən kə dir dəm ni gip bom gəni.>> Kan tə meti mi se nan mə nəmi ti.

Bulus na Sila gip bom kə moni

¹⁶ Gasi gon nan mən den ritən kə ba shirəm na Yamo, mə mo na zher nye gər gon kan na dun itər kan ba kem tə mani yari argon tu ba pi cina dēgwa. Tə zami babom gəs wurpi nar tēp kə ba yari bar ju ba pi cina dēgwa.

¹⁷ Nye gər tu kop Bulus na nami gəmi tə den la'i yar na wultən'e, <<Mbarəm jəno zher kə Yam tu kan nar man kup nami yam gwani. Wu yari in ni tēp kə zami dēltən gip warwat pitəne.>>

¹⁸ Tə pi ta pi untu kə muri na womti. Ar pi untu har ba ghun Bulus kan tə bal ti rən den tika, tə wul dun itəri kan gip ti'e, <<Gip sun kə Yesu Almasihu ni a wul ki'e kə dəl ter gip ti!>> Lasi, arni dun itəri za ti.

¹⁹ Ama nan mən nye gər zheriyi shin'e tēp zami wurpi gəzən i'dawo, arni wu nəm Bulus na Sila kan wu dəl wur rin bi bar pətka, cina də mən bəni.

²⁰ Wu ri wur cina də mən tloyi shirəm kan wu wule, <<Mbarəm jən pali bən gəmi ka ghuruwi.

²¹ Wi mən Yahuda ni kan ba kulci den mə pi bar ju kan ndari da'a den kulci gəmi kə mən Roma kan mə nəm ko mə pi gwa.>>

²² Arni womti mbarəmi tli den Bulus na Sila wu nəm bə gəzəni. Mən tloyi shirəmi kem də tus tutul dli gəzənka də bə wuri.

²³ Den kaar kə bə gəzən hoyiwo, kan ba la wur gip bom kə moni, na yari mən ne ger den bom kə moniyi den tə ne ger den wur hoyi, ba wu mani dēltən da'a.

²⁴ Nan yari untuwo, arni mən ne ger den bom kə moniyi la wur gip kushi kan te gipi kagwa, kan tə tlat asəm gəzənka gip dlom gibər basi nyash rop.

²⁵ Gip dlom gaso, Bulus na Sila den shirəm na Yam na tli yar wuli kon dāda Yami, nami mir mən bom kə moniyi den kumi gəzəni.

²⁶ Bat na momi, arni atl jirkət ti hoyi, kan ba kem gatli bin bom kə moniyi ba jiti ti. Biyi nəm arni kup bədlabən bom kə moniyi bulka, kano sarsari ju bal kogonge nari ba pətka.

²⁷ Nan mən ne ger den bom kə moniyi putu tə shin kup bədlabən bom kə moniyi na buliwo, arni tə dlili bar səbər gəs tə ri kə ri gam gəs eka. Tə ndu ni pi untu domici tə pən'e mir mən bom kə moniyi kətər gəzən wi.

²⁸ Ama Bulus tli yar tə wule, <<Ba kə kumi dli gi da'a! Mən ra kup dē!>>

²⁹ Kan mən ne ger den bom kə moniyi ba wule də teri ti utu, tə kətər te gipika kan tə nda atl cina də Bulus na Sila tə den dādartəni.

³⁰ Kan tə dēli wur ter kari tə wule, <<Kiri mbarəme, unun a pi kan a zam dēltən bi də məshtən gwawe?>>

³¹ Wu nəmi tə'e, <<Ngəsh ki den Babom Yesu, ki zam dēltəne, ki na kup munju gip bom da'i gwa.>>

³² Kan wu pi ti wazu zo shirəm kə Babom Yesu na kup mbarəm ju kan gip bom gəs gwa.

³³ Gip gasi arni mən ne ger den bom kə moniyi yem wur tə ho'i wur usu gəzənka. Bartu anni pi ti batisma na mbarəm kə bom gəs kup.

³⁴ Tə laa'i na ghol mbatli domici tə ngəsh ti den Yesu wi, ti na mən bom gəs kup. Kan tə yem ga Bulus na Sila tə te wur gip bom gəs tə bi wur fingal wu ci.

³⁵ Nan bar tlowo, arni mən bom tloyi shirəmi kar mən baltən kə dlom gəzən kar mən ne ger den bom kə moniyi na shirəm'e, <<Za mbarəm ju wu ndara!>>

³⁶ Mən ne ger den bom kə moniyi wul Bulus'e, <<Mən bom tloyi shirəmi wule nan ki na Silawo də za kən kə ndara. Kəkəno ki mani ndaratəni. Mbərni zhəlili.>>

³⁷ Ama Bulus bali mən baltən kə dlomi'e, <<Wu bo mi gip dlom mbarəme kup na wu kum kə bi gəmi da'a, kup na mən mir mən atl kə Roma ni, kan wu la mi gip bom kə moni. Kəkəno wu ndu wu za mi mə ndara muri ituwa? Ba pi untu da'a! Se wini wu dir na gamgəzəni, wu la mi təp mə ndara.>>

³⁸ Kan mir mən baltən kə dlomi ba ri mən bom tloyi shirəmi na shirəm tu. Nan wu kum'e Bulus na Sila mən atl kə Romano, bərti nəm wur naari.

³⁹ Arni wu ri bi wur bi, wu dəli wur ter gip bom kə moniyi kan wu lir wur den wu za bəni.

⁴⁰ Den kar kə dəltən kə Bulus na Sila gip bom kə moniyiwo, arni wu pal rin bom də Lidiyaka las tu wu zam mir bəyari, wu ba'i wur bigule. Kan wu nde ndaratəni.

17

Bulus pi wazu gip Tasalonika

¹ Nan Bulus na Sila kop gip bən kə Amfibolis na Apolonyawo, arni wu mbubar Tasalonika, las tu bom domtən kə mən Yahuda gon ra gwa.

² Kandatu Bulus ba kur pigwa, tə te gip bom domtən kə mən Yahuda, den pət Asabar myakan tə den bali shirəm nan wur gip shirəm kə Yami.

³ Tə ceti wur gamka na yari wur tetla-tetla den ar nəm Almasihu te yarka tə kum dli tə məshi, kan tə tli gip məshi mbarəme. Bulus wul wur'e, <<Yesu tu kan a pi in shirəm den ti tu ni'e Almasihu.>>

⁴ Jen gip mən Yahudayiwo shirəmi nəm wuri kan wu nde Bulus na Sila kari. Untu ni es jen na womti kan mən Yahuda ni da'a kan ba bərti Yam gwa, na mətli jen kan mom wur nar gip bəni gwa.

⁵ Ama mən Yahudayi nəm na ghuve, kan wu dom bes mbarəm kə ba bar pəte, wu dəm mən me gam kə gəzan bar na tli bən mbatli. Kan wu nde bom kə Yason gami wu den ngeni də dəli Bulus na Sila ter kari kar mbarəme.

⁶ Ama nan wu zam wur dawo, arni wu dəl Yason na mir bəyar jen wu ri wur cina də mən tloyi mbarəm shirəm kə bəni. Wu tli yar wu wule, <<Mbarəm jin kan tli mbatl mbarəm ko-ako gip atl kundərəndlip ni jin kəkən mbubar dēwi,

⁷ kan Yason ba shu wur gip bom gəsi. Wi ni den nge kopi kulci kə Bar Gun kə Roma, wu den wultən'e gun gon ra esi, muntu ba la ti bi'e Yesu gwa.>>

⁸ Nan wu kum muntuwo, arni womti mbarəmi na kiri kə bəni palka ghiru-ghiru.

⁹ Kan wu kem Yason na nami kə batli wurpi gon kə də za wur wu ndara ra, kan wu za wur wu ndara.

Bulus na Sila gip Biriya

¹⁰ Nan gas ndawo, arni mir bəyari kar Bulus na Sila su Biriya. Nan wu mbubaro, arni wu te gip bom domtən kə mən Yahuda.

¹¹ Mbarəm kə Biriya ra na bəli mbatl man mbarəm kə Tasalonika, domici wu nəm shirəm tu Bulus yari den Yesu gwa na ghol mbatl naari. Arni wu zhit gip Shirəm kə Yam den kogonge pəte, kə də wu shin ko argon tu Bulus yari wuro untuni anra.

¹² Mən Yahuda na womti ngəsh wur den Yesu na kiri mətli jen kan mən Yahuda ni da'a kan mom wur nar gwa na moni jen kan mən Yahuda ni da'a na womti.

¹³ Nan mən Yahuda kan gip Tasalonika kum'e Bulus den pi wazu kə shirəm kə Yesu gip Biriya, arni wu ma wu ndara barta. Wu co womti mbarəmi kan wu tli bən mbatli.

¹⁴ Arni mir bəyar tli dene bəle-bəle, kan wu la Bulus təp wu si ti bi bar bula'i, ama Sila na Timoti sa kaar gip Biriya.

¹⁵ Mbarəm ju kan la Bulus təp te nan ti gip Atina kan wu nde paltən Biriya. Wu pal na shirəm tu kan Bulus kari bar Sila na Timoti gwa den'e wu zho wur wu zam ti.

Bulus pi wazu gip Atina

¹⁶ Nan Bulus ra gip bən Atina den buti cwattən kə Sila na Timotiwo, ar ghun ti nar nan tə shin tat war ju mən Atina ba bote wur ko təp ako gip bəni gwa.

17 Kan tē bali shirēm gip bom domtən kē mən Yahuda na mən Yahuda na mən bērti Yam kan mən Yahuda ni dagwa. Tē pa bali shirēm na mbarēm gip bar pēt se na gēni na munju kan ra lasi gwa.

18 Me gam kē mən kulci kē Ipikuriya na mən kulci kē Sətokiya jen pare bali shirēm nan ti. Jen gip wur ngen momi na wultən'e, <<Unun mbarēm mən ndu'i shirēm den argon tu tē mom da'a tu den ndu'i yariwe?>> Jen ngapo wu wule, <<Mē kum wule ti ni den shirēm den mən dēki yam jeni.>> Wu yari ni untu domici Bulus ni den pi wazu zo shirēm kē Yesu na tlitən kē mēshi mbarēme.

19 Kan wu pən Bulus wu su nan ti kē ba me gam kē Aropagus, las tu wu wul ti'e, <<Mi mani momi unun kulci tu kē dīri mi ba yari gwaya?

20 Pel bar ni kē dīri mi, mē ndu mē mom unun ar ba kulci.>>

21 Kup mbarēm kē Atina na mən dēki kan ba dēm barta ba pa'ini wokoci gēzən den pi argon da'a bom na yari ko kumi shirēm den pel bari.

22 Bulus dlər cina dē me gam kē Aropagus tē wule, <<Mən Atina! A shin ko tēp ako'e kən mbarēm ni mən pēni adini hoyi.

23 Nan a kop gip bən gino a zhit tat war ju kē bote wur gwa. Den nēm gip las juwo a zam rēsh'e, KƏ YAM TU KAN MOM TI DAGWA. Kəkəno argon tu kē bote ti bat na momi gēs gwa ni a shirēm den ti.

24 <<Yam muntu kan pi atl kundərəndlip na kup bar ju gipi gwa ni'e Babom kē yam na atli. Eso tē dēm gip bom kē yam ju kan mbarēm tu na am gēzən gwa dak.

25 Tē pa ngen argon kan mi mani pi na am gēmi, mē pi ti argon tu tē hol gwa dak, domici ti na gam gēs ni ba bi mbarēm kup rai na dli'i shukutēni na ko unu esi.

26 Tēp kar mbarēm nēm kan tē pi gwa ni tē pi mbarēm kē atl kundərəndlip. Tē tlowi kan tē'i nde pi gēzən den ko gigasi ni na ko ako ni wi dēmi.

27 Yam pi ni untu kē dē mbarēm ngen ti den ko wi zam ti wi ni wu kar am gwa, kup na tē dlyam na kogonge gip mi da'a.

28 <Domici gip mani pi bar gēs ni mē dēmi, mē mani pi bari, kan mē zam gēs

kē dēmi ra.> Kandatu mən kon gin jen wule, <Mən mimir gēs ni.>

29 <<Tun nan mən mimir kē Yamno, ba mē pən ni'e ti nēra wule argon tu pi na zənəriya ko azurpa ko tate, kan mbarēm gip mani pi bar gēs pi gwa da'a.

30 Terkawo, Yam bali gerka den holi momi bar ju, ama kəkəno tē kem dē mbarēm kup ko-ako ci atl gam kar ti den warwat pitən gēzən wu pal kar ti.

31 A yari in ni muntu domici tē ne pēt gon kan ti tloyi atl kundərəndlip shirēm kan ra dlat tēp kar mbarēm tu tē zəzari gwa. Tē kem dē mbarēm kup mom muntu tēp kē ba tli mbarēmi gip mēshi mbarēme.>>

32 Nan wu kum shirēm den tlitən kē mēshi mbarēmo, arni jen pali ka bar kē gyatl gip nge, ama jen wule, <<Mi ndu mē kum ki ra den bar ju gas jen esi.>>

33 Na yari untuwo, arni Bulus za ba me gami.

34 Mbarēm jen pal mir mən kopi Bulus kan wu ngəsh wur den Yesu. Gip wuro Diyonisiyus ra, nēm gip ba me gam kē Aropagus, na nagər gon es mən sun Damaris, na mbarēm jen esi.

18

Bulus mo na Bəriskila na Akila gip Korinti

1 Den kar kē muntuwo, arni Bulus za Atina tē ndara Korinti.

2 Barta ni tē mo na mən Yahuda gon mən sun Akila, mən Pontus goni, muntu kan iza ni Italiya na nagər gēs Bəriskila gwa. Wu za ni Italiyaka nan Kaisar Kēlaudiya kem den dē mbarēm kē Yahuda kup za atl kē Roma gwa. Bulus ri kē shini gēzəni,

3 domici tē mən pi tenti ni wule wi, arni tē dēm tē pi mbap nan wuri.

4 Den kup pēt Asabaro, Bulus ba bali shirēm na mən Yahuda na munju kan mən Yahuda ni da'a gip bom domtən kē mən Yahuda, kē dē wu nēm den'e Yesu ni'e Almasihu.

5 Nan Sila na Timoti tli sur Makidoniyawo, arni Bulus bi wokoci gēs kup den pi wazu, tē den yari mən Yahuda den Yesu ni'e Almasihu.

⁶ Ama nan mən Yahudayi nge shirəm kə Bulus na yari ti mægən shirəmo, arni tə bat kushka kə den tutul dli gəska kan tə wul wur'e, <<Na də bəran gin sa den gam gini! Amo a ho gam gən wi. Pare'e kəkəni, aa pi ni wazu munju kan mən Yahuda ni dagwa.>>

⁷ Kan Bulus ba za bom domtən kə mən Yahudayi tə ndara bom kə Titiyus Yustus, muntu mən Yahuda ni da'a kan ba bote Yam gwa. Bom gəs ni kosak na bom domtən kə mən Yahudayi.

⁸ Kərisbus, bari kə bom domtən kə mən Yahudayi, na kup munju kan gip bom gəs ngəsh wur den Babom Yesu. Mən Korinti na womti kan kum Buluso wu ngəsh wur den Yesu, kan ba pi wur batisma.

⁹ Den pət gon gip gaso, Babom shirəm na Bulus gip ruya, tə wul ti'e, <<Ba kə kum bərti da'a, ci cina na shirəmi, ba kə yon gi da'a.

¹⁰ Ami ra nan ki. Ko nəm murgon ba mani dīrtən tə pi dlan nan ki tə kumi'i dli da'a. Mbarəm ra na womti gip bən kən kan baa pal mbarəm gən gwa.>>

¹¹ Arni Bulus dām lasi kə sheti ghon nəm na kyar mukka, tə den kulci wur shirəm kə Yam den Yesu.

¹² Ama nan Galiyo dām gobna kə Akayawo, arni mən Yahuda mo gam wu nəm Bulus kan wu ri ti bom tloyi shirəmi.

¹³ Arni wu wule, <<Mbarəm kən den ndu'i tə kem mbarəm gəmi wu bote Yam bom na den tēp tu kulci gəmi yari gwa.>>

¹⁴ Ama nan Bulus ba ri kə shirəmo arni Galiyo wul mən Yahudayi'e, <<Kən mən Yahuda, də wule shirəm gin tuwo den wani bar gon ni tə pi ko ceni doka kawo, da aa zam bar kə nəmi gip shirəm gin tu, a kum kəne.

¹⁵ Ama nan shirəm ni den ga kalma na sunye na den kulci gino, pa'ini shirəm tu kən na gam gini. Aa dām mən tloyi shirəm den bar ju da'a.>>

¹⁶ Arni tə kar wurka ter gip bom tloyi shirəmi.

¹⁷ Arni kup wu bal wur den Sostanisu, bari kə bom domtən kə mən Yahudayi kan wu ɓo ti te bədlabən bom tloyi shirəmika. Ama Galiyo pi wule tə shin ni da'a.

Bəriskila, Akila na Apolos

¹⁸ Bulus dām gip Korinti kə wokoci goni. Kan tə za mir byari tə to gip kungələn jikat mal tə ndara gip atl kə Siriya, nan ti na Bəriskila na Akila. Kapən tə ndarawo, tə fili gamka gip bən kə Kankəriya, den kandatu mən Yahuda ba pigwa, kə nune pa'i pi argon tu tə wule ti pi gwa ituwi.

¹⁹ Wu mbubar gip bən kə Afisa, las tu Bulus za ga Bəriskila na Akila gwa. Tə te gip bom domtən kə mən Yahuda kə bali shirəm na mən Yahudayi.

²⁰ Nan wu lir ti kə də tə dām ra nan wuro arni tə nge gəsi.

²¹ Ama tə ndarawo tə wul wur'e, <<Aa pal ra dīr gas jen esi, Yam ni ndu gwa.>> Kan tə to gip kungələn jikat mal tə za bən kə Afisa.

²² Nan tə mbubar Kaisariyawo, arni tə su Urushalima tə shirmi domtən kə mən kopi kan tə su gip bən Antakiya.

²³ Nan tə bom dāmi gip bən Antakiyawo, arni Bulus ndara kan tə pi ta kopi las gip atl kə Galatiya na kə Pirijiya, tə den ndəri la'i mbatl kə mir mən kopi.

²⁴ Wokoci tawo mən Yahuda gon ra mən sun Apolos, mən Alekzandəriya, tə dīr Afisa. Mbarəm ni kan kulci bar nar gwa, na momi shirəm kə Yam hoyi.

²⁵ Tə zam kulci den tēp kə Babom Yesu, kan tə kulci mbarəm hoyi den Yesu kandatu muntu kan mom'e argon tu tə yariwo hoyi ni gwa. Ama batisma kə Yohana ni katl tə momi.

²⁶ Tə pare shirəm bat na bərti gip bom domtən kə mən Yahuda. Ama nan Bəriskila na Akila kum tiwo, wu la ti bi rin bom da wurka kan wu yari tə ra hoyi den tēp kə Yami.

²⁷ Nan Apolos pən ti te gip atl kə Akayawo, arni mir byar gip Afisa ɓa'i ti bigul den tə ndara, kan wu rəshi mir mən kopi kan gip Akaya gwa təlankuri, na liri gəzən den wu nəm ti na am rop-rop. Nan tə mbubaro, tə pi bar ju baa gode wur'e ti bar mən ne am ra ni kar munju kan ngəsh wur den Yesu gwa tēp kə ba zo mbatl kə Yami.

²⁸ Tə bali shirəm nar na mən Yahuda cina də mbarəme, na yari wur dyatləm gip shirəm kə Yam den Yesu ni'e Almasihu.

19

Bulus gip Afisa den ritən kə wazu gəs kə myakan

¹ Nan Apolos ra gip Korintiwo, arni Bulus kop gip dlom atli tə mbubar Afisa. Barta ni tə zam mən kopi jeni,

² kan tə ngen momi kar wur tə wule, <<Kə nəm Ruhu kə Yam wokoci tu kə ngəsh kən den Yesu gwaya?>> Arni wu nəmi ti'e, <<O'o, mə tabe kumi den'e Ruhu kə Yam gon ra da'a.>>

³ Kan Bulus ba ngen momi tə wule, <<Untuno, unu batisma ni pi ine?>> Kan wu bali ti'e, <<Batisma kə Yohana ni.>>

⁴ Bulus wule, <<Batisma kə Yohanawo kə munju kan bali kar warwat pitən gəzən gwani. Tə yari mbarəm kə Isra'ila den wu ngəsh wur den Yesu kan ba dir den kar gəs gwa.>>

⁵ Nan wu kum muntuwo, arni pi wur batisma gip sun kə Babom Yesu.

⁶ Bulus ne am den wuro, arni Ruhu kə Yam sur den wuri, kan wu shirəm na dəki bi jeni, wu den yari shirəm tu kan Yam bi wur kə də wu yari gwa.

⁷ Bar kə mbarəm kutl-cet rop ni kup gəzəni.

⁸ Kano Bulus ba te gip bom domtən kə mən Yahuda tə pi wazu bat na bərti kə kyar myakan. Tə bali shirəm nan wur den dəmi kə Yam gun gip mbatl kə mbarəme na ndu'i tə dəl wuri.

⁹ Ama jen gip wur na lati gami kan wu nge ngəstən den Yesu ka. Cina də mbarəm kup arni wu yari məgən shirəm den təp kə Yesu. Arni Bulus za wuri. Tə ndara na mən kopiyo kan tə pi ta bali shirəm nan wur den kogonge pət gip bar kushi kan Tiranus ba kulci mbarəm gwa.

¹⁰ Untuni tə ci cina nari kə sheti ghon rop, ar ba kem kup mən Yahuda na munju kan mən Yahuda ni da'a kan ba dəm gip atl kə Asiya gwa ba kum shirəm kə Babom Yesu.

Mimir mir moni kə Siva

¹¹ Yam pi bar kə nəmi bi na am bom na munju kan ba kur shin gwa təp kar Bulus.

¹² Ba kur yem tutul sari bangani na ga lulur la'i kə pi mbap gəs də ri mən kumi

dli, kan də kumi dli gəzən pa'i. Dun itər ma wu dəl gip mbarəm ka.

¹³ Wokoci tawo mən Yahuda jen ra kan ba kop las na dəli dun itər ter gip mbarəm ka ra. Wu ndu wu pi ta nəmi sun kə Yesu kə dəli dun itərka gip mbarəme, arni wu wule, <<Gip sun kə Babom Yesu, muntu Bulus ba pi wazu gəs gwa, a wul ki'e kə dəl teri.>>

¹⁴ Gip wuro mir moni jen nyingi kə Siva, bari kə mən keri bar ju diri Yam gwa kə mən Yahuda, den pi untu.

¹⁵ Gasi gono wu ndu wu pi untu, arni dun itəri nəmi wur tə wule, <<A mom Yesu, kan a pal a mom Bulus, ama kən ga woni?>>

¹⁶ Arni mbarəm mən dun itəri zop wur, tə tli nan wuri. Tə bi wur ish na bə kan wu yem na asəm wu za gip bomi gəs koni na bəran bətə-bətə.

¹⁷ Nan mən Yahuda na munju kan mən Yahuda ni da'a kan ba dəm gip Afisa kum shirəm tuwo, bərti nəm wur naari. Kan sun kə Babom Yesu ba zam dəfatən hoyi.

¹⁸ Na womti gip munju kan ngəsh wur den Yesu dir gip dlom mbarəme, kan wu yari warwat pitən gəzəni.

¹⁹ Na womti kə munju kan pi bar kə dləkəntən far diri təlankur gəzən kə ba lasi nəm kan wu kerika den ger kə mbarəm kup. Nan wu dom wurpi kə kup təlankuriwo, an ri zangu hauya rop na tatli (50,000) kə azurpa.

²⁰ Təp untuni shirəm kə Babom Yesu ri na dlyami kan ba nar gip ndərtən gəsi.

²¹ Den kaar kə pitən tuwo, Bulus pən tor gip mbatl gəs den tə su Urushalima, tə kop gip Makidoniya na Akaya. Kan tə wule, <<Den kaar kə sutən bartawo aa pa te Roma.>>

²² Kan tə kar mir mən ne ti am ra mbarəm rop, Timoti na Erastus Makidoniya, ama ti ngapo kan tə mur na womti gip atl kə Asiya.

Tli mbatl gip Afisa

²³ Wokoci tani bar tli mbatl ra gip Afisa gip nge Təp kə Yesu.

²⁴ Mən desi gəlla azurpa gon mən sun Dimitəris des mir bom kə mutli-yam Artimis na azurpa kandatu bariyo ra gip

bom gəs gwa. Muntu ba ɗiri ti na nami mən pi mbapi wurpi na naari.

²⁵ Tə dom wur kə ba las nəm, na jen es munju ba pi mbap kan wule gwazin gwa. Tə wul wur'e, <<Mir moni, kə mom'e mə zam wurpi nar den mbap kəni.

²⁶ Kən den shini na kumi kandatu mbarəm tu Bulus tla gam kan tə jili mbarəm na womti de gip Afisa na ko-ako gip atl kə Asiya gwa. Tə wule yam ju kan mbarəm pi na amo yam ni da'a ko njem.

²⁷ Bar kə tli mbatliwo ar ni'e ba'e təp kə zami wurpi gəmi ni katl baa zam wani sun da'a, ama bom kə naari mutli-yam Artimis ma baa dəm den bi argon ni da'a. Mutli-yami na gam gəsi, muntu kan kup mbarəm kə Asiya ba bote ti na atl kundərəndlip, ba hol zami nartən den ger kə mbarəme.>>

²⁸ Nan wu kum shirəm tuwo, lo ci wuri kan wu nəm la'i yar na wultən'e, <<Naari ni Artimis kə Afisa ra!>>

²⁹ An ri kətəgon da'a, arni bəni palka ghiru-ghiru. Mbarəm kə bəni nəm Gayus na Aristarkus, berəm bəmi asəm kə Bulus kan tli tor Makidoniya gwa, kan wu zho wur biyi nəm wu ne gam las tu mbarəm kə bəni ba dom wur gwa.

³⁰ Bulus ndu tə ri cina də womti mbarəmi, ama mən kopi za ti da'a.

³¹ Jen gip mən bəni ma, mir berəm kə Bulus, kari ti bar na shirəm wu den liri gəs den ba də tə te las tu mbarəm dom wuri gwa da'a.

³² Domtəni pika ghiru-ghiru, jen den la'i yar na yari mənəkəni, kan jen ngapo mənta. Na womti gəzən ma wu mom utun dom wur lasi da'a.

³³ Mən Yahudayi dəl Alekzanda te cinaka, kan jen gip womti mbarəmi ba la yar den argon tu tə pi gwa. Tə pi am den də yoni, kan tə pare shirəm ho'i gam gəs cina də mbarəme.

³⁴ Ama nan wu momka'e ti mən Yahudano, arni wu wom bar biyi nəm kə bar kə awa rop wu den wultən'e, <<Naari ni Artimis kə Afisa ra!>>

³⁵ Mən yari argon tu kan baa pi gip bəni tla gam kə womti mbarəmi kan wu yoni. Arni tə wule, <<Mbarəm kə Afisa, mbarəm kə atl kundərəndlip mom'e bən kə Afisa ni'e mən ne ger den bom kə

Artimis mən nartəni, na tat mən nartən gəsi, muntu kan nda sur yam gwa.

³⁶ Ra'untuwo, tun nan murgon baa mani nge munju dawo, te ni mbatl kaarka, ba kə pəni bar na zhotən da'a.

³⁷ Kə ɗiri mbarəm jən de, kup na wu pini mur kə bar mən tsarki jen gip bom kə yam ko yari məgən shirəm den mutli-yam gəmi da'a.

³⁸ <<Dimitəris na mən pi mbap kan nəm na gwas ni ra na shirəm den murgono, bom tloyi shirəm ju na mən tloyi shirəm lasi. Wi mani ri shirəm gəzən barta.

³⁹ Argon ni ra es kan kə ndu ɗiriwo, baa mani pa'i shirəmi gip me gam kə mir mən atl kan yerda na doka gwa.

⁴⁰ Kandatu ar rawo, mən ra gip tli mbatl kə də nəm mi den mə tli mbatl bən den argon tu pi sekən gwa. Den muntuwo mi mani yari argon tu kan pi gwa da'a, tun nan gəs kə pitən gəs ra dagwa.>>

⁴¹ Nan tə pa'i yari muntuwo, arni tə wul mbarəm kan dom wur gwa'e wu ndara.

20

Bulus gip Makidoniya na Hellas

¹ Nan mbatl murwo, kan Bulus ba kar bar den mən kopi, den kaar kə pi wur shirəm ba'i bigule. Arni tə pali wur bi tə ndara Makidoniya.

² Tə kop gip atli tə den ta yari shirəm ba'i bigul mən kopi, har tə mbubar Akaya gip atl kə Hellas,

³ las tu tə dəm kə kyar myakan gwa. Mən Yahuda gudlumi wu pi ti məgən pitən nan tə den bi totən gip kungələn jikat mal tə ndara Siriya gwa, arni tə pən gip mbatl gəs tə kop təp gip Makidoniya.

⁴ Munju kan den bəmi asəm nan ti gwa ni'e ga Supataras nya Pirus mən Biriya, na Aristarkus, na Sikundus mən Tasalonika, Gayus mən Darba, na Timoti, na Tikikus na Tərofimus mən atl kə Asiya.

⁵ Mbarəm ju ci cina kan wu but mi gip Tərowasa.

⁶ Ama mə za Filibbi mə jikat mal den kar kə Nyel Jikat Bədlabəni, arni muri nantam den kariwo kan mə zam wur gip Tərowasa, las tu mə dəm kə muri nyingi gwa.

Tli Yutikus gip mashi mbarəm gip bən Tarowasa

⁷ Den pət Asabar kə sito mə dom mi las nəm kə də mə ci fīngal na fīngal kə Babomi. Bulus shirəm na mbarəme, domici tē ndu ndaratən bar ni tlo gwa, tē pi ta shirəm ar bari dlom gasi.

⁸ Utu pitila ra na womti den ci gip kushi kə to yami ka, las tu mə dom mi gwa.

⁹ Njon den tagawo nye mbarəm gon ra mən sun Yutikus, ger umur nəm ti kan umur ba pən tika nan Bulus den ta shirəm gwa. Nan tē den umur to den biti kushi kə myakan to yami kawo, arni tē nda sur atl kan ba pən ti mashi.

¹⁰ Bulus dəl sur atl tē ngus kar nyayi, tē la am den ti, kan tē wule, <<Ba də ar ghun kən ni da'a. Tē ra na rai.>>

¹¹ Kan tē pal to kushi kə yamiyi ka tē njetəl bərədi tē bi mbarəm wu ci. Den kar kə tlyari shirəm kə Bulus bari tlotən kə baro, arni tē ndara.

¹² Mbarəm kan lasi gwa pən nye mbarəmi wu ri ti bom na rai, kan kup wu shem dene hoyi.

Bulus pali bi kiri mən cina kə domtən kə mən Kopi kə Afisa

¹³ Mə nda cina mə to gip kungələn jikat male kan mə ndara bən kə Asos, las tu mə ri kə pəni Bulus gwa. Untu ni tē wule mə pi domici ti ndara ni den asəme.

¹⁴ Nan tē zam mi gip Asoswo, arni mə pən ti gip kungələn jikat mali mə ndara gip bən kə Mitilini.

¹⁵ Bar tlowo arni mə to gip kungələn jikat mal kan mə ne gam den bishidi bən kə Kiyos. Zut bar tlowo, arni mə ndara kan mə te den bishidi bən kə Samos. Den zut pəto kan mə mbubar gip bən kə Militus.

¹⁶ Bulus pən tor gip mbatl gəs kə də tē to gip kungələn jikat mal tē bi kaar bən kə Afisa den tē ndu tē dām gip atl kə Asiya da'a. Ti ni den zhotən tē mbubar Urushalima, arni ba piwo, tē mbubar wokoci kə nyel Pentikos.

¹⁷ Nan Bulus ra gip Milituso, arni tē kar bar den də kiri mən cina kə domtən kə mən kopi kə gip bən Afisa zam ti.

¹⁸ Nan wu mbubar kar tiwo, tē wul wur'e, <<Kə mom kandatu a pi dəmi gən

nan ami ra nan kəne, pare den gas tu kan a cwat de gip atl kə Asiya gwa.

¹⁹ A bote Babom na pali gam gən ami argon ni da'a na lune, kup na a tla godetən nar den bar ju mən Yahuda gudlumi den wi pim gwa.

²⁰ Kə mom'e a za argon kaar gip wazu gən kan baa ne in am ra gwa da'a ama a kulci in gip dlom mbarəme na kopi bom bomi.

²¹ A yari kup mən Yahuda na munju kan mən Yahuda ni da'a den ar nəm wur te yarka wu pal kar Yam gip ci atl gami, də wu ngəsh wur den Babom gəmi Yesu.

²² <<Artu kəkəno, na kopi kə Ruhu kə Yami, a su ni Urushalima. A mom unun ba zamən suka da'a.

²³ Argon tu a momwo ar ni'e, gip kogonge bəno Ruhu kə Yam dəlīm kəm den baltən gip bom kə moni na kumi dli den buti gəni.

²⁴ Kup na untu, amo a pən dəmi gən na rai den bi argon ni karəm da'a, kan ri kə də a pa'i totən kə zami bar kə də a pa'i mbap tu kan Babom Yesu bim gwa. Mbap yari Zo Shirəm den zo mbatl kə Yami.

²⁵ <<Kəkəno a mom'e ko nəm ra gip kən kan a kop na pi wazu den dəmi kə Yam gun gip mbatl kə mbarəm kan baa'i shin ger gən es gwa.

²⁶ Ra'untuwo, a yari in sekən den a dəlka gip bəran kə mbarəm kup wi.

²⁷ Na ho bi, a hol yari in kup bar ju kan Yam ba ndu kə mom gwa da'a.

²⁸ Ra untuwo, neni ger den pitən gini na mbarəm ju kan Ruhu kə Yam bi in kə ne ger den wur gwa. Dəm ni mən ne ger den domtən kə mən kopi Yami, muntu kan tē pali gwas tēp kar bəran kə nya gəs gwa.

²⁹ A mom'e ami ni a ndarawo, mən kulci kə lar wule mamal ba dīr gip dlom gini, kano wi za mən kopiysi da'a.

³⁰ Jen gip kən ma ba tlyam na ceni lar kə zhimbəl argon tu kan untun anra gwa kə də wu dom mir mən kulci kar wuri.

³¹ Untuwo, dām ni gədin! Mom ni'e a za dəli kəm kogonge gip kən da'a kə sheti ghon myakan, na kumi dli nar gip pi in wazu.

³² <<Kəkəno a taa kən am də Yami na shirəm kə zo mbatl gəsi. Shirəm tu kan baa kem kən kə nartən kan tē bi in ho bar

tu kan gegin ni, kan Yam ba bi mbarəm gəs kup gwa.

³³ A ndu də azurpa ko zənariya ko tutul dli kə ko nəm gin ar dəm gwan da'a.

³⁴ Kən na gam gin mom den a pi mbap na am gən kən kə zami kup bar ju ami na ga berəm bəmi asəm gən ba ndu gwa.

³⁵ Gip kup argon tu a piwo, a nune in wi den na pi mbap hoyiwo ar nəm mi te yarka mi ne am munju kan ndər dagwa. Mə tune ni shirəm tu Babom Yesu na gam gəs yari gwa'e, <Mbarəm ba zam nartən wokoci tu tə bi bar mbarəm gwa ar man wokoci tu tə nəm kar murgon gwa.> >>

³⁶ Nan tə pa'i yari muntuwo arni tə ngus den gam ghurəm na kup gəzəni kan tə shirəm na Yami.

³⁷ Kup gəzən kul nan wu den nəmi gəs dir gip dlom kə pali ti bi gwa.

³⁸ Argon tu diri wur dun mbatl naaro ar ni'e shirəm tu tə yari gwa den'e wi'i shin ti da'a. Kan wu la ti təp su kar kungələn jikat mali ka.

21

Sitən kə Bulus Urushalima

¹ Nan mə pali wur biwo, arni mə to gip kungələn jikat mal mə bətl gam atl kə Kos kan te dlom malka gwa. Bar tlowo kan mə ndara bən kə Rodusa kan mə za barta mə ne gam bən kə Patara.

² Mə zam kungələn jikat mal kan ba ri kə jikat mal nari də te atl kə Finiks gwa, arni mə to gipi mə ndara.

³ Nan mə mbubar las gon kan mə mani shini Saipəroso, kan mə ne gam kudu na bəni mə ndara Siriya. Mə te den bishidi kə Taya mə dləri, las tu ba ri kə shu'i gosgam kə gip kungələn jikat mal gəmi gwa.

⁴ Mə zam mən kopi kə lasi kan mə dəm nan wur kə muri nyingi. Təp kar Ruhu kə Yamo arni wu lir Bulus den ba də tə su Urushalima da'a.

⁵ Ama nan muri ju mə yem den mi pi lasi pawo, arni mə za wur kan mə ci cina na bəmi asəm gəmi. Kup mir mən kopi, mətli gəzən na mimir gəzən la mi təp wu dəli mi gip bən wu si mi bi bula'i. Arni mə

ngus den gam ghurəm gəmi mə shirəm na Yam kan mə pali bi byari.

⁶ Den kar kə pali bi na byaro, arni mə to gip kungələn jikat male, wu ngapo kan wu pal gəzən bəmi.

⁷ Mə ci cina na bəmi asəm gəmi, mə za Taya mə mbubar Tolimayis, las tu mə shirmi mir byar kan mə dəm nan wur kə nde pət nəm.

⁸ Bar tlowo arni mə ndara, mə mbubar Kaisariya kan mə dəm gip bom kə Filibus mən pi wazu kə Zo Shirəmi, nəm ni gip mbarəm nyingi ja.*

⁹ Tə ra na mimir mir mətli wupse kan gudlumi wu dagwa. Kogonge gip wur ba mani yari argon tu Ruhu kə Yam bəli wur ger wu shin gwa.

¹⁰ Nan mən ra barta kə muri na womtiwo, mən yari shirəm kə Yam gon mən sun Agabus tli sur Yahuda.

¹¹ Tə sur kar miwo, arni tə pətl zap bəli tutul tli kə Bulus kan tə bəl asəm na am gəs nari. Kan tə wule, <<Ruhu kə Yam wule, <Untuni mən Yahuda kə gip Urushalima ba bəl mən zap bəli tutul tli kəni kan wu la ti am də munju kan mən Yahuda ni dagwa.> >>

¹² Nan mə kum muntuwo, arni min na mbarəm kan lasi gwa lir Bulus den ba də tə to Urushalima da'a.

¹³ Kan Bulus ba nəmi mi'e, <<Unun kem kə kuli, kə də kə cenim mbatl kaya? A bə mbatl dlom gamwi ba'e də bələm katl da'a, ama kə də a məsh gip Urushalima den bi sun kə Babom Yesu.>>

¹⁴ Nan mə mani tle gam gəs dawo, arni mə za ti kan mə wule, <<Na də ndu'i kə Babom ndol untuyi.>>

¹⁵ Den kar kə muntuwo, arni mə dləri mbatl kə ndaratən Urushalima.

¹⁶ Jen gip mən kopi kan tli ter Kaisariya kop mi kari, kan ba ri mi bom kə mbarəm gon mən sun'e Mənason, las tu mə dəm gwa. Tə mbarəm kə Saipəros kan nəm gip mən kopi kə parko gwani.

Bulus Mbubar Urushalima wi

¹⁷ Nan mə mbubar gip Urushalimawo, mir byar nəm mi na am rop-rop.

* **21:8 21:8** Nəm gip nyingi ju kan zəzari kə ne ger den bi fingal gip Urushalima gwa. Shin gip Təlankur Mbap kə Mir Mən Kartəne 6.1-6.

¹⁸ Bar tlowo arni Bulus na nami gəmi ri kə shini Yakubu, kup kiri mən cina kə mən kopi ra lasi.

¹⁹ Bulus shirmi wur kan tə yari wur ndekes bar ju kan Yam pi munju kan mən Yahuda ni da'a gip mbap gəs gwa.

²⁰ Nan wu pa'i kumi gəso, arni wu dəda Yami. Kan wu wul Bulus'e, <<Erəmi, ba shin kandatı mən Yahuda na womti ngəsh wur den Yesu gwa, kup gəzən ngapo mən bi gam gip kopi kulci kə Musa ni.

²¹ Yari wur wi den'e kə kulci kup mən Yahuda kan ba dəm gip munju kan mən Yahuda ni da'a den wu za kopi kulci kə Musa ka, na yari wur den ba də wu sər mimir gəzən ko wu kop bar ju mən kan mən Yahuda ni ba kop gwa da'a.

²² Unun mi piwe? Wi kum den'e kə mbəra wi.

²³ Ra untuwo pi argon tu mi yari'i gwa. Mbarəm wupse ra de nan mi kan pəni gam gəzən den argon tu wi pi Yam gwa.

²⁴ Ri na mbarəm ju. Mo gam nan wur gip pi bar ju kan ba pi kə pali mbarəm dləran cina də Yam gwa. Batl kup argon tu ar nəm gwa kə də fili wur gamka. Na untuni mbarəm kup ba mom'e bar ju ba yari den kiwo larni, ama den ki na gamgi den dəmi na kopi kulci kə Musa.

²⁵ Den bi kə munju kan mən Yahuda ni da'a kan ngəsh wur den Yamo, mə rəshi wur təlankur wi den argon tu mə ne bi dene gwa'e ba wu ci argon tu ta'i tat ware, ko tlu na mbərani gipi, ko tlu kə dabba tu kan ceni tini yarka gwa, na də ba wu la gam gəzən gip muri na mətli na moni kari da'a.>>

²⁶ Bar tlowo arni Bulus yem mbarəm ju kan ba pi wur bar ju kan ba pi kə pali mbarəm dləran cina də Yam gwa kup nan ti. Kano tə te gip bom kə Yami kə də yari gip mbarəm den muri ju ba pən kə pali mbarəm dləran cina də Yami na mboshi Yam dabba den am kə kogonge gip wur gwa.

Nəm Bulus gip Bom kə Yam gip Urushalima

²⁷ Nan muri nyingiyi ba ri kə patəno, arni mən Yahuda jen kan tli tor gip atl kə Asiya gwa ba shin Bulus gip Bom kə

Yami. Wu tli mbatl kə womti mbarəmi kan wu nəm ti

²⁸ wu den la'i yar na wultən'e, <<Mbarəm kə Isra'ila, ne mənı amra! Mbarəm kən ni ba kulci mbarəm ko-ako na məgən shirəm den mbarəm gəmi, na kulci kə Musa, na Bom kə Yam kəni. Untu dama, tə dir na mbarəm jen kan mən Yahuda ni da'a gip Bom kə Yami kan ba li las kənka kan dləran gwa.>>

²⁹ Wu yari ni muntu domici wu shin Tərofimus mən Afisa na Bulus gip bəni, arni wu pən'e Bulus te ni nan ti gip Bom kə Yami.

³⁰ Arni kup gip bəni pika ghıru-ghıru, kan mbarəm ko təp ako ba dəl dir na kətəre. Wu nəm Bulus, wu dəl ti ter kaar Bom kə Yami, kan wu zho wur wu le bədlabəni ka kup.

³¹ Nan wu den ndu'i ri gəs ekawo, arni komanda kə mən bi-utu kə Roma zam na kumi shirəmika den'e bən Urushalima kup ra gip tli mbatli.

³² Tə dəm da'a arni komandiyi yem mir kiri kə mən bi-utu na mən bi-utu jen kan wu zho wur su kar womti mbarəmika. Nan mən tli bən mbatli shin komandayi na mən bi-utu gəso, arni wu za bə Bulus.

³³ Komandayi ri kar Bulus tə nəm ti, kan tə bi bi'e də bal təkə na sarsari rop. Kan tə ngen momi ko ti woni kan ununu tə pi.

³⁴ Jen gip womti mbarəmi den yari mənəkəni, jen ngapo argon esi. Muntu kem komandayi mani momi gam kə shirəmi da'a nan mbatl tli kawı gwa. Arni tə wule də te na Bulus las tu mən bi-utuyi ba dəm gwa.

³⁵ Nan Bulus ne asəm den ba ne asəm kə totən gip kushiyıwo, arni mən tli bən mbatli tli den Bulus na naari kan mən bi-utuyi ba pən təkə.

³⁶ Womti mbarəm kan nde wur kar den la'i yar na wultən'e, <<Pi nəka nan ti!>>

Bulus shirəm na womti mbarəmi

³⁷ Nan mən bi-utuyi ba ri kə tetən las tu mən bi-utuyi ba dəm na Buluso, arni ti ngen momi kar komandayi'e, <<Aa mani shirəm nan ki ya?>> Komandayi nəmi ti'e, <<Kə mani ni bi kə mən Hellasa?

³⁸ Ki ni'e mən Masar tu kan wokoci gon terka tli gobnati gam na dlan kan kə yem

mbarəm zangu wupse (4,000) mən dlan na gobnati kan ba ndara gip ləp gwa diya?>>

³⁹ Bulus nəmi ti'e, <<O'o, amo mən Yahuda ni, gəri kə Tarsus gip Kilikiya, nye mən atl kə bar ho bən ni. Kustu, za'əm a shirəm na mbarəm ju.>>

⁴⁰ Nan komandayi bi ti biwo, arni Bulus dlər to den ba ne asəm kə totən gip kushi kə yamika kan tə pi am womti mbarəmi den wu yoni. Nan wu sa shotwo, arni tə shirəm na mbarəm na bi kə mən Yahuda.

22

¹ <<Mir byar mən Yahuda na ga ba gəmi, kum ni shirəm ho'i gam gəni.>>

² Nan wu kum ti den shirəm na bi gəzən kə mən Yahudawo, arni wu sa shot ra. Kano Bulus ba wule,

³ <<Ami mən Yahuda ni, gərəm ni gip Tarsus kə gip atl kə Kilikiya ama a nar ni gip bən kəni. Cina də Gamaliyel ni a zam kulci den kopi kulci kə ga ba gəmi asəm na gəs gip bi Yam gam gən wule kandatu kup gin kan ra de sekən gwa.

⁴ A kumi dli mən kopi Təp kə Yesu kən na nəmi mətli na moni kup a kem də la wur gip bom kə moni na bali. Jen gip wur məshka.

⁵ Bar mən keri bar ju dīri Yami na kup munju kan gip domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahuda mom muntu. Kar wur ni a nəm təlankur kan rəshi mir byar mən Yahuda kan gip Dimashka gwa. A te barta kə də a nəm mbarəm ju a ter nan wur Urushalima na bali kə də hukunte wuri.

Bulus yari kandatu tə pal mən kopi Yesu gwa

⁶ <<Kə dlom pəte, nan a mbi kosak na Dimashkawo, arni pələt bar cirtən gon dəl sur yam kan ba cir karəmi.

⁷ Arni a nda atlka kan a kum yar gon ba wuləm'e, <Shawulu, Shawulu! Unun kem kə kumim dli rawu?>

⁸ <<Arni a ngen momi kar ti a wule, <Ki ni'e wowe, Babomi?> Kan tə balim'e, <Ami ni'e Yesu kə Nazarat, muntu kan kə kumi ti dli gwa.> >>

⁹ Mbarəm ju kan den bəmi asəm namən shin cirtəni, ama wu mani momi yar kə mən shirəm na mən da'a.

¹⁰ <<Kan a ngen momi kar ti a wule, <Ununu a piwe, Babomi?> Arni Babom Yesu wuləm'e, <Tlyam kə te gip bən Dimashka. Barta ni ba yari'i bar ju kup kan nəm ki te yerka kə pi gwa.>

¹¹ Mir mən bəmi asəm na mən nənim am wu tem gip Dimashka, domici bar cirtəni kem a'i mani shini bar da'a.

¹² <<Mbarəm gon mən sun'e Hananiya dīr kə shini gəni. Mbarəm mən bi gam gip kopi kulci kə Musa ni kan kup mən Yahuda kan gip Dimashka ba shin nartən gəs gwa.

¹³ Tə dlər markəm da'əm kan tə wule, <Erəm Shawulu, zam mani shini bar gi!> Nəm wokoci ta ni mani shini bar gən pali kan a shin ti.

¹⁴ <<Kan tə wule, <Yam kə ga ba gəmi ni zəzar ki kə də kə mom argon tu tə ndu gwa, kan kə shin mən pi argon tu Yam ba ndu gwa, kə pa kum shirəm kə bi gəsi.

¹⁵ Ki dəm mən yari mbarəm kup shirəm den ti kə argon tu kə shin kə pa kum gwa.

¹⁶ Kəkəno, unun kə butwu? Tlyami, də pi'i batisma kə zam də pəni'i warwat pitən gika, təp kə ba la'i bi den sun gəsi.>

¹⁷ <<Nan a pal su Urushalimaka den shirəm na Yam gip Bom kə Yamo, a shin ruya.

¹⁸ A shin Babom den shirəm na wuli gən'e, <Za Urushalima na zhotəne, domici wi nəm argon tu kə yari demən gwa da'a.>

¹⁹ <<Arni a nəmi ti'e, <Babomi, mbarəm ju mom'e a kop bom domtən kə mən Yahuda na nəm-nəm na la'i gəzən gip bom kə moni na bə munju kan ngəsh wur den ki gwa.

²⁰ Wokoci tu kan ri mən yari shirəm gi Istipanus ekawo, ami ra lasi gip kopi kaari na ne ger den tutul dli kə munju kan den ri gəs eka gwa.>

²¹ <<Kano tə wuləm'e, <Mbəri, aa kar ki na dlyami kar munju kan mən Yahuda ni dagwa.> >>

Bulus Nye Mən Atl kə Roma

²² Womti mbarəmi ne kəm den shirəm kə Bulus har tə yari muntu. Kan wu tli na la'i yar wu wule, <<Də pika nan ti! Tə ndar ci cina na dəmi da'a!>>

²³ Nan wu den la'i yaro, arni wu tus lulur gəzən wu byali ka kan wu wi atl to yamka.*

²⁴ Komanda kə Romayi kem də ter na Bulus gip las tu mən bi-utuyi ba dām gwa. Tə kem wu ɓo Bulus kə də tə mom unun kem mbarəm ba la'i ti yar gam untu.

²⁵ Nan wu ɓal Bulus ba ri kə ɓe gəso, arni tə wul bar mən bi-utu kan dlor lasi gwa'e, <<Doka bi'i bi den kə ɓo nye mən atl kə Roma tu kan zam ti na wani pitən gon gwa da'aya?>>

²⁶ Nan bar mən bi-utuyi kum untuwo, arni tə ri kar komandayi tə yari ti, kan tə ngen momi kar ti'e, <<Unun kə ri kə piwu? Mbarəm tu capo nye mən atl kə Roma ni!>>

²⁷ Kan komandayi ba ri kar Bulus tə ngen momi kar ti'e, <<Yari mi, ki nye mən atl kə Roma na?>> Bulus bali ti'e, <<Aan, untuni.>>

²⁸ Kan komandayi ba wule, <<Na ɓatli wurpi na naari ni kan a dām nye mən atli.>> Bulus bali ti'e, <<Ama amo tɔp kə ba gəri ni a dām nye mən atli.>>

²⁹ Munju kan far ba ri kə gadlɔr Bulus gip shirəm na kumi untuwo arni wu dɔlka na kari. Komandayi na gam gəs ma ar ghun ti domici tə ɓal Bulus, nye mən atl kə Roma na sarsari.

Bulus cina dā domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahuda

³⁰ Komandayi den ndu'i tə mom ununu Bulus pi kan mən Yahudayi ba ɗir ti cina də mən ɓəni. Bar tlowo arni tə bi bi den də kiri mən keri bar ju ɗiri Yam na kup kan gip domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahudayi dom wur cina da ti. Kan tə pɔtl Bulus tə kem tə dlɔr cina da wuri.

23

¹ Bulus wi ger domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahudayi, kan tə wule, <<Mir ɓyari, mbatl gən kemən kə ngeni momi kandatu a dām cina də Yam gip kup dāmi gən da'a.>>

² Den yari muntu ni Hananiya, bar mən keri bar ju ɗiri Yam kem munju kan dlor kosak na Bulus gwa wu ɓo bi gəsi.

³ Arni Bulus wul ti'e, <<Yam ba ɓo'i, ki mən se mbarəme! Kə dām dɛ kə tloyi shirəm mbarəm den tɔp kə doka, ama kə cen doka ka na kemi də ɓo mi!>>

⁴ Arni munju kan ra kosak na Bulus wul ti'e, <<Kə pi mɛgən shirəm bar mən keri bar ju ɗiri Yama?>>

⁵ Bulus nāmi wur tə wule, <<Mir ɓyari, a mom den ti ni'e bar mən keri bar ju ɗiri Yam gwada'a, domici shirəm kə Yam wule, <Ba kə yari wani shirəm den bari kə ɓən gin da'a.> >>

⁶ Nan Bulus momka'e jen gip domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahudayiwo wini gip me gam kə mən Sadukiya, kan jen ngapo wini gip me gam kə mən Parisewo, arni tə tli yar tə wule, <<Mir ɓyari, ami ma Ba mən Parise ni, nya Ba mən Parise. ɗirəm cina kə də kumən den bi la'i mbatl gən den Yam baa tli mashi mbarəm na rai esi.>>

⁷ Nan wu kum untuwo, arni mən me gam kə mən Pariseyi na mən me gam kə mən Sadukiya nām pali shirəm musu gip dlom dawuri. Arni wu tatlka bomi rop.

⁸ (Me gam kə mən Sadukiya ba nge den mashi mbarəm ba tli na rai esi, kan mir mən kartən kə Yami ko ga dun itər ra da'a, ama mən me gam kə mən Pariseyi la mbatl den kup myakan ju.)

⁹ La'i yari naarka, kan jen gip mən kulci mbarəm den kulci kə Musa kan gip me gam kə mən Parise ba tlyam wu zili gerka den shirəm tu wu wule, <<Mə shin wani bar gon na mbarəm tu da'a! Woni mom ko ruhu gon ni ko mən kartən kə Yam gon ni shirəm nan ti gwa?>>

¹⁰ Arni bali shirəmi gip dlom da wur palka wule dlanye har komandayi kum ɓəti den ba wu tlyat Bulus gip dlom da'a. Kan tə kem mən bi-utu gəs wu ri dɔli tika am da wur na ndərtən kə bigul wu pali ti gip las tu ga mən bi-utuyi ba dām gwa.

¹¹ Zut gaso Babom Yesu dlɔr kosak na Bulus kan tə wule, <<Zam ɓa'i bigule! Kandatu kə yar shirəm demən gip Urushalimawo, ki pa yari shirəm demən gip Roma esi.>>

Mən Yahuda ngen tɔp kə ri Bulus eka

* 22:23 22.23 Tusi lulur gəzənka na wi atl to yamkawo kə wu gode'e lo ci wur nar ni.

¹² Bar tlowo, mən Yahuda bal bika na bali gam gəzən gip shirəm den wi ci ko tla argon da'a se wini wu ri Bulus eka.

¹³ Mbarəm kan mo bi den gudlum shirəm tuwo wu man hauya rop.

¹⁴ Arni wu ri kar kiri mən keri bar ju diri Yam gwa na kiri kə bən wu wule, <<Mə bal gam gəmi gip shirəm wi den mi ci ko mə tla argon da'a se mənni mə ri Bulus eka.

¹⁵ Kəkəno, mə ndu kən na domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahuda kə kar ni bar na shirəm den komanda den də diri Bulus kar kəne wule kə ndu ni kə zam ndəri shirəm jen ra gip shirəm gəsi. Mi ri ti eka den təpe kapən tə mbubar də.>>

¹⁶ Ama nye kawu kə Bulus kum argon tu wu gudlumi gwa, kan tə te gip las tu mən bi-utuyi ba dəm gwa tə yari Bulus ka.

¹⁷ Arni Bulus la bi nəm gip mir kiri kə mən bi-utuyi kan tə wul ti'e, <<Ri na nye mbarəm tu kar komanda. Tə na ar gon kan tə ri kə yari ti gwa.>>

¹⁸ Kan tə ri na nyayi kar komandayi. Nye bari kə mən bi-utuyi wule, <<Bulus, bali gip bom kə moni tu ni karim bar kan tə wuləm'e a diri nya mbarəm kən kar ki domici tə na argon kan ti yari'i gwa.>>

¹⁹ Arni komandayi nəm am kə nye mbarəmi, tə dəl ti markəm kan tə ngen momi kar ti'e, <<Unun kə ndu kə yarim we?>>

²⁰ Nye kawu kə Bulusiya wule, <<Mən Yahuda ne bi den'e gəniwo wi ndu kə za də si wur na Bulus cina də domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahuda, wule wu ndu ni wu zam ndəri shirəm jen ra den ti.

²¹ Ama ba kə nəmi wur da'a, domici mbarəm ra kan man hauya rop kan ghun gəzən wu den buti gəs gwa. Wu pəni gam gəzən wi den wi ci barkəci ko wu tla mal da'a se wi ni wu ri Bulus eka. Kəkəno wu ra gədən, wu den buti kə kopi wur kar kə argon tu wu ndu gwa.>>

²² Arni komandayi wul nye mbarəm'e tə ndara na dəli ti kəm'e, <<Ba kə yari murgon'e kə yarim shirəm tu da'a.>>

Ndara na Bulus Kaisariya cina də Gobna Feliks

²³ Arni komandayi la bi rop gip mən bi-utu kan atli nan ti gwa, kan tə bi wur

bi tə wule, <<Yemni mən bi-utu hauya kutl, mən totən den pərsi mbarəm hauya myakan na kutl, na mən bi-utu mən dlan na gesh hauya kutl den bi tetən Kaisariya bar kə gəlla am ghanum kə gas kəni.

²⁴ Zami Bulus pərsi kan ti to dene gwa, kə mbubar nan ti kar Gobna Feliks ba də argon zam ti da'a.>>

²⁵ Kan komandayi ba rəsh təlankur na shirəm nan kəni.

²⁶ Ar dəl kar Kələudiya Lisiyas. Də si Mən Nartəni, Gobna Feliks: A shirmi ika.

²⁷ Mən Yahuda ni nəm mbarəm kən wu ndu ri gəs eka ama a ri na mən bi-utu a dəli ti, domici a zam na momi'e tə nye mən atl kə Roma ni.

²⁸ A ndu a mom den ununu wu ri ti cina ra, kan a su nan ti kar domtən kə mən tloyi shirəm gəzən kə mən Yahuda.

²⁹ Arni a zam bar ju wu ri ti cina denewo shirəm ni den kulci gəzəni, ama tə pi argon muntu kan ndari də ri ti eka ko də bal ti gip bom kə moni gwa da'a.

³⁰ Nan yarimka den jen gudlum wani bar gon kan wu ndu wu pi tiwo, a dəm kə argon da'a ama a ture'i ti teka. A yari mən ri gəs cina den wu ri'i bar ju kan wu ri ti cina dene gwa.

³¹ Arni mən bi-utuyi pi argon tu wul wur ragwa, kan wu pən Bulus gip gasi wu ndara na dlyami har Antipatəris.

³² Bar tlowo, mən bi-utu kan su den asəm pal gəzən kə ba dəmi gəzən gip Urushalima kan wu za mən totən den pərsi wu su na Bulus Kaisariya.

³³ Nan wu mbubar Kaisariyawo, arni wu bi gobna Feliks təlankuri kan wu bi Bulus am da ti.

³⁴ Gobnayı zhit təlankuriyi kan tə ngen momi kar Bulus den kəti kə atli kan təra gwa. Nan tə kum'e Bulus mən Kilikiyano,

³⁵ arni tə wule, <<Aa kum shirəm gi wokoci tu mən ri gi cinayi mbira gwa.>> Kan tə wule də ne ger den Bulus gip bom kə gun Hiridus.

24

Bulus cina də Feliks

¹ Muri nantam den kariwo, arni Hananiya bar mən Keri bar ju diri Yam su Kaisariya, nan ti na kiri kə bən jen na

mən momi doka kə mən Roma gon mən sun Tatulus. Kan wu ri shirəm gəzən den Bulus cina də Gobna Feliks.

² Nan la bi Bulus ter gipiwo, arni Tatulus yari argon tu kan wu ri Bulus cina dene gwa nan kəni, <<Mən Nartəni! Mani kopi na mbarəm gi na bopya diri mi dəmi zhəlili kə tlyari wokoci, na sanje bar na womti kan diri atl gəmi mbuni bar gwa.

³ Mən Nartən Feliks, gip kogonge las na təp ko ako mə goode'i naari.

⁴ Ama kə də ba a li'i wokoci nar dawo, a lir ki den kə kum nye argon tu mə ri kə yari gwa.

⁵ <<Mə zam mbarəm kəno mən tli bən mbatl yam ni, tə den tli mbatl mən Yahuda gip atl kundərəndlip. Ti ni'e mən kopi na me gam kə munju kan Naziri ni gwa.

⁶ Ra eso, tə ndu tə li bom kə Yamka, arni mə nəm ti.

⁷ Mə ndu mə tloyi ti shirəm den təp tu kan kulci gəmi yari gwa, ama komanda Lisiyas ter na ndərtən kə bigule tə pən tika kar mi.*

⁸ Kini kə ngen momi kar ti na gam giwo, ki zam ge shirəm den kup bar ju mə ri ti cina ra dene gwa.>>

⁹ Kan nami mən Yahudayi ba nda gipi na diri shirəm gəzən, den'e kup bar ju Tatulus yariwo untuni anra.

¹⁰ Nan gobnayı pi am Bulus kə də tə shirəmo, arni tə wule, <<A mom kə pi ta tloyi shirəm mən atl kən kə sheti ghon na womti wi. A kum təmi kə yari shirəm ho'i gam gən cina da'i.

¹¹ Ki mani momi na gamgi den gip mir muri kan man kutl-cet rop da'a ter karo, a su Urushalima kə bote Yami.

¹² Mən diri gən cinayı zamən den bali shirəm na murgon gip bom kə Yami, ko tli mbatl kə womti mbarəm kan gip bom domtən kə mən Yahuda ko nəm gip las gon gip bəni da'a.

¹³ Ko nəm wi mani tabbate'i bar ju wu dirim cina dene gwa dak.

¹⁴ Ama a yari'i den a bote Yam kə ga ba gəmi kandatu mən kopi Təp kə Yesu kan ba la wur bi'e me gam kə mən lar gon

gwa. A nəm kup argon tu Kulci kə ga ba gəmi na kup bar ju rəsh gip təlankur kə ga mən yari shirəm kə Yam gwa.

¹⁵ Ami ra na la'i mbatl den Yam kandatu munju nari, den tlitən kə məshi mbarəm kə kup mən pitən dlat na mən dāsi tu gwa.

¹⁶ Den untuni mbatl gən kemən kə ngeni momi kandatu a dām cina də Yam gip dəmi gən na cina də mbarəm kup da'a.

¹⁷ <<Den kar kə sheti ghon na womti kan ami ra dawo, a pal su Urushalimaka na bar kə ne am mbarəm gən kan am ri wur kaar dagwa, na kə mboshi dabba kan ba bi Yam gip bota gwa.

¹⁸ Nan wu zamən gip Bom kə Yamo, a pa'i pi bar ju ba pi kə pali mbarəm dlat cina də Yam gwa wi. Womti mbarəm ra na mən dak, kan za mən gip guzəl-guzəl pitən gon dak.

¹⁹ Ama mən Yahuda jen kan tli tor gip atl kə Asiya ra lasi, wu ma ar mbun wu nəra de cina da'i wu diri shirəm gəzəni wi nəra na shirəm gon demən gwa.

²⁰ Ko mbarəm jən kan de ba mani yari wani bar tu wu zamən nari nan a dlər cina də domtən kə mən tloyi shirəm kə mən Yahuda gwa,

²¹ nan man yar kan a tli nan ami cina da wur kan a wule, <Den shirəm kə tlitən kə məshi mbarəm na rai kan a la mbatl dene gwani ami cina da in sekəni.> >>

²² Arni Feliks, kan yari ti shirəm nar den Təp kə Yesu wi, ne zut dəmi kə kumi shirəmi na wultən'e, <<Wokoci tu Lisiyas komanda mbirawo aa mom argon tu a pi den shirəm gi tu gwa.>>

²³ Kan tə wul mən bi-utu kan Bulus gip am dati gwa den də ne ger den ti, ama də za ti tə mani dəltən na tetən gip bom kə moniyi, kan də pa za ga berəm gəs wu shin ti wu bi ti argon tu tə ndu gwa.

Bulus cina də Feliks na nagər gəs Dərusila

²⁴ Den kar kə muri na womtiwo, Feliks ter na nagər gəs Dərusila muntu kan mən Yahuda ni gwa. Tə kar bar den Bulus kan tə kum shirəm gəs den ngəshtən gəs den Almasihu Yesu.

²⁵ Ama nan Bulus ci cina na shirəm den pitən dlat, nəmi gami, na pət tu kan Yam

* 24:7 24.7 Kor təlankuri jen ra na aya kən da'a.

baa tloyi mbarəm shirəmo, arni Feliks kum bərti kan tə wule, <<Ar kəm untuwi! Ki mani ndaratəni. Ami ni a zam mbul gono, aa la ki bi esi.>>

²⁶ Ti ni den la'i mbatl den də Bulus bi ti ci icine. Ra untuwo, arni tə meti la'i bi Bulus kə shirəm nan ti.

²⁷ Den kar kə sheti-ghon rop den untuwo, kan Porkiyas Festus ba pal gobna den am kə Feliks. Nan Feliks den ndu'i də mən Yahuda ndu təwo, arni tə za Bulus gip bom kə moni.

25

Bulus cina də Festus

¹ Nan Festus mbubar gip atl kə Kaisariya kə nəmi pi mbap gəs kə gobna na muri myakano, arni tə ndara Urushalima.

² Kiri mən keri bar ju ɖiri Yam na kiri mən bən kə Yahuda mo nan ti lasi kan wu ɖiri ti shirəm den Bulus.

³ Wu lir Festus den tə nəmi wur kə də pali wur na Bulus su Urushalimaka, domici wu gudlumi ni kə ri gəs eka den tæpe.

⁴ Festus nəmi wur'e, <<Buluso le tənika nye mən bom kə moni gip Kaisariya, ami na gam gən ma ar baa dlyam da'a aa te barta.

⁵ Naa də kiri mən bən gin te Kaisariya na mən kan wu ɖiri shirəm gəs in tə pi wani bar gon gwa.>>

⁶ Festus dəm kə muri wuzupse ko kutl nan wuri, kan tə nde ndaratən Kaisariya. Bar tlowo, kan tə dəm den dandi tloyi shirəm gəs tə wule də teri ti Bulus.

⁷ Nan Bulus ter gipiwo, mən Yahuda ju kan tli tor Urushalima la ti te dlom ka. Wu nəm ɖiri ndəri shirəm gəzən na womti den ti. Shirəm ju kan wi mani tabbate dagwa.

⁸ Kano Bulus ba pi shirəm ho'i gam gəs nan kəni, <<A pi argon mägəni na kulci kə mən Yahuda ko Bom kə Yami ko bar gun kə Roma da'a.>>

⁹ Ama nan Festus den ndu'i tə gholi mbatl mən Yahudawo, kan tə ngen momi kar Bulus tə wule, <<Kə ndu kə to Urushalima də kum shirəm gi den bar ju ɖiri den ki barta cina da'əma?>>

¹⁰ Ama Bulus nəmi ti'e, <<Ami ni dlor cina də bom tloyi shirəm kə Bar Gun kə

Roma, las tu ar ndari də tloyim shirəm gwa. A pi wani bar gon mən Yahuda da'a, kandatu ki na gam gi mom gwa.

¹¹ Amin a cen doka gonka kan ndari də rin ewo, a nge a məsh da'a. Ama bar ju mən Yahuda ju ba yari demən in untun anra dawo, murgon ra kan baa mani bi gən am də mbarəm ju gwa da'a. A liri də si shirəm gən cina də Bar Gun kə Roma!>>

¹² Arni Festus den kaar kə bali na mən bali gəso, kan tə wul ti'e, <<Kə liri den də si shirəm gi cina də Bar gun kə Roma, kar Bar Gun kə Romayi ni ngap baa si'!>>

Festus ngen momi ununu ti pi kar Gun Agəripa

¹³ Mir muri jem den kariwo Gun Agəripa na nye mən gəpi gəs gər mətli mən sun'e Banis te Kaisariya kar Festus kə pi ti dem na cwattəni.

¹⁴ Nan wu mur barta na womtiwo, Festus yari gunyi argon tu Bulus ra gipi gwa. Tə wule, <<Mbarəm gon ra kan Feliks za im tə de gip bom kə moni gwa.

¹⁵ Nan a su Urushalimawo, arni kiri mən keri bar ju ɖiri Yam na kiri mən bən kə Yahuda ɖiri shirəm den ti kan wu lirəm den a tloyi ti shirəm'e də hukunte ti.

¹⁶ <<A yari wur'e doka kə Roma wule də tloyi mbarəm shirəm hukuntetən bat na me ger na mən ri gəs cinayi da'a. Ar pa wule də za ti tə ho gam gəs den bar ju ne ti te gamka gwa.

¹⁷ Nan wu ter de na mənə, a dəl den shirəmi da'a, arni bar tlowo a dəm den dandi tloyi shirəm gən kan a wule də ter na mbarəmi gipi.

¹⁸ Nan mən ri gəs cinayi dlər kə shirəmo, ko nəm wani bar gon ra kan tə pi wule kandatu a pən gwa da'a.

¹⁹ Kup bar ju wu yariwo dəli shirəm ni den adini gəzən na den mbarəm gon mən sun'e Yesu, muntu kan məshka, ama Bulus wule təra na rai gwa.

²⁰ A mom argon tu aa pi gwa da'a nan gam gudluminka den kandatu aa kop kar kə shirəm ju gwa. Ra untuwo, arni a ngen momi kar Bulus in ti ndu tə su Urushalima də kum shirəm gəs barta den bar ju gwa.

²¹ Ama Bulus liri den Mən Nartəni, Bar Gun kə Roma ni ba tloyi ti shirəmi. Arni a

kem də ne ger den ti kə də a pi təp tu kan ba si ti kar Bar Gun kə Romayi gwa.>>

²² Arni Agəripa wul Festus'e, <<Aa ndu a kum mbarəm tu na gam gəni.>> Festus nəmi ti'e, <<Gəniwo ki kum ti.>>

Bulus cina də Agəripa

²³ Bar tlowo arni mbarəm na womti dom wur kə pi Agəripa na Banis bar na womti gip shini nartən gəzəni. Wu te gip bar kushi gon kan mbarəm ba dom wur lasi gwa na ga kiri mən bi-utu na mbarəm kan mom wur nar gip bəni gwa. Kan Festus ba bi bi'e də dəli Bulus teri.

²⁴ Festus wule, <<Gun Agəripa, na kup munju kan ra nan mi degwa, shin ni mbarəm kəni! Kup mbarəm kə Yahuda dīrim shirəm den ti na gip Urushalima na de gip Kaisariya, wu den la'i yar den ba də za ti den kaar bar atl da'a.

²⁵ Ama a mani zami argon kan tə pi nan ndari də ri ti eka gwa da'a. Ama nan tə wule də si shirəm gəs kar Mən Nartən Bar Gun kə Romawo, arni a pən tor gip mbatl gin den də si ti Romayi.

²⁶ Ama ami na ko argon nəm kan a rəshi Bar Gun kə Roma təlankur den ti gwa da'a. Ra untuwo arni a dīr ti de cina da in kup, na cina da'i, Gun Agəripa, den min ni mə ngen momi bar jen kar tiwo, a zam argon tu kan a rəsh gwa.

²⁷ A shino ar den təp da'a də kar bar na nye mən bom kə moni də Bar Gun kə Roma bat na yari argon tu ba ri məri cina dene gwa.>>

26

Bulus ho gam gəs cina də Agəripa

¹ Kan Agəripa ba wul Bulus'e, <<Ki mani yari shirəm ho'i gam gi.>> Arni Bulus tlyam tə pi am kə bi nartən kiri kan tə nəm shirəm ho'i gam gəs nan kəni.

² Tə wule, <<Gun Agəripa, ar tənim bi nan sekəno ari kə pi shirəm ho'i gam gən den bar ju kup mən Yahuda ba wule a pi gwa.

³ A yari ni untu bi tu nan kiwo kə mom hoyi kandatu mən Yahuda ba dəm na təp ju wura bom na ezən gwa. Kəkəno, kustu, a lir ki den kə kumən na te mbatl karka.

⁴ <<Mən Yahuda kup mom kandatu a dəm tun a'i nyayi, den dəmi gən gip atl gəni, na gip Urushalima es gwa.

⁵ Wu momən terka, kan wi pa mani yari, arni pəni mbatl gəzən gwa, den a dəm ni den təp kə banyi me gam kə kopi Yam gəmi, a pi ni dəmi kə Ba mən Parise.

⁶ Kəkəno, domici la'i mbatl tu ami nari den argon tu Yam wule ti pi ga ba gəmi gwani ami de sekən kə də tloyim shirəmi.

⁷ Muntu ni'e argon tu Yam wule ti pi gəsgal gəmi kutl cet rop kan ba la mbatl kə shini latən gəs nan wu bote Yam na mbatl nəm pət na gas gwa. Mən Nartəni, den la'i mbatl tuni mən Yahuda dīrəm cina də mən bən ra.

⁸ Unun kem gon gip kən ba shin'e bar mən pitən ni da'a den'e Yam ba tli məshi mbarəme?

⁹ <<Ami ma faro a pən den a mani pi kup argon tu a mani kə nge sun kə Yesu kə Nazarat tu.

¹⁰ Argon tu a pi gip Urushalima gwa utu. Nan a zam bi kə ga kiri mən keri bar ju dīri Yam gwa, a kem bal mən ngəshtən den Yesu na womti gip bom kə moni. Nan ba ri wur ekawo, ami ra gip mən kopi kaar kə də pi wur untuyi.

¹¹ Biyi na womti a kop bom domtən kə mən Yahuda na nəm nəm den hukunte gəzəni, kə də a kem wur kə paltən na kaar gip ngəshtən gəzən den Yesu. Gip kumi lo gən den wuro a kop gip kiri bən kə kari ma kə kumi wur dli.

Bulus yari gəs kə paltən gəs mən kopi Yesu

¹² <<Bulus ci cina tə wule, <Mən Nartəni, gasi gon gip bomi asəm juni a su Dimashka na rəshi təlankur kan yari'e a mani pi na bii bi kə kiri mən keri bar ju dīri Yam gwa.

¹³ Gunye, ami den təp gən nan pət to dlom yamo, arni pələt a shin bar cirtən sur yami. Cirtən tu kan man kə pət gwa, kan ba cir karəm na ga berəm bomi asəm gəni.

¹⁴ Arni kup gəmi mə nda atlka, kan a kum yar gon ba wuləm gip bi kə mən Yahuda'e, <<Shawulu, Shawulu, unun kem kə kumim dli rawu? Kədləm pitən ni kə dlan ki naməni.>>

15 <<Arni a ngen momi a wule, <Wo ni'e ki, Babomi?> Kan Babom ba nāmim'e, <Ami ni'e Yesu, muntu kə kumi ti dli gwa.

16 Kəkəno tlyami kə dlər den asəm gi. A dəl ni kar ki kə də a pali'i zher mən yari argon tu kə shin demən kan aa pal a gode'i cina de gwa.

17 Aa dəl'i gip am də mbarəm gin mən Isra'ila na munju kan mən Yahuda ni da gwa. Aa kar ki ni kar wur

18 kə də kə bul ger gəzən wu mani shini bari. Wu bali kaar shini bar gip dāmən wu mani shini gip cirtəni. Wu dəlka gip am də Shetan wu pal kar Yami tə dām gun gip mbatl gəzəni. Untu ni wi zam də pəni wur warwat pitən gəzənka kan də Yam bi wur las gip munju kan pali wur dlat təp kə ba ngəshtən deməni.>>

Bulus shirəm den mbap gəsi

19 <<Bulus ci cina na shirəm tə wule, <Gun Agəripa, arni kem a nge kopi ruya tu a shin sur yam gwa da'a.

20 A pi munju kan gip Dimashka wazu gən kə nəm, kano munju kan gip bən Urushalima gwa na gip atl kə Yahuda kup, na munju kan mən Yahuda ni da ma. A pi wur wazu den wu ci atl gam wu pal kar Yami, kan wu pi bar ju baa gode'e wu ci atl gam wi təp kə ba mbap gəzəni.

21 Muntu ni kem mən Yahuda nāmən nan ami gip Bom kə Yam gwa, wu ndu rigən eka.

22 Ama Yam ni pi ta nem am ra ar ba dir sekən kan a dlər de kə yari kogonge mbarəm ko-ako gwa. Argon ni a yari bom na muntu kan ga mən yari shirəm kə Yam na Musa yari den baa pi gwa da'a.

23 Ar nəm den də Almasihu kum dli, kan tə dām kə nəm gip tlitən gip məshi mbarəme. Tə yari shirəm den cirtən kə zami dəltən kə mbarəm gəs mən Isra'ila na munju kan mən Yahuda ni dagwa.> >>

24 Nan ar dir den muntuwo, arni Festus la yar tə wule, <<Bulus gam buli'i kawil! Kulci gi na naari kem kə te mən zhe'e kawil.>>

25 Ama Bulus nəmi ti'e, <<Mən Nartən Festus, ami mən zhe'e ni da'a! Ge shirəm ni a yari.

26 Bar ju pini na ghuuni da'a. A mom'e Gun Agəripa mom bar ju. Ar ni kem a shirəm nan ti bat na bərti.

27 Gun Agəripa, kə ngəsh ki den shirəm kə ga mən yari shirən kə Yama? A mom kə pi.>>

28 Arni Agəripa wul Bulus'e, <<Kə shin wule gip nye wokoci kəno ki palim Kəristaya?>>

29 Bulus nəmi ti'e, <<Ko kə heli ko tlyari wokoci ni ma, shirəm na Yam gən den ki na nami gin kup kan den kumi gən sekən gwa ni'e kə pal ni kandatu ami ra gwa, bat na sarsari jəni!>>

30 Arni gunyi, na gobna, na Banis na kup munju njon nan wur tlyami.

31 Arni wu za kushiya, nan wu den shirəm na ezəno, arni wu wule, <<Mbarəm kən den pi argon tu baa kem də ri ti eka ko də la ti gip bom kə moni gwa da'a.>>

32 Kan Agəripa ba wul Festus'e, <<Tə wule də pən shirəmi tə si Bar Gun Kə Roma gwani dawo, da za mbarəm kən tə ndara wi.>>

27

Bulus to gip kungələn jikat mal kə ndaratən Roma

1 Nan wu ne den mi to gip kungələn jikat mal mə ndara Italiyawo, arni wu la Bulus na mir mən bom kə moni jen am də bar mən bi-utu kə Roma gon mən sun'e Yuliyas, muntu kan ra gip Me gam kə Mən Bi-utu Kə Bar Gun kə Roma gwa.

2 Kan mə to gip kungələn jikat mal gon kə Adəramitiyum, muntu kan ne den ti dlər kə ba shu'i na yemi gosgam bi-bula na womti gip atl kə Asiya gwa, kan mə be cina. Aristarkus, mbarəm kə gip bən kə Tasalonika kan gip atl kə Makidoniya ra nan mi.

3 Bar tlowo arni mə mbubar gip Sidon. Yuliyas pi Bulus mbuni bar na za'i gəs tə ri shin ga berəm gəs kə də wu bi ti bar ju tə ndu gwa.

4 Mə za barta kan mə kop den gam mal esi. Mə mbubar kosak na atl kə Saipəros nan itər za mi mə ri las tu mə ndu ritən gwa da'a.

⁵ Nan mə jikat bar dlyami bula kan kosak na Kilikiya na Pamfiliyawo, kan mə ter gip bən kə Mira gip atl kə Likiya.

⁶ Barta ni bar mən bi-utuyi zam kungələn jikat mal kə Alekzandəriya kan ne gam Italiya gwa, arni tə la mi gipi.

⁷ Mə kop na kungələn jikat mali dēm-dēm kə muri na womti, den ta ndotən na itəri kan mə mbubar kosak na bən kə Kənidus. Nan itər baa za mi mə mani ci cina dawo, arni mə kop tər markəm atl kə Kərta kan te dlom bar bulaka kosak na bən kə Salmoni.

⁸ Mə kop bi mal kə Kərta yi na banyi mə mbubar las gon kan ba la ti bi'e Mbuni Badəmi, kosak na bən kə Lasiya.

⁹ Bomi asəm gəmi dəl naari, nan ar dēm'e den kaar Pət Guzum Mal ni* kan ci cina gəmi den gam mali dēm bar kə bərti gwa. Arni Bulus wul wur'e,

¹⁰ <<Mir byari, a shin'e ci cina na bomi asəm gəmi ra gip tli mbatli. Ar ba dəmi ho bar kungələn yi da'a na holi zami gosgam kə gipi, kan na holi zami dəmi gəmi na rai.>>

¹¹ Ama bar mən bi utuyi ne kəm den argon tu Bulus yari gwa da'a, kan tər kop shirəm kə mən dəli kungələn jikat mali na ba-mən kungələn yi.

¹² Nan bane kungələn jikat mal kan argon baa zam da'ayi mbun hoyi kə ci watlən gipi dawo, arni na womti gip mən mbap kə kungələn yi pən gip mbatl gəzən den mə ci cina na tetən den gam male. La'i mbatli ni'e kə də mə mbubar Finiks də ci watlən barta. Finikswo ho ba ne kungələn jikat mal kan argon baa zam da'a gwa ni gip atl kə Kərta, kan buli bar bula tər kudu kan ba shin Yemma na Arewa kan ba shin Yemma katl gwa.

Zhe'e tlitən kə mal bar bula'i

¹³ Nan nye itər nəm bə tor tər kuduwo, arni mən dəli kungələn jikat mali pən'e wi ci cina na argon tu wu ndu pi gwaw. Arni wu dəl bar gəlla tu kan ba kem də kungələn jikat mali dlər kə ba lasi nəm gwa kan wu kop na kungələn yi markəm bi bula kosak na atl kə Kərta.

¹⁴ Ko njem arri kətəgon da'a anni bar itər gon kan ba la ti bi Arewa kan ba shin Gabas ba bə ter den gam mali.

¹⁵ Kan itəri ba bə kungələn jikat mali ar ba dēm'e mən dəli yi i'mbu tari tər gip itəri da'a, arni wu za ti katl tə nde itəri kari.

¹⁶ Nan mə kop den bishidi gon kan ba la bi lasi'e Kaudawo, mə mani zami dəli nye heli kungələn jikat mali kan bal den kaar kə bar kungələn jikat mali bəse ar cənka gwa, ama na banyi.

¹⁷ Nan wu tli tikawo arni wu ne to den bar kungələn jikat mali ka. Bəse də kungələn jikat mali likawo arni wu ngen zap ra kan wu balka. Wu kum bərti kə də itəri byal wur den sənges kə Sirtis kosak na atl kə Libəya, arni wu dəl gəlla kan ba la gip mal ar kem kungələn jikat mali kə tetən dēm-dēm den gam mal gwa, kan wu za kungələn jikat mali itər den dəli gəsi.

¹⁸ Bar tlowo, nan bar itəri ci cina ar ba dēm'e ar den pi ta bali kungələn jikat mali dē na bartawo, arni wu nəm byali gosgam kan gipi gwa gip male.

¹⁹ Den pət kə myakano, arni mir mən mbap den kungələn jikat mali yem jen gip bar kə mbap kə kungələn jikat mali wu wika.

²⁰ Mə mani shini pət na ga zənges da'a kə muri na womti, kan itər den ta zhe'e pitəno, arni kup mə dəli mbatlka den zami dəltəne.

²¹ Gip muri ju kupo murgon ra kan la argon bi gwa da'a. Bulus dlər cina da wur tər wul wur'e, <<Mir moni, də wule kə kumən far den ba mə zani Kərta dawo, litən kə bar na holi bar ju ba ri kə zami gəmi da'a.

²² Ama kəkəno a lir kən den kə bə ni mbatl dlom gami. Murgon ra gip mi kan baa hol rai gəs gwa da'a. Kungələn jikat mali ni katl mi holi.

²³ Ghur kə gaso mən kartən kə Yam gon dəl karəmi, muntu ami gwas ni, tin es a bote ti.

²⁴ Tə wuləm'e, <Bulus, ba də kə kum bərti da'a, domici ki dlər cina də Bar Gun kə Roma. Yam gip pi'i mbuni bar gəs bi'i kup munju kan gip kungələn jikat mal

* 27:9 27.9 Gas tu kan ba mbosh mar den bi pəni warwat pitən kə mbarəm kə Isra'ila gwa. Ba pi ni gip pa'i muri kə kyar ghanum (Satumba) ar te gip kyar kə kutl (Oktoba). Wokoci tuwo ba pi itər nar gip bar bula'i.

kən kan nan ki gwawi.>

²⁵ Ra untuwo, dləri ni mbatl gini, domici a ngəshəm den Yam'e untuni ar ba pi kandatu tə yarim gwa.

²⁶ Ama itər baa byal mi den bar atl kə te dlom mal gonka.>>

Litən kə Kungələn jikat mali

²⁷ Gip dlom gas kə muri kutl-cet wupse kə zhe'e pitən kə itər kan den ta dəli gəmi gip bar bula Baharo, mir mən dəli gəmi gip kungələn jikat mali kum den mə mbi kosak na atlwi.

²⁸ Arni wu gode dlyamtən kə mali kan wu zam an ri desi asəm hauya mukka. Cina njemo wu pa gode kan wu zam dlyamtən kə mali ri desi asəm hauya wupse na kutl.

²⁹ Wu kum bərti kə də itər kar kungələn jikat mali ar byal mi den tat bi bula'i. Ra untuwo arni wu shu gibər bar jen wupse tər kaar kungələn jikat mali kan ba dəl ti kaar gwa kə də ar ci cina na kətər den gam male. Kan wu ndu nar den də bar tlo bəle.

³⁰ Gip ndu'i wu za kungələn jikat mali wu kətər gəzəno, arni jen gip mən dəliyi si nye heli kungələn jikat mali gəs male. Den ba də mbarəm mom unun wu ndu pi dawo arni wu pi wule wuri ni kə la'i bar gəlla kan ba kem kungələn jikat mali kə dləri gwa cina də kungələn jikat mali.

³¹ Arni Bulus wul komanda kə mən bi-utu na mən bi-utuyi'e, <<Ga mən dəli kungələn jikat mali ni dəm gipi dawo, ki mani zami dəltən na rai da'a.>>

³² Arni mən bi-utuyi tlo zap ju kan bal den nye heli kungələn jikat mali kan wu za ti ar kop male.

³³ Kapən də bartlowo, Bulus lir kup gəzən den wu ci fingali, tə wule, <<Kən den ta damtən gip muri kutl-cet wupse ju kə ci argon da'a.

³⁴ A lir kən den kə cini fingali. Ki ndu untu, kə sa nərə. Ko nəm ta gam kə gon baa jilka da'a.>>

³⁵ Nan tə pa'i yari muntuwo, arni tə pən bəredi, kan ti goode Yam cina da wuri, tə cen kan tə nəm ci.

³⁶ Kano kup gəzən ba zam ba'i bigule, kan wu ci fingali.

³⁷ Mbarəm zangu rop na hauya kutl cet myakan na kutl cet mukka (276) ni'e womtitən gəmi kan gip kungələn jikat mali gwa.

³⁸ Nan kup ci fingal ar kəm wuro, kan ba ca gibərtən kə gip kungələn jikat mali na wi gosgam kə alkama kan gipi gwa su malka.

³⁹ Nan bar tlowo, wu mani momi atli da'a, ama wu shin nye tlorkoko gon na bishidi mən singesi, arni wu pən wule wi mani kətər na kungələn jikat mali den atl wu mbubar den singes bi-bula'i.

⁴⁰ Arni wu tlo zap bali bar gəlla ju kan ba dəl kungələn jikat mali kaar gwa, wu za wur su malka. Kan wu pa pətl las tu ba bal bar tu kan ba bali kungələn jikat mali gwa, kan wu tli bibako kə kungələn jikat mali kə cina dede den tər itəri kan wu ne gam den bishidi.

⁴¹ Ama nan kungələn jikat mali den tetəno, arni an bo tu bar atl kə ba motən kə bula rop kan ba dlər gəsi. Gam kungələn jikat mali ba te njuka den bishidi, ba'i jiti ti da'a. Ndərtən kə zap mal bar bula'i kem tər kaar kungələn jikat mali ba nəm robəstənka.

⁴² Mən bi-utuyi gudlumi kə ri mir mən bom kə moniyi kup eka, den ba də wu mani jeti mal kan wi ni wu mbubar bishidiwo wu kətər gəzən da'a.

⁴³ Ama komanda kə mən bi-utuyi ba ndu tə za Bulus na rai. Arni tə za wur wu pi argon tu kan wu gudlumi gwa da'a. Arni ma tə bi bi den'e kup munju mani jeti malo, wu nda gip mal wu te den bishidi.

⁴⁴ Nami ba kop kaari na nəmi katako ko ceni bar jen kə dli kungələn jikat mali. Na untuni kup gəmi mbubar bishidi argon zam mi da'a.

28

Bulus den bishidi kə Malta

¹ Nan mə zam mə mbubar den bishidi argon zam mi dawo, kan mə zam na momi den ba la ni bi atl kə te dlom bar bula'i ka'e Malta.

² Mən atli nəm mi na am rop-rop. Nan wokociyi ghon den ndetəne kan las ra na idatəno, arni wu pi mi dēm nan kən na hori mi utu.

³ Bulus dom gam nyash ċiri. Nan tē den wi gam nyashi te gip utu kawo, arni utu ghughup karndi gon kan tē dēl ter tē ngas Bulus den ame.

⁴ Nan mbarēm kē bēni shin ici'i den am kē Buluso, arni wu wul ezēn'e, <<Mbarēm tu ba ni mēn ri mbarēm eka ni, domici kup na zhe'e pitēn kē bar bula ri ti eka da'a, Fate, yam mēn tloyi mbarēm shirēm kor den argon tu wu pi gwa, baa za ti na rai da'a.>>

⁵ Ama Bulus byal ici'i te gip utuka, ko njem argon zam ti da'a.

⁶ Mbarēm kē bēni den ne ger wu shin ko ti nda atl mēshi ama nan wu shin ar dēm narwi ama argon zam ti dawo, arni wu sanje mbatl gēzēnka kan wu wule, tē nye yam gon ni.

⁷ Kosak na lasiwo atl kē bari kē atl kē te dlom malika gon ni mēn sun Pobēliyas. Tē pi mi dēm na ċirtēn rēn bom da tika, kan tē pi mi ho bar kē muri myakan.

⁸ Basi Pobēliyas ra bom atl den kumi dli zazzabi na kētēr lōpē. Bulus te kē shini gēsi, kan tē shirēm na Yam tē ne am den ti, kan tē pēni ti kumi dliyika.

⁹ Nan muntu piwo, arni nami mēn kumi dli kē atli kan te dlom malika ċir kan ba pēni wur kumi dli gēzēn ka.

¹⁰ Wu bi mi nartēn den tēp na womti. Nan mē ri kē totēn gip kungēlōn jikat mal mē ndarawo, arni wu bi mi bar ju kup kan mē ndu gwa.

Bulus mbubar Roma

¹¹ Den kaar kē kyar myakan na litēn kē kungēlōn jikat maliwo, arni mē jikat mali gip kungēlōn jikat mali gon kē atl kē Alekzandēriya kan ci watlōn lasi gwa. Ba la ni bi kungēlōn jikat mali'e, Mir Ngumci yam Kasto na Poluks.

¹² Mē mbubar bēn kē Sirakusa kan mē dēm lasi kē muri myakan.

¹³ Mē za barta kan mē ci cina na bōmi asēm den gam mal mē mbubar gip bēn kē Rigiyom. Bar tlowo, arni itēr bē tor tēp kudu, kan mē mbubar Putiyoli den pēt kē rop.

¹⁴ Lasi ni mē zam mir byar jēn kan lir mi den mē dēm nan wur kē muri nyingi gwa. Na untu ni mē mbubar Roma.

¹⁵ Nan mir byar kē gip Roma kum den mēn den tēpo, arni wu bōm asēm har wu

mbubar Bar Pēt kē Abiyus, jēn eso wu mbubar las tu kan ba la ti bi'e Ba Ci Fingal Myakan gwa gip mbori gēmi. Nan Bulus shin wuro ar bā'i ti bigule kan tē goode Yami.

¹⁶ Nan mē te gip Romawo, kan ba za Bulus tē dēm gip kushi kē gam gēsi, na mēn bi-utu gon mēn ne ger den ti.

Bulus pi wazu gip Roma

¹⁷ Nan mē mbubar na muri myakano, arni Bulus la bi domtēn kē kiri kē mēn Yahuda. Nan wu dom wuro, tē wul wur'e, <<Mir byari, a pi mbarēm gēmi wani bar gon da'a ko argon mēgēni na bar ju mē zam kar ga kori gēmi gwa. Ama wu nēmēn gip Urushalima kan ba la'ēm am dē mēn Roma.

¹⁸ Den kaar kē ngeni momi karēm den unun a piwo, mēn Romayi ndu wu za'ēm a ndara, domici wu zam den a pi argon kan ndari dē rim eka da'a.

¹⁹ Ama nan mēn Yahudayi ngewo, muntuni kem a pēn shirēm gēnka a ri cina dē Bar Gun kē Roma. Ba'e dēn ami na shirēm kan aa ri mbarēm gēn cina dene gwa ni da'a.

²⁰ Muntu ni kem a liri kē dē a shin kēn kan a pa shirēm nan kēne. Amin kēn bali na sarsari domici a momwi den'e muntu kan mbarēm kē Isra'ila ba la mbatl den ti mbirawi.>>

²¹ Kan wu nēmi ti'e, <<Mē zam rēshi tēlankur gon tor Yahuda den ki da'a. Gon ra es gip mir byar kan tor na pel shirēm kē wani bar gon ko yari argon den ki da'a.

²² Mē mom den'e kō-ako mbarēm den shirēm nge me gam gin tu, ama mi ndu mē kum argon tu kē shin den tēp gin tu gwa.>>

²³ Arni wu ne pēt gon kē metēn na Bulus, kan mbarēm na womti ba dom wur las tu Bulus ba dēm gwa. Tun kē cigēni ar ba ri gasi tē ceti wur gamka na yari wur den dēmi kē Yam gun gip mbatl kē mbarēme. Ndu'i gēs ni'e tē dēl mbatl gēzēn den Yesu na yari wur gip Kulci kē Musa na rēshi tēlankur kē ga mēn yari shirēm kē Yami.

²⁴ Jēn gip wur nēm argon tu tē yari gwa, ama jēno wu nge nēmika.

²⁵ Wu nge gəzən kan wu nəm ndaratən
nan Bulus pa'i yari shirəm kən gwa,
<<Ruhu kə Yam yari dlat nan tə wul ga
kori gin təp bi də mən yari shirəm kə Yam
Ishaya gwa'e,

²⁶ <Rə kar mbarəm ju kə yari wur'e,
Ki pi ta kumi ama ki mom da'a.
Ki pi ta zhuwi ama ki mani gane dak.

²⁷ Domici mbatl kə mbarəm ju ba'i pən
bar da'a,
Wi mani kumi bar na kəm gəzən da'a,
Wu mbəsh ger gəzən kawī.
Untuni dawo, wi mani shini bar na ger
gəzəni,
Wu kum bar na kəm gəzəni,
də mbatl gəzən mani momi bari,
Kan wu pal karəm, kə də a pəni wur kumi
dli gəzənka.>

²⁸ <<Ra untuwo, a ndu kə mom'e,
shirəm kə Yam kə zami dəltən gip warwat
pitən tuwo an ri kar munju kan mən
Yahuda ni da gwawī, eso wi kumi!>>

²⁹ (Nan tə yar muntuwo, arni mən
Yahudayi tlyam wu pi ta nge shirəm kə
ezəni.)*

³⁰ Bulus dəm kə sheti ghon rop gip bom
tu kan tə batl kə nye dəmi gəsi gwa. Tə pi
ta nəmi kup munju dīr kə shini gəs gwa.

³¹ Tə shirəm na mbarəm den dəmi kə
Yam Gun gip mbatl kə mbarəme. Tə kulci
wur den Babom Yesu Almasihu. Tə
shirəm bat na bərti kan ko nəm murgon
ngen tə wul ti'e tə za da'a.

---

* **28:29 28.29** Gip kor təlankur jeno aya tu ra da'a.

Korintiyawa kə nəm

Shirmitane

¹ Təlankur kən dəl ni am də Bulus kan Yam gip ndu'i gəs la ti bi tə dəm nye mən kartən kə Babom Yesu na erəm gəmi Sastanisu,

² də rii domtən kə mən kopi Yam nan gip Koranti, munju kan Yam ne wur markəm gip Almasihu Yesu nan la wur bi kə dəmi dləran, na kup munju kan ko ako den shirəm na Yam gip sun kə Babom gəmi Yesu Almasihu, Babom gəzən na gwagəmi kup gwa.

³ Naa də zo mbatl na dəmi zhəlili kə Ba gəmi Yam na kə Babom Yesu Almasihu dəm nan kəne.

Bulus goode Yam den bar ju Ruhu ba bi gwa

⁴ A kur goode Yam gən ko gigasi den kəne, den zo mbatl kə Yam tu kan bi in gip Almasihu Yesu gwa.

⁵ Gip ko unuwo, Yam bi in bar nar na womti təp ko ako gip shirəm na momi bar kup wi.

⁶ Bar ju kən ra nari gode'e shirəm tu mə yari in den Yesuwo untun ar ra.

⁷ Den untuwo, kə hol zo bi bar kə Yam gon da'a, nan kən den wi ger gip buti surtən kə Babom Yesu gwa.

⁸ Ti ni tii ba'i in bigul ar ri patən kə bari, kə də kə dəm munju baa nəm kən den mægən pitən gin da'a den pət kə babom gəmi Yesu Almasihu gwa.

⁹ Yam mən dləri den shirəm gəs ni, ti ni'es tə lakən bi kə də kə mo ni gam na nya gəsi, Babom gəmi Yesu Almasihu.

Bi nde mən kopi nəm da'a

¹⁰ A lir kən mir byar gip sun kə Babom gəmi Yesu Almasihu kə də bi gin dəm nəm, ba də tatli gam gon te gip dlom gin da'a se de kə ngash ni gami, kən na mbatl nəm, damtən gin nəm.

¹¹ Mir byari, jen gip bom kə Kuluwi yarim den'e tli yar yam ra gip dlom gini.

¹² Argon tu a yariwo ar ni'e, gon gip kən ba wule, <<Ami kə Bulus ni, gono ami

kə Apolos ni, gono ami kə Kepas ni, gon eso ami kə Almasihu ni.>>

¹³ Almasihu tatli nəka bomi-bomi ya? Bani Bulus den kin den ami gina? Pi in ni batisma gip sun kə Bulusa?

¹⁴ A pi ghol mbatl na Yam kan a pii ko nəm gip kən batisma da'a se Kərispus na Gayus gwa.

¹⁵ Ra untuwo, murgon ra kan ba wule pi ti Batisma na sun gən gwa da'a.

¹⁶ (An, a pi batisma mən bom kə Istipanus, den kaar kə untuwo a'i ne kəm ko a pi murgon es batisma da'a.)

¹⁷ Ba'e Almasihu karəm ni kə də a pi batisma da'a, ama kə də a pi wazu kə zo shirəm kə Yesu, ba'e na mani bi kə mbarəm ni da'a bəse də məstən kə Almasihu den kin hol ndərtən gəsi.

Batən kə Almasihu den kino ndərtən na bobyə kə Yam ni

¹⁸ Shirəm kə batən den kino kədləm shirəm ni kar munju den kopi təp məstən gwa, ama kar mi kan den dəl gəmi bi də məstəno, ndərtən kə Yam ni.

¹⁹ Nan ar ra na rəshi gwa'e, <<Aa pali bobyə kə mən bobyə argon ni da'a.

Eso, aa sar ceti gam kə mən ceti gam ka.>>

²⁰ To akon mən bobyə ra? Akon es mən momi bar ra? Akon mən kulci mbarəm kulci kə Musa ra? Akon munju ba kum wule wu mom bar kup gwa ra? Ase Yam pali bobyə kə atl kən den kədləm pitən ni da'aya?

²¹ Nan gip bobyə kə Yam mbarəm den kaar atl mani momi Yam təp kar bobyə gəzən dawo, ar gholi mbatl Yam den tə dəl munju ngəsh wur den Yam təp kə ba wazu kan pən'e kədləm shirəm ni gwa.

²² Mən Yahuda ni den ngeni shini bar kə nəmi bi na ame, munju kan mən Yahuda ni da ngapo wini den ngeni bobyə.

²³ Miwo mə pi ni wazu kə Almasihu kan ba ti den kin gwa, bar kə pati asəm də mən Yahuda kan kədləm shirəm kar munju kan mən Yahuda ni da gwa.

²⁴ Ama də munju Yam la wur bi, mən Yahuda na munju mən Yahuda ni da'a, Almasihuwo ndərtən na bobyə kə Yam ni.

²⁵ Domici argon tu kan Yam pi kan mbarəm ba shin wule kədləm pitənno, ar nar man bobyā kə mbarəme, eso argon tu Yam pi kan ba shin wule holi ndərtənno ar man ndərtən kə bigul kə mbarəme.

²⁶ Mir ɓyari, dam kən ni den kandatu kən ra nan lakən bi gwa. Kup gin ni na bobyā gip dli nan lakən bi gwa da'a. Kup gin ni'e kiri mbarəm da'a, kan kup gin ni'e mimir kə kiri mbarəm da'a.

²⁷ Ama Yam zəzar ni bar ju kan kədləmi ni den ger kə mbarəm gwa kə də tə bi mən bobyā shame. Yam zəzar ni bar ju kan ndər da'a den ger kə mbarəm kə də tə bi ndəri mbarəm shame.

²⁸ Yam zəzar ni bar ju ba bite argon da'a na bar ju ba mbur ka na bar ju kan argon ni da'a kə də tə sar bar ju kan mbarəm ba shin'e hoyi ni gwa.

²⁹ Tə pi ni untu bəse də murgon ɓo ngetl cina də Yami.

³⁰ Yam ni pi kə dām gwas gip Almasihu Yesu. Ti ni tə kem Almasihu dəmi mi bobyā, pitən dlat, ne markəm den bi kə Yam na zami dəltən gəmi.

³¹ Ra untuwo, ar dām wi kandatu kan rəsh gwa'e, <<Muntu baa ɓo ngetlo, tə ɓo ngetl gip Babomi.>>

2

Shirəm den Yesu kan ba den kin gwa

¹ Mir ɓyari, nan a dir kar kən kə də a yari in bar ju kan na ghuuni kan Yam godemo, ba'e a yari in ni shirəmi na mani bi ko na bobyā gən da'a.

² Nan ami ra nan kəno a ɓalni tor gip mbatl gən'e a mom argon gip kən da'a, se de Yesu Almasihu, ti tu kan ɓaa den kin gwa.

³ A dir ni kar kən gip holi ndərtən, na bərti na dədartən na nari.

⁴ Shirəm gən ngap na wazu gəno ba'e na bobyā kə dəli mbatl kə mbarəm na mani shirəm ni da'a, ama a dəl ni mbatl kə mbarəm təp kar ndərtən kə Ruhu.

⁵ Ba kə ngəsh kən ni den bobyā kə mbarəm da'a ama gip ndərtən kə Yami.

Bobyā kə Yam kan Ruhu ba bi gwa

⁶ Kup na untu, mə shirəm na bobyā də munju kan kəm mbarəm wugwa, ama

ba'e bobyā kə zhan kən ni da'a, ko də mən cina kə atl munju baa palka argon ni da gwa.

⁷ Ama mən ni den shirəm den bobyā kə Yam kan ra na ghuuni gwa. Bobyā kə Yam tuwo tə neni terka den bi dədatən gəmi.

⁸ Ko nəm gip mən cina kə atl kundərəndlip mom da'a, o wu mom ni fawo, na wu ɓa Babom mən nartən den kin da'a.

⁹ Ama ar ra na rəshi'e,
<<Bar tu ger shin da'a, kəm kum da'a,
ar si mbarəm mbatl da'a,
Argon tu kan Yam ne munju ba ndu ti baa zam gwa.>>

¹⁰ Yam ɓuli miwi təp kar Ruhu. Ruhu kə Yam ba ngen tə ɓul bar kup, kup na dlyami bar kə Yami.

¹¹ Gip mbarəmo, woni mom damtən kə mbarəme, se ruhu kə mbarəmi nan ra gip ti gwani da'aya? Untuni es damtən kə Yamo murgon baa mani momi da'a se de Ruhu kə Yami.

¹² Miwo ruhu kə den kaar atl ni mə nəm da'a, ama Ruhu tu kan dəl kar Yam gwa ni, kə də mə mani momi bar ju kan Yam bi mi ləngət gwa.

¹³ Bar ju ni ca mə shirəm dene ba'e na bobyā tu kan mbarəm ba kulci gwa ni da'a, ama təp kar bobyā muntu kan Ruhu ba kulci gwa. Təp untu ni mə yari bar ju kan kə Ruhu ni tetla-tetla də munju kan kə Ruhu ni gwa.

¹⁴ Muntu kan na Ruhuyi dawo tə nəm bar ju kə Ruhu kə Yam ni gwa da'a den kədləm bar ni kar ti. Tii mani momi gəzən dak nan təp kar Ruhu ni ba mani momi gwa.

¹⁵ Muntu kan mən Ruhuno tə tlo shirəm den bar kup, ti na gam gəs ngapo murgon baa tloyi ti shirəm da'a.

¹⁶ <<O fawo woni mom damtən kə Babom nan ti kulci ti gwawe?>> Ama damtən gəmiwo kə Almasihu ni.

3

Domtən kə mən kopi na kə cina gəzəni

¹ Mir ɓyari, a mani in pi shirəm wule munju Ruhu ba kop nan wur gwa da'a, se de wule kə dli, pel gəri gip Almasihu.

² Mal nyin ni a bi in den bi fingal gini, ba'e fingal mən latitən da'a, den kə ndər wi da'a. Aan, kəkən ma kə ndər kə ciwi da'a.

³ Pitən kə mbarəm kə dli'i gip kəne, ghuve na tli yar yam ra gip dlom gini. Ra untuwo, kən ni wule mbarəm kə atli, kən ni den pitən wule mbarəm kə dli diya?

⁴ O fa, nan gon den wultən'e, <<Ami kə Bulus ni,>> gon es, <<Ami kə Apolos ni,>> kən ni den pitən wule mbarəm ni katl da'aya?

⁵ Woni fa'e Apolos? Woni es'e Bulus? Mən mbap ni katl munju kan kə ngəsh kən den Yam tər kar wur kandat Babom bi ko gonge mbarəm mbap gəs gwa.

⁶ Ami ni a dləri, Apolos ni bi male, ama Yam ni kem kan ar ba nari.

⁷ Ra untuwo, muntu kan dləriyi na muntu bi maliwo den bi argon ni wura da'a, ama Yam muntu kan kem ar nar gwa.

⁸ Muntu dləri na muntu bi malo nəm ni wura, kano ko gonge gəzən baa zam batltən den bi mbap gəsi.

⁹ Domici mən berəm ni gip mbap kə Yami, kən ngapo kən ni kə Yami, tu'i bin kə Yami.

¹⁰ Den bi zo mbatl kə Yam nan bi miwo, wule mən mani tu'i bine, a la gəsi, gon ngap den tu'i dene. Ama də ko gonge mbarəm ngup ti na iri bin tu tər tu dene gwa.

¹¹ Den murgon ra es kan baa ba gəs bin gon bom na muntu kan ba wi gwa da'a, Yesu Almasihu ituwi.

¹² Ama murgon ni tu bin den gəs bin tu na zinariya ko na ghol gəlla ko na zo tate ko nyashi, ko jiri ko mommowo,

¹³ mbap kə ko gonge mbarəm baa buli. Gasiwo baa dəli kari, nan gip utun ba gode ti gwa, utu ngap na gam gəs baa gode mbap tu ko gonge mbarəm pi gwa.

¹⁴ Argon tu mbarəm tu'iyi ni dləro, ti nəm batltən gəsi.

¹⁵ Ar ni ngap ker kawo, mən tu'iyi ba zam ndetəne, kup na ti na gam gəso, ti zam dətəne ama wule muntu kan dəl gip bələm utu gwa.

¹⁶ Kə mom ni'e kən bom kə Yam ni, kan Ruhu kə Yam ba dəm gip kən da'aya?

¹⁷ Muntu kup li bom kə Yam kawo, Yam baa li təkə. Bom kə Yamo dləran ni ar ra, kən ni ngap'e bom kə Yam tu.

¹⁸ Ba kə seni gam gin da'a. Gon gip kən ni ba shin wule ti mən bobyə ni gip zhan kəno, naa tər pali gam gəs kədləmi, kə də tər dəm mən bobyə ra.

¹⁹ Bobyə tu kan kə den kaar bar atl ni katlo, kədləm pitən ni kar Yami. Ar ra na rəshi'e, <<Tii nəm mən bobyə kə atl kən tər kə ba bobyə gəzəni.>>

²⁰ Eso, <<Babom Yam mom'e damtən kə mən bobyə kə pi məgən baro argon ni da'a.>>

²¹ Ra untuwo, ba də murgon bo ngetl na mbarəm da'a. Bar kupo gegin ni.

²² Ko Bulus ni ko Apolos, ko Kepas ko atl kundərəndlip, ko zami dəmi den kaar atli ko məštəni, ko bar kə kəkəni, ko bar ju baa pi cina də, bar kupo gegin ni.

²³ Kən ngapo kə Almasihu ni, Almasihu ngapo kə Yam ni.

4

Mbap kə nye mən kartən kə Yesu

¹ Untun ar ndari kə pən mi den mir mən pi mbap kə Almasihu ni, munju Yam bi wur ge shirəm gəs kan ra na ghuuni gwa.

² Den untuwo, ba ndu'e munju ne wur gam baro wu dəm mən pitən dlat.

³ Karəmo, banyi bar ni da'a də wule kən ni ki tloyim shirəmi, untu dama, ko bom ba tloyi shirəmi. Ami ma a tloyi gam gən shirəm da'a.

⁴ Amo sor ni ami ra, ama untu ba gode ni'e a hol məgən pitən gon da'a. Babom ni ba tloyim shirəmi.

⁵ Ra untuwo ba kə zho in ni kə tloyi shirəm den argon kapən də pəti dīr da'a. But ni cwattən kə Babomi. Gas ta ni ti bul bar ju kup kan ra na ghuuni gip dəmən gwa. Ti dəli bar ju kan gip mbatl kə mbarəm gwa də momi. Ar ni ko gonge mbarəm ba zam də Yam dədə ti den mbap gəsi.

⁶ Kəkəno, mir byari, a cingər ni bar ju den gam gən na erim Apolos den bi zami gin kə də kə kulci ni kar mi den argon tu shirəm kən ba yari gwa'e, <<Ba kə dlyam ni ka na bar ju kan ra na rəshi gip shirəm kə Yam gwa da'a.>> Ra untuwo ba də gon

gip kən pi tlorā den mən kulci gəs man kə gon da'a.

⁷ Woni pali'i bom na jen we? Unun ki nari, muntu kan bi ni bi'i da gwawu? In bi i'no unun kem kə ɓo ngetl wule bini bi'i dagwa?

⁸ Kən ra na kup bar ju kə ndu gwawi! Kə dām mən bar kə am wi! Kən den dāmi wule ga gun wi, mən ngapo den bi argon ni mən ra da'a! Də ma wule kən ga gunyi ni mən ma se mə dām gun nan kene.

⁹ Gip shini gəno Yam gode'e mən mir mən kartən gəs ni'e kə kaar gip ko unu, wule mun ju tloyi wur shirəm kə də ri wur eka. Atl kundərəndlip nemi ger wi na mir mən kartən kə Yam na mbarəme.

¹⁰ Mən kədləm ni den bi kə Almasihu, ama kəno mən bobyā ni gip Almasihu, mə hol bigul wi ama kəno mən ndərtən ni! Dəda kənwi mən ngapo mbur mika!

¹¹ Kəkən untu ma mən den kumi guzəm, na guzəm male, mən ra gip lusguru, den ci cina na ɓe gəmi mən ra na ba dāmi da'a.

¹² Mə pi mbap hoyi na am gəmi. In pi mi biwo, mə la'i mbarəm albarka. In kumi mi dliwo, mə ɓa mbatl dlom gəmi.

¹³ In yari mi məgən shirəmo mə nāmi wur na ida mbatli. Kup na untu mə dām bar kə nge wi den kaar atli. Mə dām bəci bar kə dāfan wi kar mbarəme, kəkən ma untun ar ra.

Lirtən na dəli kəm kə Bulus

¹⁴ Ba'e a rəshi in ni kə də a la kən gip sham da'a, ama kə də a dəli in kəme den kən mimir gən kə ndu'i ni.

¹⁵ Kən nərə na mən kulci na womti gip Almasihu, ama kən ra na bəba na womti da'a, na ho bi gip Almasihu Yesu ni a dāmi in bəba təp kəba ri in zo shirəm kə Yesu.

¹⁶ Ra untuwo a lir kən də kə kop ni pitən gəni.

¹⁷ Ra untuwo, a kari in bar na Timoti nya gən muntu a ndu gwa, mən pitən dlat gip Babomi. Ti yari in ra den kanda kə dāmi gən gip Almasihu Yesu muntu kan dām nām na argon tu a kulci ko ako kə ba domtən kə mən kopi gwa.

¹⁸ Jenō wu den hori icin, wu shin wule aa'i dīr kar kən da'a.

¹⁹ Ama aa dīr kar kən bəle-bəle, na ndu'i kə Babomi, kan a ngen momi ba'e

katl kandatu mən hori icin ju ba shirəm gwa da'a, ama ndərtən tu wura nari gwa.

²⁰ Dāmi kə Yam gun gip mbatl kə mbarəmo den shirəm kə bini katl da'a, ama kə ndərtən ni.

²¹ Na unun kə ndu a dīr kar kənu? A dīr na rəba kə dəli in kəma ko a dīr gip ruhu kə ndutən na ida mbatli?

5

Tloyi shirəm den mən muri na mətli na moni kari

¹ A kum'e muri na mətli na moni kari narka gip dlom gini, munju ba zam da'a ko gip mbarəm ju kan mom Yam da'a gwa. Də wule mbarəm ba mur na gər kə base.

² Na untun kən den ɓe ngetle! Ki pi dun mbatli, kə dəli ni mbarəm mən pi untu gip domtən gin diya?

³ Kup na ami ra nan kən gip dli da'a ama ami ra nan kən gip ruhu. A tare a tlo shirəm wi den badər mbarəm tu gip sun kə Babom Yesu wule ami nərə lasi.

⁴ Ra untuwo, kup wokoci tu kə dom kən kan ami ra nan kən gip ruhu, kan ndərtən kə Babom Yesu ra lasi,

⁵ ta'i ni Shetan mən warwat pitən tu də ri dli gəs e, kə də ruhu gəs zam dāltən ra den pət kə Babom.

⁶ ɓe ngetl gino ar hoyi da'a. Kə mom ni'e nye yisti njem ni ba kem də bəredi tli diya?

⁷ Dəli ni kor yisti tu ka, kə də kə dām pel bəredi, kandatu kən ra bəredi bat na yisti gwa itu. Almasihu wule nye bagala jikat bədlabən gəmiwo tare mbosh wi.

⁸ Ra untuwo mə pini nyel gəmi bat na kor bəredi mən yisti, bəredi kə ngarci na dāstəni, ama kə pi bar dlat na ge shirəm.

⁹ A rəshi in gip təlankur gən'e ba kə ngash ni gam na mən muri na mətli kari da'a.

¹⁰ Ba'e mən muri na mətli kə den kaar atl ni a yari da'a ko mən ndu'i bar kə mbarəme, na mure, ko mən ware. In untuno ki za dāmi den kaar bar atl ituwi.

¹¹ Kəkəno a rəshi in ni den ba kə menī gam na kup muntu ba la bi gam gəs'e mən kopi ni, ama mən muri na mətli kari na mən ndu'i bar kə mbarəme na mən ware, na mən usən shirəmi ko mən tle

du'e ko mure. Ba kə cini fingal na badər mbarəm ju da'a.

¹² Unun mo'əm na munju kan kari kan a tloyi wur shirəm gwawu? Munju gip mən kopi gwani ki tloyi wur shirəm diya?

¹³ Yam ni baa tloyi shirəm munju nan gwagəmi ni da'a gwa. Dəli ni mən dasi tu tuka gip kəne.

6

Ba də mən kopi ri ezən cina də mən bən da'a

¹ Gon gin nəra na shirəm den esiwo kə kur ri cina də mən bən kan mom Yam da'a də tloyi in shirəm ba'e cina də ya'ən mən kopi da'aya?

² O fawo kə mom ni'e mbarəm kə Babom ni baa tloyi mbarəm den kaar atl shirəm diya? Tun kan kən ni ki tloyi mbarəm shirəm den kaar atlo, ki mani tloyi shirəm den mir shirəm ju kan gip dlom gin gwa diya?

³ Kə mom ni'e mi tloyi shirəm mir mən kartən bar kə Yam diya? Bare mir bar ju kan kə den kaar atl kən gwa?

⁴ Kən ni na bar ju ki ri cinawo, unun kem kə ri kar mbarəm ju kan argon ni də mbarəm kə Yam da'a we?

⁵ A yari ni untu ra kə də a bi in shame. Kə shin wule gip kəno mən bobya gon ra kan ba mani tle gam kə bar ju gwa diya?

⁶ Ama də wule mən kopi bari erim gəs cina də mən bən kə tloyi shirəm, cina də munju kan mən kopi ni da'a!

⁷ Pi shirəm den bar ju nan baa ri in cina də mən bən ma ndetən ni kar kəne. Unun kem kii mani te mbatl karka in pi in wani bar da'a we? Unun kem kii mani za'i də zote in bar gin ka dawu?

⁸ Ar tu kən ma na gam gin kə pi mbarəm wani bari. Kə pa nəmi mbarəmka bar ju kan gwazin ni gwa. Untu ni kə pi ya'ən pa'e.

⁹ Kə mom ni'e munju ba pi dlat dawo wii zam də Yam dəm gun gip mbatl gəzən da'aya? Ba də jili in nəka da'a, mən muri na mətli ko moni kari gon ra, ko mən ware, ko muntu kan mur na muntu gudlumi wi, ko mən muri na moni ko mətli den təp tu kan ra kor dagwa,

¹⁰ ko mure, ko mən ndu'i bar kə mbarəme, ko mən tle du'e, ko mən bes shirəmi, ko mən ngarci gon kan ba zam totən gip bom las tu Yam'e gun gwa da'a.

¹¹ Jen gip kən faro unjun wura. Ama kəkəno ho kən kawī, Yam ne in markəm kə dəm gwas wi, kə'i na warwat pitən da'a cina də Yam gip sun kə Babom Yesu Almasihu na təp kə ba Ruhu kə Yam gəmi.

Dəda ni Yam na dli gini

¹² Kə wule, <<Aa mani pi bar kup,>> ama bar kup ni baa nem am ra gip dəmi gən da'a. <<Aa mani pi bar kup,>> ama aa dəm zher kə argon da'a.

¹³ Kə wule, <<Fingalo, pi ni den bi kə tu'e, tu'i ngapo den bi kə fingali, kan Yam baa li kup ropi ka.>> Dliwo pi ti ni kə pi muri na moni ko mətli kaari da'a ama pi ti ni kə Babomi, Babom ngapo kə dli.

¹⁴ Yam, tli Babom gip məshi mbarəm təp kə ba ndərtən gəsi, untuni tii tli mi pa'e.

¹⁵ Kə mom ni'e dli gino kətə dli kə Almasihu ni diya? Imni a pən kətə dli kə Almasihu kan a ngash na kə gər mən bi gəs kari we? Ba pi da'a!

¹⁶ Kə mom ni'e muntu ngash dli gəs na gər mən bi gəs kariwo wu dəm dli nəm nan ti ituwi diya? Ar ra na rəshi gip shirəm kə Yam'e, <<Ropiwo wu wi dəm dli nəm ituwi.>>

¹⁷ Ama kup muntu nan me gam na Babomo, wu dəm nəm nan ti gip ruhu ituwi.

¹⁸ Kətəri ni muri na mətli ko moni kari! Kup nami warwat pitən ju mbarəm ba piwo kə den kar dli ni, ama kup muntu mur na mətli ko moni kariwo, warwat pitən ni tə pi dli gəsi.

¹⁹ Kə mom ni'e dli gino ba dəmi kə Ruhu kə Yam ni kan gip kən gwa, muntu nan kə zam kar Yam gwa diya? Dəmi kə gam gin ni kən dene da'a.

²⁰ Yam wur kən ni na zo bari. Ra untuwo dəda ni Yam na dli gini.

7

Ghuntən den dəmi kə gudlumi

¹ Den bar ju kə rəshimo, ar mbun'e də mbarəm dəm tə ra na gudlumi da'a.

² Ama kə də kətəri muri na mətli kari kan den ta piwo, də ko gonge mbarəm

nəra na gər kə gam gəsi, kan ko gonge gərmətli tə nəra na bakos gəsi.

³ Də kos pi bar ju kan nəm ti den tə pii gər gəs gwa. Untuni es gəri ma tə pi bakos untu.

⁴ Gəri ra na shirəm kə yari den dli gəs da'a ama tə bi bakos gəsi. Untu ni es bakos ma tə ra na shirəm kə yari den dli gəs da'a ama tə bi gəri.

⁵ Ba də gon gin saari esi dli gəska da'a, se de na bali gip dlom gəzən kə mir muri njem kə də kə zam kə kurni gəs gip shirəm na Yami. Den kar kə untuwo kan kə pali ni muri na ya'əni bəse də Shetan gode in den holi mani nəmi gam gini.

⁶ A yari ni untu gip shini argon tu baa mbuuni in gwa, ba'e Yam ni wuləm'e a yari in untu da'a.

⁷ Ndu'i gəno də wule kup gino wule ami ni kən ra. Ama ko gonge mbarəm na bar tu Yam bi ti gwa. Gono bi ti mənkanəni, gon ngapo mənta.

⁸ Də munju kan gudlumi wi da'a na guriwo, a wule, ar mbun wu dām untu kandatu ami ra na gudlumi da'a gwa.

⁹ Ama wini wi mani nəmi gam gəzən dawo, wu gudlumi, ar mani də gudlumi na də warwat ndutən ci mbatli.

¹⁰ Munju na gudlumi ngapo a yari in shirəm tu, ba'e ami ni da'a, ama Babom ni, den'e ba də gər za ba bakos gəs ka da'a,

¹¹ Tin tə za bakos gəs ka ngapo, ti'i gudlumi na gon da'a, ar mani tə pal kar bakos gəs. Kosi ngapo ba tə kar gər gəs ka da'a.

¹² Namiwo, ami ni a yari, ba'e Babom ni da'a. Gon gin nəra na gər gəs nan mən kopi ni da'a, ama gəri ni pən ti dām nan tiwo, to, ba tə kar ti ka da'a.

¹³ Gər tu kan bakos gəs mən kopi ni dawo, kosi ni pən ti dām nan ti ngapo, ba də gəri za təkə da'a.

¹⁴ Kos tu kan mən kopi ni dawo dləran ni təra təp kar gər gəs kan mən kopi ni gwa, kan gər tu kan mən kopi ni dawo, tə dām dləran wi təp kar kos gəs kan mən kopi ni gwa. Untuni dawo, mimir gin ba hol dəmi dləran, ama wini wu pi untuwo mimir gəzəno dləran ni wura.

¹⁵ Ama muntu kan mən kopi da'ayi ni ndara tə za mən kopiyo, ti mani ndaratəni. Ar ni dām untuwo erəm mətli ko moniyi'i bali na zap gudlumi da'a. Yam la mi ni bi kə dəmi zhəlili.

¹⁶ Ki gəri mən kopiwo, kə moma ko kin ki dəli bakos gi gwa? Ko ki kosi mən kopiwo, kə moma ko ki ni ki dəli nagər gi gwa?

Dəmi tu kan Babom ba ndu gwa

¹⁷ Ra untuwo, ar mbun də ko gonge mən kopi tə pi dəmi gəs kandatu Yam ne ti nan la ti bi gwa. Muntu ni'e argon tu a yari den də kop gwa gip kup ba domtən kə mən kopi Yesu.

¹⁸ Mbarəm nəra na səri wokoci tu Yam la ti bi gwaya? Ba də tə ngen tə dām ndubuli da'a. Mbarəm nəra ndubuli wokoci tu Yam la ti bi gwaya? Ba tə ngen də sər ti da'a.

¹⁹ Sərtən ko dəmi ndubuli bite argon da'a. Pi argon tu Yam wule də pi gwani ni'e argon tu kan mani gwa.

²⁰ Ra untuwo, na də ko gonge mbarəm dām las tu kan Yam ne təra nan la ti bi gwa.

²¹ Kən zher ni nan Yam lakən bi gwaya? Ba də ar ghun kən ni da'a, ama in ki mani zami dəmi kə gam giwo, da'i ngeni.

²² Zher tu kan Yam la ti bi kə ngəshtən den Babomo, gip Babomo mən dəmi kə zami gam gəs ni. Untuni esi, muntu kan den dəmi kə zami gam nan Yam la ti biwo, zher kə Almasihu ni.

²³ Na wurpi na nari ni wur kəne, ba kə dām ni zher kə mbarəm da'a.

²⁴ Mir byari, na də ko gonge mbarəm kan kə Yam ni gwa, na tə dām kandatu kan Yam la kən bi gwa.

Munju na gudlumi da'a na mətli ju kan guri gwa

²⁵ Den shirəm kə munju kan na gudlumi dawo, Babom pim shirəm den argon tu wi pi gwa da'a, ama a yar ni shini gən den ami mbarəm ni kan ba kum shirəm gən gwa den Yam wim mal atl wi gip zo mbatl gəsi.

²⁶ Den bar kə tli mbatl kə zhan kən kan den dīrtəno, a shin ar ndari də mbarəm dām untuyi.

²⁷ Ki ni na gudlumi ya? Ba kə kar gərika da'a. Kə gudlumi wi da'aya? Ba kə ngen gudlumi na gər da'a.

²⁸ Ama ki ni kə gudlumi wo kə pi warwat pitən da'a. Nye gər ni gudlumi ngapo, tə pi warwat pitən da'a. Ama munju kan gudlumiwo wi kum dli den bar na womti kan baa ghun wur gip dəmi gəzən den kaar atl kəni. Muntu ni'e argon tu a shini in gwa den ba kum ni dli da'a.

²⁹ Mir byari, argon tu a ndu yariwo ar ni'e wokoci nar da'a. Cina dewo munju kan na mətliwo, wu dām wule wi ni na mətli da'a.

³⁰ Munju den pi dun mbatlo wu dām wule wu pini dun mbatl da'a. Munju den ghol mbatl ba pal wule wu pini ghol mbatl da'a. Munju wur bar ngapo wule wi ni na argon gwazin da'a.

³¹ Munju kan den baltən na bar kə den kaar atlo, ba də wu ne mbatl gəzən dene da'a. Kandatu atl kundərəndlip rawo ar ba paka.

³² A ndu'e ba də argon ghun kən ni da'a. Muntu na gudlumi dawo, bar kə Babom ni'e ghuntən gəsi, kandatu ti gholi mbatl Babom gwa.

³³ Ama muntu kan gudlumiwo bar ju ba ghun tiwo kə atl ni, kandatu ti gholi gər gəs mbatl gwa.

³⁴ Damtən gəs rapdlan ka ituwi, gər tu kan gudlumiwi da'a ko nye gəro, wu dām wur ni den Babom hoyi kandatu wi dām dləran gip dli na ruhu gwa. Ama munju na moniwo bar kə atl ni ba ghun wuri, domici wu ndu'e wu gholi moni gəzən mbatli.

³⁵ A yari ni muntu den ar mbuni in ra ni, ba'e də a tlat kən deni ni da'a, kə də a kərkəmi in dəmi gin ni, də kə kur ni gəs gip bote Babom, ba'e na rapdlan mbatl da'a.

³⁶ Murgon ni shin wu ne na nye gər den'e wi gudlumi, kan tə shin'e tə den pi argon tu kan ndari da'a, ama tə ndu ti hoyiwo, se tə gudlumi nan ti. Ti ni tə pi untuwo, tə pi warwat pitən da'a.

³⁷ Ama mbarəm tu ni pəni mbatl gəs den'e ti'i gudlumi nan ti da'a, kan ti mbu nəmi gam gəsi, ar nəm ti te yarka tə gudlumi nan ti da'a, muntuwo dlat ni tə pi.

³⁸ Ra untuwo, muntu kan gudlumi na nye gər tu kan wu ne den wi gudlumi nan tiwo, tə pi dlat. Ama muntu kan gudlumi nan tiyi dawo, tə pi argon tu kan mani mbuntən gwa.

³⁹ Gər mətli ba za bakos gəs da'a kosi ni ra na ge mbatl gwa, ama bakos gəsi ni məsh kawo, ti mani gudlumi na muntu tə ndu gwa, ama də məri nə ra gip mən kopi Babomi.

⁴⁰ Ama gip shini gəno, dəmi gəs untu baa gholi ti mbatl mani. Gip shini gəno ami na Ruhu kə Yami.

8

Fingal tu kan ba ta'i bar ju ba bote wur gwa

¹ Kəkəno den fingal tu kan ba ta'i bar ju ba bote wuro, mə mom'e kup gəmiwo mən ra na momi bari. Momi bar ngapo ar ba kem tlorə, ndutən ngapo ar ba kem ne am mbarəm kup.

² Munju kan ba kum'e wu mom argono, wu mom kanda tu ar ndari wu mom gwawi da'a.

³ Ama Yam mom kup muntu ba ndu ti gwa.

⁴ Untuwo, den bi ci fingal tu kan ta'i bar ju kan ba bote wuro, mə mom'e, bar ju kan ba bote wuro argon ni da'a ko njem gip atl kup, eso mə mom'e, <<Yamo nəm ni gon'i da'a.>>

⁵ Kup na bar jen ra nan ba wul wur'e yam gwa to yamka ko sur atli, untuni, ga yam na babom ra na womti,

⁶ kup na untu, kar miwo Yam nəm ni. Ti ni'e Bəba, muntu təp kar ti ni bar kup zam dəmi, muntu kan gip ti ni mə zam dəmi gwa, Babomo nəm ni Yesu Almasihu, təp kar tini bar kup zam gəs dəmi, kan gip tini mə zam dəmi.

⁷ Ama kup mbarəm ni mom untu da'a. Jen kan ba bote bar ju ba bote wur dəmi dliwo, wini wu ci fingal wariwo, wu kum wule fingal tu wu ciwo fingal kə argon tu ba bote ti gwa ni. Damtən gəzən ndər da'a, wu shin wule wu dām bar kə dədan wi, se ar ghun wuri.

⁸ Fingal ba đir mi kosak na Yam da'a, mən ni mə ci da ma mə ca ka da'a, mən ni mə ci ma ar mbəli mi argon da'a.

⁹ Ama Ngup kənni ba də zami gam gin tu kem kə dəm tat pati asəm də munju damtən gəzən ndər da gwa.

¹⁰ Ama gon nərə, kan damtən gəs ndər da'ani shin ki, ki kan kə mom bar gwa, den ci te bin war kawo, muntu baa ndəri ti bigul kə ci fingsal tu ta'i bar tu ba bote ti gwa diya?

¹¹ Untuwo, momi bar gi tu baa kem ndetən kə muntu kan Almasihu məsh den bi gəs gwa.

¹² Kənni kə pii munju damtən gəzən ndər dawo, Almasihu ni kə pi ti warwat pitəne.

¹³ Untuwo, argon tu a ci ni baa kem erəm kə ndetən gip warwat pitəno, ko njem a'i ci tlu da'a, bəse a kem erəm gən ndetəne.

9

Bar ju ar nəm də pi mən kartən kə Yesu gwa.

¹ Ami ni na enci diya? Ami nye mən kartən kə Yesu ni diya? A shinni Yesu Babom gəmi diya? Kən ni'e argon tu kan mbap gən gip Babom gəri gwa diya?

² In ami nye mən kartən kə Yesu ni kar jen dawo, na ho bi ami nye mən kartən kə Yesu ni kar kəne! Domici kən ni'e seda kə dəmi gən nye mən kartən gip Babomi.

³ Na muntun a ho gam gən cina də munju kan ndu tloyi shirəm demən gwa.

⁴ Mə ndari ni də bimi ci na tle diya?

⁵ Mi mani ni pəni gər kushi kan ngəsh ti den Yesuwi nan mi kandatu nami mir mən kartən kə Yesu na erəm kə Babom na Kepas ba pi gwa diya?

⁶ Ko ami na Barnaba ni katl ar nəm mə pi mbap kə də mə ci na gam gəmi wu?

⁷ Woni den pi mbap kə mən bi'utu, kan də wule tini tə ci na gam gəs? Woni baa ngani kən inabi kan də wule ti ci gəri kini dawu? Woni baa le tla kan də wule ti tla mal nyini dawu?

⁸ A yari ni untu den kopi kə mbatl kə mbarəm na? Untu ni ma kulci kə Musa yari diya?

⁹ Anra na rəshi gip kulci kə Musa'e, <<Ba kə la'i mbutum tla kan den co'i o gwa da'a.>> Tla ni katl Yam ba mom nan wura?

¹⁰ Den mini tə shirəm da'aya? Na ho bi den mini rəsh muntu. Ar mbuni də mən kori bar na mən co'i o la mbatl zami argon tu ndar wur gwa gip bar kə kəni.

¹¹ In mə ngani ni badər kə ruhu su mbatl gin kawo, bar argon ni mən ni mə zam bar kə atl kar kən gwaya?

¹² Jenni baa mani zami ne am rawo, məwo mə man wur diya? Kup na untu mə pi ampani na zami də pi mi untu da'a ama mə ba mbatl dlom gam gip bar kup na də zam argon tu kan ba la asəm gip pi mbap zo shirəm kə Almasihu gwa.

¹³ Kə mom ni'e mən pi mbap gip bom kə Yamo lasi ni wu zam fingsal gəzən da'aya? Mən mbap kə ba las tu ba ta'i Yam baro, wu zam ni gwazin gip bar ju mbosh gwa diya?

¹⁴ Untuni Babom yari den'e mən wazu zo shirəmo, wi zam bar kə fingsal gəzən tər kə mbap tu.

¹⁵ Ama a pi ampani na ko nəm gip bar ju kan ar ndari də pim gwa da'a, ba'e a rəshi in ni muntu kə də kə pim untu da'a. Ar manim a məshka, na a hol be ngetl na muntu.

¹⁶ Kup na ami den wazu zo shirəm mən təmtəni, ar dəmim bar kə be ngetl da'a, nan ar nəmən te yarka kə pi gwa. Kashto gəni, ami ni a pi wazu zo shirəmi da gwa.

¹⁷ Də wule kə ndu'i kə mbatl gən ni a piwo, aa zam batltəne, ama nan kə ndu'i kə mbatl gən ni dawo, ar dəm wi'e mbap gən ni'e a ne ger dene.

¹⁸ To, ununu'e batltən gənwe? Batltən gən ni'e a pi wazu zo shirəm kə Yesu ngələk. A pi ampani na kup bar ju ar ndari də pim gip mbap yari zo shirəmi da'a.

¹⁹ Kup na ami zher kə murgon ni da'a ama a pali gam gənka zher kə mbarəm kup, kə də a dəl mbarəm na womti.

²⁰ Kar mən Yahudawo a dəm wule Ba mən Yahuda kə də a dəl mən Yahudayi. Kar munju kan ba kop kulci kə Musawo, a pali gam gən wule mən kopi kulci kə Musa (kup na ami ni den kopi kulci kə Musa da'a), kə də a dəl munju kan den kopi kulci kə Musa gwa.

²¹ Kar munju kan ba kop kulci kə Musa dawo, a dəm wule muntu ba kop kulciyi

da gwa (ba'e Kulci kə Yam to gam gən da'i da'a ni ama ami ni gəs də kulci kə Almasihu), kə də a tla gam kə munju kan ba kop kulci kə Musa dagwa.

²² Kar mən ro'i bigulo gip ngəshtən gəzən den Yesuwo, a dām wule mən ro'i bigule, kə də a dəl wur ra. A dām bar kup wi kar ko gonge badər mbarəm wi, kə də ko tər imni a zam dēli jeni.

²³ A pini untu kup den bi zo shirəmi kə də a zam albarka kə zo shirəmi.

²⁴ Kə mom'e kə ba pəni sanwo kup mbarəm ni ba kətəre ama nəm ni ba ci gam baali diya? Ra untuwo, kətərni kə də kə zamni ci gam baali.

²⁵ Mir mən cet ba lutini dli gəzən hoyi gip ko-unu. Wu pini kə də wu zam ci gam baal tu kan baa nuləm ka gwa, ama miwo kə ci gam baal tu kan baa nuləmka da gwa ni.

²⁶ Den untuwo, a kətər ni katl da'a. Dluptən gəno itər ni a dlup da'a.

²⁷ O'o, a lutəni dli gəni, kə də a pali ti zher gəni, bəse den kaar kə pii jen wazuwo, ami na gam gən ngapo də byaləmka a hol zami ci gam baali.

10

Dəli kəm den argon tu kan zam mən Isra'ila gwa

¹ Mir byari, a ndu kə hol momi da'a kori gəmi terkawo wu kop gəs dun yami, kan kup gəzən wu kop gip bar bula'i.

² Pi batisma kup gəzən gip kopi Musa gəs dun yam na gip bar bula'i.

³ Kup gəzən wu ci nəm fīngal kə Ruhutu,

⁴ kan kup wu tla nəm mal kə Ruhutu. Mali kan wu tlawo, kar tləndər kə ruhu ni kan den ritən nan wurgwa, kan tləndəriwo Almasihu ni.

⁵ Kup na untuwo Yam pi ghol mbatl na womti gəzən da'a, kan ba ri wur eka gip ləpe.

⁶ Kup bar ju zam wuro dəli kəm ni ne mi den ba mə pini laam wani bar ju wu pi gwa da'a.

⁷ Ba kə dāmni mən bote bar ju ba bote wur gwa da'a, kandatu jen gəzən pi gwa. Kandatu ar ra na rəshi gwa'e <<Mbarəm

dəm gəzən kə ci na tle na dlar na muri na mutli kari.>>

⁸ Ba mə pini warwat pitən kə muri na mətli kandatu jen gəzən pi gwa da'a, kan mbarəm zangu hauya nəm na myakan ba məshka (23,000) pəti nəm.

⁹ Ba mə gode ni Almasihu kandatu jen gəzən pi gwa da'a, kan ici ba ri wur eka.

¹⁰ Ba mə ngwar ni kandatu jen pi gwa da'a kan mən ri mbarəm e ba ri wur eka gwa.

¹¹ Bar ju kup zam wurni kə də shini kan ba rəsh kə də dēli mi kəme, mən munju kan patən kə zhan dīr den mi kosak wu gwa.

¹² Ra untuwo, kup muntu kan ba kum wule tərā dloro, tə zhit ndər, ba tə ndaka da'a!

¹³ Godetən gon ra da'a nan zam kən wu kan tabe zami nya mbarəm wu gwa da'a. Yamo mən pitən dlat ni, ti za kən də gode in ar man dərətən kə bigul gin da'a. Ama wokoci tu den gode gino, ti pi in guntəp dēltəne kandatu ki mani kuri gəs gipi gwa.

¹⁴ Ra untuwo, kən bərəm gən kə ndu'i, kətərini bar ju ba bote wur kan Yam ni dagwa.

¹⁵ A shirəm ni nan kən den kən munju kan mom kə pi gwa ni, zhit ni gam gin kə shin ni argon tu kan a yari in gwa.

¹⁶ Gal godiya muntu kan mə gode Yam nariwo, arni kem mi dāmi nəm gip bərən kə Almasihu diya? Kan bəredi kan mə ceno, arni ba kem mə dām nəm gip dli kə Almasihu diya?

¹⁷ Nan bərediwo nəmno, eso mən kan ra na womti ma dli nəm ni, domici kup gəmi bəredi nəm tu ni mə ci.

¹⁸ Kulci ni den pitən kə mən Isra'ila, munju ba ci fīngal ju ba ta'i Yamo ngashi gam ni wu pi na ba keri bar ju dīri Yam gwa diya?

¹⁹ Argon tu a yariwo ar ni'e bar tu mboshi bar tu ba bote tiyi ni'e argona, ko bar tu ba bote tiyi ni'e argoni?

²⁰ O'o, ama argon tu munju kan mom Yam da'a ba mbosho, dun itər ni wu mboshi wuri, ba'e Yam ni wu mboshi ti da'a. A ndu'e kə ngash gam na dun itər da'a.

²¹ Ar ba pi da'a, kə tla gip gal kə Babom kə pal kə tla gip gal kə dun itəri. Arba pi da'a, kə ci fingal den tebər kə Babomi kan kə pa ci den tebər kə dun itər da'a.

²² Kə wo ni Yam kə pi ghuve ya? Mə man təni ndərtəna?

Pini bar kup den bi dāda Yami

²³ <<Aa mani pi kup argon tu a ndu gwa,>> ama bar kup ni ba bitem argon da'a. <<Aa mani pi kup argon tu a ndu gwa,>> ama bar kup ni ba ne'i am ra da'a.

²⁴ Ba də mbarəm pi ho bar gam gəs katl da'a, ama tə pi argon tu ba mbuni nami gwa.

²⁵ Cini tlu tu kan ba wurka kə ba bar pət gwa, ba kə ngenni momi dene da'a, den bi damtən kə mbatl gini.

²⁶ Anra na rəsh'e <<Atl kundərəndlipo kə Babom ni, na kup bar ju gipi gwa.>>

²⁷ Muntu kan ngəsh ti den Yesu da'a gon ni lakən bi kə ci fingalo, kən ni kə riwo, cini fingal tu ne cina da in gwa, bat na momi ngeni dene den bi damtən gini.

²⁸ Ama murgon ni wul kən'e, <<Tlu kəno kə bar ju ba bote wur gwa ni,>> ba kə cini da'a, den bi damtən kə muntu kan yari'i gwa bəse də damtən gin byal kəne.

²⁹ Damtən kə mbarəmi ni a yari, ba'e ge da'a. Gon gin baa mani wultən'e, <<im nifa damtən kə gon ba kem də enci gən pakawe?>>

³⁰ Ami ni a goode den fingal gəno, unun kem baa shimən na dun ger den ci argon tu a goode Yam gwawu?

³¹ Kup argon tu kə pi ko ci ko tlewo, pini kup den bi dāda Yami.

³² Ba kə dəmini jen bar kə pati asəm da'a ko mən Yahuda ni, ko də munju kan mən Yahuda ni dagwa, ko də mən kopi Yami.

³³ Pini kandatu a pi gwa. A pini argon tu mbarəm baa kum təmi gip kup argon tu a pi gwa. Gam gən ni katl a ngeni ti ho bar da'a ama də mbarəm na womti zam dəltən ra.

11

¹ Kulci ni argon tu a pi gwa kandatu kan a kulci argon tu Almasihu pi gwa.

Kulci den ghumi gami.

² A dāda kəne, domici kə tune namən gip bar kup, kən ra dlakət na bar ju a kulci in kandatu a wul kən'e kə pi gwa.

³ Ama a ndu kə mom'e, gam kə ko gonge moniwo Almasihu ni, gam kə gər mətli ngapo moni ni, kan gam kə Almasihu ngapo Yam ni.

⁴ Kup moni tu shirəm na Yam ko tə yari shirəm kə Yam na gam gəs na ghumiwo, tə mbur ni kə cina da ti.

⁵ Ama gər mətli tu kup ba shirəm na Yam ko tə pi yari shirəm na gam gəs na buliwo, tə mbur ni bakos gəsi. Nəm ni ar ra na də fili ti gam ka.

⁶ Gər mətli ni baa ghum gam gəska dawo, se də fili gamka. Ama ti ni tə shin'e bar kə sham ni də fili ko də mboshi ti ta gamkawo, se tə ghum gam gəska.

⁷ Ar ndari də moni ghum gam gəska da'a, nan ti kama na naartən kə Yam ni gwa, ama gər mətliwo den bi naartən kə moni ni.

⁸ Moniwo dəli ti ni gip gər mətli da'a, ama gər mətliwo dəli tə ni gip moni.

⁹ Domici pi ni moni den bi kə gər mətli da'a, ama gər mətliwo pi tə ni den bi kə moni.

¹⁰ Ra untuwo, ar ndari də gər mətli ghum gam gəska. Pi untu baa gode'e ti nə ra atli na moni, den bi kə mir mən kartən kə Yami.

¹¹ Kup na gip Babomo, gər mətliwo bom ni təra na moni da'a, untu ni es moniwo bom ni təra na gər mətli da'a.

¹² Kandatu gər mətli dəl ni gip moniwo, untu ni es moniwo gər mətli ni gər ti, ama bar kupo kar Yam ni ar dəli.

¹³ Se kə tlo ni shirəmi na gam gini, ar ndari də gər mətli shirəm na Yam gam gəs ra na buli ya?

¹⁴ Kandatu Yam pi ma ar gode'e moni nəra na tlyari ta gamo bar kə sham ni kar ti.

¹⁵ Ama gər mətli ni na tlyari ta gamo, bar kə tlorə ni kar ti diya? Bi ti ni tlyari ta gam kə də ar dəmi ti bar kə ghumi gam gəsi.

¹⁶ Murgon ni ba ndu dəli shirəm den muntuwo, mən ra na təp gon kan mə kop gwa da'a, ko gip domtən kə mən kopi kup.

Ghuntən den ci fingal kə Babomi

¹⁷ Den shirəm tu ari kə yari kəkəno a dɛda kən da'a, den domtən gino kə kəkəm bar ni da'a ama kə liika ni.

¹⁸ Na parewo, a kum'e, gip domtən gin kə mən kopiwo, gam gin ba dəm nəm da'a. Har a pare nəmi shirəmi wi.

¹⁹ Ar nəm də zam tatli gam gip kəne, kə də mani momi munju ba kop Yam hoyi gip kən gwa.

²⁰ Ase kən ni kə dom kən kə ba lasi nəmo fingo kə Babom ni kə ci da'a!

²¹ Domici kə ba ci fingo, ko gonge ba neni ger den gal gəsi, gono guzum ni tə kumi, gon ngapo tə tla ar tlo tiwi.

²² A! Kən ni ra na bom kan kii ci kə tla gwa diya? Ko kən ni den mburi domtən kə mən kopi Yam ka, tɛp kəba bi sham munju am ri wur kaar da gwa? Unun aa wul kən rawu? A dɛda kəna? O'o, aa dɛda kən da'a.

²³ Argon tu kan a nəm kar babom gwa ni a yari ine, Babom Yesu gas tu kan bi təkawo, tɛpən bəredi,

²⁴ nan tə goode Yamo, ar ni tə ngetəli, kan tə wule, <<Mun tuwo dli gən ni, muntu ra den bi gin gwa, cini cina na pi untu den bi tune naməni.>>

²⁵ Den kaar fingo, ar ni tə pən gali, kan tə wule, <<Gal kəno pel gudlum shirəm ni muntu tabbate in na bəran gən gwa. Pi ni untu kup wokoci tu kan kən den tle gwa, den bi tune naməni.>>

²⁶ Gas tu kup kən den ci fingo tu, kən ni es den tle gip gal tuwo, kən den yari məshtən kə Babom ituwi ar ri gas tu tii pal sur gwa.

²⁷ Den untuwo, muntu kup ci fingo tu, ko tə tla gip gal kə Babomi, den tɛp tu kan ndari da'awo, tɛp ni ni warwat pitən kə mburi dli na bəran kə Babom Yesu.

²⁸ Ar mbun də mbarəm zhit gam gəs kakani, kan tə nde ci bəredi kan tə tla gip gali.

²⁹ Muntu kup ci tə tla na dɛda dli kə Babom dawo, hukunci ni tə ci na tle gam gəsi.

³⁰ Argon tu kem na womti gin ndər da'a na kumi dli gwa itu. Na womti gin ngapo wu nde umur kawu, wu məsh ka ituwi.

³¹ Ama mən ni mə zhit gam gəmi na gam gəmi hoyiwo, mii nda gip hukunci

da'a.

³² Babom ni tloyi mi shirəmo, mən den zami horo ituwi, den ba də hukunte mi na nami mbarəm kə den kaar atl da'a.

³³ Ra untuwo, mir byari, kən ni kə mo gam kə ci fingo, but ni ya'əni.

³⁴ Murgon tu ra na guzumo, tə ci rən bomka, kə də kən ni kə dom kəno, ba ar dəli in hukunci da'a. Den nami shirəm ngapo, ami ni a cwato, aa yari in bari jən kan kii kop gwa.

12

Bar ju Ruhu kə Yam ba bi gwa

¹ Mir byari, kəkəno den shirəm kə bar ju Ruhu ba biwo, a ndu'e kə hol momi da'a.

² Kə mom'e nan kə dəm mən kopiwi dawo, jili inka den kopi bar ju ba bote wur kan na bi da gwa.

³ Ra untuwo, a ndu kə mom'e murgon ra da'a kan ba shirəm tɛp kar Ruhu kə Yam kan baa wule, <<Yesu ra na bi gip ti!>> Untu ni es murgon ra kan baa mani wultən'e, <<Yesu Babom ni,>> se tɛp gip ndərtən kə Ruhu kə Yami.

⁴ Bi bar ra na womti, ama Ruhuwo nəm ni.

⁵ Mbap kə pi ra na womti, ama Babom nəm ni ba pi ti.

⁶ Mbap ra na womti, ama kup gəzəno Yam nəm ni ba bii ko gonge mbarəm tɛp pi.

⁷ Yam bi ko gonge mbarəm bi bar kə Ruhu den də ne am mbarəm kup ra.

⁸ Gono bi ti ni bi bar kə Ruhu kə shirəm na bopya. Gon ngapo bi ti ni bi bar kə shirəm kə momi bari, tɛp kar nəm Ruhu tu.

⁹ Gono bi ti ni mani ngəshtən den Yam tɛp kar Ruhu tu. Gon ngapo kə mani pəni mbarəm kumi dlika tɛp kar Ruhu tu.

¹⁰ Gono pi bar kə dləkəntəne. Gono bi bar kə yari shirəm kə Yami. Gon ngap momi Ruhu na dun itəri. Gono mani pi shirəm gip bi na womti, gon eso pasare bi na womti.

¹¹ Bar ju kupo Ruhu nəm ni ba kem wur kə pitəne. Tə bii ni ko gonge gəzən kandatu tə ndu gwa.

Kup gəmi kəti kə dli nəm ni.

¹² Kandatu kan dli ra nəm, təra es na kəti na womti. Wi kətiyi ngap, kup na wi

ra na womtiyo, dli nəm ni. To, untu ni Almasihu ra.

¹³ Kup gəmiwo pi mi ni batisma gip Ruhu nəm mə dəm dli nəmwi, mən Yahuda ko munju mən Yahuda ni da'a, ko zhere ko mimiri, kup gəmiwo mə tla ni gip Ruhu nəm.

¹⁴ Dliwo kəti nəm ni da'a, kəti ni na womti.

¹⁵ Asəm ni wule, <<Tun kan ami am ni dawo, ami kəti kə dli ni da'a.>> Yari untu ni baa kem də dəli tika gip kəti kə dli da'a.

¹⁶ O kəm baa wule, <<Tun kan ami ger ni dawo, ami kəti kə dli ni da'a.>> Yari untu ni ba dəli tika gip kəti kə dli da'a.

¹⁷ Də wule dli kup gerno, na unun baa kumi? Də wule dli kup kəmno, na unun ba usun bari?

¹⁸ Ar tu Yam kərkəm kəti kə dli kup, ko gonge kəti kə dliyi kandatu tə ndu gwa.

¹⁹ Də wule kup dli kəti nəmno ako ni nami dli ba nəra we?

²⁰ Ama ar tu kəti ra na womti, dli ngap nəm.

²¹ Ger baa mani wuli am e, <<Argon mom nan ki da'i da'a.>> Ko də gam wul asəm'e, <<Argon mom nan kən da'a.>>

²² Untu ni ar ra da'a, kəti kə dli ju ba shin wule wu ndər da ma, wi ni'e mən pi mbap hoyi.

²³ Kəti kə dli ju kan ba shin wu ri jen naartən dawo, wi ni mə mani bi wur naartəni. Den untu ni kəti kə dli gəmi kan təm shini da'a, ba mbəl ra den mbuntən gəzəni.

²⁴ Kəti kə dli gəmi ju kan təm shini ngapo, ba se pi wur argon ra da'a. Ama Yam ni mo dli, tə pali kəti tu kan naar da'a, ar dəm mən pi mbap hoyi.

²⁵ Ba də tatli gam zam gip dli da'a, se de də kəti kə dli ne am ezən ra biyi nəm.

²⁶ Den untu ni kup kəti tu ba kum dliwo, se wu kum dli biyi nəm. In dəda gono, se kup gəzən wu pi ghol mbatli.

²⁷ Kəkəno kən dli kə Almasihu ni, ko gonge gin kəti kə dli gəs ni.

²⁸ Gip domtən kə mən kopiwo, Yam kem də jen dəm kə nəm, mir mən kartəne, kə rop, mən yari shirəm kə Yami, kə myakan, mən kulci mbarəme, se mən pi bar kə dləkəntəne. Se mən mani pəni kumi dli kə mbarəm ka, na mən ne mbarəm am ra, na

mən kopi na domtən kə mən kopi, na mən shirəm na bi kə jen na womti.

²⁹ Kupo, mən kartən na? Ko kup kani'e mən yari shirəm kə Yami? Ko kup mən kulci mbarəm ni? Kup ka ni'e mən pi bar kə dləkəntəna?

³⁰ Kup kan ba mani pəni kumi dli mbarəm ka ya? Kup kani na mani shirəm na bi kə jena? Ko kup ka ni ba pasare?

³¹ Se kə kərce ni kə ngen ni bi bar tu kan man kup gwa. Har aa gode in təpi gon kan mani kup gwa.

13

Təp kə ndutəne

¹ Ami ni a shirəm na bi kə mbarəme ko na kə mən kartən kə Yami, ama ar dəm'e ami ra na ndutən dawo, a dəm ngulan mən yar ko gangan mən larəmtən ituwi.

² Ami ni a mani yari shirəm kə Yami har a mom bar kan na ghuuni, na momi bar kup gwa, kan ami ra na ngəshtən den Yam hoyi kan a mani tli ga tləndər ka ama ami ra na ndutən dawo, ami argon ni da'a.

³ Ko a mani bi kup bar ju ami nari gwa kan a bi dli gən də keri ka ama ami ra na ndutən dawo, ar bitem argon da'a.

⁴ Ndutən ba te mbatl kar ka, ndutən ba kem də pi ho bar mbarəme. Ndutən ba pi ghuve da'a, ar ba kem bə ngetl da'a, ar ba kem gibər gam da'a.

⁵ Ndutən na nge kumi jen da'a, təra na ndu'i gam da'a, tə pi lo na murgon da'a, tə ne gem kə wani bar da'a.

⁶ Ndutən ba pi ghol mbatl na dāsi tu da'a, ama tə pi ghol mbatl na argon tu kan ge shirəm ni gwa.

⁷ Ndutən na te mbatl kar ka gip bar kup, ndutən ba kem yerda na bar kup, ndutən na la'i mbatl gip bar kup, ndutən ra na bali mbatl dom gami gip bar kup.

⁸ Ndutən ba pa da'a. Ama yari shirəm kə Yam ba paka, mani shirəm gip bi na womti ba jilka, las tu momi bar rawo ar ba paka.

⁹ Momi bar gəmiwo laa'i ni da'a, yari shirəm kə Yam gəmi ma laa'i ni da'a.

¹⁰ Ama wokoci tu kan laa'iyi ni cwato, muntu kan laa'i ni dawo ba jilka.

¹¹ Nan a'i nyayiwo, shirəm gən bani wule kə nya, damtən gən bani wule kə nya, a kur yari gəs kə pi bar gən wule kə nya. Nan a kəm mbarəmo, arni a za pitən kə mimir ka.

¹² Kəkəno mə bot ni shini bar wule gip boka, gastawo mi shin bar ger na gere. Kəkəno momi bar gəno laa'i ni da'a, gasi ngapo momi bar gən baa dəm laa'i hoyi kandatu momən hoyi gwa.

¹³ Kəkəno bar myakan ju dəm na gəs wi, ngəshtən den Yami na la'i mbatli na ndutəne, ama bari gip wuro ndutən ni.

14

Shirəm na bi jeni na yari shirəm kə Yami

¹ Kur ni gəs gip ndutəne, ama kə pa ngenni bar ju Ruhū ba bi gwa, tun ba kə yari shirəm kə Yam gwa.

² Kup murgon tu ba shirəm gip bi jeno, na mbarəm ni ti den shirəm da'a, na Yam ni ti dene, ko nəm murgon ba mani momi gəs kə shirəmi da'a, domici bar ju kan ra na ghuni gwani tə yari den kandatu Ruhū kop nan ti gwa.

³ Murgon tu kan ba yari shirəm kə Yamo, tə pini mbarəm, kə də tə tu wuri, tə ba'i wur bigule kə wu zam shemtəni.

⁴ Kup murgon tu ba mani shirəm gip bi jeno, gam gəs ni tə tu'i. Mən yari shirəm Yam ngapo domtən kə mən kopi ni tə tu'i.

⁵ A ndu'e də kup gin shirəm gip bi jeni, ama a paye ndu'i kə yari shirəm kə Yami. Murgon tu ba yari shirəm kə Yamo tə man muntu ba shirəm gip bi kə jen gwa, se murgon nərə lasi nan baa mani bali gwa, kə də domtən kə mən kopi bədli ra.

⁶ Mir byari, ami ni a dīr kar kən den shirəm gip bi jeni, ununu aa bite'inu in a dīri in na bali gəs kə shirəmi, ko momi bari, ko yari shirəm kə Yami, ko kulci mbarəm shirəm kə Yam da gwa?

⁷ In bar ju kan ra na rai da'a wule mēzhele na molo, yar gəzən ni dəl hoyi dawo, imni mbarəm ba mani momi argon tu ba be ko hor gwawu?

⁸ In hor nyo hoyi dawo, woni ba dəl bi ləp kə dlanye?

⁹ Untuni es nan kəne, kənni kə shirəm gip bi jen, shirəm tu kan mom dagwa,

imni gon baa mom argon tu kə yari gwawe? Kə shirəm katl ituwi.

¹⁰ Bi kə mbarəm ra na womti gip atl kundərəndlip, ko gonge gip biyi eso ba mom argon tu yari gwa.

¹¹ Ama ami ni a kum argon ba yari gip biyi dawo, a dəm mən dəki kar muntu ba pi shirəmi gwawi, muntu kan ba pi shirəmi eso tə dəm mən dəki karəmwī.

¹² Kən ma untuni an ra nan kəne. Tun nan kə ndu zami bar ju Ruhū ba bi gwawo, se kə kərceni ngeni bi bar ju baa kem domtən kə mən kopi kə nartən gwa.

¹³ Den untuwo, kup murgon tu ba shirəm gip bi jeno, se tə shirəm na Yam kə də tə bi ti mani bali shirəmi.

¹⁴ Ami ni a shirəm na Yam gip bi gono, ruhu gən ni den shirəm na Yami ama ar bite damtən gən argon da'a.

¹⁵ Untuwo, ununu a piwe? Aa shirəm na Yam gip ruhu gəni, a pa shirəm na Yam na momi argon tu a yari gwa. Aa wuli kon dāda Yam gip ruhu gəni, a pa wuli na momi argon tu a yari gwa.

¹⁶ Untu ni dawo, kini den dāda Yam gip Ruhūwo, imni muntu kan den kumi gi, kan tə mani momi bar ju kə yari dagwa, ba wule amin nan ki rawu den goode Yam tu ki dene gwawu?

¹⁷ Kii ni den goode Yam hoyi, ama ar baa mbəli erəm gi argon da'a.

¹⁸ A goode Yami den a man kən kup shirəm gip bi jeni.

¹⁹ Ama gip domtən kə mən kopiwo, a pa'i ndu'i yari kalma nantam kan a mom gwa, kə də a kulci jeni, na a yari kalma zangu kutl (10,000) gip biyi goni.

²⁰ Mir byari, ba kə dəm ni wule mimir gip damtən gin da'a, kə ba dāsi tu'o, dəm ni wule mimiri, ama gip damtən gino dəm ni kiri mbarəme.

²¹ Anra na rəshi gip shirəm kə Yam'e, <<Aa shirəm na mbarəm gən na bi jeni, na ləka kə mēndəki ama kup na untuwo, wi kumən da'a.>>

²² Untuno, ase shirəm gip bi jeno halama ni, ba'e də mən kopi ni da'a ama də munju kan mən kopi ni da gwa. Yari shirəm kə Yam ngapo, kə mən kopi ni, ba'e kə munju kan mən kopi ni da'a gwa.

²³ Ra untuwo, mən kopi ni dom wuri,

kan ko gonge gip wur den shirəm gip bi jeni, kano mən dəmən gam jen ko munju ngəsh ti den Yam wu da'a ter gipiwo, ti wule kə te mən zhe'e kawī diya?

²⁴ Ama kup ni den yari shirəm kə Yami, kano gon kan ngəsh ti den Yam wi da'a, ko mən dəmən gam gon ter gipiwo, se də shirəmi su gip mbatl gəsi, tə shin warwat pitən gəsi, har tə ci atl gam kar Yami.

²⁵ Bar ju na ghundəri su gip mbatl gəska ba buli. Den untuni ti nda atl cina də yam ti bote ti, ti wule, <<Na hobi Yam ra nan kəne.>>

Də pi bar tu dlat gwa gip domtən kə mən kopi

²⁶ Mir byari imni mi piwe? Kənni kə mo gamo, ko gonge gin ra na kon dəda Yami, ko kulci mbarəme, ko yari mbarəm argon tu Yam buli, ko shirəm gip bi jeni, ko bali argon tu yari gwa. Bar nəmo ar ni'e, də pi bar kup kandatu baa tu byar gwa.

²⁷ Jenni baa shirəm gip bi jeno, ba wu man mbarəm rop ko myakan da'a. Də pi na nəm-nəm, kano də zam murgon kan baa mani bali gwa.

²⁸ Arni dəm'e murgon ra kan baa mani bali argon tu wu yari dawo, wu sa shot gip domtən kə mən kopi, wii mani shirəm na gamgəzəni na Yami.

²⁹ Naa də mbarəm rop ko myakan yari shirəm kə Yami, kan də jen zhit bar ju wu yari gwa.

³⁰ Yam ni buli gon kan njon gwa argono, muntu pare shirəmiwo se tə yon gəsi.

³¹ Kup gino ki mani yari shirəm kə Yam na nəm-nəm, har kup kə kulci, kə pa ba'i ni bigul ya'əni.

³² Mom ni'e munju ba yari shirəm kə Yam ba mani kopi na Ruhū gəzən, wu pi na nəm-nəm.

³³ Domici Yam gəmiwo Yam kə guzul-guzul pitənni da'a, ama kə dəmi zhəlili ni, kandatu anra gip domtən kə mən kopi kup gwa.

³⁴ Naa də mətli sa shot gip domtən kə mən kopi. Bi wur bi kə shirəm da'a, se de wu pi argon tu wule wu pi kandatu anra gip doka gwa.

³⁵ Wi nərə na argon tu wu ndu momiwo, wu ngen momi kar moni gəzən rən bomka. Ar ndari da'a, kan bar kə sham ni də mətli shirəm gip domtən kə mən kopi.

³⁶ Kə kum ni wule shirəm kə Yam pare ni kar kəna? Ko kənni katl kə pare nəmi?

³⁷ Gonni ba kum ti mən yari shirəm kə Yam ni, ko təra na bi bar kə Ruhūwo, na tə mom'e, bar ju a yariwo Yam ni yari.

³⁸ Gon gin ni nge nəmi muntuwo, ti ma baa nge nəmi gəsi.

³⁹ Ra untuwo mir byari, to kənni den zami yari shirəm kə Yami, ama ba də wule ba də gon shirəm gip bi jen da'i da'a.

⁴⁰ Se də pi ko unu den təp tu mbun gwa na nəm-nəm.

15

Tlitən kə Almasihu gip məshi mbarəme

¹ Kəkəno mir byari, na tune in na zo shirəm tu kan a dīri in muntu kan kə nəmi, kan kən den kopi gwa.

² Muntu ni'e zo shirəm tu kan dēli in gwa, in har kən ra dlakət na shirəm tu a yari in gwa. Untuni dawo ngəshtən gin den Almasihuwo katl ni ar ra.

³ Bar tu mani ampani kan a yari ine, muntu kan a nəm gwa'e, Almasihu məsh den bi warwat pitən gəmi, kandatu anra na rəshi gip təlankur gwa'e,

⁴ kap ti ka, tli ti ka gip məshi mbarəme den pət kə myakan, kandatu kan təlankur yari gwa.

⁵ Tə cwat kar Kepas. Kan tə dəl kar Kutl cen ropi.

⁶ Den kar kə muntuwo, tə cwat kar byar tatli kə zangu (500) wokoci nəm na womti gip wur ra har sekəni, jen ngapo wu nde umur kawī.

⁷ Kan tə pa dəl kar Yakubu, kan tə pa dəl kar kup mir mən kartən gəsi.

⁸ Kə pa'i bisi kupo, ami ma tə dəl karəmi, ami kan ra wule nye tu kan gəri den kyar dagwa.

⁹ Domici ami ni'e nya heli kup gip mir mən kartən kə Yesuyi, a kəm ma də wuləm'e nye mən kartən da'a, den a kumi dli domtən kə mən kopi.

¹⁰ Ama den zo mbatl kə Yam ni kem ami ra untu, kan zo mbatl gəs demeno

katl ni da'a. Artu ma a man kup mir mən kartən kə Yesuyi mbapi, kup na ami ni dama, zo mbatl kə Yam ni kan ra namən gwa.

¹¹ Ko amini ko wini wu pi wazu, kup shirəmi nəm ni, təp untuni es kə ngəsh kən den Yesu.

Tlitən gip məshi mbarəme

¹² Kəkəno den pi wazu kə tlitən kə Almasihu gip məshi mbarəme, imni es jen gin ba wule tlitən kə məshi mbarəm ra dawu?

¹³ In tlitən gip məshi mbarəm ra dawo, Almasihu ma tə tli da'a ituwi.

¹⁴ In tli Almasihu dawo kup wazu gəmi ju dəm katl ituwi, ngəstən den Yesu gin ngapo katl ni anra.

¹⁵ Ar ba dəm'e mə pi sheda kə lar den Yam ituwi, domici mə bi sheda den'e Yam tli Almasihu gip məshi mbarəme, muntu kan tə tli dagwa in har tlitən bi də məstən ra da gwa.

¹⁶ In tlitən bi də məstən ra dawo, Almasihu eso tli ti da'a ituwi.

¹⁷ In tli Almasihu gip məshi mbarəm da ngapo, ngəstən den Yam gin dəm katl wi, kano warwat pitən gin ra nan kəne.

¹⁸ Untu fawo, kup munju məshka kan wi kə Kəristino, wu jilka ituwi.

¹⁹ La'i mbatl gəmi den Almasihu in kə dəmi kənni katlo, mə man mbarəm kup dəmi bar kə guna wi.

²⁰ Na ho bi, tli Almasihu gip məshi mbarəme. Ti ni tə dəmi mi kə nəm kə tlitən gip məshi mbarəme.

²¹ Tun nan məstən dir ni gip atl kundərəndlip təp kar mbarəm nəmo, untuni tlitən gip məshi mbarəm dir ni təp kar mbarəm nəm esi.

²² Kandatu mbarəm kup baa məsh sabona Adamu gwa, untuni es baa tli mbarəm kup sabona Almasihu.

²³ Ama baa tli ko gonge mbarəm na nəm-nəm. Almasihu ni'e nyoyi kə nəm kə tlitəni, den kariwo kup munju kan gwasno ba tli wur gas tu ti pal sur gwa.

²⁴ Den kar kə untuwo, patən kə bar kup ba diri, pət tu ti pali Bəba Yam mulki gwa, den kar kə pa'ika na ga gunye, na ga mən cina na ga babomi.

²⁵ Untuni Almasihu baa pi mulki, se tin tə kem mən nge gəs kum shame, nan ti des wurka na asəm gəs gwa.

²⁶ Mən ngeyi kə pa'i bisi kan ti pi ka nan təwo, tini'e məstəni.

²⁷ Shirəm kə Yam wule, <<Yam kem tə dəm gun den gam bar kup.>> Nan ar wule, <<Yam kem tə dəm gun den gam bar kupo,>> muntu ba nune'e kup na Yam muntu kan ne Almasihu den gam bar kupiyi ra gipi da'a.

²⁸ Den kar tu kan Yam pali bar kup gip iko gəs gwa, nyayi ba za gam gəs atli na iko kə Yami, kə də Yam muntu bi nya gəs iko den bar kup, tə dəm tini'e bari gip ko unu.

²⁹ In ko njem baa tli məshi wu pal na rai dawo, ununu munju kan ba pi wur batisma den am kə məshi ba bite? In ko njem tlitən gip məshi mbarəm ra dawo, unun kem ba pi batisma mbarəm den am gəzənwe?

³⁰ Unun kem mi za dəmi gəmi gip tari mbatl ko gigasi?

³¹ A momi ami ra bi də məstən ko gigasi. Untun ar ra mir byari, na ho bi nan kən ni a bo ngetl gip Yesu Almasihu Babom gəmi.

³² Ami ni a dlamən na bar kə gip ləp kə Afisa den bi damtən kə mbarəmo, ununu ari kə zami? Tlitən gip məshi mbarəm nəra dagwa. <<Ba se mə ci mə tla diya, gəniwo mə məshka.>>

³³ Ba də jili innəka da'a, <<Dəmi na mən dasi tu ba li ho mbarəm ka.>>

³⁴ Pal ni den ho damtəne, kə za ni pi warwat pitəne. Jen gino wu mom Yam da'a. A yari ni muntu kə də kə kum shame.

Dli tu baa tli nari gip məshi mbarəm gwa

³⁵ Gon baa tambe'e, <<Imni məshi ba tli rawu? Imni dli gəzən ba ni ra?>>

³⁶ Ki kədləme! Ki ni kə ngan baro ar ba yatli da'a se arni məsh kakani.

³⁷ Argon tu kə nganiwo ar ba yetli da'a, nye ge bar ni katli kə ngani ko alkama ko kə kup badər tu kə ngani gwa.

³⁸ Ama Yam ni ba bi ti dli tu kan tə ndu gwa. Ko gonge geyi na dli gəsi.

³⁹ Kup dli ni biyi nəm da'a, mbarəm ra na gwazini, dabba na gwazini, yatł na gwazini, kos ma na gwazini.

⁴⁰ Bar jen ra na womti to yamka, kan bar ra na womti kə atli, kan nartən tu ba bi bar kə to yamka ra bom, eso nartən tu ba bi bar kə atł ma bom ni ar ra.

⁴¹ Nartən kə pət bom, kə kyar es untu, kə zənges ma bom ni ar ra. zəngesi ma wura bom na jen kə ba nartəni.

⁴² Untu ni ar ra na tlitən gip məshi mbarəme. Ba kap ni dli kə mbarəm na motəni ama ba tli təni bat na motəni.

⁴³ Ba ngani ni wop katł, kan ba tli ti na nartəni. Ba ngani ni na holi bigule, ba tli tə ni na ndərtəni.

⁴⁴ Ba ngani na dli mən məstəni, kan ba tli təni gip ruhu. Nan ar dəm'e dli ra mən məstəno, untu ni es dli ra kə ruhu.

⁴⁵ Shirəm kə Yam wule, <<Mbarəm kə pari, Adamu dəmwi mbarəm mən rai.>> Ama Adamu kə pa'i bisiwo ruhu mən bi rai ni.

⁴⁶ Kə ruhu tuni pare cwattən da'a, kə dli tuni, den kariwo kan kə ruhuyi ba cwati.

⁴⁷ Mbarəm kə pariwo atł ni pi ti nari, kə ropi ngapo sur yam ni tə dəli.

⁴⁸ Kandatu pi kə pari tu na atlo untuni munju kə atlo wura. Kandatu mbarəm kə yami rawo untuni munju kan kə yamo wura.

⁴⁹ Kandatu mənra wule mbarəm kə atł kəkəno, untun mi pa dəm wule mbarəm kə yami.

⁵⁰ Mir byari, argon tu a yariwo, ar ni'e, ar baa pi da'a də dli na bəran mən məstən kən baa dəm mən gaje mulki kə Yami gwa. Untuni es bar mən motən baa gaje bar tu baa moka da'a gwa.

⁵¹ Kumni, aa yari in bar kano na ghundəri ka gwa. Kup gəmi ni mi məsh ka da'a, ama ba canje dli gəmi ka kup.

⁵² Zhutngəl wule njipkər gere, na kumi hori nyo kə pa'i bisi, domici ba hor nyo, ba tli munju kan məshka gwa na dli ju kan baa mo da'a kan də canje kama gəmika.

⁵³ Untuni dli muntu baa mo da'a ba canje dli muntu baa moka gwa, kan də dli mən məstəni canje ar dəm muntu baa məsh dagwa.

⁵⁴ Wokoci tu dli mən motən kən dəm muntu baa mo da'a, kan dli mən məstən kən dəm dli tu kan baa məsh dagwawo, arni shirəm kə Yam ba laa'i'e, <<Pa'ika na məstən wi, ci nasara den ti wi.>>

⁵⁵ <<Məstəni, nasara gi ni ko? O məstəni, akoni dapi gi rawe?>>

⁵⁶ Dapi kə məstəno ar ni'e warwat pitəne, kan ndərtən kə warwat pitən ni'e doka.

⁵⁷ Ama mə gode Yami. Ti ni tə bi mi nasara təp kar Babom gəmi Yesu Almasihu.

⁵⁸ Mir byar kə ndu'i, dlər ni hoyi ba də jirkət kənka da'a. Kərceni hoyi den pi mbap kə Babomi, domici kə mom'e ndotən gin na mbap kə Babomo ar ba dəm katł da'a.

16

Domi bar kan baa ne am mən kopi ra gwa

¹ Kəkəno den domi bar den bi kə mən kopiwo, pini argon tu a yari domtən kə mə mən kopi kə mən Galatiya wu pi gwa.

² Den pət kə nəm kə ko gonge satiwo, də ko gonge gin ne wurpi jen ka markəm gip argon tu tə mani zami gwa. Ba kə butni se ami ni a su kan də a'i nde domi da'a.

³ Ami ni a mbubaro, a kar mbarəm ju kan kə yerda nan wur gwa na təlankur kə gabatətəne, kan a kar wur na bar ju bi in gwa wu si Urushalima.

⁴ Ami ni a shin ar ndari ami ma a suwo, se wu su naməni.

Pi bar den bi ndaratəni

⁵ Ami ni a pa'i kopi gip atł kə makidoniyawo, aa su kar kəne, domici ami den ndu'i kopi təp gip Makidoniya.

⁶ Wolo a bom dəmi nan kəne, ko a ci watlən lasi, kə də kə nem ni am ra gip bomi asəm gən kup las tu a ri gwa.

⁷ Ndu'i gən ni'e a shin kən kəkən katł a ndara da'a. O'o, a la mbatł kə a bom mir muri jen nan kəne, in Babom ni ndu gwa.

⁸ Ama aa dlər gip Afisa an ri gas Pentikos,

⁹ domici bulim bar təp gon wi kə pi mbap hoyi kup na mən nge ra na womti.

¹⁰ Timoti ni mbubaro, pi təni kandatu ti zam dəmi candan ti nərə nan kən gwa. Ti

mən pi mbap kə Babom ni wule kandatu
ami ra gwa.

¹¹ Ba də murgon mbur təkə da'a. Laa
təni təp tə pal dīr karəm lau. Ami ni den
ne ger kə paltən gəs na mir byari.

¹² Kəkəno den erəm gəmi Apolos eso, a
lir ti hoyi kə də tə ri kar kən nan ti na mir
byari. Ama tə den ndu'i ndaratən kəkənwi
da'a, ama ti dīri ti ni tə zam wokoci gwa.

Dəli kəm na shirmitəne.

¹³ Dəmni gədən, dlər ni gip ngəshtən gin
den Yesu hoyi, zam ni ba'i bigule, na
ndərtən esi.

¹⁴ Kup argon tu kə piwo, pi ni gip
ndutəne.

¹⁵ Kəkəno mir byari, kə mom'e mir mən
bom kə Stifanas ni pare ci atl gam kar
Yam gip Akaya, wu pa bi gam gəzən kə pi
mbarəm kə Yam mbapi.

¹⁶ Mir byari, a lir kəne, kə də kə kop ni
shirəm kə mbarəm ju na kup munju kan
berəm mbap gəmi na ndotən gəmi gwa.

¹⁷ A pi ghol mbatl nar na cwattən kə ga
Istafanus na Fartunatus na Akaikus. Wini
wu pim ta ne amra nan kən ra dagwa.

¹⁸ Wu gholim mbatl nari, ami nan kəne.
Ar nəm də dədə badər mbarəm ju.

¹⁹ Mən kopi kup kə gip atl kə Asiya ba
shirmi inka. Akila na Balkisu na mən
kopi kan ba dom wur gip bom gəzən ba
shirmi inka hoyi gip Babomi.

²⁰ Mir byar kup ba shirmi inka. Shirmi
ni byar na shirmitən kə ndutən kan
dləran gwa.

²¹ Ami Bulus na am gən ni a rəshi in
shirmitən kəni.

²² Kup murgon tu ba ndu Babom dawo
də bi nəm ti! Suri, Babomi!

²³ Də zo mbatl kə Babom gəmi Yesu dəm
nan kəne.

²⁴ Naa də ndutən gən dəm nan kən kup
gip Almasihu Yesu. Ar dəm untu.

Təlankur kə Bulus kə rop də Mən Koranti

Shirmitəne

¹ Təlankur kən dəl ni təp karəm ami Bulus, nye mən kartən kə Almasihu Yesu na ndu'i kə Yami, na erəm gəmi Timoti, də ri Ikəlisiya kə Yam gip bən kə Korinti na munju Yam la wur bi gip bən Akaya kup gwa.

² Də zo mbatl kə Yam na murtən kə mbatl tu nan dəl təp kar Yam Ba gəmi na babom gəmi Yesu Almasihu dəm nan kəne.

Yam mən ida'i mbarəm mbatli

³ Də bi Yam na Bəba kə Babom gəmi Yesu Almasihu dəfatəne. Bəba mən guna ger ni, Yam mən bi ko gonge ida mbatl ni.

⁴ Yam mən ida'i mi mbatl gip ghuntən gəmi kup ni kə də mən ma mə ida'i ni jen mbatl gip ghuntən gəzən kup. Wini gip ghuntəno, mə ida'i wur ni mbatl na ida mbatl tu kan yam bi mi gwa.

⁵ Tunkan mən den kumi dli kəndatu Almasihu kum dli gwa, untu ni es təp kar Almasihu ni mi zam bar idatən kə mbatl kar Yami.

⁶ Kup na kan ghuntən ne mi asəm gamkawo, kup na mən den kumi dli, mən ni den kumi dli kə də ida'i in mbatli kədə kə ndər ni gip ruhu gini! In ida mbatl ni ba pi miwo, kən ma kə zam ida mbatl ituwi. Arni ki zam ndərtən gip kumi dli tu kan mən ma mən den kumi gwa.

⁷ La'i mbatl gəmi den kəno mən ndərtən ni, domici in kən ni den kumi dli ju mən den kumi gwawo, ki zam ida mbatl ju kan mən ma mə zam gwa.

⁸ Mir byari, mə ndu kə hol momi da'a den kumi dli tu kan mə kum gip atl kə Asiya gwa. Mə zam gam gəmi gip ghuntən tu kan gibəri mika kan kem mə dəli mbatl kə setən ra na rai gwa.

⁹ Mə kum ma wule tloyi mini shirəm kə də ri mi e ka. Pi ni untu, kə bəse mə dlər den ndərtən gəmi ama den ndərtən kə Yami muntu kan ba tli mbarəm ju kan məshka gwa.

¹⁰ Ti ni tə dəli mi bi də mberdlatən tu kan zam mi gwa, mə tabbate ti ni ti dəli mi esi. Den ti ni mə la mbatl kə də tə dəli mi.

¹¹ Ne mini amra gip shirəm na Yam gi ni. Ar ni mbarəm na womti baa goode Yam domici gəmi, domici kə womtitən kə albarka ju mi zam təp kəba nəmi shirəm na Yam kə mbarəm na womti gwa.

Bulus sanje pət tu kan ti bom asəm gwa

¹² Be getl gəmiwo ar ni'e, mbatl gəmi ba yari mi den'e mə dəm dlərən gip duniya na mbatl nəm, tun ba'e dəmi tu mə pi nan kən gwa da'a. Ar baa gode'e mə pi ni na mbatl nəm na Yam gəmi. Mə pi ni təp kəba bopya kə mbarəm da'a ama təp kə ba zo mbatl kə Yami. Yari'e mə pi ni untu gip ge shirəm pitən kə Yami təp kar zo mbatl kə Yami.

¹³ Ba'e mə rəshi in ni argon tu ki hol zhiti ko momi gwa da'a. Ama a la mbatl den'e kə mom kup kanda tu kan kə mom nami gwa.

¹⁴ Kandatu kə mani momi gəmi te den yamka kəkən gwa, ki dīr mom mi hoyi. Ki bo ngetl nam mi kandatu mi bo ngetl nan kən gas tu Babom Yesu baa pal sur gwa.

¹⁵ A mom na untu, ar ni kem a ndu a dīr kar kən na bəle, kə də kə zamni albarka gip dīrtən gən kə ropi.

¹⁶ A bal gip mbatl gən den a ri kar kən den təp gən kə tetən gip atl kə makidoniya. Den təp kə paltən gən dīro, a pa kop təp kar kəne kan kə nem ni amra kə də a te atl kə Yahuda.

¹⁷ Kə shin wule a mom ni argon tu a pi gwa diya wokoci tu a ndu bomi asəmi gwa. Kə shin wule a pi ni gip dli ya muntu kan ba kem a pi ləka dəkər gwa? Ami ni a wule aan wo kan a pa wule o'o gwa?

¹⁸ Kanda tu kan Yam ba pi argon tu tə yari wo untuni mən ma mə pi argon tu mə yari gwa, eso mə wule aan na o'o da'a.

¹⁹ Domici Yesu Almasihu Nya Yam muntu mə pi in wazu gəs ami na Sila na Timoti gwa, ama tiwo kə aan na o'o ni da'a, ama gip tiwo <<Aan>> ni ko gigasi.

²⁰ Domici Yam laa'ini kup argon tu tə wule ti pi gwa təp kar ti. kup gəzəno <<Aan>> Ra untuni gip Almasihuwo, <Ar

dəm untu> gəmiwo ar ba toni kar Yam den bi dɛdatən gəsi.

²¹ Kəkəno Yam ni kem nam mi nan kəne, mə ba gip Almasihu. Ti ni tɛ pash mi kə də mə dəm gwasi,

²² tɛ la'i mi bar tu ba kem də shin mən gwas ni gwa, kan tɛ ne Ruhu gəs gip mbatl gəmi ngələk. kə də tɛ tabbate mi na argon tu baa pi cina dɛ gwa.

²³ Yam ni'e seda gəni, argon tu kem kan a pal su Korinti ka dawo ar ni'e, ba də a ne in gos gam narka da'a.

²⁴ Mə ndu'e mə dəmi in gamka den ngəshtən den Yam gin da'a, mə ndu ni'e mə pi mbap nan kəne kə də kə laa'i na ghol mbatli, domici tɛp kə ba ngəshtən den Yam ni kə dlər na ndərtəni.

2

¹ Untuni a bal gip mbatl gən den a'i dīr kar kən a kem kən kə dun mbatl da'a.

² Ami ni a kem kən kə dun mbatlo, woni ba gholim mbatl we, kən kan a li in mbatli gwani diya?

³ Argon tu kem a rəshi in terkawo ar ni'e, də ami ni a cwato, ba'a zam munju ndari wu bim ghol mbatlo kan a zam dun mbatl kar wur da'a. Domici a tabbate'e mi dīr pi ghol mbatl nan kəne.

⁴ A rəsh ni tulankur tu gip mberdla mbatl na dun mbatl na nari, ami den shoti lun gən dək-dək na nari, ama a pi ni untu kədə a li in mbatl da'a. A pi ni untu kədə kə mom'e a ndu kən naari.

Gafarte mən warwat pitanka

⁵ Gon ni bor bar kə tli mbatlo ami nangən ni tɛ pim da'a ama kup nan kənni, a yari ni untu ba'e kədə a tlat kən ni da'a.

⁶ Kumi dli tu kan mbarəm tu tla am də mbarəm na womtiwo ar kəm untuwi.

⁷ Kəkəno ar ndari kə gafarte ti ni ka kan kə idə'i ti ni mbatli, ba də li mbatl man bigul gəska da'a.

⁸ Ra untuwo, a lir kən də kə gode tənī ndutən hoyi.

⁹ A rəshi in ni kə də a shin ko ki mani kopi bar ju a wul kən'e kə pi gwa ko gigasi.

¹⁰ Kup muntu gafarte gon tin tɛ pi argono, ami ma a gafarte ti ituwi. Kan argon tu a gafarte yi, in argon ra kə

gafarte tiyi ma, a gafarte ti ni domici gi ni den bi kə Almasihu,

¹¹ kə ba də shetan zam tɛp kə jili gəmi ka da'a, domici mə mom tɛp dasi tu gəsi.

Damtən kə Bulus gip bən taruwasa

¹² Nan a cwat kə pi wazu kə Almasihu gip bən Taruwasawo, Babom ni bulim tɛp kə pi mbapi.

¹³ Ama ar ghunum naar domici a zam erəm Titus lasi da'a. Ar ni a pali wur bi kan a ndara bən Makidoniya.

Ci bən tɛp kar Almasihu

¹⁴ Ama a gode Yam, muntu kan ba kop nam mi ko gigasi gwa kə də a ci bən tɛp kar Almasihu. Tɛ pi mbap nam mi domici kə də mə ri pi wazu kə Almasihu ko ako wule mir mən tɛmi kasər kan nga ko ako gwani.

¹⁵ Mən nərə wule mir mən tɛmi kasər tu kan Almasihu ta'i Yam gwa, gip munju kan den dɛli gɛzən munju kan den tɛp məshtən gwa.

¹⁶ Də munju kan den tɛp məshtəno, kasər tuwo kasər kə mbarəm ni mən dīri məshtəni, Ama də munju kan den zami dɛltəno kasər tuwo ge mbatl ni mən bi rai. Kan woni baa mani pi mbap tuwe?

¹⁷ Mən jino wule nami mbarəm ni mən ra da'a mən pi wazu kə shirəm kə Yam kədə wu zam mbəli ra. Nan Yamni kar miwo, mə yari ni ge shirəmi cina da ti, gip dəmi gəmi mən pi mbap kə Almasihu.

3

Mən mbap kə pel gudlum shirəmi

¹ Mi pa dɛda ni gam gəmi esa? Ko mə ngen ni tɛlankur tu kan ba sede mi kar kən gwa. Ko də bi mi tɛlankur tu kan ba sede in kar mi kandatu jen ba pi gwaya?

² Ai kən na gam gin ni'e tɛlankur gəmi. Muntu kan rəsh gip mbatl gəmi gwa domici də ko gonge zhit wu momi.

³ Kə gode'e kən tɛlankur kan dɛl kar Almasihu gwani, muntu mbap gəmi ni kem kə dəm untu gwa. Tɛlankur tuwo ba'e rəsh ni na bar kə rəshi da'a, ama na Ruhu kə Yam mən rai ni. Ba'e tlar ni den allo kə tat da'a, ama den mbatl kə mbarəm ni.

⁴ Mə yari ni untu domici mə mom'e bariwo untuni ar ra cina də Yami təp kar Almasihu.

⁵ Argon ra kan gode'e mən ni den pi mbap tu na mani kə gam gəmi gwa da'a. Mani bar gəmi ba dəl ni sur kar Yami.

⁶ Yam ni kem mə dəm mən mbap kə pel gudlum shirəmi, Ba'e təp kar gudlum shirəm tu kan rəsh gwani da'a, ama təp kar Ruhu kə Yamni. Doka tu kan rəsh gwani ba dīri məshtəni, ama Ruhu ni ba bi rai.

⁷ In kulci tu kan dīri məshtəni, muntu kan rəshni den tlari tate ar dīr na dāda Yamo, dādatəni kem mən Isra'ila i mbu shini bager kə Musa da'a kup na cirtəni den ndoltən ka gwa.

⁸ To dādatən tu kan ba dəl təp kar mbap kə Ruhuyi gwa, imnu womtitəni ba nərəwu?

⁹ In argon tu dīri məshtən baa dəm na dādatəno, argon tu dīri mbap kə Yam kan ra dlat fa, ar ni baa mani dādatən nar cina na mənta!

¹⁰ Untuwo kor gudlum shirəmiwo den bi argon ni ar ra da'a mən ni mə ngash na pel gudlum shirəmi gwa.

¹¹ Kano bar tu den jiltən ka ni zam dādatəno, imnu nartən kə dādatən kə bar tu kan baa pa da gwawu?

¹² La'i mbatl tu kan mən ra nari untu gwa ni kem mən ra na ndəri mbatl naari.

¹³ Mən nərə wule Musa da'a, muntu ghum bager gəs ka na tutul bəse də mbarəm kə Isra'ila shin ndoltən kə cirtən mən dādatəni ra.

¹⁴ Ama wura na dəmən gami domici har sekən ma argon ra kan ba hane wur shini ge shirəm tu kan ra gip kor gudlum shirəm tu wokoci tu wu den zhiti gwa. Muntu gode'e har sekən ma pən argon tu kan ghum bager gəzən ka gwa da'a, domici Almasihu nangəs ni ba pən bar kə ghumi bagerika.

¹⁵ Untuni, sekən tu ma wini wu zhit rəshi kə Musa wo, se də tutul ta le mbatl gəzən ka.

¹⁶ Ama baa pən tutul tuka mbarəmni pal dīr kar Babom gwa.

¹⁷ Babomo ti ni'e Ruhu yi, kano kup las tu Ruhu kə Babom rawo, zami gam ra.

¹⁸ Untu wo kup gəmi kan pəni mi tutul ghumi bager tu kawo, mə godeni cirtən

kə dādatən kə Babom wule gip boka, ar ba sanje mi mə dəm wule ti. Sanjetən tu kan mən den piwo ar den bidlitən tu kan dəl təp kar Babom gwa. Kano Babomi muntu kan Ruhuno, tə pali mi mə pi ta dəmi wule ti kandatu ba pali mi gip dli dādatən gəs gwa.

4

Bar kə am gip tat gurku

¹ Nan təp kə ba ida mbatl kə Yami ar ni bi mi mbap kəno, mə cen mbatl ka da'a.

² Mə nge pi bar ju kan ra na ghuuni na bar kə dāsi tu ju kan ba dīri sham gwa. Mə se murgon da'a, mə yari ni ge shirəmi ghon, kup kani ba sede ge shirəm gəmi cina də Yam gip mbatl gəzəni.

³ Zo shirəm tu kan mə pi wazu gəs nərə na ghuuniwo, ar dəm ni na ghuuni kar munju kan ra den təp məshtən gwa.

⁴ Wu nəm zo shirəm mən təmtəniyi da'a, domici shetan bar kə bote kə mbarəm kə zhan kən kem mbatl gəzən dəmən ka. Ar hane wur shini cirtən tu kan baa cir den wur gwa, muntu kan ar ni'e cirtən kə zo shirəm mən təmtən kə dādatən kə Almasihu muntu kan ar ni'e kama kə Yam gwa.

⁵ Ba e mə pi ni wazu kə gam gəmi da'a, mə pi ni wazu den e Yesu Almasihu wo Babom ni, mən na gam gəmi ngapo mən zher gin ni den bi kə Yesu.

⁶ Domici Yam muntu wule, <<Də zam cirtən gip dāməni,>> ti ni tə kem də cirtən gəs cir gip mbatl gəmi kə də ar cir den mbarəme wu mom'e mbarəm ba zam ni dādatən kə Yam təp kar Almasihu.

⁷ Kup na untu mən kan bar kə am kə Ruhu tu ra gip mi wo, mən nərə wule tat ka gurku. Mə dəm ni untu kəde gode'e Yam ni na iko kə ko unu, mən ra na argo gipi da'a.

⁸ Tlat mika nar den ko gonge təp na ghuntəne, ama kup na untu wu ro'i mi bigul ka kə də mə za mbapi da'a. Gas gono mə cen mbatlka ama mə dāli mbatl da'a.

⁹ Nemi den kumi dli, ama ko njem Yam za mika da'a. Ba byal mi atlka, ama mə məshka da'a.

¹⁰ Mən ra bi də məshtən ko gigasi kandatı kan pi Yesu gwa, kə də shin pitən kə Yesu gip dli gəmi mən məshtəni.

¹¹ Dəmi tu kan mən den pi gip duniya kəno, mən nəra bi də məshtən ko gigasi domici kə Yesu kə də shin pitən kə Yesu gip dli gəmi mən məshtəni.

¹² Ar ni mən ra bi də məshtən kədə kə zam rai.

¹³ Rəshi shirəm kə Yam wule <<A nəm ni tor gip mbatl gəni ar ni kem a yari.>> Nan mən ra na Ruhı kə ngəshtən den Yam biyi nəm, mən ma mə nəmi ar ni kem mən den shirəmi.

¹⁴ Mə mom'e Yam tu kan tli Babom Yesuwo, ti ni tii tli mi na Yesu kan tə dır mi cina dati nan kəne.

¹⁵ Kup muntuwo den bi zami gin ni, kə də mbarəm na womti shin bittən kə zo bi bar kə Yami wu pa goode təra, kədə dədə ti.

Dəmi təp kar ngəshtən den Yami

¹⁶ Ar ni kem mə cen mbatlka da'a. Kup na dli gəmi den məshtəno, nemi den pali ruhu gəmi peli den ko gonge pəte.

¹⁷ Nye kumi dli gəmi kan mən den kumiwo ar baa ri dlyam da'a. Kup na untuwo, ar ba zami mi dəfatən tu kan nar mani kan ba dəm baa patən gwa!

¹⁸ Ra untuwo, mə lani ger den argontu mbarəm ba shin na ger gwa da'a, ama mə lani ger den bar ju ba mani shini na ger gwa. Domici argontu mbarəm ba shin na gero ar ba paka bəle, ama bar ju ba shin dawo ar baa pa da'a.

5

Buti pel dli

¹ Mə mom'e in yasi bom kə atl kən kan mən ra gipiwo, dli kan mə pi mbap nari gip duniya, Yam na gam gəs ba tu'i mi bom to yamka. Tun nan yam ni tu bom tuwo ar baa dəm ba patəni, ar baa yaska da'a.

² Kəkəno mən den buti na te mbatl karka, mən den ndu'i mə zam dli tu kan baa la'i mi to Yamka gwa.

³ In la'i mi dli tawo baa'i zam mi gəs koni da'a.

⁴ Wokoci tu kan mən ra gip kushi atl tu, muntu kan ar ni'e dli gəmi kə duniya, mən den buti na te mbatl karka. Mə

ndu'e mə za dli gəmi kə duniya kən da'a, ama mə nduni'e də la'i mi kə to yamika, domici argon tu ba məshi dawo ar ghum mən məshtəni ka kup.

⁵ Yam na gam gəsni pi təp kə sanjetən tu ba zam mi gwa, tə bi mi Ruhı gəsi kədə tə pi mi argontu baa zam mi de cina gwa.

⁶ Ar ni kem mən ra na ndəri bigule, mə mom'e in mən nəra gip dli kə duniya kəno, mən ra dlyami na bom gəmi kan ra to kar Yam ka gwa.

⁷ Dəmi tu kan mə piwo dəmi kə ngəshtən den Yam ni, ba'e argon tu ger ba shin gwani da'a.

⁸ Mə paye ndu'i mə za dli kəni kə də mə dəm na Babom to yamka.

⁹ Man untu ma mə ndu ni'e də Babom kum təmi gəmi, ko mən ra gip duniya kəni ko mən ra to yamka.

¹⁰ Kup gəmi mi dlər cina də dandi tloyi shirəm kə Almasihu kədə tə tloyi mi shirəmi, kə də ko gonge nəm batltən kə mbap gəs kan tə pi gip dli wokoci tu təra gip duniya gwa, ko mbuni ko wani ni.

Mbap kə sitən gip dlom kə Yam na mbarəme

¹¹ Nan mə mom ununu bapi nupi na bərti Yamo ar ni kem mən den ndotən kə tle gam kə mbarəm wu bərti ti. Yam mom kup, a shin wule kə mom na untu gip mbatl gi ni.

¹² Ba'e mə dədə ni gam gəmi cina da'in da'a. Ama mə ndu ni'e kə mom bar ju kan baa kem kə bo ngetl nam mi gwa, kə də kə mani bali munju ba bo ngetl na bar ju wu shin kar mi gwa, ama bar ju wu piwo ar ghun wur da'a.

¹³ Ko mə dəm ni wule mən zhe'e ma, mə pi ni kə də mə dədə Yami. Mən nəra gip mbatl gəmi hoyi ngapo mə pi ni den bi gi ni.

¹⁴ Ko unun mə pi, ndutən kə Almasihu ni ba kop nam mi. Ar ni kem mə nəm'e mbarəm nəm məsh den bi gəmi kup, ra untuwo kup gəmi məsh nan ti.

¹⁵ Domici munju kan ra na raiwo ba wu'i pi dəmi kə gam gəzən da'a de cina, sede wu pi dəmi kə muntu məsh den bi gəzən kan ba tli ti'es den bi gəzəni gwa.

¹⁶ Ra untuwo mə za shini mbarəm wi gip dli wule kandatı nami mbarəm kə

duniya ba shin wur gwa, kup na mə shin Almasihu far untuwo, ama mi i shin ti untu es da'a.

¹⁷ Domici kup muntu kan ra gip Almasihuwo pel mbarəm ni. Gus baro ar ndol gamkawi, ar tu bar kupo, ar dām peliwi.

¹⁸ Kup bar juwo Yam ni pi, ti ni tē pali mi dir kar ti gip Almasihu kan tē bi mi mbap kē sitən gip dlom gəs na mbarəme.

¹⁹ Yam ni ba su gip dlom kē gam gəs na mbarəm kē duniya kēni tēp kar Almasihu. Ama tē bi mi shirəm kē sitən gip dlom kē mbarəm nan ti.

²⁰ Ra untuwo, mən ni'e mən pi mbap den am kē Almasihu, wule Yam ni den shirəm na gam gəs tēp kar mi. Mə lir kən den gip sun kē Almasihu, kē kəkəm ni dlom gin na Yami.

²¹ Almasihu tabe pi warwat pitən da'a, Yam pali ti wule mən pi warwat pitən den bi gəmi, ar ni kem mə dām mən pitən dlat kar Yam tēp kar Almasihu.

6

¹ Den bi dəmi gəmi gip mbap tu mən den pi na Yamo, ba kē nəm ni zo bi bar kē Yam katl da'a.

² Domici Yam wule, <<Gip wokoci kē zo mbatl gəno a kum kəne, gip wokoci dəli gino a ne in am ra.>> Kum ni! Kəkən ni'e wokoci kē zami zo bi bar kē yami, Sekən ni'e pət zami dältəni.

Kumi dli kē Bulus

³ Mə dəmi murgon bar kē pati asəm da'a. Ba də murgon zam mägən pitən gip mbap gəmi da'a.

⁴ Ra untuwo, tēp ko ako mə gode mbarəm e min mən pi mbap kē Yam ni den ko gonge tēpe. Gip bali mbatl dlom gam naari, gip kumi dli na ko unu ghuntən na banyitəne.

⁵ Pita bē gəmi ba la mi bom moni, kumi mi dli gip tli mbatli, mə pi mbap tu kan man ndərtən kē bigul gəmi gwa, mə mani zami umur da'a gas kup, kan mə dām na guzumi.

⁶ Tēp kēba dəmi na dləran mbatl ni, na momi tu mən ra nari gwa, na te mbatl kaar gəmi kani mə gode'e min mən mbap

kē Yam ni tēp kar Ruhu kē Yami, na ho ndutən gəmi.

⁷ Mə gode'e min mən pi mbap kē Yam ni tēp kēba yari ge shirəmi na iko kē Yami. Mə pi argon tu kan dlat ni gwa muntu kan ar ni wule bar kē dlan den am shimli na den am yali gəmi gwa.

⁸ Ba bi mi nartəni kan ba pa mbur mika, ba yari ho shirəm den mi, ba pa pi mägən shirəm den mi. Pali mi mən ceni lare, kup na untu miwo ge shirəm ni mə yari.

⁹ Ar ni wule mbarəm mom mini da'a ama mom mi hoyi. Wule bi də mäshtən ni mən ra ama mən ra na rai. Bo mi narka, ama ri mi eka da'a.

¹⁰ Mən ra gip dun mbatli, ama mən ra na ghol mbatl ko gigasi. Kup na mən ra na argon da'a, ama mə kem də jen nəra na bar kē ame. Wule mə ne ni argon da'a, ama mən ra na bar kup.

¹¹ Kən mən Korinti, mə ghundəri in argonka da'a, kan mə buli in mbatl gəmi hoyi.

¹² Mə nge gode in ndutənka da'a, kən ni kē nge gode mi ndutəne.

¹³ A yari in ni shirəm tu wule kandatu bəba ba dəli kəm nya gəs gwa, gode mi ni ndutən gin pa'e!

Ba kē ngash ni gam na munju kan mən kopi ni da gwa

¹⁴ Ba kē ngash ni gam na munju kan mən kopi ni dagwa. Imnu mən pitən dlat ba mo gam na mən dāsi tu rawu? Ko imnu cirtən ba dām kē ba lasi nəm na dāmənwe?

¹⁵ Imnu Almasihu baa bal berəm na Shetan? Ununu ngashii gam mən kopi na munju kan mən kopi ni da gwawe?

¹⁶ Ununu me gam Bom kē Yam na ba warwe? Domici mən ni'e Bom kē Yam mən rai. Kandatu Yam yari gwa'e, <<Aa dām nan wuri, kan a kop gip dlom gəzəni. Aa dām Yam gəzəni, kan wi dām mbarəm gəni.>>

¹⁷ Ra untuwo, dəli ni gam ginka gip munju kan mən kopi ni dagwa, ngot ni gam ginka nan wuri, untun Yam yari. Ba kē neni am den argon tu kan wani ni gwa da'a, ra untuni aa nəm kəne.

¹⁸ Ar ni aa dāmi in Bēba, kan kē dām mīmīr gēn moni na mēti, Babom ni yari untu.>>

7

¹ Mir byar gēn kē ndu'i, tun nan wule baa pi mi bar ju kupo, ar nēm mi te yarka mē kēteri ni bar ju kup kan ba li dli na mbatl gēmi kagwa. Naa dē dāmi gēmi nēra dlēran hoyi gip bēti Yami.

Ghol mbatl kē Bulus den ci atl gam kē mēn Korinti

² A lir kēn den kē gode mini ndutēn gi ni. Mē pii murgon wani pitēn da'a, kan mē li murgon ka da'a, kan baa wule mē cuce murgon gwa.

³ Ba'e a ne in ni wani pitēn te gamka da'a nan a yari untu gwa. Kandatu a yari in gwa, argon ra kan ba te gip dlom gēmi mē nge ndu'i gin da'a, ko mēn ra na mēshi, ko mēn ra na rai mēn ra nan kēne.

⁴ A yerda nan kēne, a pa bō ngetl nan kēne. A cen mbatlka nan kēn da'a, mbatl gēn ra laa'i na ghol mbatl kup na kumi dli ju mēn den kumi gwa.

⁵ Nan mē mbu bar gip bēn Makidoni yawo, mē zam shukutēn da'a, ama tli mbatl ni mē zam kup las tu mē bētl gam gwa, lotēn ter kari, te gipi ka ngapo mbatl gēmi ra laa'i na bēti.

⁶ Ama Yam mēn ba'i bigul munju kan bigul ro'i wurka gwani ndēri mi bigul na cwattēn kē Titus.

⁷ Ba'e na cwattēn gēs ni katl da'a, ama na shirēm tu tē yari mi den kandatu kē ba'i ti bigul gwa. Tē pa yari mi kandatu kē ndu kē shimēn naar gwa, na dun mbatl gin den argon tu kan pi, na ndotēn gin gip kopi kar gēn gip mbap gwa. Muntu kem a pi ghol mbatl naari.

⁸ Kup na tēlankur tu a rēshi in kem kēn kē dun mbatl. Faro a kum tēmi kē tēlankur tu a rēshi in gwa da'a, a mom'e ar ba ci in mbatl kē muri njem ni katl.

⁹ Kup na ar dēm untuwo ar gholim mbatl. Kup na a kum tēmi kē dun mbatl gini da'a, ama dun mbatl tu ni kem kēn kē ci atl gam den pitēn gini. Ra untuwo, dun mbatl tu kē piwo ar ni Yam ba ndu'i. Den untuwo, argon tu mē piwo ar dēm mēgēn pitēn da'a.

¹⁰ Dun mbatl tu Yam ba ndu dē piwo, ar ba kem ci atl gam tu ba diri zami dēltēn gwa, a mom faro ra gip dun mbatl tu da'a. Ama dun mbatl tu kan mbarēm ni dēli gam gēso, ar ba kem mēshētēni.

¹¹ Shin ni argon tu dun mbatl tu kan Yam za ar zam kēn tu diri in gwa, ar kem kēn kē momi las tu kan kē pi dlat dagwa, ar kem kēn kē pi lo'e, kan kē kum bēti. Ar kem kēn kē la'i mbatl, kē ndu gam gin da'a. Ar kem kēn kē dēmi den bi dēli kēm muntu kup kan pi warwat pitēn gwa. Den muntuwo ar gode'e tēp ko akowo, kēn ra na wani pitēn da'a.

¹² Wokoci tu a rēshi in tēlankur tawo, ba'e ar ghunēm ni den woni pi wani pitēni ko woni pii ti wani pitēni da'a. Den untuwo, a rēsh ni kē dē a yari in den'e Yam mom'e mēn ra tor gip mbatl gin hoyi.

¹³ Kup na untuwo mē zam ba'i bigule. Biti den ba'i bigul gēmiwo, mēn ra na ghol mbatl naar na shini kandatu Titus ra na ghol mbatl gwa, domici kup gin kē ne ti am ra hoyi nan kē ba'i ti bigul gwa.

¹⁴ A bō ngetl nan kēn cina da ti, ngapo kē bim sham da'a. Ama kandatu bar ju kup mē yari in kan ge shirēmno, bē ngetl gēmi nan kēn cina dē Tituso ar dēm ge shirēmi wi pa'e.

¹⁵ Titus ba ndu kēn naari, ba ma ti ni tē dam ti den kandatu kē kop shirēm gēs, wokoci tu kē nēm ti gip nartēn na dēdartēn gwa.

¹⁶ A pi ghol mbatl kēkēni, a yerda nan kēn hoyi.

8

Bi bar tu mēn kopi kē Korinti pi gwa

¹ Kēkēno mir byari, mē ndu'e kē mom na argon tu kan zo mbatl kē Yam kem domtēn kē mēn kopi kē makidoniya kē pi gwa.

² Kup na ngati gam na naari den ghuntēn na kumi dli tu wi gipi gwa, nartēn kē ghol mbatl gēzēn kem wu pi ho bar kē bi jēn bar kē am gēzēn kup na wu hol bar naar gwa.

³ A sedē'e wu bi ni den bi argon tu wu mani bi gwa, ar man ndērtēn gēzēn ma. Wu bi ni na ndu'i kē mbatl gēzēni, ba'e getl wur ni da'a.

⁴ Wu lir mi də mə bi wur bi, kə də wi ma wu zam wu pi mbap kə ne am mbarəm kə Yam kan ra su atl kə Yahudaka gwa.

⁵ Kan wu bi ar ba man kandatu mə la mbatl gwa, wu pare ni bi gam gəzən Babom kakani nam mi pa'e, wu pi ni kandatu Yam ba ndu gwa.

⁶ Untuwo kan mə lir Titus den tə ci cina na mbap kə domi bar ju mbarəm bi gip pəni kə mbatl gəzən gwa.

⁷ Gip ko unuwo kən nərə bi cina, gip ngəštən den Almasihu gi ni, ko gip shirəmi, ko gip momi ge shirəmi, na ndu'i pi mbap kə Yami, na ndutən tu kə pi mi gwa. Ra untuwo, mə ndu'e kə cini cina na bi bar tu den argon tu mbatl gin pəni in gwa.

⁸ Ba'e a getl kən ni kə pi untu da'a, ama a ndu ni'e a gode in kandatu kərcetən gin ra na kə jen gwa, domici muntu baa gode kanda kə ndutən tu kən ra nari gwa.

⁹ Domici kə mom zo mbatl kə Babom gəmi Yesu Almasihu. Kup na ti mən bar kə am ni, ama tə dəm muntu ra na argon dagwa, kə də təp gip holi bar kə am gəso, kə zam dəmi mən bar kə am cina də Yami.

¹⁰ Kəkəno argon tu aa yari den muntuwo ar ni'e, ar ba mbun kə cini cina na argontu kə pare pi ghwa gwa, domici kə bi bar ju kan mbarəm ni kem kən dagwa, ama kən ni kə pən kə də kə pi untu tor mbatl da ine.

¹¹ Kəkəno pini mbapi kandatu ndərtən gin ra gwa, kə də kə cini cina na pi argontu mbatl gin pəni in kə pi gwa.

¹² Kən nərə na mbatl biiwo, Yam ba kum təmi kə bii gini, kən ni kə bii den bi ndərtən gin gwa. Yam baa ndu kə bini argon tu kan man ndərtən gin gwa da'a.

¹³ Mə ndu ni'e mə ne jen heli gos gam kan kən ngapo mə ne in gibər gos gam da'a. Ama kə də ko unu dəm nəm.

¹⁴ Ama kə də tatl mbap tu kandatu ar ndariwo, ne wur ni am ra kəkən nan kən ra na təp kə pi untuyi gwa. Kən eso wokoci tu kan kən ra na argon da'a kan wiyo wi ra nariwo, se wu ne in am ra. Təp untuwo ko unu baa dəm nəm.

¹⁵ Kandatu kan ar ra na rəshi gip Shirəm kə Yam gwa'e, <<Muntu kan dom na naariwo, ar naari təkə da'a, kan

muntu kan dom njem ma ar dəmi təkə njem da'a.>>

Kar Titus kə nəmi bar ju kan dom gwa

¹⁶ A goode Yami, muntu kan la gip mbatl də Titus də tə ne in am ra wule kandatu a pən tor gip mbatl kə pi gwa.

¹⁷ Tə ri ni kar kən den lirtən gəmi ni katl da'a, ama ti na gam gəs ma tə nduni ritən kar kəne.

¹⁸ Ar ni mən den kari gəs rənka na erəm tu kan pi sun kar domtən kə mən kopi kup den pi mbap gəs kə wazu gəs kə zo shirəmi.

¹⁹ Muntu ni katl da ma, domtən kə mən kopi ni zəzar ti, kə də tə pi ta ritən nan mi, gip pi zo mbap tu mə pi den bi dēda Babomi, kan es kə də ar gode den ndu'i kə mbatl gəmi ni mə ne amra.

²⁰ Mə ndu ni mə kətəri argon tu mbarəm baa pi mi mägən shirəm den kandatu mə pi na bar ju bi den pəni kə mbatl gwa.

²¹ Mə pəni ni muntu gam gəmi kə də mə pi argon tu kan Yam baa kum təmi gwa, mbarəm ma wu kum təmi.

²² Ar tu esi, mən den kari bar na erəm gəmi nan wuri, domici mə yerda nan ti, biyi na womti mə zam ti na mbatl kə ne am mbarəm ra, kan kəkəno cina na untu ma, ar tu tə yerda nan kəne, tə ndu tə ne in am ra hoyi.

²³ Titus ngapo berəm mbap gən ni kan mən ni den mbap den bi gi ni. Mir byar kan ra nan ti ngapo, domtən kə mən kopi na womti ni kar wuri. Mbap tu wu den pi ngap ba dēda ni Almasihu.

²⁴ Den untuwo, gode ni mbarəm ju ndutən gi ni, kədə womti domtən kə mən kopi ju kan kar wur gwa kum argon tu kə pi wur gwa, kan wu mom'e be ngetl tu mə pi nan wuro untuni ar ra.

9

Ne am mbarəm kə Yami

¹ Ar nəmən kə a rəshi in den ne am tu kan pii mbarəm kə Yam gwa da'a,

² domici a mom'e kə pən ni tor gip mbatl gin kə pi untu, ar ni a bo ngetl den untuyi də mən Makidoniya, mə ne wur den yari'e kən mən Akayawo tun ghwa ni kə bal gip mbatl gin kə də kə bi, ndu'i gin

kə pi untuyi ni putu na womti kə ngeni argon tu wi bi gwa.

³ Ama ami den kari bar na byari kə ba ar dām be ngetl gən den bar ju dām katl da'a, ama a ndu'e kə neni argon tu kan ki bi kandatu a yari wur gwa.

⁴ Domici amini a cwat na mən kopi kə Makidoni yawo, a ndu'e wu dīr zamo kə ne argon tu ki bi wi gwa da'a. Ar ni dām untuwo mi tla sham den be ngetl tu kan a pi nan kən cina da wur gwa, ama shamiwo gwan ni katl da'a, har nan kən ma.

⁵ Ar ni kem a lir mir byar də wu su kar kən kakani kə də wu dom bar ju kan kə wule ki bi gwa, kə də wu zam newi mak den bi pəni. Muntu ni baa gode'e na ndu'i kə mbatl gin ni kə bi, ba'e getl kən ni da'a.

⁶ Neni muntu kəme, kup muntu kan ngan badər gəs dələn-dələnwo, ti rəsh bar njem, ama kup muntu kan ngan badər gəs kandatu ar ndaariwo, ti rəsh bar na naari.

⁷ Naa də ko gonge gip kən bii kandatu tə pən gip mbatl gəs gwa, bat na li mbatli, ko wule getl təni, domici Yam ba ndu ni mən bi bar na ghol mbatli.

⁸ Yam ba mani pi in albarka kə zam ar man argon tu kə ndu gwa, kədə kə zam argon tu kə ndu gwa ko gigasi, kan kə pa zam ar man untu, kədə kə pini ni mb arəm ho bari.

⁹ Kandatu ar ra na rəshi gwa'e, <<Yamo am gəs na buli ni ar ra kə bi bar gəs də munju kan am ri wur kaar dagwa, pitən dlat gəs baa paka da'a.>>

¹⁰ Yam ni ba bii mən ngani bar badəre, tə bi ti fingali. Ra untuwo, Yam baa bi in badər kədə kə ngani, ti ni es ti kem kə rəsh bar na naari təp kəba pitən dlat gəsi.

¹¹ Ti pi in albarka təp ko ako, kə də kə dām ni mən bi bar na ghol mbatl ko gigasi. Ra untu ni mbarəm na womti baa goode Yam den bi bar ju na buli am kan kə kari wur bar nari təp kar mi gwa.

¹² Ho mbap tu kan kə piwo, ba'e ar ne ni am mbarəm kə Yam katl da'a, ama ar pa kem də goode Yam den untu.

¹³ Mbap tu kə pi tuwo, arba kem də mbarəm dāda Yami, domici kə kop argon tu kan zo shirəm kə Almasihu yari gwa,

nan kə ngəsh kən den argon tu kan zo shirəm kə Almasihu yi yari gwa, kan eso domici kə ne am tu kan kə pi wur na nami mbarəm na buli am gwa.

¹⁴ Mbarəm ju baa shirəm na Yam den bi gini, wi den damtən den kən gip mbatl gəzəni, nan zo mbatl kan tla gam kə damtən kə mbarəm kan Yam bi in bigul kə pi gwa.

¹⁵ Mə goode ni Yam den zo mbatl gəs kan man yari kə mbarəm gwa.

10

Bulus ho gam gəs den bar ju jen ba yari den ti gwa

¹ Kəkəno, ami Bulus na gam gən ni a lir kəne, ami kan ba wuləm'e, <<mən ida mbatli>> ami nərə nan kən gwa, ama <<banyi mbarəme>> ami nərə nan kən da gwa! Ama domici kə shu'i gam atl na ida mbatl kə Almasihu ni.

² A lir kən den ba kə kemən ni kə mase in ami ni a dīr kar kən gwa da'a. Domici a mom wolo aa mase mbarəm ju kan ba wule mən ni den dāmi gəmi wule mbarəm kə atl katl gwa.

³ Kup na mən ra den kaar atli, ama dlan gəmiwo kandatu mbarəm kə atl ba pi gwa ni da'a.

⁴ Domici bar kə dlan gəmiwo wule kə mbarəm kə den kaar atl ni ar ra da'a, ama bar kə dlan gəmi ra na iko kə Yami. Mə pini mbap nari kə gəzan las mən ndərtən gip damtən kə mən ceni lare.

⁵ Mə gəzan ni ko gonge bali gip nge shirəmi, na kup bar ju ba dləri nge momi Yam gwa, eso, mə pali ko gonge damtən ar pal mən bota na kopi argon tu Almasihu yari gwa.

⁶ Mən ra den bi matli ko gonge nge kumi shirəmi, wokoci tu kopi shirəm kə Almasihu gəmi laa'iwi gwa.

⁷ Shin ni kandatu bar ra na buli gwa! Gon nərə na ndəri bigul den'e ti kə Almasihuno, se tə mom'e mən ma kə Almasihu ni kandatu təra gwa.

⁸ A kum sham da'a ko njem, ko da ami ni a ɓo ngetl naar den iko tu Babom bim gwa. Iko tu kan tə bimo, kə a tu kən ni, ba'e kə də a yas kən kani da'a.

⁹ Ba kə shin ni wule a ndu ni a la kən bərti gip təlankur gən ju da'a.

¹⁰ Domici jen ba wule, <<Təlankur kə Bulus gibəre kan ar ndər naarka, ama ti nərə nam mi na gam gəso, ti mən pi shirəm mən ndərtən ni da'a, shirəm gəs ngapo argon ni da'a.>>

¹¹ Naa də badər mbarəm ju mom'e argon tu mə rəshi in mən nərə nan kən dawo, ar ni bom na argon tu mə yari in mən nərə nan kən gwa da'a.

¹² Mə kəm mə ngash gam gəmi na byar kandatu munju kan ba shin wule wu man nami mbarəm kup ba pi gwa. Wi mən cingər gam gəzən na jeno, wu den ndu'i wu pən gam gəzən bom na jeni, wi kədləm ni.

¹³ Ama mi bo ngetl ar man kandatu ar ndari gwa da'a, ama mi dlər ni den bi las kə mbap tu Yam bi mi kə pi gwa, kən kupo kən nərə gip las ba pi mbap gəmi.

¹⁴ Tun kano kən nərə gip las ba pi mbap gəmiwo, ri in zo shirəm kə Almasihu kan mə pi ino ar dīl nəka gip las ba pi mbap gəmi da'a. Kano mə dlyam nəka gip be ngetl gəmi da'a.

¹⁵ Mə bo ngetl den mbap tu kan jen pi gwa da'a. Ama mə la mbatl'e ngəshtən gin den Yesu baa ci cina na nartəni, kan las ba pi mbap gəmi gip kən baa ci cina na bultən naari.

¹⁶ Mi zam mə pi wazu kə zo shirəm gip atl ju cina nan kən gwa. Mə ndu ngeni sun den mbap tu kan gon pi kəba las ba pi mbap gəs gwa da'a.

¹⁷ Ama, <<Naa də muntu ba bo ngetlo, tə bo ngetl gip Babomi.>>

¹⁸ Ba'e muntu kan ba dəda gam gəs gwani ba nəm shirəm gəs da'a, ama mbarəm tu kan Babom ba dəda'i gwani ba nəm shirəm gəsi.

11

Bulus na mir mən kartən kə lare

¹ A lir kəne, teni mbatl kaarka na kədləm pitən gəni!

² A pi ghuve domici gin na ghuve kə Yami. Ra untuwo, a pən wi'e aa gudlumi in na Almasihu, də dəmi gin nərə dləran, kə də ta kən wule nye gər mən yap gam kan ba ta'i bakos gəs gwa.

³ Ama a kum bərti den kandatu ici gip setən gəs jili Hauwa'u ka gwa, də gudəri in mbatlka, kar zo ngələn bii Almasihu gam gin kup.

⁴ Ama gon ni dīr kar kən kan ba pi in wazu kə Yesu bom na Yesu tu mə pi in wazu gəsi, ko kən ni kə nəm zut ruhu gon bom na Ruhu tu kə nəmi, ko zut zo shirəm bom na muntu kan kə nəmi, kə bi gam gin ituwi.

⁵ A shin wule munju kə wul wur'e <<kiri mir mən kartən kə Yesu>> manəm na argon da'a.

⁶ Ar ba dəm'e kulcim ni mani shirəm da'a, ama ami ra na momi bari. Mə gode in muntuwi ko təp ako.

⁷ Warwat pitən ni a pi in nan a pi in wazu kə zo shirəm tu ngələk, nan a pali gam gən atli kədə kə zam dədatən gwaya?

⁸ Ar dəm wi wule a zote ni domtən kə mən kopi jen barka, nan a nəm bar kar wur kədə a pi in mbap gwa.

⁹ Kan bitu ami ra nan kəno a ndu argon kar kəne, kup na untu a ghun kən da'a. Mir byar mən kopi kan tli tor Makidoniya ni bim bar ju kup a ndu gwa. A dəmi in gos gamka da'a ko njem, kan aa ci cina na pi untu.

¹⁰ Kandatu kan ge shirəm kə Almasihu ra gipəno, murgon ra gip atl kə Akaya kan baa kemən kə za'i be ngetl gən tu gwa da'a.

¹¹ Ra untuwo, a nge in ni nan a yari untu gwaya? Yam mom'e a ndu kəne!

¹² Aa ci cina na pi argon tu a pi gwa, kədə a hane munju ba la bi gam gəzən'e <<Kiri mir mən kartəne>> bar kə be ngetl den'e wu pi mbap nəm na gwagəmi.

¹³ Badər mbarəm juwo mir mən kartən kə lar ni, mir mən jili mbarəm kani, wu pən gam gəzən den mir mən kartən kə Almasihu ni.

¹⁴ Muntu dəm bar kə nəmi bi na am da'a, domici Shetan ma tə neni gam gəs wule ciri mən kartən kə Yam ni.

¹⁵ Bar kə nəmi bi na am ni da'a, in zher gəs ni pali gam gəzən wule wi zher kə pitən dlat ni gwa. Den kaariwo wi zam batltən tu ndar mbap gəzən gwa.

Bulus shirəm den kumi dli tu tə tla gip mbap gəs gwa

¹⁶ A yari ra es'e ba də murgon pən'e ami kədləm ni da'a. Ama kən ni kə kum wule untuno, se kə nəmən ni wule kədləme, kədə ami ma a nye zam bar kə be ngetle.

¹⁷ Ama shirəm tu a yariwo, ba'e argon tu Babom yari gwani a yari da'a. Ama be ngetl tu a piwo, a pi ni wule kədləme.

¹⁸ Tunkan mbarəm ra kan ba bo ngetl kandatu mbarəm kə atl ba piwo, ami ma aa bo ngetle.

¹⁹ Kəno mən wayo ni hoyi, nan kə pi ghol mbatl na te mbatl kaarka na kədləm gwa!

²⁰ Capawo, gon ni pali inka zher gəso, kə kur kərceka, ko tə zote in barka, ko tə ne in asəm gamka, ko tə gode in'e tə kəm lasi, ko tə pa la'i in amkayama.

²¹ Amo sham ba cim a yari in'e mə gode dattən gəmi nan mə pi in untu dagwa!

Kup argon tu gon'es ba bo ngetl nariwo, aa mani be ngetl pa'e. A shirəm ni wule kədləme.

²² Wi mbarəm kə Ibərahim na? Untun ami ra. Wi mən Isra'ila na? Untun ami ra. Wi gəsgal kə Ibərahim na? Untun ami ra.

²³ Wi mən pi mbap kə Almasihu na? A man untu ma. (A shirəm ni wule a teni mən zhe'e ka.) A pi mbap nar man wuri, ami ra ko gigasi na bali gip bom moni, bom naarka, wokoci jeno wule a məsh nika.

²⁴ Bisi nantam ni mən Yahuda bom na rəba hauya nəm na kutl cet ghwanən (39).

²⁵ Bisi myakan ba bom na dlo gəlla. La'əm na tat bisi nəm. Bisi myakan kungələn jikat mal ba tatlka naməni, pət na gas ami ra gip mal bar bula'i.

²⁶ Gip bəmi asəm gən juwo, a mo na bar kə tli mbatl na womti gip bula'i, a mo na mur mən dləri den təpe, a tla metən na bar kə tli mbatl kar mbarəm gən mən Yahuda na kar munju mən Yahuda ni da'a, na bar kə tli mbatl gip bəni, na bar kə tli mbatl gip ləpe na den bar bula'i, na bar kə tli mbatl də mən ceni lar'e wi mir byar ni.

²⁷ A pi ta ndotəne, a tla kumi dli, a tla holi zami umuri, a kum guzum na guzum male. A hol zami fingal na womti, a tla kumi idatəni, a hol tutul dli kə kemi.

²⁸ Den kaar kə bar na womti esi, den ko gonge pəto ami den damtən den domtən

kə mən kopi kup.

²⁹ Gon ni hol bigulo, a kum wule ami ni a holi, gon ni kem murgon kə pi warwat pitəno, ar ba kem a kum lo naari.

³⁰ Ar ni ma nəm a bo ngetlo, to se a bo ngetl na bar ju ba gode dattən gən gwa.

³¹ Yam mom'e lar ni a cen da'a, muntu kan ti ni'e Yami, kan Ba kə Babom gəmi Yesu esi. Ti ni tə ndar də dədə ti baa patəni.

³² Nan ami ra su Dimashka kawo, gobna tu kan gəs də Gun Aretas gwa tlat bədlabən kə bəni ka kup kə də nəməni.

³³ Ama jen shu'əmka təp gip taga den pan kə bəni gip shari, kan a dəli ti amka.

12

Bar ju Yesu yari Bulus gip ruya gwa

¹ Aa ci cina na be ngetle, kup na baa zam argon gipi da'a. Ama aa ci cina na yari shirəm den bar ju Babom Yesu bulim gip ruya gwa.

² A mom na mbarəm gon gip Almasihu, muntu kan gip sheti ghon kutl cet wupse (14) karo pən tika to yam kə myakani ka. Ko gip dli ni ko gip dlini da'aya, a mom da'a, Yam ni momi.

³ Kan a mom'e mbarəm tuwo pən tēka to yamka, ko gip dli ko gip dli ni da'aya, a mom da'a, ama Yam ni momi.

⁴ Pən tika to yamka, ar ni tə kum bar jen kan baa mani momi da'a, munju kan nya mbarəm baa mbu shirəm dene dagwa.

⁵ Aa bo ngetl na mbarəm tu, ama aa mani be ngetl na gam gən da'a, se de den bar ju a datka gipi gwa.

⁶ Ami ni a pən a bo ngetl ma, aa dəmka kədləmi da'a, domici ge shirəm ni aa yari. Ama aa bo ngetl da'a, a ndu'e də murgon pənəm ar man kandatu tə shimən na kandatu tə kumən gwa da'a.

⁷ Kə də ba a bo ngetl na kiri ruya kə nəmi bi na am ju dawo, ar ni karim bar na kumi dli tu kan baa dəmim ir gip dli gən gwa. Muntu ni dəm wule nye mən kartən kə shetan, kə də tə pi ta ghuni gəni, kan tə hanem njinjatənka.

⁸ A lir Babom bisi myakan kə də tə pənim kumi dli tuka.

⁹ Ama tɛ wulɛm'e, <<Zo mbatl gɛn kɛm ki, domici gip holi ndɛrtɛn gin ni baa shin laa'itɛn kɛ mani pi bar gɛni.>> Ra untuwo, na ghol mbatl ni aa bo getl gip holi ndɛrtɛn gɛn tu, kɛdɛ mani pi bar kɛ Almasihu dɛm ra na mɛni.

¹⁰ Muntu ni kem ami ra na ghol mbatl gip holi ndɛrtɛn gɛni, gip yarim mɛgɛn shirɛmi, gip banyi dɛmi, gip kumi dli, na gip tlattɛne, den bi kɛ Almasihu. Domici gip wokoci kɛ holi ndɛrtɛn gip dliwo, wokoci tu ami ra na holi ndɛrtɛn gip dliwo, ar ni ami ra na ndɛrtɛn gip ruhu gɛni.

¹¹ Kɛ kɛmɛn a dɛmka wule kɛdlɛm wi. Ar ndari kɛ yabem ni, kup na ami argon ni da'a, ar dɛm'e, <<kiri mir mɛn kartɛni>> manɛm na argon da'a.

¹² Yam gode in seda kɛ dɛmi nye mɛn kartɛn kɛ Yesu tɛp kɛba tɛ mbatl kaarka, na tɛp kɛba halama, na bar kɛ dlɛkɛntɛn, na tɛp kɛba kiri mbap ju kan tɛ pi tɛp karɛm gwa.

¹³ Imnu kɛ kum wule kɛn ni'e heli gip domtɛn kɛ mɛn kopi jenu? Ko nan a hane in kɛ biim wurpi gwani? Gafartem ni dattɛn tuka.

¹⁴ Kɛkɛno ami ra den bi ritɛn kar kɛn kɛ bisi myakan, kan aa dɛmi in gosgam da'a, domici argon tu a ndu'o kɛn ni, ba'e bar kɛ am gin ni da'a. Den kaar kɛ untuwo, ar ndari'e dɛ mimir pa wur na mɛn gɛri gɛzɛn da'a, ama kɛ dɛ mɛn gɛri pa wur na mimir gɛzɛni.

¹⁵ Ra untuwo, aa kum tɛmi kɛ jili kup bar ju ami nari gwa, kup na gam gɛn ma den bi gini. Ami ni a gode in ndutɛn naar kawo, ki ca ni ndutɛn tu kɛ pimka gwaya?

¹⁶ Kɛkɛno kɛ nɛm argon tu a yariwi gwa'e a dɛmi in gosgamka da'a. Kup na untu, gon baa wule a pi in ni wayo, a dɛl mbatl ginka na lare.

¹⁷ A ne in ni asɛm gamka tɛp kar gon gip munju a kar wur kar kɛn gwaya?

¹⁸ A lir Titus kɛ dɛ tɛ ri kar kɛne, a pa kar erɛm mɛn kopi gon nan ti. Ki wul ni'e Titus ne in asɛm gam kaya? Ami nan tiwo ruhu nɛm ni ba kop nan mi, eso tɛp nɛm ni mɛ kopi.

¹⁹ Ase, kɛn ni den shini terka wule mɛn ni den ndu'i ho'i gam gɛmi kar kɛne. Yam

ni'e seda gɛmi. Mɛn ni den yari in ge shirɛm gip Almasihu. Mir byari, ko ununu mɛ piwo, kɛ dɛ ar ba'i in bigul ni.

²⁰ Bɛrti ba cim den wokoci tu a ri kar kɛno, wolo a zam kɛn ba'e kandatu a ndu gwa ni da'a, kɛn eso kɛ zamɛn ba'e kandatu kɛ ndu gwa da'a. A kum bɛrti dɛ zam tli yar yam gip kɛne, na ghuve, na dɛasi mbatli, na ndu'i gami, na li sunye, na wultɛne, na gibɛr gami, na tli mbatli.

²¹ A kum bɛrti den'e ami ni a pa ri kar kɛno, Yam gɛn baa kem a tla sham cina da ine. A kum bɛrti kɛdɛ ba a pi dun mbatl den mbarɛm na womti kan pi warwat pitɛn far gwa, munju kan ci atl gam kar Yam wi dagwa den dɛmi kɛ warwat pitɛn gɛzɛni, na pi bar kɛ dɛdanye, muri na mɛtli na moni kaari, na holi kumi sham kan wu pi gwa.

13

Dɛli kɛm kɛ Bulus kɛ pa'i bisi

¹ Mɛnkɛn ni baa dɛm dɛrtɛn gɛn kar kɛn kɛ bisi myakani. <<Ko gonge shirɛmo ba nɛm ni bi dɛ mbarɛm rop ko myakan.>>

² A tare a dɛli mɛn warwat pitɛn ju na nami mbarɛm kɛm wi den wu za pi warwat pitɛne gip ritɛn gɛn kar kɛn kɛ bisi rop. Ama kɛkɛno ar ni a pa dɛli in kɛm ra nan ami ra nan kɛn dagwa. Domici ami ni a palo aa za munju kan pi warwat pitɛn ju na mɛn ndu'i piyi da'a.

³ Tunkan kɛn ni den ndu'i kɛ tabbate'e Almasihu ni den shirɛm tɛp karɛmi. Ki mom tɛp kar muntu, Almasihu dɛtka gip dlom gin da'a, ama tɛ gode iko gɛs gip kɛne.

⁴ Kup na ba tɛni den kiin tɛp gip holi bigule, kup na untu tɛ ra na ge mbatl gip iko kɛ Yami. Min ma mɛn ra na holi ndɛrtɛn gip ti, kup na untu, tɛp kɛ ba iko kɛ Yamo mɛ dɛm na rai wi nan ti, den mbap tu mɛ pi gip dlom gin gwa.

⁵ Gode ni gam gini, kɛdɛ kɛ shin ni ko na ho bi kɛn ra gip Almasihu Yesu, pini ta gode gam gi ni. Kɛ mom ni'e Almasihu nɛra gip kɛn da'aya? Kɛn ni kɛ mom dawo, kɛ ndaka gip godetɛni ituwi.

⁶ A la mbatl'e kii mom'e mɛ ndaka gip godetɛni da'a.

⁷ Kəkəno mə lir Yami, den ba kə pini wani bar da'a. Ama pini ho pitəne, kup na mbarəm baa shin wule mə datni ka.

⁸ Domici mi pi argon kə nge ge shirəmi da'a, ama mi kop kaar kə ge shirəmi.

⁹ Mə pi ghol mbatl kup wokoci tu mən ra na holi bigul kan kəno kən ra na ndəri bigul gwa. Shirəm na Yam gəmi ni'e kə nərə na laa'i.

¹⁰ Argon tu kan kem a rəsh bar ju gwa itu nan ami ra da gwa, den ami ni a cwato, ba kə kem ni a tlat kən na iko tu kan Babom bim gwa da'a, iko tu Yam bimo kə tu'i ni ba'e kə yasi kani da'a.

Shirmitən kə pa'i bisi

¹¹ Kə pa'i bisiwo, mir byari, se gas jeni! Kərkəm ni pitən gini, ba'i ni bigul ya'əni, də damtən gin dəm nəm, dəm ni zhəlili na ya'əni. Təp untuni Yam kə ndutən na dəmi zhəlili baa kop nan kəne.

¹² Shirmi ni ya'ən na shirmitən kə mən kopi.

¹³ Mbarəm kə Yam kup ba shirmi inka.

¹⁴ Naa də zo mbatl kə Babom Yesu Almasihu, na ndutən kə Yami, na dəmi kə təmtən kə Ruhu kə Yam dəm nan kən kup. Ar dəm untu.

Təlankur kə Bulus də mən kopi Yesu kə Galatiya

¹ Təlankur kən dəl ni karəm ami Bulus nye mən kartən kə Yesu. A dəm ni nye mən kartəni təp kar Yesu Almasihu na Bəba Yami, muntu kan tli Yesuyi gip məshi mbarəm gwa, ba'e mbarəm jen ni ko murgon ni la'əm bi da'a.

² Ami na byar mən kopi kup kan ra namən de gwani ba kar bar na təlankur kən də mən kopi ju kan ra gip atl kə Galatiya gwa.

³ Naa də zo mbatl na dəmi zhəlili kə Ba gəmi Yam na Babom Yesu Almasihu dəm nan kəne.

⁴ Yesu bi gam gəs den bi kə nge kopi Yam gəmika, kə də tə dəli mi bi də zhan kən mən dāsi tu'e. Tə pii ni untu domici untu ni Ba gəmi Yam ba ndu ar pi.

⁵ Dədatən kupo gwas ni ar dəm ba patəni. Ar dəm untu.

Ba kə kop ni zo shirəm kə lar da'a

⁶ Dli gən idaka nan na zhotən untu kən den za'i muntu la kən bi gip zo mbatl kə Almasihu gwa. Kən den kopi zut zo shirəm goni,

⁷ ama zut zo shirəm gon ra da'a. A yari ni untu domici jen ra kan den ndu'i wu tli in mbatl gwa, wu den ndu'i'e wu guzəl zo shirəm kə Almasihu kan ar ni'e ge shirəmi gwa.

⁸ Ama ko ma mən ni ko mən kartən kə Yam gon kan dəl sur yam ni pi in wazu kə zo shirəm gon bom na muntu mə pi ino, naa də bi nəm ti!

⁹ Kandatu mə tare mə yari ino, ar ni a pa yari in kəkən'e kup muntu kan baa pi in wazu kə zo shirəm gon bom na muntu kan kə tare kə nəmo, naa də bi nəm ti!

¹⁰ Ko baa wule gip shirəm tuwo, kə shin ami ni den ndu'i a zam cirtən kar mbarəma ko a zam cirtən kar Yami? Ko ami ni den ndu'i a ida'i mbarəm mbatl katl? Də wule har kəkən ami ni den ndu'i a ida'i mbarəm mbatlo, ona a dəm zher kə Almasihu da'a.

Kandatu Bulus dəm nye mən kartən kə Yesu gwa

¹¹ Mir byari, a ndu ni kə mom'e, zo shirəm mən təmtən tu a pi in wazu gəso, təp kar mbarəm ni ar dəl da'a.

¹² Kar mbarəm ni a nəm shirəmi da'a. Murgon ni es kulcim da'a. Yesu Almasihu na gam gəs ni bulim momi muntu.

¹³ Kə kum kanda kə dəmi gən nan a'i gip kopi pitən kə mən Yahuda gwa. A kumi dli mən kopi Yam naar har ma a ngen a pa'ika nan wuri.

¹⁴ Ami den ci cina gip kopi pitən kə mən Yahuda ar man mən Yahuda ju sər gən ni gwa. Ami ra den kopi tloyi shirəm kə ga ba gən asəm na gəse.

¹⁵ Ama Yam ni zəzərəm kan ba nəm markəmi kapən də gərəmi. Ti la'əm ni bi təp kəba zo mbatl gəsi.

¹⁶ Nan ar təmi ti biwo, tə kemən a mom nya gəs Yesu, kə də a pi wazu kə zo shirəm də munju kan mən Yahuda ni da gwa. Den kaar kə untuwo, a ngen shirəm den argon kar murgon da'a.

¹⁷ A su Urushalima kar munju kan dəm mir mən kartən cina da'əm gwa da'a. Argon tu a piwo ar ni'e, a ndara atl tu kan ba la ti bi'e Arabiya gwa, den kariwo kan a pal gip bən kə Dimashka.

¹⁸ Den kaar kə sheti ghon myakano, kan a ndara Urushalima kə də a shin. Kepas, Siman Bitərus ituwi. A pi muri kufl cet nantam kar ti.

¹⁹ Den kaar kə untuwo, a shin ko nəm gip mir mən kartən kə Yesu da'a, se de Yakubu erəm kə Babomi.

²⁰ Bar tu a rəshi ino ge shirəm ni, cina də Yam ni a yari ine, lar ni a cen da'a.

²¹ Den kariwo, arni a ndara atl kə Siriya na kə Kilikiya.

²² Ama mən kopi Almasihu nan ra gip atl kə Yahudawo, wu momən den ger da'a.

²³ Wu kum ni katl'e, <<Mbarəm tu kan ba kumi mi dli far, kan ndu tə pa'ika na ngeshtən den Yesu kupo, ti ni kəkən den kulci mbarəm den wu ngesh wur den Yesu.>>

²⁴ Arni wu dəda Yam den argon tu tə pi təp karəm gwa.

2

Mir mən kartəni kop kaar kə zo shirəm tu

Bulus yari gwa

¹ Den kaar kə sheti ghon kutl cet wupsewo, arni a pa pal su Urushalimaka ami na Barnaba, a ndara na Titus pa'e.

² A su ni Urushalima domici Yam ni godem'e a su. Nan a mbubaro, ar ni a mo na kiri mən cina kə mən kopi wi nan gəzəni, kan a yari wur kandatu a pi wazu zo shirəm tu də munju kan mən Yahuda ni da gwa. A pi ni untu bəse də mbap tu ami den piwo ar dəmka kə katl.

³ Ama ko Titus kan ra namən ma, kup na ti mən Hellas ni, ama murgon kem'e də sər ti da'a.

⁴ Shirəm kə sərən tu tli ni nan mən kopi kə lar ju kan ter na ghuuni gipi gwa. Wu ter ni gipi kədə wu li zami gam tu kan mən ra nari tər kar Almasihu Yesu gwa. Wu ndu ni'e wu pali mi ka zheri,

⁵ ama mə kopi wur da'a ko njem, kədə ge shirəm kə zo shirəmi ci cina na dəmi gip kəne.

⁶ Mbarəm ju kan pən wur den wi kirino, wu bit argon ra den kulci tu ami den pi gwa da'a. (Gip shini gəno ko unu badər mbarəm ni'e wi, kup nəm ni karəmi, domici Yamo tər ndu murgon man gon da'a).

⁷ Ama wu shin kandatu Yam bim pi mbap wazu kə zo shirəm tu də munju kan mən Yahuda ni dagwa, kandatu tər bi Bitərus mbap wazu kə zo shirəm tu də munju kan mən Yahuda ni gwa.

⁸ Yam pi mbap tər kar Bitərus kədə tər dəm nye mən kartən də mən Yahuda. Ti ni es tər pi mbap tər karəm kədə a dəm nye mən kartən də munju kan mən Yahuda ni dagwa.

⁹ Ga Yakubu, na Bitərus, na Yohana, wi munju kan bi wur mbap kopi na mən kopi, nan wu shin kandatu Yam pim zo bar kədə a pi wazu kə zo shirəm gəso, arni wu nəm mi, ami na Barnaba na mbatl nəm. Na bi nəm arni kup gəmi pən den'e, ami na Barnabawo mi ri kar munju kan mən Yahuda ni da'a, kan wi ngapo wu ri kar munju kan mən Yahuda ni gwa.

¹⁰ Argon tu wu yari katl gwa ni'e, ba mə mäsənika na munju am ri wur kaar da

gwa, tunkawo, bar tu ni nem tor mbatl dam kə a pi.

Bulus matl Bitərus

¹¹ Nan Bitərus dir Antakiyawo, arni a matl ti ger na gere, domici tər pi argon tu ndari gwa da'a.

¹² Argon tu piwo ar ni'e kapən də Yakubu kar mbarəm jen te Antakiyakawo, tər den ci fingsal gip gal nəm na mən kopi ju kan mən Yahuda ni da gwa. Ama nan munju kar wuri mbirawo, arni Bitərus za ci fingsal na munju kan mən Yahudayi ni da gwa. Tər pini untu domici tər kum bərti kə munju kan ba wule ar nəm də sər mbarəm gwa.

¹³ Untu ni es mən Yahuda ju kan mən kopi ni gwa pi shini kə ger tu wule kə Bitərus. Untu ni ma se Barnaba kan tər pi shini kə ger tu nan wuri.

¹⁴ Ama nan a shin wu pi bar gəzən den tər kə ge shirəm kə zo shirəmi dawo, arni a wul Bitərus cina də mbarəm kup'e, <<Ki kan mən Yahuda ni, ama kə mani dəmi wule muntu kan mən Yahuda ni da'a. Imnu kə kem munju kan mən Yahuda ni da'a wu kop kanda kə pitən kə mən Yahudawu?>>

Mən Yahuda na munju kan mən Yahuda ni da'a zam daltənwi tər kəba ngəshtən den Yesu

¹⁵ Min mən Yahuda ni kəba gəri, ba'e munju kan mən Yahuda ni da'a kan mən warwat pitən ni gwa.

¹⁶ Mə mom'e mbarəm ba mani zami dəmi dlat kar Yam gip kopi kulci kə Musa da'a, se de tər kəba ngəshtən gəs den Yesu Almasihu. Mən ma mə ngəsh mi den Yesu kədə mə zam dəmi dlat kar Yami, ba'e tər kəba kulci kə Musa da'a. Domici murgon ra kan baa zam dəmi dlat kar Yam tər kəba kulci kə Musa gwa da'a.

¹⁷ Mən den ndu'i mə zam dəmi dlat gip Almasihu. Ama mən ni den pi warwat pitəno, ar ba dəm'e Almasihu ba kop kar kə warwat pitən ituwa? O'o, ko njem untuni da'a!

¹⁸ Ama ami ni a tlyam ami den tu'i argon tu kan far a yasi kawo, a dəm mən nge kopi kulci kə Yam ituwi.

¹⁹ A dəm wule məshi mbarəmwī, kan kulciyi'i na iko namən da'a. Kulciyi ngen

den a məshi. Ama kəkəno a dām ni den bi pi argon tu Yam ba ndu gwa.

²⁰ Arni wule ba'am ni den kin na Almasihu. Kəkəno arni wule ami ni'i den dəmi da'a, ama ami ni den dəmi gip ngashi gam na Almasihu. Dəmi kə dli tu kan ami denewo, dəmi ni təp kəba ngəštən den Nya Yami. Tə ndu'əm ni təp kəba məštən den bi gəni.

²¹ Aa pali zo mbatl kə Yam zhe'e shirəm da'a. Ama in mbarəm baa mani zami dəmi bat na warwat pitən cina də Yam təp kəba kulci kə Musawo, muntu gode'e məštən kə Almasihu dām zhe'e shirəm ituwi.

3

Zami dəmi dlat təp kəba ngəštən den Yesu

¹ Kən mən Galatiya kan gam gudlumi in kagwa, woni jili in kawə? Kən kan a yari in dyatləm den kandatu kan ba Yesu Almasihuka den kin gwa.

² Argon tu a ndu a kum kar kəno ar ni'e, kə nəm ni Ruhu kə Yam den kopi kulci kə Musa na, ko təp kəba ngəštən den shirəm tu kan kə kum gwani?

³ Unun gudlumi in gamka untuwu? Kə la gəsi gip Ruhu kə Yami, kəkəno kə ndu ni kə pa'i gip pitən kə dliya?

⁴ Patən gin naar den bar juwo katl ni ar ra ya? Katl ni da ca,

⁵ Yam bi in Ruhu gəsi, kan tə pi bar kə dləkəntən gip kəne. Ama tə pi ni untu den kə kop ni kulci kə Musa ya, ko təp kəba ngəštən den shirəm tu kə kum gwa ni?

⁶ Untu ni Ibərahim pa'e, <<Tə ngəsh ti den Yami, ar ni Yam ne ti tə dām mən pitən dlat.>>

⁷ Ra'untuwo, se kə mom ni den'e munju ngəsh wur den Yesu gwa ni'e mimir kə Ibərahim.

⁸ Rəshi shirəm kə Yam yari terka'e, Yam ne də munju kan mən Yahuda ni da'a zam dəmi mən pitən dlat cina da ti təp kəba ngəštən den Yesu. Terka ni yari Ibərahim shirəm mən təmtən den'e, <<Təp kar kini Yam baa la'i albarka mbarəm kə ko gonge atli.>>

⁹ Ra untuwu, mən ngəštən den Yesu ra na albarka kə Yam nəm na Ibərahim mən ngəštən den Yami.

¹⁰ Munju kup ba ne mbatl den kulci kə Musawo, bi nəm wur ituwi. Ar ra na rəshi gip shirəm kə Yam'e, <<Bi nəm kup muntu kan hol ci cina na kopi bar ju kup kan ra na rəshi gip Təlankur kulci kə Musa gwa.>>

¹¹ Untuni ar ra, murgon ra kan baa mani dəmi dlat cina də Yam təp kəba kopi kulci kə Musa da'a, domici ar ra na rəshi'e, <<Muntu ra dlat təp kəba ngəštən den Yam gwa ni baa zam rai.>>

¹² Kopi kulci kə Musawo ba'e ngəštən den Yam ni da'a. Kandatu kan rəsh gwa ni'e, <<Muntu kan pi bar ju kup kan yari gip kulci kə Musawo, gipi ni ti dəmi.>>

¹³ Almasihu panse mi bi də pi bi kə kulci kə Musa tuwi. Tə pini untu təp kəba dəmi muntu pi ti bi gwa den bi gəmi. Ar ra na rəshi'e, <<Kup muntu kan ba ti den kino, bi nəm tiwi.>>

¹⁴ Pansetən tu kan Almasihu pi miyi kem munju kan mən Yahuda ni da'a kə zami albarka tu kan Yam pi Ibərahim gwa, kədə təp kəba ngəštən den Yamo, mə zam Ruhu tu kan Yam wule ti bi gwa.

Zami gaado təp kar gudlum shirəmi ba'e təp kəba Kulci kə Musa da'a

¹⁵ Mir byari, naa yari inni shirəm den bar ju kə pi se na gəni gwa. Mbarəm rop ni gudlum shirəm gip dlom gəzəno, to, mən pətlika ra da'a, eso mən biti argon ra dene da'a, domici wu mo bi dene wi.

¹⁶ Yam yari ni Ibərahim gudlum shirəm tu na gəsgal gəsi. Ba'e Shirəm kə Yam wul ni'e, <<Gəsgal gin>> da'a, muntu kan ar ba gode'e na womti ni gwa. O'o, ar wul ni'e <<Gəsgal gi,>> mbarəm nəm ituwi, muntu kan'e Almasihu gwa.

¹⁷ Argon tu a yariwo ar ni'e, Yam tabbate gudlum shirəm gəs na Ibərahim. Kulci kə Musa tu kan diri den kaar kə sheti ghon hauya kəba lasi hauya nəm na nəm na kutlo (430) ar baa mani pali gudlum shirəm tu kan Yam pi terka ar dām katl da'a.

¹⁸ Na də wule gaadoyi baa zam ni təp kəba kopi kulci kə Musawo, na ar baa zam təp kə ba gudlum shirəm da'a, ama Yam bi ni Ibərahim gaadoyi təp kəba gudlum shirəmi.

¹⁹ To unun kem kan ba bi kulci kə Musa rawu? Bi ni kədə mom argon tu ceni doka ba pi nupi ar ri gas tu kan gəsgal kə Ibərahim baa cwat gwa, munju kan wi ni pi wur gudlum shirəmi gwa. Ar tu ngap Kulci kə Musa tuwo mən kartən kə Yam ni bi təp am də mən dləri gip dlom kə Yam na mbarəme.

²⁰ Dləri gip dlomo, ar ba nərə gip dlom kə mbarəm rop, ama Yamo nəm ni.

²¹ O fawo, Kulci kə Musa ba pi ni gapa na gudlum shirəm kə Yama? O'o, ko njem! E də wule Kulciyi baa mani bi raiwo, muntu gode'e dəmi dlat kə Yam baa zam təp kəba kopi Kulciyi ituwi.

²² Ama shirəm kə Yam yari'e atl kundərəndlip ra na bali gip iko kə warwat pitəne, kədə gudlum shirəm tu kan pi gip ngəshtən den Yesu Almasihuwo, də bi munju kan nəm shirəmi gwa.

²³ Kapən də ngəshtən den Yesu tu dīro, kulci kə Musa tu yo mi nəka wule munju kan gip bom moni gwa, se gas tu kan ngəshtən den Yesu cwat gwa.

²⁴ Na untuni kulci kə Musa tu dəmi mi bar kə gaatəne ar ri surtən kə Almasihu, kədə təp kəba ngəshtən den Yesu tuwo mə zam dəmi dlat cina kə Yami.

²⁵ Ama kəkən kan ngəshtən den Yesu cwato, mə'i gəs də gaatən tu da'a.

Dəmi gəmi mimir mən ci gaado gip Almasihu

²⁶ Gip Almasihu Yesuwo, kup gin mimir kə Yam ni təp kəba ngəshtən den Yesu.

²⁷ Kup gin kan pi in batisma gip Almasihuwo, kə dām wule Almasihu ituwi.

²⁸ Ra untuwo, mən Yahuda raka bom na munju kan mən Yahuda ni gwa da'a, ko də zher nəka bom na muntu kan zher ni da gwa, ko moni bom na mətli, ama nəm ni kən ra gip Almasihu Yesu.

²⁹ In kən kə Almasihuno, to kən gəsgal kə Ibərahim ni, mən zami gaado təp kəba gudlum shirəmi.

² Ar nəm ti te yarka tə kopii mən ne ger den ti na kup bar gəsi, ar ri nəm wokoci tu bas ne gwa.

³ Untu ni, mən ma faro mən nərə wule zher kə kulci kə duniya kan ra na iko gwa. Mən nərə wule mimir, kan wi ni'e ga babom gəmi.

⁴ Ama nan wokoci tu Yam ne piwo, arni tə kar nya gəs suri. Gəri kə gər mətli. Gər mətli ni gər ti wokoci tu kulci kə Musa i'den mbap gwa.

⁵ Tə sur ni kə panse munju kan ra gəs də kulci kə Musa gwa, kədə mə zam dəmi mimir kə Yami.

⁶ Kən mimir kə Yam ni. Yam kem də Ruhu kə Nya gəs dām su gip mbatl gəmika. Ruhu tu ni ba wule, <<Abba, Bəba.>>

⁷ Ra untuwo, kə'i zheri da'a. Ama kəkəno kən mimir kə Yam ni. Dəmi gin mimir kə Yamo, kən mən ci gaado gəs ni.

Bulus lir mən Galatiya ba wu za ge shirəm kə zo shirəmi da'a

⁸ Far kan kə mom Yam dawo, kən zher ni kə bar ju kan Yam ni da gwa.

⁹ Ama kəkəno kə mom Yamwi, ko a wule, Yam mom kəne. Kan unun kem kə pa pal den kulci kə duniya kən munju kan ra na ndərtən, ko na ampani da gwawu? Ar tu ma kə pa ndu kə dām zher gəzənwī.

¹⁰ Kə pi nyel kə pət jeni, na kyare, na wokoci, na sheti ghone.

¹¹ Ar ba ghunəm kədə bar ju a kulci in kupo ar dāmka katl.

¹² Mir b̄yari, a lir kən den kə dām ni kandatu ami ra gwa. Kəkəno ami mən enci ni wule kandatu kən ra nari far gwa. Faro kə pim wani pitən gon da'a.

¹³ Kə mom'e a kum tēmi kə dli gən da'a ni kem a dīri in wazu kə zo shirəm tu.

¹⁴ Kup na ami ra hoyi da'a, kə pa kən naməni, kə ngem da'a, kə dādanyim da'a, ama kə nəmən na am rop-rop wule nye mən kartən kə Yami. Kə nəmən wule Yesu Almasihu ni na gam gəsi.

¹⁵ Akoni ghol mbatl tu kə pi far sabona mən gwa rawe? A mom'e də wule mən pitənno na kə dēli ger ginka kə bīm wī.

¹⁶ Kəkəno a dəmi in ni berəm gapa nan a yari in ge shirəmi gwaya?

4

¹ Argon tu a yariwo ar ni'e, wokoci tu mən zami gaadoyi i'nyayiwo, wule zher ni tēra, kup na bar kupo gwas ni gwa.

¹⁷ Mən kulci mbarəm shirəm kə lar ja dədar ni den kəne, ama gip tu gəzən ra ngəlan da'a. Argon tu wu ndu'o ar ni'e wu su gip dlom gəmi nan kəne, kədə mbatl gin pal den wuri.

¹⁸ Aan, ar mbun'e də mbarəm dədar naar den mbarəme, in na ho mbatl ni gwa, ba'e se ami nəra nan kən gwa da'a.

¹⁹ Mimir gəni, wule kandatü gərmətli ba kum dli kəba gəri gwa, untuni a kum es den kəne. Aa pi ta kumi untu, se kən ni kə dəm wule Almasihu.

²⁰ E də wule ami nəra nan kən kəkəni, na aa mom kandatü aa shirəm nan kən gwa. Ama kəkəno a mom imnu aa ne in am ra da'a.

Hajara na Ishaku

²¹ Yarim ni kən kan kə ndu'e kə dəm gəs də Kulci kə Musa gwa, kə kum ni argon tu Kulciyi yari gwa da'aya?

²² Mə zhit gip Təlankur den'e Ibərahim ra na mir moni rop. Nyayi nəmo nya gər zher tu ni, kan nəmi ngapo nya gər gəs kan zher ni dagwa.

²³ Nya gər kə zheriwo gər tənı tək kəba argon tu mbarəm ndu gwa. Ama nya gəs gəri kə gər tu kan zher ni dawo, gər tənı den gudlum shirəmi.

²⁴ Kup muntu ra na nupi gon esi. Mətli rop juwo wini den dəmi kə gudlum shirəm rop kan Yam pi na mbarəm gəs gwa. Hajara ni den dəmi kə gudlum shirəm tu kan Yam bi Musa den tləndər Sinai gwa. Mən kopi gudlum shirəmi muntuwo, wi nəra wule zhere. Munju kup gər wur tək kar tiwo zher ni.

²⁵ Mbəli den muntuwo ar ni'e Hajara nəra den dəmi kə tləndər Sinai kan gip atl kə Arabiya gwa. Ti ni'e shishidər kə bən Urushalima kə kəkəni, domici ti na mimir gəs kupo zher ni.

²⁶ Ama Urushalima kə to yamkawo dəmi kə enci ni, eso, ti ni'e nəna gəmi.

²⁷ Ar ra na rəshi'e, <<Pi ghol mbatli, ki njikəne, ki kan kə gər dagwa.

Tli yar yam gip ghol mbatli, ki kan kə bom ci tu gəri dagwa.

Domici gər mətli tu kan kos gəs bali ti kaar baa gər mimir na womti ar man gər mətli kan na kos gwa.>>

²⁸ Ama kən mir byari, wule kandatü kan Ishaku ra, nya ni tək kə ba gudlum shirəmo, kən ma untuni kən ra mimir kə gudlum shirəm ni.

²⁹ Ama wokoci tawo, nya tu kan gər ti tək kəba argon tu mbarəm ba ndu gwa pi gapa na nya tu kan gər ti tək kəba ruhu gwa. Untuni ar ra kəkəni.

³⁰ Shirəm kə Yam wule, <<Kar gər zher tuka na nya gəsi, domici nya zheri baa dəm mən gaade bomi na nya kə muntu kan zher ni dagwa.>>

³¹ Ra untuwo, mir byari, mən mimir kə gər zher ni da'a. Ama mən mimir kə muntu kan zher ni dagwa ni.

5

Enci gip Almasihu

¹ Almasihu dəli mi ni kədə mə pini dəmi kə enci. Ra untuwo, dlər ni hoyi, ba kə pa pal ni zher kə doka es da'a.

² Kumən ni, ami Bulus, a yari in'e, kən ni kə za sər kən den bi kə dəmi dlat na Yamo, Almasihu dəm argon kar kən da'a ituwi.

³ Aa pa yari ine, kup muntu za də sər tiwo, ar nəm ti te yar ka tək kop kulci kə Musa kup ituwi.

⁴ Kən kan kə ndu'e kə dəm dlat kar Yam tək kə ba kopi kulci kə Musawo, kə dəli gam gin ka gip Almasihuwi, eso, kə nge zo mbatl kə Yam ituwi.

⁵ Ama miwo, tək kar iko kə Ruhu kə Yam ni mən den la'i mbatl naar den pət tu kan Yam nəm mi'e dlat ni mənra kar ti domici mə ngəshtən gəmi den Almashu gwa.

⁶ Mən kan gip ngashi gam na Almasihuwo, dəmi na sərtəne ko ndubuliwo argon ni da'a. Argon tu ba ndu'o ar ni'e ngəshtən gəmi den Almasihu kan ba shin tək kəba ndu'i byar gwa.

⁷ Nan kə ngəsh kən den Almasihuwo, kən ra den kopi gəs dlat. Woni kem kən kə za'i kopi ge shirəm kawu?

⁸ Tle gam tu kan pi ino sur kar Yam kan lakən bi gwa ni ar dəl da'a.

⁹ Wule kandatü ba wul ra gwa'e, <<Yisti njem ni ba kem bəredi na naari kə tlitəne.>>

¹⁰ A tabbatewi den'e gip ngashi gam gəmi kup na Almasihuwo, murgon ba'i jili inka da'a. Yam baa hukunte kup murgon tu kan baa ndu jili gin kagwa, ko ti woni.

¹¹ Mir byari, in wazu kə sərən ni a'i den piwo, ununu kem mbarəm den kumim dliwe? Na də wule wazu kə sərən ni a kulci mbarəm gip wazu gən'e Yesu məsh kədə tə dəli mi, na ar ba dəmi murgon bar kə pati asəm da'a.

¹² Na a ndu'e mən tli in mbatl juwo, ar baa mani wu pali gam gəzən wule wu'i ni moniyi da'a.

Za ni də Ruhu kə Yam kop nan kəne

¹³ Mir byari, Yam lakən ni bi kə zami enci, eso ba kə pən ni enci tu kə pini pitən kə dli da'a. Də ndutən kə Yam kem kən kə ne am ya'ən ra.

¹⁴ Kulci'e <<Mə ndu berəm dəmi gəmi wule kandatu mə ndu gam gəmi.>> Kulci nəm tu ni tla gam kə Kulci kə Musa Kup.

¹⁵ Ama kən ni kə ci cina na dlan na ngəngash ya'ən wule dabba kə gip ləpo, ngup kənni, ba kə kem ni ya'ən kə ndetən da'a.

¹⁶ Argon tu a yariwo ar ni'e, za ni də Ruhu kə Yam kop nan kəne, ar ni baa kem kə nge pitən kə dli.

¹⁷ Domici dliwo ar ba nduni argon tu ba pi gapa na Ruhu gwa, eso Ruhu ba pi ni gapa na pitən kə dli. Gip dlan na ezən ni wura ko gigasi, ar ni kem ki pi argon tu kə ndu gwa da'a.

¹⁸ Ama wokoci tu Ruhu kə Yam ni ba kop nan kəno, kulci kə Musa baa'i kop nan kən da'a.

¹⁹ Pitən kə dliwo ar ra na ghuuni da'a, muri na mətli na moni kari, pi bar kə dədanye, na holi kumi shame,

²⁰ bote arjen ju kan Yam ni dagwa, na tle woti, na ngetəne, na pi dlanye, na nge zami kə goni, na pi lo'e, na ndu'i gami, na tatli gami, na bətli asəm gip barka,

²¹ pi lo na zami kə byari, na tle bar ju ba tlo mbarəm gwa, na pi nyel kə warwat pitəne, na kup nami warwat pitəne. Aa dəli in kəme, ksandatu a dəli fa gwa'e, kup mbarəm mən pi bar juwo, wi zam tetən gip mulki kə Yam da'a.

²² Ama Ruhu kə Yam ni ba kop nan miwo ar ba kem mi kə pi ndutəne, na pi

ghol mbatli, na dəmi zhəlili, na te mbatl kaarka, na pi mbarəm ho bari, na pitən dlat, na pi aminci,

²³ na ghaləm mbatli, na nəmi gami. Kulci gon ra kan nge pitəni munju da'a.

²⁴ Mbarəm ju kan ba dəm gip ngashi gam na Almasihu Yesuwo, wu ba dli gəzənka den kin wi nan wu za də pitən kə dli na kup arjen ju dli ba ndu gwa kop nan wur dagwa.

²⁵ Tun kan Ruhu kə Yam ni kem mən ra na raiwo, na də Ruhuyi kop nan mi gip dəmi gəmi kup.

²⁶ Ba mə dəm ni mən bə ngetle, ko mən tli byar mbatli, ko mən pi lo na zami kə byar da'a.

6

Gaa ni ya'əni

¹ Mir byar mən kopi, kən ni kə shin gon gin ni ndaka gip pi warwat pitəno, kən kan Ruhu kə Yam ra gip kəno, se kə pali tini dir den təp dem-dem. Ama ngup kən ni bəse gip pali erəm gin dir den təpo, kən ma kə ndaka gip godetəni.

² Neni am ya'ən ra gip pəni gibər gosgam gəzəni. Təp untu ni ki pi argon tu kan Almasihu kulci in kə pi gwa.

³ Kup murgon tu ba kum ti argon ni, ngapo ti argon ni da'a, tə seni gam gəsi.

⁴ Ra untuwo, naa də ko gonge mbarəm gode mbap gəs tə shin ko bə ngetl tu tə piwo den argon tu tə pi gwa ni. Ti cingər gam gəs na murgon es da'a.

⁵ Ko gonge mbarəm baa pən ni gos gam gəsi.

⁶ Kup muntu kan kulci ti shirəm kə Almasihuwo, naa tə tatl bar gəs kup na muntu kan kulci ti gwa.

⁷ Ba kə seni gam gin da'a, ba mani lo'i Yam da'a. Kup argon tu mbarəm nganiwo, arni ti rəshi,

⁸ domici muntu kan ngani gip dli kə də tə kumi gam gəs təmtəno, gip dli tuni ti zam ndetəne. Ama muntu kan ngani gip Ruhuwo ti zam rai kan baa pa dagwa təp kar Ruhu.

⁹ Ra untuwo, ba ar banyi mi nəka na ho pitən da'a, domici Yam baa bi mi batltən

kə mbap tu kan mə pi gwa, mən ni mə
cen mbatlka dagwa.

¹⁰ Ra untuwo, mənni mə zam təpo se mə
piini mbarəm kup ho pitəne, tun ba ma
də munju kan byar ni gip ngəshtən den
Almasihu gwa.

Shirmitən kə paa'i bisi

¹¹ Shin ni ca kukutl-kukutl rəshi tu kan
a rəshi in na am gən gwa!

¹² Mən ndu'i'e wu zam cirtən kar
mbarəm ni ba ndu'e də sərəkəne. Wu pini
untu kədə wu kətəri kumi dli tu kan wi tla
in kum wur den wazu'e dəltəno təp kar
Almasihu nan gəs ni ba zam gwa.

¹³ Munju kan na səriwo, wi na gam
gəzən wu kop kulci kə Musa ndekes da'a.
Ama wu ndu ni'e də sər kəne kədə wu bo
ngetl den'e wi ni wu kem də sərəkəne.

¹⁴ Ama ko njem aa bo ngetl na argon
da'a, se de na məshtən kə Yesu domici
gəni. Na ho bi, təp kəba məshtən gəs den
kin ni pitən kə duniya kən ina na ampani
karəm da'a, kan a'i na ampani gon gip
pitən kə duniya da'a.

¹⁵ Na səri na muntu kan ndubuli ni, ar
bite argon da'a. Bar argon tu maniwo ar
ni'e dəmi pel mbarəm kan Yam pali mi
gwa.

¹⁶ Naa də ghol mbatl na guna ger kə
Yam dəm na munju kup kan ba kop
shirəm tu gwa. Wi ni'e pel mbarəm kə
Yami.

¹⁷ Cina dəwo ba də murgon'i ghunəm
da'a, domici ami ra na dudur kə Yesu den
dli gəni.

¹⁸ Mir byari, naa də zo mbatl kə Babom
gəmi Yesu Almasihu dəm nan kəne. Ar
dəm untu.

Təlankur kə Bulus də mən kopi kə Afisa

Bulus shirmi mən kopi kə Afisa

¹ Təlankur kən dəl ni karəm ami Bulus, nye mən kartən kə Yesu kan Yam zəzarəm gwa, kə də ri mbarəm kə Yam gip bən kə Afisa, munju kan bi gam gəzən Almasihu Yesu gwa.

² Naa də zo mbatl na dəmi zhəlili kə Ba gəmi Yam na Babom Yesu Almasihu dəm nan kəne.

Ho bar ju kan Yam bi mi gwa

³ Də dāda Yam Bəba kə Babom gəmi Yesu Almasihu. Tə pi mi albarka na ko gonge albarka kə Ruhu sur yam gip ngashi gam gəmi na Almasihu.

⁴ Kapən də Yam pi atl kundərəndlip ni tə zəzar mi gip ngashi gam gəmi na Almasihu, kə də mə dəm dləran munju ra na argon məgəni da'a den ger gəsi.

⁵ Gip ndutən gəs ni terka tə ne kə də mə dəm mimir gəs tər kar Yesu Almasihu. Yam pi ni untu den ar təmi təni bi tə pi untu.

⁶ Tə pini untu kə də mə dāda nartən kə zo mbatl gəsi, muntu kan tə bi mi ngələk tər kar nya gəs muntu tə ndu gwa, Yesu ituwi.

⁷ Tər kəba məshtən kə Almasihu ni Yam dēli mi kan tə ho'i mi warwat pitən gəmika gip ngashi gam gəmi nan ti. Muntu ni gode mi nartən kə zo mbatl kə Yami.

⁸ Tə bi mi zo mbatl tu na naari, na bopya, kup na momi bari.

⁹ Yam kum təmi kə buli mi sərri kə argon tu tə pən tor gip mbatl kə pi tər kar Almasihu gwa.

¹⁰ Argon tu Yam ba ndu piwo ar ni'e, wokoci ni piwo tə mee gam bar kup am də Almasihu, bar ju kan ra to yamka, na bar ju kan ra den atl gwa ijuwi.

¹¹ Tər kə ngashi gam gəmi na Almasihu ni Yam zəzar mi kə də mə dəm mbarəm gəsi, nan tə tare tə ne wi den untuni baa pi gwa. Tə pini bar gəs kandatu tə ne kə pi gwa.

¹² Tə pi ni untu kə də mən kan mə pare ngəshtən den Almasihuwo, mə pi dəmi kə dāda nartən gəsi.

¹³ Kə kum shirəm kə ge shirəmi wi. Ge shirəm tuwo ar ni'e zo shirəm tu kan dēli in nan kə ngəsh kən den Yesu gwa. Gip ngashi gam gin nan tiwo, tə bi in Ruhu kə Yami. Ruhu tu kan gode'e kən gwas ni gwa itu.

¹⁴ Ruhu kə Yam ni ba tabbate mi'e Yam baa bi mi argon tu tə wule tii bi mi gwa. Mii zam ni muntu gas tu Yam baa dēli munju kan gwas ni gwa. Muntu ngapo den bi dāda nartən gəs ni.

Shirəm na Yam kə Bulus də mən Afisa

¹⁵ Den untuwo, a goode Yam tun kan a kum gəs kə ngəshtən gin den Babom Yesu, na ndutən tu kə pi mbarəm kə Yam gwa.

¹⁶ A za goode Yam den kən da'a. A laa kən gip shirəm gən na Yami.

¹⁷ A liri'e də Yam muntu kan ti ni'e bəba mən nartən kə babom gəmi Yesu Almasihu kem də Ruhu gəs bi in bopya, kan də Ruhu gəs buli in kə də kə mom Yam hoyi.

¹⁸ A lir Yam es kə də kə mom ge shirəmi, də kə mom ni la'i mbatl tu tə lakən bi dene gwa. Kədə kə pa mom ni nartən kə albarka tu kan ti pi mbarəm gəs gwa.

¹⁹ A pa lir Yam də tə bi in momi nartən kə iko gəs tu kan ba mani ngashi na argon dagwa, ar ni'e iko tu kan ba ne mi am ra mən kan mə ngəsh den Almasihu gwa.

²⁰ Yam gode ni iko mən ndərtən tu nan tə tli Almasihu gip gambəci'e, kan tə ne ti den am shimli gəs to yam ka gwa.

²¹ To yami kani tə dəm sur gami na ko gonge mulki, na iko, na ndərtəni, na ga babomi, na kup kiri sun ju ba bi gwa, ba'e gip zhan kən ni katl da'a ama ar ri patən kə bari.

²² Yam ne ko unu atli də iko kə Almasihu, tə pa ne ti den gam kə ko unu kə də domtən kə mən kopi zam ci cina ra.

²³ Domtən kə mən kopi ni'e dli kə Almasihu, gip domtən kə mən kopi ni ba shin pitən kə Almasihu kup, ti kan na iko den ko unu na ko ako gwa.

2

Dāmi na ge mbatl gip ngashi gam na Almasihu

¹ Faro kən ni wule mēshi mbarəme, domici kə nge kopi Yamka kən den pi warwat pitəne.

² Faro kən nēra den dāmi gip pi warwat pitəne, wule nami mbarəm kan mom Yam da gwa, kən den kopi gun dun itəri. Ti ni'e ruhu tu kan ba co mbarəm kə nge kopi Yam gwa.

³ Kup gəmi faro mən ni den pi warwat pitəne, mē ne den kopi argon tu dli gəmi ba ndu gwa na kopi ndu'i kə mbatl na damtən gəsi. Den dāmi kə warwat pitən tawo, mē ndari dē lo kə Yam sur den mi wule nami mbarəme.

⁴ Ama Yamo laa'i ni tēra na guna gere, ndutən tu tē ndu mi na riwo ar naari.

⁵ Ar ni kem nan mən ra mēshi far gip nge kopi Yamo, Yam kem mē dām mən gē mbatl na Almasihuwi. Yam dēli in ni tēp kə ba zo mbatl gəsi.

⁶ Yam tli mini gip mēshtəni kandatu tē tli Almasihu gip gambəci gwa, kan tē bi mi ba dāmi na Almasihu Yesu to yam ka.

⁷ Yam pini untu kə dē gip zhan mən dīrtəno tē gode mbarəm zo mbatl gəs mən nartəni, kan ba mani ngashi na argon dagwa. Zo mbatl tu kan tē gode mi tēp kə ba ngashi gam gəmi na Almasihu Yesu gwa.

⁸ Yam dēli in ni tēp kə ba zo mbatl gəsi, domici kə ngəsh kən den Almasihu wi. Ba'e destən kə gam gin ni da'a, ama bi bar kə Yam ni.

⁹ Ba'e batltən kə pi mbap gon ni da'a, bəse dē murgon bō ngetl ra.

¹⁰ Yam ni pali mi kandatu mənra kəkən gwa, tē pali mini peli gip ngashi gam gəmi na Almasihu Yesu. Yam pini untu kə dē mē pi mbuni bar ju kan tē ne terka kə dē mē pi gwa.

Mən Yahuda na nami mbarəm dām nām wi gip Almasihu

¹¹ Ra untuwo, dam kən ni den kandatu kən ra far gwa, kən mən Yahuda ni da'a tēp kə ba gəri. Mən Yahuda ba lakən ni bi'e <<Ndubuli.>> Artu sərən tu ba piwo gip dli ni na am kə mbarəme.

¹² Dam kən ni den'e wokoci tawo, kən ni den dāmi am luluri na Almasihu. Kən mən diki ni, bare kar mbarəm kə Isra'ila, kən ni ra gip gudlum shirəm tu kan Yam pi gwa da'a. Kən ni ra den kaar atl bat na la'i mbatli, ngapo kə mom Yam da'a.

¹³ Ama kəkən gip me gam gin na Almasihu Yesuwo, kən kan ra far dlyami na Yamo, dīr kən wi kosak nan ti tēp kar bəran tu kan Almasihu shoti wokoci tu tē mēsh gwa.

¹⁴ Almasihu na gam gəs ni dīri mi dāmi zhəlili. Ti ni tē ngashi gam mən Yahuda na munju kan mən Yahuda ni da'a wu dām mbarəm nām. Tē yas pan kə ngetən tu kan ra gip dlom gəmi gwawi.

¹⁵ Tēp kə ba bi dli gəs ni tē pali Kulci kə mən Yahuda na bar ju ar yari gwa ina iko da'a. Na untuni tē dīri dāmi zhəlili gip dlom kə mən Yahuda na munju mən Yahuda ni dagwa. Kan tē pali wur gəsgal nām den am kə gəsgal rop ju.

¹⁶ Tēp kə ba mēshtən kə Almasihu den kin tu ni dīri dāmi zhəlili gip dlom kə mən Yahuda na munju kan mən Yahuda ni dagwa. Tēp untu ni tē pa dīri dāmi zhəlili gip dlom gəmi na Yami.

¹⁷ Almasihu pi in wazu kə dāmi zhəlili kən kan mən Yahuda ni da'a, kan ra far dlyami na Yami, nan mi mən Yahuda kan ra kosak nan ti gwa.

¹⁸ Tēp kə ba argon tu Almasihu piyi gwa arni kup gəmi ropi bi mi dama kə dīrtən kar Bəba tēp kə ba Ruhu nām.

¹⁹ Kəkəno, kən kan mən Yahuda ni dawo, kə'i mēndiki ko bare da'a. Ama kə dām nām na mbarəm kə Yami, mir mən bom kə Yami.

²⁰ Kup gino wule bin ni kən ra kan tu den kulci kə mir mən kartən kə Yesu na mən yari shirəm kə Yam gwa, Almasihu Yesu na gam gəs ngapo ti ni'e bar ndəri tat gəs bini.

²¹ Ti ni gibərtən kə bini kup ra den ti, ti ni tē kem bi ni ar pi ta nartəni ar dām las ni dləran kan ne Babom gwa.

²² Tēp kə ba ngashi gam gin na Almasihu ni kən kan mən Yahuda ni da ma kə dām bin kan tu gwawi nām na nami mən ngəshtən den Yam wi, kə dē Ruhu kə Yam dām gip kəne.

3

Bulus pi wazu munju kan mən Yahuda ni dagwa

¹ Den untu ni ami Bulus la'əm gip bom kə moni den'e ami kə Almasihu Yesu ni, kan eso a pi in wazu kən kan mən Yahuda ni dagwa.

² Na ho bi a mom'e kə kum shirəm kə mbap tu kan Yam bim təp kə ba zo mbatl gəs den bi gin gwa.

³ Yam kem a mom sərri kə argon tu tə ndu pi, kandatu a rəsh njem dene gwa.

⁴ Kənni kə zhit təlankuriwo, kii mani momi bar ju a mom den sərri kə Almasihu gwa.

⁵ Terkawo mbarəm mani momi sərri tu da'a, kandatu kan kəkəno Ruhū kə Yam buli mir mən kartən kə Yesu na ga mən yari shirəm kə Yam kan bi gam gəzən gip bote ti gwa.

⁶ Sərriyi ni'e təp kə ba zo shirəm ni munju kan mən Yahuda ni da'a dəm mən zami gado nəm na mən Yahuda wi. Mə dəm wule njwal nəm gip dli nəm wi. Wu ma wii mani zami argon tu Yam wule ti bi mi təp kar Almasihu Yesu gwa.

⁷ A dəm ni nye mən yari zo shirəm tu kan bim gip zo mbatl kə Yam təp kar pi mbap kə iko gəsi.

⁸ Kup na ami ra atli na munju kan heli ni gip mbarəm kə Yamo, bim ni dama kə yari zo shirəm kən də munju kan mən Yahuda ni da'a, den bar nartən kə Almasihu muntu kan baa mani bori gəsi dagwa.

⁹ Yam zəzərəm ni kə də a yari mbarəm argon tu ra gip sərri tu gwa tetla-tetla, sərri tu kan terka ra na ghuuni kar Yam muntu kan pi bar kup gwa.

¹⁰ Yam pini untu den kəkəno təp kar mən kopiwo tə gode womti bopya gəs də mən mulki, na munju ra na iko to yam ka gwa.

¹¹ Muntu pini den argon tu kan Yam bari kə pi terka. Tə pa'i ni pi untuyi təp kar Almasihu Yesu Babom gəmi.

¹² Domici kə ngashi gam gəmi na Almasihu na təp kar ngəshtən den ti, muntu ni kem mən ra na ba'i bigul kə dīrtən cina də Yami.

¹³ Ra untuwo, a lir kən den ba kə dəm ni na ceni mbatl da'a domici kə kumi dli gən den bi gini. Muntu ba dəmi in bar kə be ngetle.

Shirəm na Yam den bi kə mən Afisa

¹⁴ Den untuni a kur ngus cina də Bəba,

¹⁵ muntu kan mən mir mən bom gəs ni, munju kup kan ra to yamka na munju kan ra den kaar atl gwa.

¹⁶ Shirəm na Yam gən ni'e də gip bar nartən gəso, tə ndəri in bigule, na tə bi in mani pi bar təp kar Ruhū gəs gip mbatl gini.

¹⁷ A shirəm na Yam kə də təp kar ngəshtən den Almasihu gino, tə dəm gip mbatl gini. A shirəm na Yam den kə ba ni gip ndutəne kan də ndutən zam dəmi gip mbatl gini.

¹⁸ Ndutən tu ni baa kem kən na mbarəm kə Yam kup mani momi kandatu ngəlantən, na tlyartəni, na totən den yami, na dlyamtən su atl ka kə ndutən kə Almasihu ra gwa.

¹⁹ Kə pa mom ndutən kə Almasihu tu kan tla gam kə momi bari. A pa shirəm na Yam kə də laa'i in den bi laa'itən kə Yam kup.

²⁰ Dədatən kupo kə Yam gəmi ni. Təp kə ba iko gəs kan den mbap gip mi gwa ni tə pi bar ar man kandatu mə liri ko mə dami gwa.

²¹ Naa də dədatən kə Yam dəm gip mən kopi, na gip Almasihu Yesu, ar kop zhan kup, ar ri patən kə bari! Ar dəm untu.

4

Dəmi nəm gip dli kə Almasihu

¹ Ra untuwo, ami kan ra gip bom kə moni domici kə Almasihu, a lir kəne, kən kan Yam zəzar kən kə dəm mbarəm gəs gwa, də kə pi ni dəmi tu kan baa gholi Yam mbatl gwa.

² Ko gigasi pali ni gam gin atli, na dəmi na ghaləm mbatli, dəm ni na te mbatl kaar ka, na mani dəmi na ya'ən gip ndutəne.

³ Pi ni kup argon tu kii mani pi kə gaa ni me gam tu kan Ruhū bi in gwa. Pi ni untu gip dəmi zhəlili tu kan ngashi in gam gwa.

⁴ Kup gino dli nām ni, Ruhu nām ni es ba kop nan kēne. Kēn ra na la'i mbatl nām kan lakēn bi dene gwa.

⁵ Babom gino nām ni, ngəshtēn den Yam gin nām ni, batisma nām ni pi ine.

⁶ Yamo nām ni, ti ni'e Ba kē mbarēm kup. Ti ni'e muntu kan den gam kē bar kup, tē pi mbap tēp kar ko unu, kan tē den dēmi gip ko unu.

⁷ Almasihu bi ko gonge gēmi zo bari. Tē bi ni na buli ame.

⁸ Kandatu ar ra na rēshi gip shirēm kē Yam gwa'e,

<<Nan tē to gēs yamo,

tē ndara na mbarēm ju tē nām wur gwa,

kan tē bi mbarēm bi bar kē Ruhu.>>*

⁹ Ununu, <<Tē to yami.>> Ba pi nupi im ba'e faro tē sur ni gēsi na atl da gwawu?

¹⁰ Ti muntu sur atl tu ni'e nām muntu to yami gami dē ko gonge yami, kē dē iko gēs nēra gip atl kundərəndlip.

¹¹ Almasihu yi ni bi jen mbap kē dēmi mir mən kartēne, jeno mbap kē yari shirēm kē Yami, jeno mbap kē yari zo shirēm kē Almasihu, kan jen ngapo mbap kē ne ger den mbarēm kē Yami, na mən kulci mbarēme.

¹² Mbap gēzēn ni'e wu kərəkēm mbarēm kē Yam kē pi mbapi, kē dē wu tu dli kē Almasihu ra.

¹³ Mbapi baa ci cina se kup gēmi ni mo gam gip ngəshtēn na momi Nya Yami. Na untu ni mi ndər gip ngəshtēn den Yami, ar ri mi gip dēmi kandatu Almasihu ragwa.

¹⁴ Ra untuwo mi'i dēm na holi damtēn den bar wule mimir da'a. Ba'i bali mi dē na barta na ko gonge itər kē pel kulci bar da'a. Mi'i kop kē mbarēm munju ba ndu jili gēmi ka na lar munju ba ni wule ge shirēm ni gwa da'a.

¹⁵ Ama mi yari ge shirēmi gip ndutēne, mən den nartēn gip ko unu wule Almasihu, muntu ti ni'e gam kē dliyi gwa.

¹⁶ Tēp kar ti ni dliyi kup mo gam dlakət. Kandatu ko gonge jwal ba pi zo mbap gēs gwa, ar ba ne am jwali jen wu naari, kē dē dliyi kup nēra gingələn den nartēn na ndərtēn gip ndutēne.

Pel dēmi gip Almasihu

* 4:8 4.8 Zab. 68.18

¹⁷ Kəkəno a ndu a yari in argon gip Babom den ba kē dēm ni kandatu munju kan mom Yam da'a ba pi gwa, na jiltēnka gip damtēn kē mbatl gēzēni.

¹⁸ Mbatl gēzēn nēra laa'i na dēmōni, kan wi nēra am luluri na ge mbatl tu kan Yam ba bi gwa domici kē dēmən gam gēzēni, na lati mbatl gēzēni.

¹⁹ Nan mbatl gēzēn konkawo wu'i na sham da'a, ar ni wu bi gam gēzēn gip holi dēmi dləran na ci cina gip pi ko unu bar kē dədānye.

²⁰ Ama kəno, untuni kē kulci den pitēn kē Almasihu da'a.

²¹ Kē kum den tiwi, kēn mən kopi gēso pa kulci in den kandatu ge shirēmi ra gip Yesu gwa.

²² Kulci in ni den kandatu dēmi gin ra far gwa, den kē byal ni kor pitēn ginka, muntu kan likawi na lam setēn gēsi.

²³ Pa kulci in den kē kərəkēm ni damtēn kē mbatl gin ar mbuni.

²⁴ Yam pali mi ni den kandatu tēra gwa. Pel pitēn tu ngapo ba mani ni shini tēp kē ba pitēn dlat na dēmi dləran.

²⁵ Ra untuwo za ni ceni lare, dē ko gonge mbarēm yari berēm dēmi gēs ge shirēmi, domici kup gēmi jwal kē dli nām ni.

²⁶ <<Gip pi lo gino ba kē pini warwat pitēn da'a.>> Ba kē za ni dē pət nda bin kē'i den lo da'a,

²⁷ domici lo ba bi ni gun dun itər tēpe.

²⁸ Naa dē muntu kan murno tē za pi mure. Naa tē pi mbapi, tē pi mbap hoyi na am gēsi, kē dē tē zami, tē pa bi munju am ri wur kaar da gwa.

²⁹ Ba kē zani dē mēgən shirēm gon dəl ter bi da'in da'a. Naa dē bar ju kup ki yariwo ar dēm kē ne am ya'ən ra den bi argon tu wu ndu gwa. Tēp untu ni shirēm gin baa ba'i bigul munju kum shirēmi gwa.

³⁰ Ba kē li ni Ruhu kē Yam mbatl da'a. Tune ni'e tiwo wule bē am ni kan ba sedē'e kēn kē Yam ni gwa gas patēn kē bari.

³¹ Za ni ko gonge dāsi mbatli, guzəl pitēn kē mbatli, lo'e, dlanye, ne shirēm mbarēm gam, na ko gonge mēgən pitēne.

³² Dəm ni na ho pitən na kumi guna den ya'əni, gafarteni ya'ənka, kandatu Yam gafarte inka tɔp kar Almasihu gwa.

5

¹ Ra untuwo, dɛm ni mən pi bar ju Yam ba pi gwa, den dɛmi gin mimir gəs kə ndu'i.

² Pi ni dɛmi kə ndutəne, kandatu Almasihu ba ndu mi gwa. Tə ndu mi kan tɔ bi gam gəs bar mən tɛmi kasər kan ta'i Yam gwa.

Dəm ni gip cirtən kə Yesu

³ Ba də kum shirəm kə muri na mətli na moni kari gip kən da'a, na ko gonge pitən kə holi dɛmi dləran, ko ndu'i gam gip zami ra. Munju ndari na mbarəm kə Yam da'a.

⁴ Ba də zam usun shirəm, na shirəm mburtəne, na mægən shirəm gip cet gi ni, domici ar ndari da'a, ama den bi untuwo dɛm ni mən goode Yami.

⁵ Mom ni'e mən muri na mətli ko moni kari, ko mən holi dɛmi dləran, ko mən ndu'i gam gip zami ra (muntu kan nəm ni tɛra na mən bote mir yam jeni) baa zam gaado gip mulki kə Almasihu na kə Yam da'a.

⁶ Ba də murgon jili in nəka na kədləm shirəm da'a, domici den warwat pitən ju ni lo kə Yam ba nde gam munju ba nge kopi shirəm gəs gwa.

⁷ Ra untuwo ba kə me ni gam nan wur gip warwat pitən ju wu pi gwa da'a.

⁸ Faro gam gin nəra gip dɛmənɪ, ama kəkəno kə zam cirtən wi tɔp kar Babomi. Ra untuwo dɛm ni wule mbarəm kə cirtəni!

⁹ Domici cirtən tu kan gip kəno ba gəri ni argon tu kan mbuni ni, na argon tu kan dlat ni, na pi bar gip ho mbatli.

¹⁰ Ngen ni argon tu baa gholi Babom mbatl gwa.

¹¹ Zaa ni pi warwat pitən ju mbarəm ba pi gip dɛmən gwa, ama dɛli ni bar ju ba pi gwa kəba cirtəni.

¹² Bar kə sham ni də shirəm den bar ju mən nge kopi shirəm kə Yam ba pi gip dɛmən gwa.

¹³ Ama in dɪri ko unu kə ba cirtəno, ar ni ba shin kandatu wura gwa hoyi.

¹⁴ Cirtən ba kem ni də shin ko unu. Ar ni kem ba wule,

<<Ki mən nde umuri, putu'e, tlyam gip məshtən gi,

Almasihu ba bi'i cirtəni.>>

¹⁵ Ra untuwo ngup kən ni den kandatu kə dɛm gwa. Ba kə dɛmni wule kədləm da'a, ama wule mən bopya.

¹⁶ Pi ni ho mbap na wokoci tu kə zam gwa, domici wokoci jin ni mbarəm ra laa'i na wani pitəne.

¹⁷ Ra untuwo ba kə dɛm ni kədləmi da'a, ama mom ni argon tu baa gholi Babom mbatl gwa.

¹⁸ Ba kə tla ni argon tu kup baa tlo kən gwa da'a. Muntu baa kem kən kə dɛmi kədləmi. Ama za ni də Ruhu kə Yam kop nan kəne.

¹⁹ Shirəm ni na ya'ən na shirəm kə gip Zabura, na kon dɛda Yami, na kon mən ruhu. Pi ni ta dɛda Babom gip mbatl gini.

²⁰ Ko gigasi goode ni Yam Bəbayi den bar kup gip sun kə Babom gəmi Yesu Almasihu.

²¹ Bi ni gam gin gip kopi shirəm kə ya'ən na mbatl nəm gip shini nartən kə Almasihu.

Mətli kushi na moni gəzəni

²² Mətli kushi, wule kandatu kə bi gam gin gip kopi shirəm kə Babom Yesu na mbatl nəmo, untu ni pa kii bi gam gin gip kopi shirəm kə moni gin na mbatl nəm.

²³ Domici kos ni gami də gər gəsi kandatu kan Almasihu ni'e gam kə mən kopi gwa. Wi ni wule dli gəsi kan ti ni'e mən dɛli gəzəni.

²⁴ Kandatu mən kopi ba ngusi gam Almasihuwo, untuni mətli kushi ba ngusi gam moni gəzən gip bar kup pa'e.

²⁵ Moni, ndu ni mətli gini, kandatu Almasihu ba ndu mən kopi kan tɔ bi gam gəs den bi gəzən gwa.

²⁶ Almasihu pi ni untu kə tɔ ne ti ka markəmi dləran, tɔ sar tɔka, tɔp kə ba ho'i gəs na mal gip shirəm kə Yami.

²⁷ Almasihu pii ni untu kə də tɔ dɪri gam gəs mən kopi gip dɛdatən naari. Wu nəra na argon mægəni, ko wantən, ko warwat bar gon es da'a. Ama wi nəra dləran na argon mægəni da'a den ger gəsi.

²⁸ Untuni esi, ar nəm də moni ndu mətli gəzən kandatu wu ndu dli gəzən gwa.

Muntu ba ndu gər gəso gam gəs ni tə ndu'i.

²⁹ Murgon ra kan tabe nge dli gəs gwa da'a, ama tə gaa ni dli gəs kandatu Almasihu ba ndu mən kopi gwa.

³⁰ Ko gonge gip miwo kəti ni den dli kə Almasihu.

³¹ Kandatu ar ra na rəshi gwa'e, <<Mbarəm baa za bas na naska kan wu ngash gam na gər gəsi. Ropiwo wi dəm dli nəm.>>

³² Muntuwo bar shirəm tu kan na ghuuni gwa ni, ama ami ni den shirəm den Almasihu na mən kopi kup.

³³ Untu ni es a yari, ar nəm kos te yarka tə ndu gər gəsi kandatu tə ndu gam gəs gwa. Gəri ngapo ar nəm ti te yarka tə ngusi gam bakos gəsi.

6

Mimir na mən gəri gəzəni

¹ Kən mimi, tun kan kən kə Babom Yesuno, kop ni shirəm kə mən gəri gini, muntuwo kor ni ar ra.

² Muntu ni'e doka kə pari kan ra na gudlum shirəm gwa'e, <<Kə ngusi gam bəba na nəna gi,

³ kə də bar mbuni'i ra, kan də muri dlyami'i den kaar atli.>>

⁴ Ga bəba, ba kə pini argon tu baa kem mimir gin kə la'i gam də rai ka da'a. Argon tu kii piwo ar ni'e, gaa wur ni, ne wur ni den ho təpe, kan kə kulci wur ni na kulcitən kə Babomi.

Ga zher na Babom gəzəni

⁵ Kən zhere, kop ni shirəm kə ga babom gin kan den kaar atl gwa na mbatl nəm. Ngusi wur ni gam na mbatl nəm, wule Almasihu ni kə pi ti.

⁶ Kop ni shirəm kə ga babom gin ko gigasi ba'e se wini den shini gin, kə shini kə ger katl da'a, ama wule zher kə Almasihu, pi ni argon tu Yam ba ndu gwa na mbatl nəm.

⁷ Bote wur ni na mbatl nəm wule Babom ni kə bote ti, ba'e mbarəm da'a.

⁸ Kə mom'e Babom baa batl ko gonge mbarəm den kup mbuni bar tu tə pi gwa, ko ti zher ni ko tə nya mən bom ni.

⁹ Kən ga Babomo, pii ni ga zher gin untu. Ba kə la wur ni gip bəti da'a, mom

ni'e Babom gəzən kup na gegino nəm ni, ti ni to yam ka. Tə ngapo tə ndu murgon man gon da'a.

Bar kə dlan ju Yam ba bi gwa

¹⁰ Kə pa'i bisiwo, ndəni gip ngashi gam gin na Babomi. Naa kə zam ni ndərtən tət kə ba iko gəs mən nartəni.

¹¹ Yem ni kup bar kə dlan ju kan Yam ba bi gwa, kə də kə mani dləri na ndərtəni kan kii mani tare gam gin bi də tət ju kup kan gun dun itər ba nəm mbarəm nari gwa.

¹² Domici destən gəmiwo na mbarəm ni da'a, ama gapa ni na mən mulki, gapa na mən iko, gapa na kiri mani pi bar gip atl kə dəməni, kan na gapa na dun itər kə to dlom yamka.

¹³ Ra untuwo, yem ni kup bar kə dlan kə Yami, kə də pəti ni dīro, kə mani ni dləri ra. Kən ni kə pa'i dlanyiwo, kə sa ni ra dlər gip gapa nan wuri.

¹⁴ Dlər ni na ndərtəni, də ge shirəm dəmi in bar kə bali gəs mor gini, də pitən dlat dəmi in bar kə ghumi ngetle.

¹⁵ Naa də dəmi kə ritən kə yari zo shirəm kə dəmi zhəlili dəmi in kaptələn te asəm da'in ka.

¹⁶ Mbəli den munju kupo, də ngəshtən den Yam dəmi in bar kə dləri ge pəs kə gun dun itəri.

¹⁷ Naa də zami dəltən dəmi in posh gam gəlla to gam gin ka, shirəm kə Yam ngapo ar dəmi in bar səbər kə Ruhu am da'ine.

¹⁸ Shirəm ni na Yam tət kar iko kə Ruhu ko gigasi, kə kərceni gip shirəm na Yam na ko unu lirtəne. Dəm ni gədən, kərceni gip shirəm na Yam den am kə mbarəm kə Yami.

¹⁹ Shirəm ni na Yam den am gən pa'e, kə də kup wokoci tu a bəl biwo, də bim mani shirəm nan aa mani yari səri kə zo shirəmi bat na bəti gwa.

²⁰ Ami ra na bali domici a yari zo shirəm kə Yami. Shirəm ni na Yam kə də a yari bat na bəti, a yari kandatu ar ra gwa.

Shirəm kə pali bi

²¹ Tikikus, erəm gəmi kə ndu'i muntu kan bi gam gəs Babomi gwa, baa yari in bar kup, kə də kən ma kə mom kandatu amira, na argon tu ami den pi gwa.

²² Den untuni a kar ti kar kəne, kə də
kə mom ni kandatu mən ra gwa, kan tə
ba'i in bigul ra.

²³ Naa də Ba gəmi Yam na Babom Yesu
Almasihu bi in dəmi zhəlili, na ndutəne,
na ngəshtən den Yami.

²⁴ Də zo mbatl kə Yam na ndutən tu kan
baa pa dagwa kop kup munju ba ndu
Babom Yesu Almasihu gwa.

Mən Pilipi

¹ Təlan kur kən dəl ni təp karəm ami Bulus na Timoti, zher kə Almasihu Yesu də rii mən tsarki ju kan mən kopi ni gip Filibi gwa, nəm na mən ne ger den mən kopi na munju kan ba pi ti mbap gwa.

² Naa də zo mbatl na dəmi zhəlili kə Ba gəmi Yam na babom Yesu Almasihu dəm nan kəne.

Shirəm na Yam kə Bulus den mən kopi kə Filibbi

³ Gastu kup a dam kən gip mbatl gəno a kur gode Yami.

⁴ Ko gigasiwo na ghol mbatl ni a shirəm na Yam domici gini.

⁵ Argon tu kemo, kən ni kə mo gam namən gip pi wazu tun gastu kan kə kum gwa.

⁶ A tabbate'e Yam tu kan pare pi mbuni mbap tu gip kəno, ti ci cina har tə pa'i mbapi gas tu Yesu Almasihu ba pal sur gwa.

⁷ Ar nem dlat a tune na kup gin ko gigasi, tunkan ami ra nan kən gip mbatl gən gwa, untuni, ko ami ra na bali na sarsari, kən ra den ngashi gam namən gip tsare shirəm mən təmtən tu kan a dlər dene gwa.

⁸ Yam baa shedem den kandatu a ndu shini kup gin na ndutən kə Almasihu gwa.

⁹ Shirəm na Yam gən utu, də ndutən gin nar cina-cina na momi Yam na ko gonge momi bari.

¹⁰ Muntuni baa kem kə mani nəmi argontu mbuni ine, kədə gastu kan Almasihu baa pal suro, kə nəra mən tsarki gip Kəristi,

¹¹ la'i na batltən kə ceto gin kan ba zam gip Yesu Almasihu kədə dədə Yam də yabe ti.

Baltən kə Bulus kem ci cina kə zo shirəmi

¹² Kəkəno a ndu'e kə momi, mir byari, den argon tu zaməno ar kemni ci cina kə yari zo shirəmi.

¹³ Den untuni, ar kem mən bi utu kan ba ne ger den bom kə moniyi na mbarəm kup mom'e sabo na Almasihu ni bələmi.

¹⁴ Domici kə baltən mən ni, na womti gip mir mən kopiwi zam ba'i bigul kə yari shirəm kə Yam bat na bərti.

¹⁵ Na ho bi jen ba pini wazu kə Almasihu gip ghuve na ndu'i gami, ama jen ngapo na zo mbatl ni wu pi wazu kə Almasihu.

¹⁶ Jenə wu pini gip ndutəne, na momi'e, lem nika də domici kə wazu tu kan a dləri ti gam gwa.

¹⁷ Jenə wu pini wazu kə Almasihu gip ndu'i gami, ba e na zo mbatl ni da'a, domici wu shin wule wi bim ni patli gam ra gip baltən gəni.

¹⁸ Kan ununu ar bitewu? Zo bar gipiwo ar ni'e, gip ko unuwo ko gip ndu'i gami ko na ho bi ni, pi wazu kə Almasihu wi. Den untu ni ngap a pi ghol mbatli. Aan, untu ni aa ci cina na pi ghol mbatli,

¹⁹ Domici a mom'e təp kəba shirəm na yam gin ni na ne am ra tu kan Ruhu kə Yesu Almasihu ba bi gwa, argon tu za mənə ar ba dəm kə dəli gən ni.

²⁰ A pi ghol mbatli, a la mbatl es'e gip Babomo baa bim sham da'a, ama a shirəm na ndəri mbatli. Gip bar ju kup aa pi wo, naa də Almasihu zam dədatən kəkən na ko gigasi təp karəmi, ko ami ra na rai ko na məshi gwa.

²¹ Domici karəmo, ami nəra na rai wo Almasihu ni, amini a məshka ma zami ni.

²² A mom kə pəni da'a, ami ni a ci cina na dəmi gip dli, ar ba dənim zami ni.

²³ Mbatl gən tatl kawı rop, a ndu mani a pal gən to kar Almasihu ka, untun manim naari.

²⁴ Ama ar mani in naar də a dəm nan kən gip dli.

²⁵ Ama a mom'e kup gin kə'i ndu'əmi. Ar ni kem a tabbate'e a ga kən kə də kə nari kan kə dəm na ghol mbatl gip ngəstən gin den Yesu.

²⁶ Təp untuni, amini a dır kar kən eso, ki zam bar kə bə ngetl ra gip Yesu Almasihu domici kə argontu tə pi təp karəm gwa.

²⁷ Gip ko unu wo, pini dəmi tu kan ndar wazu kə Almasihu gwa. Ko a dır kar kəne ko a kum bar den kən ami nəra da'a, a mom e ki ba hoyi gip Ruhu, bi gin nəm domici kə nəmi zo shirəmi.

²⁸ Ba kə kum ni bərti kə mən nge gin da'a. Muntuni baa gode wur'e baa pa'ika nan wuri, ama kəno Yam baa dəli ine.

²⁹ Kəno bi inwi den ami kə Almasihu ba'e kə də kə ngəsh kən den ti ni katl da'a, ama kə də kum dli domici gəs pa'e.

³⁰ Tunkan kən den ndotən gip destən tu kə shin a pa'am gipi, antu kəkən ma kə kum a'i gipi.

2

Kopi nge gam kə Almasihu

¹ Ra untuwo, in ba'i bi gul gon ra gip Almasihu, in muri mbatl gon ra kan ndutəne ba diri, in ngashi gam gon ra gip Ruhu, na ndutən gip guna gere, laa'i ni ghol mbatl gəni, kan kə dəmni na mbatl nəm təp kə ba ndutən nəm, kən ra na ngashi gam gip Ruhu, bi gin nəm.

² A lir kəne, kem ni a dəm na ghol mbatli təp kəba dəmi gin na mbatl nəm na ndutən nəm kən ra gip Ruhu nəm damtən gin nəm.

³ Ba kə pi ni argon gip nduə'i gam da'a ko na be ngetle ama pali ni gam gin atli kə dam kən den ya'ən man gam gini.

⁴ Kopini ndu'i kə gam gin katl da'a, ama kopi ni ndu'i kə jen pa'e.

⁵ Də pitən gin dəm nəm na kandatu kə Almasihu ra gwa,

⁶ muntu kan gip pitəno ti Yam ni gwa, tə pən dəmi gəs nəm na Yam tu ar dəmi ti bar kə nəmi jin-jin da'a.

⁷ Ama tə pali gam gəs argonni da'a, tə pali gam gəska wule zhere, nan tə pali gam gəska wule nəm gip mi gwa.

⁸ Nan zam ti na dli wule kə mbarəmo, tə pali gam gəska atli kan tə pən də tə məshi, məštəni ma kə batən den kini.

⁹ Ra untuwo, arni Yam dəda ti gami na ko unu, kan tə bi ti sun tu kan man ko gonge sun gwa,

¹⁰ kədə gip sun kə Yesu tuwo də ko gonge gam ghurum ngusi, to Yam ka na den atli na su gəsi na atl ka,

¹¹ arni ko gonge ləka baa nəm'e, Yesu Almasihuwo Babom ni kə də dəda Bəba Yami. Wi cir wule zingesi.

Cirtən wule zingesi

¹² Ra untuwo, kən ga berəm gəni, kandatu kan kə kur kum bi ba'e cina da'am katl da'a, ama kəkəno untuyi ra cina da'əmi, cini cina na pi mbap kə zami dəltən gin na bərti na dədartəni.

¹³ Domici Yamo ti ni tə pi mbap gip mbatl gini, tini tə kem kə pən tor gip mbatl gin kan kə pi mbap kandatu ndar ndu'i gəs gwa.

¹⁴ Pini ko unu bat na ngwartəni ko nge nəmi shirəmi,

¹⁵ Kə də kə dəmni dləran munju kan ra na wani pitən gam dawur da'a gwa mimir kə Yam munju kan raka argoni da'a kup na kən nərə den dəmi gip zhan mən dəsi tu'e, lastu kən den cirtən wule pitilla gip duniya gwa,

¹⁶ Təp kə ba dləri den shirəm kə rai kə də den pət kə Almasihuwo aa zam bi kə be ngetl ra den a kətər katl ko a pi mbap kə katl da'a.

¹⁷ Ngəštən den Yesu gin na mbap gin gip Babomo ar nərə wule hadaya kar ti, eso ko baa shotni bəran gən den hadaya tuwo, aa pi ghol mbatl kə a pihadaya tu na ghol mbatl na kən kup.

¹⁸ Den untuni kən ma ki pi ghol mbatl kə gyatl naməni.

Ga Timoti na Abafəroditas

¹⁹ A la mbatl gip Babom Yesu den aa kar Timoti rən kar kən ka cina de njem, kə də ami ma a zam ba'i bigul təp kəba kumi pitən gini.

²⁰ Murgon nem ra wule ti muntu kan ba ghun ti den kən hoyi gwa.

²¹ Jenə bar ju den wur gwani katl ba ghun wuri, ba'e argon tu kan kə Yesu Almasihu gwani da'a.

²² Kə mom imnu Timoti ra gwa ca, kanda tu mə pi mbap kə yari zo shirəm mən təmtən nan ti wule nya na bəba gwa.

²³ Ra untuwo a kum aa kari in bar nan ti na kumi argon tu ba zamən gwa.

²⁴ Na mbatl nəm ni ami ra gip Babomi, ar baa jima da'a aa cwati.

²⁵ A shin ar mbun e a kari in bar na erəm gən Abafəroditas. Berəm mbap gən ni e ti. Berəm ndotən ni esi, muntu kan kə karim ti dir də tə pim mbap gwa.

²⁶ Tə den ndu'i tə shin kup gini, ar ghun ti hoyi ma domici kə kum e tə pa ti na kumi dli.

²⁷ Untu ni dli ci ti wule ti məsh nəka, ama Yam kum guna gəsi, ba'e ti ni katl da'a, kup namən ni. Untu ni dawo na dun mbatl narin kawı.

²⁸ Ra untuwo, a ndu'e a kari in bar rən ka nan ti, kə də kən ni kə shin tə eso ki kum təmi, ami ngapo ar baa ca'in ghuntən ka.

²⁹ Nəm tənı na ghol mbatl gip Babomi, kan kə dəda ni badər mbarəm ju,

³⁰ Domici ti ni far kosak na məstən wi den bi mbap kə Almasihu, tə bini mbatl gəs kə də tə pim ne am tu kan kəno kə manim pi da gwa.

3

La'i mbatl ra gip pitən dli da'a

¹ Den bi pa'i bisiwo, mir byari, pi ni ghol mbatl gip Babomi. Ar ghunəm də a pa rəshi nəm bar tu da'a, kan kə də ar mbuni in ni.

² Ngup kənı na yer ju, mbarəm ju ba pi wani pitən gwa, mən tloyi dli ju kan ba wule sərən wu dene gwa.

³ Ai mən ni'e sərənı, min kan mə bote Yam tər kar Ruhı gwa, mən zami dədatənın Almasihu Yesu kan mə pən dli argon ni da gwa,

⁴ kup na ami na gamgən ami ra na tər kə zami gam tu gwa.

In murgon ra'es kan ba kum wule tə ra na gəs zami bigul gip dli wo, a man ti,

⁵ sərəm ni den pət kə wuzupse, ami nye mən Isəraila ni, gəs gal kə banyana, laa'i nye Ibəraniyawa. Tər kə ba kopi kulci kə Musa ngapo, ami nye mən Fasrisa ni.

⁶ Kə ba kuri gəs kə kopi adini wo a kumi dli mən kopi Yesu naari, gip pitən dlat kə ba kopi doka kə Musa wo ami ra na argon mægəni gam dam da'a.

⁷ Ama argon tu dəmim riba faro a pali ka ndetən ni domici kə Almasihu.

⁸ Ununu esu, a pali ko unu ndetən ni in baa ngash na cirtən kə ndu'i Almasihu Yesu kan ami ra nari gwa, cirtən tu kan baa mani ngashi na argon da gwa. Domici kə Almasihu ni a nəm a hol ko

unu. A pali wur ho bar ni da'a kə də a zam riba kə ngashi gam na Almasihu ra,

⁹ kə də zamən gip ti, muntu ngapo ba'e tər kə ba pitən dlat gən tər kəba kopi kulci kə Musa ni da'a, se de tər kə ba dlat pitən tu kan ba zam tər kə ba ngəshtən den Almasihu muntu kan ar ni'e dlat pitən tu ba zam kar Yam tər kə ba ngəshtən den Yesu gwa ni.

¹⁰ A ndu'e a mom Almasihu na iko kə tlytən gəsi kan na me gam gip kumi dli gəsi gip palui gən wule ti gip məstən gəsi,

¹¹ domici ko tər imnu ar rim gip tlıtən gəs gip məshi mbarəme.

Ndotən gip zami ci bəni

¹² Ba'e a zam ni kup bar ju wi da'a, ko a dəm na laa'i, ama ami ni den kərce kə də a zam argon tu Almasihu Yesu pi kə də a zam gwa.

¹³ Mir byari, ba'e a pənı ami na gam gən a zam nə wi da'a. ama bar nəm ni a pi, a məsəni nəka na argon tu tare bi ti kar wi gwa ami den ngeni bar tu kan ra cina gwa,

¹⁴ Ami den ndotən cina kə də a zam batltən kə ci bəni, muntu kan Yam la'əm bi dene kə tetən yam gip Almasihu Yesu gwa.

¹⁵ Kup gəmi kan narwi gip Ruhıwo, sai mə dam mini den bar ju. Ama in jen gin ra na damtən ka bom na untuwo, muntu ma Yam baa buli in momi gip mbatl gini.

¹⁶ Bar ariwo ar ni'e, mə cini cina den lastu kan mə nəm gwa.

¹⁷ Mir byari pini kanda kə pitən gəni, shinni munju kano pitən gəzən ndar kandatu mə gode in gwa.

¹⁸ Kanda tu a tle in yari, ar ni a pa yari in ra na lun gere, jen ra dəmi gəzəno arni wule kə mən pi gapa na məstən kə Almasihu ba'i den kini.

¹⁹ Gip utu ni wu ri kə pa'i, tu gəzən ni'e Yam gəzəni, bar kə be ngetl gəzəno ar ni'e sham gəzəni. Wu la ni mbatl gəzən den bar kə duniya.

²⁰ Ba dəmi gəmi wo to yam kani ar ra. Sur Kani mən den buti mən dəli gəmi, Yesu Almasihu,

²¹ Muntu kan ra na iko kə pali ko unu atli nan ti gwa. Tər kə ba iko gəs tu ni ti

canze dli gəmi mən məshtəni, kan tə pali mi wule dli gəs gip dədatəne.

4

¹ Ra untuwo, mir byari, kən ju kan ra gip mbatl gən ko gigasi, har ami den ndu'i shini gini, kən kan e ghol mbatl gən na rawani gən gwa, kandatu ki dlər na bi gul gin gip Babom gwa utu, kən berəm gən kə ndu'i.

Bii bi

² A dəli kəm ga Yudiya na Sintiki kə də wu nəm ezən gip Babomi.

³ Ki ngap berəm mbap gəni, a lir ki, ne am mətli ju ra, domici wu pa wur namən gip yari zo shirəm mən təmtəni, kup na Kəlemen na nami berəm mbap gəni, munju kan sun gəzən ra na rəshi gip tulan kur kə rai gwa.

⁴ Pini ghol mbatl gip Babom ko gigasi, aa pa yari ra, pini ghol mbatli.

⁵ Naa kə dəm ni mən te mbatl kaar ka gip baltən gin na mbarəm kup, mom ni'e Babom mbira wi kosak.

⁶ Ba də argon ghun kən ni da'a, se de gip bar kupo, yari ni Yam bar ju kə ndu gwa, tək kəba shirəm na Yam na lirtəne, nəm na goodetəne.

⁷ Tək untu ni Yam baa bi in muri mbatl tu kan man momi kə mbarəm gwa, ar baa gaa mbatl gin na damtən gin gip Almasihu Yesu.

⁸ Kə pa'i bisi wo, byari, kup argon tu kan ge shirəm ni, na argon tu baa kem dədatəne, kup argon tu kan dlat ni, kup argon tu kan ra ngəlan, kup argon tu kan ba diri ndutəne, na kup argon tu kan kə ho mbatl ni, wato den bar ju kup kan mani mbuntəni, ko argon tu kan kəm dədatəne, den munju ni ki dam kəne.

⁹ Bar ju jup kan kə kulci ko kə nəmi ko kə shin gipəni, la ni gip mbap gini. Yam kə muri mbatl baa dəm nan kəne.

Goode den bii bar kə mən kopi

¹⁰ A pi ghol mbatl nar gip Babomi nan den pa'iwo kə kə pa gode'e kənra namən gwa. Untu ni, far ma kən ra naməni, ama kə zam tək kən ki godem gwa da'ini.

¹¹ Ba'e a yari ni muntu den a hol ni argon da'a, domici a kulci dəmi gip kandatu kup a zam gam gən gwa wi.

¹² A mom kanda tu aa dəm gwa ko gip holi zami bari ko gip zami bari, A kulci mani dəmi gip ko unu pitən wi, ko na koshi naari ko na guzumi, ko gip zami bari ko gip holi bari.

¹³ Aa mani pi ko unu tək kar muntu kan ba bim ndərtən gwa.

¹⁴ Kup na untu ar mbuni in ra nan kə nem amra gip ghuntən gən gwa.

¹⁵ Kən mbarəm kə filibbi kə mom ca'e, nan a nəm mbap pi wazu kə zo shirəm mən təmtəni, nan a za atl kə Makidoniyawo mən kopi Yesu jen ra kan mo gam namən kəba bii bar na nəmi gwa da'a se kən katl.

¹⁶ Kup na kan a'i gip Makidoniya wo, kə karim bar na bar ju a ndu gwa ba'e bisi nəm da'a.

¹⁷ Ba'e ami ni den ngeni bii bar ju da'a, ama amini den ngeni argon tu baa mbəli ra in den zami gin gwa.

¹⁸ A nəm batltən gən wi ar man kandatu a kur nəm ma gwa, argon tu a ndu'o a zam wi, kəkən kan a nəm bar ju kə karim bar nari wi tək kar Abafəroditus gwa. Bi bar mən təmi kasər/təmtən ni, hadaya ni kan ba ndu gwa, ar ba təmi Yam bi.

¹⁹ Yam gən baa bii in bar ju kə ndu gwa tək kəba dədatən gəs mən nartən gip Almasihu Yesu.

²⁰ Dədatəno kə Yam Baa gəmi ni ar ri patən kə bari. Ar dəm untu.

Shirmitən kə pa'i bisi

²¹ Shirmi ni mbarəm kə Yam ka ra gip Almasihu Yesu. Byar kan ra de namən ba shirmi'in ka.

²² Mbarəm kə Yam kup ba shirmi'in ka, tun ba munju kan mən bom kə Kaiser gwa da'a.

²³ Də zo bii bar kə Babom Yesu Almasihu kop na ruhu gini. Ar dəm untu.

Mən Kolosi

¹ Təlan kur kən dəl ni təp karəm ami Bulus nye mən kartən kə Yesu, na təp kar Timoti, muntu kan nye mən kartən ni pa gwa.

² Də ri mbarəm kə Yam munju ba dəm gip bən kə Kolosi kan ra dlat gip kopi Almasihu gwa.

Goodetən gip shirəm na Yami

³ Mə goode Yam ko gigasi, Bəba kə Babom gəmi Yesu Almasihu, mən ni mə shirəm na Yam domici gin gwa,

⁴ domici mə kum shirəm kə ngəshtən gin den Almasihu Yesu na ndutən tu kə gode mən kopi kup gwa.

⁵ Argon tu kem kə pi untuwo ar ni'e, kən den la'i mbatl den argon tu kan ne inka to Yam ka gwa. Shirəm kə la'i mbatl tuwo kə kum ni gip kalma kə ge shirəmi, muntu kan'e shirəm mən təmtən gwa.

⁶ Shirəm mən təmtən tu den ci cina na gəri ho pitəne, ar den ci cina es na bildlitən rən gip atlka kundərəndlip, wule kandatu ar pi gip kən nan kə pare kumi shirəm kə zo mbatl kə Yam gwa, kə pa mom kandatu ar ra gwa.

⁷ Kə kulci ni təp kar Abafəras, berəm mbap gəmi, muntu kan ba pi mbap kə Almasihu na mbatl nəm den am gəmi gwa.

⁸ Ti ni tə yari mi shirəm kə ndutən tu kan kə pi gip Ruhu gwa.

⁹ Den untuni gas tu kan mə kumo, mə za goode Yam den bi gin da'a na liri Yam kə tə laa i'in na momi mbatl gəsi na bopya kə Ruhu na momi bari.

¹⁰ Mə shirəm na Yam də kə pini dəmi tu kan ndar mən kopi gwa kan kə ida'i təni mbatl gip bar kup, kən den dəli zo bar gip mbuni mbapi, kən den nartən gip momi bar kə Yami,

¹¹ kən den zami ba'i bigul na ko gonge ndərtən təp kə ba iko kə nartən gəs kədə kə bəni mbatl dlom gam gip te mbatl kar ka, na gip ghol mbatli,

¹² kə ne den goode Bəba, muntu kan kem mə zam gaago gip gaado tu kan tə ne

mbarəm gəs munju kan gip mulki kə cirtən gwa.

¹³ Tini tə dəli mi bi də mulki kə dəmən kan tə te mika gip mulki kə Nya gəs kan tə ndu gwa,

¹⁴ muntu kan təp kar ti ni mə zam pansetəne, muntu kan ar ni'e pəni warwat pitən gəmi kagwa.

Yesu man bar kup

¹⁵ Yesu ni'e kama kə Yam kan ba mani shini da gwa, ti ni'e gəri kə pari gip pi bar kup.

¹⁶ Təp kar ti ni pi ko gonge bari, bar ju kan ra to yam ka na sur atli, bar ju ba shini na bar ju ba mani shini da'a, ko dandi kə mulki, ko mulki ju kan ra, ko ga gunye, ko ga iko ju kan ra. Kup bar ju kan piwo, pi wur ni təp kar ti ar dəm gwasi.

¹⁷ Almasihu ni cina na bar kup, təp kar ti ni bar ju kan pi kup ra na gucipi.

¹⁸ Ti ni'e gam kə dli, muntu kan'e womti mbarəm mən kopi gwa, Ti ni'e kə pari, ti ni es'e kə pari gip mən tlitən gip məshi mbarəme, domici gip bar kupo tə dəm wi ti ni'e kə pari.

¹⁹ Tə gholi Yam mbatli kan Yam ba dəm gip ti na nartən gəs mən laa'itəni.

²⁰ Təp kar Almasihu ni'es tii pali bar ju kup tə pi gwa gəs dati. Təp kə ba shoti bəran kə nyayi kan ba den kini gwani, tə gudlum ngashi gam gip dlom gəs na bar ju kup kan ra to yamka na bar ju kan ra atl gwa.

²¹ Faro kə dlyamka na Yami, ar kem kə dəmka mən gapa nan ti gip mbatl gin mən pi wani bari.

²² Ama kəkəno Yam kərkəm dlom ginka nan tiwi gip dli kə Almasihu kə tlu na bəran təp kəba məshtən gəsi. Kəkən ngapo Almasihu ta kənwi mən pitən dləran, munju ra na wani pitən, na munju ba nəm wur na mægən pitən'es da'a cina də Yami.

²³ Sede kə cini cina gip ngəshtən gin den Yami, kən ra den dləri tapce den gəs bartu. Ba də jirkət kənnika kə zani la'i mbatl tu kan kə zam wokoci tu kan kə kum zo shirəm mən təmtən gwa da'a. Shirəm tu kan pi wazu gəs də kogonge

bar ju pi atli na yam gwani, ami Bulus ni a dām mən pi mbap gəsi.

Bulus pi mbap gip mən kopi

²⁴ Kəkəno ami den ghol mbatl domici kə kumi dli tu kan ami den tle den bi gin gwa, domici tēp kəba kumi dli tuni a laa'i bar tu kan sem kə kumi dli tukan Almasihu tla kə dli gəs gwa, mən kopi gəs ijuwi.

²⁵ A dām mən mbap kə shirəm mən təmtən tu tēp kəba nēmi amana kar Yam domici gini, kədə a yari'in shirəm kə Yam kan ra na laa i gwa.

²⁶ Shirəm tu a yari ino, sərri ni kan ra na ghuni tun gip gin na zhan mən womtitən gwa, ama kəkəno buli mbarəm gəs kan ra dləran gwawī.

²⁷ Yam ndu'e tē yari mbarəm gəs kan ra dləran gwa den'e munju kan mən Yahudan ni da'a ma, bar dēdatən kə sərri tuwo gwazin ni. Sərri tu ngapo ti ni'e Almasihu, muntu kan ra na rai gip kən gwa, muntu kan arni es'e la'i mbatl gin kə zami bar gip dēdatən gəsi.

²⁸ Arni kem mē yari kogonge marəm shirəm den Yesu Almasihu, mē dēli kogonge mbarəm kəme, mē pa kulci in bar ju na bopya gēmi kup kə dē mē ta kogonge mbarəm laa'i gip Almasihu.

²⁹ Den untu ni ami den ndotən ami den ndu'i es gip ndərtən tu kan Almasihu nem den bii gwa, muntu kan den mbap gipən gwa.

2

¹ A ndu'e kə mom unu destən ni ami den pi den kəne na munju kan ra su Laudukiya ka, kano na munju kan mo namən wi dagwa.

² Ndu'i gən ni'e dē bigul gəzən ba'i kan wu ngash gam gip ndutəne, kədə wu zam momi bar hoyi, kədə wu zam nartən kə sərri kə Yami, Almasihu na gam gəs ituwi.

³ Gip ti ni daraja na bopya na momi bar ra na ghuuni.

⁴ A yari in ni muntu bəse dē murgon tla gam gin ka na shirəm kə jiltəni.

⁵ Kup na gip dliwo ami ra nan kən da'a, ama gip Ruhuwo ami ra nan kəne. Ami den ghol mbatl nar na kumi kandatu kan

kən ra dlər hoyi, kən den ndotən gip ngəshtən gin den Yam gip almassihu gwa.

Kopi Yesu dīri pel dāmi

⁶ Tunkan kə nām'e Yesu Almasihu ni'e Babom gino se kə ci ni cina na bōmi asəm gin gip ti.

⁷ Ki mani pi untu kən ni kə ba gip ti hoyi gwa, kən den tu'i gam gin den gəs tu, kan kən den dləri den ngəshtən gin den Yami, kandatu kan mē kulci in gwa, kən den bidlitən gip goodetən gini.

⁸ Ne ni ger ca, ba dē murgon tla gam gin ka na momi bar kə atl kundərəndlip na momi bar kə jilitən ka kə katl munju kan ba dēl kar pitən kə mbarəm katl gwa tēp kəba iko kə ruhu kə duniya ni, ba'e tēp kar Almasihu ni da'a.

⁹ Gip Almasihu ni, la'itən kə pitən kə Yam kup ra gip dli gəsi.

¹⁰ Untu ni gip ti pa'e, kə dāmwi na laa'i, ti muntu kan mən mulki ni gam dē mulki na iko gwa.

¹¹ Gip ti ni'es sər kəne, ba'e sərtən tu kan ba pi na am gwani da'a, ama sərtən tu kan Almasihu ni pi ine, tēp kəba tusi'in pitən kə dli ka gwa.

¹² Nan kap kənka nan ti tēp kəba batisma kan ba tli in nan ti tēp kəba ngəshtən gin den Yam gip ndərtən kə Yami, muntu tē tli ti gip mēshi mbarəm gwa.

¹³ Faro kən nərə domici kə warwat pitəne na gip holi sərtən kə warwat pitən gini, Yam pali in na rai wi nəm na Almasihu. Tē pəni mi warwat pitən gēmi kawi kup.

¹⁴ Tē pi ni untu tēp kəba tloyi zap kə seda tu kan ra na rəshi den mi'e, mē cen kulcitən na ka'ida gəs kawi. Ama Yam pən ti kawi, kan tē ba tika den kin kan ba Almasihu gwa.

¹⁵ Tē nəm bar kə dlan ka na mulki na iko, tē kem wur wu tla sham tēp kəba tle gam gəzən den kin ba'i Yesu.

Kopi doka kəmwi da'a

¹⁶ Ra untuwo, ba kə zani dē murgon hukunte in den bar ju kə ci, ko den bar ju kə tla, ko den nge kopi nyel goni, ko nyel kə pel kyare, ko shukutən den pət shukutən kə sati.

¹⁷ Bar ju kupo wule hotoni katl kə bar ju baa cwat gwa, ama ge shirəmi kup kawo ar ba zamni gip Almasihu.

¹⁸ Ra untuwo, ba kə zani də murgon ngot kənka na ci bən gin təp kəba kuri gəs den hane gam gəzən kumi təmtəni domici kə ngeni lada na bote mən kartən kə Yam, na ne mbatl den shini tlonē, na tlorā kə katl da'a. Damtən kə dli gəzən ni kem wur pitən untu.

¹⁹ Ai badər mbarəm tuwo tə ngəsh dli den Almasihu da'a, muntu kan tini'e gam kə dliyi gwa. Ti nərə gam də domtən kə mən kopi kup, muntu kan'e dli gəs gwa, muntu kan ra njake na kəti kə dli na tlərti gwa, tə den nartən na nartən tu Yam ba bi gwa.

²⁰ Artu kə məshwi nəm na Almasihu, tə pa yente in bi də iko kə atl kundərəndlip kəni, unun kem kə'i den dəmi wule kə ini kə atl kundərən dlipu? Unun kem kə bi gam gin də ka'ida kə atl kundərəndlip kəni, muntu kan ra,

²¹ wule ka'da kan ba wule,<< ba kə nəm da'a, ba kə bom da'a, ba kə tabe da'a gwawe?>>

²² Iri ka'ida juwo bar ju ba moka gwani domici ba wur ni den bi kulci kə mbarəme.

²³ Na ho bi, iri ka'ida juwo ar ra na pitən kə bopya kandatu wu dīri kuri gəs gip adini tu kan mbarəm ni ngari gwa, na ngati gam den hane gam gəzən kumi təmi den bi ngeni batltəne, də kumi dli esi. Ama na ho bi, ka'ida juwo wə ra na iko gon kəba hane lam/ndu'i kə dli da'a.

3

¹ Nan tli'in ni na Almasihuwo, neni mbatl gin den bar kə to yam ka, las tu kan Yesu ra njon den am shimli kə Yam gwa.

² Dam kən ni den bar kə to yam ka, ba'e den bar kə atl da'a.

³ Kə məshka wi, kan mbatl gin ra na ghuuni na Almasihu gip Yami.

⁴ Nan Almasihu muntu kan'e mbatl gin ni cwato, se kən ma kə cwat nan ti gip dədatən gəsi.

⁵ Ra untuwo, se kə dəli ni pitən kə dli gip kən ka, munju kan'e, muri na mətli kaari, na pi bar kə dədfanye, lami na dun

mbatli muntu kan ar ni'e bote bar ju kan Yam ni dagwa.

⁶ Den bar ju ni lo kə Yam ba sur den munju kan ba kum bi da gwa.

⁷ Kən na gam gin ma faro untu ni kən ra nan kə'i gip dəmən gwa.

⁸ Ama kəkəno ar nəm kə pətl kən ni na badər pitən ju. Za ni pi lo'e, na ghut mbatli na ngetəne, na li jen gami, na wani shirəm gip bi gini.

⁹ Ba kə ceni ni ya'en lar da'a, tunkan kə tare kə byali pitən gin kə far na mbap gəzən kawī gwa,

¹⁰ kan kə pən pel pitəne muntu kan ba pali ti peli gip momi bar kandatu mən pi gəs ra gwa.

¹¹ Bartuwo argon ra wule, mən Yahuda ko mən helas, səri ko muntu səri ni da'a, muntu kan mən kom mbatl ni, mən ka gip ləpe, na zhere na muntu kan zher ni da'a, kup gəzəno nəm ni, Almasihu nəm ni, ti ni ngap gip bar kup.

¹² Ra untuwo, kən kan zəzari kə Yam ni, mən tsarki kan kə ndu'i gwa, dām ni mən guna gere, kə pi mbarəm ho bari, kə pali ni gam gin argon ni da'a na shu'i gami na kərçetəne.

¹³ Pi ni hakuri na ya'əni, gon ni pi'in hoyi dawo, gaparte tənika, kandatu kan Babom gaparte in warwat pitən gin kagwa, kən ma se kə gaparte ni ya'əni.

¹⁴ Den kar kə untuwo, pən ni mbatl kə ndutəne, muntu kan arni ba bal ko unu gip la'itən kə ngashi gam gwa.

¹⁵ Naa də muri mbatl kə Almasihu dām gun gip mbatl gini, nan den bi ndutən tuni Yam lakən bi gip dli nəm gwa. Dām ni mən pi godiya.

¹⁶ Naa də shirəm kə Almasihu dām gip kən hoyi, kə ne den kulci ya'əni, kə ne den dəli kəm ya'ən na bopya kup, kən den wuli kon kə zabura na kə dəda Yami, kən den wuli kon ju kan Ruhū ni kirkire gwa, kən den wulu koni na goode Yam gip mbatl gini.

¹⁷ Bar ju ki pi kup, gip shirə ko baltəno, pi ni gip sun kə Babom Yesu, kə ne den goode Bəba Yam təp karti.

Dəmi tu kan ndari də pi bom kə mən kopi gwa

¹⁸ Kən mətli kushi, bi ni moni gin gam gini kandatu ar ndari gwa

¹⁹ Kən moni ngapo, ndu ni mətli gini ba kə gode wur nu mbatl kan ra na guna ger dagwa.

²⁰ Mimiri, ngusi ni gam mən gəri gin gip ko unu, argon tu ba gholi Yam mbatl gwa itu.

²¹ Ga bəba, ba kə kem ni mimir gi wu kum lo da'a, bəse də mbatl gəzən cənka.

²² Ga zhere, ngusi ni gam ga babom gin gip ko unu, ba kə pi ni mbap kə shini kə ger katl də kə gholi mbarəm mbatl da'a, ama pi ni na mbatl nəm, kə bərti Yami.

²³ Argon tu kii pi kupo, pi ni na mbatl gin kup, kandatu ki pi Babo gwa ba'e mbarəm da'a.

²⁴ Tunkan kə mom'e Babom baa bi in gaado ar dəm bi bar gini. Babom Almasihu ni kə bote ti.

²⁵ Mən pi wani bar baa zam batltən gəsi, mənkan gwan ni mənta gwan ni da'i ra da'a.

4

¹ Ga Babomi, zami ni zher gin bar ju kor kan mbun gwa, domici kə mom'e kən ma kən ra na Bəba to yam ka.

Kulci yi jeni

² Bini gam gin gip shirəm na Yami, dəm ni gədən gipi kə ne den goode Yami.

³ Shirmi mi ni na Yam pa'e, də tə bəli mi təp gon kə yari shirəm gəmi, kan mi mani yari səri kə Almasihu muntu kan ami ra na bəli na sarsari domici gəs gwa.

⁴ Shirmin ni na Yam kə də a mani yari, ar dəl kandatu a ndu gwa.

⁵ Dəm ni na bopya gip kandatu kə dəm na munju kan mən kopi ni da gwa, pini mbap hoyi na kogonge təp tu kə zam gwa.

⁶ Naa də shirəm gin ko gigasi dəmni laa'i na zo mbatl kə Yami, muntu kum mas gwa, kə də kə mom ni kandatu ki palii ko gonge mbarəm shirəm gəs gwa.

Shirmitən kə pa'i bisi

⁷ Tikikus baa yari'in shirəm kə bar ju pi demən gwa. Ti berəm kə ndu'i ni, mən yari shirəm kə Yam dlat erəm zher ni gip Babomi.

⁸ A kari in bar rənka nan ti kə də kə mom ni kandatu mən ra gwa kan kə də tə bə'i in bigule.

⁹ Ti ra den dītən na ti Onisimus erəm gəmi kə ndu'i mən pitən dlat, muntu kan tərā nəm gip kən gwa. wi yari'in bar ju kup ba ratl dē gwa.

¹⁰ Aristakus berəm baltən gən ba kari in bar na shirmitən gəsi, untu ni Markus muntu kan gigi gəzən nəm ni na Barnabas gwa. (Kə zam yari'in argon den tiwi, tin tə dīr kar kəno, nəm təni.)

¹¹ Joshu'a muntu kan ba laa ti bi'e Yustus ba shirmi'in ka, munju ni katl'e mən Yahuda gip berəm mbap gən kə zo dəmi cina də Yami, wini wu dəmin mən ida mbatli.

¹² Abafaras muntu kan ra nəm gip kən kan'e zher kə Almasihu Yesu den kari'in bar na shirmitən gəsi. ko gigasi tə den destən gip shirəm na Yam den bi gini, kə də kə zam ni dləri gip ndu'i kə Yam munju kan kəm lasiwi na tabbatetən gwa.

¹³ Ami na gam gəni a mom kandatu kan Abafaras den pi mbap na bigul kədə tə ne in amra na munju kan su gip Laudukiya na kə hirabolis gwa.

¹⁴ Luka kan'e berəm gəmi kə ndu'i, mən bii un tu, na Dimas ba shirmi inka.

¹⁵ Shirmi ni mir bəyar kə su Laudukiya ka kup, na Nimpa pa'e kan na mən kopi kə bom dati.

¹⁶ Den kaar kə zhiti tələn kur kən cina da'ino, se kə kari ni mən kopi kə gip Laudukiya kədə wi ma wu zhiti, kən ma se kə zhīt ni təlankur tu kan wu kari'in bar nari gwa.

¹⁷ Yari ni Arkibus den'e, tə kur gəs tə pa'i mbap tu kan Babom bi ti gwa.

¹⁸ Ami Bulus, na am gən ni a rəshi'in shirmitən tu. Ba kə məsəni nika na zap gəlla ju ami ra bəli nari gwa da'a. Də zo mbatl kə Yam dəm nan kəne

JAS

¹ Ami Yakubu, zher kə Yami na kə Babom Yesu Kəristi. A rəsh ni də rii bom kutl cet rop kə Isra'ila munju kan gəzan wurka gip atl gwa. A shirmi inka.

La'i Mbatl na Godetəne

² Mir byari, palini bar kup kə ghol mbatli, kən ni kə zam gam gin gip godetən jen gwa,

³ domici kə mom'e bəmi ngəshtən gin den Yam ba dīri kuri gəs gip pi bari.

⁴ Naa də kuri gəs pi mbap gəs kə də kə ndər ni gip ngəshtən den Yami, kə hol argon da'a.

⁵ Gon gin ni hol bobyawo, naa tə liri Yami, muntu kan na mbatl nəm baa bi munju kup lir ti gwa, ba bi ti.

⁶ Ama muntu kan liriwo, naa tə la mbatl zami bat na ceni mbatli, domici muntu kan ra na ceni mbatlo wule zap mal ni tēra, muntu itər ba bal ti de na barta gwa.

⁷ Badər mbarəm tuwo ba tə pən den ti zam argon kar Babom Yam da'a,

⁸ tə mən mbatl rob ni, eso ti dlər den asəm nəm gip pi bar gəs da a.

⁹ Naa də erəm mən kopi muntu kan ba shin ti argon ni da'a pi ghol mbatl den bar las tu kan Yam ne ti gwa.

¹⁰ Ama mən bar kə amo, tə bo ngetl den pali ti atli, nan ti konka wule buzən kin kə gip ləp gwa.

¹¹ Domici pət ba tli tor na mattən gəs ar kem tə konka, buzəntən gəs ba roka kan də mbuntən gəs liika. Untuni ma mən bar kə am ba paka den tēp ngeni bar kə am gəsi.

¹² Albarka ra den muntu dlər gip godetən gwa, tin tə dlər gip godetəniwo, ti zam batltən na rai tu kan Babom wule ti bi mən ndu'i gəs gwa.

¹³ Tin tə te gip godetəno, ba də gon gin wule <<Yam ni ba gode ti da'a.>> Ba gode Yam na wani bar da a, Yam na gam gəs eso, tə gode murgon na wani bar da a.

¹⁴ Ama mbarəm ba zam ni godetən den ndu'i bar kə mbatl gəs kan dəl ti kan ba se ti gwa.

¹⁵ Ndu'i kə mbatl ni pi tu'o, ar ba gəri warwat pitəne, warwat pitən ni nar ngapo ar ba dīri məshtəni.

¹⁶ Mir byar gən kə ndu'i, ba kə za ni də se in da'a.

¹⁷ Kup mbuni na zo bi baro, sur yam ni ba dəli, muntu ba dəl ni sur kar Bəba mən pi cirtən kə to dlom yamka, muntu kan ba zhimbəl ti wule shishidər da gwa.

¹⁸ Tə pən də gəri mi tēp kə ba shirəm kan dlat ni ar ra gwa, kə də mə dəm wule nyoyi kə pari gip argon ju ya pi gwa.

Kumi bar na Pi

¹⁹ Mir byar gən kə ndu'i, mom ni muntu, zho in ni kə kumi, bat na zhotən kə bali na zhotən kə kumi lo'e,

²⁰ domici lo kə mbarəm ba gəri ho bar ju Yam ba ndu də pi gwa da'a.

²¹ Ra'untuwo, zani wani pitən na dāsi tu ju kan ra ko-ako gwa, na ngusi gam kə nəm ni shirəm tu kan dləri gip mbatl gini, shirəm tu kan baa dəli in gwa.

²² Ba kə dəm ni mən kumi shirəm kə Yam katl da'a, na untuwo kə se ni gam gini. Pini argon tu ar yari gwa.

²³ Kup mən kumi shirəmi ama tə kop argon tu shirəmi yari dawo, ti ni wule mbarəm tu ba zhit gam gəs gip boka gwa,

²⁴ nan tə zhit gam gəs tə ndarawo, ar ni tə pa məsən kandatu tēra gwa.

²⁵ Ama mbarəm tu kan zhit zhet-zhet gip zo doka kə Yam kan ba dīri zami gami, kan tə ci cina nari tə məsənika na argon tu ya kum gwa da'a, ama tin tə piwo, ti dəm mən albarka gip argon tu tə pi gwa.

²⁶ Gon gin ni ba shin tə mən kopi Yam ni, ama tə mani nəmi bi gəs dawo, tə se gam gəs ituwi, kopi Yam gəs ngapo katl ni.

²⁷ Kopi tu kan Yam gəmi ba nəm dləran na dlat ni arrawo ar ni'e, də ne am mimir ju kan ina bəba na nəna da'a, na mətli ju kan guri kan wu gip damtən gwa na dəli gamka gip warwat pitən kan ba pi den kaar atl gwa.

2

Bat na shini bom den mbarəme

¹ Mir byari, wule mir mən ngəshtən den Babom Yesu Kəristi, muntu tēp kar ti ni

mi shin Yam gwa, ba kə pən ni gon den tə man gon da'a.

² Də wule mbarəm gon dīr kəba domtən gi ni na kemi mundu kə zinariya na zo tutul dli, kan gon es muntu am ri ti kar da'a na gus lulur ri kar kəne,

³ kən ni kə pali mbatl den mbarəm mən zo tutul dli tu kan kə wul ti'e, <<Zo ba-dəmi gin ta,>> Ama kə wul muntu am ri ti kar da'ayi'e, <<Dlār barta ko dām bartu kar asəm gəni,>>

⁴ Kə dāda gon den gon gip dlom gin na dəmi mən tloyi ya'ən shirəm na wani damtən ituwi diya?

⁵ Kum ni, mir byar gən kə ndu'i, Ofawo, Yam ni zəzar munju nan am ri wur kar da'a den ger kə atl kup, wu dām mən bar kə am gip ngəstən den Yam kə də Yam dām gun gip mbatl gəzən kandatu tə wule ti bi munju ba ndu ti gwa diya?

⁶ Ama kə mbur muntu kan am ri ti kar dagwa ituwi. Kə mom'e mən bar kə am ni ba dəmi in gamka diya? Wini es wu ri in cina də mən bən diya?

⁷ Wini wu li bar sun kə muntu kan kən den dəmi domici gəs gwa diya?

⁸ Kən ni kə kop doka kə Kəristi kan ra gip təlankur gwa'e, <<Ndu berəm dəmi gi wule gam giwo, to kə pi dlat ituwi.>>

⁹ Ama kən ni kə pən den jen man jeno, kə pi warwat pitən wi, doka nəm kən ituwi.

¹⁰ Domici muntu ba kop doka kup kan tə cen nəm kawo, tə cen wur ka hau ituwi.

¹¹ Yam tu kan wule <<Ba kə mur na gər gon kaari dawo,>> Ti ni es tə pa wule, <<Ba kə ri gon eka da'a.>> To, ki ni kə mur na gər gon kaari da'a ama kan kə ri gon ekawo kə dām mən ceni doka ituwi.

¹² Den untuwo, na də shirəm na mbap gin dām wule kə mbarəm ju kan baa tloyi wur shirəm den doka kə zami gam gwa,

¹³ domici tloyi shirəm tu kan na guna ger da gwani baa pii muntu kan ba shin guna ger da gwa. Ama shini guna ger tla gam kə byaltən atli.

Ngəstən den Yam na mbapi

¹⁴ Mir byari, unun ar ba bite ine, gon ni pən den tə ra na ngəstən den Yami, ama tə ra na mbap tu kan baa gode ngəstən

den Yam gəs da gwawu? Ngəstən gəs den Yam tu baa dəli tiya?

¹⁵ Də wule ya'i moni ko mutli na tutul dli ko fīngal kə se na gəni da'a.

¹⁶ Gon gin ni wul ti'e, <<Ri bom lau, kum dəmi kə zam fīngali,>> Ama tə pi argon den argon tu tə hol gwa dawo, unun ar bite tiwe?

¹⁷ Untuni esi, ngəstən den Yam nan gəs bat na mbap tu kan ba gode ngəstən den Yamiwo, məshi ni.

¹⁸ Ama gon baa wule, <<Ki na ngəstən den Yami, amo ami ra na mbapi.>> Nunem ngəstən den Yam gi muntu kan ra na mbap da gwa, ami ngapo aa nune'i ngəstən den Yam gən gip mbap tu api gwa.

¹⁹ Kə pən tor mbatl'e Yamo nəm ni. Ar mbuni! Dun itər ma untun ar ra tor mbatl da wuri-na dādar dli.

²⁰ Ki kədləm mbarəme, se in nune'i'e ngəstən den Yam tu kan ra na mbap dawo argon ni da'aya?

²¹ Kə mom ni'e Yam pən ni baa gəmi Ibərahim den'e mən pitən dlat gip mbap gəs ni nan tə ta nya gəs Ishaku den ba keri bar ju dīri Yam gwa diya?

²² Kə shino ngəstən den Yam gəs na mbap gəs dīr nəm, kan ngəstən den Yam gəs ba dām dlat den argon tu tə pi gwa.

²³ Kan shirəm kə Yam ba dām den, <<Ibərahim ngəsh ti den Yami, kan Yam ba pən den pitən dlat ni,>> Kan ba la ti bi berəm kə Yami.

²⁴ Kə shin wi den'e mbarəm ba dām ni dlat kar Yam tēp kar mbap gəsi, ba'e den ngəstən den Yam gəs ni katl da'a.

²⁵ Untuni esi, Rahab gər mən bi gəs kari tuwo, Yam pən ti den mən pitən dlat ni den argon tu tə pi kə ghundər mən zhuyi lasi, kan tə dəli wurka tēp kəti gon gwa diya?

²⁶ Ar ni wule dli kan ra na ruhu dagwa məshi ni, untuni es ngəstən den Yam kan hol mbapo məshi ni.

3

Wani bar ju ləka ba kem də pi gwa

¹ Mir byari, ba də womti gin dām mən kulci mbarəm shirəm kə Yam da'a, kə

mom'e min mən kulci mbarəmo ba tloyi mi shirəm na nari man jeni.

² Mə jilka den təp na womti. Murgon ni ba jilka gip shirəm gəs dawo, zo mbarəm ni, mən mani nəmi njwal kə dli gəs ni ma.

³ Mən ni mə la zap bi də pərsi kə də tə kopi miwo, mi mani bali gəs tə pi argon tu mə ndu tə pigwa.

⁴ Shin ni kungələn jikat male, kup na nartin gəzəni, itər ba bali wur gam də na barta, na nye heli gəlla ni ba mani dəli gəs də ri ti las tu mən dəliyi ba ndu ritən gwa.

⁵ Untu ni es ləkawo nye heli bar ni gip dli, se kiri shirəm kar ti. Zhit ni mana, nye gam masibi nəm ni ba mani kerī nari gip ləpe.

⁶ Ləka ma utu ni, ar ba kem wani pitən gip njwal kə dli. Tə li mbarəmka kap, kan tə ne ti mbatl den utu, ti ngapo bom utu ni ba hor ti.

⁷ Bar kə gip ləp ra na womti, ga yatli, na mən dlə'i na tu'e na bar ju kan gip mal ma ba mani bali gəzəni. Nya mbarəm ma tə mani bali gəzən den am gəsi,

⁸ ama nya mbarəm gon ra kan baa mani na ləka gwa da'a. Tə shuku na dāsi tu da'a, laa'i ni tərā na wani un mən ri mbarəm eka.

⁹ Nari ni mə dēda Ban gəmi Babom Yami, nan ti ni es mə pi byar bi, munju kan Yam pi wur gip kama gəs gwa.

¹⁰ Na bi nəm tu ni ba dēda'i na pi bi. Ar ndari da'a.

¹¹ Ger mal nəm baa dəli njeti na dāsi mala?

¹² Mir byari, kin turum ba mani gəri mimir imbəra ko də kin zhinndu gəri nyen turuma? Ar ba pi da'a, untu ni es ba zam njeti mal gip dāsi ger mal da'a.

Bobyā gəsi rop

¹³ Wo ni'e mən bobyā na momi bar tu Yam ba ndu tə momgwa gip kəne? Na tə nune untu təp kə ba mbuni dəmi gəsi, na mbap kə pali gam gəs argon ni da'a kan ba zam kar bobyā gwa.

¹⁴ Ama kən ni na ghuve narka na ndu'i gam tor mbatlo, ba kə boni ngetl na ri ko kə nge ge shirəmi da'a.

¹⁵ Bobyayi muntuwo sur yam ni ar dəl da'a, kə atl ni, kə Ruhū kə Yam ni da'a, ama kə gun dun itər ni.

¹⁶ Las tu ghuve na ndu'i gam rawo, lasi ni ba zam tli mbatl na kup wani pitəne.

¹⁷ Ama bobyā kan dəl sur yamo, kə nəm dləran ni an ra, mən ndu'i dəmi zhəlili, tə dam ti den jeni, mən bi gam ni, dər-dər ni tərā na shini guna'i, mən gəri ho mimir ni, mən ndu'i gam ni da'a na mən pi bar na mbatl nəm.

¹⁸ Mən dīri dəmi zhəlili ni ba kem jen wu dām mən pitən dlat domici jen ba kulci den dəmi gəsi.

4

Bi ni Yam gam gini

¹ Unun ba dīri dlan na nyititi wultən gip dlom ginu? Ndu'i bar gin ni ba dīri in dlan gip mbatl diya?

² Kə ndu bari ama kə zam da'a. Kə ri jen eka den ndu'i bar kə jeni, ama kə zam argon tu kə ndu gwa da'a. Kə tli yar ya'ən gam na dlanye. Kə zam da'a, domici kə liri Yam da'a.

³ Kən ni kə liri ma, kə zam da'a, domici kə liri na dāsi tu'e, kə də kə jilika den kumi dādəm gi ni.

⁴ Kən jebər bi təpe, kə mon ni'e bali berəm na bar kə atlo gapa na Yam ni diya? Kup murgon tu ba ndu bar kə atlo tə dām mən gapa na Yam ituwi.

⁵ Kə kum wule katl ni shirəm kə Yam ba kulci den'e Yam na ghuve den mi den ruhu tukan tə la gip mi gwa diya?

⁶ Ama tə ne mi ni amra hoyi. Ar ni kem shirəm kə Yam yari'e,

<<Yam ba shin bes kə mən gibər gami kan tə pi zo bar muntu kan pali gam gəs argon ni dagwa.>>

⁷ Ra untuwo, bi ni gam gin Yami. Dləri ni Shetan gun dun itəri, ti kətəri ine.

⁸ Nənəra kosak na Yami, tə ma ti nərə kosak nan kəne. Mən warwat pitəne, ho ni am ginka. Də mbatl gin nərə dləran kən mən mbatl rob.

⁹ Dam kən ni, pi ni dun mbatli kə kul ni. Pali ni gyatl gin ar dām dun mbatli, kan də ghol mbatl gin pal dun mbatli.

¹⁰ Mom ni'e kən ni gəs də Babomi, ti dēda kəne.

¹¹ Mir byari, yari ni mægən shirəm ya'ən da'a. Muntu kan yari mægən shirəm den esi ko tə tloyi ti shirəmo, tə pi ni doka

mægən pitən na tloyi ti shirəmi. Kən ni kə tloyi shirəm dokawo, kən mən kopi gəs ni da'a, ama kən mən tloyi ti shirəm ni.

¹² Muntu ba bi dokawo nəm ni, ti ni'e mən tloyi shirəmi, muntu ba mani dəli mbarəm ko tə hukunte ti gwa. Ama wo ni'e ki kan ki tloyi ya'i shirəm gwawu?

Be ngetl den gəni

¹³ Ba kum ni kən mən wultən'e, <<Se ko gənəwo mi ri bən kən ko bən ta, mə pi sheti ghon nəm barta, mə pi ta wuri na wurika na zami dene.>>

¹⁴ Imnu, kə mon argon tu baa pi gəni gwa da'a. Imnu ge mbatl gin rawe? Wule kutu-kutu ni ar ra den kari njemo se ar jilka.

¹⁵ Ar mbun mani kə wule, <<Babom Yam ni ndu'o, mi dəm mə pi mənken na mənə.>>

¹⁶ Kandatu ar rawo, kin den be ngetl na hori icin den bar ju kə ri kə pi gwa. Kup be ngetl juwo, wani pitən ni.

¹⁷ Ra untuwo, kup murgon tu mom argon tu hoyi kə pi ni kan tə pi dawo, tə pi warwat pitənwi.

5

Dəli kəm mən bar kə ame

¹ Kum ni, kən mən bar kə ame, kul ni na zupi ambi den kumi dli tu kan baa zam kən gwa.

² Bar kə am gino mo'i ni! Tutul dli gin ngapo ci kə ghughur ni.

³ Zənariya gin na azurpa gino ar rus kawī. Rustən gəzən baa dəm halama den kəne, ar baa ci tlu kə dli gin wule utu. Kə nərə na bar na womti gip muri jin ar ri patən kə bari!

⁴ Shin ni! Nge batli mən mbap den kən gin den kulu den kəne. Kulu kə mən rəshi kəniwo ar su kəm də Babom mən Nartən wī.

⁵ Kə pi dəmi kə kumi dādəm na kumi təmi wī. Ketī gam gin ni kən deni ar ri pət mboshi gini.

⁶ Kə tloyi wur shirəm na ri e mbarəm ju pi in argon dagwa.

Bali mbatl dlom gam gip kumi dli

⁷ Mir byari, untuwo bal ni mbatl dlom gam ar ri pət paltən kə Babom Yesu. Untu

ni mən kori bar ba la mbatl den zami bar kə kəne, təra na ba'i mbatl dlom gam kə tə shin ghon lurpi na kə tlon bari.

⁸ Kən ma bəni mbatl dlom gami, kə dləri ni mbatl gəni, domici pət paltən kə Babom rawi kosak.

⁹ Mir byari, ba kə dəmi ni ya'ən na nyititi shirəm da'a bise də tloyi in shirəmi. Mən tloyi shirəm ra dlor bədlabəni!

¹⁰ Mir byari, shin ni mən kumi dli na ba'i mbatl dlom gam kə ga mən yari shirəm gip sun kə Babom Yami.

¹¹ Kandatu kə mom gwa, mə shin den munju kan bal mbatl dlom gamo mən ghol mbatl ni. Kə kum ba'i mbatl dlom gam tu kan Ayuba pi gwa, kə pa shin kandatu Babom ne ti am ragwa. Babomo laa'i ni təra na kumi guna'i na pi bar na guna gere.

¹² Mir byari, bar argon tu a ndu kə momo ar ni'e, ba kə boni am atl, na atl ko na yam ko na argon da'a. Naa də <<aan,>> Gin dəm aan, <<o'o>> Ngapo o'o. Ar ni man untuwo baa tloyi in shirəmi.

Shirəm kə ngəshtən den Yami

¹³ Argon ba ghun ni gongina? Na tə shirəm na Yami. Gon gin nərə es den ghol mbatla? Na tə wuli kon dāda Yami.

¹⁴ Gon gin ra es den kumi dliya? Na tə la bi kiri kə domtən kə mən kopi wu shirəm na Yam na bərke mir den ti na sun kə Babomi.

¹⁵ Shirəm na Yam kə mən ngəshtən den ti ba warke ti. Babom ba tli ti yami. Tin tə pi warwat pitən ma, Yam ba ho'i tēka.

¹⁶ Ra'untuwo, yarini ya'ən warwat pitən gini, kə shirəm ni na Yam den ya'əni, ti warke ine. Shirəm na Yam kə mən zo mbatl ra na pi bar gip mbap gəsi.

¹⁷ Iliyawo, nya mbarəm ni wule mi. Nan tə kur gəs den shirəm na Yam ba də ghon nda dawo, ar ri kar shati ghon myakan na kyar mukka ghon nda gip atl da'a.

¹⁸ Tə pa shirəm na Yami kan yam ba bi ghone, kan atl ba bi barkəci.

¹⁹ Mir byari, gon gin ni za tēp kə Babom ka, kan gon gin ba pali ti den tēpo,

²⁰ mom ni'e muntu kan pali mən warwat pitən den tēp jiltən gəs kawo, tə

ðəli ti bi də məshtənwi, tə pi təp kə ho'i
womti warwat pitən gəska ituwi.

1JN

Shirəm kə ge mbatli

¹ A rəshi in ni den muntu kan ti ni'e shirəm kə Yam kar mbarəm kan ba bi mbarəm ho ge mbatl gwa. Ti nərə terka kapən la'i gəs kə pi atl kundərəndlip. Ti ni'e muntu kan mən mir mən kartən gəs kum ti nan tə kulci mi gwa! Mə shin ti na ger gəmi! Mən na gam gəmi mə wi ti gere kan mə ne am den ti! Ti ni mə pi wazu gəs den bi shirəm kə ge mbatli.

² Yam gode mbarəm muntu kan ba bi mbarəm ge mbatl gwa. Mə shin ti. Mə yari in ni na ho bi den'e mbarəm tu kan ba bi ge mbatl tu kan ba pa dagwa nərə na Bəbayi, kan tə cwat kar mi.

³ Mbarəm mən bi ge mbatl tu mə shin kan mə kum ti gwani mə yari ine, kə də kən ma kə mo ni gam nan mi. Me gam gəmi ngap na Ban ni ar ra na Nya gəs Yesu Almasihu.

⁴ Mə rəshi in ni den bar ju kə də ghol mbatl gəmi laa'i ra.

Dəmi gip cirtən kə Yami

⁵ Shirəm tu kan mə kum kar ti gwa ni mə yari in'e, Yamo cirtən ni, ko njem dəmən ra gip ti da'a.

⁶ Mən ni mə wule mən ra gip me gam nan ti ofa mən den dəmi gip dəmən, lar ni mə ceni, ge shirəm kə Yam ra gip mi da'a.

⁷ Mən ni ngap mə dəm gip cirtən kandatu tərā gip cirtən, mə mo gam na byar ituwi, kan bəran kə nya gəs Yesu ho mika bi də warwat pitən gəmi wi.

⁸ Mən ni mə wule mən ra na warwat pitən dawo, mə se gam gəmi wi, ngapo ge shirəmi ra gip mi da'a.

⁹ Ama mənni mə yari Yam warwat pitən gəmiwo, tə mən pi argon tu kan tə wule ti pi kan tə pi dlat ni. Ti'i nəm mi den warwat pitən gəmi da'a kan tə ho mi ka bi də məgən pitən gəmi kup.

¹⁰ Mənni mə pən'e mə pi warwat pitən dawo, mə pali ti mən ceni lar ituwi kan shirəm gəs ngap ra gip mi da'a.

2

¹ Mimir gən gip Almasihu, a rəshi inni muntu den ba kə pini warwat pitən da'a. Ama muntu kup pi warwat pitən, mən ra na muntu ba shirəm na Ba gəmi Yam den am gəmi gwa, ti ni'e Yesu Almasihu mən pitən dlat.

² Təp kəba məštən gəs ni lo kə Yam den mi paka, kan ti'i nəm mi den warwat pitən gəmi da'a, ba'e gwagəmi ni katl da'a ama na kə mbarəm den kaar atl kundərəndlip.

³ Mən ni mə kop argon tu tə wule mə piwo, ar gode'e mə mom ti ituwi.

⁴ Kup muntu kan wule, <<A mom Yami>> ama tə kop argon tu tə wule də pi dawo, mən ceni lar ni kan ge shirəmi ngap ra gip ti da'a.

⁵ Ama muntu kup ba kop ge shirəm gəs, na ho bi tə ndu Yam nari. Na untun mə mom'e mən gwas ni.

⁶ Muntu kup pən'e tə gwasno, ar nəm ti te yarka tə pi kandatu Yesu pi gwa.

⁷ Mir byar kə ndu'i, shirəm tu a rəshi in gwani'e argon tu Yam wule kə pi gwa. Argon ni kan kə hol kumi terka gwa da'a. Nəm shirəm ta kan kə mom na la'i gəs kə kopi Yesu gwani.

⁸ Kup na untu, pel shirəm ni a rəshi ine. Ge shirəm tu ba shin gip ti nan kən gwa, rawo dəmən den ndoltənka kan ho cirtən den cirtənwi.

⁹ Kup muntu wule <<Ami ra gip cirtəni>> ama tə den nge esi mən kopiwo, tə ini gip dəmən.

¹⁰ Muntu kup ba ndu esi mən kopiwo ti ni den dəmi gip cirtəni. Argon ra den təp gəs ka n baa kem ti kə pi wani bar gwa da'a.

¹¹ Ama kup muntu ba nge esi mən kopiwo gip dəmən ni tərā, tə den dəmi gipi. Tə mom las tu tə ri gwa da'a, domici dəmən le ti ger kaw.

¹² Mimir gən gip Almasihu, a rəshi in ni den'e təp kar Yesuwo Yam nəm kən den warwat pitən gin da'a.

¹³ Ga bəba, a rəshi in ni den'e kə mom ti wi muntu kan ra na pare pi bar gwa.

Mir moni, a rəshi in ni den'e kə tla gam kə gun dun itərwi.

Kən mimiri, a rəshi in ni
den'e kə mom Ba gəmi Yam wi.

¹⁴ Ga bəba, a rəshi in ni
den'e kə tare kə mom tiwi muntu kan
ti nərə tun ter ka gwa.

Mir moni, a rəshi in nərə,
den'e kə ndər wi, shirəm kə Yam ngap
ra gip kəne, eso kə tla gam kə gun
dun itər wi.

¹⁵ Ba kə ndu ni pi argon tu mbarəm ju
kan mom Yam da'a ba ndu pi gwa. Bar
juwo kə atl ni. Muntu kup ba ndu tə pi
bar ju kan ba gholi Bəbayi mbatl dawo, tə
ndu Bəbayi da'a

¹⁶ Ne su mbatl den'e mbarəm ju kan
mom Yam ba ndu ni'e wu pi bar ju wu
ndu gwa katl. Wu ndu wu zam kup argon
tu wu shin ko wu kum gwa. Wu bo ngetl
na bar kə am ju kan wi ra nari gwa. Dəmi
gip warwat pitən juwo kar Bəba ni ba
zam wur da'a! Ama pitən kə mbarəm kan
ba dām kandatu wi gholi Yam mbatl gwa
da'a ni.

¹⁷ Mbarəm ju kan mom Yam da'a na
bar ju kup wu pi lamiwo baa paka, ama
muntu kup ba pi argon tu Yam ba ndu'o,
ti pi dəmi tu kan ba pa da gwa.

Mən nge Almasihu

¹⁸ Mir byari, patən kə bar mbira kosak
wi. Mə yari in tunka'e mən nge Almasihu
ba cwati. Kəkən ma mən nge Almasihu na
womti mbirawi. Təp untu ni mə mom'e
patən kə bar rawi kosak.

¹⁹ Wu dəlni gəzən gip mi, ama na ho bi
gwagəmi ni da'a. O wi gwagəmi ni fawo
na wu sa gip miwi, ama dəltən gəzən
gode'e ko nəm gip wur ra kan gwagəmi ni
gwa da'a.

²⁰ Ama kəno Almasihu bi in Ruhu gəs
wi. Kup gin ngap kə mom ge shirəmi.

²¹ A rəshi in təlankur kəno ba'e den kə
hol ni momi ge shirəm kə Yam da'a. Ama
den kə momi, kə mom ngap'e lar shirəm
gon ra ba dəl kar Yam da'a muntu kan'e
gəs kə ge shirəm kup gwa.

²² Wo ni'e mən ceni lare? Muntu kan
nge nəmi'e Yesu ni'e Almasihu gwani.
Mən nge Almasihu ni'e muntu nge Bəbayi
na Nyayi gwa.

²³ Murgon baa nge Nyayi kan tə nərə na
Bəbayi da'a. Muntu kan nəm Nyayi ngapo
təra na Bəbayi.

²⁴ Zani bar ju kə pare kumi gwa ar dām
gip kəne. Kən ni kə ne shirəmi kəmo, kən
den dəmi gip Nyayi na Bəbayi ituwi.

²⁵ Mənni mə dām gip me gam na Yam
untuwo, mii zam ge mbatl kan baa pa
da'a muntu Almasihu wule ti bi mi gwa.

²⁶ A rəshi in ni bar ju den munju ba
ndu'e wu jili in ka gwa.

²⁷ Kən ngapo Almasihu bi in Ruhu gəs
wi, ki'i ndu də murgon'i kulci in da'a. Ra
untuwo dām ni gip me gam na Almasihu
gip mbatl gin kandatu Ruhu gəs kulci in
gwa.

Mimir kə Yami

²⁸ Mimir gən gip Almasihu, kəkəno
dəmni gip me gam nan ti, kə də tin tə
cwato, mii zam ba'i bigul kə dləri cina da
ti, bat na tle shame.

²⁹ Kən ni kə mom'e ti mən pitən dlat no,
ki pən tor mbatl'e kup muntu pi dlato ti
gəri kə Yam ni.

3

¹ Capdi! Shin ni kandatu nartən kə
ndutən tu Bəbayi ba pi mi ra, nan ba wul
mi'e mən mimir kə Yam ni gwa! Untu ni
ca mən ra. Argon tu kem mbarəm ju kan
mom Yam da'a nəm'e ga wo ni'e mən
dawo arni'e wu mom Yam da'i ni.

² Mir byar kə ndu'i, kəkəno mən mimir
kə Yam ni, kandatu kan mi nərəwo mə
mom wi da'a. Ama mə mom'e ti ni tə pal
suro, mi dām wule ti, domici mi shin ti
kandatu təra gwa.

³ Almasihuwo ngəlan ni təra, untu ni es
kup murgon tu na la'i mbatl tu gip tiwo,
tə pini dəmi ngəlan kandatu Almasihu ra
ngəlan gwa.

⁴ Muntu kup ba pi warwat pitəno tə
dām mən nge kopi shirəm kə Yam wi. Na
ho bi warwat pitəno nge kopi shirəm kə
Yam ni.

⁵ Ama kə mom'e Yesu cwat ni kə də tə
pəni mi warwat pitən gəmi ka. Yesu ngapo
tə tabe pi warwat pitən da'a.

⁶ Murgon baa nərə gip ti kan tə ci cina
na warwat pitən da'a. Kup muntu ci cina

na warwat pitəno, tə tabe shini gəs ko tə mom ti da'ini.

⁷ Mimir gən gip Almasihu, ba də murgon jili in nəka da'a. Kup muntu ba pi ho baro mən pitən dlat ni, kandatu Yesu ra mən pitən dlat gwa.

⁸ Muntu pi warwat pitəno ti kə gun dun itər ni, domici gun dun itər den pi warwat pitən terka kapən də Yam la gəs kə pi atli. Argon tu kem kan Nya Yam sur gip atlo ar ni'e kə tə li mbap kə gun dun itər ka.

⁹ Kup muntu gəri kə Yamno, ti ci cina na warwat pitən da'a, domici badər bar kə Yam ra gip ti, kano Yam ni'e Base. Ti'i mani ci cina na warwat pitən da'a, nan ti gəri kə Yam ni gwa.

¹⁰ Kandatu mə mom mimir kə Yam utu na munju kano mimir kə gun dun itər gwa ni'e kup muntu ba pi dlat dawo, ti nya Yam ni da'a na muntu kan ba ndu esi da gwa.

Nduni ya'ani

¹¹ Shirəm tu kə kum terka na ngəshtən gin den Yesu gwa ni'e mə ndu ni byari.

¹² Dəmni wule Kayinu da'a muntu dəmka kə gun dun itər kan tə ri esi e kagwa. Unun kem tə ri ti eka rawu? Tə pini untu nan pitən gəso warwati ni gwa, kə esi ngapo dlat ni.

¹³ Mir byari, mbarəm ju kan mom Yam da'a ni nge ino, ba ar ghun kən ni da'a.

¹⁴ Mə mom'e mə jikat ni məshtən kan mə zam ge mbatli kan baa pa dagwa. Mə mom ni untu den'e mə ndu byari. Muntu kup ba pi ndutən dawo, ti dəm ni gip məshtəni.

¹⁵ Kup muntu ba nge esiwo ti mən ri mbarəm eka ni. Kə mom ngap'e mən ri mbarəm e gon ra kan na ge mbatl kan ba pa da'a gwa gip ti.

¹⁶ Kandatu mə mom ndutən gwa ni'e, Yesu Almasihu bi gam gəs den am gəmi. Ar ndari pa'e mə bi gam gəmi den bi kə byari.

¹⁷ Murgon nəra na bar kə ame kan tə shin esi ra na argon da'a, ama tə shin guna gəs dawo, imni ndutən kə Yam ba dəm gip ti rawu?

¹⁸ Mimir gən gip Almasihu, ba mə pi ni ndutən na shirəm ko na bi katl da'a ama

pini ho ndutən gip pi bar na pitən gini na mbatl nəm.

¹⁹ Na untuni mə mom'e mən kə ge shirəm ni gwa utu, na kandatu mə muri mbatl gəmi gip Yam

²⁰ mbatl gəmi ni byal mi gwa. Domici Yam nar man mbatl gəmi, eso tə mom ko unu.

²¹ Mir byar kə ndu'i, mbatl gəmi ni byal mi ka dawo, mən ra na ndəri bigul kə dīrtən cina də Yam kə shirəm nan ti.

²² Mii zam bar ju kup mə lir tərə gwa, nan mə pi argon tu tə wule mə pi gwa, eso, mə pi bar ju ba gholi ti mbatl gwa.

²³ Argon tu kan tə wule mə pi gwa ni'e mə ngəsh mi den Nya gəs Yesu Almasihu, kan mə ndu ni byar kandatu tə yari mi mə pi gwa.

²⁴ Munju ba pi argon tu tə wule wu piwo wi nəra gip Yami, ti ngap ra gip wuri. Kandatu mə mom'e tərə gip mi gwa ni'e mə mom ni təp kar Ruhū tu kan tə bi mi gwa.

4

Kandatu ba mani momi Ruhū kə Yam na ruhū kə mən nge Almasihu gwa

¹ Mir byar gən kə ndu'i, ba kə zho inni kə nəmi ko gonge ruhū da'a, ama gode ni ruhuyi kə shinni ko kə Yam ni, domici mən lar shirəm na Yam ra na womti den kaar bar atli.

² Kandatu ki mom ko mbarəm ra na Ruhū kə Yam gwa ni'e kup muntu nəm'e Yesu sur ni gip dliwo gip Ruhū kə Yam ni tə shirəme.

³ Ama kup muntu nəm'e Yesu dəl ni sur kar Yam dawo tərə na Ruhū kə Yam da'a. Ruhuyi muntuwo kə mən nge Almasihu ni, muntu kə kum tə den cwattən gwa, kəkən untu ma tərə den kaar bar atl wi.

⁴ Mir byar kə ndu'i, kəno, kə Yam ni, kə tare kə tla gam gəzən wi, domici Ruhū kə Yam tu kan ra gip kəno tə man ruhū kə muntu kan atl kəno gwas ni gwa.

⁵ Wi kə atlo wu shirəm ni kandatu mbarəm kə atl ba shirəm gwa, mbarəm kə atl ni ba kum wuri.

⁶ Ama miwo kə Yam ni, munju kup mom Yamo wu kum mi, ama kup muntu kə Yam ni dawo tə kum mi da'a. Təp untuni mə mom mbarəm tu kan ra na

Ruhu kə Yam na muntu kan ra na ruhu kə lar gwa.

Yamo ndutən ni

⁷ Kən ga berəm gəni, mə ndu ni byari domici ndutəno ba dəl ni sur kar Yami. Kup muntu ba pi ndutəno, gəri kə Yam ni, eso tə mom Yami.

⁸ Kup muntu ba pi ndutən dawo, tə mom Yam da'a domici Yamo ndutən ni.

⁹ Nankən ni Yam gode mi ndutən gəsi. Tə kar Nya gəs kan ne ti nəm gwa sur den atli, kə də mə zam ge mbatl kan baa pa dagwa təp kar ti.

¹⁰ Ndutən tuwo, ba'e mən ni mə ndu Yam da'a, ama ti ni tə ndu mi, arni tə kar nya gəs suri kə də tə dəm muntu baa bi gam gəs tə məsh den ba də Yam'i nəm mi den bi warwat pitən tu mə pi gwa da'a.

¹¹ Mir byari, tunkan Yam ba ndumiwo, mən ma ar ndari mə ndu ni byari.

¹² Murgon ra kan tabe shini Yam gwa da'a, ama mən ni mə ndu byaro, Yam ba dəm gip mi, ndutən gəs ngapo ar dəm wi na laa'i gip mi.

¹³ Mən na momi'e mən ra den dəmi gip ti, ti ngap ra gip mi, domici tə bi mi Ruhu gəs wi.

¹⁴ Mə shin kan mə yari jen den Bəbayi kar Nya gəs kə tə dəm mən dəli mbarəm kup kan den kaar bar atl gwa.

¹⁵ Kup muntu shede'e Yesuwo Nya Yamno, Yam ra gip ti, ti ngap gip Yami.

¹⁶ Dən untuwo mə mom kan mə la mbatl den ndutən tu Yam ra nari domici gəmi gwa. Yamo ndutən ni. Kup muntu dəm gip ndutəno ti nəra gip Yami, Yam es ra gip ti.

¹⁷ Den untuwo, ndutən dəm na laa'i wi gip mi kə də mə dəm na mbatl nəm den pət tloyi shirəmi, domici kandatu Almasihu rawo untuni mən ra den kaar atl kəni.

¹⁸ Las tu ndutən kə Yam rawo bərti ra da'a. Ho ndutən ba dəli ni bərti ka. Mbarəm nəra na bərtiwo, ai, den bərti kə hukuntetən ni. Untu ni ba gode'e muntu ba kum bərtiwo tə ba gip ndutən wi da'a.

¹⁹ Mə pi ni ndutəne domici Yam ni pare ndu'i gəmi.

²⁰ Muntu wule, <<A ndu Yami,>> ama tə nge esi mən kopiwo, tə mən ceni lar ni. Kup muntu ba ndu esi mən kopi da'a,

muntu kan tə shin ti, ti mani ndu'i Yam da'a muntu kan tə shin ti dagwa.

²¹ Almasihu kulci mi'e kup muntu ba ndu Yamo, ar nəm ti te yarka tə ndu esi mən kopi pa'e.

5

Ngəshtən den nya Yami

¹ Kup muntu nəm'e Yesu ni'e Almasihuwo gəri kə Yam ni. Kup muntu ba ndu Bəbayiwo tə ndu nya gəs pa'e.

² Kandatu mə mom'e mə ndu mimir kə Yam gwa ni'e, ndu'i Yam na kopi kulci gəsi.

³ Ndu'i Yam ni'e mə kop kulci gəsi. Kulci gəs ngap ar gibər da'a

⁴ domici kup muntu gəri kə Yamno tə tla gam kə warwat pitən ju den pitən den kaar atl ituwi. Mə zam ni tle gam kə warwat pitən ju den pitən den kaar atl kən təp kə ba ngəshtən gəmi den Almasihu.

⁵ Wo ni ba tla gam kə warwat pitən ju den pitən den kaar atl gwa we? Muntu nəm'e Yesuwo Nya Yam kan tə ngəsh den ti gwa ni.

⁶ Bayyane ni Yesu Almasihu den Nya Yam ni təp kə ba batisma gip male na təp kə ba shoti bəran gəs na ba'i gəs den kini, ba'e kə ba mal ni katl da'a, ama təp kə ba mal na bərani. Ruhu kə Yam ni ba yari domici Ruhu ni'e ge shirəmi.

⁷ Bar myakan ra kan Ba yari den'e Yesu Nya Yam ni Mən bi seda ra myakan.

⁸ Wi ni'e Ruhu kə Yami, na batisma gip male, na bəran kan tə shoti den am gəmi gwa. Bar myakan juwo bar nəm ni wu yari.

⁹ Mə nəm argon tu mbarəm yari gwa, ama argon tu Yam yari gwa man kə ko gonge mbarəme domici argon tu Yam yari gwa ni, muntu kan tə yari den Nya gəs gwa.

¹⁰ Ra untuwo, kup muntu kan nəm'e Yesu Nya Yamno, təra na argon tu Yam yari gwa gip mbatl gəsi. Ama kup muntu nəm argon tu Yam yari dawo, tə pali Yam mən ceni lar ituwi, domici tə nəm argon tu Yam yari den Nya gəs gwa da'a.

¹¹ Argon tu Yam yari gwani'e tã bi mi ge mbatl tu kan ba pa dagwawi. Ge mbatl tu ngapo gip Nya gäs ni ar ra.

¹² Kup muntu kan ra na Nyayiwo tãra na ge mbatl. Muntu kan ra na Nya Yam dawo tãra na ge mbatl da'a.

Ge mbatl kan ba pa dagwa

¹³ A rãshi inni bar ju kãn kan kã ngãsh kãn den sun kã Nya Yam gwa, kã dã kã mom'e kãn ra na ge mbatl kan ba pa dagwa.

¹⁴ Bigul tu mãn ra nari kã ritãn cina dã Yam gwa ni'e mãn ni mã ngen argon kar ti gip ndu'i gãso, ti kum mi.

¹⁵ Mãn ni mã mom'e tã den kumi gãmiwo, kup argon tu mã liriwo, mã mom'e mi zam kup bar tu mã lir ti ra gwa.

¹⁶ Muntu kan shin esi ni nda gip warwat pitãn tu baa kem ti mãshtãn dawo, ar ndari tã shirãm na Yami. Domici kã mãn shirãm na Yam tuwo Yam baa bi

mãn warwat pitãn tu ge mbatl. Kup na warwat pitãn jãn ra kan ba ðiri mãshtãn gwa, ama a wul ni'e dã shirãm na Yam den munju da'a.

¹⁷ Kup nge pitãn dlato warwat pitãn ni, ama warwat pitãn gon ra kan ba kem dã mbarãm mãsh da'a gwa.

¹⁸ Mã mom'e muntu kup gãri kã Yamno, tii ci cina na warwat pitãn da'a. Muntu kan gãri kã Yamno, Yami baa ghum tãka, gun dun itãr baa ri ti eka da'a.

¹⁹ Mã mom'e mãn mimir kã Yam ni, kano mbarãm kã atl kundãrãndlip nãra am dã gun dun itãri.

²⁰ Mã mom es'e Nya Yam cwati, kan tã bi mi momi bari, kã dã mã mom ti muntu kan'e mãn ge shirãm gwa. Kano mãn ra gip ti kan'e mãn ge shirãmi gwa kup na gip Nya gäs Yesu Almasihu. Ti ni'e Yam kan'e ge shirãmi mãn bi ge mbatl kan baa pa dagwa.

²¹ Kãn mimir gãn kã ndu'i, ba kã la ni gam gin gip kopi yam kã lar da'a.